

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

26 februari 2025

REGERINGSVERKLARING

REGEERAKKOORD

CORRIGENDUM

In het stuk DOC 56 0020/001
de bladzijden 12 tot 421 vervangen als volgt:

_____

_____
Zie:

Doc 56 **0020/ (2024/2025)**:
001: Regeringsverklaring – Regeerakkoord.

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

26 février 2025

**DÉCLARATION
GOUVERNEMENTALE**

ACCORD DE GOUVERNEMENT

CORRIGENDUM

Dans le document DOC 56 0020/001
remplacer les pages 12 à 421 par ce qui suit:

_____

_____
Voir:

Doc 56 **0020/ (2024/2025)**:
001: Déclaration gouvernementale – Accord de gouvernement.

01129

N-VA	: Nieuw-Vlaamse Alliantie
VB	: Vlaams Belang
MR	: Mouvement Réformateur
PS	: Parti Socialiste
PVDA-PTB	: Partij van de Arbeid van België – Parti du Travail de Belgique
Les Engagés	: Les Engagés
Vooruit	: Vooruit
cd&v	: Christen-Democratisch en Vlaams
Ecolo-Groen	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
Open Vld	: Open Vlaamse liberalen en democraten
DéFI	: Démocrate Fédéraliste Indépendant

Afkorting bij de nummering van de publicaties:		Abréviations dans la numérotation des publications:	
DOC 56 0000/000	Parlementair document van de 56 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer	DOC 56 0000/000	Document de la 56 ^e législature, suivi du numéro de base et numéro de suivi
QRVA	Schriftelijke Vragen en Antwoorden	QRVA	Questions et Réponses écrites
CRIV	Voorlopige versie van het Integraal Verslag	CRIV	Version provisoire du Compte Rendu Intégral
CRABV	Beknopt Verslag	CRABV	Compte Rendu Analytique
CRIV	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaalde beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)	CRIV	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)
PLEN	Plenum	PLEN	Séance plénière
COM	Commissievergadering	COM	Réunion de commission
MOT	Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)	MOT	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

FEDERAAL REGEERAKKOORD

2025-2029

VOORWOORD VAN DE FORMATEUR

31 januari 2025

Dit land staat voor grote uitdagingen. Onze budgettaire toestand is zorgwekkend. De belastingdruk op werkende mensen ligt te hoog. De concurrentiekracht van onze ondernemingen staat onder druk. We krijgen te weinig mensen aan het werk, terwijl de vacaturegraad quasi nergens in Europa hoger ligt dan hier. Omwille van demografische ontwikkelingen komt de betaalbaarheid van onze zorg en pensioenen in gevaar. We hebben onvoldoende controle over de immigratiestromen richting ons land. Onze veiligheidsdiensten zijn ondergefinancierd. Er heerst onzekerheid over de energiebevoorrading. En institutioneel functioneert ons land allesbehalve efficiënt.

Voor het eerst in zestien jaar treedt nu een regering aan die democratische steun geniet aan beide kanten van de taalgrens. De ambitie is om dat brede draagvlak te benutten en de vele uitdagingen waarvoor we staan doortastender dan ooit aan te pakken. Volgens de Rijnlandse traditie doen we dit niet via een revolutionair maar wel via een evolutionair proces. Uit noodzaak hakken we moeilijke knopen door, maar we verliezen het menselijk aspect nooit uit het oog.

Bij ongewijzigd beleid dreigt het Belgisch begrotingstekort op te lopen tot het grootst van heel Europa. Die nefaste tendens structureel keren wordt de eerste en belangrijkste taak van deze regering. Dat vergt een aanpak over legislaturen heen. Daarom voeren we bij aanvang van deze regeerperiode een reeks hervormingen door die de houdbaarheid van de openbare financiën op lange termijn bewerkstelligt. Gezien de vergrijzing van de bevolking en de geopolitieke context wordt dit de zwaarste begrotingssanering uit onze moderne geschiedenis. In tegenstelling tot begrotingskuren uit het verleden doen we dit zonder stijging van de globale belastingdruk. Die is in dit land immers al veel te hoog.

Deze regering maakt werk van een ambitieus activeringsbeleid. Daarbij hanteren we de stok en de wortel. Gezonde mensen die in staat zijn om te werken zullen niet langer kunnen genieten van overdreven voordelige en eeuwig durende stelsels die hen ontmoedigen om aan de slag te gaan. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat werkende mensen netto meer over houden. Daarbij gaat onze bijzondere aandacht uit naar diegenen die werken voor een laag tot gemiddeld loon. Zo bekomen we dat werken altijd fors voordeliger wordt dan niet werken. Ook ondernemen moet in dit land blijven lonen. We maken werk van een stevige administratieve vereenvoudiging voor onze ondernemers en nemen maatregelen in het belang van hun competitiviteit.

Onze sociale welvaartsstaat is een kostbaar goed. Door de vergrijzing van de bevolking komt die echter steeds meer onder druk te staan. Daarom neemt deze regering enkele noodzakelijke beslissingen om de betaalbaarheid van onze sociale zekerheid te garanderen. Dat zijn we onszelf en de komende generaties verschuldigd. We handelen daarbij vanuit het principe van sociale rechtvaardigheid, met respect voor verworven rechten en empathie jegens de meest kwetsbaren in onze samenleving. Met de vergrijzingsproblematiek gaat ook een medische meervraag gepaard. Daarom blijven we zorgen voor een adequate groei van het gezondheidsbudget.

Federaal regeerakkoord

Deze regering maakt werk van een meer gecontroleerd en humaan migratiebeleid. We pakken illegale migratie strenger aan en maken werk van een proactief migratiebeleid dat meer ten dienste moet staan van onze welvaart. De toegang tot ons sociaal stelsel wordt voortaan minder vrijblijvend en sterker beschermd tegen misbruik. Het verkrijgen van onze nationaliteit zien wij als een gunst, niet als een recht. Daarom zorgen we voor een opwaardering van ons burgerschap. Dat vertaalt zich in meer vereiste inspanningen van nieuwkomers die deel willen uitmaken van onze samenleving.

Deze regering investeert in onze veiligheid. Zowel onze civiele als militaire veiligheidsdiensten kunnen de komende legislatuur rekenen op extra middelen. Daarmee komen we ook tegemoet aan internationale engagementen die ons land in het verleden aanging inzake defensie. Als stichtend lid en thuishaven van de NAVO kunnen we het ons niet veroorloven om op dat vlak tekort te schieten.

Deze regering maakt werk van een verstandig energiebeleid. Daarbij laten we ons niet langer leiden door achterhaalde dogma's. Wel kijken we met een open geest naar alle mogelijke energiebronnen die kunnen bijdragen tot een meer secure, klimaatvriendelijke en goedkope energiemix.

Tot slot maakt deze regering werk van een institutionele modernisering van het land. We nemen maatregelen die het politiek bestel versoberen, de overheidsefficiëntie verhogen en de slagkracht van de deelstaten versterken. Bovendien worden onder het toezien oog van de premier de nodige voorbereidingen getroffen voor een grondige hervorming van de staat.

De tocht die voor ons ligt wordt geen wandeling door het park. De uitdagingen waarvoor we staan vragen offers van alle actoren in onze samenleving. Zij die zeggen dat het zonder kan, liegen de mensen voor. Deze regering kiest ervoor om de waarheid onder ogen te zien en te doen wat nodig is om de welvaart van alle burgers in dit land te beschermen en verder op te bouwen. We kunnen de verantwoordelijkheid van morgen niet ontlopen door ze vandaag te ontwijken.

Bart De Wever

INSTITUTIONEEL

HERVORMINGSFEDERALISME EN DEMOCRATISCHE VERNIEUWING

1. MODERNISERING VAN DE STAATSSTRUCTUUR

Sinds 1970 werd België in opeenvolgende fasen en met zes staats hervormingen omgevormd tot een federale staat sui generis met sterke deelstaten.

Er is echter een algemene consensus dat de bevoegdheidsverdeling voor verbetering vatbaar is.

De regering wil tijdens deze legislatuur een belangrijke bijdrage leveren op het vlak van de modernisering, de verhoging van de efficiëntie en de verdieping van de democratische beginselen van de staatsstructuren.

Het doel is een nieuwe staatsstructuur vanaf de volgende legislatuur met een meer homogene en efficiënte bevoegdheidsverdeling.

In dit verband zal de eerste minister voorstellen, onder de vorm van wetteksten, voorbereiden op het vlak van de bevoegdheidsverdeling, de financieringsregels, de instellingen etc. Dit gebeurt met de steun van grondwetspecialisten en experts van beide taalgroepen en het wordt mee uitgewerkt door een aanvullende kabinetssel bij de eerste minister die hiervoor over een specifiek werkingsbudget beschikt.

Hierover zal de eerste minister de nodige contacten leggen om bijkomende parlementaire steun te vinden om de benodigde meerderheden te bereiken zonder de steun van extremistische stemmen.

Teksten waarvoor een bijzondere meerderheid vereist is, worden pas in het parlement ingediend, nadat ze voor advies zijn voorgelegd aan de afdeling Wetgeving van de Raad van State, nadat de partijen geïdentificeerd zijn die de tekst steunen en nadat er overeenstemming over is bereikt binnen de regering.

Bij de aanvang van de regeerperiode zal de eerste minister een voorlopige lijst van grondwetsartikelen opstellen ter herziening. De lijst zal het voorwerp uitmaken van een mededeling in Senaat en Kamer. Deze lijst omvat minstens het artikel 195. Aan het einde van de regeerperiode kan de lijst verder worden vervolledigd met de artikelen die noodzakelijk zijn.

2. HERVORMINGSFEDERALISME

Door de institutionele complexiteit behoren cruciale dossiers tot de bevoegdheid van meerdere overheden en zijn deze politiek erg moeilijk vatbaar voor sterke hervormingen (zgn. 'joint decision trap').

Tijdens deze legislatuur wil de federale regering echter belangrijke sociaal-economische en maatschappelijke hervormingen doorvoeren. Om deze ambitie te realiseren, kiezen we voor een doorgedreven hervormingsfederalisme. Daarbij zal de federale regering ten volle werken binnen het kader van en met volledig respect voor de Grondwet en de geldende bevoegdheidsverdeling.

Het doorgedreven hervormingsfederalisme erkent de bestuurlijke complexiteit en wil samen met de deelstaten een context creëren om de verantwoordelijkheid van elke overheid en de wederzijdse solidariteit tussen federale overheid en deelstaten te versterken. Zeker waar afspiegelingscoalities bestaan op federaal en deelstatelijk niveau bieden zij deze legislatuur bij uitstek mogelijkheden tot een verder verdiepte samenwerking.

Zo kiezen we voor een federale regering die sociaal-economisch en maatschappelijk zal hervormen in het belang van alle inwoners.

3. INTERFEDERALE SAMENWERKING

Om tegemoet te komen aan de specifieke noden en dynamieken in de verschillende gebieden van het land en om coherent en sterker te kunnen hervormen in nauw verbonden en verweven bevoegdheden zoals gezondheidszorg, arbeidsmarkt, mobiliteit en klimaat, kiest de federale overheid voor een interfederale samenwerking om haar beleid en dat van de deelstaten op elkaar af te stemmen. Dit met respect voor eenieders bevoegdheden, de grondwet, en het bindend Europese en internationale recht.

De regering gaat in overleg met de deelstaten met het oog op het bereiken van een soortgelijke dynamiek van hun zijde.

3.1. ARBEIDSMARKTBELEID

De regering wil een speerpunt maken van activering. Daarom zal ze, met respect voor de prerogatieven van de federale overheid en die van de deelstaten, ruimte creëren voor de deelstaten om hun activeringsbeleid te versterken.

Interregionale mobiliteit

De regering kiest voor meer samenwerking met de gewesten om hun uiteenlopende noden beter op elkaar af te stemmen met name inzake interregionale mobiliteit.

Opvolging

Een meer regionale invulling moet het de Gewesten mogelijk maken om sneller contact op te nemen met tijdelijk werklozen en hen te motiveren om een gepaste opleiding te volgen, bijvoorbeeld door hen te verplichten zich vanaf een bepaalde duur van de werkloosheid in te schrijven in een arbeidsbemiddelingsdienst.

Controle en sanctionering

Meer controle en sanctionering wordt mogelijk door de werkloosheidsuitkering aan te wenden als activerend arbeidsmarktinstrument. Dit doen we door de uitbetaling van de uitkering, zoals voorzien in de voorgaande staatsvormingen, afhankelijk te maken van het vervullen van de activeringsvoorwaarden bepaald door de gewesten zodat dit leidt tot meer activering in elk van de gewesten. Zo verhogen we de activiteitsgraad en maken we een logische koppeling met de maatregelen van de bevoegde regio's om een doeltreffend activeringsbeleid te organiseren.

Met dit doel voorziet de federale regering in een werkloosheidsreglementering die kan worden gemodelleerd binnen een helder federaal normatief kader op maat van de verschillende regionale arbeidsmarkten, zoals de criteria voor een passende dienstbetrekking (bv. maximale pendel-afstand en -tijd), de beschikbaarheid en vrijstelling van werkzoekenden (voor bv. opleiding of vrijwilligerswerk) en de strafmaat.

We integreren de actieve, passieve en aangepaste beschikbaarheid in een ééngemaakte vorm van beschikbaarheid voor alle werklozen, die vervolgens op maat van elke individuele werkloze kan worden toegepast en opgevolgd vanuit de Gewestelijke diensten voor arbeidsbemiddeling (Forem, VDAB, Actiris en Arbeitsamt). De hervorming van de vorige regering wat betreft de uitzonderingen voor kunstenaars blijven behouden

Deze actualisering en een vereenvoudiging van het normatieve kader inzake beschikbaarheid moeten regionaal maatwerk mogelijk maken, zodat dienstverlening en controle vanuit de gewestelijke controledienst beter kunnen aansluiten bij de gangbare activeringsbenadering in de deelstaten.

Sociaal beleid

Deelstaten krijgen de mogelijkheid om het bestuurlijk landschap te vereenvoudigen door een aanpassing van de wetgeving betreffende openbare centra voor maatschappelijk welzijn zodat een volledige integratie OCMW-gemeente desgewenst gerealiseerd kan worden.

3.2. GEZONDHEIDSZORG

Er wordt gestreefd naar een coherent gezondheidszorgbeleid aangezien de bevoegdheden verdeeld zijn tussen de federale overheid en de deelstaten, en deze bevoegdheden nauw met elkaar verweven zijn.

Zo draagt het preventiebeleid van de deelstaten bijvoorbeeld bij tot een goede gezondheid van de bevolking, wat de uitgaven voor gezondheidszorg die de federale overheid moet dragen, beperkt.

Bovendien verschilt de organisatie van het zorgaanbod binnen de verschillende entiteiten om zo goed mogelijk aan de behoeften van de patiënten te voldoen.

Het federale gezondheidsbeleid moet rekening kunnen houden met deze verwevenheid van bevoegdheden en deze verschillende realiteiten om aan de behoeften van de patiënten te voldoen, voor zover dit nuttig is.

Alle entiteiten, federaal en deelstatelijk, hebben er een gemeenschappelijk belang bij om hun beleid zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen.

Het is bijvoorbeeld in het belang van de federale overheid dat de deelstaten een doeltreffend preventiebeleid voeren, of in het belang van de deelstaten dat het federale gezondheidszorgbeleid in lijn ligt met de deelstatelijke realiteiten en behoeften.

Daarom wordt voorzien in de opname van deelstaatvertegenwoordigers als waarnemers in het verzekeringscomité. En daarom ook voorziet de wet van 6 november 2023 in coördinatiemechanismen tussen de verschillende entiteiten, met name door de deelstaten op te nemen in de Algemene Raad van het RIZIV.

Dat is ook de reden waarom op 8 november 2023 het interfederaal plan voor geïntegreerde zorg werd goedgekeurd, dat zal worden voortgezet.

De regering zal dezelfde aanpak volgen, die kan leiden tot het besturen met asymmetrische afspraken, zoals vermeld in de voorbereidende werken van de BWHI, wanneer de verschillen tussen de verschillende deelstaten dit vereisen.

In een logica van responsabilisering, kunnen deze overeenkomsten ook betrekking hebben op de verwezenlijking van de gezondheidszorgdoelstellingen en de respectieve bijdragen aan de financiering van deze doelstellingen.

Deze overeenkomsten worden gesloten via protocollen of samenwerkingsakkoorden.

Het doel is om de coherentie en de doeltreffendheid te verzekeren van het gezondheidsbeleid dat wordt gevoerd door de federale overheid en de deelstaten ten voordele van alle burgers van het land. Elke overheid moet als winnaar uit de bus komen.

3.3. ECONOMIE

Steunzones

De regering kiest voor plaatsgebonden beleid voor gewesten die te kampen hebben met een relatief hoog aantal langdurig werkzoekenden of met een sterke krapte op de arbeidsmarkt.

Waar geschikt, zal de regering toepassing maken van de mogelijkheden in de wet van 15 mei 2014. Wanneer een bepaald gebied getroffen wordt door collectief ontslag, kan het gewest waarin één of meerdere getroffen vestigingen zijn gelegen onder bepaalde voorwaarden een steunzone voorstellen aan de federale minister van financiën. De ondernemingen gelegen in die steunzones komen vervolgens in aanmerking voor een structurele vermindering van de bedrijfsvoorheffing.

Federale investeringen

Gelet op de algemene budgettaire krapte, de noodzaak om middelen efficiënt te gebruiken en de wens om een zo effectief mogelijk hervormingsbeleid te voeren, kiest de regering voor een doelmatige coördinatie van investeringen. De regering gaat in overleg met de deelstaten met het oog op het bereiken van een soortgelijke dynamiek van hun zijde.

Instellingen

We versterken de vertegenwoordiging van de deelstaten als waarnemer, bijvoorbeeld, in de Nationale bank, het Federaal Planbureau en het Instituut voor de Nationale Rekeningen.

Beliris

Om de internationale rol en de hoofdstedelijke functie van Brussel uit te bouwen en te bevorderen, engageert de regering zich via Beliris. De regering waakt erover dat Beliris zijn middelen prioritair concentreert op projecten op het vlak van mobiliteit en strategische ontwikkelingsinvesteringen op het Brusselse grondgebied en dat deze van belang zijn voor verschillende Gewesten. De regering zal in dit verband de Brusselse regering consulteren.

Regionale feestdagen

Voor de Gewesten die het wensen en vragen, passen we de federale wetgeving aan zodat ook hun regionale feestdag een officiële feestdag wordt, zonder dat de concurrentiekracht wordt aangetast.

3.4. MOBILITEIT

Er komt een meer vraaggestuurd beleid zodat bijvoorbeeld trein- en busverbindingen beter op elkaar worden afgestemd. Ook is er de mogelijkheid van aanvullende Gewestelijke investeringen van de spoorlijnen die is voorzien in artikel 92bis, §4nonies BWHI. De regering zal de ruimte die door dit artikel wordt geboden ten volle benutten.

3.5. EUROPEES EN BUITENLANDS BELEID

We streven naar een efficiëntere samenwerking tussen de deelstaten en de federale staat, om slagkracht en geloofwaardigheid in het buitenland te behouden.

Respecteren van Europese engagementen

Samen met alle beleidsniveaus dienen we te voldoen aan een reeks belangrijke Europese engagementen op het vlak van begroting, energie en klimaat. Door strategische beleidsdoelstellingen op hoofdlijnen af te spreken op voet van gelijkheid, en met het uitdrukkelijk akkoord van elke betrokken overheid, creëren we op elk van deze domeinen een interfederaal kader dat elke betrokken overheid responsabiliseert en aan de Europese engagementen een antwoord biedt.

Deze interfederale kaders worden juridisch verankerd in een samenwerkingsakkoord waarvan de duurtijd gekoppeld wordt aan de Europese timing voor het behalen van de gestelde Europese doelstellingen. Afgesloten samenwerkingsakkoorden dienen ten volle te worden uitgevoerd en toegepast, daarvoor dienen ook tussentijdse evaluaties desgevallend door een onderling afgesproken onafhankelijke instantie.

Zo worden de betrokken overheden geresponsabiliseerd om met respect voor eenieders bestuurlijke autonomie hun gestelde doelstellingen te bereiken. Bovendien wordt voor elke overheid duidelijk voor welke opdrachten en eventuele financiële gevolgen verantwoordelijkheid genomen dient te worden.

Samenwerkingsakkoorden

De verschillende staatsvormingen hebben een aanzienlijke shift in bevoegdheden tussen de verschillende niveaus in dit land meegebracht ten voordele van de gemeenschappen en de gewesten, die evenwel niet volledig weerspiegeld wordt in de vertegenwoordiging op internationale en Europese fora, noch in de protocollaire rangorde. De herziening is prioritair en wordt bij aanvang van de regeerperiode doorgevoerd.

We actualiseren de samenwerkingsakkoorden inzake het buitenlands beleid uit 1994 :

- samenwerkingsakkoord in verband met het overleg en de vertegenwoordiging in de Europese Unie, Europese Raad, ministerraden en de relevante internationale organisaties;
- samenwerkingsakkoord betreffende het statuut van de vertegenwoordigers van de deelstaten in de diplomatieke en consulaire posten.

De bestaande coördinatiemechanismen die beheerd worden door Buitenlandse Zaken (DGE/Coormulti) worden gehandhaafd. Daarbij garanderen we dat de standpuntbepaling in de DGE efficiënt verloopt, met een gecoördineerde positie per entiteit. Dit bovendien niet enkel voor de raden, maar ook voor de werkgroepen en voorbereidende vergaderingen op Europees niveau.

De regering wil nog meer dan voorheen investeren in deze efficiënte overlegstructuren voor opvolging en uitvoering van beslissingen in Europees en internationaal verband, zowel binnen de federale regering als tussen de diverse bestuursniveaus, en dit volgens ieders bevoegdheden.

Ook stroomopwaarts dient de coördinatie te worden verbeterd, door ervoor te zorgen dat alle bevoegde overheden in een zo vroeg mogelijk stadium bij de beleidsvoorbereiding en besluitvorming worden betrokken.

De werking van de Interministeriële Conferentie Buitenlands Beleid dient actiever en dynamischer te worden gemaakt.

Diplomatie

De federale diplomatie weerspiegelt in al haar contacten, de promotie en vormgeving van ons land - zowel online als in het buitenland - steeds de constitutionele realiteit. De voorstelling van België stemt ten alle tijden inhoudelijk en visueel overeen met dat van een federaal land, ze staat volledig open voor communicatie en input door de deelstaten. Het federale korps spoort proactief burgers, overheden en ondernemingen in het buitenland steeds aan de juiste deelstatelijke entiteit rechtstreeks te consulteren voor wat betreft hun eigen en de gemengde bevoegdheden.

4. VERSTERKING VAN DE DEMOCRATIE EN DE RECHTSTAAT

4.1 AFSCHAFFING VAN DE SENAAT

We beslissen om de Senaat af te schaffen, de daartoe nodige grondwetswijzigingen volledig en onmiddellijk bij de start van deze legislatuur goed te keuren. Dit om de afschaffing effectief op het terrein te realiseren op het moment van de eerstvolgende federale verkiezingen.

Daarnaast dient de werking van de instelling op punt te worden gesteld om onmiddellijk verdere operationele en budgettaire efficiëntiewinsten te kunnen boeken. Zo maken we elke burger duidelijk dat niet enkel zij maar ook de overheidsinstellingen de budgettaire uitdaging dragen.

We verzoeken het parlement om de fusie van de diensten van de Senaat en de Kamer van volksvertegenwoordigers binnen de Kamer door te voeren. Ook de integratie van Senaatsmedewerkers binnen diverse andere overheidsdiensten kan hierbij bekeken worden (bvb. in deelstaatarlamenten, federale overheidsdiensten, juridische instellingen,...). De beheers- en onderhoudskosten van het gebouw worden integraal samengevoegd binnen de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Dit geldt ook voor de pensioenkas van de Senaat.

4.2 HERVORMING VAN DE PARLEMENTAIRE DEMOCRATIE

Verkiezingen

We zorgen ervoor dat Belgen die in het buitenland verblijven, net zoals bij de federale verkiezingen, ook stemrecht krijgen voor de deelstaatverkiezingen. Meer algemeen wordt ook de procedure om vanuit het buitenland te stemmen verder vereenvoudigd.

Dit combineren we met een aanpassing van het kiessysteem waarbij het effect van de lijststem wordt geneutraliseerd zodat voortaan enkel de uitgebrachte voorkeurstemmen tellen.

We voeren het arrest van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens van 10 juli 2020 uit wat betreft de betwisting van de geldigverklaring van de geloofsbrieven.

Parlementsleden

Naar analogie met de regeling voor werknemers verminderen we de uittredingsvergoeding met een halvering van de maximumtermijn ervan tot 52 weken.

In geval van langdurige ziekte wordt, net als bij werknemers, een beperking van de vergoeding doorgevoerd. Dit realiseren we door de onkostenvergoeding niet uit te keren.

De bijkomende vergoeding voor de bureauleden en de voorzitters van de commissies wordt hervormd van een forfaitair systeem naar een systeem gelinkt aan de aanwezigheid.

Politieke partijen

Net zoals we inspanningen vragen van burgers, vragen we ook inspanningen van politieke partijen. Politieke partijen kunnen het gerust met minder doen. Daarbij kiezen we specifiek voor de verdere niet-indexering van de partijdotaties gedurende de volledige legislatuur.

Democratie

Sinds het Grondwettelijk hof is gecreëerd, beantwoordt de ideologische alarmbel niet meer aan de huidige politieke noch institutionele realiteit. Bijgevolg schaffen we die af.

4.3 HERVORMING VAN DE REGERING

Overleg

Om het overleg tussen het federale niveau en de deelstaten uit te diepen en te stroomlijnen, zullen de premier en de regeringsleden actief overleggen en samenwerken met, respectievelijk, de betrokken minister-presidenten en deelstaatministers en dit met naleving van eenieders bevoegdheden.

Elke deelstaatregering zal wijzigingen kunnen voorstellen aan regels die tot de bevoegdheid van de federale overheid behoren. De federale regering kan deze voorstellen omzetten in federale regelgeving dan wel toelichten waarom zij dit niet doet, in het bijzonder rekening houdend met budgettaire restricties.

Overlegcomite

Het Overlegcomite komt als centraal punt voor overleg, samenwerking en coördinatie tussen de federale overheid, de gemeenschappen en de gewesten regelmatig samen met de bedoeling om met naleving van eenieders bevoegdheden beleidslijnen beter op elkaar af te stemmen. Op het Overlegcomité sluiten, voor de federale regering, de eerste minister en alle vice-premiers aan; voor elke Gemeenschap kunnen twee vertegenwoordigers aansluiten, voor elk Gewest evenzeer en dit ongeacht of deze entiteiten gefuseerd zijn of niet.

We wijzigen ook de Gecoördineerde wetten op de Raad van State waarbij de Raad de opdracht wordt gegeven om het doorzenden van negatieve bevoegdheidsadviezen (art. 3, §3) naar het Overlegcomité te garanderen. Deze adviezen worden behandeld tenzij de auteur aangeeft geen verdere actie te zullen ondernemen inzake zijn project of voorstel.

Deelstaat-ambtenaren

De deelstaten krijgen de mogelijkheid en de bevoegdheid om de eedformule voor de eedaflegging van hun eigen ambtenaren te bepalen.

4.4 HERVORMING VAN HET GRONDWETTELIJK HOF

Het Grondwettelijk Hof speelt een essentiële rol in het waarborgen van de grondwettelijkheid van wetten en het beschermen van de fundamentele rechten en vrijheden van de burgers. We versterken het Hof op basis van volgende hervormingen:

Kandidaat-rechters-juristen en -politici moeten voorafgaand aan de voordracht worden gehoord door de Kamer van volksvertegenwoordigers.

Rechters-politici moeten houder zijn van een diploma van master in de rechten. Tegelijk wordt de vereiste parlementaire ervaring voor de betrokken kandidaten, met name de politici, naar acht jaar gebracht, zodat een hogere democratische legitimiteit geldt. De ervaring als minister of staatssecretaris wordt eveneens in rekening gebracht bij de berekening van de vereiste parlementaire ervaring.

De verplichting van de functionele kennis van de andere landstaal (Nederlands / Frans) wordt ingevoerd opdat de rechter van het Grondwettelijk Hof rechtstreeks zelf kennis kan nemen van de betrokken wetgeving, de voorbereidende parlementaire werken, evenals de rechtsleer en de media uit de beide landsdelen.

EEN NIEUW EVENWICHT

EEN NIEUW EUROPEES BEGROTINGSKADER

In de loop van 2024 bereikte de Europese Unie een akkoord over een nieuw Europees begrotingskader. Dit was hoogstnoodzakelijk nadat het vorige kader van 2020 tot 2023 was opgeschort wegens de corona- en energiecrisis en nadat de Europese Commissie reeds vóór deze crisissen had geoordeeld dat het bestaande kader gebreken vertoonde en niet voldoende werd gedragen en toegepast.

Nationale budgettaire-structurele plannen voor de middellange termijn zijn het centrale element in het hervormde Europese begrotingskader. Dit plan bestrijkt voor België vijf jaar en zal in die periode ongewijzigd blijven. Het beschrijft het begrotingstraject dat moet worden gevolgd op basis van een door de EC verstrekt referentietraject, alsook de overheidsinvesteringen en -hervormingen gedurende een aanpassingsperiode van vier tot zeven jaar.

Bij ongewijzigd begrotingsbeleid zal volgens de Nationale Bank van België het totale begrotingssaldo verslechteren van -4,5 % bbp tot -7,2 % bbp in 2038 wegens de stijgende vergrijzingskosten en rentelasten. Bijgevolg zou de overheidsschuldgraad toenemen van 105,7 % bbp in 2024 tot 130 % tegen 2038. Cijfers van het IMF tonen aan dat we zonder ingrijpen op weg zijn naar de slechtste begroting van alle industrielanden. In juni van dit jaar werden de slechte cijfers door Europa aangegrepen om een buitensporige tekortenprocedure op te starten, zoals het Stabiliteits- en Groeipact voorziet.

De nieuwe begrotingsregels leggen voor de periode 2025-2028 een eerste begrotingstraject op dat de overheidsfinanciën op een houdbaarder pad moet brengen. De aanpassingsperiode kan onder voorwaarden ook verlengd worden tot 2031. Dit is afhankelijk het zich verbinden aan een lijst van verifieerbare en tijdgebonden hervormingen en investeringen. Deze hervormingen moeten over het algemeen groeibevorderend zijn en de budgettaire duurzaamheid ondersteunen. Gezamenlijk moeten zij inspelen op de landenspecifieke aanbevelingen in het kader van het Europees Semester, de gemeenschappelijke prioriteiten van de Unie (zoals een eerlijke, groene en digitale transitie, sociale en economische veerkracht en energiezekerheid) en in lijn zijn met de engagementen die zijn opgenomen in de goedgekeurde nationale herstel- en veerkrachtplannen.

De inspanning die nodig is om de publieke financiën opnieuw gezond te maken is bijzonder groot en zal meer dan 1 legislatuur vragen. In tegenstelling tot eerdere saneringsoperaties in het verleden, zal de komende inspanning moeten gebeuren tegen de achtergrond van een tandende productiviteit, een lagere economische groei, een al hogere belastingdruk, een snel oplopende vergrijzingfactuur, heel wat investeringsnoden en een internationaal bijzonder uitdagende context.

EEN INSTABIELE OMGEVING

Het Europese continent kent nog steeds een oorlog na de invasie van Oekraïne door Rusland. De oorlog, ons lidmaatschap en onze positie als houder van de hoofdzetel van de NAVO vereisen dat we de komende jaren onze defensie versterken, met de nodige financiële middelen zodat we op termijn onze internationale engagementen nakomen.

Op politiek vlak is de internationale context uitdagend, met een Amerikaanse president die de transatlantische relatie in vraag stelt, met buurlanden van België die politiek instabiel zijn en een asielcrisis die we zonder ingrijpen niet onder controle krijgen.

DE ECONOMISCHE REALITEIT

De economische groei vertraagt dit en volgend jaar, de arbeidsmarkt koelde al stevig af, de bedrijfsinvesteringen en investeringen in de woningmarkt krimpen, onze industriële productie krimpt, het aantal faillissementen stijgt. Heel wat variabelen verslechteren en tonen dat onze welvaarts groei en welvaart op zichzelf onder druk komen te staan zonder een beleid dat deze uitdagingen aanpakt.

België staat voor de uitdaging om zijn investeringen op te schalen en tegelijkertijd de uitdaging van klimaatverandering aan te pakken. De komende jaren vragen om een gerichte en vastberaden aanpak die onze economie niet alleen zal versterken, maar ook duurzamer en veerkrachtiger maakt. Door te investeren in emissievrije energie, duurzame infrastructuur en innovatie kunnen

we een krachtige impuls geven aan de werkgelegenheid en de economische groei. Het verhogen van investeringen in duurzame projecten helpt niet alleen om de impact van klimaatverandering te verminderen, maar zal ons ook beter voorbereiden op toekomstige uitdagingen en schokken. Cruciale voorwaarde daarvoor is wel de afstemming van het nationaal en internationaal klimaatbeleid op de groeikansen van onze eigen industrie. Daarnaast moeten we ondernemerschap voluit ondersteunen, onder meer door administratieve lasten af te bouwen en excellentie aan te moedigen. De komende Belgische regering zal zich op Europees niveau krachtiger inzetten voor de vervollediging van de interne markt, met als doel economische groei en innovatie te stimuleren. Tegelijkertijd zullen we pleiten voor betere bescherming van onze binnenlandse markt tegen de schadelijke effecten van globalisering en oneerlijke concurrentie.

Het is van groot belang dat Europa niet alleen markttoegang versterkt, maar ook waakzaam blijft voor handelsblokken die de spelregels niet eerlijk volgen. Door een stevig Europees beleid te ondersteunen dat zowel onze economie stimuleert als de belangen van onze bedrijven en werknemers beschermt, kunnen we bouwen aan een weerbare en eerlijke economische omgeving voor alle Europeanen. Met voldoende kwalitatieve jobs hier, hogere koopkracht en meer welvaart.

De sleutel om onze eigen welvaart opnieuw duurzaam te laten toenemen het sociaal model betaalbaar te houden, ligt in het verhogen van de productiviteit. De voorbije 25 jaar groeide de Amerikaanse economie dubbel zo snel als de Europese dankzij een hogere productiviteitsgroei.

Om al deze uitdagingen aan te pakken is er zo snel mogelijk een volwaardige nieuwe regering nodig die een beleid voert om onze welvaart te versterken en de publieke financiën gezond te maken, onder andere via hervormingen op de arbeidsmarkt, de pensioenen en de fiscaliteit.

DE VOORGESTELDE HERVORMINGEN

BUDGETTAIR KADER: BEPERKT NIEUW BELEID

De publieke financiën opnieuw in evenwicht brengen zal meer dan 1 beleidsperiode van volgehouden inspanningen vragen, alsook een hervorming van de structuren op zich.

De komende regering stelt zich tot doel de dramatische achteruitgang bij ongewijzigd beleid om te buigen en tegen 2030 op het niveau van Entiteit I het begrotingstekort te beperken onder de Europese drempel van 3%. Zodoende kan de buitensporige tekortprocedure (het strafbankje) beëindigd worden en de ontsporing van de schuld worden afgewend.

De regering zal een bijkomende inspanning doen om beperkt en alleen noodzakelijk “nieuw beleid” te voeren en te financieren, dit omvat in essentie:

- Een herfinanciering van Defensie binnen de begroting, bovenop het STAR-plan. Het grootste deel van de extra financiering gebeurt via een nieuw op te zetten Defensiefonds. Dit fonds wordt gefinancierd via de verkoop van activa, een eerste financiering vindt plaats voor 31/12/2025.
- Een herfinanciering van de lokale besturen om de impact te kunnen dragen van de hervormingen die we doorvoeren in de arbeidsmarkt en om de pensioenfactuur de komende jaren draagbaarder te maken.
- Extra financiële middelen voor de veiligheidsdepartementen zodat ze hun kerntaken opnieuw volwaardig kunnen uitvoeren.
- Een beperkte enveloppe voor nieuw beleid in diverse domeinen.
- Het saldo van een fiscale hervorming.
- Thematische verlopen
- Enveloppe voor de meest kwetsbare groepen

De totale begrotingsinspanning gebeurt zonder verhoging van de belastingdruk, uitgedrukt in ontvangsten in % bbp. Deze regel blijft gerespecteerd gedurende de hele legislatuur, en dus bij elke begrotingsopmaak en -controle.

EEN EVENWICHTIGE VERDEELSLEUTEL

De totale inspanning wordt als volgt verdeeld:

- Hoofdzakelijk via het effect van **structurele hervormingen** op onder andere de arbeidsmarkt en de pensioenen inclusief de terugverdieneffecten die we beperkt opnemen (zie verder). Op het einde van de legislatuur moet dit meer dan 2/3^e van de totale inspanning zijn.
- De rest via **discretionaire maatregelen**. Aan het einde van de legislatuur moet dit minder dan 1/3^e van de totale inspanning zijn. Daarbij hanteren we een onderverdeling van minimum 2/3^e via het beheersen van de uitgavengroei en maximum 1/3^e via een bijdrage van de sterkste schouders en diverse inkomsten.

STRUCTURELE HERVORMINGEN

HERVORMING VAN DE FISCALITEIT: VERSTERKING VAN KOOPKRACHT EN CONCURRENTIEKRACHT

De komende regering voert een hervorming van het Belgische fiscale systeem door, met een duidelijke focus op het versterken van de koopkracht van werkende mensen en het vergroten van de concurrentiekracht van onze economie.

Prioriteit ligt bij werknemers met een bescheiden loon (onder de mediaan). Zij zullen in relatieve termen het meest vooruitgaan, om zo de sociale ongelijkheid te verkleinen en gezinnen met lagere inkomens concreet meer financiële ademruimte te bieden. Samen met niet-fiscale ingrepen, zorgen we ervoor dat het verschil tussen werken en niet-werken altijd meer dan 500 euro netto per maand bedraagt.

Door deze focus op de lagere en middeninkomens versterken we het sociale draagvlak en de economische veerkracht van onze samenleving.

De hervorming is gericht op het stimuleren van werk en ondernemerschap, zodat iedereen die zich inzet om bij te dragen aan onze maatschappij, daar ook daadwerkelijk voor wordt beloond. Specifieke aandacht en middelen gaan daarbij naar ondernemerschap.

In het kader van dit regeerakkoord engageren we ons om ook andere maatregelen te treffen die de koopkracht versterken. We zetten in op het bevorderen van eerlijke en gezonde concurrentie, waarbij we monopolies en bedrijven met een onevenredige marktmacht actief aanpakken om markten toegankelijker te maken voor nieuwe spelers. Dit streven vraagt om transparante regelgeving en het stimuleren van innovatie, waarbij we consumenten beter informeren en beschermen tegen praktijken die hun keuzevrijheid en koopkracht beperken. Door deze inspanningen werken we aan een dynamische, weerbare economie die zowel de belangen van ondernemers als die van de burgers centraal stelt.

Om de koopkracht te verhogen op een duurzame manier, moeten we eerst de concurrentiekracht van België opnieuw herstellen. We zullen met een enveloppe gericht werk maken van het aanpakken van de structurele handicaps die onze bedrijven vandaag ondervinden.

Een van de grootste uitdagingen zijn de te hoge loonkosten. We streven naar een evenwichtig beleid waarbij problematiek aangepakt wordt. Tegelijkertijd zullen we ervoor zorgen dat de energie-intensieve industrie opnieuw competitieve energieprijzen kent en een stabiele bevoorrading, zodat deze sectoren hun concurrentiepositie behouden en onze economie kunnen blijven ondersteunen.

Met betrekking tot de loonkosten voorzien we een tweefasige bijkomende verhoging van de minimumlonen, wat essentieel is om de laagste inkomens te versterken. Om de financiële impact hiervan voor werkgevers te verlichten, zullen we een compensatiemechanisme invoeren dat de verhoging van de minimumlonen compenseert en tegelijk investeringen in werkgelegenheid aanmoedigt.

Daarnaast voorzien we aanvullende stimuli om nieuwe investeringen aan te trekken, met een bijzondere focus op projecten die bijdragen aan de klimaatomslag en de verduurzaming van onze economie. Door te investeren in een toekomstbestendige economie versterken we niet alleen het concurrentievermogen, maar creëren we ook een duurzaam en aantrekkelijk investeringsklimaat.

Tot slot voorzien we maatregelen om het algemeen ondernemersklimaat te verbeteren, via een aantrekkelijke beursfiscaliteit, minder verdoken lasten bij diverse verplichte handelingen, steun aan startende ondernemingen en het

behoud van onze internationaal erkende regimes die investeringen stimuleren in onderzoek en ontwikkeling.

Deze hervorming vereist een robuuste en doeltreffende financieringsbasis. We kijken hiervoor in de eerste plaats naar een grondige vereenvoudiging van ons belastingstelsel, zowel op het gebied van de personenbelasting als de vennootschapsbelasting. Het aantal belastingcodes wordt gereduceerd, waardoor het stelsel transparanter en gebruiksvriendelijker wordt voor zowel burgers als bedrijven.

HERVORMING VAN DE ARBEIDSMARKT EN PENSIOENEN

De regering zet zich in voor een grondige modernisering van de arbeidsmarkt, gericht op een betere balans tussen werkzekerheid, sociale bescherming en de nood aan flexibiliteit in een veranderende arbeidsmarkt. Met oog voor de uitdagingen van digitalisering en globalisering willen we een kader scheppen dat werknemers de nodige zekerheid biedt, terwijl bedrijven over de flexibiliteit beschikken om hun concurrentiepositie te versterken. Dit houdt in dat regels rondom arbeidstijd en werkvormen worden aangepast aan de noden van zowel werkgevers als werknemers, met aandacht voor de sociale bescherming en de werkbaarheid van jobs. Zo creëren we een toekomstgerichte arbeidsmarkt die meer mensen aan het werk houdt en waarin duurzame loopbanen worden bevorderd.

Om de arbeidsmarkt verder te versterken, voert de regering ook een pensioenhervorming door die tot doel heeft meer mensen langer aan het werk te houden. Afwijkingsregimes en gunststelsels worden geleidelijk afgeschaft om een transparanter en rechtvaardiger pensioenstelsel te realiseren. Hierbij blijft het behoud van verworven rechten essentieel en wordt een geleidelijke overgang gegarandeerd om alle betrokkenen de tijd te geven zich aan te passen.

Een toekomstige hervorming zal ook specifiek aandacht hebben voor mensen die op zeer jonge leeftijd aan hun loopbaan zijn begonnen. Voor zij die 42 loopbaan jaren hebben, waarvan een voldoende lange periode effectief gewerkt is, moeten in de toekomst op 60 jaar op pensioen kunnen gaan.

De inbreng van de sociale partners is in deze domeinen belangrijk: hun kennis en inzichten zijn cruciaal om hervormingen te laten aansluiten bij de realiteit op de werkvloer en om een breed draagvlak te creëren. We nodigen het sociaal overleg uit om partner te zijn in de hervormingsagenda van de regering. De finale verantwoordelijkheid voor de besluitvorming en de uitvoering van de nodige hervormingen ligt bij de regering. Daarbij moet ook de transparantie over de besteding van de middelen en de besluitvorming verhoogd worden.

DISCRETIONAIRE MAATREGELEN

HET AFREMME VAN DE UITGAVENGROEI

Om de uitgavengroei te beheersen kijken we onder andere naar een efficiëntere overheid, een focus op kerntaken, het afbouwen van subsidies, het ontdebelen van regionale en federale verantwoordelijkheden en een kordatere migratiepolitiek.

Belangrijk is dat ook de politiek zelf bijdraagt en via diverse ingrepen het goede voorbeeld geeft aan de gezondmaking van de publieke financiën. Dat doen we onder andere via het inperken van de partijdotaties, het beëindigen van gunstregimes en het vereenvoudigen van de structuren.

België staat voor een aanzienlijke uitdaging door de vergrijzing, die een toenemende druk legt op het gezondheidszorgbudget. De verouderende bevolking leidt tot een grotere vraag naar zorg en ondersteuning, wat niet alleen financiële druk veroorzaakt maar ook de capaciteit van het zorgsysteem op de proef stelt. Om de kwaliteit en betaalbaarheid van de gezondheidszorg op lange termijn te kunnen garanderen, zijn hervormingen en gerichte ingrepen noodzakelijk. Daarbij moet ook de transparantie over de besteding van de middelen en de besluitvorming verhoogd worden.

EERLIJKE BIJDRAGE VAN DE STERKSTE SCHOUDERS

Gezien de aanzienlijke inspanningen waarvoor ons land staat, is het noodzakelijk dat de grootste vermogens en sterkste schouders een eerlijke bijdrage leveren aan de toekomstige welvaart. We streven naar een rechtvaardig beleid waarbij degenen die het meeste kunnen dragen, een proportionele verantwoordelijkheid nemen en extra inspanning leveren.

Om deze bijdrage te waarborgen, zullen we de belastbare basis verbreden zodat bestaande vrijstellingen ingeperkt worden. Een brede belastbare basis, met een laag tarief en met respect voor in het verleden verworven kapitaal, is de beste garantie om zo efficiënt mogelijk de economische groei te blijven ondersteunen en aan de budgettaire noden te voldoen.

Naast de uitbreiding van de belastbare basis zullen er ook andere maatregelen worden genomen om de sectoren en de sterkste schouders meer te laten bijdragen, zonder negatieve economische gevolgen.

Verder zal de effectentax gedurende de komende jaren zo gevormd worden dat ze als garantie functioneert dat er een structurele bijdrage zal zijn van de sterkste schouders.

De strijd tegen fiscale fraude en belastingontduiking is een essentieel onderdeel van een rechtvaardigheidsagenda die streeft naar eerlijke bijdragen van iedereen aan de samenleving. Wanneer sommige individuen of bedrijven hun fiscale verplichtingen ontlopen, wordt de belastingdruk immers onevenredig op eerlijke belastingbetalers gelegd. Dit ondermijnt het vertrouwen in het systeem en zorgt voor ongelijkheid. Door actief op te treden tegen fiscale fraude en belastingontwijking versterkt de overheid niet alleen de overheidsfinanciën, maar ook het principe van solidariteit, waarbij iedereen naar draagkracht bijdraagt aan publieke voorzieningen.

De opbrengst van de maatregelen inzake eerlijke fiscaliteit zal aangewend worden voor hoofdzakelijk de sanering van de publieke financiën, alsook voor de fiscale hervorming.

BEGROTING

De totale inspanning wordt als volgt verdeeld:

- Hoofdzakelijk via het effect van **structurele hervormingen** op onder andere de arbeidsmarkt en de pensioenen inclusief de terugverdieneffecten die we beperkt opnemen. Op het einde van de legislatuur moet dit meer dan 2/3^e van de totale inspanning zijn.
- De rest via **discretionaire maatregelen**. Aan het einde van de legislatuur moet dit minder dan 1/3^e van de totale inspanning zijn. Daarbij hanteren we een onderverdeling van minimum 2/3^e via het beheersen van de uitgavengroei en maximum 1/3^e via een bijdrage van de sterkste schouders en diverse inkomsten.

De maximum 1/3^e via een bijdrage van de sterkste schouders en diverse inkomsten wordt naast de opbrengst uit de bestrijding van sociale en fiscale fraude ingevuld door deze maatregelen:

DBI

De DBI-aftrek wordt hervormd naar een vrijstelling, in plaats van een aftrek (verhoging begintoestand reserves).

De participatievoorwaarde van 10% blijft ongewijzigd, die van € 2,5 mio EUR wordt opgetrokken naar 4 miljoen EUR. De participatievoorwaarde in het DBI- en meerwaardestelsel worden verscherpt door de participatievoorwaarde van 4 miljoen euro te koppelen aan de voorwaarde dat de deelneming de aard van financieel vast actief moet hebben.

Deze verstrenging is niet van toepassing op kleine en middelgrote ondernemingen (definitie art. 2, §1, 4°/1 WIB) maar dus enkel voor en tussen grote ondernemingen.

Voor wat betreft de DBI-beveks komt er een heffing van 5% op de meerwaarde bij uitstap. Daarnaast zal er enkel een verrekenbaarheid van de roerende voorheffing met de vennootschapsbelasting mogelijk zijn in zoverre de ontvangende vennootschap in het inkomstenjaar van ontvangst van de uitkering de minimale bedrijfsleidersbezoldiging toekent

BANKENBIJDRAGE

De totale bijdragen van de banken blijven op hetzelfde niveau als in 2025. De regering behoudt het streefbedrag van 1,8% met betrekking tot het garantiefonds.

De regering zal voor het deposito-garantiefonds een investeringsstrategie vaststellen.

EFFECTENTAKS

De regering zal onderzoeken hoe, conform de aanbevelingen van het Rekenhof, ontwijking van de jaarlijkse taks op de effectenrekening kan worden aangepakt.

SOLIDARITEITSBIJDRAGE

Er komt een algemene solidariteitsbijdrage van 10% op de toekomstige gerealiseerde meerwaarde van financiële activa, incl. crypto-activa, opgebouwd vanaf het moment van de invoering van de bijdrage.

Historische meerwaarden zijn dus vrijgesteld.

Er wordt voorzien in een aftrekbaarheid van minderwaarden (van deze categorie van inkomsten) binnen het jaar, zonder overdraagbaarheid.

In de aangifte wordt een voetvrijstelling van 10.000 EUR voorzien om kleine beleggers niet extra te belasten. Deze voetvrijstelling wordt jaarlijks geïndexeerd.

Bij een aanmerkelijk belang van min. 20% zal er altijd 1 miljoen EUR zijn vrijgesteld.

Een meerwaarde tussen 1 miljoen en 2,5 miljoen EUR zal belast worden aan 1,25%

Een meerwaarde tussen 2,5 en 5 miljoen EUR zal belast worden aan 2,25%

Een meerwaarde tussen 5 en 10 miljoen EUR zal belast worden aan 5%

Een meerwaarde vanaf 10 miljoen EUR zal belast worden aan 10%

UITDOVEN FEDERALE WOONFISCALITEIT

De federale interestaftrek voor de niet-eigen woning wordt geschrapt.

CARRIED INTEREST

De regering zal een specifiek, concurrerend regime met betrekking tot carried interest instellen ten opzichte van de bestaande regimes in de buurlanden, om de activiteit van fondsen in België te stimuleren. Dit regime zal voorzien in een belastingtarief van maximaal 30% voor roerende inkomsten en zal geen impact hebben op bestaande plannen.

EXIT-BELASTING

De emigratie van een rechtspersoon wordt fiscaal behandeld als een fictieve liquidatie van de rechtspersoon.

UITBREIDING BELASTBARE BASIS RV

Het VVPRbis-stelsel en de liquidatiereserve worden maximaal geharmoniseerd. Voor wat betreft de liquidatiereserve zal de wachtermijn worden verlaagd van 5 jaar naar 3 jaar. Het tarief van de 5% roerende voorheffing wordt opgetrokken tot 6,5% vanaf 1 januari 2026 voor nieuwe aangelegde liquidatiereserves.

Op die manier stijgt het effectieve tarief van 13,64% naar 15%, hetzelfde tarief als bij de VVPRbis. Vervroegde uitkeringen, binnen deze 3 jaar, worden belast aan het normale tarief van 30% roerende voorheffing.

Vervroegde uitkeringen, binnen deze 3 jaar, worden belast aan het normale tarief van 30% roerende voorheffing.

ARBEIDSMARKT

Om de betaalbaarheid en de kwaliteit van het sociaal systeem te garanderen, zijn diepgaande hervormingen nodig. Bij ongewijzigd beleid neemt de kostprijs van de sociale zekerheid de komende jaren veel sterker toe dan de economische groei. De sociale uitgaven stijgen de komende regeerperiode van 161 miljard in 2024 naar 198 miljard euro in 2029, dit is een stijging met 37 miljard euro of +23%.

Om de draagkracht van onze sociale zekerheid en hoog niveau van sociale bescherming te vrijwaren voor de toekomst moeten meer Belgen aan de slag en moet onze productiviteitsgroei verhoogd worden. Want anno 2023 bedraagt de werkzaamheidsgraad in België slechts 72,1% tegenover 75,4% gemiddeld in de EU.

Er zijn vandaag nog steeds relatief veel openstaande en moeilijk invulbare vacatures op onze arbeidsmarkt. Op Oostenrijk na (4,7%) kent België van alle EU-landen het hoogste aandeel openstaande vacatures. De vacaturegraad bedraagt in België 4,6% tegenover 2,7% gemiddeld in de EU (cijfers 2023).

De begeleiding en re-integratie van langdurig zieken is een van de belangrijkste werven van de komende regering.

Onze centrale doelstelling is om op termijn de werkzaamheidsgraad in België tegen 2029 te verhogen in de richting van 80% en onze productiviteitsgroei te verhogen. De komende bestuursperiode willen we de kloof met het Europees gemiddelde dichten. Dit vraagt ook nauwgezette afstemming van de inspanningen met de regio's.

Via de nodige structurele hervormingen in de personenbelasting, sociale zekerheid en sociale bijstand stimuleren we iedereen die kan werken om ook effectief aan de slag te gaan en te blijven. De stap naar betaalde arbeid is vandaag dan ook vaak onvoldoende lonend in België. Dit is in het bijzonder het geval voor de meest kwetsbare groep van werklozen, leefloongerechtigden, langdurig zieken of personen met een handicap die de stap naar een deeltijdse of occasionele job kunnen zetten.

De begeleiding en re-integratie van langdurig zieken is een van de belangrijkste werven van de komende regering. Alleen een gecoördineerd en allesomvattend beleid, waarbij alle actoren verantwoordelijkheid opnemen, kan leiden tot een breed draagvlak en resultaten.

We maken het voldoende lonend om aan het werk te gaan en versterken de band tussen de effectief gewerkte periodes en betaalde bijdragen en de opbouw van sociale rechten inzake werkloosheid, ziekte-uitkering, pensioen, ...

Zo kunnen we solidair zijn met wie het om diverse redenen niet mogelijk is om aan het werk te gaan of te blijven, en verzekeren we het maatschappelijke en financiële draagvlak en ons hoge niveau van sociale bescherming.

Om in onze ambitie te slagen, is het van cruciaal belang om op het federale niveau het kader, de voorwaarden en de financiële responsabilisering te voorzien zodat de deelstaten een performant activerend beleid kunnen voeren op maat van de sterk verschillende situatie op hun arbeidsmarkt.

WE VERGROTEN HET VERSCHIL TUSSEN WERKEN EN NIET-WERKEN TOT MEER DAN 500 EURO

- Via een fiscale hervorming verhogen we de netto-lonen, met een focus op de lonen onder de mediaan (zie verder).
- De regering werkt samen met de sociale partners een uitkeringennorm uit die er in de toekomst over zal waken dat de uitkering van mensen op actieve leeftijd die niet aan de slag zijn op (maar daartoe wel in staat zijn), niet sneller stijgt dan de lonen. Dit moet er voor zorgen dat het verschil tussen werken en niet-werken toeneemt.
- In plaats van de welvaartsenveloppe voorzien we deze legislatuur een specifieke enveloppe om de uitkeringen te verhogen voor de meest kwetsbare groepen zoals personen met een handicap, ziekte, arbeidsongeschiktheid en invaliditeit. De berekeningsparameters van de welvaartsenveloppe worden in overleg met de sociale partners aangepast zodat deze meer in lijn liggen met de gerealiseerde in plaats van verwachte productiviteitsgroei. Ook wordt hierbij onderzocht hoe, naast de aparte enveloppes voor het werknemersstelsel, het stelsel voor de zelfstandigen en de bijstandregelingen een gelijkaardig alternatief voor het systeem van perequatie kan worden voorzien voor ambtenaren.

- Om excessen te vermijden, plafonneren we het geheel aan sociale bijstand en voordelen. We ontwikkelen hier een gedifferentieerd kader dat toelaat rekening te houden met deobjectieve noden van een gezin, met bijzondere aandacht voor eenoudergezinnen. Voordelen in het kader van de ziekteverzekering zijn vrijgesteld. Sociale voordelen koppelen we aan het inkomen en het statuut. We beperken ze in totale omvang per gezin. Om hierbij promotievals te vermijden, maken we sociale voordelen degressief naarmate het inkomen stijgt. We houden hierbij ook rekening met inkomsten uit roerende en onroerende goederen. Zo komen ze enkel terecht bij wie dat echt nodig heeft.
- Er wordt een centraal register bijgehouden, waarin alle sociale bijstand en voordelen worden meegenomen, zodat er rekening mee gehouden kan worden bij de berekening van het geheel aan sociale bijstand en voordelen. Dat register is raadpleegbaar en dient ingevuld en aangevuld te worden door alle instanties die deze bijstand en voordelen toekennen. Voordelen in het kader van de ziekteverzekering zijn vrijgesteld.

WE HERVORMEN DE WERKLOOSHEIDSUITKERING TOT EEN ECHTE VERZEKERING

- We voeren een fundamentele hervorming en vereenvoudiging in van de degressiviteit van de werkloosheidsuitkeringen. Wie werkloos wordt krijgt daarbij de eerste periode een hogere financiële bescherming dan vandaag via een hogere vervangingsratio en/of loonplafond. Naarmate de tijd vordert, daalt de uitkering sterker dan vandaag. Hoelang je een werkloosheidsuitkering kan ontvangen, hangt hierbij af van het aantal voordien gewerkte jaren. 1 jaar werken in de voorbije 3 jaar opent het recht op maximum 1 jaar werkloosheidsuitkering. Aanvullend krijg je per 4 extra gewerkte maanden recht op 1 maand extra uitkering, zodat je na 5 gewerkte jaren recht hebt op de uitkering van maximum 2 jaar. Wie in de loop van zijn carrière meermaals werkloos wordt kan indien hij opnieuw voldoet aan de toelatingsvoorwaarde (1 jaar gewerkt in de voorbije 3 jaar) het recht op het maximum van 2 jaar openen op basis van het nog beschikbare (opgespaarde) beroepsverleden. We vereenvoudigen de voorwaarden en de modaliteiten (o.a. vermindering van het aantal fases) zodat het systeem minder complex is dan vandaag.
- De duur van de werkloosheidsuitkeringen wordt beperkt tot maximum 2 jaar. Bij korte periodes van onderbroken tewerkstelling wordt de maximale duurtijd opgeschort voor iedere gewerkte dag. Elke gewestelijke dienst voor arbeidsmarktbeoordeling vult autonoom in hoe ze aan het einde van die periode via een ultiem jobaanbod de uitkeringsgerechtigde werklozen begeleidt richting het normaal economisch circuit. De groep met een (geïndiceerde) arbeidsbeperking zal een job aangeboden kunnen krijgen in de sociale economie (maatwerkbedrijven). Dit noodzaakt een groepspad in de sociale economie op regionaal niveau en wordt financieel gecompenseerd.
- We versterken ook de uitzonderingsvoorwaarden voor de degressiviteit van de uitkeringen: het hiervoor vereiste beroepsverleden neemt gradueel toe van 25 jaar vandaag naar 30 jaar in 2025 en 35 jaar in 2030.
- Deze beperking van de werkloosheidsuitkeringen in de tijd geldt niet voor wie ouder is dan 55 jaar, voor zover zij vanaf 2025 een beroepsverleden hebben van minstens 30 jaar van elk minstens 156 gewerkte dagen. Deze voorwaarde wordt gradueel verhoogd naar 35 loopbaanjaren in 2030.
- Ook van deze oudere werkzoekenden wordt verwacht dat zij tot hun wettelijke pensioenleeftijd beschikbaar blijven voor een nieuwe job.
- Wie langer dan 3 maand tijdelijk werkloos is wordt verplicht ingeschreven als werkzoekende bij de gewestelijke dienst voor arbeidsbemiddeling, die voor hen in een aangepast aanbod voorziet. De formaliteiten (zoals het aantal kennisgevingen, ook aan de RVA) worden beperkt en richten zich voornamelijk op moderne communicatiekanalen.
- Ook voor jonge schoolverlaters voorzien we een fundamentele hervorming. We beperken de wachttijd tot 156 dagen na afstuderen waarbinnen de regionale dienst voor arbeidsbemiddeling twee positieve evaluaties geeft. Deze inschakelingsuitkering moet worden aangevraagd voor iemand de leeftijd van 25 jaar bereikt. Voor deze jongeren geldt een maximale duurtijd van de uitkering van 1 jaar die wordt opgeschort met het aantal gewerkte dagen.
- Omdat de werkloosheidsuitkering die een langdurig werkloze deels en tijdelijk ontvangt als hij aan de slag gaat in een knelpuntberoep of in een ander gewest niet efficiënt is gebleken, wordt deze afgeschaft.

- De impact van de beperking van de werkloosheidsuitkeringen in de tijd op een extra instroom van leefloongerechtigden wordt voor de OCMW's gecompenseerd via een verhoging van de financiering van het leefloon vanuit de federale overheid.
- Deze verhoogde financiering is afhankelijk van het afsluiten van een GPMI en van de resultaten inzake de uitstroom van leefloongerechtigden naar duurzame tewerkstelling.
- We stellen een werkprogramma op samen met de deelstaten om zoveel mogelijk mensen te activeren, waarbij we ook de sociale partners betrekken.

LANGER WERKBAAR WERKEN

We willen dat mensen langer aan de slag blijven, en daarvoor streven we naar opties om een gezonde combinatie werk-privé mogelijk te maken, waarbij onder andere de zorg voor kinderen en zorgbehoevende ouders of familieleden en een job hand in hand gaan. We zetten in op een flexibel eindloopbaanbeleid waarbij we werknemers ondersteunen om langer maar werkbaar aan het werk te blijven.

- Elke ouder moet kunnen zorgen voor zijn of haar kind. Wie gezinstaken wil opnemen, moet daarvoor alle mogelijkheden krijgen. We voeren hiervoor het familiekrediet in, in overleg met de sociale partners
- Een familiekrediet vereenvoudigt de verlofrechten voor wie bijdraagt aan de zorg van een kind, en harmoniseert de verschillende stelsels zodat er geen onderscheid is naar het statuut van werknemer, zelfstandige of ambtenaar.
- Elk kind krijgt bij de geboorte een rugzakje met verlofrechten waarin de bestaande verloven in het kader van de geboorte en de latere zorg voor het kind geïntegreerd worden. In het familiekrediet is er ook plaats voor nieuwe of aangepaste modaliteiten zoals bijvoorbeeld opname door grootouders en het stimuleren van opname door beide ouders. Bij kinderen die maar 1 ouder (meer) hebben, maakt die ouder aanspraak op het volledig rugzakje.
- In het kader van de modernisering van de Europese coördinatieregels van de sociale zekerheid vragen we om rekening te houden met de nieuwe realiteiten van de arbeidsmarkt, met name de groeiende vraag naar telewerken, het verschijnen van digitale nomaden, of de toename van het aantal mensen die in meerdere landen tegelijk werken zoals seizoensarbeiders van wie de werkgevers vandaag in bepaalde gevallen moeten aansluiten bij een of meer buitenlandse sociale-zekerheidsinstellingen.
- We onderzoeken of en hoe we het «teleTREINwerk» kunnen stimuleren door de gewerkte uren tijdens het traject met openbaar vervoer mee te tellen nadat de treinen beter zijn uitgerust (tablets, stopcontacten, wifi of voldoende 4G-dekking op het volledige spoornetwerk). Dit zal helpen om de drukte op de wegen en in de treinen beter te spreiden gedurende de dag.
- Voor oudere werknemers blijft het mogelijk om op het einde van hun loopbaan via een landingsbaan deeltijds te werken (1/2^e of 4/5^e) vanaf 55 jaar., voor zover zij vanaf 2025 een beroepsverleden hebben van minstens 30 jaar van elk minstens 156 gewerkte dagen. Deze voorwaarde wordt gradueel verhoogd naar 35 loopbaanjaren in 2030.
- De voorwaarden, opname-mogelijkheden en duurtijd van de verschillende vormen van loopbaanonderbreking en tijdskrediet worden verder geharmoniseerd en binnen de verschillende stelsels afgestemd op de regeling in de private sector.
- Het ouderschapsverlof wordt ook mogelijk gemaakt voor pleegouders binnen het huidige budgettaire kader.
- Het verbod om moederschapsverlof te combineren met de uitoefening van een lokaal politiek mandaat en andere vormen van vrijwilligerswerk wordt afgeschaft.
- Voor SWT (het voormalige brugpensioen) en andere systemen die in de publieke sector een vervoegde uittrede uit de arbeidsmarkt aanmoedigen stopt de nieuwe instroom vanaf de datum van het regeerakkoord, behalve voor medisch SWT. De toegang tot SWT blijft hierbij gevrijwaard voor werknemers uit bedrijven die een intentieverklaring tot herstructurering of collectief ontslag afsloten voor de datum van het regeerakkoord. In dit kader raken we ook niet aan de verworven rechten van degenen die in het stelsel zitten, maar richten we ons op hun activering naar een nieuwe baan. De regering zal de nieuwe

instroom in het stelsel van medisch SWT actiever monitoren, en bij een opvallende afwijking ten opzichte van de voorbije jaren de toegangsvoorwaarden aanpassen.

- Eenmaal per loopbaan mag een werknemer, die al minstens een loopbaan van 10 jaar heeft van effectief gewerkte jaren, zelf ontslag nemen en kan hij voor een beperkte periode van maximum 6 maand toch beroep doen op een werkloosheidsuitkering. Deze duurtijd kan 1 keer worden verlengd met 6 maand bij het volgen van een succesvolle opleiding voor een knelpuntberoep en indien deze opleiding werd aangevat in het eerste trimester van de werkloosheidsuitkering.
- We behouden een individueel opleidingsrecht, maar vullen dit in met meer flexibiliteit en gedeeltelijke collectivisering In overleg met de sociale partners focussen we op de werknemers die dit het meest nodig hebben en vermijden administratieve rompslomp via het uitsluiten van onder andere flexi-jobs, seizoensarbeiders en studenten. Opgebouwde vormingsrechten kunnen geen aanleiding geven tot een uitbetaling in loon. Informele opleiding binnen KMO's zal worden meegeteld. Daartoe zullen de bestaande vrijstellingen en uitzonderingen behouden blijven voor bedrijven met minder dan 10 en 20 werknemers.
- De regering bekijkt welke bijkomende maatregelen de flexibiliteit voor de werknemer kunnen verhogen, zoals de flexibiliteit in de organisatie van een werkdag in functie van het schoolleven.
- Het misbruik van opeenvolgende dagcontracten in de uitzendsector wordt verder aangepakt. De responsabiliseringsbijdrage voor opeenvolgende dagcontracten in de uitzendsector wordt na 2 jaar praktijk geëvalueerd door de sociale partners begin 2025. Naar aanleiding van die evaluatie wordt nagegaan of er bijkomende maatregelen moeten genomen worden.

MODERNISERING VAN HET ARBEIDSRECHT

- We geven meer vrijheid aan werknemers om binnen de Europese regels in onderling akkoord met hun werkgever de arbeidsuren te bepalen.
- Na overleg met de sociale partners, wordt voor 30/06/2025 een nieuw wettelijk kader ingevoerd waarbij een annualisering van de arbeidstijd of 'accordeon' uurroosters mogelijk wordt voor deeltijdse en voltijdse arbeid. Deze annualisering wordt ingevoerd mits akkoord van de betrokken werknemers, zonder verlies van koopkracht en met de vrije keuze tussen inhaalrust of uitbetaling. Waar mogelijk wordt hierbij arbeidstijdregistratie ingevoerd.
- De verplichting dat de minimale wekelijkse arbeidsduur minstens 1/3e moet zijn van een voltijds uurrooster wordt afgeschaft.
- We behouden en handhaven hierbij wel het verbod op arbeidsprestaties van minder dan 3 uur en oproepcontracten. We heffen de verplichting op om alle toepasbare uurroosters op te nemen in het arbeidsreglement indien de grenzen van de flexibiliteit daar duidelijk worden omschreven. Hierbij dienen garanties te worden ingebouwd die zorgen dat dit niet leidt tot meer ziekteverzuim door werkstress en waarbij de noodzakelijke voorspelbaarheid voor de werkuren van werknemers wordt gegarandeerd, door het behoud van de bestaande regels rond minimale verwittigingstermijnen.
- De verhoging van de begrenzing van studentenarbeid in het arbeidsrecht en sociale zekerheid wordt permanent tot maximaal 650 uur studentenarbeid. De leeftijdsgrens voor studentenarbeid wordt 15 jaar.
- Het verbod op nachtarbeid wordt afgeschaft, net als de wettelijke verplichte sluitingsdag. De regelgeving inzake openingsuren wordt versoepeld.
- Om opnieuw concurrentieel te zijn tegenover de buurlanden start nachtarbeid in de distributiesector en aanverwante sectoren (waaronder e-commerce) voortaan vanaf middernacht (24 uur) in de plaats van de huidige grens vanaf 20 uur, zonder verlies van koopkracht voor de werknemer die vandaag al actief is tussen 20u en 24u. We vereenvoudigen ook de procedures. De bestaande premies voor nachtprestaties zoals vastgelegd in CAO's in diverse sectoren en bedrijven blijven hierbij gelden.

- Na overleg met de sociale partners voeren we uiterlijk voor 31/12/2025 de proefperiode opnieuw in: het wordt voortaan mogelijk voor beide partijen om het arbeidscontract te beëindigen met een opzegtermijn van 1 week gedurende de eerste 6 maanden van het contract.
- Een tijdelijke en/of soepele overgang van personeel naar een andere werkgever kan voordelen hebben voor alle betrokken partijen: de verschillende werkgevers, de werknemer en de sociale zekerheid. In overleg met de sociale partners worden de bestaande mogelijkheden uitgebreid. Dit gebeurt zonder het risico op koppelbazerij te vergroten, door het beschermende wettelijke kader van de uitzendarbeid als uitgangspunt te nemen. We vragen aan de sociale partners om de uitzendarbeid van onbepaalde duur in de praktijk te brengen.
- Het maximum jaarinkomen voor flexi-jobs wordt verhoogd van 12.000 naar 18.000 euro, en waar geldend wordt het maximum uurloon verhoogd van 17 naar 21 euro. Deze bedragen worden verder geïndexeerd. We schrappen voor voltijdse werknemers het verbod van tewerkstelling bij verbonden ondernemingen. Daarbij kijken we in het bijzonder naar de noden van de horeca. Flexi-jobs maken we eveneens mogelijk in alle sectoren maar met respect voor de regels inzake de toegang tot de beschermde beroepen in publieke en private sectoren die met grote tekorten kampen o.a. onderwijs, kinderopvang, sport en cultuur. We behouden de autonomie van sectoren om via een opt-out flexi-jobs uit te sluiten of te reguleren. We vragen de bevoegde administraties om de geregistreerde gegevens beter te monitoren en in geval van verhoogd misbruik maatregelen voor te stellen om dit tegen te gaan.
- Om flexibele arbeid te garanderen zorgen we voor een structurele en uniforme en flexibele algemene regeling van 180u voor fiscaalvriendelijke overuren met een lastenverlaging voor de werkgever en een belastingvermindering voor de werknemer. Voor onvrijwillige overuren behouden we de bestaande procedure en het overloon. Wat betreft de vrijwillige overuren voeren we één aantrekkelijk systeem in tot 360 vrijwillige overuren zonder motief of inhaalrust, dat arbeidsrechtelijk van toepassing is in alle sectoren. Voor 240 van deze vrijwillige overuren is geen overloon verplicht en is bruto gelijk aan netto, dus zonder sociale bijdrage of personenbelasting. Dit gebeurt op basis van een schriftelijke overeenkomst tussen werknemer en werkgever die steeds opzegbaar is. Voor de horeca zullen de huidige 360 vrijwillige overuren opgetrokken worden naar 450 overuren, waarvan 360 zonder verplicht overloon, en zal de huidige regeling vereenvoudigd en flexibeler gemaakt worden. Werknemers die geen vrijwillige overuren wensen te verrichten mogen daar geen nadelige gevolgen van ondervinden.
- De vrijwillige overuren worden voorbehouden voor werknemers die voltijds werken en daarnaast ook voor deeltijdse werknemers die minstens 3 jaar deeltijds werken op voorwaarde dat er een tijdelijke toename van werk is.
- We activeren de ontslagvergoeding en beperken ze voor nieuwe aanwervingen tot maximum 52 weken om een beter evenwicht te vinden tussen een degelijk niveau van sociale bescherming en een aantrekkelijk investeringsklimaat.
- We beperken het aantal beschermingsvergoedingen dat kan verkregen worden in het kader van een ontslag.
- In overleg met de sociale partners creëren we een raamwerk voor het gebruik van niet-aanwervingsclausules in de uitzendsector, waarbij we de levensvatbaarheid en eerlijke vergoeding voor uitzendbedrijven behouden en manifest misbruik aanpakken. Het gebruik van projectsourcing in de zorg ontmoedigen we.
- We vragen aan de sociale partners om voorstellen uit te werken ter voltooiing van het eenheidsstatuut arbeiders-bedienden.
- De regels inzake onvrijwillig deeltijdse tewerkstelling zullen worden geëvalueerd met het oog op een striktere en beter uitvoerbare toepassing.

ADMINISTRATIEVE VEREENVOUDIGING

- We schrappen de federal learning account en onderzoeken vervolgens een minder administratief belastend systeem. Daarbij wordt ook aandacht besteed.
- We schrappen de startbaanverplichting. Deze verplichting zorgt voor veel administratieve overlast en schiet door de vele vrijstellingen die bestaan zijn doel voorbij.
- Met het oog op vereenvoudiging en het stimuleren van ondernemerschap onderzoeken we of de huidige driemaandelijkse

berekening van de sociale bijdragen voor zelfstandigen kan worden vervangen door een maandelijkse berekening. De betaling van de bijdragen zal daarbij echter nog steeds op kwartaalbasis plaatsvinden.

- Het systeem van verhogingen bij laattijdige betaling van de sociale bijdragen voor zelfstandigen zal worden herzien om het eerlijker te maken en minder zwaar te laten wegen op zelfstandigen.
- Om de aangifte van loon- en arbeidstijdgegevens te moderniseren, de administratie voor de werkgevers te vereenvoudigen en innovaties te faciliteren, wordt het project e-gov 3.0 geïmplementeerd
- De stelsels van overzeese sociale zekerheid en van de zeevarenden worden geactualiseerd, en gerationaliseerd, zonder de verworven rechten van de huidige aangeslotenen in te perken.
- De administratieve verplichtingen voor de werkgevers voor deeltijdse arbeid worden vereenvoudigd, zonder vermindering van de bescherming van onvrijwillig deeltijdse werknemers.
- Waar akkoorden tussen de werkgever en de werknemer zesmaandelijks hernieuwd moeten worden (bijvoorbeeld voor de vierdagenweek), wordt deze verplichting vervangen door of minstens aangevuld met de mogelijkheid om een akkoord van onbepaalde duur te sluiten met een zesmaandelijks herroepingsrecht.
- Bestaande of nieuwe EU richtlijnen op sociaal vlak die rapporteringsverplichtingen opleggen, worden kritisch bekeken met het oog op de vermindering van bestaande of nieuwe rapporteringsverplichtingen, in het bijzonder voor KMO's.
- Risico-analyses die de welzijnswet verplicht, hoeven niet jaarlijks herhaald te worden indien de werkomstandigheden ongewijzigd zijn.
- Voor heel wat documenten zijn bewaartermijnen tot 5 jaar ingevoerd, bijvoorbeeld voor de aanvraag van een wisselende werkweek. Na de opmaak van de inventaris van alle te bewaren documenten, bouwt de regering die verplichting voor de minst belangrijke documenten af.
- Net zoals bij werknemers, wordt Mult-eMediatt ook ingeschakeld om de aanvraag voor een ziekte-uitkering bij zelfstandigen ook automatisch op te laten starten door de arts.
- Samen met de wet lagere kosten (zie verder) zal elk regeringslid tegen 30/06/2025 aan de ministerraad voorleggen welke administratieve verplichtingen voor ondernemers (zelfstandigen, KMO's, en grote ondernemingen) vereenvoudigd of geschrapt kunnen worden.

EEN ALLESOMVATTEND PLAN VOOR DE PREVENTIE EN RE-INTEGRATIE VAN LANGDURIG ZIEKEN

- De basis van dit omvattend plan is een sterkere responsabilisering van de 5 betrokken actoren: werkgevers, -werkenden, artsen (behandelend artsen, arbeidsartsen en adviserend artsen), ziekenfondsen en de regionale diensten voor arbeidsbemiddeling.
- De regering zet in op 3 krachtlijnen, die gemonitord worden via o.a. de Terug Naar Werk-barometer:
  - Voorkomen dat mensen ziek worden.
  - Voorkomen dat mensen die gezondheidsproblemen krijgen (langdurig) uitvallen op het werk.
  - Faciliteren dat mensen die uitvallen snel terug (deeltijds) aan het werk gaan, en mensen die ernstig ziek zijn ondersteunen in hun traject terug naar werk.

WERKGEVERS

- Rekening houdend met de eigenheid van het bedrijf (o.a. grootte, sector,...) moedigen we werkgevers en hun preventiediensten aan om een actief verzuimbeleid te voeren door een werkomgeving te creëren waarin langdurig ziekteverzuim zoveel mogelijk wordt voorkomen en zieke werknemers regelmatig worden gecontacteerd en opgevolgd. We verankeren deze aanpak in de welzijnswet en de wet op de arbeidsreglementen. De welzijnswet zal bovendien worden

geëvalueerd op administratieve complexiteit en doeltreffendheid.

- We responsabiliseren werkgevers om versterkt in te zetten op de re-integratie van hun langdurig zieke werknemers tussen 18 en 54 jaar. Gedurende de eerste 2 maanden van primaire arbeidsongeschiktheid die volgen op de periode van gewaarborgd loon vragen we aan werkgevers, die geen KMO zijn, een bijdrage voor deze groep van 30% van de uitkering die ten laste is van het RIZIV. Voor hen vervangt dit de huidige sancties die worden opgelegd aan bedrijven met relatief veel langdurig zieke werknemers.
- De re-integratietrajecten via de werkgever worden hervormd zodat ze ook rekening houden met tewerkstellingsmogelijkheden bij andere werkgevers. Via een intensievere samenwerking tussen de regionale bemiddelingsdiensten en preventiediensten en een gezamenlijk arbeidsongeschiktheidsdossier waar alle betrokkenen (ziekenfonds, arbeidsarts, behandelend arts, etc.) toegang toe hebben, krijgen de arbeidsarts en preventiedienst meer mogelijkheden om een actief re-integratiebeleid te voeren.
- De behandelend arts deelt - na een arbeidsongeschiktheid van 1 maand - het getuigschrift arbeidsongeschiktheid via het TRIO-platform met de preventieadviseur-arbeidsarts, de adviserend arts, en andere actoren die toegang hebben tot het TRIO-platform. Op die manier krijgt de preventieadviseur-arbeidsarts rechtstreekse informatie over het bestaan van de arbeidsongeschiktheid én de aard van de gezondheidsproblematiek. Dat maakt het mogelijk dat sneller acties ondernomen worden, en dat situatieve en arbeidsgerelateerde arbeidsongeschiktheden vroeger kunnen worden opgespoord.
- De preventieadviseur-arbeidsarts moet voor elke werknemer die minstens 1 maand afwezig is wegens gezondheidsproblemen (en waarvoor hij dus een getuigschrift arbeidsongeschiktheid heeft gekregen) een actie ondernemen, zoals het doorsturen van informatie tot het uitnodigen voor een gesprek. We onderzoeken of het sturen van de "15 vragen" die opgenomen zijn in de quick-scan-vragenlijst hier ook een onderdeel van kan zijn.
- Om werkgevers te stimuleren effectief werk te maken van re-integratie ondersteunen we hen bij de opmaak van re-integratie-plannen. Werkgevers worden verplicht om na 8 weken arbeidsongeschiktheid een inschatting te laten maken van het arbeidspotentieel van hun werknemer door de externe preventiedienst, en desgevallend een re-integratie-traject te starten. Voor werkgevers met meer dan 20 werknemers voorzien we een sanctie indien niet binnen de 6 maanden vanaf de aanvang van de ziekte een re-integratieproces wordt opgestart voor wie arbeidspotentieel heeft.
- De preventieve aanpak van langdurige ziekte en de versterkte inspanning voor de re-integratie van langdurig zieke werknemers richt zich in de eerste plaats op de interne arbeidsorganisatie en interne mobiliteit in de onderneming, en pas in de tweede plaats op externe mobiliteit. Dit versterkte beleid inzake re-integratie beoogt dus niet het ontslag van de betrokken werknemers. Enkel indien na onderzoek in het kader van het re-integratietraject blijkt dat werknemers definitief medisch ongeschikt zijn om hun functie in een onderneming opnieuw op te nemen, kan het bedrijf deze functie opnieuw vacant stellen en onmiddellijk overgaan tot een nieuwe aanwerving zonder bijkomende kosten. We verkorten de huidige wachtperiode van 9 naar 6 maanden ononderbroken arbeidsongeschiktheid alvorens kan overgegaan worden tot beëindiging van de arbeidsovereenkomst omwille medische overmacht .
- De bijdrage aan het Terug Naar Werk (TNW)-fonds is steeds verschuldigd bij de beëindiging van de overeenkomst. De besteding van de middelen in het TNW-fonds wordt geëvalueerd en verbeterd door administratieve vereenvoudiging en de TNW-begeleiders ook aan te spreken om die middelen frequenter te gebruiken.
- In plaats van de huidige verplichte 3 maanden wachtperiode wordt het voor werkgevers mogelijk (niet verplicht) om een formeel of informeel re-integratietraject naar werk op te starten vanaf de eerste dag ziekte mits toestemming van hun werknemer.

WERKNEMERS

- In het kader van een beleid ter bestrijding van absentisme zal de mogelijkheid om jaarlijks tot 3 keer 1 ziektedag op te nemen zonder medisch attest worden hervormd zodat dit nog slechts 2 keer per jaar kan.
- Dankzij de wet van 20 december 2023 wordt bij langdurig zieken het recht op een ziekte-uitkering op regelmatige

basis opnieuw beoordeeld. Indien uit deze screening een arbeidspotentieel blijkt en ze niet meer verbonden zijn door een arbeidsovereenkomst volgt een verplichte inschrijving bij de regionale dienst voor arbeidsbemiddeling (Forem, VDAB, Actiris). Bij niet ingaan op of niet naleven van deze verplichting wordt dit doorgegeven aan het RIZIV en aan de ziekenfondsen voor een evaluatie van de arbeidsongeschiktheid.

- Ook van langdurig zieken (> 1 jaar) die nog verbonden zijn door een arbeidsovereenkomst wordt op regelmatige basis het recht op een ziekte-uitkering opnieuw beoordeeld. Indien uit deze screening een arbeidspotentieel blijkt wordt hen een verplicht re-integratie-traject naar werk aangeboden.
- Voor werknemers die onvoldoende of niet meewerken aan een re-integratietraject (via de werkgever) of een terug-naar-werk-traject (via het ziekenfonds) zullen we, respectievelijk, een sanctie invoeren en de bestaande sanctie verhogen. We voorzien een vermindering van de uitkering met 10% voor wie de administratieve verplichtingen (bvb. het invullen van een vragenlijst) niet nakomt. Een afwezigheid zonder geldige motivering op een uitnodiging van een arts (arbeidsarts én adviserend arts) in functie van re-integratie, geeft bij de werknemer aanleiding tot een schorsing van het recht op uitkeringen/gewaarborgd loon.
- Bij een niet geldig gemotiveerde afwezigheid op een uitnodiging door een Terug Naar Werk-coördinator of een bemiddelaar van de arbeidsbemiddelingsdienst wordt een sanctie opgelegd van 10% van de uitkering.
- Om een draaideureffect in de ziekte-verzekering te vermijden, waarbij werknemers bij herval telkens opnieuw aanspraak maken op 30 dagen gewaarborgd loon, bepalen we dat herval pas na 8 weken werkhervatting opnieuw recht geeft op de 30 dagen gewaarborgd loon. Voor gerechtigden die het werk gedeeltelijk hervatten met een notificatie aan de adviserend arts, is de onderneming die hen de kans geeft op dit soort werkhervatting geen gewaarborgd loon verschuldigd bij herval gedurende deze tewerkstelling.
- De werknemer die nog niet ziek is maar dreigt uit te vallen wegens ziekte, kan aan zijn werkgever en arbeidsarts vragen om preventief een re-integratietraject op te starten. De werkgever is niet verplicht om op dit verzoek in te gaan.
- Door de sociale en fiscale regels voor het combineren van een deel van uitkering met een gedeeltelijk inkomen uit arbeid te versoepelen maken we de stap naar betaalde arbeid ook voor langdurig zieken voldoende lonend. We verlagen de administratieve drempels bij gedeeltelijke werkhervatting, zowel voor de werkgever als voor de werknemer en het ziekenfonds.
- Voortaan is, evenwaardig aan de toelating van de adviserend arts, ook een toelating van de behandelend arts of arbeidsarts voldoende om de werknemer aan de slag te laten gaan. De start van de gedeeltelijke werkhervatting wordt onverwijld door de werkgever en de werknemer gemeld aan de adviserend arts van zijn ziekenfonds, zodat een correcte berekening van de uitkering mogelijk wordt. Daarnaast ondersteunen we het combineren van een deel van een uitkering met een gedeeltelijk inkomen uit arbeid door in te zetten op een automatische en administratief eenvoudige vorm van fiscaal vrijwillariaat in samenspraak met de uitbetalende instellingen.

BEHANDELLENDE ARTSEN

- Behandelende artsen bekijken voortaan altijd de mogelijkheid van aangepast of ander werk bij het schrijven of verlengen van een ziekte-attest of getuigschrift arbeidsongeschiktheid. We vormen hiervoor in bepaalde gevallen dit attest om tot een geschiktheidsattest (of 'fit note') waarin de behandelende arts facultatief kan vermelden wat de zieke werknemer tijdens de periode van ziekte wél nog kan. De behandelende arts kan de inhoud van de 'fit note' overleggen met de arbeidsarts die de concrete mogelijkheden van aangepast of ander werk in de betrokken onderneming kan beoordelen. In dat geval wordt deze suggestie via het TRIO-platform met de andere artsen gedeeld en desgevallend besproken.
- In geval van een arbeidsongeschiktheid die langer dan twee maanden duurt, wordt de rol van 'verantwoordelijke behandelende arts' gecreëerd. Deze arts heeft een coördinerende rol bij het opvolgen en begeleiden van patiënten in langdurige arbeidsongeschiktheid en treedt op als eerste contactpersoon in de communicatie met de adviserend arts en de arbeidsarts. Bij voorkeur is dit de huisarts, maar indien gewenst kan de huisarts deze verantwoordelijkheid overdragen aan

een specialist. Deze ‘verantwoordelijke behandelende arts’ biedt een Globaal Medisch Dossier aan aan elke patiënt waarvoor hij een getuigschrift arbeidsongeschiktheid of verlenging indient voor een totale periode van langer dan twee maanden.

- Op basis van datamining worden artsen die significant meer en/of langere periodes van arbeidsongeschiktheid voorschrijven opgevolgd, aangesproken en financieel geresponsabiliseerd in hun voorschrijfgedrag. De nodige data worden daarvoor verzameld, onder andere bij de sociale secretariaten. We zetten daarbij in op instrumenten voor zelfsturing bij de artsen, door hen toe te laten hun eigen voorschrijfgedrag te vergelijken met wetenschappelijk onderbouwde ‘standaarden’ en het voorschrijfgedrag van hun collega’s in eenzelfde regio.
- Er wordt voor werkgevers een digitaal meldpunt voor verdachte ziekte-attesten en getuigschriften arbeidsongeschiktheid ingevoerd bij de SIOD. De sancties tegen artsen die frauduleuze medische attesten afleveren worden aangescherpt in overleg met de orde van geneesheren.

ZIEKENFONDSEN

- Ziektefondsen hebben de expertise en ervaring om mensen die langdurig ziek zijn te begeleiden en hen te helpen terugkeren naar werk. We willen hen inzetten als partner in het activeren van deze groep, door samen met werkgevers, artsen en andere betrokkenen trajecten op te stellen die gericht zijn op re-integratie. We responsabiliseren de ziektefondsen financieel op het inzetten van acties voor elke arbeidsongeschikt erkende persoon (tenzij de medische situatie dit onmogelijk maakt). We maken de financiering van hun werkingskosten meer afhankelijk van de mate waarin zij er effectief in slagen om langdurig zieken te re-integreren op de arbeidsmarkt.
- Zowel de parameterformule (die het globale budget vaststelt) als de formules voor de verdeling van die globale enveloppe tussen de Ziektefondsen worden in deze zin aangepast. Het wettelijk vermoeden van arbeidsongeschiktheid in geval van een opleiding of begeleiding wordt afgeschaft.

REGIONALE DIENSTEN VOOR ARBEIDSBEMIDDELING

- Om de grote groep van langdurig zieken maximaal en duurzaam te re-integreren op de arbeidsmarkt is er nood aan een betere coördinatie en samenwerking tussen het federale niveau en de deelstaten en tussen de beleidsdomeinen gezondheid en werk. De focus verschuift hierbij van een grotendeels medische benadering naar een multidisciplinaire en meer arbeidsmarktgerichte benadering vanuit de regionale diensten voor arbeidsbemiddeling (Forem, VDAB, Actiris, Arbeitsamt) en hun partner-organisaties. Ook de arbeidsarts en preventiedienst krijgen een grotere rol met het oog op een structurele doorverwijzing naar de regionale bemiddelingsdiensten, die hiervoor ook toegang krijgen tot het “trio-platform” van behandelende arts, adviserend geneesheer en arbeidsarts.
- We sluiten nieuwe Samenwerkingsakkoorden met de regionale bemiddelingsdiensten met een ambitieuze doelstelling en groeipad in het actieve bereik en re-integratie naar werk van langdurig zieke werknemers. Er wordt in opgenomen dat de bij de regionale bemiddelingsdiensten ingeschreven arbeidsongeschikt erkende werkzoekenden actief benaderd worden met een concreet aanbod (bv. een uitnodiging voor een gesprek) uiterlijk 1 maand na inschrijving. De arbeidsbemiddelingsdienst is bovendien verplicht om elke aangemelde persoon een traject (op maat) aan te bieden. In dit Samenwerkingsakkoord maken we ook afspraken over de nodige gegevensuitwisseling en de financiering. Voor elke aanmelding ontvangt de arbeidsbemiddelingsdienst een inspanningsfinanciering van X euro (voor het opstarten van een traject of het motiveren waarom voor een aangemelde persoon een traject niet opgestart wordt) en een resultaatfinanciering van Y euro (= volledige of gedeeltelijke werkherleving gedurende minstens X maanden binnen Y maanden na de start van een traject).

ZELFSTANDIGEN

- Er zal worden onderzocht op welke manier de administratieve situatie van een zelfstandige die arbeidsongeschikt is voor een lange periode, kan worden bevroren om te voorkomen dat hij administratieve boetes of verhogingen moet

betalen terwijl hij niet in staat is zijn activiteiten te beheren. Deze maatregelen voor zelfstandigen worden samen met het Algemeen Beheerscomité voor het sociaal statuut der zelfstandigen en het beheerscomité voor de uitkeringsverzekering van zelfstandigen van het RIZIV onderzocht en uitgewerkt.

- We onderzoeken een systeem van gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid voor zelfstandigen, waardoor hun volledige uitval kan worden vermeden. We vragen aan het Algemeen Beheerscomité en het Beheerscomité van de Dienst uitkeringen regeling zelfstandigen van het RIZIV om de mogelijkheid en financiering van een evenredige ziekte-uitkering voor zelfstandigen te onderzoeken. De ziekte-uitkering zou dus worden berekend op basis van het laatste inkomen, met de invoering van een minimum- en een maximumbedrag. Het minimumbedrag wordt vastgesteld op het niveau van de bestaande forfaitaire ziekte-uitkeringen.
- De administratieve last voor zowel een zelfstandige als voor een werknemer die arbeidsongeschikt is wordt verminderd zodat ze zich kunnen concentreren op hun herstel. De kennisgeving van arbeidsongeschiktheid door de behandelend arts aan het ziekenfonds gebeurt via een elektronisch getuigschrift.
- Er wordt onderzocht hoe een melding van arbeidsongeschiktheid door het ziekenfonds aan het sociale verzekeringsfonds en aan de RSVZ kan worden ingevoerd om het recht op gelijkstelling wegens ziekte of vrijstelling van sociale bijdragen te onderzoeken.
- We versterken de informatieverstrekking in het kader van de aangifte van arbeidsongeschiktheid en de (mogelijkheid tot) werkhervatting bij zelfstandigen en werknemers.
- We voorkomen dat zelfstandigen langdurig ziek worden door het preventiebeleid uit te breiden met financiële steun gekoppeld aan sociale zekerheid. Het doel is om het preventieve aspect van de sociale zekerheid voor zelfstandigen te versterken.

LOONVORMING DIE KOOPKRACHT EN CONCURRENTIEKRACHT BESCHERMT

- We behouden het principe van de automatische indexering om de lonen te beschermen zodat werknemers hun levensstandaard kunnen behouden, ook wanneer de prijzen van goederen en diensten stijgen. Het is een garantie voor stabiliteit, niet alleen voor de burgers maar ook voor de economie. Het biedt namelijk een belangrijke bescherming aan de particuliere consumptie.
- We behouden het principe van de loonnormwet van 2017 zodat de concurrentiekracht van onze ondernemingen op dat punt gewaarborgd is op termijn.
- We vragen aan de sociale partners om tegen 31/12/2026 een advies uit te werken over de hervorming van de loonwet en het systeem van automatische indexering. Daarbij is er de nodige aandacht voor het concurrentievermogen van onze ondernemers en de koopkracht van de werknemers. We vragen hen een nieuw ijkingspunt te onderzoeken dat rekening houdt met een bredere definitie van loonkosten en ook de historisch opgebouwde handicap in rekening neemt.
- In afwachting van het advies over een fundamentele hervorming van de automatische loonindexering en de loonnorm zorgen we voor hogere minimumlonen. Daartoe wordt in navolging van het afsprakenkader dat de sociale partners op 25 juni 2021 sloten binnen de Groep van Tien, het bedrag van het GGMMI met cao nr. 43/15, gesloten op 15 juli 2021, verhoogd met 35 euro bruto op 1 april 2026, zonder verhoging van de loonkost voor de werkgever. In 2028 wordt eenzelfde bijkomende stap gezet. We streven de ambitie na om het minimumloon bij de hoogste van Europa te houden.
- We zetten in op een modernisering en flexibilisering van de wet van 2001 betreffende de werknemersparticipatie (de zogenaamde participatiewet).

MODERN SOCIAAL OVERLEGMODEL

- Gelet op de grote uitdagingen en fundamentele hervormingen die zich aandienen in het arbeidsmarktbeleid en de sociale zekerheid gaan we het overleg hierover aan met de sociale partners en deelstaten. Op meerdere principes in deze nota wordt expliciet verwezen dat we de sociale partners vragen om een voorstel te doen en/of advies te geven. Indien het sociaal overleg na een vooraf vastgelegde en voldoende ruime termijn geen akkoord bereikt over deze dossiers, beslist de regering binnen de vooraf bepaalde budgettaire marge, en respecteren we zo de democratische besluitvorming.
- We aanvaarden niet dat de kostprijs van sociale akkoorden automatisch doorgeschoven wordt naar de belastingbetaler. We responsabiliseren daarvoor alle partners in hun rol van paritaire beheerders van de sociale zekerheid door de gehele financiering transparanter te maken en hervormingen die de betaalbaarheid verbeteren dwingend te maken. Afspraken tussen de sociale partners die de inkomsten of uitgaven van de federale overheid beïnvloeden, zullen alvorens de regering ermee instemt of ze omzet in regelgeving, worden afgetoetst op de inpasbaarheid in het meerjarig begrotingstraject. Indien niet zal er geen instemming worden verleend en vraagt de regering om er vooraf evenwaardige compenserende maatregelen in op te nemen. Maatregelen die de regering neemt met een kostprijs voor de sociale zekerheid voor werknemers of zelfstandigen worden door de overheid structureel gefinancierd. Het systeem van bestuursovereenkomsten wordt bevestigd en voor de gehele legislatuur vastgelegd met wederzijdse engagementen
- We vragen de sociale partners om tegen 01/01/2027 het aantal paritaire comités te verminderen zodat het sociaal overleg moderniseert.
- We waarborgen de juridische bescherming van de vakbonden voor wat betreft betogingen en stakingen onder stakingsaanzegging of hun rol binnen bedrijven, zodat ze hun historische rol kunnen blijven spelen.
- Voor hun handelingen als dienstverlener of als organisator van (andere) activiteiten vallen ze onder de gangbare regels van financiële transparantie en juridische aansprakelijkheid.
- De vakbonden blijven de werkloosheidsuitkeringen uitbetalen, maar de sociale partners maken geen deel meer uit van het beheerscomité van de Hulpkas Voor Werkloosheidsuitkeringen (HVW). We moderniseren de dienstverlening en verhogen de efficiëntie van de HVW.
- Het Rekenhof controleert of publieke middelen correct en doelmatig worden besteed. In dit kader dienen ook de overheidsgelden die naar de meewerkende instellingen in de secundaire netwerken van de sociale zekerheid vloeien te worden onderzocht. De doelstelling daarbij is een correcte en efficiënte toekenning van sociale prestaties. Concreet dienen de controleprocedures vanuit de Openbare Instellingen voor Sociale Zekerheid (OISZ) en de financiële stromen naar de betrokken instellingen alsook de begeleidende financiële responsabiliseringsmechanismen periodiek tegen het licht te worden gehouden.
- Om de efficiëntie van de uitbetalingsinstellingen van werkloosheidsuitkeringen te verbeteren, zal op 1 januari 2026 een kwaliteitsbarometer worden ingevoerd, zoals reeds bestaat voor erkende sociale secretariaten. Deze barometer heeft als doel de kwaliteit van de gegevensverwerking en -uitwisseling tussen de uitbetalingsinstellingen en de Openbare Instellingen voor Sociale Zekerheid (OISZ) te verbeteren, en moet leiden tot een betere kwaliteit van de dienstverlening aan werkzoekenden. De RVA controleert of aan de vast te leggen criteria wordt voldaan.
- De ontslagbescherming van effectief verkozen personeelsleden in de sociale verkiezingen blijft ongewijzigd. Voor kandidaten die niet verkozen zijn wordt een wijziging aangebracht. Daar waar zij op heden gedurende een termijn van 2 jaar dezelfde bescherming genieten als effectief verkozenen, wordt dit aangepast naar 6 maand.
- Het recht op vrije meningsuiting en het recht om te demonstreren zijn beide fundamentele pijlers van onze democratie. Tegelijkertijd erkennen wij de noodzaak om, in gevallen van ernstige verstoring van de openbare orde of wanneer de veiligheid in gevaar komt, maatregelen te nemen. Zo staan we rechters toe om releshoppers als bijkomende straf uit te sluiten van demonstraties, met als doel de openbare veiligheid en de orde te waarborgen. We vragen aan de sociale partners om tegen 31/12/2025 de uitoefening van het stakingsrecht te verduidelijken door de overeengekomen principes uit het Herenakkoord van 2002 te actualiseren met respect voor de internationale normen en de rechtspraak. Daarbij moet het

stakingsrecht gegarandeerd blijven, met respect voor de rechten en vrijheden van anderen en de openbare orde. De regering engageert zich om dit akkoord te honoreren.

- We sluiten tripartite sociale akkoorden in de federale non profit-sectoren met het oog op een opwaardering en modernisering van de arbeidsomstandigheden in deze sectoren.

EEN WERKLOOSHEIDSRGLEMENTERING OP MAAT VAN DE VERSCHILLENDE REGIONALE ARBEIDSMARKTEN

- We maken meer regionaal maatwerk in de werkloosheidsreglementering mogelijk met meer autonomie, responsabilisering en samenwerking met de deelstaten.
- De deelstaten kunnen de criteria voor een passende dienstbetrekking (zoals de maximale pendel-afstand en -tijd), de beschikbaarheid en vrijstelling van werkzoekenden (voor bv. opleiding of vrijwilligerswerk) en de strafmaat zelf bepalen en laten controleren door de regionale bemiddelingsdienst (Forem, VDAB, Actiris, Arbeitsamt).
- We integreren de actieve, passieve en aangepaste beschikbaarheid in een uniforme vorm van actieve beschikbaarheid voor alle werklozen, in overeenstemming met het principe dat elke werkzoekende, als voorwaarde voor het recht op een uitkering, de plicht heeft om actief naar werk te zoeken. De hervorming van de vorige regering wat betreft de uitzonderingen voor kunstenaars blijven behouden.

SOCIALE FRAUDEBESTRIJDING

De regering voert maximaal de strijd op tegen sociale fraude en sociale dumping, steeds in overleg met de sectoren. Dit ondermijnt immers het draagvlak van onze sociale zekerheid, belemmert de goede werking van de arbeidsmarkt, verstoort de economie door oneerlijke concurrentie en brengt de veiligheid en de gezondheid van werknemers en zelfstandigen in gevaar.

Uit Europese cijfers blijkt dat het aantal gedetacheerde werknemers in België zeer hoog is in verhouding tot onze buurlanden. Het oneigenlijk gebruik van detachering zorgt voor een verlies aan RSZ inkomsten en belastingsontvangsten. We nemen daarom gericht maatregelen om sociale fraude, zwartwerk en sociale dumping te voorkomen en te bestrijden door de Europese en internationale samenwerking te versterken. Zo waarborgen we het concurrentievermogen van onze bedrijven en garanderen we een eerlijke concurrentie.

Een performant beleid tegen sociale fraude begint bij het voorkomen ervan. De regering zal daarom in het bijzonder aandacht hebben voor duidelijke regelgeving, transparantie, automatische informatiedoorstroming en integrale samenwerking tussen alle betrokken administraties op alle beleidsniveaus.

Het beleid moet echter ook inzetten op een versterkte handhaving door te investeren in voldoende mensen en technologische hulpmiddelen voor de sociale inspectiediensten. Zo verhogen we het risico voor malafide ondernemingen en individuen om gepakt te worden. We voeren ook de strijd op tegen sociale uitkeringsfraude en zwartwerk. Tot slot is een effectief sanctiebeleid essentieel om valsspellers te ontmoedigen en de sociale bescherming van werknemers, zelfstandigen en eerlijke burgers te waarborgen.

In het kader van het sociaal overleg zullen de diverse maatregelen inzake sociale fraude genomen worden na overleg met de sociale partners.

- De overheid zal alle maatregelen gericht op de bestrijding van sociale fraude monitoren om de toepassing en controle ervan te versterken.
- We optimaliseren de werking van het 'Meldpunt voor een Eerlijke Concurrentie' zodat verboden internationale terbeschikkingstelling sneller gemeld wordt.
- De in België gevestigde ondernemingen die gebruik maken van buitenlands personeel, moeten ook voldoende geïnformeerd en gesensibiliseerd worden over de risico's die ze lopen door samen te werken met niet-erkende buitenlandse bedrijven die personeel ter beschikking stellen. Het Belgische bedrijf kan een strafsancie of een administratieve geldboete krijgen.

- Belgische gebruikers dienen de uitdrukkelijke verplichting te krijgen om te controleren of de buitenlandse dienstverlener over een erkenning beschikt, voordat ze ermee kunnen samenwerken.
- De gegevensuitwisseling en samenwerking op strategisch en operationeel niveau tussen de sociale inspectiediensten, de fiscus, politie en justitie in het kader van het College voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude, het ministerieel comité en de SIOD, wordt verdergezet en versterkt. De rol van de SIOD wordt geactualiseerd. Deze samenwerkingsstructuur zal prioriteiten aanbrengen in het bestrijden van sociale-fraudefenomenen, die in eerste instantie gericht moeten zijn op samenlevingsontwrichtende fraude zoals mensenhandel, georganiseerde sociale fraude, sociale dumping, zwartwerk, drugsgelerateerde praktijken,... Het doel is dat de inspectiediensten de ernst van de fraude centraal zetten, eerder dan de potentiële budgettaire opbrengst. Om hun slagkracht op het terrein nog te versterken kunnen ze voorstellen om de wetgeving aan te passen om louter administratieve controles te vereenvoudigen of af te schaffen
- We faciliteren een betere uitwisseling van informatie tussen Belgische en buitenlandse inspectiediensten op Europees niveau over terbeschikkingstelling in andere Europese landen. Dit zou Belgische inspectiediensten bijvoorbeeld kunnen toelaten meer inzicht te krijgen in activiteiten van de in het buitenland gevestigde ondernemingen.
- Het federale en regionale niveau moeten beter samenwerken in de aanpak van sociale fraude en hun beleid beter op elkaar afstemmen, onder meer voor het verkorten van de doorlooptijden voor het uitreiken van een gecombineerde vergunning (single permit) voor arbeidsmigranten van buiten de EU.
- De fiscus en de RSZ onderzoeken hoe de fiscale controles op de 183 dagenregel verbeterd kunnen worden door gebruik te maken van gegevens die beschikbaar zijn bij de RSZ.
  - Er moet gewerkt worden aan een grensoverschrijdende invordering van sociale bijdrage via een Europees mechanisme
  - De strijd tegen schijnzelfstandigheid en schijnwerknemerschap wordt verder versterkt.
  - Om de strijd tegen malafide onderaanneming te versterken evalueren we in overleg met de sociale partners de ketens van onderaanneming in de bouwsector in de ruime zin en in de vleessector inzake de betaling van lonen en sociale bijdragen, om te beoordelen of de recente verstrenging voldoende ver gaat.
  - Om sociale dumping tegen te gaan en de veiligheid op bouwerven te verhogen, voeren we de verplichte registratie bij het verlaten van de werf in, zoals beslist is voor de schoonmaak en verhuissector. We onderzoeken of het persoonlijk identificatiemiddel ConstruBadge, zoals afgesproken tussen de sociale partners van de bouwsector, een geschikt middel is om de aanwezigheid op bouwerven te registreren.
- De sociale inspectiediensten (RSZ en TSW) moeten rechtstreeks en van op afstand gebruik kunnen maken van de sociale gegevens die geregistreerd worden in de zogenaamde witte kassa, om via datamining zwartwerk, niet correcte betaling van sociale bijdragen en sociale dumping beter te kunnen aanpakken.
- Om de strijd tegen sociale fraude en sociale dumping te versterken moeten we ook de bestraffing ervan verstrengen. Daarom stellen we voor dat in geval van een inbreuk op het Sociaal Strafwetboek met een verzwarende factor het bedrag van de strafrechtelijke (of administratieve) geldboete niet lager mag zijn dan 50% van het voorgeschreven maximumbedrag. Rekening houdende met de prijsevoluties van de laatste jaren worden de bedragen van de geldboetes aangepast door een verhoging van de opdecimen van 70 naar 90. Sociale fraudeurs verliezen gedurende een bepaald aantal kwartalen het recht op toekomstige RSZ-kortingen. Werkgevers die aan sociale dumping doen en niet bijdragen aan het systeem, mogen niet van dezelfde voordelen genieten als werkgevers die wel de regels volgen. In dit kader wordt onderzocht hoe ook buitenlandse bedrijven hiervoor verantwoordelijk kunnen worden gemaakt.
  - De sectorale aanpak in overleg met de sociale partners wordt verdergezet. De nieuwe Plannen voor Eerlijke Concurrentie worden opgevolgd en uitgevoerd. Het overleg met andere sectoren, zoals de land- en tuinbouw, de horeca en de dienstencheques, worden verdergezet of aangevat.
In het kader van het sociaal overleg zullen de diverse maatregelen in deze Plannen voor Eerlijke Concurrentie genomen worden na overleg met de sectorale sociale partners. Wanneer de sectorale sociale partners tot conclusies komen, worden deze ook aan de interprofessionele partners voor advies voorgelegd om de coherentie te bewaren.

- De samenwerking tussen de federale en regionale sociale inspectiediensten wordt versterkt door een actualisering van het Samenwerkingsakkoord.
- Om te verzekeren dat seizoenarbeiders hun fiscale en sociale rechten en plichten kunnen doen gelden, respectievelijk uitvoeren, dienen deze arbeiders zich bij de gemeente aan te melden opdat zij een domicilie-adres van het land van herkomst laten registreren, losstaand van de registratie zoals bedoeld in artikel 1 van de wet van 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters. We onderzoeken via welke bestaande of nieuwe toepassing deze registratie kan gebeuren onder de bevoegdheid van de minister belast met sociale zekerheid, en garanderen dat de toepassing kan worden gebruikt door de fiscale en sociale administraties. Voor de verwerking van de persoonsgegevens wordt voorzien in een passend wettelijk kader.
- We verhogen het aantal controles met betrekking tot de daadwerkelijke verblijfplaats op Belgisch grondgebied, de gezinssamenstelling en het middelenonderzoek om in aanmerking te komen voor sociale uitkeringen en sociale bijstand.
- We verhogen het aantal controles op zwartwerk door volledig of deeltijds werklozen die in hun vorige of huidige functie werkzaam waren/zijn in de sectoren met tekorten, met name: Bouw; Elektriciteit; Schoonmaak; Horeca; Goederenvervoer; Vlees; Taxi; Verhuizingen; Beveiliging; Land- en tuinbouw; Car-wash; Schoonmaak; Dienstencheques; Begrafenisondernemingen.
- We verhogen het aantal controles op de platformen in de deeleconomie en de digitale platformen die opdrachten geven, evenals op de platformwerkers (identiteitsfraude, delen van accounts, ...).
- Wij zetten ons in voor het versterken van de bescherming van de rechten van werknemers die aan diplomatieke en consulaire posten in België zijn toegewezen, door een alomvattend actieplan op te stellen dat de naleving van de Belgische sociale wetgeving en de uitvoering van gerechtelijke besluiten garandeert. Dit omvat onder meer de oprichting van een intern register voor diplomatieke missies, de versterking van Europese en internationale samenwerking, evenals gerichte druk tegen recidiverende missies. Ten slotte onderzoeken we de oprichting van een garantiefonds om de rechten van de werknemers te beschermen in geval van falen van de huidige acties, in nauwe samenwerking met de betrokken federale diensten.

KOOPKRACHT

Het is prioritair om het verschil tussen werken en niet-werken aanzienlijk te vergroten, met als doel een kloof van meer dan 500 euro per maand te bereiken tegen het einde van de bestuursperiode.

De fiscale hervorming is essentieel om werkloosheidsdrempels en promotievaldrempels weg te werken, waardoor werken financieel aantrekkelijker wordt.

Door de kloof tussen inkomens uit werk en uitkeringen te vergroten, kan men mensen stimuleren om de arbeidsmarkt te betreden en vooruitgang in hun carrière na te streven zonder het risico te lopen financieel te verliezen. Dit zal niet alleen de arbeidsparticipatie verhogen, maar ook bijdragen aan een duurzamere economische groei en een sterkere sociale cohesie, doordat meer mensen actief bijdragen aan de economie en profiteren van hun inspanningen.

De fiscale hervorming zal rechtvaardigheid, neutraliteit en eenvoud als principes hebben. Na de hervorming zal onze fiscaliteit beter rekening houden met de verschillende samenlevingsvormen die we vandaag kennen.

Een van de grootste uitdagingen voor onze samenleving is de transitie naar een duurzame economie als antwoord op de klimaatverandering. Een fiscale hervorming kan deze transitie versnellen en begeleiden.

Die nodige transitie biedt industriële opportuniteiten maar is ook een uitdaging in een wereld waarin de handelspolitiek steeds minder op gelijk speelveld wordt gespeeld. De toegenomen harmonisatie van fiscale spelregels is een nobel principe, maar de uitvoering zorgt voor een context die het nog uitdagender maakt om onze concurrentiepositie te behouden en verbeteren.

De fiscale hervorming moet als doel ook hebben om een eerlijker speelveld te creëren, en ondernemerschap aan te moedigen. Zelfstandigen verdienen een passend beleid en een specifieke aanpak. De troeven die we hebben, bijvoorbeeld op vlak van innovatie en nieuwe technologieën, moeten we blijven ondersteunen en versterken.

Naast fiscale maatregelen kunnen ook niet-fiscale maatregelen de koopkracht verhogen, zoals het bevorderen van meer concurrentie in diverse sectoren, het beschikbaar stellen van betere vergelijkingsmiddelen voor consumenten en het versterken van consumentenrechten. Deze initiatieven kunnen leiden tot lagere prijzen, betere keuzes en een hoger niveau van bescherming voor consumenten, wat uiteindelijk bijdraagt aan een betere levensstandaard voor alle burgers.

Er wordt een wettelijk kader uitgewerkt dat de minister van Economie toelaat om efficiënt in te grijpen in sectoren waar er te weinig concurrentie speelt en/of waar er sprake is van buitensporige marges op lange termijn die voortvloeien uit een wanverhouding tussen de prijs die de consument betaalt en de kwaliteit en waarde van de geleverde diensten. De minister zal handelen op basis van objectieve vaststellingen van de BMA of het prijsobservatorium. Deze ingrepen hebben tot doel een correcte marktwerking te garanderen en de koopkracht van burgers en ondernemingen te beschermen.

STERKERE CONSUMENT

STERKERE DIENSTEN

- We versterken de Belgische Mededingingsautoriteit en diepen het bestaande samenwerkingsprotocol tussen het Prijzenobservatorium, de Economische Inspectie en BMA verder uit, met duidelijke taakverdelingen en samenwerkingsverbanden en waarbij ook naar thematische regulatoren kan gekeken worden om de analysecapaciteit van Prijzenobservatorium in te schakelen.
- De Economische inspectie krijgt de mogelijkheid om waarschuwingen uit te sturen wanneer er grootschalige oneerlijke of bedrieglijke praktijken worden vastgesteld. Op deze manier worden zo veel mogelijk (potentiële) gedupeerden bereikt.
- De economische inspectie moet meer slagkracht krijgen om ambtshalve inspecties uit te voeren en zo concurrentievervalsing, economische fraude en oneerlijke handelspraktijken op te sporen die consumenten en ondernemingen schaden. De Economische inspectie zet verder in op het begeleiden van onze ondernemingen in het naleven van de economische reglementering.

- Regulators moeten duidelijk informatie verschaffen op hun website over de toepassing en interpretatie van wetgeving. Dit creëert meer rechtszekerheid en zorgt er bovendien voor dat alle ondernemingen er gelijke toegang tot hebben. Voor elke nieuwe wetgeving zal dit voortaan verplicht worden. Daarnaast voeren we de mogelijkheid in om een voorafgaandelijk advies of 'comfort letter' aan te vragen bij de regulator of toezichthoudende overheid. Op deze manier verkrijgen ondernemingen maximale zekerheid over de correcte implementatie van wetgeving.
- In het kader van de uitvoering van Europese initiatieven zoals de Data Act, de AI Act en de Gigabit Infrastructure Act op nationaal niveau zal de controle- en coördinatiebevoegdheid worden toegewezen aan een specifieke regulator, het BIPT. Voor de uitvoering van deze nieuwe taken zal een bijkomende financiering worden voorzien, eventueel gedragen door de betrokken digitale actoren, zonder te raken aan de bestaande financieringsmechanismen van het BIPT zonder haar onafhankelijke werking in het gedrang te brengen.

STERKERE CONSUMENT

We streven naar een markt waar consumenten weloverwogen keuzes kunnen maken, beschermd zijn tegen oneerlijke praktijken, en eenvoudig toegang hebben tot hulp wanneer nodig. Ons doel is om de zelfredzaamheid en het bewustzijn van consumenten te vergroten. We verbeteren de markttransparantie, en zorgen voor een efficiënt systeem voor ondersteuning en geschillenbeslechting.

- Het beschermen van consumenten staat niet los van andere belangrijke domeinen, zoals het ondernemingsbeleid. Maatregelen worden steeds ingevoerd of verstrengd op basis van objectieve gegevens. We zoeken een goed evenwicht tussen enerzijds het beschermen van consumenten en anderzijds het beperken van administratieve lasten voor ondernemers.
- We zien strikter toe op de deur-aan-deur verkoop, binnen de contouren van het Europees recht en waar problemen zich voordoen.
- De regering buigt zich over de problematiek van de ongewenste telefonische marketing, en specifiek door buitenlandse operatoren. Hiervoor wordt een opt in regeling uitgewerkt, analoog aan diegene die in 2021 in Nederland werd ingevoerd.
- Gezien de groeiende rol van sociale netwerken bij de ontwikkeling van digitale commerciële activiteiten, ontwikkelen we binnen de Europese regels een juridisch kader voor "influencers", gericht op het afdwingen van regels inzake consumentenbescherming.
- Omdat lange juridische procedures belastend en ontmoedigend zijn voor consumenten, wordt enerzijds ingezet op een harmonisering en vereenvoudiging van de procedureregels voor buitengerechtelijke geschillenbeslechting en anderzijds op de invoering van een verkorte gerechtelijke procedure voor consumentengeschillen. Deze initiatieven voorkomen langdurige onzekerheid en een opeenstapeling van kosten.
- We werken een wettelijk kader uit voor het systeem van de gesloten enveloppe, gebaseerd op het bestaand advies van het CIB. Hiermee willen we de transparantie van dit systeem verhogen, waardoor we juridische procedures omwille van onregelmatigheden willen vereenvoudigen en inkorten.
- De overheid voert brede campagnes om elke consument te informeren en bewust te maken van zijn rechten, mogelijkheden en verantwoordelijkheden. Onder meer zal de consument uitgelegd worden hoe de voordeligste formules te vinden voor de verschillende producten die hij/zij wenst te kopen. De consument zal, in navolging van de vroegere succesrijke Durf Vergelijken campagnes, ook ondersteund worden. Bijzondere aandacht gaat uit naar de manier waarop kwetsbare doelgroepen het best bereikt worden opdat deze campagnes het breedst mogelijke bereik zouden hebben. Immers: de groepen die deze informatie het meest nodig hebben, zijn vaak zij die het minst geneigd zijn om deze zelf op te zoeken.

STERKERE CONCURRENTIE

- De regering steunt een krachtig en effectief concurrentiebeleid dat rechtstreeks bijdraagt aan de concurrentiekracht van bedrijven en het algemeen welzijn van de burgers. Een gezonde concurrentie zorgt voor lagere prijzen, meer keuze en betere kwaliteit voor consumenten, terwijl bedrijven worden gestimuleerd om te innoveren en efficiënter te werken. Het beleid zal erop gericht zijn om marktfalen te voorkomen, misbruik van machtsposities aan te pakken en een gelijk speelveld te waarborgen voor alle economische actoren, zodat elke onderneming eerlijke kansen krijgt om te concurreren en te groeien.
- We herbekijken de werking van het notariaat en de werklust die ze de voorbije jaren extra op zich hebben moeten nemen. Een hervorming moet de wettelijk geregelde tarieven onder de loep nemen, de evolutie van de erelonen, de quota voor kandidaat-notarissen en de vestigingsplaatsen. De regering zal daartoe een nieuw rapport bestellen bij het Prijzenobservatorium.
- We bekijken en moderniseren de wettelijk geregelde tarieven van de gerechtsdeurwaarders. Een jaar na de inwerkingtreding van het KB van 18 mei 2024 inzake de wettelijk geregelde tarieven van de gerechtsdeurwaarders zal dit KB geëvalueerd worden in het licht van de door het Prijzenobservatorium in 2023 beschreven disfuncties waaraan het KB tracht tegemoet te komen.
- We stellen voor om de voorwaarden voor het uitoefenen van het beroep van syndicus te moderniseren, met als doel het beroep aantrekkelijker te maken in de context van de huidige schaarste, terwijl we zorgen voor de bescherming van de rechten van consumenten en klanten.
- Indien er sprake is van een onredelijk grote kloof in rentes op spaarrekeningen, zal de regering op kortetermijn maatregelen onderzoeken om die kloof te dichten. Mogelijke maatregelen worden vooraf getoetst bij de NBB en dienen steeds te kaderen in het bredere kader van het ECB-banktoezicht. In navolging van de hangende rechtszaak bij het Europees Hof van Justitie tegen de Belgische Staat inzake de gereguleerde spaardeposito's, voert de regering een hervorming door die het Europees principe van vrij verkeer van diensten respecteert.
- We nemen maatregelen om het nettorendement voor (pensioen)spaarders te verhogen door zowel de instap- als de beheerskosten voor (pensioen)sparen te beperken.
- Om de concurrentie tussen financiële instellingen te verhogen verwijderen we mogelijke drempels die de mobiliteit voor klanten beperken. We baseren ons hiervoor op objectieve analyses en aanbevelingen, bijvoorbeeld van de Belgische Mededingingsautoriteit.
  - Klanten moeten beter geïnformeerd worden over de verschillende opties die zij hebben.
  - Daarnaast kan een diepere en efficiëntere samenwerking tussen de regulatoren, Ombudsfin en de sector ervoor zorgen dat de concurrentie in de sector geoptimaliseerd wordt.
  - Om de transparantie en de mobiliteit van klanten in de banksector te vergroten, onderzoeken we de haalbaarheid met betrekking tot de overdraagbaarheid van rekeningnummers.

LAGERE FACTUREN

- De regering onderzoekt hoe de transparantie van de verschillende producten op de energiemarkt verhoogd kan worden.
- We verplichten energieleveranciers om aan consumenten die een variabel energiecontract hebben, een voorstel tot neerwaartse aanpassing van de voorschotten te doen als er een substantiële daling is van toepasselijke energieprijzen.
- We passen het consumentenakkoord Energie aan in functie van de gewijzigde marktomstandigheden. Waar mogelijk schrijven we de bepalingen van dit akkoord in de wetgeving in.
- De leverancier die onterecht de leverancierswissel heeft aangevraagd ("mystery switch") mag de betrokken netgebruiker niet factureren en betaalt alle facturen die de ten onrechte overgenomen eindafnemer al heeft betaald, terug. We brengen

de verjaringstermijn voor energiefacturen op twee jaar. Inzake de maximale facturatietermijn wordt vooraf overleg gepleegd met de gewesten.

- Voor nieuwe vaste contracten voeren we gedurende een periode van twee jaar een pro rata verbrekkingsvergoeding in en evalueren we op het einde van deze periode of dit een verlagend effect heeft gehad op de prijs. Na afloop voorzien we een vangnetmechanisme voor de betrokken consumenten. Daarna nemen we een definitieve beslissing.
- De voorwaarden om een compensatie te krijgen voor telecomstoring worden versoepeld en de het bedrag van de compensatie wordt bepaald rekening houdend met het door de klant geleden nadeel, waaronder bijvoorbeeld verplaatsingskosten of het niet gebruik kunnen maken van andere gerelateerde diensten (bv. streaming). Hierbij wordt steeds rekening gehouden met de geldende regels van aansprakelijkheid.
- Mensen die een woonkrediet aangaan worden beter beschermd door wettelijk te bepalen dat in de koopovereenkomst automatisch een opschortende voorwaarde opgenomen wordt tot het verkrijgen van het noodzakelijke krediet. Zonder die voorwaarde is de overeenkomst niet geldig. Op deze manier wordt niet alleen de financiële zekerheid van de koper gewaarborgd, maar ook het vertrouwen in de vastgoedmarkt versterkt.

FISCALITEIT

ALGEMEEN PRINCIPÉ

De maatregelen die deze legislatuur in werking treden zullen allemaal in 2026 ingevoerd worden

EEN HOGER NETTOLOON*

- Vanaf 2026 zullen de nettolonen van iedereen die werkt stijgen, met een focus op de lonen onder de mediaan. De nettolonen zullen verder blijven stijgen doorheen de legislatuur. De verhoging van de nettolonen moet, in combinatie met andere maatregelen, het verschil tussen werken en niet-werken laten evolueren naar een verschil van meer dan 500 euro netto per maand. Dit gebeurt hoofdzakelijk via het verhogen van de belastingvrije som voor iedereen die werkt. Verder verhogen we de koopkracht door het verlagen van de bijzondere bijdrage sociale zekerheid en het versterken van de sociale werkbonus. We zorgen ervoor dat bruto gelijk is aan netto voor het minimumloon. Naast de aanpassing van de bovenstaande ingrepen in de personenbelasting, voeren we vanaf 2027 voor ondernemers een nieuwe aftrek in (zie verder). Wie gepensioneerd is en nog wil bijverdienen na een volledige loopbaan van 45 jaar of na de wettelijke pensioenleeftijd zal voortaan minder belastingen betalen dan vandaag, met een eenvoudige bevrijdende heffing van 33% die voordeliger is dan vandaag. Wie vandaag al minder belastingen betaalt, behoudt dat voordeel.
- Door de fiscale hervorming moet het opnieuw interessanter worden om personeel te belonen in geld, eerder dan andere in voordelen in natura. De bestaande collectieve bonussystemen (CAO 90, winstpremie, ...) worden daarom vereenvoudigd en het toepassingsgebied wordt meer geharmoniseerd. Deze harmonisatie mag niet leiden tot enige verhoging van de fiscale lasten, noch voor de werkgever, noch voor de werknemer.

DE REGERING ERKENT DE DIVERSITEIT AAN SAMENLEVINGSVORMEN DIE ONZE MAATSCHAPPIJ RIJK IS EN STREEFT NAAR EEN BELEID DAT DE NEUTRALITEIT TEN AANZIEN VAN DEZE VERSCHILLENDE LEVENSWIJZEN MAXIMAAL WAARBORGT.

- De regering wil elk kind zo veel mogelijk gelijk behandelen. De toeslag op de belastingvrije som zal worden gemoderniseerd en meer in lijn worden gebracht met de hedendaagse sociologische realiteit. In de toekomst zal ieder kind dezelfde toeslag krijgen tot een bepaald plafondbedrag, deze hervorming is budgetneutraal. Daarnaast wordt de toeslag op de belastingvrije som voor alleenstaande ouders enkel toegekend aan werkelijk alleenstaande ouders.

CONCURRENTIEPOSITIE VERBETEREN

Het is de ambitie van deze regering om de Belgische economie veerkrachtig, innovatief en duurzaam te maken, zodat we niet alleen kunnen concurreren met andere landen, maar ook kunnen uitblinken.

Om deze doelstelling te bereiken, zal de regering maatregelen nemen die gericht zijn op het verlagen van de kosten voor bedrijven en het stimuleren van innovatie.

Zo zal deze regering een beleid voeren dat energiekosten beheersbaar houdt, terwijl we tegelijk de transitie naar een duurzame economie versnellen. Daarnaast creëren we een investeringsklimaat dat zowel binnenlandse als buitenlandse investeerders aantrekt. Investerings zijn cruciaal om maatschappelijke doelstellingen zoals de energietransitie te realiseren.

Het beheersen van de loonkosten is tevens een cruciale factor voor het versterken van de concurrentiekracht en het bevorderen van de werkgelegenheid. We zullen daarom de lasten op arbeid gericht en geobjectiveerd verder verlagen.

Heel wat systemen die België in het verleden kon uitspelen om nieuwe investeringen aan te trekken zijn ondertussen op de schop gegaan of niet meer mogelijk vanwege de fiscale harmonisatie tussen lidstaten. Een principe dat we trouw hebben toegepast in overeenstemming met onze internationale verplichtingen. Wij pleiten op internationaal niveau voor een strikte en effectieve

toepassing van deze fiscale convergenties en de voortzetting van deze inspanningen tot convergentie. Binnen de ruimte die door dit kader wordt gedefinieerd, nemen wij maatregelen die ons in staat stellen aantrekkelijk te blijven op de internationale markt.

- We voorzien een belangrijke enveloppe om de concurrentienadelen van de Belgische economie structureel aan te pakken.
- Dat gebeurt via het verlagen van de loonkost voor de lage -en middenlonen, via een plafonnering van de sociale werkgeversbijdrage (vanaf loon premier), en het verlagen van de energiekost (zie tekst energie)
- Tot slot nemen we ook maatregelen om de grensaankopen te verlagen (zie lager).
- Om ons opnieuw aantrekkelijk te maken voor (nieuwe) investeringen, nemen we dit jaar een pakket van maatregelen:
  - We maken het expat-regime om internationaal talent naar België te brengen en te behouden aantrekkelijker.
  - Dat doen we door de belastingvrije vergoeding op te trekken van 30% naar 35%, het plafond van 90.000 euro af te schaffen, en de minimale bruto bezoldiging te verlagen van 75.000 euro naar 70.000 euro.
  - Ook het stelsel van de groepsbijdrage zal de regering aantrekkelijker, flexibeler en administratief eenvoudiger maken door zowel rechtstreekse als onrechtstreekse participaties toe te laten, nieuwe vennootschappen niet langer uit te sluiten en de DBI-vrijstelling mogelijk te maken van winst die voortkomt uit een groepsbijdrage.
  - Daarnaast maken we de investeringsaftrek onbeperkt overdraagbaar, zonder beperkingen
- Om de koopkracht te verbeteren, geven we aan de sociale partners zo snel mogelijk de opdracht om de wettelijk toegestane maximale tussenkomst voor de maaltijdcheques te verhogen met twee maal 2 EUR de komende legislatuur.
- De aftrekbaarheid van de werkgeverskost zal overeenkomstig worden verhoogd.
- Tevens zal de bestedingsmogelijkheid van de maaltijdcheque worden uitgebreid.
- De andere bestaande cheques (ecocheques, cultuurcheques, ...) worden uitgedoofd in samenspraak met de sociale partners teneinde het aantal soorten cheques te reduceren en de koopkracht te behouden.
- Er komt de mogelijkheid om bepaalde investeringen, bijvoorbeeld in onderzoek en ontwikkeling, defensie en de energietransitie, versneld af te schrijven.
- Voor grote ondernemingen gaat het om een tijdelijk systeem waarbij 40% van de aanschafwaarde het 1e jaar kan worden afgeschreven.
- Voor KMO's komt er opnieuw de mogelijkheid om degressief af te schrijven.
- De cel Fiscaliteit van de Buitenlandse Investing wordt geheroriënteerd in een Cel Investeren die bedrijven uit het binnen- en buitenland zal informeren over de fiscale steunmaatregelen die er bestaan voor bedrijven die investeren in België
- We nemen maatregelen zodat innovatieve bedrijven met lokale economische substantie inzake zeevervoer ook voor zgn. 'multi-purpose' schepen blijvend kunnen genieten van het tonnagetaksstelsel en zorgen voor een verbetering en een vereenvoudiging van dit specifieke stelsel. Op die manier creëren we een level playing field binnen Europa.
- De regering zal een proactieve rol opnemen bij het sluiten van internationale akkoorden om de mondiale maritieme scheepvaart onder een gelijk speelveld te brengen, zowel wat betreft de fiscaliteit als inzake koolstof, afgestemd op de externe kosten.

Onderzoek en ontwikkeling speelt een cruciale rol en is de drijvende kracht achter technologische vooruitgang, productiviteitsverbetering en de creatie van hoogwaardige werkgelegenheid.

Zonder de voordelen inzake onderzoek en ontwikkeling uit te hollen zal de output verbeterd worden. De regering zal daartoe een spending review uitvoeren.

- Inzake de investeringsaftrek voor onderzoek en ontwikkeling wordt de gewestelijke attestvereiste voor investeringen in O&O geschrapt.

- Er komt zo snel mogelijk een convenant tussen de bevoegde federale administratie inzake O&O en de belastingadministratie met duidelijke criteria over de manier van samenwerking waarbij de loyaliteit tussen de administraties gegarandeerd wordt en de rechtszekerheid voor de belastingplichtige maximaal gewaarborgd wordt.
- Daarnaast zullen ondernemingen de mogelijkheid krijgen om zich te laten erkennen als onderzoekscentrum, waardoor zij zekerheid krijgen over een stabiel fiscaal rechtskader op lange termijn.

ZELFSTANDIGEN EN KMO'S: ONDERNEMEN DOEN LONEN

Zelfstandigen spelen een cruciale rol in onze economie. Zij nemen risico's, creëren waarde en zijn de motor van lokale werkgelegenheid. Dit regeerakkoord zet daarom sterk in op de ondersteuning en versterking van het zelfstandigenstatuut, zodat zij de nodige ruimte en middelen krijgen om te groeien.

Het is belangrijk dat zelfstandigen gewaardeerd worden naar de mate van hun werk en hun rol in onze economie. Een betere sociale bescherming moet worden gegarandeerd, onder meer door de dekking bij ziekte te verbeteren en het preventieve luik verder uit te bouwen om het welzijn op het werk te waarborgen voor deze zelfstandigen, die vaak zeer gepassioneerd zijn door hun werk.

- De regering zal gedurende de gehele legislatuur kleinere taken afschaffen en administratieve formaliteiten schrappen of bijsturen via een wet lagere kosten.
In 2025 zal de regering de taks op bankgeschriften en de premietaks voor de pensioenovereenkomst voor zelfstandigen (POZ) schrappen.
Vanaf 2026 zullen ook kleinere federale registratierechten en andere taken geschrapt worden.
Via *My Enterprise* zal het voor elke belastingplichtige mogelijk worden om kosteloos wijzigingen m.b.t. het KBO te doen.
De regering zal de bijlage nr. 270 MLH (huurbijlage) zo snel mogelijk schrappen en werken aan een minder administratief belastend alternatief, rekening houdend met de informatie waarover de administratie reeds beschikt.
Het dagontvangstenboek, diverse btw-registers ... zal de regering schrappen, bijsturen, of vereenvoudigen. Daarbij zal rekening gehouden worden met de bestaande controlemogelijkheden en de informatie waarover de fiscale administratie reeds beschikt.
Andere administratieve formaliteiten zoals bijvoorbeeld de nihil klantenlisting, ... zullen worden afgeschaft n.a.v. de invoering van e-reporting.
De regering zal de regels inzake transfer pricing documentatie vereenvoudigen, in het bijzonder voor kleine en middelgrote ondernemingen en beperken tot de essentie en zal daarnaast ook voorzien in de mogelijkheid tot digitale etikettering om productiekosten in België te drukken. We voorzien ook een ICT-omgeving voor de publicaties in het Belgisch Staatsblad, die rechtstreeks online kunnen worden ingediend met behulp van een duidelijk en toegankelijk formulier.
- We voeren een ondernemersaftrek voor zelfstandigen in voor hoofd- en bijberoep waarbij een eerste schijf van de winsten- en baten (na verrekening van fiscale verliezen en na aftrek van beroepskosten) kan worden afgetrokken. In 2029 wordt dit bedrag opgetrokken.
- De verschillende stelsels in de tweede pijler voor zelfstandigen (VAPZ, IPT, POZ) worden geharmoniseerd en vereenvoudigd. Daarbij wordt ook de 80%-regel hervormd.
- We versoepelen de regels waardoor een zelfstandige zelf een pensioen kan opbouwen. Het maximale bijdrage percentage van het klassieke Vrij Aanvullend Pensioen voor Zelfstandigen (VAPZ) stijgt van 8,17% naar 8,5% vanaf 2026. Het maximale bijdragetarief voor de sociale VAPZ wordt overeenkomstig aangepast.
- Het aantal zelfstandigen in bijberoep neemt steeds meer toe. Dit is de ideale springplank om volledig zelfstandige te worden. Ze betalen ook sociale bijdragen, maar bouwen geen sociale rechten op. Tijdens deze legislatuur zal er een hervorming van het statuut van zelfstandigen in bijberoep worden doorgevoerd, in overleg met de betrokken sociale partners, met als doel dit statuut beter te waarderen en tegelijkertijd misbruiken aan te pakken.
- We zullen er ook voor zorgen dat zelfstandigen in bijberoep kunnen bijdragen aan de Vrije Aanvullende Pensioenregeling voor Zelfstandigen (VAPZ) vanaf 2026. Daarbij garanderen we gelijke voorwaarden tussen zelfstandigen in bijberoep en diegenen die hun activiteit als hoofdberoep uitoefenen.

- Daarnaast bestrijden we schijnzelfstandigheid bij zelfstandigen in bijberoep.
- We voorzien voor winsten -en batenbehalers in de personenbelasting enkele kleinere maatregelen zoals de afschaffing van de belastingvermeerdering bij onvoldoende voorafbetalingen vanaf 2026 en dit jaar een verdubbeling van de bestaande incentive voor eigen middelen. Daarnaast wordt een vijfde periode ingevoerd voor voorafbetalingen tegen uiteraard 20 februari van het aanslagjaar met een bonificatie van 0,5 maal de in artikel 165 WIB92 vermelde basisrentevoet.
- We verduidelijken de interpretatieproblemen m.b.t. het statuut van student-zelfstandige conform het rapport van het Algemeen Beheerscomité voor het Sociaal Statuut der Zelfstandigen (2023/05) en maken de tijdelijke verhoging van de fiscale begrenzings permanent.
- Studenten die op een ander moment dan in juni afstuderen geven we de mogelijkheid om tijdens het desbetreffende kwartaal nog aan het sociaal statuut onderworpen te blijven in de hoedanigheid van student-zelfstandige.
- De vrijstelling van één kwartaal voor sociale bijdragen voor zelfstandige vrouwen na zwangerschap breiden we uit naar twee kwartalen vanaf 2026. Om de algemene invoering van aanvullende pensioenen voor zelfstandigen te stimuleren en de balans tussen werk en privéleven van deze groep te verbeteren, zal de automatische vrijstelling van sociale bijdragen voor het kwartaal na de bevalling geen obstakel meer vormen voor de fiscale aftrekbaarheid van de bijdragen die worden betaald in het kader van een Vrije Aanvullende Pensioenregeling voor Zelfstandigen (VAPZ).
- Er zal onderzocht worden hoe het overbruggingsrecht aanleiding kan geven tot pensioenrechten.
- We passen de vennootschapsbijdrage aan in functie van het balanstotaal, zodat kleine ondernemingen minder moeten betalen en grote ondernemingen iets meer. Zo dragen de sterkste schouders meer bij aan de financiering van het stelsel van de zelfstandigen.

ADMINISTRATIEVE VEREENVOUDIGING

- De wetgeving inzake het UBO-register wordt aangepast. Het instrument moet als doel hebben om fraude efficiënt te bestrijden maar mag niet langer aanleiding geven tot administratieve overlast en extra kosten in hoofden van ondernemingen. Alle informatie die in het UBO moet komen, en reeds via andere kanalen (notaris, KBO, ...) beschikbaar is, moet rechtstreeks doorstromen naar het UBO (zonder kosten of lasten).
- We hertekenen het landschap van digitale loketten. Hiertoe werken we deze legislatuur een strategie en aanpak uit, die zoveel mogelijk dienstverlening en relevante toepassingen bundelt per doelgroep en logische samenhang voor burgers en bedrijven vanop eenzelfde infrastructuur. De FOD BOSA zal hiervoor een strategie uittekenen en de opvolging ervan op zich nemen. Het gebruik van e-Box wordt verplicht naar alle administraties. We streven daarnaast maximale synergie na tussen e-Box burger en e-Box enterprise. In samenspraak met de gewesten en gemeenschappen wordt er maximaal gecoördineerd tussen verschillende beleidsniveaus. De regering engageert zich ertoe het KB met betrekking tot de uitvoering van de E-Box wet uit te voeren.
- De ontwikkeling van de eBox, inclusief de eliminatie van meerdere meldingskanalen, blijft ervoor zorgen dat het een echte officiële virtuele residentie voor burgers en bedrijven wordt. Om de burgers een geïntegreerde en vereenvoudigde dienstverlening te bieden, zal de samenwerking met deelstaten en lokale overheden worden versterkt door de bouwstenen open te stellen voor hergebruik, naar analogie met eBox.
- De regering houdt zich aan de vooropgestelde begindatum (2026) voor het verplicht gebruik van de e-Box Enterprise in B2B en voorziet de nodige sensibiliseringscampagnes. Bepaalde aspecten worden waar nuttig nog verbeterd.
- De regering zal onderzoeken hoe de huidige vrijstellingen van roerende voorheffing op dividenden en interesten kunnen worden vereenvoudigd, zonder de bedoeling ze te beperken, om ze begrijpelijker te maken.

INVESTERINGEN AANMOEDIGEN

Beleggingen of investeringen ondergaan vandaag verschillende fiscale stelsels. Het is van essentieel belang dat investeerders en beleggers hun keuzes kunnen maken op basis van economische overwegingen, zonder dat fiscale regels een onevenredige invloed uitoefenen op hun beslissingen. De regering zal daartoe fiscale obstakels die bepaalde investeringen onnodig bevoordelen of benadelen verminderen. De regering zal tevens werk maken van een transparant fiscaal kader dat alle soorten investeringen gelijk behandelt en gaat uit van het principe van fiscale neutraliteit zodat beleggers en investeerders met vertrouwen en duidelijkheid kunnen opereren.

- Het verhoogd pensioensparen wordt geïntegreerd in het klassieke pensioensparen binnen een budgettair neutraal kader.
- De Minister van Financiën zal, in het geval van een veroordeling door het Europees Hof van Justitie, binnen de drie maanden een begrotingsneutraal voorstel doen aan de regering inzake de vrijstellingsregeling voor inkomsten uit spaardeposito's waarbij de geldende belastingverminderingen -en vrijstellingen inzake sparen geharmoniseerd worden, met meer vrijheid voor de belastingplichtige.
- Via een variant op de Wet Cooreman-Declercq stimuleren we mensen om hun spaargeld in de economie te investeren. We doen dat door de huidige voorwaarden van de bestaande belastingverminderingen voor startende ondernemingen en groei-bedrijven in één vermindering te integreren; maar zorgen er tevens voor dat misbruiken worden aangepakt.
- We zorgen voor meer rechtszekerheid voor diverse occasionele inkomsten (bijv. tweedehands verkopen) door in een de-minimisbepaling van 2.000 EUR te voorzien in art. 90, eerste lid 1° WIB. Deze de-minimisbepaling heeft geen invloed op de niet-belasting van de inkomsten die niet vallen onder artikel 90, eerste lid, 1°, van het WIB.
- De taks op de beursverrichtingen wordt gemoderniseerd en vereenvoudigd, middels enkele gerichte ingrepen, teneinde een aantal gekende problemen op te lossen en het level playing field tussen de geïntegreerde beleggingsinstrumenten, -vennootschappen en -fondsen te verbeteren. Ook de dakfondsbepaling zal worden herschreven en verduidelijkt. Ook verminderen we boekhoudkundige en administratieve verplichtingen en vermijden we overregulering bij beursintroductions.
- België zal zich inschrijven in de Europese industriële en financiële strategie om de Europese kapitaalmarktenunie te versterken en zal maatregelen nemen om durfkapitaal te bevorderen.
- Zo zal het reglementaire kader inzake de private privak verder versoepeld worden binnen een budgettair neutraal kader. Knelpunten in het bestaand reglementair kader, zoals de beperkte duurtijd, het aantal aandeelhouders, inlooptijd en de toegelaten investeringen zullen worden verbeterd.
- Beperkingen die gepaard gaan met aandelenbeleggingen voor bepaalde soorten beleggers (pensioenfondsen, verzekeraars, enz.) verminderen we om hen in staat te stellen meer te investeren in de reële economie.

KLIMAAT

De fiscale hervorming zal de opportuniteiten die de klimaatuitdaging biedt voor onze bedrijven ondersteunen en alle gezinnen helpen om de omslag die nodig is betaalbaarder te maken. Deze hervorming omvat een reeks belastingmaatregelen die gericht zijn op het stimuleren van groene investeringen en duurzame innovaties binnen het bedrijfsleven. Door belastingvoordelen te bieden aan ondernemingen die investeren in milieuvriendelijke technologieën en processen, kunnen bedrijven hun ecologische voetafdruk verkleinen en tegelijkertijd concurrerender worden op de internationale markt.

Daarnaast voorziet de hervorming in financiële steun en belastingverlagingen voor gezinnen, waardoor de kosten van de energietransitie beter beheersbaar worden. Investerings in betere woningen, en warmtepompen, alsook belastingverminderingen op duurzame consumptie. Op deze manier wordt de energietransitie niet alleen een haalbare optie voor bedrijven, maar ook voor individuele huishoudens, waardoor een brede maatschappelijke beweging richting een duurzamere toekomst mogelijk wordt gemaakt.

Door deze gecombineerde aanpak van steun voor bedrijven en gezinnen, draagt de fiscale hervorming bij aan een inclusieve en rechtvaardige transitie naar een koolstofarme economie, wat essentieel is voor het aanpakken van de klimaatverandering op lange termijn. Bovendien worden er banen gecreëerd in de groene sectoren, wat kan leiden tot een bredere economische groei en meer welvaart voor alle burgers.

- Investerings in groene energie, technologie en klimaatvriendelijke innovaties zijn absoluut noodzakelijk. Daarom dat de regering bedrijven sterk zal ondersteunen bij hun klimaatinspanningen. De investeringsaftrek zal onbeperkt overdraagbaar worden. De groene investeringsaftrek zal daarnaast worden vereenvoudigd en toegankelijker gemaakt, vooral voor investeringen in de energietransitie. In de milieulijst zal de beperking inzake de financiële steun van de Europese overheid voor CCS-CCU-investeringen worden geschrapt. De tarieven voor de verhoogde investeringsaftrek voor de energie-, mobiliteits- en milieulijsten zullen worden geharmoniseerd naar 40%.
- De FOD Financiën zal een circulaire publiceren met betrekking tot het forfaitair recht op aftrek van btw geheven van bedrijfsfietsen met een gemengd gebruik. Via deze circulaire zal de moeilijkheid worden ondervangen die het gevolg is van het ontbreken van een kilometeradministratie voor fietsen.
- Het BTW-tarief voor de levering en installatie van warmtepompen gaat tijdelijk van 21% naar 6% voor de volgende 5 jaar.
- We breiden het bestaande toepassingsgebied voor sloop en heropbouw (aan 6% BTW) uit naar leveringen, met behoud van de huidige sociale voorwaarden. Bij leveringen wordt het oppervlaktecriterium evenwel verstrengd van 200m² naar 175m².
- We geven hiermee een boost aan de gehele bouwsector. Verder zal de regering een duidelijke definitie uitwerken voor wat betreft renovatie en vernieuwbouw. De regering onderzoekt hoe er op termijn een duurzaamheidsvoorwaarde ingevoerd kan worden, binnen de komende Europese regelgeving en zonder de administratieve lasten te verhogen
- De regering zal een ondersteuningsmechanisme onderzoeken inzake sociale leasing (“Social Lease”) van elektrische voertuigen, gericht op werknemers met een inkomen onder een bepaalde drempel.
- We zullen de toegangsvoorwaarden tot de fiscale aftrekbaarheid van carpooling onderzoeken, zodat alle werknemers ervan kunnen profiteren en niet enkel de werknemers van bedrijven die dit soort verplaatsingen formeel organiseren en financieel ondersteunen
- Zodra er voldoende betaalbare alternatieven op de markt zijn, zal onderzocht worden hoe het voordeel voor nieuwe fossiele bestelwagens uitgefaseerd kan worden op een redelijke termijn. Om een stimulans te geven zal de regering een tijdelijke verhoogde aftrek invoeren voor elektrische bestelwagens en vrachtwagens.
- We zetten in op een doorgedreven vergroening van onze Belgische maritieme vloot door een gelijk speelveld te creëren voor rompbetaling.
- Voor betalingen in het kader van rompbetaling wordt de toepassing van een vrijstelling van de roerende voorheffing toegestaan, in lijn met de internationale standaarden op OESO-niveau
- De vrijstelling van roerende voorheffing wordt onderworpen aan voorwaarden die moeten voorzien in een vergroening van de Belgische vloot zeeschepen en die moeten vermijden dat er fiscale optimalisatie is in het geval van betalingen aan verbonden ondernemingen.
- Bij de implementatie van de vrijstelling wordt gezorgd voor een oplossing die in lijn is met de Europese staatssteunregels, zonder de intentie te verlaten om een gelijk speelveld te creëren

VEREENVOUDIGING – AFBOW STELSELS EN KOTERIJEN

Deze regering neemt zich voor een transparant, efficiënt en ondernemingsvriendelijk fiscaal klimaat te creëren. De huidige complexiteit vormt vaak een uitdaging voor bedrijven, vooral voor kleine en middelgrote ondernemingen die minder middelen hebben om de administratieve lasten en complexe regelgeving te beheren. Door de vennootschapsbelasting te vereenvoudigen willen we het voor bedrijven makkelijker maken om te voldoen aan hun fiscale verplichtingen, terwijl we de voorspelbaarheid van het belastingstelsel vergroten.

- De regering zal onderzoeken of er een optioneel en eenvoudig systeem inzake de verworpen uitgaven kan worden ingevoerd ter vervanging van de huidige complexe regels en aparte gedetailleerde berekeningen.
- We streven naar een eenvoudige vennootschapsbelasting. We schaffen daarom verschillende kleinere uitzonderingen

en vrijstellingen af. Zo zal de fiscale vrijstelling voor sociaal passief verdwijnen, het PC privé-plan en de vrijstelling voor meerwaarden op bedrijfsvoertuigen. De vermeerdering wegens onvoldoende voorafbetalingen zal niet langer worden beïnvloed door het ondertekenen van een raamovereenkomst in het kader van een tax-shelter regeling.

- De regering zal de regels in verband met de aftrekbeperking van autokosten vereenvoudigen om de administratieve lasten te verminderen.
- Een elektrische bedrijfswagen is niet voor iedereen een optie. Vooral in een stedelijke context, aan appartementsgebouwen, in afgelegen landelijk gebied en voor lage inkomens is een elektrisch model nog steeds geen optie. Daarom zal de regering voorzien in een ruimere overgangperiode voor hybride wagens.
- De regering zal het maximale aftrekpercentage voor hybrides op 75% behouden tot eind 2027. Het zal vervolgens dalen naar 65% in 2028 en 57,5% in 2029 (gelijktijdig met de daling voor elektrische wagens). Deze aftrekpercentages zijn van toepassing voor de gehele gebruiksduur van het voertuig door dezelfde eigenaar/huurder. De brandstofkosten van hybrides blijven 50% aftrekbaar tot eind 2027. De elektrische verbruikskosten van hybrides krijgen dezelfde aftrekbaarheid als die voor elektrische modellen.
- De regering zal een uitzondering voorzien op deze beperkte aftrekbaarheid voor hybride auto's met een uitstoot van maximaal 50 gram/km. Indien het percentage volgens de aftrekformule hoger is dan 75%, mag tot eind 2027 het hogere percentage worden toegepast.
- Het bestaande mobiliteitsbudget wordt hervormd tot een mobiliteitsbudget voor iedereen. Hierbij wordt vertrokken vanuit de terbeschikkingstelling door de werkgever van een budget waar de wagen, alsook andere vervoersmodi, bestedingsmogelijkheden zijn op basis van hun werkelijke waarde. Daarenboven vervangt het nieuwe mobiliteitsbudget bestaande regelingen voor tussenkomsten van de werkgever in de woon-werk- en privéverplaatsingen van de werknemer, met het oog op een vereenvoudiging van het bestaande stelsel. Verder wordt de nieuwe regeling (para)fiscaal gunstig behandeld, om zo de aantrekkelijkheid van het nieuwe systeem te waarborgen. Tot slot wordt bij de uitwerking van deze hervorming rekening gehouden met de nodige overgangsmaatregelen.
- Het mobiliteitsbudget zal door werkgevers systematisch als mogelijkheid worden aangeboden aan werknemers die recht hebben op een bedrijfswagen

Het grote aantal aftrekposten, uitzonderingen en vrijstellingen in de personenbelasting vergroot de complexiteit van de personenbelasting. De regering wil zorgen voor een belastingstelsel dat eenvoudiger te begrijpen is, zodat belastingplichtigen gemakkelijker kunnen voldoen aan hun verplichtingen zonder onnodige complicaties.

- Kleine aftrekposten, uitzonderingen en vrijstellingen in de personenbelasting worden geschrapt.
- Volgende belastingverminderingen, uitzonderingen en vrijstellingen verdwijnen:
  - De belastingvermindering in het kader van beleggingen in ontwikkelingsfondsen voor microfinanciering.
  - De belastingvermindering voor huisbedienden
  - De belastingvrijstelling voor bijkomend personeel met een laag loon en voor bijkomend personeel voor de uitvoer en integrale kwaliteitszorg
  - De verhoogde aftrek van beroepskosten voor lokale mandaten
  - De belastingvermindering voor adoptiekosten
  - De belastingvermindering voor rechtsbijstand
  - De belastingaftrek van de giften gaat van 45% naar 30%.
  - Het verhoogde forfait voor verre verplaatsingen
  - PC-privé-plan
  - De belastingvermindering voor minderwaarden gelegen naar aanleiding van de gehele verdeling van het maatschappelijk vermogen van een private privak

- De belastingvermindering voor elektrische motorfietsen, driewielers en vierwielers
- De verhoogde kostenaf trek van het stagebonusloon
- Ten slotte zal de vrijstelling voor woon-werkverkeer met de auto eenmalig niet worden geïndexeerd.
- Het bestaande minimumloon van 45.000 EUR voor bedrijfsleiders om te genieten van het verlaagd tarief in de vennootschapsbelasting wordt opgetrokken naar 50.000 EUR en zal voortaan geïndexeerd worden.
- De bedrijfsleidersbezoldiging zal in de toekomst voor maximaal 20% van het jaarlijkse brutoloon uit voordelen alle aard mogen bestaan. Aanvullende bonussen boven op het brutoloon zijn uiteraard nog steeds mogelijk.
- Er komt zo snel mogelijk een kader voor kosten eigen aan de werkgever.
- Het systeem van flexibel verlonen wordt wettelijk omkaderd. De regering wil de druk op het brutoloon verminderen door de brutoloonruil te beperken tot maximaal 20% van het jaarlijkse brutoloon. Aanvullende bonussen kunnen nog steeds boven op het loon worden toegekend. Er wordt gewaakt over de administratieve eenvoud.

WERKEN BELONEN

De regering zal negatieve arbeidsprikkels zal schrappen en bijsturen. Sommige stelsels belemmeren de deelname aan het arbeidsproces. In een tijd waarin de uitdagingen voor onze economie en sociale zekerheid steeds groter worden is het cruciaal dat zoveel mogelijk mensen actief bijdragen aan de arbeidsmarkt. Dat is niet alleen van belang voor de economische groei maar ook voor de duurzaamheid van ons sociaal systeem. De regering maakt werk van een samenleving waarin werken niet alleen een plicht is, maar een recht dat voor iedereen toegankelijk en lonend is.

- De belastingvermindering voor werkloosheidsuitkeringen wordt afgeschaft.
- De belastingvermindering voor de hoogste pensioenen wordt afgebouwd.
- In sommige gevallen wordt geen euro belastingen betaald, maar krijgt men toch een terugbetaling van de belastingen. Dat draagt bij aan de zogenaamde inactiviteitsval. Het belastingkrediet voor kinderen ten laste wordt daarom niet langer geïndexeerd.
- De regering onderzoekt het optrekken van de belastingvermindering voor kinderopvangskosten voor actieven.
- Het leefloon is vandaag onbelast. Ook in de toekomst blijft dat zo. Door het leefloon mee als inkomen in de aangifte op te nemen wordt gegarandeerd dat er rekening wordt gehouden met alle inkomsten die een belastingplichtige ontvangt.
- Het huwelijksquotiënt is een fiscale techniek die voorziet in een compensatie voor de niet-verdiende partner. Het zorgt ervoor dat de partner die geen of geringe beroepsinkomsten fictief een deel van het beroepsinkomen van de andere partner krijgt toegewezen voor de belastingberekening. Fiscaal loont het om als partner van iemand die werkt niet te gaan werken. Het huwelijksquotiënt zal gehalveerd worden voor niet-gepensioneerden tegen 2029. Voor gepensioneerden voorzien we een uitdoofscenario op voldoende lange termijn
- De aftrekbaarheid van onderhoudsuitkeringen zal gradueel dalen van 80% naar 50%. Uitkeringen naar landen buiten de EER zullen niet langer aftrekbaar zijn.
- Studenten die één euro te veel verdienen dreigen vandaag niet meer ten laste zijn van de ouders, waardoor zowel ouders als studenten belastingen moeten betalen en bepaalde voordelen (zoals bijv. kindergeld of studiebeurzen) in het gevaar komen.
- Daarom verdubbelen we onmiddellijk de fiscale vrijstelling voor inkomsten uit studentenarbeid en verhogen we het maximumbedrag van de nettobestaansmiddelen naar 12.000 euro voor iedereen.
- We verhogen de arbeidsrechtelijke grens voor studentenarbeid tot 650 uren en maken deze permanent.
- De fiscale hervorming voorziet in nieuwe fiscale grensbedragen. De niet-indexering van de fiscale uitgaven (in enge zin) zetten we verder.

BEDRIJFSSUBSIDIES INPERKEN

Deze regering streeft ernaar om subsidies gericht in te zetten en de financiële middelen effectiever te benutten. Daarom zal de regering de subsidies verminderen maar de vrijgekomen middelen inzetten op een verlaging van de werkgeversbijdragen, zodat bedrijven meer ruimte krijgen om te investeren en te groeien op basis van hun eigen kracht.

- De plusplannen worden hervormd.
- Voor de 1e werknemer blijft de vermindering onbeperkt in de tijd en zal een bijdragevermindering van 2.000 EUR per kwartaal behouden blijven.
- Tegelijkertijd zal er voor de 2e tot 5e werknemer een bijdragevermindering komen van 1.000 EUR per kwartaal en dit gedurende de eerste drie jaar.
- De regering onderzoekt welke fossiele subsidies afgebouwd kunnen worden, op welke realistische termijn een phasing-out kan en dat rekening houdende met de economische impact en zonder negatieve impact op de koopkracht of de kosten voor ondernemingen.

De Belgische regering bevestigt ook via een fiscale hervorming haar inzet voor de strijd tegen klimaatverandering en de transitie naar een koolstofneutrale economie. Als deel van de Europese Unie begeleiden wij de aangescherpte doelstellingen binnen de nieuwe ETS-regelgeving. Wij zullen ons inzetten voor een rechtvaardige implementatie van het uitgebreide Europese Emissiehandelsstelsel, met specifieke aandacht voor de sectoren energie, industrie, transport en gebouwde omgeving. Dit stelsel zal worden aangevuld met nationale maatregelen om bedrijven en huishoudens te ondersteunen in hun overstap naar duurzame technologieën.

Het Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM) wordt gezien als een essentieel instrument om koolstoflekage te voorkomen en de internationale concurrentiepositie van duurzame Europese productie te beschermen. De Belgische regering zal nauw samenwerken met de Europese partners om de CBAM effectief te implementeren en tegelijkertijd te zorgen voor een eerlijk handelssysteem. Wij zullen Belgische bedrijven ondersteunen bij de aanpassing aan deze nieuwe realiteit en hen stimuleren om hun productieproces te vergroenen door middel van innovatie en investeringen in technologieën met een lage koolstofvoetafdruk.

Wij streven ernaar dat elektrificatie niet alleen een milieuvoordeel biedt, maar ook economische kansen creëert voor alle burgers.

- Als deel van het Fit for 55-pakket voorziet de Europese wetgever in een nieuw Europees Emissiehandelsstelsel ('Emissions Trading System 2' of EU ETS2) voor de sectoren gebouwen, wegtransport en aanvullende sectoren. Het gaat om een cap-and-trade systeem: brandstofhandelaren die leveren aan de sectoren onder het toepassingsgebied moeten voor elke ton CO₂ uitstoot één emissierecht indienen. Het totaal aantal beschikbare emissierechten is beperkt ('cap'), maar brandstofhandelaren mogen deze rechten vrij uitwisselen onder elkaar ('trade').
- Deze middelen worden mee ingezet om de transitie mee te begeleiden voor burgers en ondernemers.

Om een prijssignaal te stimuleren, schrappen we voor klimaatvriendelijke producten onder andere verlaagde BTW-tarieven.

- De btw voor de levering en installatie van een verbrandingsketel op fossiele brandstoffen (gas, mazout, enz.) wordt verhoogd van 6% naar 21% in het kader van een renovatie (voor woningen ouder dan 10 jaar).
- De btw op steenkool gaat van 12% naar 21%.
- De regering zal de impact van de invoering van ETS2 bestuderen en de modaliteiten onderzoeken van een taks shift op energieproducten (elektriciteit, gas, stookolie, ...) zodat deze kan bijdragen aan het behalen van de klimaatdoelstellingen.
- De regering zal deze taks shift vervolgens uitvoeren zonder de gemiddelde factuur van de gezinnen en ondernemers te verhogen
- We vereenvoudigen de inschepingstaks voor zowel intra- als extra-EU vluchten door deze te harmoniseren op 5 euro per persoon per ticket. het bestaande tarief voor een kortafstandsvlucht (10 euro) wijzigt niet.
- De regering erkent de noodzaak om de luchtvaartsector te verduurzamen en eerlijke bijdragen te laten leveren aan de klimaatdoelstellingen. Daarom pleiten wij voor de invoering van een belasting op kerosine, een maatregel die niet alleen

rechtvaardigheid in de belastingdruk herstelt, maar ook investeringen in schonere technologieën stimuleert. Gezien de beperkingen die momenteel worden opgelegd door het Verdrag van Chicago (1944), zet België zich in om samen met andere landen binnen de Europese Unie en op internationaal niveau te werken aan een herziening van dit verdrag. Deze herziening moet ruimte bieden voor een kerosinetaks en andere marktgebaseerde maatregelen, met oog voor de economische belangen van de luchtvaartsector en de dringende noodzaak om klimaatverandering tegen te gaan. België zal een voortrekkersrol spelen in diplomatieke inspanningen om brede internationale steun te vergaren voor deze noodzakelijke hervormingen.

- We verbeteren de internationale hogesnelheidstreinverbinding tussen HST-knooppunten en de luchthaven van Zaventem en tevens verbeteren we de lijn Brussel-Luxemburg.

CONSUMPTIE

- We werken aan een omvattend en krachtig antitabaksbeleid door roken en vaperen minder aantrekkelijk en minder toegankelijk te maken. Daarom is het belangrijk om naast klassieke tabaksproducten bij accijnswijzigingen rekening te houden met ook nieuwe varianten en alternatieven. Daarbij houden we rekening met hun impact op gezondheid en samenleving. We verhogen de strijd tegen de productie en handel in illegale sigaretten.
- De witte kassa wordt ingevoerd in de gehele horeca om een level playing field te garanderen.
- Daardoor kunnen heel wat administratieve verplichtingen geschrapt worden zoals de verplichting tot het uitrekenen van rekeningen.
- Daarnaast komt er een uitbreiding naar andere fraudegevoelige sectoren. Er wordt een tolerantie ingebouwd voor kleinschalige activiteiten zodat deze buiten het toepassingsgebied blijven, de drempel van 25.000 EUR wordt behouden maar de berekening ervan zal worden aangepast.
- De regering zal de betrouwbaarheid van de witte kassa verbeteren om een verbeterde traceerbaarheid en waarachtigheid te garanderen en zal, onderzoeken of er, na een overgangstermijn, ingezet kan worden op software m.b.t. kasregisters met analyseerbare export en zonder de mogelijkheid informatie definitief te wissen.
- De regering zal een bijkomende ondersteuning voorzien om de invoering van de witte kassa en dit beleid te faciliteren.
- Vele ondernemingen worden benadeeld wanneer zij voedsel of non-voedingsmiddelen schenken in plaats van deze weg te gooien of te vernietigen. Wij zullen erop toezien dat schenkingen van goederen (behalve bepaalde categorieën zoals alcohol) aan door de FOD Financiën erkende liefdadigheidsorganisaties niet langer fiscaal worden gediscrimineerd.
- Vanuit het oogpunt van de directe belastingen zullen geschonken goederen worden beschouwd als volledig hun economische waarde te hebben verloren. Bedrijven zullen fiscaal de kostprijs van deze goederen kunnen aftrekken.
- Vanuit het oogpunt van de indirecte belastingen kan een btw-plichtige vandaag al, onder bepaalde voorwaarden, handelsgoederen schenken aan door de FOD Financiën erkende instellingen, terwijl hij het recht op aftrek behoudt.
- Rekening houdend met de basisregels van de btw, wil deze regering de strijd tegen verspilling versterken en fiscaal steun bieden voor het schenken van goederen aan mensen in nood. Onder andere zal de voorwaarde "*De gebruikelijke commerciële verkooptermijn van het goed is verstreken*" worden versoepeld, de regel van 15 dagen zal in bepaalde gevallen worden vervangen door een deel van de totale levensduur van het levensmiddel, en de lijst van luxeproducten, duurzame goederen of niet-essentiële goederen die momenteel zijn uitgesloten van dit regime, zal worden herzien om de lijst van goederen die geschonken kunnen worden uit te breiden.
- We zorgen voor een goedkopere winkelkar en het verminderen van de grensaankopen.
- We verlagen daartoe de verpakkingshelling voor alle producten die bovengemiddeld duurder zijn dan in de buurlanden.
- Zo verlaagt de verpakkingshelling voor water en schaffen we de verpakkingshelling af voor herbruikbare verpakkingen. Ook o.a. de accijnzen op zerodranken, thee en koffie worden afgeschaft.
- We behouden voor de professionele diesel een competitief voordeel dat voldoende groot is ten aanzien van Frankrijk en de andere buurlanden.

- De regering zal onderzoeken welke andere accijnzen verlaagd kunnen worden, om de grensaankopen tegen te gaan maar met respect voor de andere doelstellingen binnen het regeerakkoord.

EUROPA

In nauwe samenwerking met onze Europese en internationale partners zullen wij streven naar een meer groenere fiscaliteit om de overgang naar een koolstofarme economie te versnellen en tegelijkertijd een gelijk speelveld te creëren voor bedrijven in de hele EU.

De regering zal zich ook inzetten voor het bevorderen van Europese samenwerking om grensoverschrijdende belastingontwijking aan te pakken.

- België voert de internationale afspraken inzake een digitaks uit. Op die manier zullen grote digitale multinationals ook zonder fysieke aanwezigheid in België belastbaar zijn, hetgeen leidt tot een significante stijging van inkomsten. Indien er geen overeenkomst kan bereikt worden op Europees of internationaal niveau zal België ten laatste vanaf 2027 unilateraal een digitaks uitwerken. In ieder geval zal deze belasting het principe van level-playing field tussen Belgische en buitenlandse bedrijven die op de nationale markt opereren, respecteren. De belasting mag niet tot gevolg hebben dat de belastingdruk voor Belgische bedrijven zwaarder is dan voor buitenlandse bedrijven
- België engageert zich op internationaal niveau en zal deelnemen aan de initiatieven van de OESO en de EU voor een eerlijkere fiscaliteit waarover unanimitet bestaat binnen de EU en de OESO. Hierbij zal steeds rekening worden gehouden met de concurrentiekracht van haar bedrijven en een rechtvaardige fiscaliteit alvorens een voorstel te aanvaarden.

VARIA

We verhogen het registratierecht op de verkrijging van de Belgische nationaliteit.

- Het fiscale regime voor auteursrechten zal worden uitgebreid om een einde te maken aan de bestaande discriminatie tussen digitale beroepen (die momenteel niet van het regime kunnen profiteren volgens de fiscus) en andere beroepen. Werken die beschermd zijn onder boek XI, titel 6, van het Wetboek van Economisch Recht zullen in aanmerking komen voor het fiscale regime van auteursrechten.
- De regering neemt maatregelen om de fiscale administratieve lasten voor grensarbeiders te verminderen. Daarnaast wordt in overleg met de buurlanden actief gestreefd om binnen een budgetneutraal kader maatregelen te nemen die de fiscale situatie van grensarbeiders te vereenvoudigen.

RECHTSZEKERHEID

- De regering zal gedurende de gehele legislatuur maximaal de rechtszekerheid en stabiliteit waarborgen voor wat betreft het toepassingsgebied van de bestaande vrijstellingen van doorstorting van bedrijfsvoorheffing. Voor ploegen- en nachtarbeid voorzien we na de afloop van de tijdelijke regeling, een systeem dat de fundamentele en het voordeel garandeert. De regering bekijkt of er aanpassingen moeten gebeuren in functie van de eventuele wijzigingen aan de bepalingen inzake nachtarbeid.
- Voor het geheel van de vrijstellingen bedrijfsvoorheffing, zal de regering een spending review uitvoeren om de effectiviteit van de output te onderzoeken
- De regering zal ervoor zorgen dat voor alle lopende fiscale controles en/of geschillen of vragen aan een belastingplichtige er een rechtstreekse en directe toegang is tot de controleur of de dienst verantwoordelijk voor de controle. Meer specifiek zal voor controles in de verschillende fiscale subdomeinen (btw, vennootschapsbelasting, bedrijfsvoorheffing, ...) er een uniforme communicatie ingevoerd worden, evenals een duidelijk aanspreekpunt voor de verschillende bevoegde centra (met telefooncodes en e-mailadressen) en de mogelijkheid om rechtstreeks contact op te nemen en indien nodig een afspraak te maken.

- Tegelijkertijd zal de IT-omgeving verbeterd worden en worden daartoe de nodige middelen vrijgemaakt
- Daarnaast moet ook de fiscus zelf transparanter worden. De FOD Financiën moet alle rechtspraak publiceren waarbij zij betrokken partij is, en zonder kosten toegankelijk maken voor iedereen.
- De regering maakt werk van meer eenvoudige en gestroomlijnde fiscale controles door te werken aan standaardrapportering.
- We verhogen de rechtszekerheid voor belastingplichtigen door te streven naar een snelle publicatie van circulaire en aanpassing van de administratieve commentaar bij de bekendmaking van nieuwe wetgeving. De regering neemt zich bovendien voor om geen retroactieve fiscale regels in te voeren. De regering zal ook stappen zetten naar meer thematische fiscale wetgeving, wat de rechtszekerheid en duidelijkheid moet vergroten en waken over de strikte toepassing van de fiscale wetgeving.
- De regering richt een commissie op die belast is met het herschrijven en vereenvoudigen van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen (met behoud van de huidige rechten), om de huidige regels eenvoudiger en transparanter te maken.
- Een charter van de belastingplichtige zal de relatie tussen de belastingplichtige en de fiscus herstellen. Dit handvest zal o.a. voorzien in een zo sterk mogelijke harmonisatie van de fiscale termijnen, het recht op direct en persoonlijke contract tussen belastingplichtige en fiscus, het recht op een fout wanneer de belastingplichtige te goeder trouw is, het recht op privacy en de onschendbaarheid van de woning zonder specifieke rechtvaardiging of aanleiding en een beperking van de duur van de controles. We garanderen een snelle en efficiënte procedure voor dat de klachten met betrekking tot ernstige interne disfuncties kan behandelen en zorgen ervoor dat de fiscale ambtenaar die het bezwaar behandelt niet dezelfde is als degene die de controle heeft uitgevoerd.
- Elke belastingplichtige zich kunnen beroep op het 'only-once-principe' bij zijn contacten met fiscus.
- Het zgn. 'horizontaal toezicht' blazen we opnieuw leven in en zetten we verder. Bedrijven die instappen in het nieuwe systeem kunnen rekenen op bijkomende voordelen zoals een snellere terugbetaling van eventuele fiscale schulden en snellere rechtszekerheid. De fiscale administratie zal ondernemingen daarbij maximaal begeleiden.
- De FOD Financiën zal zo snel mogelijk het accountmanagement voor grote ondernemingen implementeren en verder uitrollen.
- Rechtszekerheid is essentieel voor investeerders en bedrijven. We behouden de beslissingsautonomie van de Dienst Voorafgaande Beslissingen (de 'rulingdienst').
- De regering zal de werking van de rulingdienst evalueren en tevens de benoemingsprocedure van de collegeleden hervormen waarbij bijzondere aandacht gaat naar hun expertise, alsook de voorwaarden voor detachering en loopbaanontwikkeling van het personeel.
- We streven naar een optimale toegankelijkheid voor KMO's en particulieren. We hebben ook bijzondere aandacht voor belangrijke dossiers die een grote impact hebben op investeringen en tewerkstelling in ons land.
- Tevens herwaarderen we lokale centra van de fiscus zodat particulieren en KMO's sneller terecht kunnen met kleinere vragen.
- De regering zal ook de werking van de bemiddelingsdienst evalueren en tevens de benoemingsprocedure van de collegeleden hervormen waarbij bijzondere aandacht gaat naar hun expertise
- Eind 2023 waren er 16.878 fiscale geschillen hangend bij Belgische rechtbanken.
- Om dat aantal terug te dringen zal de fiscale bemiddelingsdienst omgevormd worden naar een fiscale arbitrage.
- De toegang tot deze fiscale arbitrage zal enkel mogelijk zijn als de administratieve procedure afgelopen is.
- De regering zal barema's instellen om dilatoire procedures en willekeurige taxaties te beperken.
- De regering zal de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de fiscale arbiters waarborgen. De fiscale arbiter die de klacht behandelt zal niet dezelfde zijn als degene die over de arbitrage beslist.
- De partij die in het ongelijk wordt gesteld zal geheel voor de kost van de arbitrage worden verantwoordelijk gesteld.

- De regering zal de huidige regeling inzake de BV-vrijstelling voor O&O medewerkers verder verduidelijken en kwalitatieve verbeteringen aanbrengen om een maximale rechtszekerheid, efficiëntie, budgettaire bewaking en stabiliteit te waarborgen. Het toepassingsgebied van de gedeeltelijke vrijstelling van doorstorting van bedrijfsvoorheffing wordt hervormd voor betreft onderzoek bij universiteiten, hogescholen, universitaire ziekenhuizen en fondsen voor wetenschappelijk onderzoek. Verder voorzien we in een verduidelijking van het toepassingsgebied voor erkende wetenschappelijke instellingen door te voorzien in objectieve criteria en transparante regels.
- In de rechtspersonenbelasting zal het belastbaar tijdperk kunnen afwijken van het burgerlijk jaar.
- België blijft verder werken aan de uitbreiding van zijn netwerk van dubbelbelastingverdragen, in het bijzonder met opkomende economieën, en maakt werk van een snelle ratificatie.
- De regering zal een vereenvoudigd mandaat invoeren en zo snel mogelijk werk maken van een uniek mandaat voor professionals, waaronder advocaten, zonder de noodzaak van meerdere specifieke mandaten. Verder maken we verder werk van een volledige digitalisering voor alle publicaties in het Belgisch Staatsblad.
- De regering blijft waken over een goede spreiding van fiscale deadlines zodat alles werkbaar blijft voor de accountants en belastingadviseurs.
- Als regering zorgen we voor een transparant en stabiel regelgevend kader dat rechtszekerheid biedt aan de sector van de kansspelen en weddenschappen.
- De wetgeving inzake de federale patrimoniale documentatie wordt gecoördineerd in één wetboek. Bijzondere aandacht wordt daarbij besteed aan de modernisering en leesbaarheid van begrippen om de rechtszekerheid voor burgers te vergroten.
- We onderzoeken het internationaal verspreide model van een loterij met btw-bonnen om het opvragen van ontvangstbewijzen te stimuleren en de fiscale fraude te verminderen.
- Er wordt voorzien in een wettelijke omkadering van het administratieve stelsel van de postvergoeding voor uitgezonden ambtenaren op post. Daarbij wordt vertrokken vanuit een bijzondere categorie van kosten eigen aan de werkgever die verder per in Ministerraad overleg koninklijk besluit wordt ingevuld. De vergoedingen die niet als een kost eigen aan de werkgever kunnen worden gekwalificeerd, zullen worden belast zoals reguliere verloning. De budgettaire impact zal worden aangewend voor de opbrutering van de wedden en toelagen van de betrokken uitgezonden ambtenaren van Entiteit I.
- Het huidige sanctiebeleid bij controles passen we aan, zowel in de directe als indirecte belastingen. Het huidig aftrekverbod in de vennootschapsbelasting zal enkel nog van toepassing zijn bij herhaaldelijke overtredingen waarbij minstens een belastingverhoging van minstens 10% effectief wordt toegepast en niet bij overtredingen te goeder trouw of administratieve vergetelheden
- De compensatie op de bijkomende belastbare grondslag zal toegepast kunnen worden op de verliezen van het jaar. Niet op die van vorige jaren.
- Daarnaast zal de belastingplichtige bij een eerste overtreding ter goeder trouw geen gemotiveerd verzoekschrift meer moeten indienen, en zal de administratie zelf nagaan of de voorwaarden tot niet-oplegging van een eventuele sanctie zijn voldaan.
- Ook verankeren we het vertrouwensbeginsel in de wet, waarbij we verduidelijken dat belastingplichtigen die een controle op een element uit hun aangifte hebben ondergaan en die praktijk, bij ongewijzigde wetgeving, verderzetten in een volgend belastbaar tijdperk, niet worden gepenaliseerd bij een eventuele latere controle.
- Daarnaast zal de federale regering in op een modern boetebeleid inzake btw, waarbij in het kader van de vaststelling van de hoogte van de proportionele geldboete onder meer rekening zal worden gehouden met de verzachtende omstandigheid dat de Belgische Schatkist ingevolge de begane inbreuk geen financieel nadeel heeft geleden.
- Tot slot zal worden onderzocht of het naar het Nederlands voorbeeld opportuun is om te voorzien in een vrijstelling bij een zgn. 'objectief pleitbaar standpunt' i.e., wanneer het op grond van de huidige stand van de jurisprudentie verdedigbaar is dat de belastingplichtige juist heeft gehandeld.

- Om de kwaliteit van de bestaande en toekomstige fiscale wetgeving te verbeteren en hun economische, sociale en milieueffecten structureler te evalueren zal de regering de rol en samenstelling van de afdeling Fiscaliteit en Parafiscaliteit van de Hoge Raad voor Financiën herzien.
- Enerzijds zal de benoemingsprocedure worden aangepast om te waarborgen dat de leden beschikken over juridische en/of economische expertise op het gebied van fiscaliteit en/of parafiscaliteit, verworven in de publieke en/of private sector.
- Anderzijds zullen de taken van de afdeling worden herzien, met name om het mogelijk te maken bestaande of toekomstige fiscale of parafiscale regelgeving te kunnen evalueren en, binnen de grenzen van haar organisatorische capaciteit, advies uit te brengen over fiscale en parafiscale wetgeving.

FRAUDEBESTRIJDING

Fraudebestrijding zal een absolute prioriteit worden voor de regering. Verschillende studies wijzen uit dat de overheid een belangrijk deel van inkomsten mist door de omvang van de fiscale en sociale fraude. Dat ondermijnt het draagvlak van onze sociale zekerheid, belemmert de goede werking van onze arbeidsmarkt en verstoort de economie door oneerlijke concurrentie.

- De controlecapaciteit wordt versterkt.
- We werven 300 personeelsleden aan voor fiscale fraudebestrijding, met name bij de BBI, sociale fraudebestrijding, de gerechtelijke politie, justitie
- Daarnaast versterken we de (gespecialiseerde) fiscale kennis binnen de FOD Financiën. Door toegenomen digitalisering zullen meer fiscale ambtenaren ingezet kunnen worden voor effectieve controles
- De gegevensuitwisseling en samenwerking op strategisch en operationeel niveau tussen de verschillende inspectiediensten, politie en justitie in de strijd tegen de grote georganiseerde fraude wordt versterkt. De samenwerking in het kader van het College voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude wordt verdergezet en verbeterd waar nodig. De bevoegde regeringsleden zullen in samenwerking met het College jaarlijks een plan uitwerken met maatregelen voor de strijd tegen de fraude.
- We investeren fors in de fiscale kennis en gespecialiseerde capaciteit binnen justitie en politie. De samenwerking tussen de fiscus en de gespecialiseerde financiële opsporingsdienst van de politie moet zorgen voor een betere bestrijding van criminele circuits en geldstromen. Bijzondere aandacht zal gaan naar de recuperatie van criminele vermogens. We beletten dat crimineel geld witgewassen kan worden en versterken de werking van het huidige centraal orgaan voor de inbeslagname en verbeurdverklaring.
- We zetten verder in op multidisciplinaire onderzoeksteams waarbij de fiscus nauw kan samenwerken met het Drugscommissariaat, de Cel voor Financiële Informatieverwerking, de FGP, het OM en andere inspectiediensten en de financiële instellingen.
- We streven naar een snellere afhandeling van fiscale procedures binnen redelijke termijnen.
- De fiscale ambtenaren worden opgeleid en gesensibiliseerd over het gebruik van de bemiddelingsprocedure bij fiscale zaken
- De regering onderzoekt initiatieven om de behandelingstermijn van fiscaalgerechtelijke geschillen in alle rechtsgebieden binnen een redelijke termijn te behandelen, waaronder of fiscale geschillen die niet binnen een redelijke termijn voor de Hoven en rechtbanken behandeld kunnen worden bij een ander Hof of rechtbank behandeld kunnen worden.
- We hervormen het fiscale boetebeleid. Bij eerste fouten te goeder trouw wordt er geen automatische sanctie van 10% belastingverhoging meer opgelegd, maar krijgt de belastingplichtige enkel een verwittiging. De fiscus zal geen automatische boete meer opleggen als deze voorwaarden voor kwijtschelding voldaan zijn. De focus moet liggen op verduidelijking en bijsturing en niet op sanctionering. Deze regels zullen van toepassing zijn op alle belastingen.
- De aangifte, controle en inning van belastingen zal worden verbeterd. We onderzoeken samen met de gewesten de mogelijkheid en haalbaarheid van een fiscale balans met elk bedrag dat bij de entiteit verschuldigd is, inclusief de belastingen.

- Een betere invordering van belastingschulden en een betere controle van de voorwaarden van de toegekende sociale voordelen zal worden verzekerd door een uitwisseling van informatie binnen de verschillende diensten en administraties van alle gefedereerde entiteiten en buitenlandse autoriteiten.
- Momenteel bestaat er geen duidelijk wettelijk kader voor het gebruik van onrechtmatig verkregen gegevens die zijn gevalideerd op basis van de jurisprudentie van het Hof van Cassatie.
- We scheppen een duidelijk wettelijk kader voor het gebruik van dergelijke bewijzen door de administratie, waarbij wordt gegarandeerd dat de fiscale administratie de fiscale procedures naleeft.
- We zetten stappen naar meer uniforme procedures en termijnen en sancties (boetes, belastingverhogingen en interesten) voor zowel directe als indirecte belastingen waarbij de belangrijkste verschillen worden weggewerkt en een level playing field tussen belastingplichtige en fiscus gegarandeerd wordt, zonder dat voor belastingplichtigen ten goede trouw de termijnen zullen verlengen.
- De termijnen voor onderzoek en belastingheffing in fiscale aangelegenheden worden vastgesteld op 3 jaar (voor complexe en semi-complexe aangiften 4 jaar) vanaf 1 januari van het aanslagjaar, behalve in geval van fraude (of een vermoeden van fraude).
- In geval van fraude wordt de termijn vastgesteld op 7 jaar vanaf 1 januari van het aanslagjaar.
- Belastingplichtigen te goeder trouw moeten ook hun aangifte kunnen verbeteren zonder dat daar sancties, boetes of interesten tegenover staan.
- De regering zal onderzoeken hoe de problematiek inzake de kennisgeving van fraude- elementen verbeterd kan worden
- Voor wetgeving gebaseerd op lijsten van belastingparadijzen zullen we de rechtszekerheid vergroten door te specificeren dat deze wetgeving gebaseerd is op de bestaande lijst op 1 januari van elk jaar, zodat de landen die eronder vallen voor de belastingbetalers gedurende het jaar niet variëren.
- De procedure voor een bankonderzoek wordt herbekeken met als doel de administratieve lasten te beperken.
- Er wordt verder ingezet op datamining en risicodetectie door investeringen in informaticamiddelen. Er wordt tevens een wettelijk kader gecreëerd voor het gebruik van de gegevens uit het CAP in het kader van anonieme datamining met het oog op dossiersselectie. Ook cryptorekeningen moeten bij het CAP worden aangemeld. Bovendien zal de regering de financiële gegevens van buitenlandse oorsprong die reeds automatisch door de administratie werden ontvangen in het CAP opnemen, evenals online gokspelersaccounts van meer dan 10.000 euro. Ook andere informatie zal maximaal binnen het CAP worden geïntegreerd om datamining toe te laten.
- De toegang tot het CAP wordt versoepeld. De fiscale administratie zal, in het geval van voldoende en nauwkeurige aanwijzingen van fraude of een indiciair tekort en na machtiging van een ambtenaar in de rang van adviseur generaal, het CAP rechtstreeks kunnen raadplegen. De fiscale administratie zal de belastingplichtige hiervan binnen de maand in kennis stellen. De regering zal het recht op privéleven en het recht van verdediging vrijwaren.
- De huidige verplichte neerlegging van de jaarrekening voor vzw's en stichtingen bij de griffie wordt vervangen door een verplichte neerlegging bij de balanscentrale van de NBB. In dat kader zal binnen de Wet Lagere Kosten de neerleggingskost geschrapt worden voor kleine vennootschappen en verenigingen
- Om btw-fraude tegen te gaan voeren we vanaf 2028 "near real time reporting" in voor transacties tussen btw-belastingplichtigen en transacties waarvoor een GKS gebruikt wordt. Er zal ook aandacht gaan naar het respecteren van het beroepsgeheim.
- Hierbij zullen kassa's en betaal- en facturatiesystemen in verbinding staan met de administratie en geautomatiseerd btw-gegevens doorsturen. Dit betekent een significante vermindering van administratieve btw-verplichtingen voor ondernemingen via de afschaffing van de klantenlijsting en zal de mogelijkheid tot btw-fraude gevoelig laten dalen als gevolg van de optimalisering van de datamining en de kennis van de controlediensten.

- Voor kleine zelfstandigen en kleine vennootschappen zal bijkomende ondersteuning voorzien worden.
- België zal alles in het werk stellen om met zoveel als mogelijk staten afspraken te maken omtrent de automatische uitwisseling van informatie, in het bijzonder met opkomende economieën.
- De regering zal de regio's, indien zij dat wensen, helpen strijden tegen zgn. share deals met betrekking tot vastgoedvennootschappen
- Ook misbruiken met private stichtingen worden aangepakt door de federale wetgeving te verduidelijken wat betreft de 'belangloze doelstellingen' en door het sanctiemechanisme te evalueren. Tevens zullen notarissen geresponsabiliseerd worden. Bij oneigenlijk gebruik van een stichting zal de fiscus de mogelijkheid krijgen de ontbinding te vragen.
- De regering maakt werk van samenwerkingsakkoorden voor een optimale fiscale gegevensuitwisseling en samenwerking tussen verschillende inspectiediensten.
- De toepassing van de non-profitfiscaliteit (o.a. rechtspersonenbelasting) wordt aangepast in het licht van het nieuwe Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen. We evalueren de doelmatigheid van het winstuitkeringsverbod en pakken de toenemende tendens van het gebruik van vzw's om onrechtmatig handel te drijven en zichzelf te verrijken zonder belastingen te betalen aan. Een hervorming moet gericht zijn op vereenvoudiging, rechtszekerheid, duidelijkheid en met het oog op de gezonde financiële situatie van non-profitorganisaties en vzw's. Daarbij worden alle verschillende belastingen die drukken op vzw's en andere non-profitorganisaties zoals de patrimoniumtaks, rechtspersonenbelasting, ... geëvalueerd
- Het systeem van dwangsommen dat vandaag van toepassing is wanneer een belastingplichtige met opzet een fiscale visitatie hindert zal worden vervangen door de toepassing van een minimale belastbare winst zoals voorzien in art. 342, §1 WIB.
- Er wordt een samenwerkingsakkoord tussen het federale niveau en de gewesten gesloten, waardoor bij een overlijden de aangifte personenbelasting inclusief bijlagen van de voorbije 3 jaar ambtshalve aan de bevoegde regio wordt overgemaakt.
- De regering zal samenwerken met de Gewesten om hen, wat betreft de invordering van gewestelijke schulden, toegang te geven tot de balans in de personenbelasting en hen in staat te stellen gewestelijke schulden te verrekenen met fiscale terugbetalingen.
- De regering zal de richtlijn FASTER tijdig omzetten. In overleg met de gewesten wordt een nieuwe strengere permanente (para)fiscale regularisatie uitgewerkt met een verhoging van de tarieven naar 30% voor wat betreft niet-verjaard kapitaal en 45% voor verjaard kapitaal, behalve voor belastingplichtigen die goede trouw kunnen aantonen.

DOUANE

De Belgische douane is een belangrijke speler in Europa. Zij speelt een cruciale rol in onze economie. Douaneprocessen moeten sneller, eenvoudiger en digitaal teneinde onze concurrentiepositie van onze havens en logistieke centra te verstevigen. Het verder automatiseren en digitaliseren van douaneprocessen moet de efficiëntie verhogen, fouten vermijden en leiden tot een hogere naleving en inkomsten.

- Er moet een betere afstemming komen tussen de douane en andere overheidsdiensten zoals het FAVV en regionale overheidsdiensten (bv. Uitvoervergunningen) zodat het mogelijk wordt alle processen gerelateerd aan in-of uitvoer op één gecentraliseerd digitaal platform te kunnen indienen en aanvragen (incl. realtime statusupdates, ...).
- Het aanvragen van bindende tariefinlichtingen bij de douaneadministratie zal gefaciliteerd worden. Zo worden betwistingen tot een minimum beperkt.
- Daarnaast moet een 24/7 dienstverlening tot stand komen, evenals een modernisering van de wetgeving en een hervorming van het vervolgingsbeleid en het douanestrafrecht waarbij meer wordt ingezet op administratieve i.p.v. strafrechtelijke handhaving. Dat moet ervoor zorgen dat de klant centraal staat en meer investeringen worden aangetrokken.
- Het statuut van Authorised Economic Operator (AEO) zal verbeterd worden vanuit een handelsfaciliterende invalshoek.
- Tijdens de legislatuur zal er gewerkt worden aan een nieuw ontwerp Algemene Wet Douane en Accijnzen op basis van o.a. de

voorstellen die zullen worden voorgelegd door de multidisciplinaire commissie voor de herziening van het sanctiebeleid inzake douane en accijnzen.

- De accijnswetgeving wordt gecodificeerd en gemoderniseerd, met de bedoeling om alle bestaande accijnswetten onder te brengen in één overzichtelijk Wetboek Accijnzen, waarbij er aandacht is voor nieuwe fenomenen op de markt, zoals energiedelen, en waarbij bestaande anomalieën worden weggewerkt. De accijnswetgeving moet transparanter en eenvoudiger worden gemaakt voor de gebruikers.
- De samenwerking tussen de douane en private partners in de strijd tegen (drugs)criminaliteit dient verder opgedreven te worden om op die manier onze havens veiliger en aantrekkelijker te maken voor klanten en investeerders (zie daarover luik Veiligheid)

PENSIOENEN

De vergrijzingsgerelateerde sociale uitgaven stijgen in België met 4,1% van het BBP over de periode 2023-2070. In 2070 zullen deze uitgaven in België 30,0% van het BBP uitmaken, wat een aanzienlijke toename is. Ter vergelijking, in het gemiddelde EU-land stijgen de vergrijzingsgerelateerde sociale uitgaven tussen 2022-2070 slechts met 1,2% van het BBP tot 25,6% van het BBP in 2070. Dit verschil illustreert de unieke uitdagingen waarmee België wordt geconfronteerd op het gebied van vergrijzingskosten.

Deze vergrijzingskost wordt hoofdzakelijk aangedreven door de pensioenuitgaven, die in België stijgen met 2,5% van het BBP over de periode 2023-2070. Dit staat in schril contrast met een stijging van slechts 0,4% van het BBP in het gemiddelde EU-land.

De budgettaire kosten van de vergrijzing zijn vooral hoog tussen 2023 en 2050 (+3,8 procentpunt van het BBP), en vertragen vervolgens tussen 2050 en 2070 (+0,3 procentpunt van het BBP), wat de urgentie van effectieve hervormingen verder benadrukt.

Zonder ingrijpende beleidswijzigingen dreigt de betaalbaarheid van de Belgische pensioenen ernstig in gevaar te komen. De aanzienlijke toename van de pensioenuitgaven, gecombineerd met een relatief beperkte stijging van het BBP, betekent dat een steeds groter deel van de overheidsinkomsten naar pensioenen zal moeten gaan. Dit zal niet alleen de druk op de overheidsbegroting verhogen, maar ook andere beleidsprioriteiten, zoals gezondheidszorg, sterke veiligheidsdiensten en een moderne infrastructuur, in het gedrang brengen. Het risico bestaat dat België in een situatie terechtkomt waarin het niet langer in staat is om aan zijn pensioenverplichtingen te voldoen zonder aanzienlijke belastingverhogingen of drastische bezuinigingen elders in het budget.

Bovendien dreigt het huidige systeem, indien ongewijzigd, ook een negatief effect te hebben op de intergenerationele solidariteit. De jongere generaties zouden een disproportioneel zware last moeten dragen om de pensioenen van een vergrijzende bevolking te financieren, wat kan leiden tot spanningen tussen generaties en mogelijk zelfs tot sociale onrust. De stijgende kosten van pensioenen kunnen ook de concurrentiekracht van de Belgische economie ondermijnen, aangezien hogere belastingen de arbeidsmarkt verstoren en investeringen ontmoedigen.

De huidige economische context maakt het des te dringender om actie te ondernemen. De wereldwijde economische onzekerheden, gecombineerd met de noodzaak om te investeren in groene en digitale transitie, leggen extra druk op de overheidsfinanciën. Zonder hervormingen in het pensioenstelsel riskeert België zijn competitiviteit verder te ondermijnen, aangezien de stijgende belastingen de economische groei kunnen afremmen. Dit zou niet alleen de levensstandaard van de huidige bevolking kunnen aantasten, maar ook de welvaart van toekomstige generaties in gevaar kunnen brengen.

Tot slot moet worden opgemerkt dat de uitblijvende hervormingen niet alleen financiële implicaties hebben, maar ook het vertrouwen in de overheid kunnen schaden. Als de bevolking het gevoel krijgt dat het pensioenstelsel onhoudbaar is en dat hun toekomstige welvaart in gevaar komt, kan dit leiden tot een afnemend vertrouwen in het sociaal contract en de overheid als geheel. Dit zou de politieke stabiliteit kunnen ondermijnen en sociale cohesie kunnen aantasten. Daarom is het van vitaal belang dat België nu de juiste stappen onderneemt om het pensioenstelsel te hervormen en te zorgen voor een duurzaam en rechtvaardig systeem voor de komende generaties.

Onze structurele pensioenhervorming berust op een adequaat wettelijk pensioen, dat ervoor zorgt dat iedereen een basisniveau van financiële zekerheid heeft na pensionering. Daarnaast wordt de band tussen effectieve arbeidsprestaties en de opbouw van pensioenrechten versterkt, zodat mensen worden beloond voor hun werk. Ook streven we naar een harmonisering tussen de pensioenstelsels voor werknemers, ambtenaren en zelfstandigen, om een eerlijke en consistente aanpak te garanderen.

Geleidelijkheid en het respect voor verworven rechten zijn de hoekstenen van de hervormingen die we doorvoeren. Dit betekent dat veranderingen stap voor stap worden geïmplementeerd om de impact op individuen te minimaliseren en dat bestaande rechten van pensioengerechtigden worden gerespecteerd. Deze aanpak zorgt ervoor dat de hervormingen duurzaam en sociaal rechtvaardig zijn, en dat ze bijdragen aan de langetermijnstabiliteit van ons pensioenstelsel.

PRINCIPES

De pensioenhervorming vertrekt vanuit de volgende principes:

- Financiële draagkracht onderbouwen
- Rechtvaardigheid tussen en binnen generaties
- Gelijkheid tussen man en vrouw
- Een sterk wettelijk pensioen (1^e pijler), aangevuld met een versterkt aanvullend pensioen (2^e pijler).
- Meer autonomie, verantwoordelijkheid en vrije keuze inzake de opnameleeftijd van het pensioen
- In overleg, onder meer met de sociale partners en de academische pensioenraad.
- De regering zal voor het overige de fiscale en parafiscale standstill respecteren die tussen de sociale partners op 15 maart 2023 werd afgesproken voor de aanvullende pensioenen van werknemers en zelfstandigen.

ALGEMEEN

- Bij de uitwerking binnen de regering van de verschillende maatregelen zal er aandacht zijn voor het gecumuleerd effect. De maatregelen die deze legislatuur in werking treden zullen allemaal in 2025 ingevoerd worden.
- Onder andere daartoe, stelt de regering een specifiek budget beschikbaar voor overgangsmatregelen gericht op mensen die dicht bij hun pensioen staan. Deze middelen, waarover we in overleg treden met de sociale partners, zijn bedoeld om hen te ondersteunen bij de aanpassingen die voortvloeien uit de hervormingen, zodat ze de veranderingen op een geleidelijke en evenwichtige manier kunnen doorvoeren. Dit beleid zorgt ervoor dat sociale rechtvaardigheid wordt gewaarborgd en dat deze groep werknemers met vertrouwen hun laatste arbeidsjaren tegemoet kan zien.
- We laten door het Federaal Planbureau de budgettaire impact van de totale pensioenhervorming doorrekenen zodat we het effect kennen op de middellange en lange termijn (2040, 2050, 2070). Daarbij vragen we ook aandacht voor de sociale parameters (zoals het armoederisico bij ouderen, de genderpensioenkloof,...).

EEN VERSTERKING VAN DE BAND TUSSEN EFFECTIEVE ARBEIDSPRESTATIES EN DE OPBOUW VAN PENSIOENRECHTEN

FLEXIBELE PENSIOENLEEFTIJD MET ACTUARIEEL NEUTRALE CORRECTIE

- Het pensioenbedrag wordt vanaf 2026 verminderd met een malus van 2% (tot 2030), 4% (tot 2040), 5% (vanaf 2040) per jaar vervroegde uittrede voor de wettelijke leeftijd, indien de gepensioneerde aan de loopbaanvoorwaarde voor vervroegd pensioen voldoet maar niet aan 35 loopbaanjaren van 156 dagen met effectieve arbeidsprestaties en 7020 effectief gewerkte dagen.
- We vervangen de huidige pensioenbonus door een nieuwe bonus waarbij het pensioenbedrag vermeerderd met een bonus van 2% (tot 2030), 4% (tot 2040), 5% (vanaf 2040) per jaar opname na de wettelijke pensioenleeftijd indien de gepensioneerde voldoet aan 35 loopbaanjaren van 156 dagen met effectieve arbeidsprestaties en 7020 effectief gewerkte dagen.
- Periodes van moederschapsrust en loopbaanonderbrekingen/verminderingen met zorgmotief, geboorteverlof worden hierbij gelijkgesteld met effectieve arbeidsprestaties.

HERWAARDERING VAN EFFECTIEF WERK IN DE PENSIOENBEREKENING

- We onderzoeken hoe de beroepsinkomsten die in aanmerking worden genomen voor de berekening van het pensioen, zowel in het werknemersstelsel als in het zelfstandigenstelsel, en in de toekomst de ambtenaren van zodra hun pensioenstelsel geharmoniseerd is met dat van de werknemers en zelfstandigen, zullen worden gekoppeld aan de reële groei van de gemiddelde arbeidsinkomsten en niet langer uitsluitend aan de index, zoals momenteel het geval is. Deze maatregel is van toepassing op de carrièrejaren die volgen op de inwerkingtreding van de nieuwe bepalingen.

- We stemmen het statuut van gedeeltelijk arbeidsongeschikte werknemers in progressieve werkhervatting na een arbeidsongeval of beroepsziekte af richting dat van andere langdurig zieken in progressieve werkhervatting.

VERMINDERING GELIJKGESTELDE PERIODES IN DE PRIVÉ-SECTOR

Vandaag is zowat 1/3e van de pensioenrechten gebaseerd op niet-gewerkte periodes wat de werknemers betreft. Deze gelijkstelling behouden we enkel waar dit maatschappelijk verantwoord is, zoals voor periodes van ziekte, zwangerschaps- en ouderschapsverlof en voor de diverse zorgverloven, maar bouwen we af voor periodes van bv. Brugpensioen (SWT), langdurige werkloosheid en landingsbanen.

- Vanaf 01/01/2027 worden gelijkgestelde periodes die meer dan 40% uitmaken van de loopbaan niet langer meegerekend voor de berekening van het pensioen van werknemers en zelfstandigen. Deze grens van 40% daalt elk jaar met 5 procentpunten tot 20% in 2031, zoals dit vandaag reeds het geval is voor ambtenaren. Periodes van ziekte en zorgverloven worden hierbij buiten beschouwing gelaten.
- Alle periodes van werkloosheid, SWT, pseudo brugpensioen en landingsbanen die ingaan vanaf de datum van het regeerakkoord worden gelijkgesteld aan een beperkt fictief loon.

LANGE EFFECTIEVE LOOPBAAN

- Werknemers zullen vanaf 01/01/2027 de mogelijkheid krijgen om vanaf de leeftijd van 60 jaar met vervroegd pensioen te gaan, op voorwaarde dat ze een loopbaan van minstens 42 jaar hebben opgebouwd met voldoende daadwerkelijke arbeidsprestaties. Dit betekent dat alleen de jaren waarin minstens 234 dagen effectief werd gewerkt, meetellen voor het bereiken van de vereiste loopbaanduur. Door deze maatregel wordt vervroegd pensioen toegankelijk voor wie een lange carrière achter de rug heeft, terwijl de focus blijft liggen op de waarde van effectief geleverde arbeid. Het doel is om rekening te houden met mensen die vroeg in hun leven zijn beginnen werken en daardoor een lange loopbaan hebben opgebouwd, zodat zij op een verantwoorde manier eerder kunnen stoppen met werken.

MINIMUMPENSIOEN

- De toekenningsvoorwaarde van het minimumpensioen wordt voortaan gebaseerd op de effectieve arbeidsprestaties en loopbaanjaren gepresteerd in de 3 stelsels samen (voor werknemers, ambtenaren en zelfstandigen).

INKOMENSGARANTIE VOOR OUDEREN (IGO)

- Wie aanspraak wil maken op IGO moet voortaan eerst vijf jaar ononderbroken, werkelijk en wettelijk in dit land verblijven.
- Verblijven in het buitenland moeten worden gemeld. De toegestane termijnen hieromtrent worden ingekort. We streven naar een doeltreffende controle waarbij een aantal vrijstellingen worden geschrapt.

MODERNISERING GEZINSDIMENSIE

- Vandaag is het overlevingspensioen voor heel wat weduwen een inactiviteits- en armoedeval. Daarom wordt vanaf 01/01/2026 het overlevingspensioen, middels een overgangperiode, tot de vroegst mogelijke pensioenleeftijd van de langstlevende partner vervangen door de overgangsuitkering (die vandaag geldt voor <50-jarigen), die vrij cumuleerbaar is met beroepsinkomen en beperkt in tijd tot maximum 2 jaar of tot 3 à 4 jaar bij jonge kinderen ten laste.
- We voorzien een ruime overgangperiode waarin we nog de keuze laten tussen beide systemen.
- Partners worden gestimuleerd om in hun huwelijkscontract of wettelijk samenlevingscontract een pensioensplit te voorzien voor het geval van een (echt)scheiding. Er wordt ingezet op een brede communicatie aan de bevolking over dit onderwerp.

- Het gezinspensioen in het werknemers- en zelfstandigenstelsel wordt op middellange termijn afgebouwd (behalve voor de pensioenminima) en dus ook het hiervan afgeleid echtscheidingspensioen.

EEN VERSTERKING VAN HET AANVULLEND PENSIOEN

- Naast een sterke 1^e pijler van het wettelijk pensioen willen we alle werknemers, waaronder ook de contractuelen in de publieke sector, ook een stevig aanvullend pensioen bieden waarvoor een werkgeversbijdrage wordt voorzien van minstens 3% tegen uiterlijk 2035.
- Sectoren waar er nog niet aan de 3% voldaan wordt leveren een extra prioritaire inspanning hiervoor in hun sectorale akkoorden. Daartoe gaan we in overleg met deze sectoren. De regering zal de sociale partners uitnodigen om te onderzoeken hoe de aanvullende pensioenen verder kunnen worden versterkt.
- De regering zal onderzoeken hoe kan worden vermeden dat het aanvullend pensioen dat in de vorm van een rente wordt opgenomen, fiscaal nadelig is.

HARMONISERING PENSIOENSTELSELS VOOR WERKNEMERS, AMBTENAREN EN ZELFSTANDIGEN

VERHOOGING PENSIOENLEEFTIJD BEVOORRECHTE CATEGORIEËN

- De pensioenleeftijd van militairen (56 jaar) en NMBS-personeel (55 jaar) wordt geleidelijk opgetrokken naar de wettelijke pensioenleeftijd van andere werknemers en ambtenaren. Vanaf 01/01/2027 wordt hun pensioenleeftijd geleidelijk verhoogd met 1 jaar per jaar, met respect voor de legitieme verwachtingen van mensen die vlak voor hun pensioenleeftijd staan waarvoor we voldoende overgangspanperiode- en maatregelen voorzien in overleg met de sectororganisaties. Er wordt gezorgd voor de nodige maatregelen inzake aangepast werk. Het pensioen op basis van leeftijd zal voor militairen en bij NMBS worden omgezet in een “pensioen op aanvraag”. Ze kunnen in de toekomst dus nog steeds vervroegd op pensioen volgens de geldende loopbaan -en leeftijdsvoorwaarden. We erkennen hierbij de specificiteit van het militaire statuut, waarbij hun deelname aan externe missies en operationele eenheden positief wordt gevaloriseerd en in rekening genomen.
- De federale pensioendienst staat in voor de toekenning en de uitbetaling van de pensioenen van parlementsleden zodat de controle op de wet Wijninckx kan verzekerd worden.
- Ook de pensioenen die worden uitgereikt door internationale organisaties worden voortaan mee in rekening genomen bij de controle op de wet Wyninckx.

AFBOUW PREFERENTIËLE STELSLS

- We respecteren de opgebouwde rechten binnen de huidige stelsels. We brengen voor diensten gepresteerd in de toekomst vanaf 1 januari 2027 alle bestaande preferentiële loopbaanbreuken naar het gewone stelsel (tantième 1/60) dat uitgaat van een volledige loopbaan na 45 dienstjaren.
- De verhogingscoëfficiënt wordt voor alle personeelscategorieën 1 vanaf 01/01/2027. Voor onderwijs en voor actieve diensten (zoals vandaag afgebakend) blijft de verhogingscoëfficiënt 1,05 met jaarlijkse afbouw met 0,005 vanaf 2027 tot 1,025 in 2032. Ze kunnen in de toekomst nog steeds vervroegd op pensioen volgens de geldende loopbaan- en leeftijdsvoorwaarden. Er wordt gezorgd voor de nodige maatregelen inzake aangepast werk. In het sociaal overleg hierover bij politie en defensie erkennen we de specificiteit van hun statuut en van hun deelname aan gespecialiseerde operaties.
- De regelgeving met betrekking tot het NAVAP-stelsel voor politieagenten zal worden herzien om de mogelijkheid om zonder tijdslimiet met non-activiteit te gaan vanaf 59 jaar tijdelijk te behouden, op voorwaarde dat de periode van non-activiteit maximaal 2 jaar duurt en dat de ambtenaar na afloop daarvan in aanmerking komt voor vervroegd pensioen. Op termijn zal het systeem uitdoven, in overleg met de sociale partners.

UITDOVEN ZIEKTEPENSIOEN

- Aansluitend bij de reeds besliste hervorming van het ziektepensioen voor statutaire ambtenaren in de ‘Tijdelijke Arbeidsongeschiktheid voor Ambtenaren’ (TAVA) wordt vanaf 01/01/2026 de nieuwe instroom in het systeem stopgezet zodat het stelsel op termijn volledig uitdooft op zowel federaal, regionaal als lokaal niveau.
- We stappen voor federale ambtenaren over op een verzekering tegen arbeidsongeschiktheid en invaliditeit zoals in de private sector, en gaan hierover het overleg aan met de vakorganisaties.
- Het is in de toekomst niet langer mogelijk om ziektedagen op te sparen.

AANNEEMBAARHEID VERLOVEN VOORAFGAAND AAN PENSIOEN (VVP) EN LANDINGSBANEN IN DE PUBLIEKE SECTOR

- De verloven voorafgaand aan pensioen (VVP) in de publieke sector zijn vanaf 01/01/2026 voor maximum 2 jaar aanneembaar als dienstjaren voor de opening van het pensioenrecht en voor de berekening van het pensioen.
- Voor toekomstige aanvragen en toekomstige periodes van lopende aanvragen wordt vanaf 01/01/2026 de aanneembaarheid als dienstjaren voor de toekenning en voor de berekening van het pensioen afgeschaft voor ondermeer loopbaanonderbrekingen zonder zorgmotief en diverse vervroegde uittrederegelingen zoals disponibiliteit voorafgaand aan het pensioen, vrijwillige 4-dagen week. Statutaire ambtenaren kunnen nog wel van deze vrijwillige (deeltijdse) vervroegde uittrede gebruik maken, maar zonder RVA-uitkering en ook zonder gelijkstelling voor het pensioen.
- De aanneembaarheid blijft wel bestaan voor diverse vormen van deeltijdse vervroegde uittrede vanaf 60 jaar in de publieke sector, naar analogie met de regeling voor landingsbanen in de private sector. De aanneembaarheid blijft ook bestaan voor diverse vormen van loopbaanonderbreking of -vermindering voor de zorg voor een kind of ziek familielid of voor het volgen van een erkende opleiding

VERLENGING TERMIJN REFERTEWEDDE VOOR AMBTENAREN PENSIOENEN

- Het pensioen van een werknemer en zelfstandige wordt berekend op basis van het loon of inkomen over de volledige loopbaan. Bij de berekening van het ambtenarenpensioen wordt vandaag enkel het loon van de laatste 10 jaar van de loopbaan in rekening genomen.
- We schaffen geleidelijk deze ongelijkheid in de pensioenberekening voor statutairen af door de referentieperiode voor deze berekening vanaf 2027 jaarlijks te verlengen, zodat deze 45 jaar bereikt in 2062.
- De overgangsregeling die voorziet in het handhaven van een referentieperiode van 5 jaar voor de cohorten die vóór 1962 zijn geboren, wordt bevestigd.
- Van zodra op basis van deze nieuwe berekening het pensioen van statutaire ambtenaren slechts gelijk zou worden aan het pensioen van contractuelen (met inbegrip van hun 2^e pijler) wordt bij wet de invoering van een 2^e pijler voor statutairen mogelijk gemaakt en gefinancierd.
- Op dat ogenblik zorgen we er ook voor dat magistraten, van wie de bezoldiging door de wet wordt bepaald en niet door de Koning, ook kunnen genieten van een 2^e pensioenpijler, om een gelijke behandeling te garanderen met respect voor de specificiteit van hun statuut.
- De indexering van het wettelijk pensioen van ambtenaren en van gemengde loopbanen wordt tijdelijk beperkt tot de bovengrens in het werknemerspensioen. Tijdens deze periode is er ook geen indexering van het absoluut plafond voor de ambtenaren (Wijninckx-plafond).

HARMONISERING LOOPBAANVOORWAARDE VOOR VERVROEGD PENSIOEN

- Vanaf 1 januari 2027 worden in de 3 stelsels (werknemers, zelfstandigen en ambtenaren) enkel kalenderjaren met 2 gewerkte (of hiermee gelijkgestelde) kwartalen (6 maanden of 156 gewerkte dagen) in aanmerking genomen voor de loopbaanvoorwaarde.
- Gebruik makend van de enveloppe voor overgangsmaatregelen, werken we een regeling uit voor de aanneming van het eerste loopbaanjaar.
- Wie in 2025 reeds voldoet aan de voorwaarden voor vervroegd pensioen, behoudt het recht om vervroegd op pensioen te gaan.
- Voor wie relatief dicht bij het vervroegd pensioen staat voorzien we een overgangsmaatregel zodat hun vroegst mogelijke pensioenleeftijd hierdoor slechts met een beperkte duurtijd verlengd kan worden.
- Wie vanaf de inwerkingtreding van de nieuwe wet (in 2025) 60 jaar of ouder is zal maximaal 1 jaar langer moeten werken. Wie vanaf de inwerkingtreding van de nieuwe wet (in 2025) 59 jaar is zal maximaal 2 jaar langer moeten werken.

HARMONISERING VAN DE WELVAARTSAANPASSING VAN DE PENSIOENEN

- De perequatie van het ambtenarenpensioen wordt afgeschaft vanaf 2026 en geïntegreerd in de nieuwe welvaartsenveloppe, die na advies van sociale partners op andere parameters wordt berekend.

MOGELIJKHEID TOT LANGER WERKEN

- We maken komaf met leeftijdsdiscriminatie door het schrappen van de automatische pensionering van statutaire ambtenaren wanneer ze de pensioengerechtigde leeftijd bereiken.
- De regering zal onderzoeken of het halftijds pensioen kan ingevoerd worden, waardoor alle werknemers (loontrekkenden, zelfstandigen en ambtenaren) van 60 jaar of ouder, die voldoen aan de voorwaarden voor vervroegd of wettelijk pensioen, de helft van hun pensioen kunnen ontvangen terwijl ze een halftijdse activiteit blijven uitoefenen.

CONVERGENTIE TUSSEN DE STELSELS

- De bijdragereling voor zelfstandigen die na de wettelijke pensioenleeftijd verder willen werken en hun pensioen nog niet opgenomen hebben, passen we aan zodat ze automatisch verder pensioenrechten opbouwen indien ze verder sociale bijdragen blijven betalen.
- Voor de toetsing aan de Wijninckxdrempel nemen we voortaan het werkelijke pensioenbedrag in rekening zoals dit bekend is bij Sigedis.
- Pensioenbijdragen boven de Wijninckxdrempel worden onderworpen aan een hogere bijdrage.
- We harmoniseren de taxatie bij opname van een IPT-kapitaal voor de pensioenleeftijd met de andere pensioenstelsels.
- De 80%-regel zal voortaan berekend worden op basis van identificeerbare en geactualiseerde parameters die rekening houden met de reeds gepresteerde loopbaan, naar analogie met de filosofie die vandaag al gebruikt wordt in de bijzondere heffing op 'hoge' aanvullende pensioenen (Wijninckx-bijdrage).
- Om abnormale verhogingen van het loon (op het einde van de loopbaan) te voorkomen zal gewerkt worden met een gemiddeld loon over de laatste jaren van de loopbaan. De parameters voor de berekening van de nieuwe grens zullen in overeenstemming gebracht worden met de informatie die beschikbaar is in de overheidsdatabanken zoals My Pension, My Carer en de databank van de FOD Financiën zodat een efficiënte controle mogelijk gemaakt wordt.
- We laten niet langer toe dat opnames uit IPT-kapitaal worden gedaan om vastgoedinvesteringen te financieren, tenzij voor de enige eigen woning.

- Er komt een hogere solidariteitsbijdrage op pensioenkapitalen waarbij de verhoging enkel van toepassing is op het deel van het bedrag van het kapitaal boven de drempel van 150.000 euro.

RESPONSABILISERING IN DE FINANCIERING VAN HET PENSIOEN VAN STATUTAIREN

- Voor elke nieuwe benoeming van een statutaire ambtenaar vanaf 01/01/2025 moet de bijdrage voor het pensioen voortaan de kostprijs ervan dekken, net zoals dit vandaag reeds het geval is voor de lokale besturen.
- De federale overheid verlicht de respo-factuur voor de lokale besturen. Het bonus-malus-systeem wordt ook voortgezet, zoals vastgelegd in de wet van 30 maart 2018, bedoeld om de ontwikkeling van een 2e pijler voor het personeel van de lokale besturen te bevorderen. De federale overheid maakt werk van de creatie van een uniform pensioensysteem voor de toekomstige loopbaan jaren in alle stelsels, door een duurzame oplossing te vinden voor het gesolidariseerde pensioenfonds.

ECONOMIE

België wordt geconfronteerd met enorme maatschappelijke, geopolitieke en economische verschuivingen. De vergrijzing zorgt voor krapte op de arbeidsmarkt en vormt een uitdaging voor de financiering van de welvaartsstaat. De verstoring van wereldwijde toeleveringsketens, als gevolg van de geopolitieke spanningen, benadrukt de behoefte aan strategische autonomie. De klimaattransitie en de digitalisering noodzaken enorme investeringen in infrastructuur en opleiding. Om deze uitdagingen het hoofd te bieden, moet onze economie meer toegevoegde waarde creëren. De sleutel is een hogere productiviteitsgroei.

Door productiviteitsgroei te verzekeren kunnen we de herindustrialisering en de (maak)industrie verankeren, wat essentieel is om de transitie naar een duurzame economie te maken.

Het belang van de industrie voor onze economie kan immers niet onderschat worden. Het staat voor 20% bbp in België, genereert 75% van de totale export en zorgt voor de directe en indirecte tewerkstelling van meer dan 1 miljoen Belgen. Het is de ruggengraat van een stabiele economie die welvaart duurzaam creëert.

Een hernieuwde focus op het versterken van (lokale) industrieën met gerichte maatregelen is dus noodzakelijk en zorgt daarenboven voor een spillover effect naar andere essentiële economische sectoren zoals de diensten- en non-profit sector. We zorgen voor een aantrekkelijk ondernemingsklimaat door minder administratieve lasten. Daarnaast stimuleren we economische groei door de concurrentie te verhogen met respect voor de sociale bescherming.

Voormalig ECB-voorzitter Mario Draghi bevestigt deze analyse in zijn rapport dat hij schreef over de toekomst van de Europese competitiviteit en productiviteit in opdracht van de Europese Commissie. Om de terugvallende economische groei te stimuleren stelt hij dat Europese beleidsmakers moeten focussen op cruciale speerpunten: inzetten op productiviteitsgroei, investeren in onderzoek & ontwikkeling en een assertief handelsbeleid dat is aangepast aan de nieuwe geopolitieke realiteit waarin we leven.

Daarnaast biedt het Draghi rapport mogelijke pistes ter verdere ondersteuning van investeringen, met name de vervolmaking van de kapitaalmarktunie, een toekomstgerichte hervorming van het EU-budget en het stimuleren van gemeenschappelijke investeringen. Uiteraard kaderen al deze plannen binnen de algemene doelstelling om de administratieve lasten voor burgers en ondernemers te verlagen.

De federale regering zal, in samenspraak met regio's en binnen de respectievelijke bevoegdheidsverdeling, een interfederaal plan opstellen en een beleid voeren om de industrie opnieuw te doen groeien en onze sterke dienstensector verder te ontwikkelen op basis van de technologieën van morgen. Daartoe worden de concurrentiële nadelen van België verkleind en bijkomende maatregelen genomen. We zetten de volledige federale bevoegdheid inzake fiscaliteit, brutoloonkosten, energie, arbeidsmarkt, rechtszekerheid en administratieve vereenvoudiging in om onze concurrentiekracht te verbeteren.

We voeren structurele hervormingen door en identificeren cruciale publieke investeringen die onze productiviteit verhogen. Onder meer op de arbeidsmarkt, de fiscaliteit het mobiliteitsbeleid en het energiebeleid (zie aparte teksten).

We erkennen hierbij ook expliciet het belang en de rol van cruciale infrastructuur, zoals onze luchthavens en zeehavens, die onze toegangspoort zijn tot de globale markten.

We zetten in op meer digitale, duurzame en competitieve industrie, en realiseren hiervoor de nodige randvoorwaarden waarbij we bedrijven ondersteunen in hun transitie naar klimaatneutraliteit zoals is vastgelegd in de Net-Zero Industry Act (NZIA)

De federale regering vertaalt (samen met de regio's) de federale en regionale ambities (naar het Europees niveau) waar ook nood is aan een industrieel beleid dat naast de Green Deal staat. Het Europese industrieel beleid stimuleert samenwerking tussen lidstaten, bedrijven en onderzoeksinstituten om technologische vooruitgang en innovatie te bevorderen.

MAKE2030

- Het federale niveau ontwikkelt initiatieven die binnen zijn bevoegdheden vallen en ondersteunt regionale initiatieven, zoals het Industrieforum. We brengen de stakeholders op regelmatige basis samen onder de agenda “MAKE 2030” met betrokkenheid van de sectorfederaties waarbij we focussen op de heropbouw van de industrie en de verdere ontwikkeling van circulaire economie in ons land door het wegwerken van de verschillende barrières die onze industrie belemmeren.
- Het federaal beleid focust specifiek op veelbelovende industriële sectoren die ons helpen in ons streven naar open strategische autonomie. Dit gebeurt samen met de gewesten zodat ze hun specifieke noden en prioriteiten rechtstreeks kunnen integreren in het federaal en Europees industrieel beleid. De twee beleidsniveaus blijven afwisselend, rekening houdend met de huidige bevoegdheidsverdeling, het stuur in handen houden via een roterend voorzitterschap.
- We hervormen en investeren om de productiviteit en afgenomen concurrentiekracht van onze bedrijven te doen heropleven. Hiervoor is het cruciaal om een mechanisme te voorzien dat de verschillende relevante indicatoren opvolgt, zodat we kunnen bijsturen wanneer dit nodig blijkt te zijn. De FOD Economie wordt belast met de periodieke opvolging van deze indicatoren. De FOD rapporteert deze opvolging en doet aanbevelingen op basis van een vergelijkende analyse met de situatie in de buurlanden. Deze info laat de regering toe om tijdig te nodige ingrepen te doen. Door regelmatig internationale vergelijkingen met de buurlanden te maken, kan België de specifieke domeinen identificeren waar ze haar concurrentievermogen zou kunnen verbeteren en kan ze inspiratie vinden om haar positie op de Europese scène te bevorderen.
- We werken prioritair aan een transversale aanpak die strategische sectoren via een aantrekkelijk ondernemingsklimaat en gerichte incentives de kans geeft om zich verder te ontwikkelen en te groeien.
- Preferentiële belastingregimes voor O&O zijn een strategisch onderdeel van ons concurrentievermogen. We willen deze troef consolideren en de systemen aanpassen en versimpelen om betere ondersteuning te bieden aan KMO's en academische centra en middelen te richten op strategische sectoren en economische ontwikkeling.
- We streven naar een stabiel en strikt staatssteunkader voor investeringen dat de integriteit van de interne markt en een gelijk speelveld waarborgt en focust op de verankering van cruciale industriële productie van essentiële goederen. Tijdelijke afwijkingen op het algemeen principe moeten worden stopgezet.
- Er wordt een intra-federaal kennis- en expertisecentrum inzake staatsteun opgericht waar zowel federale, regionale als andere administraties terecht kunnen en dat interactie met de Europese Commissie zal faciliteren.
- Binnen haar bevoegdheden ondersteunt de federale regering de circulaire economie.
- We nemen maatregelen om onze technologische kennis in strategische sectoren te beschermen. Het interfederaal screeningmechanisme voor buitenlandse investeringen moet door middel van een slimme en efficiënte doorlichting vermijden dat ongewenste investeerders, die een bedreiging vormen voor de veiligheid, de publieke orde en het algemeen belang, binnensluipen in onze bedrijven.
- België voert een handelsbeleid dat zowel defensief als offensief is, rekening houdend met zijn economische belangen en de maatschappelijke uitdagingen van de klimaatverandering en de circulaire economie, maar ook met kunstmatige intelligentie en de digitale sector. In overleg met de Gewesten definieert de Federale Staat de vraagstukken die op Europees niveau aan de orde komen, zoals een dynamischer Europees beleid op het gebied van biotechnologie, zodat de commercialisering van innovatie hier kan plaatsvinden.

EEN AANTREKKELIJK ONDERNEMERSKLIMAAT

- Er komt bij het begin van de legislatuur een wet lagere kosten die kleinere taksen en administratieve formaliteiten afschaft. We voorzien ook de mogelijkheid tot gedeeltelijke digitale etikettering om productiekosten te drukken, waarbij essentiële informatie altijd te lezen moet zijn op de verpakking
- We zorgen voor een stabiel en rechtszeker regelgevend kader en streven naar tijdige en strikte omzetting van Europese richtlijnen. We vermijden gold plating bij nieuwe wetgeving om intra-Europese concurrentie en mogelijke nadelige impact op onze ondernemingen te vermijden. Onze ondernemingen staan zo gelijk aan de start. Het principe om gold plating te

vermijden, doet geen afbreuk aan de mogelijke opties die een EU-richtlijn laten aan de nationale wetgever.

- De regionale innovatiedomeinen moeten opnieuw competitief worden in het aantrekken van talent van over de hele wereld. In dit kader zullen de fiscale regimes worden geëvalueerd en waar nodig bijgestuurd.
- De Federale regering ontwikkelt een KMO-plan, met specifieke focus op starters, dat transversale maatregelen neemt om een aantrekkelijker ondernemingsklimaat voor kleine en micro-ondernemingen te ontwikkelen. We denken hierbij aan regelgeving op maat via het Think Small First principe, minder administratieve lasten en een gerichte verlaging van kosten.
- In overleg met de betrokken sector en binnen het kader van het Europees mededingingsrecht voeren we een herziening door van de gedragscode van december 2015 betreffende goede relaties tussen brouwers, drankenhandelaars en horecasector. Buitenlandse brouwers en drankhandelaars worden aangemoedigd om aan te sluiten voor wat betreft hun relatie met de Belgische horecasector.
- De regering erkent de noodzaak om de onevenwichtige verhouding bij afnamecontracten tussen ondernemingen aan te pakken, in het bijzonder in de horeca. De lijsten van verboden onrechtmatige bedingen tussen ondernemingen, zoals bepaald in het Wetboek van economisch recht, zullen daarnaast worden aangevuld opdat komaf gemaakt wordt met wurgclausules. Zo komt er minstens een wettelijk verbod op het opzeggen van de huurovereenkomst als sanctie voor het tekort komen aan een in de overeenkomst opgenomen verplichting die niet raakt aan de huurverplichtingen zelf, zoals bijvoorbeeld een exclusieve en/of minimale afnameverplichting.
- Op Europees niveau pleiten we ervoor om binnen de garantieregeling voor consumenten het verhaalrecht van de eindverkoop ten opzichte van de fabrikant te versterken.
- We evalueren, in overleg met de sector, het huidige verbod op verkoop met verlies en bekijken welke maatregelen genomen kunnen worden om de doelstellingen van de wet beter na te streven.
- Het huidige wetboek van vennootschappen en verenigingen (WVV) moet worden geëvalueerd, in overleg met de sector, met bijzondere aandacht voor vzw's.

ADMINISTRATIEVE VEREENVOUDIGING

- We starten een traject op met alle belanghebbenden om op zoek te gaan naar welke regels vereenvoudigd of geschrapt kunnen worden. Dit traject moet uiterlijk eind 2025 resulteren in concrete gebruiksvriendelijke (burgers en bedrijven) vereenvoudigingsvoorstellen zonder het algemeen belang te schenden. Ook voor verenigingen zetten we in op administratieve vereenvoudiging. Enerzijds door het verderzetten van een digitaliseringstraject wat onder meer de digitale neerlegging van statutenwijzigingen, maar ook van jaarrekeningen inhoudt. Anderzijds door de betrokken overheidsdiensten zoals griffies aan te zetten om samen gemeenschappelijke richtlijnen uit te werken zodat de procedures overal hetzelfde zijn.
- We houden vast aan de doelstelling inzake administratieve lastenverlaging bij nieuwe wet- en regelgeving maar hervormen de bestaande reguleringssimpactanalyses (RIA) waarbij er expliciet aandacht wordt besteed aan de specifieke noden van KMO's en de non-profit sector.
- We vereenvoudigen en verminderen de administratieve verplichtingen met betrekking tot het zgn. 'UBO-register' door financiële instellingen toegang te geven tot het register zodat bedrijven maar één keer hun gegevens en wijzigingen moeten doorgeven. Daarnaast optimaliseren we de achterliggende processen bij de gegevensuitwisseling tussen verschillende databanken.
- Om de toegang van onze ondernemingen en KMO's tot overheidsopdrachten te faciliteren, vereenvoudigen we, waar mogelijk, de federale wetgeving binnen het huidige Europees kader. We gaan na hoe we de aanbestedende overheid mogelijk kunnen maken dat er bij de toewijzing van opdrachten rekening kan worden gehouden met eerdere ervaringen en prestaties van kandidaten. Verder zal België een rationalisering van de regels en een verbetering van het huidige Europees systeem inzake overheidsopdrachten bepleiten.

- Net zoals voor ondernemingen zal voor de overheid de elektronische facturatie naar ondernemingen verplicht worden (G2B).
- Specifiek voor kleine en micro-ondernemingen implementeren we maatregelen zoals het opdelen van opdrachten in percelen, het prioriteren van kwalitatieve criteria boven prijs, het vereenvoudigen van de inschrijvingsprocedure via het only-once principe, en het mogelijk maken van prijsherzelingen bij alle opdrachten. We zetten ook in op het verder reduceren van de betalingstermijn en de borgstelling, waarbij we rekening houden met de haalbaarheid en de financiële risico's voor de overheidsdiensten. De betalingsregels voor de overheid mogen niet gunstiger zijn dan die voor ondernemingen. Tegen het einde van de legislatuur streven we naar de Europese doelstelling van 80% kmo-deelname en 60% kmo's onder de winnende bedrijven.
- We maken het juridisch mogelijk om de "korte keten" op te nemen als technische specificatie in de aanbestedingsprocedure van de openbare voedselmarkt. We bestuderen de mogelijkheid tot verhoging van de drempelwaarden zonder publicatie voor overheidsopdrachten voor de levering van landbouw-, veeteelt-, visserij-, bosbouw- en aanverwante producten.
- De federale overheid zal in de mogelijkheid voorzien om regelluwe testzones te ontwikkelen waar nieuwe technologieën en economische velden een duidelijke en rechtszekere omgeving geboden worden waarin ze kunnen experimenteren. Deze zones laten uitzonderingen toe op bepaalde wetgeving of biedt hulp bij de interpretatie ervan voor nieuwe technologieën of producten. De federale regering treedt hiervoor in overleg met de regionale overheden om binnen hun respectievelijke bevoegdheden de concrete samenwerking hiervoor aan te gaan. Hieraan verbonden zal de federale regering tegelijk een overzicht hebben van welke regels een experimenteel project verhinderen.
- In lijn met de Europese aanbevelingen zet de regering stappen in het afbouwen van restricties, waar van toepassing, die de toegang tot de professionele dienstenberoepen afschermt. De doelstelling is een zo vrij mogelijke toegang tot de professionele diensten. De regering inspireert zich wat de professionele diensten betreft op het regulatorisch model van de Scandinavische landen, de best presterende OESO-lidstaten op dit gebied. Schijnzelfstandigheid binnen de professionele diensten, zoals de situatie van bijvoorbeeld sommige architectuurwerkers, wordt bestreden. Daartoe worden de controles op de praktijk van schijnzelfstandigheid versterkt. De impact van deze controles worden geëvalueerd.
- Buitensporige restricties qua organisatievormen en samenwerkingsverbanden, zoals het verbod op multidisciplinaire vennootschappen worden weggewerkt, waar nodig, in het bijzonder voor juridische, boekhoudkundige en fiscale dienstverlening en bij architecten en ingenieurs.
- We evalueren en hervormen de reclameregels voor professionele dienstenberoepen.
- De regering zal de wetgeving over de arbeidsomstandigheden van pakjesbezorgers op een overlegde manier evalueren en vereenvoudigen rekening houdend met de doelstelling van de wet, nl. om tot betere arbeidsomstandigheden voor pakjesbezorgers te komen. We schrappen overbodige regels waarbij andere algemene economische wetgeving reeds van toepassing is en beperken de administratieve last tot een absoluut minimum.
- Na overleg met de betrokken beroepsgroepen, hervormen we, moderniseren we en passen we verschillende beroepsordes aan, met het oog op een verlaging van de toegangsbarrières tot beroepen en de democratisering van structuren. Bij een eventuele, vrijwillige splitsing wordt steeds een koepelstructuur per orde opgericht die met de deontologie is belast.
- We erkennen het belang van exclusieve (auteurs)rechten, ook bij gebruik door artificiële intelligentie. Beheersmaatschappijen volgen we van nabij op. We waken erover dat zij een transparante werkwijze aanhouden en dat zij de vergoeding aan rechthebbenden correct en tijdig uitkeren.

LANDBOUW ALS STRATEGISCHE SECTOR VOOR ONZE ECONOMIE

De regering zal een landbouwbeleid verdedigen dat voedselzekerheid waarborgt, rekening houdt met geopolitieke aspecten en een langetermijnvisie bevordert. Zij zal de concurrentiekracht van de sector ondersteunen en streven naar meer economische, sociale en ecologische duurzaamheid.

In het kader van de Europese vrijhandelsovereenkomsten zal de regering pleiten voor een evenwicht tussen beschermende

maatregelen voor de meest kwetsbare landbouwsectoren en de ontwikkeling van onze handelsrelaties voor landbouwproducten. Dit moet gebeuren in overeenstemming met de WTO-regels.

De regering zal de implementatie van nieuwe technologieën ondersteunen, precisielandbouw bevorderen en producten op basis van natuurlijke bronnen stimuleren. Daarnaast ondersteunt zij initiatieven op Europees niveau die nieuwe genomische technieken bevorderen bij plantenveredeling met het als doel een kleinere CO₂ voetafdruk, een efficiënter gebruik van hulpbronnen zoals water en mest, of een verminderd gebruik van pesticiden.

De regering zal haar taak voortzetten om een hoog niveau van veiligheid in de agrovoedselketen te waarborgen via het FAVV en de DG Dieren-Planten-Voeding van de FOD Volksgezondheid. De acties zullen gebaseerd zijn op solide wetenschappelijke analyses waarbij er meer belang wordt gehecht aan overleg met de betrokken sectoren om nadelige sociaaleconomische gevolgen te beperken.

- Om het crisisbeheer en de weerbaarheid van de Belgische agrovoedingssector te versterken, zal de regering de sectorale autoriteit aanwijzen met een inspectiedienst en deze de personele en budgettaire middelen geven om de opdrachten uit te voeren waarin de zogenaamde richtlijnen NIS2 en CER voorzien. Deze sectorale autoriteit zal ook tot taak hebben crises of civiele veerkrachtscenario's voor deze sector te beheren en zal regelmatig moeten rapporteren aan de betrokken ministers, maar ook aan het NCCN en het Centrum voor Cybersecurity België.
- Land- en tuinbouwers zijn volwaardige ondernemers en hebben recht op een betere, correcte prijsvorming. Samen met de gewesten, streeft de Federale Overheid naar een versterkt Prijzenobservatorium dat, in samenwerking met andere bevoegde instanties, zoals BMA en de economische inspectie, kan optreden als een toegankelijke en laagdrempelige onafhankelijke instantie voor de spelers in de agrovoedingsketen. Het ondersteunt de goede werking van de keten en de onderhandelingen die er plaatsvinden.
- De wet betreffende oneerlijke handelspraktijken tussen ondernemingen in de landbouw- en voedselvoorzieningsketen wordt geëvalueerd, rekening houdend met de huidige Europese evaluatie, om binnen het Europees kader daadwerkelijke bescherming te voorzien van kleine en middelgrote leveranciers tegen grote afnemers. We beschermen landbouwers beter dan vandaag door te restrictieve bedingen tussen voedingsbedrijven en landbouwers te verbieden die bijvoorbeeld landbouwers in feite verplichten om op vaste tijdstippen te oogsten. De federale regering neemt maatregelen om de marges van landbouwers en hun positie binnen de keten te beschermen, maar waakt erover dat de maatregelen de keten in zijn geheel niet ontregelen.
- In samenspraak met de gewesten wordt een communicatiecampagne opgezet over de verschillende regels om landbouwers beter te informeren over hun rechten en mogelijkheden, in het bijzonder omtrent de uitzonderingen op het mededingingsrecht.
- De regering zal doorgaan met de uitvoering van het plan voor de reductie van pesticiden, waarbij speciale aandacht wordt besteed aan Belgische landbouwbedrijven zodat zij niet in een concurrentieel nadelige positie komen. In overleg met de bevoegde deelstaten zal ook worden gezocht naar innovatieve alternatieven. Dit standpunt zal worden uitgedragen op Europees niveau. Bovendien engageert de regering zich ertoe de homologatieprocedure voor nieuwe pesticiden of biopesticiden te verbeteren en te versnellen.

KLIMAATNEUTRAAL EN COMPETITIEF

- Op Europees niveau moet er meer aandacht komen voor de concurrentiekracht van onze ondernemingen in het licht van de Green Deal. In navolging van de Verklaring van Antwerpen vragen we de Europese Commissie prioriteit te geven aan de ontwikkeling van een Europees industrieel beleid. We pleiten voor een aanvullende '(Industrial) Competitiveness Deal', een competitiviteitspact voor alle ondernemingen uit de industrie en de dienstensector die in toenemende mate met internationale concurrentie worden geconfronteerd.
- In lijn met de Green Deal nemen we maatregelen die gericht zijn op het verbieden van geplande veroudering en die bedrijven aanmoedigen om duurzame en herstelbare producten te ontwerpen.
- De transitie naar de decarbonisatie van de industrie is prioritair en de hefboomen hiervoor (energie-efficiëntie, hernieuwbare

energie, koolstofarme energie en -technologieën, energiedragers etc.) moeten voluntaristisch, flexibel, op kostenefficiënte wijze en technologie-neutraal ingezet worden. Om onze industrie hierin te ondersteunen maken we via de bevoegde deelstaten hiervoor maximaal gebruik van alle EU-middelen en programma's, inclusief IPCEI. De overheid beperkt zich tot het formuleren van heldere doestellingen en het opvolgen van de resultaten. De concrete invulling is de verantwoordelijkheid van de industrie zelf.

- Misleidende duurzaamheidsclaims (greenwashing) worden gekwalificeerd als misleidende handelspraktijk zoals bepaald in boek 6 van het wetboek economisch recht (WER).
- Samen met de gewesten zorgen we voor de nodige structurele ondersteuning om de infrastructuur te voorzien die noodzakelijk is om deze transitie mogelijk te maken.
- We voeren, in overeenstemming met de Europese Commissie en zonder de tijdige uitvoering en rechtszekerheid in het gedrang te brengen, een volledige evaluatie door van alle projecten die door de Federale overheid werden ingediend in het kader van het Europese Herstel- en veerkrachtfaciliteit. We zorgen er zo voor dat de Europese middelen effectief worden ontvangen en op de meest efficiënte manier worden ingezet.
- We moedigen consumenten aan over te stappen op een meer duurzame en lokale consumptie en sensibiliseren op het vlak van overconsumptie.
- De regering ondersteunt de Gewesten bij het voeren van een ambitieus beleid inzake het beheer van onverkochte goederen. Hiervoor onderzoekt de federale overheid de hefboomen waarover zij beschikt.
- België zal op het niveau van de Europese Unie pleiten voor een verlenging van de minimale wettelijke garantietermijn voor consumptiegoederen.
- De regering onderzoekt de impact indien Europa de wettelijke garantietermijn naar 3 jaar zouden brengen voor bepaalde producten waarvoor dit aangewezen is rekening houdend met hun verwachte levensduur, zoals bepaalde elektro- en huishoudtoestellen. Dit moedigt producenten aan om duurzame producten op de markt te brengen, wat de afvalberg inperkt en de consument beter beschermt.

FINANCIËLE SECTOR

- We nemen maatregelen om het nettorendement voor (pensioen)spaarders te verhogen door zowel de instap- als de beheerskosten voor (pensioen)sparen te beperken.
- De banken moeten de aanwezigheid voorzien van voldoende bankautomaten in het straatbeeld, rekening houdend met een gerichte en evenwichtige spreiding binnen alle gemeenten. Op die manier moet de toegang tot cash geld voor alle burgers gegarandeerd worden. Bijkomend moet er extra aandacht worden besteed aan de plaatsing van bijkomende automaten om cash te storten. Binnen de 12 maanden na de start van de regering, komt er een evaluatie van het protocol tussen de federale overheid en Febelfin.
- Complementair aan het netwerk van geldautomaten van de bankensector, wensen we het aanbod van geldautomaten via de detailhandel te vergroten. We zorgen voor een aanpassing aan de Wet Private Veiligheid, zodat de installatie en het beheer van geldautomaten in handelszaken opnieuw mogelijk wordt, steeds rekening houdend met de diverse veiligheidsaspecten.
- Binnen de 12 maanden na de start van de regering komt er een evaluatie met betrekking tot de beschikbaarheid van cash voor de burgers. Indien de doelstellingen niet werden gehaald, neemt de regering een wetgevend initiatief rekening houdend met het mededingingsrecht.
- Daarnaast gaat de regering het overleg aan met de sector om het bestaande protocol rond de universele bankdienst te verlengen. Tevens zal de regering samen met de NBB en de FSMA een juridisch kader uitwerken om het kantorennetwerk van bpost open te stellen voor basisdiensten, zodoende de daling van het aantal bankklokken tegen te gaan.
- Er moet een totaalaanpak komen voor de kosten die gepaard gaan met het ontvangen van elektronische betalingen voor

ondernemingen. Het Prijzenobservatorium maakt een analyse van de werking van de markt en kostenevolutie van elektronisch betalen, waarna de bevoegde Minister aan de slag gaat met de conclusies.

- De invoering van de IBAN-naamcontrole wordt verplicht in het kader van de strijd tegen cyberfraude en phishing, ook voor virtuele IBANS.
- De regering waakt erover dat banken hun maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen in de strijd tegen phishing en andere vormen van online bankfraude door snel tot een Europees reglementair kader te komen dat de financiële consument op een doeltreffende manier beschermt tegen fraude. Dit impliceert onder meer dat elke betalingsdienstverlener een sluitend beschermingsmechanisme tegen frauduleuze transacties moet implementeren en dat de toepassing van de notie 'grove nalatigheid' in hoofde van de consument dient rekening te houden met de alsmaar toenemende professionalisering van oplichters. Tevens wordt er op nationaal niveau strenger opgetreden tegen banken die niet voldoen aan hun wettelijke verplichtingen in het kader van niet-toegestane betalingstransacties. Daarom wordt de Economische Inspectie bevoegd gemaakt om administratieve geldboetes op te leggen. Het nodige wordt gedaan opdat de adviezen die de Ombudsfin hieromtrent formuleert meer invloed hebben.
- De versnelde digitalisering maakt ondernemingen, verenigingen en consumenten kwetsbaar voor criminaliteit. We zetten in op sensibiliseringscampagnes gericht op kmo's en consument in overleg en samenwerking met de betrokken actoren en overheidsdiensten. We voorzien dat banken steeds beschikbaar moeten zijn om rekeningen te blokkeren, bijvoorbeeld door het oprichten van een algemeen telefoonnummer naar analogie met Card Stop.
- De regering vraagt de regulator om bijkomende controles uit te voeren op het fenomeen van de-risking door banken en kredietinstellingen. De regering evalueert de wetgeving rond de basisbankdienst en stuurt bij waar nodig. Dit zowel ten aanzien van ondernemingen, diplomatieke zendingen, VME's en verenigingen als wat betreft de basisbankdienst voor particulieren.
- We zorgen voor een duidelijk wettelijk kader voor de verzekering tegen natuurrampen die de aansprakelijkheid en dekking van de verschillende partijen regelt. We treden hiervoor in overleg met de Gewesten. Een hervormd wettelijk kader moet aandacht hebben dat premies niet verder stijgen, spreiding van de risico's evenals duidelijke procedures en termijnen voor consumenten opdat zij binnen vooropgestelde termijn effectief schadeloos kunnen worden gesteld. In deze mag de financiële stabiliteit van de sector niet in het gedrang komen. In afwachting van dit wettelijk kader, dienen verzekeraars hun actuele wettelijke verplichtingen na te komen.
- We evalueren en vereenvoudigen, in samenwerking met de FSMA, verder de regels voor de opzegging van een verzekeringsovereenkomst en de overstap naar een andere verzekeraar. Op die manier kan de concurrentie op de verzekeringsmarkt meer spelen. Dit steeds met de garantie voor de continuïteit in de dekking van het verzekeringscontract. Voor eenvoudige risico's kunnen contracten tot op zekere hoogte worden gestandaardiseerd. Dit in een toegankelijke taal en met een eenvoudige structuur.
- In overeenstemming met de aanbevelingen van het Prijzenobservatorium om de concurrentie in de verzekeringssector te bevorderen en de bescherming van de consument te verhogen, evalueren we de wet houdende diverse bepalingen inzake economie (2023) met betrekking tot de gebundelde verkoop van hypothecaire kredieten met verzekeringen en onderzoeken de impact hiervan op de mobiliteit van de consument en de concurrentie in de sector.
- We onderzoeken de impact van de verschillende verzekeringstussenpersonen in de verzekeringssector op de algemene marktwerking in de sector en het prijsniveau van de verzekeringsproducten in ons land ten opzichte van de buurlanden. Op basis van dit onderzoek zal de regering de nodige maatregelen nemen.
- De regering buigt zich over de problematiek van het verschil in behandeling tussen psychische aandoeningen en fysieke aandoeningen. Hiertoe zal zij, in overleg met alle stakeholders, de relevante verzekeringstypes analyseren in het licht van de Antidiscriminatiewet.
- Het recht om vergeten te worden wordt verder uitgebreid. In overleg met en op voorstel van het Kenniscentrum voor Gezondheidszorg (KCE) en na advies van het Opvolgingsbureau voor tarifiering worden nieuwe aandoeningen opgenomen

in het referentierooster. Ook de uitbreiding naar andere verzekeringen wordt onderzocht. De meldingsplicht vervalt voor patiënten bij het verstrijken van een termijn van vijf jaar na het succesvol beëindigen van een kankerbehandeling en voor zover geen herval plaatsvond binnen deze termijn.

- De federale regering neemt maatregelen om spaargeld te mobiliseren voor projecten in de duurzame transitie. We implementeren daarnaast een Sustainable finance strategie die onze bedrijven en KMO's ondersteunt bij de duurzame transitie. We treden hiervoor in overleg met de betrokken marktspelers. Het doel is om de maatschappelijke uitdagingen waarmee we geconfronteerd worden aan te pakken, zoals o.a. de klimaatverandering, digitalisering en geopolitieke uitdagingen. Het overheidsinvesteringsbeleid heeft als doel economische groei te stimuleren dat duurzame maatschappelijke voordelen oplevert. Daarnaast focust het beleid op meer eigen investeringen in strategisch verankering en essentiële federale beleidssectoren zoals Defensie, luchtvaart, ruimtevaart of Energie. Door duidelijke criteria en prioriteiten te stellen, wordt een efficiënte toewijzing van publieke en private middelen gewaarborgd en de publiek-private samenwerking bevorderd. We erkennen de terugverdieneffecten van investeringen in onder andere de klimaattransitie en kunnen deze benutten om lange-termijn economische en maatschappelijke meerwaarde te genereren voor de samenleving.
- Specifiek voor het EPC pleiten we ervoor kredietverleners toegang te geven tot de EPC-databank. Hiervoor moet een werkbaar kader worden uitgewerkt in samenspraak met de regio's. Wij ondersteunen de integratie van energie-efficiëntie in het risicobeheer en de risicoanalyses van banken. In overleg met de Nationale Bank van België onderzoekt de Regering hefbomen om de voorwaarden van hypothecaire leningen voor de aankoop van vastgoed met goede energieprestaties te versoepelen zonder te interveniëren in het proces van prudentieel toezicht.
- In het kader van de aanpak van de overmatige schuldenlast wordt boek XIX van het Wetboek van economisch recht inzake consumentenschulden tegen het einde van het eerste jaar van de legislatuur geëvalueerd en eventueel waar nodig aangepast in functie van deze evaluatie.

BOUWSECTOR

- We moderniseren de wet-Breyne na overleg met de sector en de consumentenorganisaties. We begrijpen hieronder: het wegwerken uit de wet van de bestaande achterpoortjes, het versterken van de handhaving door de economische inspectie en het zorgen voor een optimalisatie en uitbreiding van het beroepsverbod. Zo beschermen we consumenten beter tegen oneerlijke handelspraktijken.
- We waken erover dat de aangekondigde volwaardige Ombudsdienst voor de bouwsector zo snel mogelijk wordt geïnstalleerd, en zorgen voor meer bekendheid van alle bestaande hulpmiddelen voor consumenten zoals Justban.
- Specifiek voor casco- en grote renovatieprojecten voeren we, na overleg met de sector en de consumentenorganisaties, een wettelijke beschermingsregeling in voor consumenten die willen verbouwen of renoveren.

TELECOM

- Op basis van een marktanalyse van het BIPT wordt uitgewerkt hoe we het beleid kunnen focussen op concurrentie in infrastructuur waar dit rendabel kan en in concurrentie in diensten waar dit niet kan. We zorgen er hierbij voor dat operatoren blijvend aangemoedigd worden om in de kwaliteit van hun netwerkinfrastructuur te investeren.
- Het BIPT treedt in overleg met de sector om te kijken welke initiatieven ze kunnen nemen om de prijzen te verlagen en in lijn te brengen met de evolutie in de buurlanden. Deze initiatieven volgen op een gedetailleerde en correcte vergelijking van het aanbod van tariefplannen, de geografische dekking van het aanbod en de kwaliteit van het aanbod. Voor zover zich betekenisvolle verschillen voordoen, wordt een diepgaande analyse gemaakt van de factoren die hiertoe bijdragen. De regering doet het nodige opdat telecomoperatoren verplicht worden om hun klanten, na expliciete goedkeuring, automatisch over te zetten op het voor hen meest voordelige tariefplan, gelet onder meer op hun verbruik.
- De federale regering engageert zich om een akkoord te vinden met de deelstaten over de verdeling van de éénmalige

vergoeding van de veiling van het spectrum voor mobiele breedband en zal een verdeelsleutel hanteren die gebaseerd is op een objectieve studie over het respectieve aandeel van media en elektronische communicatie in het totale gebruik van de frequentie.

BRUSSEL ALS FINANCIËEL CENTRUM

- De toegang voor kleine lokale bedrijven tot de beurs moet makkelijker worden gemaakt, zodat alternatieve financiering toegankelijker wordt gemaakt. Een liquide en sterke beurs en een meer wijdverspreid aandelenbezit leiden tot meer welvaart. Eveneens wordt de dakfondsbevestiging herschreven en verduidelijkt. Eveneens verminderen we boekhoudkundige en administratieve verplichtingen en vermijden we overregulering bij beursintroducties.
- Door het installeren van een sterke corporate governance cultuur die transparantie in de financiële verslaggeving waarborgt in combinatie met een sterke financiële waakhond, maken we de Brusselse beurs opnieuw aantrekkelijk.
- We nemen initiatief om het spaargeld van onze burgers te mobiliseren en het opnieuw te investeren in onze economie. Daarnaast verankeren we institutioneel kapitaal in ons land door het opzetten van de nodige structuren en vehikels.
- We ondersteunen de initiatieven van de FSMA inzake het financieel onderricht van burgers en stellen hen in staat om op een handige manier de voor- en nadelen van verschillende instrumenten na te gaan. Teveel burgers zoeken hun heil in spaarproducten of risicoloze producten die op lange termijn een vast rendement geven, terwijl een goede diversificatie van investeringsproducten zorgt voor een hoger rendement tegen een relatief lager risico.

INVESTERINGEN

- Entiteit 1 en Entiteit 2 streven naar een jaarlijkse norm inzake overheidsinvesteringen van 3% van het bbp.

ROADMAP VOOR EEN DIGITALE ECONOMIE

- Extra investeringen in digitale infrastructuur (vast en mobiel) zijn noodzakelijk om de competitiviteit van onze bedrijven te waarborgen. Tegen 2030 moet elke onderneming toegang hebben tot supersnel internet (> 1 Gbps).
- Waar mogelijk moeten samenwerkingsverbanden zorgen voor een efficiënte uitrol van de werken die de overlast voor de burger en onderneming tot een minimum beperken. We vragen de regulator hierover de nodige duidelijkheid te scheppen en een regelgevend kader te ontwikkelen die samenwerking tussen operatoren doorheen België toelaat. We streven naar een optimale dekking van het grondgebied en het progressief elimineren van zones zonder dekking (zone blanche)
- We ontwikkelen in samenwerking met de telecomsector en de gewesten een (middel)lange termijnstrategie die anticipeert op de toekomstige behoeften inzake connectiviteit van ons land en de huidige zwakke punten identificeert. We starten onmiddellijk met de nodige voorbereidingen, inclusief ten gepasten tijde een uitgebreide informatiecampagne naar de bevolking, om de potentiële uitrol van 6G te faciliteren.
- De digitalisering van onze economie brengt ook uitdagingen met zich mee. De spelers in de postsector en de e-commerce zullen, in overleg met de sector, gestimuleerd worden om de gevolgen voor het milieu en de mobiliteit, voortkomend uit de snelle ontwikkeling van e-commercestromen, te beheersen.
- Binnen het bestaand Europees kader en in overleg met de Gegevensbeschermingsautoriteit, ontwikkelen we een Belgische datastrategie die het gebruik, het delen en de verkoop van data reguleert. We brengen zo een gemeenschappelijke datamarkt tot stand met respect voor de bescherming van persoonsgegevens.
- Elke overheidsdienst moet zorgen dat tegen 2030 alle transacties en interacties met de burgers en bedrijven ook digitaal kunnen verlopen. Een niet-digitale oplossing is steeds gegarandeerd zodat toegang tot de overheid voor digitaal zwakkere burgers verzekerd blijft.

- De regering neemt initiatief tot de aanmaak van een elektronische, virtuele identiteitskaart, die ook kan worden gebruikt als reisdocument en dezelfde waarde zal genieten als de fysieke kaart.
- We implementeren een soevereine “cloud first strategie”, een data strategie en een integraal beleid inzake het gebruik van artificiële intelligentie (AI) zodat de werking van de overheid kan verbeteren met efficiëntiewinsten als gevolg.
- De regering zal de mogelijkheid onderzoeken om een particuliere of publieke certificeringsdienst voor gebruikers beschikbaar te stellen die het mogelijk moet maken om elke online account te koppelen aan een naar behoren geïdentificeerde natuurlijke of rechtspersoon, zonder echter pseudonimiteit of de mogelijkheid om meerdere accounts te koppelen aan dezelfde persoon te verbieden. Tijdens deze operatie verzamelt de aanbieder van de sociale netwerkdienst geen persoonsgegevens.

WETENSCHAPSBELEID

- De Federale regering ondersteunt, binnen haar bevoegdheidsdomeinen, de Belgische kandidatuur voor de bouw van de Einstein Telescoop, samen met Nederland en Duitsland.

KANSSPELEN

- De Federale Regering neemt een initiatief om de Kansspelwet te moderniseren en aan te passen aan alle nieuwe vormen van kansspelen. De Kansspelcommissie wordt hervormd met de Minister van Economie als de exclusieve vertegenwoordiger van de Regering. De Minister neemt maatregelen om de strijd tegen illegale kansspelinrichtingen, online en offline, op te voeren. Op die manier creëren we een gelijk speelveld en kunnen we consumenten beschermen tegen misbruik. De lokale besturen krijgen meer inspraak bij het verlenen van vergunningen voor kansspelinrichtingen op hun grondgebied. Zij krijgen de mogelijkheid om bepaalde zones af te bakenen waar ze geconcentreerd worden.

BESTUURSZAKEN

De regering zorgt ervoor dat haar overheidsdiensten een kwalitatieve dienstverlening aanbieden voor burgers en ondernemingen. Zij organiseert haar diensten op de meest efficiënte manier. Daarbij creëert ze ook het kader met de nodige instrumenten aan haar diensten om zich zo te organiseren, onder meer:

- gecentraliseerde aankopen
- een strategie rond externe consultancy
- digitalisering
- administratieve vereenvoudiging
- een subsidieregister
- een toegankelijke overheid.

Om die doelstelling waar te maken, voert de overheid als werkgever bovendien ook een modern en aantrekkelijk personeelsbeleid.

De regering wil daarnaast een beleid voeren op basis van empirische evidentie. Ze engageert zich daarom om een cultuur te installeren op basis van continue evaluatie, benchmarking en bijsturing. Daarnaast wordt de beleidsvoorbereiding en – evaluatie verder geprofessionaliseerd.

- Met ons grote begrotingstekort dringt zich de oefening op om na te gaan of de overheidsmiddelen optimaal ingezet worden en op welke taken onze federale overheid moet focussen. Daartoe wordt een kerntakenanalyse opgestart onder gemeenschappelijke leiding van de Minister van Begroting en de Minister van Ambtenarenzaken in samenwerking met de bevoegde ministers, de colleges van leidend ambtenaren en de inspectie van Financiën, die binnen het jaar na de eedaflegging van de federale regering en lijn met de conclusies van de kerntakenanalyse, voorstellen aan de Ministerraad voorleggen, conform de budgettaire doelstelling die wordt opgelegd bij de opmaak van de begroting.
- Het gebruik van de spending review binnen de federale overheid voor zowel politieke keuzes als recurrente overheidstaken, wordt voortgezet en veralgemeend. De Minister van Begroting ontwikkelt bij de start van de regering een strategie van spending reviews met duidelijke parameters die aan de Ministerraad wordt voorgelegd. Binnen deze strategie wordt bij de start van de regering een niet-exhaustieve lijst van spending reviews vastgelegd. Het aantal spending reviews zal worden beperkt tot een drietal per jaar. Bij elke uitgaventoetsing die verder gaat dan het functioneren van de administratie om beleid te evalueren, is de functionele minister betrokken zonder de objectiviteit van het proces in gedrang te brengen
- Onder meer door middel van deze gerichte spending reviews voeren we een objectieve screening uit van de huidige ESR-uitgaven in samenwerking met het Federaal Planbureau, de Nationale Bank van België, de Inspectie van Financiën, de FOD BOSA en de betrokken administraties. De spending reviews bevatten steeds voorstellen om de werking te optimaliseren en daardoor de globale uitgaven te verminderen. Om de betrokkenheid te vergroten, kunnen gerealiseerde besparingen deels worden aangewend als herinvestering binnen de betrokken dienst.
- De betrokken spending reviews worden in voorkomend geval gebenchmarkt met de vergelijkbare beleidsmatige openbare data en cijfers op OESO-niveau. De mogelijkheden van artificiële intelligentie, data en mogelijkheid om samen te werken rond data en nieuwe innovatietechnieken worden optimaal aangewend in deze oefening.
- In samenwerking met de deelstaten wordt in deze oefening eveneens gekeken naar taken en bevoegdheden die efficiënter kunnen worden uitgevoerd door middel van een betere coördinatie tussen de verschillende beleidsniveaus.
- Ondersteunend aan deze oefening gaan we ook verder met de structuurhervorming die werd ingezet met als doel de verkokering radicaal tegengaan en de transversale dienstverlening verder uitbouwen. Op deze manier kan de overheid de dienstverlening naar burgers, klanten en ondernemingen verbeteren.

- Met deze doelstelling voor ogen zal een concentratieoefening gebeuren door fusie of integratie van FOD's of verschuiving van bevoegdheden binnen de FOD's, waarbij ook rekening zal worden gehouden met integratievoorstellen vanuit de FOD's zelf. De Eerste Minister en de Minister van Ambtenarenzaken zullen een circulaire opstellen om de rol van de ministers vast te leggen wanneer, op het gebied van de activiteiten van één enkele FOD, meerdere ministers de bevoegdheid delen (onverminderd de regels die reeds door KB zijn vastgelegd). Deze circulaire wordt goedgekeurd op de ministerraad.
- De FOD Kanselarij wordt afgeslankt tot een ondersteunende dienst voor de Eerste minister. Ze zal verantwoordelijk zijn voor de specifieke taken en opdrachten gelinkt aan het ambt van de eerste minister zoals. Het gaat hierbij om de organisatie en het beheer van de ministerraad, de overlegcomités, de nationale veiligheidsraad en de andere besluitvormings- en overleginstanties onder zijn auspiciën, het protocol, de externe communicatie van de federale overheid en de nationale en internationale evenementen, en de coördinatie van de beleidscellen.
- De twee Programmatorische Overheidsdiensten (POD's) worden ingekanteld in hun FOD van oorsprong.
- Daarnaast vragen we het college van voorzitters een voorstel neer te leggen met betrekking tot de reorganisatie van de sociale en economische federale overheidsdiensten in brede zin, met als doel maximaal synergiën te bekomen en zo een sterke overheidsdienst inzake sociale zaken te creëren en anderzijds een gemeenschappelijk en efficiënt beleid inzake economie, energie en transport vorm te geven. Zij hanteren hiervoor volgende parameters: budget, dienstverlening naar de burger en maximaal gebruik van transversale dienstverlening.
- Dit voorstel tot hervorming van het FOD-landschap zal tegen 30/05/2025 voorgelegd worden aan de Ministerraad. De Regering engageert zich een akkoord omtrent deze hervorming te vinden vóór de opmaak van de begroting 2026.
- Daarnaast kijken we gericht naar kleinere entiteiten, te beginnen met die met minder dan 500 VTE, om efficiëntiewinsten te boeken door fusie, integratie of door middel van gedeelde ondersteunende diensten, wanneer dit aangewezen is. In de dienstverlening staan de burgers, ondernemingen en organisaties centraal.
- De voortdurende verbetering van de klachtenbehandeling blijft belangrijk, in het bijzonder door het uitwisselen van goede praktijken binnen het federale netwerk voor klachtenmanagement. Bijzondere aandacht moet gaan naar de monitoring van klachtenindicatoren en absolute transparantie over de klachten. Er worden hiertoe streefcijfers per organisatie vastgelegd.
- Binnen een performante en efficiënte organisatie richten entiteiten zich op hun eigen kerntaken. Voor ondersteunende diensten hanteren we een model van centralisatie waarbij efficiëntie, kostenoptimalisatie en samenwerking voorop staan. Door middel van service level agreements en het garanderen van voldoende werkingsmiddelen, bewaken we de kwaliteit van de uiteindelijke dienstverlening van de overheidsdiensten aan de burger. Elke centralisatie dient zorgvuldig te worden voorbereid met een voorafgaande effectbeoordeling en begeleid door vertegenwoordigers van de betrokken diensten.
- De regering zal het bestuurskader van de openbare instellingen van sociale zekerheid moeten herstellen en vernieuwen. Dit houdt in dat vóór het einde van het eerste jaar van de nieuwe zittingsperiode nieuwe bestuursovereenkomsten moeten worden gesloten, voor een periode van vijf jaar en op basis van een echte dialoog over meerjarige doelstellingen en middelen. De toegewezen middelen en de controlemechanismen moeten worden aangepast aan het mandaat van de administraties en de verwachte resultaten. Het is belangrijk om te werken in een geest van vertrouwen, partnerschap en verantwoordelijkheid. OISZ-bestuursovereenkomsten zullen concrete antwoorden bieden op de verschillende uitdagingen waarmee de overheid wordt geconfronteerd, binnen een realistisch budgettair operationeel kader waarbij de nabijheid van dienstverlening gegarandeerd moet worden
- De FOD BOSA neemt een centrale en leidende rol inzake procurement op zich. Via een maximaal gebruik van raamcontracten. In overeenstemming met de overheidsopdrachtenregelgeving worden de schaalvoordelen vanuit de overheid maximaal benut, waarbij we, met inachtneming van de principes van eerlijke en vrije mededinging, een kmo-vriendelijk aankoopbeleid voeren voor onze economie. We hanteren het principe 'comply or explain' maar maken een uitzondering voor aankopen waarvoor specifieke kennis noodzakelijk is of die buiten het nationale grondgebied moeten worden gedaan in het kader van diplomatieke posten.
- De OISZ, ION, FWI en andere overheidsdiensten worden actief deel van de uitgebreide aankoopcentrale van FOD BOSA.

Concrete voorstellen worden uitgewerkt omtrent het stimuleren van innovatief aanbesteden waarbij we rekening houden met de doelstellingen in het kader van ESG en het voornemen van de Europese Commissie om de Europese richtlijn overheidsopdrachten te herzien. Betalingstermijnen van facturen door de federale overheid worden gerespecteerd en verzekerd met specifieke aandacht voor KMO's.

- We maken het juridisch mogelijk om de “korte keten” op te nemen als technische specificatie in de aanbestedingsprocedure van de openbare voedselmarkt. We bestuderen de mogelijkheid tot verhoging van de drempelwaarden zonder publicatie voor overheidsopdrachten voor de levering van landbouw-, veeteelt-, visserij-, bosbouw- en aanverwante producten.
- We streven in overleg met de colleges van leidend ambtenaren naar een maximale afbouw van externe consultancy, in de eerste plaats voor wat de kerntaken van de overheid betreft, en leggen hiervoor een strategie vast. Bij mogelijke uitbesteding wordt steeds de afweging gemaakt of het niet kosten-efficiënter en/of aangewezen is om de opdracht door de overheid zelf te laten uitvoeren. We waken hierbij ook over het behoud en de opbouw van de nodige technische, juridische en inhoudelijke expertise bij de overheid zelf. We onderzoeken de mogelijkheid tot het opzetten van een pool met interne consultants die transversaal en op korte termijn kunnen worden ingezet binnen de overheidsdiensten voor specifieke projecten.
- Consultants kunnen niet worden ingezet voor structurele taken zoals onderhoud. Voor niet- gespecialiseerde IT-functies en het uitvoeren van recurrente taken is reguliere tewerkstelling de regel. In het kader van nieuwe high level projecten en voor gespecialiseerde IT-functies kan beroep worden gedaan op externe consultants of detachering. Om dit te bereiken zullen we de oplossingen aangeboden door Smals, eGov en de privésector benchmarken. Het beleid wordt uitgewerkt zodat de continuïteit van lopende projecten en de verdere uitbouw van CCB wordt verzekerd.
- De overheid moet meer dan ooit een datagedreven organisatie worden die IT-systemen en AI op een intelligente, verantwoorde en transparante manier inzet binnen een eenduidige en overkoepelende strategie volgens de standaarden die worden voorgedragen door de bevoegde competentiecentra. Voor de eindgebruiker moet het only once principe uitgerold worden en is er de unieke toegang tot de digitale dienstverlening. FOD BOSA tekent, in overleg met de stakeholders, een overkoepelende strategie uit voor de digitalisering van de federale overheid, die wordt goedgekeurd door de Ministerraad. Alle initiatieven dienen zich in te schrijven in deze strategie op basis van bovenvermelde doelstellingen, volgens het principe “comply or explain”. Bij de uitrol van dergelijke projecten, zoals bijvoorbeeld MyGov, zitten de interne competentiecentra mee aan het stuur, onder begeleiding van de G-Cloud.
- FOD BOSA heeft daarnaast de verantwoordelijkheid een volwaardige data governance, met bijhorend data raamwerk, op te zetten onder leiding van een chief data officer. Zij waken over de compatibiliteit en interoperabiliteit van de verschillende dataprojecten binnen de federale overheid. Het data ownership blijft een verantwoordelijkheid van de individuele overheidsdiensten. Data met gepaste data kwaliteit zijn een essentiële voorwaarde voor de opstart van nieuwe digitaliserings- en ICT-projecten. Er wordt gestreefd om voor moderne ICT oplossingen maximaal de markt te laten spelen. Ook door SMALS aangeboden oplossingen moeten de vergelijking met commerciële aanbieders doorstaan.
- We hertekenen het landschap van digitale loketten. Hiertoe werken we deze legislatuur een strategie en aanpak uit, die zoveel mogelijk dienstverlening en relevante toepassingen bundelt per doelgroep en logische samenhang voor burgers en bedrijven vanop eenzelfde infrastructuur. De FOD BOSA zal hiervoor een strategie uittekenen en de opvolging ervan op zich nemen. Het gebruik van e-Box wordt verplicht naar alle administraties. We streven daarnaast maximale synergie na tussen e-Box burger en e-Box enterprise. De regering engageert zich ertoe het KB met betrekking tot de uitvoering van de e-Box wet uit te voeren.
- De verdere ontwikkeling van de e-Box, inclusief de eliminatie van meerdere meldingskanalen, blijft ervoor zorgen dat het een echte officiële virtuele residentie voor burgers en bedrijven wordt. Om de burgers een geïntegreerde en vereenvoudigde dienstverlening te bieden, zal de samenwerking met deelstaten en lokale overheden worden versterkt door de bouwstenen open te stellen voor hergebruik, naar analogie met eBox.
- De overheidsdiensten waken erover dat alle systemen maximale uniformiteit vertonen zodat interoperabiliteit verzekerd is en het only once principe verder geïmplementeerd kan worden. Open standaarden en het gebruik van gestandaardiseerde APIs worden hier als basis gehanteerd.

- Burgers en ondernemingen moeten meer controle krijgen over hun eigen data. We blijven de digitale portemonnee ontwikkelen met als doel burgers een manier te bieden om online toegang te krijgen tot een breed scala aan openbare diensten met behulp van hun veilige digitale identiteit. De “digitale” administratie moet 24/7 toegankelijk zijn. Nieuwe digitale overheidsdiensten zullen standaard worden opgenomen en bestaande digitale overheidsdiensten zullen geleidelijk worden geïntegreerd, inclusief Single Digital Gateway-procedures.
- Elke overheidsdienst moet zorgen dat tegen 2030 alle transacties en interacties met de burgers en bedrijven ook digitaal kunnen verlopen. Een niet-digitale oplossing is steeds gegarandeerd zodat toegang tot de overheid voor digitaal zwakkere burgers verzekerd blijft.
- Er moet een volledige ontsluiting zijn van alle relevante data over de beleidsniveau's heen met een permanente wederzijdse uitwisseling van gegevens. Elk beleidsdomein neemt hiertoe haar verantwoordelijkheid, desgevallend met gebruik van sectorale dienstenintegratoren. De bestaande IT- infrastructuur wordt hiervoor verder uitgebouwd. Daartoe wordt in voorkomend geval de betreffende wetgeving aangepast zodat alle beleidsniveaus op dezelfde manier toegang krijgen.
- We zorgen specifiek voor een vlotte en kosteloze terbeschikkingstelling van gegevens uit het rijksregister en het Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ) binnen de overheid en over de beleidsniveaus heen. De verschillende beleidsniveaus kunnen hiervoor gebruik maken van hun eigen dienstenintegratoren, die zelf verantwoordelijk zijn om de toegang te bepalen en te verantwoorden. De modaliteiten hiervoor worden wettelijk vastgelegd. De ADDBA die verantwoordelijk is voor het beheer van de identiteitskaarten en het rijksregister wordt voortaan gefinancierd door middel van een federale dotatie voor dienstverlening aan overheden
- De modaliteiten van de wederzijdse gegevensuitwisseling, met inbegrip van een maximale doorlooptermijn van de aanvraag, afspraken over de authentieke gegevensbron, uniforme toetsing van de GDPR-beginselen, bewaartermijnen, etc worden onderling afgesproken en, waar nodig, wordt de betreffende wetgeving aangepast en worden de afspraken voor de facilitering van de gegevensmeldingen over de beleidsniveaus heen in een alomvattend samenwerkingsakkoord bepaald, afgestemd op de noden van iedere deelstaat.
- Open data is een motor voor innovatie, economische groei, transparantie en participatie. De federale open datastrategie wordt daarom verdergezet en versterkt om overheidsdata maximaal als linked Open Data te ontsluiten naar burgers en bedrijven toe, uiteraard te allen tijde met naleving van de GDPR-reglementering. Er wordt, na goedkeuring door de Europese Commissie, door de bevoegde ministers, een samenwerkingsakkoord afgesloten, tussen de Gegevensbeschermingsautoriteit en de Vlaamse Toezichtscommissie.
- De regering zal actief blijven investeren in de ontwikkeling van een uniforme procedure die het mogelijk maakt om in één dag (24 uur) een bedrijf op te richten, zowel online als offline, waardoor vertragingen en kosten tot een minimum worden beperkt, zoals de Europese Commissie dit in haar advies aanbeveelt. Mededeling over het “SME Relief Package”.

SUBSIDIES

- Bij het begin van de legislatuur werken we op federaal niveau een volwaardig subsidiekader uit met een duidelijke definitie en uniforme procedures voor de modaliteiten van de toekenning van facultatieve subsidies. We voeren de verplichting voor iedere administratieve instantie tot het voorzien in een subsidieregister, vervat in artikel 7 van de wet van 12 mei 2024 tot wijziging van de wet van 11 april 1994 betreffende de openbaarheid van bestuur, verder uit. Door dit subsidieregister krijgen de overheid en alle burgers een duidelijk overzicht van alle uitgekeerde subsidies en begunstigden. We streven ernaar op termijn een inter-federaal register te creëren.

EEN KLANTGERICHTE OVERHEID

- De toegang tot de overheid wordt zoveel als mogelijk uniform gemaakt. We verminderen het aantal afzonderlijke websites en bundelen zoveel mogelijk onze informatie op Belgium.be. We zorgen voor betere doorverwijzingen. Burgers en ondernemingen moeten steeds via zo weinig mogelijk klikken hun weg kunnen vinden naar de juiste informatie, gelijk welke toegangspoort ze gebruiken, gelijk welke overheidslaag uiteindelijk verantwoordelijk is. In haar contacten met de burger is de federale overheid

een voorbeeld inzake eenvoudig en duidelijk taalgebruik. De eerste zorg van de regering zal zijn om in alle teksten die binnen haar bevoegdheden vallen, een taal te gebruiken die voor iedereen begrijpelijk is en de regels van toegankelijkheid respecteert.

- Deze uniformiteit moet ook worden doorgetrokken bij mobiele applicaties en AI-chatbots. FOD BOSA tekent een strategie en aanpak uit die zoveel mogelijk dienstverlening en relevante toepassingen bundelt per doelgroep en logische samenhang voor burgers en bedrijven. We verzekeren hierbij steeds de toegang voor iedereen, inclusief de mensen met een handicap, alsook de mogelijkheid om gebruik te kunnen maken van een persoonlijke dienstverlening via rechtstreeks contact met overheidsmedewerkers.
- De federale overheid wil bij uitstek een klantgerichte organisatie zijn. Daarom wordt er, in overleg met de stakeholders, prioritair werk gemaakt van administratieve vereenvoudiging en vermindering van de regeldruk.
- Een ondernemingsvriendelijk handvest met betrekking tot de betrekkingen tussen openbare diensten en bedrijven zal voorzien in de oprichting van een centrale dienst waarmee kmo's en zelfstandigen contact kunnen opnemen om geïnformeerd te worden over de verschillende federale voordelen waarvan zij kunnen profiteren (op sociaal, belastingzaken, enz.).
- Vanaf 1 januari 2025 zal de evaluatie van het beleid inzake regelgevingsprojecten uitsluitend online worden uitgevoerd met behulp van het aangepaste RIA-formulier en het nieuwe samenvattingsblad. De RIA is een instrument dat ervoor moet zorgen dat onder meer de administratieve lasten niet toenemen. Dit instrument moet ook worden gebruikt voor devoraafgaande evaluatie van dit beleid. De regering zal daarom bijzondere aandacht besteden aan het respecteren van deze nieuwe procedure. Om de beleidsevaluatie te perfectioneren is het inderdaad noodzakelijk om op feiten gebaseerde beleidsontwikkeling te versterken als essentieel onderdeel van goed openbaar bestuur.
- De regering zal doorgaan met de jaarlijkse goedkeuring van een Federaal Actieplan voor administratieve vereenvoudiging, waarin voorstellen zijn opgenomen van een groot aantal belangengroepen en organisaties uit de publieke en private sector. Het Federaal Actieplan Administratieve Vereenvoudiging (FAAV) zal zich primair richten op het bedrijfsleven en in overleg met hen worden ontwikkeld.

DE OVERHEID ALS WERKGEVER

Een sterke en performante overheid heeft nood aan competente en gemotiveerde medewerkers. De federale regering wil het ambtenarenapparaat moderniseren zodat de overheid een aantrekkelijke werkgever wordt die haar personeel flexibele arbeidsomstandigheden en een marktconforme verloning en attractieve doorgroeimogelijkheden kan aanbieden.

- Vanuit het principe van gelijk loon voor gelijk werk zorgen we voor een harmonisering van de loon- en arbeidsvoorwaarden tussen contractuelen en statutairen bij de federale overheid, conform het model van de arbeidsovereenkomst voor werknemers uit de private sector.
- Net als bij de meeste andere publieke werkgevers in dit land wordt de contractuele werving de regel bij de federale overheid, met uitzondering van de gezagsfuncties waar de werving statutair blijft. We respecteren hierbij de verworven rechten van de huidige personeelsleden in het bijzonder op het gebied van pensioen en bezoldiging. De minister van ambtenarenzaken zal, na overleg met de sociale partners, uiterlijk op 1/1/2026 een voorstel van nieuw sociaal akkoord aan de Ministerraad voorleggen zodat het verloningspakket marktconform wordt en de overheid een aantrekkelijke werkgever blijft. Om de medewerker te beschermen, hebben contractuele ambtenaren na een negatieve evaluatie recht op een interne beroepsprocedure, waarbij de rechten van de medewerker worden gewaarborgd.
- De federale overheid profileert zich als een aantrekkelijke werkgever die het verwerven en uitbouwen van interne expertise aanmoedigt en waarborgt. We zorgen onder andere voor een marktconform pakket aan loon- en arbeidsvoorwaarden voor het overheidspersoneel, met een competentiegerichte verloning die meer gebaseerd is op ervaring en prestaties in plaats van louter diploma en anciënniteit, een hospitalisatieverzekering en aanvullend pensioen,...
- Er moet blijvend worden ingezet op het hybride of plaats- en tijdsafhankelijk werken. Het ziekteverzuim wordt verminderd door in te zetten op preventie en op de re-integratie van personeelsleden die na een ziekte terug aan de slag willen.
- De mobiliteit binnen en tussen federale overheidsdiensten wordt verder uitgebouwd. We onderzoeken eveneens de haalbaarheid van mobiliteit tussen de publieke en private sector.

- Het kader voor het sociaal overleg binnen een overheidscontext wordt geactualiseerd op basis van de contractuele tewerkstelling die steeds meer de regel wordt bij de meeste publieke werkgevers. De geldende bepalingen worden herzien en het aantal sectorcomités wordt afgebouwd.
- Aansluitend bij de uitdoving van het ziektepensioen voor statutaire ambtenaren stappen we voor federale statutaire ambtenaren over op een verzekering tegen arbeidsongeschiktheid en invaliditeit zoals in de private sector. Het is dan ook niet langer mogelijk om ziektedagen op te sparen bij de federale overheid. In overleg met de sociale partners zoeken we naar een oplossing voor ambtenaren in arbeidsongeschiktheid.
- We maken komaf met leeftijdsdiscriminatie door het schrappen van de automatische pensionering van federale statutaire ambtenaren wanneer ze de pensioengerechtigde leeftijd bereiken. De voortzetting van de loopbaan kan na gunstig advies van het management.
- Personeelsleden van de overheid verdienen respect. Agressie tegenover personeelsleden van overheidsdiensten is onaanvaardbaar en moet vervolgd worden. Slachtoffers van agressie of geweld tijdens de uitoefening van beroepsactiviteiten moeten steeds aanspraak kunnen maken op kosteloze rechtshulp en kosteloze psychologische begeleiding.
- Iedereen heeft recht op een kwalitatieve en neutrale dienstverlening van de federale overheid. Dit betekent dat de burger de dienstverlening als neutraal ervaart bij elk contact. Het is de verantwoordelijkheid van de leidend ambtenaar om die kwalitatieve en neutrale dienstverlening te garanderen voor de eigen diensten. In dat kader zal de regering, na onderzoek en overleg met de leidend ambtenaren, een uniform of dresscode invoeren.
- De functionele tweetaligheid voor de houders van een managementfunctie in de federale overheidsdiensten wordt volgens dezelfde regels (artikel 43ter, §7, van de bestuursstaalwet) uitgebreid tot deze in de openbare instellingen van sociale zekerheid, de instellingen van openbaar nut (KB 16/11/2006) en de federale wetenschappelijke instellingen. Voor de zittende houders van een managementfunctie wordt er in een overgangstermijn van 36 maanden voorzien.
- Mandaatfuncties worden minstens zes jaarlijks opnieuw gewogen en functies die meer dan 12 maanden open staan, worden geëvalueerd. Indien een organisatie ophoudt te bestaan worden de mandaten van rechtswege beëindigd.
- Er komt een evaluatie van de selectieprocedure door middel van een jury systeem voor mandaatfuncties.
- Het maximumaantal mogelijke managementfuncties in management ondersteunde functies wordt beperkt in functie van het aantal personeelsleden. Een vermindering van 10% van het globaal aantal voltijdse equivalenten in management ondersteunende functies wordt door de regering als streefdoel vooropgesteld tegen het einde van de legislatuur.
- De haalbaarheid van een wijziging van het koninklijk besluit van 19 juli 2001 betreffende de oprichting van beleidscellen zal eveneens door de minister van Ambtenarenzaken worden bestudeerd, zodat deze worden verminderd en de minister en het politieke niveau in rechtstreeks contact staan met het bestuur.
Er worden pistes onderzocht om de samenwerking tussen de politiek en de administratie verder te verbeteren. (De minister van Ambtenarenzaken zal een evaluatie uitvoeren en, indien nodig, de procedure voor selectie, evaluatie en voortijdige beëindiging van een mandaat van topambtenaren aanpassen.

BESTUURSMANDATEN

- We werken een kader uit met een objectieve classificatie van mandaten in de verschillende beheersstructuren van overheidsbedrijven en instellingen met een raad van bestuur. We herwegen deze mandaten minstens elke 6 jaar.
- Op basis van de verantwoordelijkheid en werklust van elk bestuursmandaat wordt een conforme vergoeding toegekend. Op die manier creëren we uniformiteit in de vergoedingen van vergelijkbare mandaten bij diverse federale instellingen.
- De vergoedingen van alle bestuurders van entiteiten (inclusief derden) die instaan voor de uitbetaling van overheidsmiddelen zullen transparant worden gemaakt, naar analogie van de bestaande regels voor publieke mandatarissen.

MODERNISEREN VAN DE AANWERVING

- We kijken naar verder gaande autonomie van de organisaties omtrent werving en selecties. De FOD BOSA blijft instaan voor de

centrale aanwervings- en selectieprocedures voor personeelswerving ten behoeve van de andere entiteiten, conform het “comply or explain” principe.

- Daarnaast kan een openbare dienst gecertificeerd worden om autonoom selecties uit te voeren door middel van een delegatie van bevoegdheid vanuit FOD BOSA. De organisaties mogen binnen het door de FOD BOSA afgesloten raamcontract beroep doen op private selectiebureaus voor de organisatie van selecties. Dit wordt georganiseerd in het kader van een holding model, waarbij FOD BOSA instaat voor de kennisdeling, kwaliteitscontrole op processen, methodologieën en waarbij de andere FODs gebruik makend van de unieke methodologie/instrumenten zelf kunnen aanwerven.
- De verplichte publicatie in het Staatsblad voor statutaire functies en de publicatie van resultaten in het staatsblad worden afgeschaft.
- Het aanwervingsproces op specifieke profielen wordt vereenvoudigd en de doorlooptijd van de aanwervingsprocedure wordt gereduceerd zonder kwaliteitsverlies. Voor leidinggevende functies komt extra aandacht voor de managementcapaciteiten van de kandidaten.
- Een selectieproces wordt opgestart als een overheidsdienst een behoefte heeft in plaats van dat het ‘recht op bevorderen’ van een medewerker of ‘een ambtshalve mobiliteit’ voorop staat.
- Een definitieve overname van personeel van een overheidsdienst door een andere moet mogelijk worden zonder dat FOD BOSA tussen komt.

REGIE DER GEBOUWEN

- Er zullen pistes onderzocht worden om de Regie der Gebouwen te hervormen naar een professionele entiteit die zijn patrimonium op een efficiënte en effectieve manier beheert, die als verantwoordelijke partner zorgt voor de vrijwaring en het onderhoud van het patrimonium van de Belgische Staat. Ten laatste op 1/1/2026 wordt hierover een beslissing genomen.
- In een beheersovereenkomst worden de doelstellingen voor de komende regeerperiode geformuleerd die jaarlijks worden geëvalueerd onder de vorm van KPI's.
- In overleg tussen de Regie, de FOD BOSA en de verschillende federale administraties zal de mogelijkheid onderzocht worden om de Regie in de toekomst ook te laten optreden als facilitair bedrijf voor de federale overheid waar gemeenschappelijk diensten zoals schoonmaak, beveiliging samen worden gebundeld en beheerd.
- De Regie zal haar klanten bedienen op basis van Total Cost of Ownership (investering, onderhoud, energie, ...). Op deze manier worden de klanten maximaal geresponsabiliseerd.
- Er komt een volledige en makkelijk raadpleegbare inventaris van al het vastgoed, exclusief strategische en gevoelige sites in eigendom, bezit, beheer en of gebruik. Rationeel vermogensbeheer is essentieel. Ongebruikte activa in eigendom, moeten snel opnieuw worden toegewezen of zo snel mogelijk worden overgedragen of verkocht. De opbrengsten uit deze verkopen zullen vooral aangewend worden voor de uitvoering van dit regeerakkoord. Dit impliceert een zekere budgettaire flexibiliteit in termen van het ESR-saldo.
- Bij het begin van de legislatuur wordt in samenwerking met de federale overheidsdiensten, een lange termijnplan uitgewerkt dat de nood aan kantoorruimte bij de overheid voor de komende 10 jaren in kaart brengt.
- De Regie dient jaarlijks verslag uit te brengen over de voorziene vraag ten opzichte van het aanbod en de vooruitgang inzake geleverde efficiëntiewinsten waarbij een doelstelling voor het volgende jaar geformuleerd. Deze doelstellingen worden geëvalueerd onder de vorm van KPI's.
- Daarnaast rationaliseren we de portfolio gebouwen die de staat niet in eigendom heeft. Gedurende de legislatuur bouwen we de gehuurde kantoorruimte gefaseerd af met 15%. Op dit moment is er een overaanbod aan kantoorruime voor de federale overheidsdiensten als gevolg van de veranderde werkomstandigheden zoals telewerk. Op basis van de looptijden van de verschillende huurcontracten, wordt bij het begin van de legislatuur een afbouwscenario opgemaakt en worden de noden op

het gebied van personeel en investeringsmiddelen en de resulterende besparingen in kaart gebracht. In operationeel uiterst dringende gevallen, en dus mits motivering, kan een huurovereenkomst nog steeds worden gesloten.

- Inzake energetische maatregelen moet de Regie der Gebouwen een voorbeeldfunctie opnemen. De doelstelling om het gehele vastgoedpatrimonium klimaatneutraal te krijgen, in het kader van het Europees engagement tegen 2050, en de uitrol van de energieaudits in dat verband blijven gehandhaafd. De Regie doet dit waar mogelijk in samenwerking met de private sector via DBFM-projecten of varianten daarop, op voorwaarde dat een kosten- baten analyse, waarbij ook niet-financiële aspecten in overweging worden genomen, aantoonde dat dit de meest voordelige structuur is.
- Ook de inspanningen om de toegankelijkheid van de gebouwen van de Regie te garanderen voor personen met een handicap worden opgedreven.
- Op basis van de reeds gerealiseerde voorstudie wordt de Zuidertoren grondig gerenoveerd met het oog op het wegwerken van de huidige veiligheidsrisico's en om te voldoen aan de energienormen, opgenomen in het Nationaal Energie- en Klimaatplan. Hierbij wordt rekening gehouden met de toepassing van de NWOW. De renovatie zal volledig gefinancierd worden vanuit de reserves van het globaal beheer voor werknemers. Voor het gebruik van de na de renovatie vrijgemaakte verdiepingen zullen synergieën gezocht worden met andere OISZ en de Regie der Gebouwen.
- Op basis van de reeds gerealiseerde studies wordt het Justitiepaleis grondig gerenoveerd met het oog op het wegwerken van de huidige veiligheidsrisico's en om te voldoen aan de energienormen, opgenomen in het Nationaal Energie- en Klimaatplan.

OVERHEIDSBEDRIJVEN

- De Staat stelt zich steeds terughoudend op wat betreft een rechtstreekse interventie in de economie. In geval van strategisch belang kan ze er echter naar streven, een belang in bedrijven te verwerven of te behouden met als doel om industriële, financiële of commerciële strategieën op sleutelgebieden voor de economie van het land te genereren of te organiseren. De aanwezigheid van de staat kan zowel onder de vorm van een meerderheids- als een minderheidsparticipatie zijn en gepaard gaan met conventionele of wettelijke clausules die de staat in staat stellen het behoud van de hoofdzetel, beslissingscentra en werkgelegenheid in België te garanderen, of andere doelstellingen die relevant worden geacht afhankelijk van de betrokken onderneming. De staat beheert zijn participaties ook op basis van hun financiële rendement en bepaalt zijn exit-strategie door rekening te houden met het dividendrendement in verhouding tot de rentetarieven waartoe hij toegang heeft, evenals met de maximalisatie van de kapitaalwinst die tijdens de overdracht wordt gerealiseerd. Het groeperen van deze participaties binnen een instrument als de SFPIM laat de overheid toe te profiteren van de competentie en de bundeling van expertise die nodig zijn voor een goed toezicht op deze participaties.
- De investeringsstrategie en het beleid zal opnieuw vormgegeven worden na consultatie van de regionale investeringsmaatschappijen en in lijn met de prioriteiten van de nieuwe federale regering.
- De rol en de strategie van SFPIM zullen geactualiseerd worden, met de nadruk op nog meer structurele samenwerking met de regionale investeringsmaatschappijen waar dat relevant is, op meer eigen investeringen in strategisch verankering en essentiële federale beleidssectoren zoals Defensie, luchtvaart, ruimtevaart, Energie, Volksgezondheid, financiële diensten en cybersecurity. SFPIM zou ook een actievere investeringsrol kunnen spelen door projecten te ondersteunen die bijdragen aan de herindustrialisatie van het land, bijvoorbeeld, daar waar de regionale investeringsmaatschappijen deze rol niet alleen kunnen vervullen.
- SFPIM zal dus nog nauwer trachten samen te werken met de regionale investeringsmaatschappijen en, waar het kan en nodig is, als katalysator met hen optreden als co-investeerder.
- Tegelijkertijd zal SFPIM gevraagd worden om een advies te geven over het behoud, de vermindering of de versterking van het aandeelhouderschap van haar belangrijkste participaties (, rekening houdend met de situatie van de overheidsfinanciën en de strategische autonomie van ons land. De uitkomst van deze oefening zal vertaald worden in een nieuw beheerscontract met SFPIM voor de periode 2025-2030 en dan in werking treden om de huidige beheersovereenkomst te vervangen.
- Om deze werkzaamheden uit te voeren, zal SFPIM haar operationele structuur slank houden, waardoor zij de verhouding tussen kosten en beheerde activa kan optimaliseren. In dat kader kan ook bekeken worden of efficiëntere modaliteiten mogelijk

zijn bij het uitrollen van de investeringen onder de filialen “Relaunch for the future” en “SFPIM Real Estate”, alsook inzake de Ecologische Transitie Enveloppe.”

BPOST

- We vragen het BIPT haar rapport met betrekking tot de immateriële – en marktvoordelen die Bpost geniet in het kader van de universele dienstverlening, zo snel mogelijk af te werken en te publiceren.
- De federale regering vraagt het management van bpost om een strategisch plan op te stellen dat het bedrijf voorbereid op de toekomst.
- Het beheerscontract wordt aangepast aan de veranderende behoeften van de Belgische burgers, rekening houdend met de behoefte aan nabijheid, in het bijzonder op het vlak van de toegang tot administratieve en bankactiviteiten ten aanzien van de ontwikkeling van de digitale kloof binnen de bevolking. Wat de levering van de universele dienst betreft, zal de regering zorgen voor het financiële evenwicht van de dienstverlening aan de burgers waarbij er voldoende aandacht besteed wordt aan de spreiding van de dienstverlening van de post .

FEDERALE WETENSCHAPPELIJKE EN CULTURELE INSTELLINGEN

- De regering wil de Federale Wetenschappelijke en Culturele instellingen dynamiseren. De bevoegde minister zal de nodige voorstellen formuleren om deze instellingen te professionaliseren en een grotere efficiëntie te organiseren.

200 JAAR BELGIË - BELGIUM 2030

- De viering van de tweehonderdste verjaardag van België en de 50ste verjaardag van het federalisme wordt voorbereid onder toezicht van de premier, in samenwerking met de deelstaten. Een revitaliseringsproject voor het Jubelpark zal worden uitgevoerd. De opportuniteit om de vzw Horizon 50 – 200 te behouden zal worden geverifieerd.

VERKIEZINGEN

- De regering start op korte termijn de discussie met het oog op het nemen van een beslissing over welke stemmethode(n) zullen worden gebruikt bij de volgende verkiezingen. België kent momenteel een combinatie van stemmen op papier en elektronisch stemmen op offline stemcomputers. Aangezien het raamcontract voor diensten en leveringen in kader van het elektronisch stemmen afloopt in januari 2027 en de apparatuur verouderd is, dient dit verder te worden geëvalueerd. Variaties op de verschillende methoden op vlak van toegankelijkheid kunnen daarbij worden onderzocht; zo kan men denken aan verschillende stemmethoden voor blinden en slechtzienden, per brief, of elektronisch of op papier.
- In deze discussie zullen de gemeenten en de deelstaten, verantwoordelijk voor de organisatie van de lokale verkiezingen, worden betrokken.
- We zullen dus een strategie voor toekomstige stemmethoden in ons land (of het nu gaat om elektronisch stemmen in brede zin of om stemmen op papier met of zonder gebruik van technologie) uitwerken, gevoed door verschillende actoren: federale overheid, deelstaten, gemeenten en academici uit verschillende disciplines, o.a. politicologie, informatica en cybersecurity, recht en psychologie.
- We zullen de Belgische steden en gemeenten desgevallend financieel ondersteunen in het kader van de aankoop van nieuwe hardware ter vervanging van apparatuur die niet meer kan worden ingezet.
- Als onderdeel van een brede evaluatie van de verkiezingen van 2024, zullen we onder andere volgende elementen onder de loep nemen: het stemmen per volmacht, het stemrecht van en het stemmen door personen in bewindvoering, het aanwijzen van de leden van de stem- en telbureaus inclusief het optimaliseren / vereenvoudigen van de werking van de kiesbureaus, ook in

functie van de verschillende types kiezers die tijdens de verkiezingen bestaan, de organisatie van de verkiezingen en de wijze van stemmen van Belgen in het buitenland, de organisatie van de stemplicht voor 16-jarigen voor het Europees parlement .

- Op Europees niveau zullen we vragen aan de Europese Commissie om een Europees kiesregister te ontwikkelen om te vermijden dat EU-burgers met dubbele nationaliteit 2 keer kunnen stemmen voor de Europese parlementsverkiezingen.

ARMOEDEBESTRIJDING

Het risico op armoede en sociale uitsluiting ligt in dit land op 18,6%, met grote regionale verschillen. Elke persoon in armoede is en blijft er één te veel. Iedereen heeft recht op een menswaardig leven. Dat is een voorwaarde om verdere integratie en participatie mogelijk te maken.

Het bestrijden van armoede is dan ook een investering in de toekomst van dit land. Armoede leidt er immers toe dat mensen zich onvoldoende kunnen ontplooiën en participeren aan de samenleving. Door armoede gaat er heel wat potentieel verloren en verarmt de maatschappij in haar geheel.

De strijd tegen armoede is geen eenzijdig verhaal, maar vergt een transversale aanpak. Dat beleid moet op maat van de begunstigen en volgens de noden van de regio's en lokale besturen.

We richten het beleid zowel op het voorkomen van armoede, het detecteren van armoede als op mensen uit de armoede halen.

Armoede is meer dan een gebrek aan financiële middelen en heeft een bredere impact op zowel de persoon als de maatschappij. Het gaat ook over sociaal isolement, gezondheidsproblemen, enz. Begeleiding op maat is dan ook cruciaal. Daarom zetten we in op een fijnmazig beleid dat armoede gericht aanpakt, door: 1) het toe leiden naar kwalitatieve jobs die lonen en uiteindelijk leiden tot duurzame tewerkstelling en 2) het aanbieden van begeleiding op maat.

Een job blijft de belangrijkste garantie tegen armoede. Het kan generatiearmoede doorbreken, zorgt voor meer schouders om onze sociale zekerheid te dragen en verzekert een sterke sociale bescherming in de toekomst. Het aantal leefloongerechtigden is de laatste jaren gestegen. Als we meer mensen aan de slag krijgen kunnen we beter voorzien in de noden van de meest kwetsbaren. Een van de doelstellingen van deze regering is dan ook om werken meer lonend te maken.

Hoe meer mensen we met een job duurzaam uit de armoede kunnen halen, hoe meer armoedebeleid zich kan focussen op zij die niet kunnen werken en hulpbehoevend zijn. De stap naar betaalde arbeid is immers niet voor iedereen een haalbare kaart. Zij moeten gerichte hulp op maat en ondersteuning krijgen. Dat geldt ook voor personen die voor een laag loon werken, alleenstaanden en eenoudergezinnen die het moeilijk hebben om de eindjes aan elkaar te knopen. Ons sociaal stelsel moet rechtvaardig zijn en een duwtje in de rug kunnen geven aan zij die het echt nodig hebben.

In ons sociaal stelsel gaat solidariteit hand in hand met verantwoordelijkheid en een goed evenwicht tussen rechten en plichten. Onze sociale hulp moet gaan naar zij die het echt nodig hebben. Daarom is het eveneens belangrijk om misbruik tegen te gaan en fraude op te sporen. Op die manier waarborgen we de betaalbaarheid én doelmatigheid van ons sociaal stelsel. We blijven inzetten op de participatie van personen in armoede aan het beleid en verzekeren monitoring van de genomen regeringsmaatregelen.

EEN JOB ALS CRUCIALE DAM TEGEN ARMOEDE

- Het doel van onze niet-contributieve sociale bijstandsuitkeringen is om een inkomen te garanderen dat hoog genoeg is om mensen in staat te stellen een menswaardig leven te leiden, voor zij die het nodig hebben, maar dat tegelijkertijd niet te hoog is, zodat een echte en significante prikkel wordt behouden voor degenen die kunnen werken. De verschillende sociale bijstandssystemen zijn echter onvoldoende doeltreffend en de berekeningswijzen en categorieën zijn onvoldoende afgestemd op de specifieke noden van de gezinnen en alleenstaanden in kwestie, missen samenhang en logica en doeltreffendheid.

Ze slagen er ook onvoldoende in om het risico op armoede of sociale uitsluiting te verminderen, dat momenteel nog te veel mensen treft.

Het is noodzakelijk ons systeem van sociale bijstand te hervormen en te vereenvoudigen om:

- Te zorgen voor een menswaardig bestaansminimum voor iedereen die het nodig heeft, zodat men waardig kan leven;
- de complexiteit van de bestaande regelgeving drastisch te vereenvoudigen;
- de misbruiken en excessen aan te pakken, opdat het draagvlak voor onze sociale bijstand gegarandeerd blijft;
- de inactiviteitsvallen te verminderen en de terugkeer van inactieve, inzetbare personen naar werk te bevorderen;
- werken opnieuw lonend te maken

- We hervormen en vereenvoudigen onze sociale bijstand, teneinde die activerender te maken, de begunstigden beter te integreren in onze samenleving en een menswaardig bestaan te garanderen. Deze hervorming moet zo mogelijk budgettair neutraal zijn.
  - In overleg met de bevoegde overheidsdiensten, harmoniseren en optimaliseren we de middelentoets en berekeningsmethoden van de verschillende bijstandsuitkeringen.
  - We verlagen de drempel naar een job door te voorzien in een eenvoudige en voorspelbare cumulregeling voor inkomsten uit arbeid en versterken zo ook de ondersteuning om de uitstroom of terugkeer naar werk te bevorderen. Dit geldt in het bijzonder voor personen met een handicap gerechtigd op een IVT. We ontwikkelen een getrappt systeem, rekening houdend met een verhoogde werkhervatting en dus hogere arbeidsinkomsten. Er wordt rekening gehouden met alle (beroeps- of vervangings-) inkomsten van de begunstigden, ook met inkomsten uit roerende en onroerende goederen. Om de opstap naar werk te stimuleren, wordt voor personen met een handicap een bepaald bedrag van het arbeidsinkomen vrijgesteld. We verbeteren de cumulregeling voor IT met uitkeringen na tewerkstelling zodat een periode van tewerkstelling niet leidt tot verlies van de IT. Voor leefloongerechtigden passen we de SPI-vrijstelling via een getrappt systeem aan om werken voor deze doelgroep lonender te maken en zo (mogelijk) voltijds werken aantrekkelijk te maken, maar we verkorten deze vrijstelling tot 2 jaar.
  - We voorzien in een geharmoniseerd en vereenvoudigd systeem van vrijstelling van bepaalde inkomsten en uitkeringen, zoals de kinderbijslag en de integratietegemoetkoming voor personen met een handicap.
  - We onderzoeken of, naast deze maatregelen, hoe we ook (arbeidsrechtelijke) drempels kunnen wegwerken voor werkgevers om personen die het verst van de arbeidsmarkt af staan, zijnde personen met een handicap, langdurig zieken, invaliden en de meest kwetsbare leefloongerechtigden tewerk te stellen.
- We breiden zo snel mogelijk het toepassingsgebied van het GPMI verplicht uit tot alle begunstigden van een (equivalent) leefloon, behoudens voor zij die om billijkheids- of gezondheidsredenen niet kunnen werken. We onderzoeken de impact van deze maatregel op de werking van de OCMW's en engageren ons om te voorzien in de extra ondersteuning, die nodig is voor de uitvoering hiervan. De begunstigden die een GPMI afsluiten, worden maximaal begeleid naar activering en maatschappelijke integratie via werk, via een taalcursus, een opleiding, een inburgeringstraject, enzovoort.
- Ook personen met een verslavingsproblematiek hebben nood aan specifieke en aangepaste begeleiding om hun genezing en maatschappelijke integratie zo doelmatig en succesvol mogelijk te maken, en hen uiteindelijk, waar mogelijk, te kunnen toeleiden naar een job. Het is dan ook essentieel dat zij door een arts worden onderzocht om zo de juiste (medische) aanpak uit te stippelen. Blijkt uit het advies van de arts dat de maatschappelijke integratie van de gerechtigde gebaat is bij een ontwenningsskuur, en de betrokkene niet al vrijwillig een ontwenningsskuur volgt, moet dit een onderdeel uitmaken van het GPMI.
- De hoogte van de sociale bijstand moet afhankelijk zijn van de behoefte van de begunstigde en niet enkel van zijn/haar statuut. Er wordt rekening gehouden met de armoedegrens, maar er moet eveneens een maximale afstand gewaarborgd worden tav een opstap (of terugkeer) naar werk (waar mogelijk) om werken opnieuw lonend te maken. Daarom worden volgende maatregelen genomen:
  - Om excessen te vermijden, plafonneren we het geheel aan sociale bijstand en voordelen. We ontwikkelen hier een gedifferentieerd kader dat toelaat rekening te houden met de objectieve noden van een gezin, met bijzondere aandacht voor eenoudergezinnen. Voordelen in het kader van de ziekteverzekering zijn vrijgesteld. Sociale voordelen koppelen we aan het inkomen en het statuut. We beperken ze in totale omvang per gezin. Om hierbij promotievallen te vermijden, maken we sociale voordelen degressief naarmate het inkomen stijgt. We houden hierbij ook rekening met inkomsten uit roerende en onroerende goederen. Zo komen ze enkel terecht bij wie dat echt nodig heeft.
  - We voorzien eveneens in een cumulplafond. We herbekijken hierbij o.m. het gezinsbegrip. OCMW's moeten de regeling in artikel 34, § 2 van het KB van 11 juli 2002 houdende het algemeen reglement betreffende het recht op maatschappelijke integratie strikt toepassen, volgens een formule die via circulaire zal gepreciseerd worden.

- Er wordt een centraal register bijgehouden, waarin alle sociale bijstand en voordelen worden meegenomen, zodat er rekening mee gehouden kan worden bij de berekening van het geheel aan sociale bijstand en voordelen. Dat register is raadpleegbaar en dient ingevuld en aangevuld te worden door alle instanties die deze bijstand en voordelen toekennen. Voordelen in het kader van de ziekteverzekering zijn vrijgesteld.
  - Een deel van deze financiële steun (o.a. de sociale bijstandsuitkering) kan, indien er aanwijzingen zijn dat de financiële hulp niet wordt gebruikt om te voorzien in de dagelijkse basisbehoeften van de begunstigde(n), uitbetaald worden in alternatieve vormen. Er worden richtlijnen uitgevaardigd over de situaties waarin dit aangewezen is.
- De regering zal bestuderen hoe de administratieve vereenvoudiging van het sociaal beleid kan worden doorgevoerd voor een betere leesbaarheid, toegankelijkheid en toepassing.
  - In samenspraak met de lokale besturen wordt er werk gemaakt van uniforme toekenningsregels voor aanvullende financiële steun die er, met respect voor de lokale autonomie, voor zorgt dat de behoeften van gezinnen in armoede meer op dezelfde manier worden ingeschat in alle OCMW's. Zo vermijden we willekeur in de hulpverleningspraktijk en garanderen we gelijkaardige steun in gelijkaardige hulpvragen. De toekenningsvoorwaarden en de hoogte van de aanvullende bedragen moeten rechtvaardig en doelgericht blijven, en moeten de stap naar werk steeds aanmoedigen. We gebruiken maar evalueren daarom de REMI-tool, zowel de criteria, de referentiebedragen als de toepassing ervan. We bekijken onder meer welke criteria lokale besturen in rekening nemen om bijkomende financiële steun uit te keren. Het verlenen van extra financiële steun mag immers geen werkloosheids- of inactiviteitsval tot gevolg hebben.
  - De toekenningstermijnen van een leefloon zijn flexibel, rekening houdend met de specifieke noden van de aanvragen. De mogelijkheden tot sanctionering, schorsing en intrekking in contexten van kwade trouw worden versterkt.
  - N.a.v. de wantoestanden die werden onthuld omtrent de behandeling van individuele dossiers bij het OCMW van Anderlecht, blijkt duidelijk dat OCMW's moeten worden geresponsabiliseerd. We ontwikkelen een bonus-malussysteem, waarmee we via in- en outputgerichte financiële prikkels OCMW's stimuleren om maximaal in te zetten op intensieve, aanklampende begeleiding, activering en maatschappelijke integratie van leefloongerechtigden. Die prikkels, moeten resultaatgericht zijn en worden toegekend o.b.v. kwalitatieve en kwantitatieve parameters.

Er wordt een strenger controle- en sanctiekader uitgewerkt. Hierbij zullen door de POD MI stapsgewijs en systematisch meer controles gebeuren op een grotere steekproef en krijgt deze meer sanctiemogelijkheden.

OCMW's die obv deze parameters mooie resultaten boeken, worden beloond.

Is dit niet het geval, zullen boetes worden opgelegd en kunnen de federale toelagen voor de OCMW's worden herbekeken.

Bij vermoedens van fraude, misbruik of foutieve toepassing van de toekenningsregels, kan desbetreffende OCMW eveneens worden geauditeerd, wat ertoe kan leiden dat deze tijdelijk onder curatele wordt geplaatst. De gemotiveerde beslissing tot auditeren komt toe aan de minister van Armoedebestrijding. De regering neemt een gemotiveerde beslissing op voorstel van de Ministerraad over het onder curatele plaatsen.

- De samenwerking tussen de OCMW's en de Gewestelijke diensten voor arbeidsbemiddeling en beroepsopleiding moet nauwer om cliënten beter te kunnen opvolgen, en op maat van hun noden. Daarom zorgen we voor een samenwerkingsakkoord in functie van een betere gegevensuitwisseling en opvolging van wie een leefloon ontvangt.
- Maatschappelijk werkers zijn het hart en de motor van een goed werkend OCMW. We onderzoeken hoe we de administratieve lasten en caseload kunnen verlichten, met als doel de job aantrekkelijker te maken en extra te kunnen inzetten op begeleiding op maat, meer zelfredzaamheid en activering van OCMW-cliënten. We gaan in overleg met de deelstaten over een verruiming van de diplomaverensten voor sociaal werkers.

SOCIALE BESCHERMING EN HULP VOOR WIE HET NODIG HEEFT

- We zetten de strijd tegen non take-up bij de meest kwetsbaren verder. We zetten verder in op financiële en digitale geletterdheid. De overheid communiceert op een duidelijke en transparante manier, zodat de burgers niet alleen weten waar ze recht op hebben, maar die hulp ook effectief krijgen.
- Onze samenleving digitaliseert almaar sneller. Sommige mensen, onder wie zeker ook kwetsbare mensen zoals ouderen en personen met een handicap, zijn echter niet even snel mee met die digitalisering, waardoor ze riskeren de nodige hulp niet te krijgen. De dienstverlening moet, naast digitaal, ook fysiek en telefonisch gegarandeerd en toegankelijk blijven. Openbare diensten moeten permanenties organiseren en daarnaast ook minstens 1 maal per week, op afspraak, de burger te woord kunnen staan. De regering waakt erover dat digitale inclusie vanaf de ontwerpfase centraal staat bij zowel de ontwikkeling als de latere aanpassingen van digitale diensten en producten van de federale overheid. Ook stimuleert ze essentiële diensten om het principe van “inclusie by design” te hanteren.
- We maken overheids campagnes voor preventie van online of offline oplichting doeltreffender door te focussen op mensen die minder digitaal vaardig zijn. Zij hebben dit het meest nodig.
- We helpen mensen met overmatige schuldenlast en we strijden tegen de schuldundustrie. Indien van toepassing, worden, na overleg met de betrokken actoren (o.a. armoedeorganisaties en diensten van schuldbemiddeling), nieuwe wetgevende initiatieven terzake genomen.
  - De kennis en bewustwording rond schuldhulp moet beter, o.a. infocampagnes om de doelgroep beter te informeren over de verschillende niveaus van schuldhulpverlening (zoals de mogelijkheid om zich bij de vrederechter te laten begeleiden). Er wordt meer ingezet op preventie. Daarnaast verbeteren we de vroegdetectie van overmatige schuldenlast zodat mensen kunnen geholpen worden vooraleer hun schuldenlast onbeheersbaar wordt, zoals systemen van vroegsignalering door bepaalde schuldeisers (zoals nutsbedrijven en ziekenhuizen) t.a.v. lokale besturen en actoren op te zetten. Dit gebeurt in overleg met de deelstaten en lokale besturen.
  - We maken schuldafbouw efficiënter en eenvoudiger en de opbouw van bijkomende schulden wordt vermeden.
  - Wie schulden heeft of moeite heeft met het beheren van zijn budget, zetten we aan om zijn/haar financiële skills te verbeteren. Waar nodig worden budgetbegeleiding of zelfs budgetbeheer een verplicht onderdeel van het GPMI.
  - We stimuleren de procedure van de minnelijke invordering en zorgen ervoor dat de te volgen stappen hierin strikt worden afgebakend zodat deze niet kunnen leiden tot disproportionele meerkosten. In dit perspectief wordt boek XIX van het Wetboek van economisch recht inzake consumentenschulden tegen het einde van het eerste jaar van de legislatuur geëvalueerd en eventueel waar nodig aangepast in functie van deze evaluatie.
  - Daarnaast verlagen we verder de administratieve en fiscale kosten die gepaard gaan met een gerechtelijke invordering van schulden.
  - We beschermen de consument tegen wanpraktijken van invorderaars. In overleg met alle actoren op het terrein nemen we de nodige maatregelen. Zo buigt de regering zich over het aantal verstekvonnissen van de vrederechters. De IOS-procedure, zoals die bestaat op B2B, wordt uitgebreid naar particulieren, met specifieke waarborgen (zoals een onafhankelijke toetsing van de schuldvordering die het voorwerp uitmaakt van de vordering), gelet op het profiel van de schuldenaar.
  - 1 jaar na de effectieve inwerkingtreding zal, samen met alle actoren, een evaluatie plaatsvinden van het effect op het terrein van het nieuwe tuchtrecht voor gerechtsdeurwaarders.
  - Het belangt alle partijen aan om de collectieve schuldenregeling zoveel mogelijk kans op slagen te bieden. De collectieve schuldenregeling wordt verder hervormd tot een procedure die garandeert dat schuldenaars efficiënt en duurzaam geholpen worden, rekening houdend met de aanwezigheid van minderjarige kinderen in het huisgezin. Zo versnellen we de procedure ervan en wordt er werk gemaakt van een meer verfijnd en gemoduleerd sanctiesysteem bij niet-naleving van voorwaarden. We maken deze procedure toegankelijk voor alle mensen met overmatige schuldenlast. Daarnaast omkaderen we de rol en de taken van de schuldbemiddelaar beter. Tevens verlagen we de

kost van de procedure en optimaliseren we de informatisering van JustRestart. De retributie voor het gebruik van dit platform zal niet ten laste vallen van de schuldenaar.

- De wet op de overheidsopdrachten wordt indien nodig aangepast om te waken over een ethische en correcte invordering door de overheid als schuldeiser t.a.v. burgers en ondernemingen. Zo geeft de overheid als schuldeiser het goede voorbeeld.
- Om ervoor te zorgen dat de steun terecht komt bij wie ze echt nodig heeft en waarvoor ze effectief bedoeld is, zetten we waar opportuun een deel van de financiële steun om in materiële steun. Om te bepalen wanneer dit opportuun is, worden richtlijnen opgesteld, rekening houdend met de specifieke context en een menswaardig inkomen. Het is belangrijk om mensen bewuster te maken van het beheer van hun budget. Het OCMW kan het (equivalent) leefloon inzetten om bepaalde kosten rechtstreeks uit te betalen, zeker bij personen die in het verleden al kampten met een schuldproblematiek of om aankopen te doen in het belang van het kind (schoolfactuur- en materiaal, kleding, ...) wanneer blijkt dat dit niet (op correcte wijze) gebeurt. Op deze manier worden de basisbehoeftes gegarandeerd en worden die overheidsmiddelen efficiënt besteed aan zaken waarvoor ze dienen.
- Wanbetalingen rond onderhoudsgeld pakken we aan. We versterken de slagkracht van de Dienst voor Alimentatievorderingen (DAVO) door deze in staat te stellen om het bedrag van de alimentatie automatisch aan de bron af te houden van de inkomsten van de onderhoudsplichtige ouder en breiden de werkingssfeer uit. Daarbij ligt de nadruk op het weghalen van drempels voor kwetsbare groepen. We passen de maximumbedragen aan, bekijken of we deze plafonds kunnen schrappen en zetten ook maximaal in op het terugvorderen van achterstallig onderhoudsgeld. Ook de voorschotten moeten automatisch worden toegekend en er wordt nagegaan hoe we kunnen waarborgen dat deze bedragen maximaal overeenkomen met het effectieve bedrag van het verschuldigde en onbetwiste onderhoudsgeld. We kijken hiervoor naar de aanbevelingen van het Rekenhof en vereenvoudigen de procedure. We bekijken de mogelijkheid om het onderhoudsgeld terug te vorderen via de belastingen. We stimuleren OCMW's om onderhoudsgeld te vragen bij de ex-partner van een OCMW-cliënt, wanneer deze dit niet zelf gedaan heeft.
- De installatiepremie stemmen we beter af op de noden van (alleenstaande) ouders en maken we rechtvaardiger. We moduleren op gezins- en individuele woonsituatie en voorzien in een extra bedrag voor elk inwonend kind. Deze premie wordt per adres berekend, en niet langer per persoon. Zo wordt vermeden dat meerdere volwassenen voor éénzelfde adres tegelijk een volwaardige installatiepremie ontvangen.
- We voeren de strijd tegen dak- en thuisloosheid op en blijven ook inzetten op projecten zoals Housing First voor daklozen die worstelen met complexe problematieken. We stemmen onze aanpak af met de verschillende relevante actoren en bestuursniveaus. Er wordt ook voorzien in de nodige begeleiding. Jongvolwassenen die dreigen dak- en thuisloos te worden, moeten op tijd gedetecteerd worden en ondersteund.
- In samenwerking met regionale overheden worden inspanningen gedaan om de structurele budgetten voor de voedselbanken op peil te houden.
- Sociale fraude is ontoelaatbaar en heeft als gevolg dat er minder middelen beschikbaar zijn voor de meest kwetsbaren. We sporen sociale fraude dan ook actief op. We verzekeren de rechtstreekse inzage (tenminste voor OCMW's) tot alle nodige informatie, bankrekeningen en eigendommen (in binnen- en buitenland), van o.a. de Nationale Bank en d.m.v. samenwerkingsakkoorden met andere landen (en door bijvoorbeeld de OCMW's – bij een vermoeden van fraude - de mogelijkheid te geven om buitenlands vermogen op te sporen in samenwerking met publieke en private partners.) Zo verzekeren we een transparant totaaloverzicht, breiden we de mogelijkheden van het sociaal onderzoek uit en versterken we de medewerkingsplicht van de hulpvrager. Bij sociale fraude wordt sociale hulp geweigerd en worden onterechte uitkeringen, premies en voordelen teruggevorderd. We maken werk van een ruimer inkomensbegrip, waarbij we ook kijken naar de roerende inkomsten.

GELIJKE KANSEN

Dit land is steeds een koploper geweest wanneer het gaat over inclusie en gelijke kansen. Iedereen kan deel uitmaken van onze samenleving en moet zich hier maximaal kunnen ontplooiën, ongeacht huidskleur, afkomst, gender, seksuele geaardheid, handicap, leeftijd, en andere wettelijk beschermde discriminatiecriteria. Iedereen moet volwaardig deel kunnen uitmaken van onze samenleving. Gelijke kansen is een zaak van iedereen.

In een democratische rechtsstaat is geen plaats voor racisme en discriminatie.

GELIJKHEID EN NEUTRALITEIT

- We blijven investeren in een inclusieve samenleving, waar we geen onderscheid maken op basis van geslacht, seksuele oriëntatie, geloofsovertuiging, afkomst, leeftijd, handicap of andere wettelijk beschermde criteria van discriminatie en waarvan het gedeeld burgerschap essentieel deel van uitmaakt. We waarborgen de gelijkheid van rechten voor iedereen, zonder discriminatie.
- De federale overheid voert, met inachtnaam van de Europese richtlijnen, een competentiegericht en proactief personeelsbeleid waarbij 'de beste persoon op de beste plaats' de stelregel is. De publieke sector moet inzake personen met een handicap het voorbeeld geven: we implementeren sancties waar de voorziene richtcijfers in deze structureel niet gehaald worden.
- Racisme en discriminatie zijn onaanvaardbaar en staan haaks op de basisprincipes van een democratische rechtsstaat. In overleg met het middenveld en de bevoegde gelijkheidsorganen ontwikkelen we een ambitieus interfederaal actieplan tegen racisme, discriminatie en onverdraagzaamheid.

EEN INCLUSIEVE, VEILIGE SAMENLEVING VOOR IEDEREEN

- Elke vorm van geweld, discriminatie en intimidatie omwille van iemands eigenheid is ontoelaatbaar. Zo is het bijvoorbeeld belangrijk om onderrapportering (in eerste instantie bij de politie) hiervan aan te pakken: we voeren een uniforme registratiecategorisering in van alle meldingen van geweld of intimidatie en maken duidelijke afspraken over de exacte rapportering van de gemelde feiten. Het verlagen van de drempel voor het indienen van een klacht, het verbeteren van de toegang tot politiediensten (o.a. via Police-on-Web of Mypolice app) en de kwaliteit van de geregistreerde klachten om de vervolging door het openbaar ministerie te optimaliseren, blijven belangrijke elementen in de strijd tegen deze fenomenen. De politie mag echter niet de enige actor zijn in deze strijd en het proactief beheer moet gebaseerd zijn op een ketenbenadering, met toegang tot relevante informatie en een passende ondersteuning. We vereenvoudigen daarnaast het aantal meldpunten en ijveren voor een vlottere doorverwijzing. We zorgen dat de meldpunten bekend en laagdrempelig toegankelijk zijn.
- Ook onze ouderen mogen we niet vergeten. We gaan de strijd aan tegen 'ageism' en leeftijdsdiscriminatie en engageren ons voor de internationale VN-conventie rond ouderenrechten.

LGBTI+

- Ons federale beleid richt zich op het bevorderen van gelijke rechten, respect en inclusie voor alle leden van de LGBTI+-gemeenschap. De federale overheid zal samen met de gefedereerde entiteiten een actief en transversaal beleid voeren met bijzondere aandacht voor de bescherming van de rechten van LGBTI+ personen. We erkennen de uitdagingen die LGBTI+ personen nog steeds ervaren. Het is onze taak om een samenleving te creëren waarin iedereen, ongeacht seksuele geaardheid of genderidentiteit, vrij en veilig kan zijn.
- In onze samenleving moeten mensen van elk gender en elke seksuele geaardheid veilig en vrij kunnen leven. We hebben hier bijzondere aandacht voor in bijvoorbeeld opleidingen, sensibiliseringscampagnes en omstaandertrainingen. Zo leert iedereen om geweld in de samenleving een halt toe te roepen.

- Parket en politie moeten ook consequent optreden tegen daders van geweld. We versterken opleidingen voor politiediensten, GAS-ambtenaren, stadswachten en buurtwerkers over geweld en discriminatie tegen LGBTI+-personen. We zorgen voor een beter onthaal van slachtoffers gevolgd door begeleiding tijdens elke stap van een klachten- of herstelprocedure en staan als overheid consequent aan de kant van de slachtoffers.
- We maken het mogelijk om te kiezen voor een niet-zichtbare registratie van de geslachts- en genderinformatie.
- De regering beschermt de fysieke en psychologische integriteit en de lichamelijke autonomie van personen met variaties in seksuele kenmerken.

PERSONEN MET EEN HANDICAP

- Dit land moet toegankelijk zijn om personen met een handicap écht te laten deelnemen aan onze samenleving. Dit gaat verder dan louter fysieke toegankelijkheid (publieke federale gebouwen en diensten, openbaar vervoer, enzovoort). We werken ook aan een toegankelijker en meer klantgerichte dienstverlening en een arbeidsmarkt die personen met een handicap kansen geeft. We vervullen als overheid hierbij een voorbeeldrol door onze dienstverlening, zowel fysiek, telefonisch als digitaal, toegankelijk te maken en te ontdoen van (soms letterlijke) drempels die participatie in de weg staan. De federale overheid moet de ambitie hebben om al haar gebouwen toegankelijk te maken en gaat hiervoor o.a. op zoek naar quick wins. We doen dit ook bij nieuwe gebouwen volgens de principes van het Universeel Ontwerp. Voor een overheid op mensenmaat, met de burger centraal.
- De European Disability Card is een voorbeeld van instrumenten die we naar voren schuiven om via sensibilisering meer inclusie te bereiken.
- We blijven verder inzetten op toegankelijk openbaar vervoer voor iedere bezoeker en een toegankelijke infrastructuur (stations, perrons, voertuigen). Hierbij geven we bij de uitvoering voorrang aan de grotere stations, die het grootste aantal mensen met beperkte mobiliteit of handicap bereiken. De assistentieaanvragen moeten zo klantvriendelijk mogelijk zijn. Daarbij is tevens een goede samenwerking met de stakeholders essentieel om knelpunten weg te werken rond een volledige deelname aan de samenleving.
- Er wordt een toegankelijkheidstoets toegepast bij massa-evenementen. We evalueren de verschillende crisis- en interventieplannen in functie van personen met een handicap. Het mag niet zijn dat de specifieke behoeften en noden van personen met een handicap vergeten worden wanneer er zich uitzonderlijke gebeurtenissen voordoen zoals natuurrampen of terreuraanslagen.

STRIJD TEGEN GENDERGELATEERD GEWELD

- Er is nood aan een holistische, multidisciplinaire aanpak van gendergerelateerd geweld, in alle vormen, inbegrepen online seksueel geweld, waarbij preventie, hulpverlening, politie en justitie op elkaar afgestemd zijn.
- We zetten de uitrol van de Zorgcentra na Seksueel Geweld (ZSG's) over het hele land verder, rekening houdend met de federale parlementaire onderzoekscommissie, en verankeren de financiering van de bestaande en bijkomende centra. In Brussel moet de tweetalige dienstverlening worden gegarandeerd, zoals wettelijk bepaald.

De zorgcentra na seksueel geweld doen schitterend werk in het verzorgen en begeleiden van slachtoffers van seksueel geweld. Een verplichte dadertesting, na seksueel geweld, naar HIV en andere seksueel overdraagbare aandoeningen zou heel wat angst maar ook onnodige behandelingen kunnen voorkomen.

We gaan in overleg met de deelstaten om te voorzien in een nauwe aansluiting van de ZSG's en de zorg voor slachtoffers van niet-acuut seksueel geweld en online seksueel geweld. Via de oprichting van lokale contactpunten of lokale samenwerkingsverbanden verkleinen we bovendien de afstand voor slachtoffers van seksueel geweld. Er is ook aandacht voor de opvang van LGBTI+-slachtoffers van seksueel geweld.

Slachtoffers moeten dicht bij huis terecht kunnen om zich medisch, psychologisch en seksuologisch te laten begeleiden. We komen tegemoet aan de noodzaak voor bijkomende referentiecentra voor genitale verminking, die eventueel worden ingekanteld in

de Zorgcentra na Seksueel Geweld. Ook preventie is belangrijk. Daarom investeren we extra middelen in preventiecampagnes die we richten op families van meisjes die risico lopen en op professionals die in contact staan met families.

- We zorgen daarnaast ook voor bijkomende investeringen in sterke en laagdrempelige hulpverlening voor slachtoffers van seksueel en intrafamiliaal geweld. Plegers worden begeleid opdat zij nooit meer zulke feiten zouden plegen.
- We zorgen voor een strenge aanpak en consequente opvolging van achterlating, huwelijksdwang en genitale verminking bij minderjarigen. We zorgen ervoor dat hulpverleners, politie en justitie hiervoor goed opgeleid en uitgerust zijn. Hulpverleners moeten gesensibiliseerd worden over de wettelijke mogelijkheid om het beroepsgeheim te doorbreken bij (risico-)gevallen van genitale verminking. We intensifiëren de vervolging van daders van genitale verminking. Dat geldt ook voor andere vormen van gender- en eengerelateerd geweld.
- We verhogen de aangiftebereidheid van slachtoffers van gendergerelateerd geweld, inbegrepen online seksueel geweld. Daarom wordt het mogelijk gemaakt om anoniem aangifte te doen (met respect voor de rechten van verdediging), moet er gesensibiliseerd worden rond de mogelijkheid om online aangifte te doen van fysiek geweld, via Police- on-web en maken we werk van een bredere bekendmaking van de MyPolice-app. We ijveren ook voor een vlotte doorverwijzing naar laagdrempelige meldpunten voor wie discriminatie, geweld of intimidatie meemaakte. Het landschap van meldpunten wordt vereenvoudigd zodat verzekerd is dat elk slachtoffer toegang heeft tot een meldpunt.
- We pleiten voor het verbeteren, het afstemmen en het toegankelijk maken van risicotaxatie-instrumenten, ook op mobiele applicaties van de politiediensten. Deze instrumenten moeten verplicht worden voor elke klacht of procedure van gendergeweld bij de politie en/of het openbaar ministerie, zoals al het geval is voor IFG. Daarnaast zetten we in op risicobeheer zowel tijdens als na de gerechtelijke procedure of hulpverleningsprocedure. De toegang tot essentiële informatie in gevallen van geweld moet worden vergemakkelijkt om een snelle en passende behandeling mogelijk te maken.
- Het mobiele stalkingalarm wordt op technisch vlak geoptimaliseerd. Bijkomend moet het mobiel stalkingalarm verder uitgebouwd worden en de nodige budgetten dienen structureel verankerd te worden. De synergie met andere beschermingssystemen tegen intimidatie wordt geoptimaliseerd en de verdere uitrol wordt afgestemd met de uitrol van de slachtofferapplicatie aangezien beide systemen complementair zijn.
- We onderzoeken een verplichte inschakeling van DAVO bij intrafamiliaal geweld, om het innen van alimentatie en het tegengaan van economisch geweld te waarborgen.
- De federale regering onderzoekt de specifieke uitdagingen waarmee eenoudergezinnen worden geconfronteerd.
- Het wordt verboden om een maagdelijkheidsattest af te leveren. Ook een maagdenvliesreconstructie wordt verboden.
- We strijden tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag.
- We geven uitvoering aan Richtlijn (EU) 2023/970 mbt de versterking van de toepassing van het beginsel van gelijke beloning van mannen en vrouwen voor gelijke of gelijkwaardige arbeid.

VEREENVOUDIGING VAN HET LANDSCHAP

- Een vlotte toegankelijkheid en dienstverlening voor de burger is cruciaal. Samenwerking met de mensenrechteninstellingen in het land moet, in het belang van de rechtzoekende, maximaal uitgebouwd worden. Via een samenwerkingsakkoord streven we naar een A-status. Hierbij worden de bevoegdheden van elke instelling duidelijk afgebakend.
- Het Rekenhof voert een audit van het IGVM uit.
- We verminderen de financiering van Unia met 25%

ENERGIE

Om onze voorzieningszekerheid te garanderen en de klimaattransitie te laten slagen, moeten we actie ondernemen om het energieverbruik terug te dringen en het aanbod naar elektriciteit aanzienlijk te vergroten. Vooruitzichten maken duidelijk dat de door vorige regeringen geplande extra capaciteit onvoldoende zal zijn. Het Belgisch energielandschap staat de komende jaren voor een enorme transformatie.

In het licht van de strijd tegen klimaatverandering zetten we dan ook de energietransitie verder richting een duurzame en klimaatneutrale energieproductie weg van fossiele brandstoffen. Dit doen we door in te zetten op meer elektrificatie en minder afhankelijkheid van import. We komen de gemaakte afspraken in kader van het Akkoord van Parijs en de goedgekeurde Europese klimaat- en energiedoelstellingen voor ons land na. Samen met de Gewesten, werken we een **langetermijnvisie en strategie** met het nodige pragmatisme en ambitie uit die we verankeren in een **interfederaal energiepact** waarbij ieder zijn verantwoordelijkheid neemt om deze uit te voeren.

Dit is noodzakelijk, niet alleen om die duurzame transitie in goede banen te leiden, maar ook omdat we vandaag niet voldoende productiecapaciteit hebben om de elektrificatie, die de vraag naar elektriciteit tegen 2050 volgens meerdere studies meer dan zal doen verdubbelen, te ondersteunen. De huidige productiecapaciteit zal slechts de helft van de benodigde elektriciteit kunnen leveren. Dit brengt niet alleen een enorme energieafhankelijkheid van andere landen met zich mee, maar dreigt ook gepaard te gaan met een enorm prijskaartje voor onze burgers en bedrijven. We kunnen de toename van de elektriciteitsvraag wat afremmen door te focussen op verstandig energiegebruik en te investeren in energie-efficiëntie. Maar diverse studies tonen duidelijk ook aan dat zonder bijkomende productiecapaciteit ons land de elektrificatie niet zal kunnen bolwerken. We zullen daarom de komende jaren aanzienlijk moeten investeren in **bijkomende kleinschalige en grootschalige capaciteit**, willen we de stroomvraag dekken en de energie betaalbaar en concurrentieel houden voor burgers en ondernemers.

Wat die bijkomende productiecapaciteit betreft, vertrekken we vanuit het principe van de **technologieneutraliteit** zonder taboes en kiezen voor een betaalbare en zekere, veilige en koolstofneutrale energiemix. Daarom zet de federale overheid ten volle in op een energiemix van zowel hernieuwbare energie als nucleaire energie en andere vormen van koolstofneutrale energiebronnen. Gelet op de bevoegdheidsverdeling wordt dit beleid optimaal afgestemd met de Gewesten zonder de Gewesten te beletten in hun eigen bevoegdheden.

Een belangrijk sluitstuk is hoe we met energie omgaan. **Verstandig energiegebruik en vraagbeheer** maken de uitdaging beheersbaarder. Om de geproduceerde energie tot bij de burgers en ondernemingen te brengen, is een goed uitgebouwd netwerk met een stevige interconnectie met andere landen noodzakelijk.

Om de overheid bij te staan en het nodige objectieve cijfermateriaal aan te leveren, richten we een autonome Hoge Raad **voor energiebevoorrading** op, onafhankelijk van de sector.

LANGETERMIJNVISIE

- Een gezonde energiemix steunt op 3 pijlers: het verzekeren van bevoorradingszekerheid, de betaalbaarheid voor burgers en ondernemingen garanderen en duurzaam zijn. Duurzaamheid omvat de doelstelling van netto-koolstofneutraliteit over de gehele levenscyclus, de beschikbaarheid van de noodzakelijke hulpbronnen met respect voor het milieu en de sociale cohesie.
- Bouwstenen van het toekomstig energiebeleid zijn technologische innovatie, een voorspelbaar en stabiel en aantrekkelijk investeringsklimaat, open strategisch autonomie en uiteraard de veiligheid en duurzaamheid van installaties.
- Om onze afhankelijkheid van de invoer van brandstoffen uit geopolitiek risicovolle landen te verminderen, diversifiëren we de energiebronnen en versterken we de eigen productie van elektriciteit.
- Deze regering werkt op basis hiervan samen met de Gewesten een langetermijnvisie en strategie uit. Alle energiebronnen zullen beoordeeld worden op basis van dezelfde criteria om tot de meest kostenoptimale samenstelling van onze energiemix te komen. We maken in het regeerakkoord dan ook geen voorafname wat betreft de grootte van het aandeel van elke energiebron in het geheel.

- Om de strategische visie op de lange termijn te kunnen onderbouwen, nu en in de toekomst, is grondige becijfering nodig van de noodzakelijke capaciteit en de totale systeemkost daarvan. Daarnaast is een scenarioanalyse nodig voor alle energiedragers in het licht van de bevoorradingszekerheid, de duurzaamheid en de betaalbaarheid.
- In kader van de rationalisering van de kenniscentra, de nood aan objectieve gegevens en gebruikmakend van bestaande expertise binnen administraties, richten we hiervoor een autonome Hoge Raad voor energiebevoorrading op onafhankelijk van de sector die de nodige middelen en expertise heeft en alle relevante partners en entiteiten consulteert.
- De energie- en klimaatadministraties nemen het secretariaat van de Hoge Raad waar, begeleiden het proces, organiseren het belanghebbendenmanagement en garanderen de informatiedoorstroming binnen de overheid. Het Federale Planbureau verzorgt, in samenwerking met de gewestelijke expertisecentra, de macro-economische modellering.
- De Hoge Raad voor energiebevoorrading levert een eerste tussentijds rapport af in de loop van 2025. Op basis van het rapport zal het federale aandeel van het NEKP worden geactualiseerd.
- De langetermijnvisie en strategie wordt verankerd in een interfederaal energiepact en omkaderd in een samenwerkingsakkoord waarbij deze visie en strategie operationeel worden gemaakt en iedere entiteit zich engageert om de visie uit te voeren op basis van het door hen besliste energie- en klimaatplan. Deze wordt ook onderworpen aan een geregelde evaluatie.
- De Hoge Raad verzamelt jaarlijks de actuele en voorspelde evolutie van het verbruik, de capaciteit en de productie van alle energievectoren in het licht van de meest recente gegevens en de voortgang van projecten. In afwachting van haar eigen modellen is de Hoge Raad verantwoordelijk voor het op elkaar afstemmen van de bestaande modellen en onderzoeken van de belanghebbenden op energiegebied. De Hoge Raad monitort de technologische ontwikkelingen en technisch-economische gegevens van projecten in het buitenland en presenteert deze in een rapport.
- De Hoge Raad is verantwoordelijk voor het adviseren van de overheid over CRM-volumes en de investeringsplannen met respect voor de rol die de CREG, Elia en Fluxys te spelen hebben.
- De regering zal, in samenwerking met de deelstaten, een audit uitvoeren met betrekking tot de fysieke en IT-veiligheid van kritieke infrastructuur op de energiemarkt, met de bedoeling deze te versterken waar dit nuttig is.

EUROPA

- Een Europees geconnecteerd energienetwerk is essentieel voor een koolstofarme energiemix. Het netwerkontwikkelingsbeleid zal worden afgestemd op het energiebeleid van de overheid en de naleving van de goedgekeurde Europese doelstellingen.
- We houden de concurrentiehandicap met betrekking tot de energieprijzen van onze industrie op de Europese agenda en vragen blijvend aandacht en maatregelen om het kostennadeel van onze industrie ten aanzien van andere belangrijke handelsblokken in de wereld te erkennen en aan te pakken met een passend beleid.
- Wij pleiten voor een Europees beleid inzake staatssteun ter ondersteuning van de energietransitie dat coherent en gecoördineerd is om energieconcurrentie tussen lidstaten te voorkomen en zorgt voor een gelijk speelveld. Waar passend zal de regering op Europees niveau pleiten voor financiering en ondersteuning van grensoverschrijdende projecten voor infrastructuur. De regering zal pleiten voor voldoende financiering van het Connecting Europe Facility (CEF) fonds met het oog op de noodzakelijke investeringen in de energie-infrastructuur en ter ondersteuning van de industrie.
- Op basis van een objectieve studie van het Verdrag inzake het Energiehandvest in zijn gemoderniseerde versie overwegen we, in overleg met de regio's, de opportuniteit om uit het verdrag te stappen. De studie moet zich met name richten op de risico's van geschillen voortvloeiend uit het mechanisme voor geschillenbeslechting en op de obstakels die deze kunnen vormen voor het decarbonisatiebeleid van België.

FOSSIELE BRANDSTOFFEN

- Het energiebeleid van de regering is erop gericht de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen uit te faseren en de open strategische autonomie van het land te vergroten. De regering zal ervoor zorgen dat ons land niet bijkomend afhankelijk wordt van energievectoren, hulpbronnen of strategische industriële sectoren.
- In lijn met de huidige ambitie om op het Europese niveau de uitstoot van broeikasgassen te verminderen met -55% tegen 2030 en klimaatneutraliteit tegen 2050 en het Akkoord van Parijs, zijn nieuwe fossiele installaties in de context van CRM voor elektriciteitsproductie niet meer aan de orde, tenzij als overgangstechnologie in het kader van de nodige flexibiliteit en bevoorradingszekerheid en, waar mogelijk toekomstbestendig (bijvoorbeeld door CCS).
- We bekijken om het CRM bij te sturen zodat bestaande productie-installaties nog meer worden gestimuleerd om hun CO₂ uitstoot te verminderen via koolstofafvangst, met waarborging van voldoende flexibiliteit ten voordele van hernieuwbare energie.
- De regering zal het koolstofvrij maken van de consumptie bevorderen en onderzoeken hoe een prijssignaal dat gunstig is voor elektriciteit en koolstofneutrale brandstoffen en ongunstig voor fossiele brandstoffen te bewerkstelligen.
- Zij zal alle hefboomen binnen haar bevoegdheidssfeer aanwenden in het kader van de energienorm voor huishoudens en ondernemingen: belastingen, accijnzen en netwerkkosten (met respect voor de bevoegdheden van de CREG), en zal dit afstemmen met de Gewesten. Voordat deze bijstellingen worden uitgevoerd, zullen impactanalyses worden uitgevoerd op de concurrentiekracht van ondernemingen en de kosten voor huishoudens.
- Via samenwerkingsakkoorden, zoals bedoeld in de bijzondere financieringswet, stelt de federale overheid de gewesten in staat om ook sturend te werken richting meer verduurzaming van onze energiemix weg van fossiele brandstoffen.
- We bekijken waar we fossiele brandstoffen nog actief financieel ondersteunen. Waar mogelijk bouwen we deze ondersteuning geleidelijk af zonder de concurrentiepositie van onze ondernemingen en de koopkracht van onze burgers te verslechteren. Flankerende maatregelen bij het afbouwen kunnen daarbij worden bekeken.
- De accijnsrestituties op commerciële wegddiesel zullen geleidelijk worden verlaagd naar een niveau zodat we competitief blijven met onze buurlanden. Er zal overleg plaatsvinden met de sector om de impact van deze hervorming te beoordelen, evenals van andere belastingmaatregelen ten gunste van de vergroening en het concurrentievermogen van de sector.
- Wat het energieverbruik voor andere sectoren betreft, zal de regering de fiscale ondersteuning voor fossiele brandstoffen geleidelijk afbouwen. Om de concurrentiekracht van onze ondernemingen niet te schaden, zal de regering de vanaf 2025 geplande uitbreiding van de investeringsaftrek handhaven en, na evaluatie, indien nodig verhogen. De elektriciteit producerende sector ondervindt geen gevolgen van deze maatregelen.
- De regering zal pleiten voor de herziening van het Verdrag van Chicago om belasting te heffen op de brandstof die zich in de tanks van een vliegtuig bevindt bij aankomst in een land. Met betrekking tot toekomstige vliegtuigverdragen zal de regering een clause introduceren die bepaalt dat zodra de Europese Unie of een ander internationaal orgaan voorziet in de belastingheffing op kerosine, deze belastingheffing van toepassing zal zijn op de ondertekenende partijen bij het verdrag.
- De regering vraagt aan AD Energie bij de programma-overeenkomst betreffende de regeling van de maximum verkoopprijzen van de aardolieproducten tegen ten laatste eind 2025 een studie uit te voeren om diens doelmatigheid en doeltreffendheid in een snel evoluerend energielandschap te evalueren.

KERNENERGIE

- Een belangrijk onderdeel van de toekomstige energiemix is kernenergie als koolstofneutrale energiebron. Binnen de reeds hoger vermelde voorwaarden (duurzaamheid, veiligheid, kostenoptimalisatie,...) streven we naar een aandeel kernenergie van 4 gigawatt in onze elektriciteitsmix. Om koolstofvrij basisvermogen in ons land te waarborgen, lanceert de regering dan ook op korte termijn een ambitieus programma om de nucleaire industrie in België opnieuw op gang te brengen en nieuwe kernreactoren te bouwen. De regering verbindt zich er dan ook toe om op korte termijn te zorgen voor de verlenging van bestaande capaciteit en op langere termijn investeren we in de bouw van nieuwe capaciteit.

- In de wet van 31 januari 2003 trekken we alle bepalingen met betrekking tot de nucleaire uitfasering en het verbod op de bouw van nieuwe capaciteit in. Het juridisch kader voor de periodieke veiligheidsbeoordelingen blijft onverkort van kracht ter waarborging van de nucleaire veiligheid.
- Op zeer korte termijn zal de regering alle noodzakelijke maatregelen nemen om de bestaande eenheden die aan de veiligheidsnormen voldoen te verlengen, en zal zij daartoe besprekingen beginnen met de nucleaire exploitant en de eigenaars.
- Specifiek wat betreft Doel 4 en Tihange 3 kiest de regering voor een bijkomende levensduurverlenging met minimaal additioneel 10 jaar. Zoals voorzien door de IAEA-standaarden zal elke 10 jaar een periodieke veiligheidscontrole plaatsvinden. Indien deze controle positief is, zal er een additionele verlenging van 10 jaar plaatsvinden. Indien blijkt dat verdere exploitatie niet meer verantwoord is, kan de uitbating alsnog worden stopgezet.
- De regering zal ervoor zorgen dat vaardigheden, expertise en nucleaire intellectuele eigendom in België behouden blijven om het verlies van een strategische troef in ons land te vermijden. Het zal voorzien in de opleidingsbehoeften die nodig zijn voor de doelstellingen van deze overeenkomst.
- Ook zal worden gestreefd naar de valorisatie van kernwarmte, evenals naar de integratie van de normen op het gebied van nucleaire veiligheid en beveiliging in het ontwerp van reactoren.
- Tegelijkertijd zal de regering de levering van nucleaire brandstoffen op de lange termijn beoordelen en veiligstellen, inclusief kwesties die verband houden met de nucleaire brandstofcyclus. Dit zal in de eerste plaats gericht zijn op het minimaliseren van het gebruik van grondstoffen en de hoeveelheden hoogradioactief afval, en op het valoriseren van de materialen die op het nationale grondgebied aanwezig zijn.
- De federale regering vraagt aan het FANC, als onafhankelijke instelling, om voor 31/03/2025 als onafhankelijke instelling een rapport aan te leveren hoe de veiligheidsvereisten voor nucleaire installaties in België zich verhouden tot deze in landen met vergelijkbare technologie.
- De overheid positioneert zich strategisch in deze projecten. Bv. via samenwerking met gelijkgezinde landen, publiek-private samenwerking, kennisdeling, ... De regering werkt samen met de regio's op het gebied van de economische en industriële ontwikkeling van de gebieden, werkgelegenheid en opleiding.
- De regering zal zich inspannen om alle obstakels weg te nemen en de bouw van nieuwe kernreactoren te faciliteren en te versnellen zonder afbreuk te doen aan nucleaire veiligheidsvereisten.
- Kernenergie moet meer op de Europese agenda komen. We pleiten voor een Europese nucleaire strategie met oog op doorgedreven samenwerking en bekijken een actualisering en democratisering van het EURATOM verdrag.
- We nemen een actievere rol op binnen de Europese Nucleaire Alliantie en worden volwaardig lid in plaats van waarnemer.
- De regering zal de internationale samenwerking op het gebied van de vreedzame toepassingen van kernenergie met geïnteresseerde landen blijven ontwikkelen. Het zal de uitwisseling van ervaringen en het delen van kennis bevorderen.
- Wat betreft SMR's, pleiten we voor de invoering van een typecertificaat op Europees niveau en het verkorten van vergunningsprocedures.
- De regering is van plan om, in samenwerking met nucleaire spelers en industriële centra, een concreet plan op te stellen om de ontwikkeling, bouw en inbedrijfstelling van de eerste SMR in België te ondersteunen.

OFFSHORE

- Offshore energie is een belangrijk onderdeel van de huidige energiemix en die van de toekomst. We voeren dan ook samen met de Gewesten een ambitieus beleid om het aandeel daarvan te verhogen met een bijzondere focus op de mogelijkheden buiten onze eigen territoriale wateren.
- We voeren de gemaakte afspraken rond de Prinses Elisabeth Zone uit en evalueren de resultaten van de tender voor kavel 1.

- We sturen de voorwaarden voor kavels 2 en 3 bij indien uit marktreacties blijkt dat dit tot betere resultaten kan leiden. We trekken de termijn voor de bouw van de windparken op naar 5 jaar. We analyseren op dat moment ook of bepaalde parameters de kost hebben verhoogd ten aanzien van de buurlanden.
- Er wordt een beleidskader uitgewerkt met oog op het potentieel tot repowering van de bestaande offshore zone.
- Gezien het belang van interconnectie en voldoende stroomaanbod zetten we verder in op samenwerking met de Noordzeelanden om te komen tot een netwerk op de Noordzee.
- In samenwerking met de Gewesten faciliteren we voldoende aansluitcapaciteit om de offshore energie tot bij onze bevolking en ondernemingen te krijgen (Ventilus en Boucle du Hainaut).
- De regering zal tegen eind maart 2025 een beslissing nemen over de toekomst van het energie-eiland op basis van de recentste aankondiging van ELIA over haar overwegingen over het (niet-)toewijzen van de contracten inzake de DC-infrastructuur en het onderzoeken van alternatieve pistes, onder andere de toewijzing van de DC-infrastructuur na een afkoeling van de markt, de aansluiting van het eiland in AC, evenals het onderzoeken van een directe verbinding met Nautilus.

FLEXIBILITEIT EN INTERCONNECTIE

- De regering zal ervoor zorgen dat er vormen van flexibiliteit worden ontwikkeld die de verzoening van kernenergie en hernieuwbare energie mogelijk maken. Zonder afbreuk te doen aan de nucleaire veiligheid, zal de flexibiliteit van kernenergie via modulering worden versterkt of zelfs complementariteit met elektrolyzers worden onderzocht.
- We zetten maximaal in op marktwerking waarbij we alle kansen geven aan vraagzijdebeheer, decentrale en andere innovatietechnologieën om zich te ontwikkelen. De regering bestudeert de maximale activering van hefboomen binnen haar bevoegdheid voor opslag en beheer van de vraag naar grote infrastructuren en noodmaatregelen om de vraag terug te dringen in geval van een energiecrisis.
- De regering zal met de regio's een samenwerkingsovereenkomst ontwikkelen voor vraagflexibiliteit en zo bijdragen aan de ontwikkeling van een robuust en stabiel reguleringssysteem. In afwachting van dit samenwerkingsakkoord zal de regering Elia en de CREG, in overleg met de DNB's en de Gewestelijke regulatoren, de opdracht geven om binnen hun bevoegdheden beleid te voeren richting een eenvoudige, leesbare en op zoveel mogelijk variabele componenten steunende elektriciteitsprijs om de flexibele consumptie te bevorderen.
- Daarnaast bekijken we om het mogelijk te maken dat de hoeveelheid elektriciteit die gebruikt wordt voor het opladen van elektrische wagens te registreren zodat deze mee kan tellen voor het behalen van onze Europese energiedoelstellingen.
- Wat betreft het CRM zet de federale regering de huidige garantie voort opdat dit niet leidt tot extra kosten op de elektriciteitsfactuur. Ook onderzoeken we of het CRM administratief en logistiek kan worden geoptimaliseerd. De regering zorgt dat er geen bijkomende federale beleidskosten op de elektriciteitsfactuur van gezinnen en ondernemingen komt.
- De interconnecties in de brede zin van het woord zijn een essentieel sluitstuk in onze energievisie (elektriciteit, CO₂, waterstof...). De federale overheid zal pleiten voor een Europees beleid dat hefboomeffecten creëert in termen van financiering en publieke steun voor transportnetwerken en interconnecties die de bevoorradingszekerheid in België zullen versterken.
- De transportnetbeheerders en – middelen voor energie zijn strategische assets en moeten blijvend worden verankerd. De betrokken minister is verantwoordelijk voor het bestuderen en doen van aanbevelingen aan de regering gericht op het verankeren van energietransportnetwerkbeheerders en het waarborgen dat zij hun strategische functies duurzaam kunnen vervullen, met name door te zorgen voor een stabiele ondersteunende aandeelhoudersbasis en financieringsmogelijkheden op lange termijn.
- De regering zal de implementatie en evaluatie van het beleid ter bescherming van kritieke infrastructuur in de energiesector voortzetten.

BETAALBAARHEID

- Om de concurrentiekracht van onze ondernemingen te vrijwaren, wordt de energienorm versterkt met passende maatregelen zonder dat dit ten koste gaat van de andere netgebruikers en met respect voor de budgettaire grenzen. Daarnaast maken we de benchmarking ook meer vooruitziend.
- Zo wordt het accijnstarief op elektriciteit voor onze ondernemingen verlaagd naar het Europese minimum.
- We verlagen de transmissienettarieven voor elektriciteit voor de elektriciteit-intensieve industrie tot op het niveau van onze buurlanden.
- Samen met de Gewesten bekijken we hoe we deze extra ondersteuning kunnen koppelen aan een gelijkwaardige inspanning richting decarbonisering en meer energie-efficiëntie die de ondernemingen leveren zodat we ondernemingen die de transitie maken belonen.
- De regering is zich bewust van de verschuiving tussen de energievectoren die vereist is binnen de energietransitie. Daarom moet voldoende ruimte voorzien worden om de betaalbaarheid van de energiefactuur zowel voor de burgers als voor de ondernemingen te bewaken.
- De regering zal het toezicht op de prijzen van alle energievectoren intensiveren met het oog op de gevolgen voor het concurrentievermogen en voor de huishoudbudgetten. Bij de monitoring worden alle factoren die van invloed kunnen zijn op de prijs van de factuur voor de consument meegenomen. Elke onevenwichtigheid die schadelijk zou zijn voor de concurrentiekracht of de betaalbaarheid bij de huishoudens zou beïnvloeden, moet onder de aandacht van de regering worden gebracht, die de nodige maatregelen zal nemen. Op dezelfde manier moeten interventies die gericht zijn op het overbrengen van lasten van de ene vector naar de andere worden geanalyseerd in het licht van de gevolgen voor de prijzen, het concurrentievermogen en de sociale cohesie.
- De regering zal de CREG de opdracht geven om haar analyses van de energieprijzen, in samenwerking met de bevoegde instellingen, uit te breiden naar andere grote exportmarkten die rechtstreeks concurreren met de Belgische economie. De regering zal zich baseren op deze analyses, in het bijzonder die van de CREG, om haar beslissingen inzake het beheer van de energiestandaardtarieven (op alle energievectoren) te motiveren. De energietransitie zal worden gedreven door een precieze visie op de impact op economische spelers.
- We bekijken de budgetneutrale hervorming van het sociaal energietarief en de tussenkomsten van het Sociaal Verwarmingsfonds richting een transparantere, inkomengebaseerde, vermogensgebaseerde en technologieneutrale forfaitaire tussenkomst. Daarbij waken we erover dat we geen ongewenste neveneffecten creëren wat betreft het onderscheid werken – niet werken. Om de hoogte van de energiefactuur van deze groep structureel aan te pakken door hen te helpen energie te besparen, onderzoeken we samenwerkingsmogelijkheden met de Gewesten binnen ieders bevoegdheid.

TRANSPARANTE ENERGIEFACTUUR

- Er wordt i.s.m. de Gewesten verder ingezet op het leesbaarder maken van de energiefactuur zodat de consument ziet hoeveel hij betaalt voor zijn verbruik bij zijn huidige leverancier om zo de energieprijzen gemakkelijker te kunnen vergelijken en te veranderen van leverancier indien gewenst. Om de vergelijking van energieprijzen en het wisselen van leverancier te vergemakkelijken, wordt de inhoud van de tariefbladen gestandaardiseerd.
- De energiefacturen moeten transparanter en beter onderling vergelijkbaar worden. Hiervoor moet een kader worden opgelegd en opgevolgd door de CREG. Leveranciers moeten een standaardcontract (zonder diensten) aanbieden.
- We verplichten energieleveranciers om aan consumenten die een variabel energiecontract hebben, een voorstel tot neerwaartse aanpassing van de voorschotten te doen als er een substantiële daling is van de toepasselijke energieprijzen.
- We nemen maatregelen om naast particulieren ook kmo's beter te beschermen tegen hoge energiefacturen bij de berekening en wijziging van het bedrag van de voorschotten door de energieleveranciers.

- Leveranciers dienen naast hun variabele contracten ook een vooraf gestandaardiseerd modelcontract aan te bieden dat bij elke leverancier te verkrijgen is.
- Consumenten met een digitale meter die opteren voor een jaarlijkse afrekening moeten automatisch, met toestemming van de consument, kunnen genieten van de meest optimale voorschotregeling door het doorstromen van actuele verbruiksgegevens.
- We brengen de verjaringstermijn voor energiefacturen op twee jaar in overleg met de Gewesten wat het aanleveren van meetgegevens betreft.

BIOBRANDSTOF

- We zorgen voor een sterk certificerings- en verificatiekader voor geavanceerde, duurzame biobrandstoffen, voeren antifraudemaatregelen in en verbieden grondstoffen met een hoog risico op indirecte verandering in landgebruik.
- Waar mogelijk wordt in de eerste plaats op elektrificatie ingezet. Naast onze inspanningen voor de transitie richting elektrificatie zal de federale overheid in overleg met de Gewesten de bijmengingsplicht voor duurzame biobrandstoffen van de 2de en 3de generatie invullen binnen de regels die Europa oplegt zodat ook o.a. moeilijk te elektrificeren transportsectoren hun koolstofuitstoot kunnen terugdringen. De regering zal de opkomst faciliteren van alle innovatieve oplossingen die gericht zijn op het koolstofvrij maken van moleculen (biogas, e-brandstoffen, enz.).

WATERSTOF

- België profileert zich resoluut als knooppunt voor het transport van nieuwe energievectoren zoals waterstof en zijn derivaten. De regering zal ervoor zorgen dat de gelijke behandeling van alle economische spelers in de transportsector wordt gegarandeerd, op voorwaarde dat zij deel uitmaken van het perspectief van een koolstofarme samenleving. De regering zal alle vormen van koolstofarme waterstofproductie bevorderen.
- In het kader van de monitoring van de energieprijzen zal de regering de steun die in de buurlanden bestaat voor waterstofnetwerken, objectiveren, om zo licht te werpen op de kosten die een rol spelen in de concurrentiekracht van Belgische ondernemingen.
- De regering zal de definitie van “grote opslaginfrastructuur” objectiveren samen met de Gewesten voor de verschillende betrokken energievectoren.
- De Federale Overheid zet samen met de Gewesten de nodige waterstofinfrastructuur op zodat ze haar toelevering en rol in het waterstofnetwerk kan verzekeren.
- Elke stap die ecologische winst oplevert is een goede stap. Daarom vragen we de Europese Unie om de doelstelling (RFNBO) bij te sturen, zodat we meer dan enkel groene waterstof kunnen gebruiken om onze industrie verder te verduurzamen. De meest vervuilende waterstof sluiten we echter uit voor het behalen van de doelstelling.
- Met als doel een grootschalige waterstofketen op te starten als deel van een allesomvattend energiebeleid, zal de Europese RED III-Richtlijn worden omgezet. Daarbij zal, naast de bijdrage van alle in RED III voorziene hernieuwbare energiebronnen, een sterk stimulerende verplichting (submandaat) voor het gebruik van RFNBO-waterstof als intermediair product (de zogenaamde raffinage route) zonder beperkingen worden voorzien. Dit zal bijdragen aan de vergroening van mobiliteit met motorbrandstoffen en verwarming met stookolie.

NUCLEAIRE EXPERTISE

- Ons nucleair onderzoek en innovatie zijn wereldberoemd. De regering heeft de ambitie om onze nucleaire expertise op peil te houden en zo deze sector in staat stellen te innoveren en België in de circulaire economie en open strategische autonomie op de kaart te plaatsen.
- De regering zal het SCK op zijn onderzoeksterreinen blijven ondersteunen.

- De regering volgt het onderzoek met betrekking tot de transmutatie van verbruikte splijtstoffen op, net als de tot nu toe in het Myrrha-project ontwikkelde resultaten. De regering zal deze elementen op Europees en internationaal niveau meenemen.
- Onderzoeksprojecten op het gebied van de kwalificatie van materialen voor fusiereactoren, de productie van medische radio-isotopen, de ontmanteling en fundamenteel onderzoek op het gebied van de kernfysica zullen worden voortgezet in samenwerking met universiteiten, onderzoekscentra en zusterorganisaties van het SCK.
- De regering blijft het onderzoek naar medische radio-isotopen, targeted medicines, geavanceerde kankerbestrijding met radiofarmaca ondersteunen, evenals de ontwikkeling van de benodigde infrastructuur.
- De regering zal investeringen en uitgaven voor nucleaire veiligheid en beveiliging van de nucleaire infrastructuur van het IRE en SCK ondersteunen.
- De regering zal het RECUMO-project, ontwikkeld door het IRE en het SCK, blijven financieren in overeenstemming met de eerder gemaakte beslissingen en toezeggingen en streven naar autonomie op Belgisch vlak.
- Als onderdeel van de ontwikkeling van reactoren van de vierde generatie, die veiliger en duurzamer zijn, de hoeveelheid afval sterk verminderen en de brandstof beter gebruiken, zal de regering investeren in onderzoek naar andere SMR, afvalverwerking en het gebruik van MOX stimuleren.
- De regering zal in dit kader de oprichting van een internationaal consortium ondersteunen, gericht op de bouw van een demonstratie-SMR-reactor in België.
- De regering zal de totstandkoming van een partnerschap evalueren en ondersteunen, gericht op het mobiliseren van de financiële middelen die nodig zijn voor de volgende fase.
- De synergiën, complementariteiten en koppelingen tussen het MYRRHA-project en het SCK SMR-project zullen worden geëvalueerd, geprioriteerd en vervolgens uitgevoerd. Op basis van de resultaten en geplande evaluaties waaronder deze van de ivzw Myrrha, en de evaluatie van de internationale financiering, zal de regering beslissingen nemen over het vervolg dat aan het MYRRHA-project moet worden gegeven.

NUCLEAIR AFVALBEHEER

- De regering zal zo een duurzaam economisch rendement voor België en zijn partners creëren en tegelijkertijd een geprivilegieerde en prioritaire toegang tot technologie garanderen, en de vaardighedenbasis creëren die nodig is om generatie IV op zeer lange termijn te beheren.
- De regering zal uitvoering blijven geven aan het nationale beleid met betrekking tot het langetermijnbeheer van hoogradioactief en/of langlevend radioactief afval. Ze zal ervoor zorgen dat de bevolking correct geïnformeerd wordt over deze werkzaamheden.
- De regering zal de beginselen dat de vervuiler betaalt, gelijkheid en intergenerationele gelijkheid blijven implementeren bij het vaststellen van wettelijke en regelgevende bepalingen met betrekking tot radioactief afval.
- De regering zal de rollen en verantwoordelijkheden van NIRAS, CNV, FANC en Hedera specificeren en vervolledigen en op elkaar afstemmen. Alvorens Hedera te operationaliseren zal een evaluatie worden gemaakt van de geplande structuur van Hedera in functie van de beoogde activiteiten. In ieder geval moeten de middelen voorzien voor het beheer van het afval van de kerncentrales hiervoor beschikbaar blijven.
- De regering zal het maximale wettelijke bedrag van de wettelijke aansprakelijkheid vaststellen voor de oppervlaktebergingsfaciliteit voor laagactief en/of kortlevend afval.
- De regering zal de aanbevelingen die voortkomen uit de 5e Inventarisatie van Nucleaire Passiva evalueren en maatregelen nemen om hierop te reageren.
- De regering stelt de algemene regels vast voor het vaststellen van acceptatiecriteria voor radioactief afval en specificeert de voorwaarden van het acceptatiesysteem voor radioactief afval.

- De financiering van NIRAS voor de sanering en ontmanteling van de nucleaire verplichtingen ten laste van de Belgische Staat (BP1/BP2, SCK CEN en IRE), evenals voor het beheer van het historische en toekomstige nucleaire afval dat daaruit voortkomt, zal worden verzekerd.
- De regering zal de door NIRAS ingevoerde prijsstelling voor het beheer van kernafval dat niet afkomstig is van de productie van elektriciteit via kernenergie evalueren en, indien nodig, een herziening ervan overwegen in overeenstemming met het beginsel dat de vervuiler betaalt.

KLIMAAT EN LEEFMILIEU

We staan voor een wereldwijde klimaatuitdaging. We moeten nu handelen in de strijd tegen klimaatverandering en het verlies van biodiversiteit. Deze uitdagingen vragen een zo globaal mogelijke aanpak waarbij de transitie gebeurt binnen een economisch duurzame groei. We bevestigen de gemaakte afspraken in het Akkoord van Parijs, het Biodiversiteitsakkoord van Montréal, de Green Deal en de Europese klimaat- en energiedoelstellingen die België goedkeurde en voeren beleid om deze te behalen. We grijpen de uitdaging aan om nieuwe banen te creëren in onze industrie. Een ambitieus klimaatbeleid gaat nog meer hand in hand met een ambitieus economisch en industrieel groeibeleid.

Naast het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen, moeten we evolueren naar een klimaatneutrale samenleving die aangepast en voorbereid is op de gevolgen van de klimaatverandering (klimaatadaptatie).

De klimaatverandering belangt iedereen aan, burgers, ondernemingen en de overheid, van het lokaal tot het mondiaal niveau. Het aangaan van deze uitdaging betekent dat we die zoveel mogelijk integreren in heel het overheidsbeleid waarbij we eerder stimulerend dan bestraffend werken. Dit vereist een (wetenschappelijk onderbouwd en realistische) aanpak die moet leiden tot een decarbonisatie van onze economie, minder afhankelijkheid op het gebied van energie en optimalisatie van onze consumptie, inclusief grondstoffen.

Klimaatverandering vormt een uitdaging maar biedt tegelijkertijd ook heel wat opportuniteiten zeker wat betreft volksgezondheid, open strategische autonomie, technologische ontwikkeling en innovatie en ter ondersteuning van de competitiviteit en ontwikkeling van KMO's. Als we het verstandig aanpakken, zal de duurzame transitie welzijn- en welvaartversterkend werken.

De budgettaire context en de draagkracht van onze burgers en ondernemingen bepalen de grenzen van hoe we onze ambities kunnen realiseren. De klimaattransitie zal veel vergen van onze samenleving, we moeten er dan ook over waken dat onze samenleving welvarend blijft en opnieuw competitief wordt om onze klimaatambities na te streven.

Daarom is het des te belangrijk dat we met de verschillende overheden op één lijn zitten.

Om tot een onderbouwde en geïntegreerde visie te komen en ter ondersteuning van de diverse beleidsniveaus, wordt onderzocht hoe we de bestaande interfederale beslissingsorganen (ENOVER en NKC) kunnen versterken ter coördinatie van klimaatbeleid. De gezamenlijke klimaatvisie op de korte, middellange en lange termijn, opgenomen in het NEKP, bevat een gezond evenwicht tussen ambitie en vooruitzichtigheid enerzijds en pragmatisme en economische draagkracht anderzijds.

Tegelijk maximaliseren we de synergieën en verbindingen tussen bestaande structuren en kenniscentra en rationaliseren deze om dubbelwerk te vermijden (bv. Klimaatcentrum, CERAC,...).

Ter bescherming van onze directe leefomgeving en biodiversiteit voert de federale overheid samen met de Gewesten een gecoördineerd beleid waar ze elkaar aanvullen. De federale overheid zal eveneens een beleid voeren dat flexibel genoeg is voor innovatie en daarbij sturend werken.

AMBITIES

- De federale regering houdt vast aan de doelstellingen die in het kader van de Green Deal zijn vastgelegd. Bij de uitwerking zal meer rekening gehouden worden met de budgettaire beperkingen, de beschikbare technologische keuzes en de sociaal-economische impact op burgers en bedrijven en de concurrentiekracht van onze economie. De regering zal Europees pleiten voor een aanvulling van de Green Deal met een Competiviteitspact dat zorgt voor meer economische groei, minder regulering, meer innovatie en banengroei in Europa.
- Concreet betekent dit dat we ons handelen afstemmen op het nastreven van de doelstellingen van klimaatneutraliteit in 2050 en een vermindering van de uitstoot van Europese broeikasgassen met 55% in 2030 t.o.v. 1990.
- De federale overheid gaat aan tafel met de Gewesten om de verdeling van de lusten (inkomsten van de ETS-systemen, CBAM en Sociaal Klimaatfonds) en de lasten (burden-sharing) en mogelijke responsabilisering door te spreken met het oog op een akkoord tegen de best mogelijke termijn. De verdeelsleutels van de inkomsten van de ETS-systemen, de CBAM en het Sociaal Klimaatfonds worden bepaald rekening houdend met de specificiteit van elk mechanisme. Deze inkomsten worden uitsluitend

gebruikt om maatregelen te financieren die gericht zijn op het bestrijden van klimaatverandering en om de inspanningen van burgers en bedrijven op dit gebied te compenseren. Het Belgische klimaatbeleid zal worden gevoerd met het oog op het verminderen van de mondiale uitstoot van broeikasgassen, d.w.z. dat we carbon leakage proberen te vermijden.

GOVERNANCE

- Samenwerking en regelmatig overleg tussen alle beleidsniveaus is essentieel. De federale regering zal daarom in de context van de interfederale overlegstructuren samen met de regio's komen tot een ambitieus, coherent én pragmatisch transversaal klimaatbeleid gebaseerd op een eenduidige visie voor de korte, middellange en lange termijn.
- De federale overheid onderzoekt samen met de regio's hoe de overlegstructuren ENOVER en NKC kunnen worden geoptimaliseerd.
- Gezien we de gezette timing van de duurzame transitie willen realiseren, zetten we onze beschikbare middelen in op de meest efficiënte wijze. We reorganiseren de bestaande federale kenniscentra die bezig zijn met klimaatonderzoek onder eenzelfde paraplu en zorgen voor maximale afstemming met de administratie. We hebben een bestuur nodig dat in staat is de transitie te sturen op basis van onderbouwde studies
- Het Nationaal Energie- en Klimaatplan voor 2030 wordt geëvalueerd in het licht van de opmerkingen van de Europese Commissie en dit regeerakkoord, rekening houdend met de economische realiteit, het concurrentievermogen van onze bedrijven, de Europese doelstellingen en de koopkracht van onze burgers. De federale overheid grijpt deze kans om iedereen rond de tafel te brengen in de reeds bestaande overlegstructuur om tot een coherenter plan te komen.
- Daarnaast starten we samen met de Gewesten de komende legislatuur met de opmaak van het Nationaal Energie- en Klimaatplan 2031-2040 en de bijhorende afspraken wat betreft de verdeling van doelstellingen en middelen.
- De federale overheid neemt maatregelen om spaargeld te mobiliseren voor projecten in de duurzame transitie. We implementeren een sustainable finance strategie.

EUROPA

- We vragen Europa dat bij toekomstige discussies over klimaat- en energiedoelstellingen op Europees niveau Europa zich baseert op gedegen impactanalyses (per lidstaat of een analyse van de klimaatinspanningen van onze grote handelsblokken) om te komen tot doelstellingen die wetenschappelijk onderbouwd zijn, kosteneffectief en rekening houden met de doelstellingen uit het Akkoord van Parijs.
- Op Europees niveau moet er meer aandacht komen voor de concurrentiekracht van onze ondernemingen in het licht van de Green Deal. We pleiten daarom voor een aanvullende '(Industrial) Competitiveness Deal', een competitiviteitspact voor alle ondernemingen uit de industrie en de dienstensector die in toenemende mate met internationale concurrentie worden geconfronteerd.
- De federale overheid pleit er bij Europa voor om de mogelijkheden voor technologische keuzes en ontwikkeling open te stellen indien deze passen in de duurzame, koolstofarme transitie. Daarnaast is het aan Europa om de Europese belangen internationaal te verdedigen, vooral als het gaat om onze economieën en onze bedrijven, inzonderd KMO's.
- De regering stelt zich tot doel een toekomstgericht investeringsbeleid te ontwikkelen met de betrokken marktpelers om de maatschappelijke uitdagingen waarmee zij geconfronteerd wordt aan te pakken, zoals o.a. de klimaatverandering, digitalisering en geopolitieke uitdagingen. Het Draghi rapport reikt mogelijke pistes aan ter verdere ondersteuning van investeringen, met name de vervolmaking van de kapitaalmarktunie, een toekomstgerichte hervorming van het EU-budget en het stimuleren van gemeenschappelijke investeringen. Uiteraard kaderen al deze plannen binnen de algemene doelstelling om de administratieve lasten voor burgers en ondernemers te verlagen.

UITSTOOT TERUGDRINGEN

VOORBEELDROL OVERHEID

- Op het internationale niveau bepleiten we een meer klimaatneutrale aanpak qua overleg. Slanker, goedkoper en meer digitaal net vanuit de zorg voor het klimaat. Daarnaast bekijkt de federale overheid samen met de Gewesten hoe we de impact op het klimaat van de jaarlijkse internationale conferenties en onze delegatie die daarbij aansluit, kunnen beperken.
- De federale overheid geeft het goede voorbeeld en maakt een inhaalbeweging in de verduurzaming van haar eigen gebouwenpatrimonium, wagenpark en aankoopbeleid om bij te dragen tot de Europese klimaatneutraliteit tegen 2050.

GEBOUWEN

- Om een krachtig renovatiebeleid in de Gewesten te ondersteunen, is het cruciaal dat ook projecten die uitgevoerd worden door professionele actoren kunnen verkocht worden aan het verlaagd BTW- tarief van 6% voor sloop en heropbouw. We voeren daarom een beleid zonder uitzonderingen, voor sloop en heropbouw geldt 6% BTW voor iedereen.
- Het VME-beslissingsproces voor appartementsgebouwen in gedwongen mede-eigendom wordt aangepast naar een gewone meerderheid voor energetische ingrepen. Dit zal de drempels voor energetische renovatie en de installatie van hernieuwbare energie zoals zonnepanelen en het plaatsen van laadpalen wegwerken.
- Daarnaast stimuleert de federale overheid VME om een meerjarig investeringsplan op te maken voor klimaat gerelateerde investeringen zodat eigenaars beter kunnen inschatten welke investeringen voorzien zijn.
- De federale overheid bekijkt hoe we de mogelijkheden voor VME's kunnen verbeteren om kredieten aan te gaan voor energetische renovaties bij financiële instellingen.

INDUSTRIE

- Ter ondersteuning van onze ondernemingen, verhogen we de **investeringsaftrek** en verbreden we deze naar alle investeringen die impuls geven aan de energie- en klimaattransitie. We behouden de steun aan dergelijke innovatiestimuli omdat we geloven in innovatie en technologische vooruitgang als fundamenteel deel van de oplossing net als flexibiliteit, energie-efficiëntie en alle investeringen die bijdragen tot het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen (inclusief CCUS).
- Daarnaast bekijken we waar de regelgeving nog een drempel vormt voor innovatie en werken we deze weg zonder de lat te verlagen qua kwaliteit en veiligheid. De federale overheid werkt hiervoor samen met de industriële sector en de Gewesten.
- Federale ondersteuning inzake innovatie, onderzoek en ontwikkeling wordt maximaal afgestemd in overleg met de regio's. De federale overheid onderzoekt de invoering van een stimulerend milieubelastingstelsel dat moet worden gekoppeld aan de productnormen en het beleid van de regio's (afvalbeleid en circulaire economie)
- Om de concurrentiekracht van de bedrijven en de Europese interne markt te verbeteren en om een gelijk speelveld te voorzien voor onze ondernemingen in kader van de strijd tegen klimaatverandering, bepleiten we een verbetering, bijvoorbeeld een uitbreiding van CBAM op het Europese niveau, met oog voor en een betere ondersteuning van exportgerichte sectoren. Daarbij bekijkt men samen met de Gewesten ook mogelijke goede voorbeelden uit het buitenland van regelgeving inzake de kost van ETS.

MOBILITEIT

- Elektrische auto's dragen niet alleen bij aan de duurzame transitie in de strijd tegen klimaatverandering, maar kunnen ook extra flexibiliteit in het elektriciteitsnetwerk brengen. Bij het nastreven van de autonomie van de Europese Unie waken we over de technologische neutraliteit en denken niet alleen aan de verdere ontwikkeling van elektrische voertuigen, maar ook andere oplossingen zoals waterstof, synthetische brandstoffen, enz.

KLIMAATADAPTATIE

- De federale overheid bekijkt samen met de Gewesten waar nog inspanningen vereist zijn inzake klimaatadaptatie en werkt een interfederaal actieplan inzake extreme weersomstandigheden uit. Daarnaast wordt ingezet op de sensibilisering van de bevolking voor klimaatverandering.
- In geval van extreme weersomstandigheden is het van belang dat de crisisbeheersing volledig op punt staat. Het systeem van BE-Alert krijgt een evaluatie en wordt waar nodig verbeterd.
- Tijdens langdurige hittegolven bekijken we om onze administratieve federale gebouwen overdag waar mogelijk ter beschikking te stellen als geconditioneerde koude ruimtes. Dit ter bescherming in het bijzonder van de zwakkeren in de samenleving.
- Daarnaast moeten we in kader van crisisbeheersing bij grote klimaatrampen ook sneller het leger inschakelen. Uiteraard staat dit steeds in verhouding tot de problematiek.

LEEFMILIEU

- De federale overheid voert flankerend beleid aan het beleid van de Gewesten inzake leefmilieu. Binnen haar bevoegdheden voert ze een pragmatisch en ambitieus leefmilieubeleid in lijn met de aangegane Europese en internationale engagementen. Daarnaast zorgen we ervoor dat de federale diensten zich bewust zijn van een goede samenwerking met de regionale diensten op hun domein, denk maar aan de strijd tegen milieucriminaliteit.
- Rekening houdend met de transparantieproblemen die binnen de Internationale Zeebodemautoriteit (ISA) naar voren zijn gebracht, steunt België de inspanningen om haar structuur en werking te hervormen richting een transparant, verantwoordelijk, inclusief en milieuvriendelijk regelgevend kader.
- De federale regering zal ervoor zorgen dat wetenschappelijke vooruitgang op een verantwoorde wijze wordt gebruikt en wordt vertaald in praktische en duurzame oplossingen op het gebied van het milieu met respect voor de concurrentiekracht.
- We blijven aandacht schenken aan de link tussen milieu en gezondheid en voeren het Nationaal Actieplan Leefmilieu Gezondheid uit. Tegen 2029 bereiden we, in overleg met de deelstaten, NEHAP 4 voor.
- We voeren het Federaal Reductieplan Gewassenbeschermingsmiddelen en het federaal reductieplan voor veiligere biociden uit. Na een grondige beoordeling door onafhankelijke deskundigen zorgen we voor een opvolger conform de Europese normen.
- De federale overheid zal binnen haar bevoegdheden en in overleg met de Gewesten al het mogelijke doen om de verdere ontwikkeling van ons afvalbeheermodel te verzekeren.
- De Federale Overheid en de Gewesten overleggen een gezamenlijk standpunt inzake leefmilieu opdat zij hun visie over internationale en Europese wetgeving op alle relevante fora gelieerd aan leefmilieu kunnen uiten.
- De Federale Overheid zorgt voor een aanpassing van de GDPR-wet zodat er een vlotte uitwisseling van milieugegevens met de gewestelijke administraties is en omgekeerd.
- In kader van de duurzame transitie is de (Europese) ontginning van kritieke grondstoffen zoals bv. zeldzame metalen een opportuniteit om tegemoet te komen aan de toenemende vraag in kader van het stijgende aantal elektrische wagens en de hoeveelheid zonnepanelen. We ontwikkelen een praktijk die tot doel heeft de milieueffecten van winningsactiviteiten te verminderen, en de milieutransparantie en verantwoorde bedrijfspraktijken te versterken.

CIRCULAIRE ECONOMIE EN PRODUCTNORMEN

- De circulaire economie is voor deze regering belangrijk in een wereld waar de vraag naar grondstoffen groeit. In samenwerking met de Gewesten en alle betrokken stakeholders willen we onze inspanningen voortzetten en toonaangevend zijn op het vlak van de circulaire economie. Met dit in gedachten zal de regering een echte economische en industriële visie ontwikkelen die gericht is op het ondersteunen van een circulaire economie door de ontwikkeling van innovatieve projecten, de bevordering van nieuwe duurzame bedrijfsmodellen, de aanpassing van regelgeving en de ondersteuning van overheidsdiensten.

- We zullen de wetgeving inzake herstelbaarheid evalueren om deze praktischer te maken voor economische actoren en zullen initiatieven ondersteunen die gericht zijn op het harmoniseren van herstelbaarheids- en duurzaamheidsindices in alle Europese landen. België heeft vorig jaar het wettelijke kader voor deze indices aangenomen. De uitvoering moet worden voortgezet en zo worden vormgegeven dat deze zo consistent mogelijk aansluit bij de voortgang van de lidstaten.
- We willen de consument meer sensibiliseren zodat hij bewust wordt van de negatieve effecten van veel retourzendingen en vruchteloze leveringen. Ook bedrijven stimuleren we om in te zetten op verduurzaming van transport voor thuisleveringen, optimalisatie van leveringen en maximaal inzetten op afhaalpunten en inzamelpunten. Aan Europa vragen we onderzoek te doen om vernietiging van teruggestuurde goederen te vermijden
- De federale overheid zorgt er in dat licht voor dat het Federaal Actieplan voor circulaire economie een opvolger krijgt die focust op het faciliteren en stimuleren van de circulaire economie binnen de federale bevoegdheden zoals productbeleid, normering, fiscaliteit en de wetgeving overheidsopdrachten.
- De federale overheid zal de impact van alternatieven voor kunststoffen op het milieu, de volksgezondheid en het bedrijfsleven beoordelen om te vermijden dat het alternatief niet meer negatieve impact heeft op het milieu dan het oorspronkelijke product. De evaluatie kan aanleiding geven tot acties in overleg met de sector.
- Samen met de Gewesten maximaliseren we het gebruik van onze eigen grondstoffen op ons eigen grondgebied. Nu wordt nog te veel afval uitgevoerd zonder stil te staan bij de economische waarde ervan. Denk maar aan het realiseren van een goede tracering van bv. oude voertuigen en illegale export ervan moeilijker te maken. Hiervoor passen we de wetgeving aan zodat afgedankte wagens langer op de radar blijven.
- Samen met de Gewesten zorgen we voor een correcte implementatie van de Europese kritische grondstoffenregelgeving (CRMA).
- We zetten ook in op een efficiënter en duurzamer e-commerce model binnen de bredere circulaire economie. Zo zorgen we ervoor dat teruggestuurde goederen zoals textiel en elektronica niet meer zomaar weggegooid of vernietigd worden of terecht komen op de zwarte markt. De federale overheid onderzoekt daarbij of hiervoor geen obstakels zijn op de markt.
- In overleg met de gewesten maken we de productnormen flexibel genoeg opdat gerecycleerde grondstoffen maximaal kunnen hergebruikt worden rekening houdend met de uiteindelijke kwaliteit van het eindproduct.
- We zetten in op een correcte toepassing van product- en stoffenreglementering zodat verboden producten in België geen doorvoerhaven vinden. Hiervoor zal de federale overheid de controles op invoer van producten die verboden stoffen bevatten verscherpen.
- Ook voor niet-Europese producten leggen we de lat even hoog. We kijken strikter toe op de naleving van de Europese kwaliteitseisen in kader van duurzame ontwikkeling bij binnenkomst op de Europese interne markt. Om onze circulaire industrie te ondersteunen, ondersteunen we de Gewesten in hun pleidooi voor EU-brede einde-afvalcriteria, de classificatie van 'batterij-afval' en van de verordening rond overbrenging van afvalstoffen (waste shipment verordening) als exportban naar niet-OESO landen. Ook de kwalificatie van grondstoffen moet bekeken worden.

PFAS

- Op vlak van de bescherming van de volksgezondheid zetten we ons samen met de Gewesten in voor een Europese uitfasering van het gebruik van PFAS en een gelijk Europees normenkader en gelijkaardige aanpak van de PFAS-problematiek op Europees niveau.
- We ondersteunen het Gewestelijk pleidooi voor een Europese aanpak omtrent de sanering van het historisch passief als gevolg van recente parameters of een recent verstrengd normenkader.
- Het PFAS-sectorfonds zal geoperationaliseerd en gefinancierd worden door de sector ter compensatie van de schade en de slachtoffers van PFAS-vervuiling.

NOORDZEE

- De federale regering streeft ernaar om tegen 2030 het herstel van 20% van de mariene gebieden te garanderen.
- Als het om onze leefomgeving gaat, vergeten we ook de Noordzee niet. Bij het nieuwe Mariene Ruimtelijke Plan waken we over het evenwicht tussen de verschillende activiteiten (transport, energie, zeevisserij, ...) en de biodiversiteit ter bescherming van de ecosystemen en laten we voldoende ruimte voor innovatie en interconnectie.
- Binnen de ontwikkeling van de Noordzee en de gebruiksruimte, beschermingszones en commerciële zones blijft het een aandachtspunt om sectoren niet tegen elkaar uit te spelen of op te offeren. Bij de afbakening van zones moet ook meer gekeken worden naar het goed zoneren van economische activiteiten en moeten we de cumulatieve impact ervan aanpakken.
- Om de ontwikkeling van aquacultuur en visserij-mogelijkheden te blijven voorzien, wordt er gekeken naar de ontwikkeling van zones voor commerciële en industriële activiteiten (zogenaamde CIA-zones). We clusteren meerdere functies (energie, monitoring, veiligheid, aquacultuur), terwijl wordt gestreefd naar het meest rechtvaardige gebruik van de mariene ruimte, waarbij conflicten met andere vormen van gebruik tot een minimum worden beperkt en de integriteit van het milieu behouden blijft.
- Wat Sterneneiland in de voorhaven van Zeebrugge betreft, werken we samen met de Vlaamse overheid.
- Voor de Natura 2000-gebieden in de Noordzee en in de omgeving van de Noordzee onderzoeken we hoe federale en gewestelijke doelstellingen elkaar kunnen versterken. We sluiten hiertoe een samenwerkingsakkoord.
- Het samenwerkingsakkoord rond de kustwacht wordt geactualiseerd.

DIERENWELZIJN

- Met respect voor de bevoegdheden van de Gewesten en de federale overheid zal de regering ervoor zorgen dat de federale diensten zich bewust zijn van een goede samenwerking met de regionale diensten in hun domein. Vruchtbare samenwerkingen kunnen bijvoorbeeld plaatsvinden op terreinen als dierenwelzijn, voedselveiligheid, strengere handhaving van het gebruik en verkoop van illegaal vuurwerk,...
- Wat betreft handhaving en vervolging versterken we het regionale beleid. Zo kijken we, op vraag van de regio's, hoe we dierenmishandeling een hogere prioriteit in het vervolgingsbeleid kunnen geven. De rechterlijke macht maken we bewuster van de effectiviteit van sanctie. Hiervoor zetten we in de eerste plaats in op een betere vorming van de politie over dierenwelzijnswetgeving.
- In kader van de federale wetgeving over de verkoop van levende dieren laten we de vrije keuze van een dierenarts toe bij aankoop. In overleg met de sector evalueren we op termijn of de huidige garantieperiode van 1 jaar en het gestelde plafond voor de terugbetaling van veterinaire kosten in die context afdoende is.
- We evalueren de voorwaarden op vlak van voedselveiligheid met het doel een gelijk speelveld te creëren voor alle landbouwers.

MOBILITEIT

Mobiliteit is van belang voor ons allen. Dagelijks verplaatsen mensen zich naar school en naar het werk, is men onderweg naar de sportclub of vereniging, en worden goederen per trein, via de lucht, over de weg, of via het water vervoerd. Mobiliteit vervult dus niet alleen een noodzakelijke functie voor de schoolgaande jeugd, voor hardwerkende mensen, en voor het sociale leven van velen, maar is tevens primordiaal voor onze welvaart. Met onze centrale ligging in Europa fungeren we als cruciaal knooppunt voor internationaal verkeer en handel.

Er zit steeds meer storing in onze mobiliteit. We staan collectief meer en meer stil. Het lange wachten bezorgt mensen niet alleen veel stress, het brengt ook onze economie, ons milieu, en ons klimaat aanzienlijke schade toe. Degenen die gebruik maken van het openbaar vervoer, worden ook geconfronteerd met tal van problemen zoals slechte stiptheidscijfers en een te hoog aantal in afgeschafte ritten. Bovendien worden te vaak zowel reizigers als treinbegeleiders belaagd door agressievelingen, die daar nog al te vaak gemakkelijk mee wegekomen. De verkeersveiligheid, zeker voor de actieve weggebruikers, blijft een grote uitdaging.

De federale regering zal dan ook de nodige maatregelen nemen om aan deze uitdagingen het hoofd te bieden. We beogen met ons beleid stappen te zetten naar koolstofneutrale mobiliteit, onder andere door in te zetten op de modal shift. Daarbij is de versterking van de spoorinfrastructuur voor zowel personenvervoer als goederenvervoer van groot belang. Een modal shift helpt niet alleen om de files op te lossen, luchtvervuiling en klimaatproblematiek aan te pakken, maar is ook cruciaal om onze welvaart veilig te stellen. Echter, we zijn tegen een confrontatie tussen de verschillende vervoersmiddelen en moedigen juist aan om het transportmiddel te kiezen dat het beste past bij de behoeften van de gebruikers.

Tegelijkertijd nemen we de handschoen op om de verkeersveiligheid te verhogen en een forse vermindering van het aantal verkeersdoden op onze wegen te realiseren, met als doelstellingen het halveren van het aantal verkeersdoden tegen 2030 en de 'vision zero' van nul verkeersdoden tegen 2050.

Een belangrijke voorwaarde om de modal shift te verwezenlijken, is een sterke concurrentiële operator, een veilige omgeving, en een realistisch vervoersplan. Dit zal leiden tot een stiptere en betrouwbaardere dienstverlening.

SPOORWEGEN

De spoorwegen vormen de ruggengraat van ons openbaar vervoer, en zijn ook essentieel voor het goederenvervoer. Het belang ervan maatschappelijk, sociaal, voor het klimaat, en economisch, staat buiten kijf. Het is daarom een kerntaak van de overheid om een performant personenvervoer en goederenvervoer te garanderen. Het huidige systeem is niet altijd even performant. Bovendien zal NMBS na het einde van het lopende beheerscontract toegenomen concurrentie ondervinden, en dat binnen een geliberaliseerde markt. Hiervoor moet NMBS worden klaargestoomd. Deze regering zal dus de noodzakelijke hervormingen doorvoeren.

- De trein is een essentiële schakel in een duurzaam en efficiënt mobiliteitsnetwerk. Deze regering zet zich in om de ecologische voetafdruk van onze mobiliteit te verminderen door te streven naar een significante verhoging van het aantal treinreizigers. Om dit te bereiken is het noodzakelijk om de stiptheid, betrouwbaarheid, en commerciële snelheid van de treinen te verhogen. Daarvoor zal het aanbod van de NMBS worden afgestemd op de werkelijke behoeften van de reizigers, waarbij lijnen met hoge passagiersaantallen prioritair worden versterkt en het aantal stops van de trein op plaatsen met een lage vraag te beperken. De lokale trein blijft belangrijk om te zorgen voor de bereikbaarheid en de verbinding van het ruraal gebied met de middelgrote en grote steden.
- De haltes zullen worden aangepast aan de evolutie van de daadwerkelijke en potentiële vraag, met de mogelijkheid om nieuwe haltes te openen waar zich grote concentraties nieuwe woningen hebben ontwikkeld, en de mogelijkheid om oude haltes te sluiten die momenteel door reizigers worden verlaten. Deze aanpak zal rekening houden met de potentie tot verbetering van de stiptheid, de commerciële snelheid, alternatieve openbare vervoersmiddelen, en de budgettaire realiteit. We bestuderen ook de toepassing van dit model in de dienstregelingen. Bovendien zullen investeringen in infrastructuur, met respect voor de 60/40 verdeelsleutel, voortaan worden gedaan op basis van een kosten-batenanalyse waarbij ook rekening wordt gehouden met het economisch belang van het goederenvervoer per spoor en het potentieel voor het reizigersvervoer. De overgang naar dit nieuwe model betekent echter in geen geval dat deze regering lijnen zal opheffen of sluiten, of automatisch stopplaatsen

zal sluiten. Zo zal het vertrouwen van de burger in de trein als echt alternatief voor de wagen stijgen. De spoorwegen vormen namelijk de ruggengraat van het openbaar vervoer die de massa op de drukke lijnen over grotere afstand verplaatst. We besteden extra aandacht aan een voorstadsnet in de stedelijke gebieden. Daarbij is het belangrijk dat er goede afspraken worden gemaakt met de Gewesten over een uitstekende afstemming van het aanbod van de NMBS met het aanbod van De Lijn, TEC en MIVB. We zorgen er zo voor dat er betere synergiën plaatsvinden tussen trams, bussen en treinen. Het geheel van het openbaar vervoer moet ervoor zorgen dat mensen die wonen in de rurale gebieden nog steeds op goed openbaar vervoer kunnen rekenen om op hun bestemming te geraken.

- De federale regering onderzoekt samen met de NMBS en Infrabel in welke mate de overschakeling naar een gecadanceerd aanbod, naar Zwitsers voorbeeld, opportuun is op basis van de lopende studie bij de FOD Mobiliteit. Een goede samenwerking met de regio's is daarbij cruciaal. De finaliteit van elke hervorming moet gemeten worden aan de hand van stiptheid, betrouwbaarheid, comfort, regionale impact, aantal reizigers, intermodaliteit, en efficiënte inzet van middelen. NMBS zal in afstemming met de regionale publieke transportoperatoren zijn transportplan opmaken, zodat een optimale afstemming, operationele bijsturing en rapportering kan gebeuren.
- We versterken de financiële en bestuurlijke transparantie van NMBS en Infrabel. Over de uitvoering, realisatie en financiering van taken van openbare dienst wordt publiek gecommuniceerd. Om het belang van investeringen te benadrukken, wordt een financiële rapportering op touw gezet die kosten en opbrengsten allocceert per spoorlijn met een duidelijk onderscheid tussen goederenvervoer en personenvervoer. Het reizigers- en goederenpotentieel per spoorverbinding wordt een leidraad bij het bepalen van prioritaire investeringen. Het ontmantelen of sluiten van spoorlijnen is hoegenaamd niet aan de orde. De rapporteringen dienen wel om de overheid, de NMBS, en Infrabel te helpen om effectieve nieuwe investeringen te doen, het best mogelijke vervoersplan op te maken, en de modernisering van het spoor te verwezenlijken.
- Voor de delen van het spoornet die uitsluitend voor het goederenvervoer worden gebruikt, onderzoeken we de mogelijkheid voor deelname van de betrokken bedrijven in het onderhoud en verdere ontwikkeling van het net.
- De federale regering herbevestigt het openbare dienstencontract met de NMBS, het performantiecontract van Infrabel, alsook de meerjareninvesteringsplannen. Ze zal de beschikbare vrijheidsgraden binnen deze contracten maximaal benutten om ze in lijn te brengen met de doelstellingen van het regeerakkoord. De spoorvisie wordt in overeenstemming met het regeerakkoord aangepast, zodat de doelstellingen met betrekking tot 30% meer reizigers, stiptheid boven 90%, 50% nieuwe treinen, en een verlaging van het aantal afgeschafte treinen met 30% kunnen worden bereikt. We voorzien voldoende middelen en personeel om dit uit te voeren.
- We verzekeren de gegarandeerde dienstverlening op het hele net.
- We nemen op korte termijn de nodige maatregelen in overleg met de regionale regeringen om gecombineerde producten in de vorm van een combi-ticket of abonnement mogelijk te maken, waarmee dan zowel de trein, bus, tram, als andere mogelijke vervoersmogelijkheden kunnen worden gebruikt. De dienstverleners zelf spreken onderling een aantrekkelijk tarief af.
- Om de Belgische spoorbedrijven voor te bereiden op een toekomst waarin flexibiliteit en aanpassingsvermogen cruciaal zijn, is het noodzakelijk om het personeelsbeleid te moderniseren. De regering zal hiervoor het nodige doen. Deze aanpassingen worden doorgevoerd met eerbiediging van de bestaande rechten van het huidige personeel.
- De volgende federale regering moet beslissen over de eventuele verlenging van de direct award aan de NMBS. Deze regering neemt alle nodige maatregelen ter voorbereiding van zowel het einde als de verderzetting van de direct award.
- We maken het mogelijk dat Infrabel, naast zijn gereguleerde activiteiten, ook nauw verbonden commerciële activiteiten kan ontwikkelen. Daarbij denken we aan energieproductie voor het opladen van elektrische bussen, het leveren van elektriciteit aan omliggende gebouwen, en dergelijke meer. Deze activiteiten blijven accessoir en ondergeschikt aan de openbare dienst en mogen deze niet negatief impacteren.
- De regering onderzoekt de haalbaarheid van het inzetten van autonome treinen, die een voordeel kunnen betekenen voor het Belgische spoornet. Hiervoor baseert zij zich op de reeds aangevraagde studie.

- Dieseltreinen worden uitgedoofd ten voordele van milieuvriendelijkere alternatieven zoals batterijtreinen, indien haalbaar en betaalbaar, zoals voorzien in het ondernemingsplan van de NMBS.
- In samenwerking met de lokale overheid zorgen we voor levendige stations en stationsbuurten. Leegstaande stationsgebouwen moeten zo snel mogelijk een nieuwe invulling krijgen zodoende de maatschappelijk belangrijke rol van deze ontmoetingsplaats kan worden behouden. De NMBS stelt een plan op om leegstaande stationsgebouwen in overleg met lokale besturen om te bouwen tot buurtpunten. Daarbij wordt er met open vizier gekeken naar hoe men ervoor kan zorgen dat er nog steeds fysiek een treinticket kan worden aangekocht, ook tijdens de reconversie. Zo kan men bijvoorbeeld lokale treinpunten oprichten bij de plaatselijke krantenwinkel of het café tegenover het station.
- De NMBS moet duidelijker communiceren, zeker bij incidenten, ook in realtime.
- De NMBS wordt verzocht om haar dienstregeling af te stemmen op de nieuwe schoolkalenders en vakanties, en rekening te houden met de toeristische activiteiten tijdens de schoolvakanties.
- De federale regering engageert zich, in nauwe samenwerking met de telecomoperatoren, om de witte en grijze vlekken in de internetconnecties langs het spoor te elimineren. Hierdoor kunnen reizigers tijdens de volledige treinreis genieten van een stabiele internet- en telefoonverbinding.
- Ter uitvoering van het meerjareninvesteringsplan zet de NMBS verder in op veilige fiets- en autoparkings om combivervoer aan te moedigen. Daarbij speelt ook betaalbaarheid een belangrijke rol. Daarnaast moet er ook blijvend gewerkt worden aan het verhogen van het aantal plaatsen voor fietsen op de trein zonder daarbij het aantal zitplaatsen te verminderen. In overleg met de NMBS bekijken we de mogelijkheden tot het afschaffen van het fietssupplement minstens tijdens de daluren ten voordele van de combimobiliteit.
- We versterken de samenwerking tussen NMBS/Infrabel, regionale vervoersmaatschappijen, lokale en regionale overheden, vervoerregio's, federale en lokale politiediensten, bij de planning en het beheer van de omgeving van stations en infrastructuur. Hierbij besteden we bijzondere aandacht aan de veiligheid in de stationsbuurten, de strijd tegen kabeldiefstal, tegen inbraken op het spoor, ongevallen op overwegen en de preventie van zelfmoorden.
- Infrabel en NMBS hebben bij hun werking oog voor hun impact op andere vervoersmodi. Vacante spoorwegbermen worden ter beschikking gesteld voor de aanleg van fietssnelwegen. Bij het sluiten van spoorovergangen is overleg met het lokale bestuur verplicht, uitgezonderd hoogdringendheid bij veiligheid. Hierbij is het belangrijk dat er flankerende maatregelen worden voorzien. Er moet ook een beroepsprocedure kunnen worden ingesteld door alle belanghebbenden tegen de beslissing van Infrabel om een spoorwegovergang te sluiten op voorwaarde dat dit de spoorweg- of verkeersveiligheid niet in gevaar brengt.
- De regering harmoniseert het sociaal overleg conform de reeds bestaande bepalingen voor andere autonome overheidsbedrijven zoals Bpost en Proximus.
- HR-Rail is een gezamenlijke dochtervennootschap van NMBS en Infrabel, die opdrachten met betrekking tot personeelsbeleid voor zich neemt voor beide bedrijven. Ondertussen hebben Infrabel en NMBS zich individueel verder ontwikkeld, waardoor de noden van beide bedrijven niet langer overeenstemmen. Zowel Infrabel als NMBS hebben hun eigen personeelsdiensten verder ontwikkeld. Sommige taken worden zo wel driedubbel uitgevoerd. We beslissen dan ook onmiddellijk tot een aanwervingsstop bij HR-Rail en een rationalisering van de taakverdeling tussen de bedrijven. Er moet een wijziging worden doorgevoerd in het maatschappelijk doel van HR Rail (wet van '26), zodat de bevoegdheden voor selectie, rekrutering en personeelsbeheer worden overgedragen aan de operationele entiteiten van de NMBS en Infrabel. Dit is gericht op een grotere efficiëntie en functioneel beheer dat meer afgestemd moet zijn op de specifieke behoeften van de respectieve entiteiten. Andere rationalisaties, evenals de kwestie van de juridische werkgever van het spoorwegpersoneel, zullen worden onderzocht. Aan verworven rechten en sociale voordelen wordt niet geraakt.
- De NMBS behoudt de vrijheid in tarifiering met respect voor sociale correcties. We zorgen voor een rationalisering van het aantal vrijstellingen van betaling of kortingen, zodat deze worden aangepast aan de moderne samenleving.
- De strijd tegen zwartrijden wordt opgedreven

- Gezien de sterke toename van het aantal zelfdodingen op het spoor in de laatste 15 jaar, zal de regering samen met Infrabel en NMBS de mogelijke maatregelen nemen ter voorkoming van zelfdoding. Daarnaast is een vlottere en tijdsefficiëntere juridische procedure om deze drama's te behandelen noodzakelijk. Ze zal een betere samenwerking met de politie en het parket verzekeren om het heropstarten van treinen na een incident te versnellen.
- In samenwerking met de minister van Binnenlandse Zaken en Veiligheid en de lokale overheid verhogen we de veiligheid in en rond stations, en op het openbaar vervoer. Hiervoor stellen we een actieplan op om de criminaliteit, misdaad en dakloosheid in en rond de stations te evalueren en te bestrijden, in overleg met alle betrokken autoriteiten en actoren. We versterken het veiligheidspersoneel. We nemen tevens preventieve maatregelen door in te zetten op ticketcontroles binnen de stations, en bekijken daarbij ook de mogelijkheid tot toegangspoortjes voor de grote stations. Wie overlast veroorzaakt of amok maakt, wordt streng aangepakt, met GAS-sancties tot zelfs een plaatsverbod. Tot slot zorgen we er samen met de minister van Binnenlandse Zaken en Veiligheid ook voor dat veiligheidspersoneel van bodycams wordt voorzien, en dit tevens mogelijk wordt voor treinbegeleiders die dat wensen op de lijnen met de meeste incidenten.
- We stellen samen met de minister van Binnenlandse Zaken en Veiligheid een omvattend actieplan op met een langetermijnvisie om de veiligheid in en rond de grote stations te verzekeren. We integreren hierin maatregelen om te vermijden dat de problemen zich naar perifere stations verplaatsen.
- Het openbaar vervoer is van iedereen en moet er voor iedereen zijn. Zeker ook voor personen met een beperkte mobiliteit. We zetten daarom verder in op de toegankelijkheid van het openbaar vervoer (stations, perrons, voertuigen). Hierbij geven we voorrang aan de stations die het grootste aantal mensen met beperkte mobiliteit bereiken. We analyseren samen met de NMBS waar een verkorting van de reserveringstermijn in stations, die niet volledig zelfstandig toegankelijk zijn, mogelijk en nuttig zou zijn.
- We stimuleren Europese samenwerking op het vlak van treinverkeer om meer en betere Europese treinverbindingen te bekomen, zowel voor goederenvervoer als personenvervoer. We pleiten daarom voor een echte Europese strategie die ervoor zorgt dat de trein een alternatief voor het vliegtuig wordt. In dat licht is het cruciaal dat de nationale luchthaven beter wordt ontsloten door internationale treinverbindingen. We verbinden daarom de luchthaven van Zaventem met rechtstreekse hogesnelheidstreinverbindingen tussen de HST knooppunten in al onze buurlanden. We zetten ook in op nachttreinen door privémaatschappijen. De regering verbindt zich ertoe om alle mogelijke technische en regelgevende obstakels voor de ontwikkeling van nachttreinen, evenals voor de ontwikkeling van concurrentie of nieuwe lijnen op de hogesnelheidsverbindingen, weg te nemen. We houden rekening met de impact op het binnenlands treinverkeer.
- Brussel wordt erkend als een internationaal knooppunt en een verbinding tussen verschillende spoorlijnen. De regering zal onderzoeken hoe investeringen kunnen worden gepland om de doorvoercapaciteit door de hoofdstad te vergroten.
- De Belgische markt voor internationaal passagiersvervoer, die jaren geleden werd geliberaliseerd, is momenteel niet erg concurrentieel waardoor consumenten momenteel niet kunnen profiteren van de kwaliteit van de dienstverlening en concurrentiële tarieven die ze mogen verwachten. Deze situatie maakt het spoorvervoer ook minder concurrerend dan andere vervoerswijzen (vliegtuig, bus, auto). Er zal een studie worden uitgevoerd om de voorwaarden voor het tot stand brengen van gezonde concurrentie op internationale routes te analyseren, en de geïdentificeerde noodzakelijke maatregelen zullen door de regering worden geïmplementeerd.
- Er wordt het komende decennium een aanzienlijke groei van zowel het goederen- als reizigersvervoer in België verwacht. We streven naar een forse verbetering van het goederenvervoer per spoor met het oog op een verdubbeling van het volume tegen 2030. Om aan de capaciteitsnoden te kunnen voorzien, dienen er een aantal knelpunten op het netwerk te worden verholpen. De regering herbevestigt de projecten voorzien in de meerjareninvesteringsprogramma's en voorziet daarvoor de nodige middelen. Zo kan de capaciteit voor het personenvervoer en goederenvervoer waar nodig worden opgedreven, zoals in, rond en tussen de vier grote AnGeLiC-steden (Antwerpen, Gent, Luik en Charleroi), voor de Brusselse Noord-Zuidverbinding, en de bereikbaarheid van de havens ook in de toekomst gegarandeerd blijft. We zetten ook verder in op een goede spoorontsluiting van onze zeehavens, luchthavens, en inland terminals om het goederenvervoer via de spoorwegen te verhogen.

- De regering zal het Goederenplan 2030, opgesteld door de actoren in het spoorvrachtvervoer, en de 26 aanbevolen acties overnemen om het spoorvrachtvervoer te vergemakkelijken.
- We onderzoeken de mogelijkheid om de toegang tot het beroep (zoals treinmachinisten) te vereenvoudigen.
- We werken de regelgevende drempels weg die een efficiënt goederenvervoer per spoor in de weg staan, en tussen het spoor en de (lucht)havens. We versterken de spoorregulator zodat deze het gelijk speelveld kan bewerkstelligen. De regering zal de spoorwegregulator de instrumenten geven om de nodige gegevens te verzamelen bij de spoorwegmaatschappijen om zo jaarlijks een helder en gedetailleerd overzicht te geven van de ontwikkelingen in de sector, inclusief het goederenvervoer over het spoor. De regering moedigt de spoorwegmaatschappijen aan om een Open Data-beleid te voeren.
- We zorgen samen met Infrabel voor een aangepast spoorbeleid voor de havens, zodoende de modal shift maximaal te ondersteunen. Hierbij hoort onder meer dat Infrabel de havens erkent als 1 grote dienstvoorziening in lijn met de Europese verordening 2017/2177.
- We herbekijken de steun voor het gecombineerd en verspreid binnenlands goederenvervoer. We zorgen dat met het huidige budget meer resultaat wordt bereikt door meer gerichtere steun te geven.
- De NMBS krijgt de opdracht om hun gronden in de havengebieden die zij zelf niet nodig hebben voor hun eigen activiteiten tegen de marktprijs te verkopen aan de havenbedrijven.
- De federale regering zal initiatieven steunen voor wat betreft de spoorwegverbindingen die gericht zijn op het ontwikkelen van de activiteiten van de binnenhavens met als doel het potentieel van de binnenvaart te maximaliseren.
- De onderhandelingen over de realisatie van 3RX / IJzeren Rijn worden zowel op politiek niveau binnen België en met de betrokken buurlanden en -regio's terug opgestart, evenals op ambtelijk niveau

LUCHTVAART

- De federale regering stelt een werkgroep samen, onder regie van één minister per taalrol en de premier, die werk maakt van een vliegwet. De werkgroep zal bestaan uit internationale experts uit elk van de buurlanden en het Verenigd Koninkrijk, één vertegenwoordiger per gefedereerde entiteit, en één vertegenwoordiger per regeringspartij. De internationale experts werken een voorstel van vliegwet uit, dat zal worden voorgelegd aan de gezamenlijke regering. Dit voorstel dient rekening te houden met geluidsoverlast, volksgezondheid, economische activiteit, en werkzaamheid.
- Gezien het bijzonder grote belang van de luchthaven van Brussel-Nationaal voor onze economie, de tewerkstelling en de connectiviteit van ons land zal de regering de economische ontwikkeling van de luchthaven ondersteunen met in achtneming van de leefomstandigheden van de omwonenden en van alle burgers die geluidshinder ondervinden.
- We verminderen de impact op het klimaat van luchtvaart door in te zetten op de alternatieven voor vliegen, en op verduurzaming van de brandstof met onder meer Sustainable Aviation Fuels (SAF's) en waterstof. We bestuderen de invoering van een verplichte bijmenging van duurzame brandstoffen. We streven naar luchthavens die tegen 2030 vooroplopen in energietransitie en koolstofneutraliteit op infrastructuurniveau.
- De regering zorgt dat er voldoende personeel bij de luchtvaartpolitie wordt voorzien om wachttijden aan grenscontroles te beperken.
- We verbeteren de ontsluiting van de nationale luchthaven met het openbaar vervoer, ook voor de vele werknemers die 's nachts op de luchthaven werken of passagiers die een vroege vlucht wensen te nemen.

VERKEERSVEILIGHEID

Verkeersveiligheid is één van de speerpunten van deze regering. Elk verkeersslachtoffer is er één te veel. We zetten stevige stappen richting 0 verkeersdoden tegen 2050.

- De regering zet sterk in op een omvattende en ambitieuze verkeersveiligheidsstrategie, die ervoor moet zorgen dat mensen veilig de weg kunnen delen en recidivisten van de baan worden gehaald.

- Deze regering spreekt zich uit voor het streng aanpakken van verkeerscriminelen. Hierbij richten we ons op de recidivisten van zware feiten, en niet op de brave burger die eens net boven de snelheidslimiet zit. We zorgen daarom voor legitieme handhaving waarbij datagericht aandacht besteed zal worden aan de risicoplaatsen en -tijdsvorken om valkuilen en willekeur te voorkomen.
- De focus ligt op de gedragsverandering. We zorgen voor een versterking van het centrale dataregister om veelplegers beter te identificeren voor overtredingen van de 3de en 4de graad, snelheidsovertredingen boven de 20 km per uur, onverzekerd rondrijden, rijden onder invloed, rijden zonder rijbewijs, gebruik van elektronische apparatuur achter het stuur, en andere verkeersmisdrijven. We zorgen ervoor dat alle overtredingen onder GAS-5 ook in deze databank worden opgenomen. De Mercurius-databank wordt op punt gesteld. De informatie van deze databanken zal in real-time beschikbaar zijn voor de politie en justitie.
- Op basis van de veelplegersdatabank zullen verkeersovertreders automatisch voor een politierechtbank gedagvaard worden wanneer ze binnen een termijn van de laatste 3 jaar te veel overtredingen begaan hebben. De drempel om automatisch voor de politierechtbank te verschijnen, bovenop de sancties die vandaag de dag al bestaan, leggen we op 8 snelheidsovertredingen in de voorbije 3 jaar van meer dan 20 km/u te snel in de bebouwde kom, zone 30 of schoolomgevingen, 30 km per uur te snel op andere wegen, 40 km per uur op de autostrade, minstens 3x gebruik van elektronische apparatuur achter het stuur in de laatste 3 jaar, minstens 2x sprake van alcoholintoxicatie in de laatste 3 jaar, of een combinatie van minstens 5 snelheidsovertredingen zoals hiervoor aangegeven met ten minste 1 overtreding van de derde graad. De chauffeur krijgt een waarschuwing als hij of zij op de rand van de dagvaarding staat. Men kan dan de vier oudste overtredingen laten vervallen door een verkeersveiligheidskursus te volgen, en door minstens een jaar geen enkele overtreding meer te maken.
- Naar analogie van een alcoholslot, krijgt de rechter bovendien de mogelijkheid om chauffeurs die hun rijbewijs verliezen, een rijbewijsslot op te leggen. Hiervoor start de regering met een proefproject. We treden daarenboven strenger op tegen alcoholgebruik en druggebruik achter het stuur. We drijven het aantal alcoholcontroles op door de mogelijkheid te bestuderen om bij elke verkeerscontrole een blaastest af te laten leggen, zoals in Zweden gebeurt. We zorgen ook voor een geïntegreerde databank van alle alcoholcontroles over het hele land. We maken werk van betere drugstests.
- Personen die voor de tweede keer in drie jaar tijd met betrekking tot alcoholintoxicatie achter het stuur met meer dan 0,8 promille in het bloed worden tegengehouden, krijgen als ze voor de rechter verschijnen automatisch een alcoholslot opgelegd, tenzij de rechter er gemotiveerd van afwijkt. Personen onder invloed van drugs verliezen automatisch hun rijbewijs voor een maand, tenzij de rechter hier gemotiveerd van afwijkt.
- Niet alleen snelheidsovertredingen en rijden onder invloed worden aangepakt, maar een veel breder gamma van overtredingen in het verkeer. De federale regering zal ook strenger optreden tegen rijden zonder rijbewijs, zonder verzekering, en zonder technische keuring. We dringen gsm-gebruik achter het stuur terug.
- We maken werk van logischere straffen voor mensen met een voorlopig rijbewijs, zodat dit overeenkomt met straffen voor beginnende bestuurders. We verbeteren de procedures om na het aflopen van de straf snel het rijbewijs terug te krijgen. Hiervoor is het ook belangrijk dat geen onnodige medische of psychologische proeven worden opgelegd, zodat er geen overbevraging van deze diensten plaatsvindt.
- We voeren de overtreding van verkeersdoodslag in, waarmee we zowel de ernst van roekeloos gedrag op de weg als de gevolgen daarvan benadrukken. We zullen ervoor zorgen dat dit streng wordt bestraft.
- We voeren een eenduidige regeling in met betrekking tot de ingangsdatum van een verval tot het recht van sturen dat door de politie- of correctionele rechtbank als straf wordt uitgesproken. Het rijbewijs moet binnen een redelijke termijn worden ingeleverd.
- We zetten in op preventiecampagnes rond verkeersveiligheid in samenspraak met de Gewesten.
- De federale regering zet in op een proportioneel en doelmatig gebruik van het ANPR-cameranetwerk en andere camera's, en beschermt daarbij maximaal de privacy. Deze camera's moeten bijvoorbeeld kunnen worden ingezet om wegpiraten en verkeerscriminelen te signaleren aan de politie. Een wettelijk kader, met respect voor alle geldende privacyregels, moet het mogelijk maken om het gebruik van de telefoon achter het stuur vast te stellen met behulp van een onbemand automatisch werkend toestel.

- We nemen barrières weg die lokale besturen verhinderen om kordaat op te treden tegen knalpotterreur met onder andere geluidsflitspalen. Daarenboven zullen we strenger optreden tegen straatraces.
- We bepleiten een Europees Carpass-systeem voor tweedehandsvoertuigen.
- We maken de regelgeving gemotoriseerde voortbewegingstoestellen uniformer door gewicht en snelheid als onderscheidende criteria te nemen. Dit houdt onder meer in dat we zorgen voor homologatie en snelheidsbeperking van de e-steps, en de regelgeving rond fatbikes op punt zetten. De meest onveilige e-steps, zoals degene met te kleine wielen en die manifest te snel rijden, zullen we verbieden. De regering onderzoekt hoe een eventuele helmplicht voor e-steps het gebruik en de veiligheid ervan beïnvloedt. We bestuderen ook het nut van een nummerplaat voor snelle gemotoriseerde voortbewegingstoestellen in functie van verkeersveiligheid.
- We evalueren Be Cyclist, het Actieplan ter Promotie van de Fiets, en zorgen voor een opvolger.
- We indexeren de kosten voor de gepersonaliseerde kentekenplaten.

ANDERE

- We ontwikkelen een wettelijk kader voor autonome vaar- en voertuigen in samenspraak met de Gewesten, waarmee we deze technologie alle kansen geven.
- De federale regering moedigt retro-fitting van wagens met een verbrandingsmotor naar een elektrische motor aan door reglementaire beperkingen weg te nemen.
- We zorgen voor een correcte uitvoering en ratificatie van het Eucaris-verdrag.
- We ondersteunen de droncel van DGLV verder om de positie van België in de ontwikkeling van de dronemarkt te vrijwaren. Bovendien ondersteunen we de verwerving van *dual-use* infrastructuur in het kader van monitoring en detectie van droneverkeer boven kritieke infrastructuur. De regelgeving in verband met het delen van beeldmateriaal in het kader S&S *use-cases* passen we waar nodig aan.
- Om een einde te maken aan de straffeloosheid voor auto's met buitenlandse nummerplaten met betrekking tot boetes, retributies en belastingen, moet de uitwisseling van kentekengegevens worden verzekerd door middel van een rechtstreekse, automatische raadpleging van elkaars centrale registers. Op korte termijn wordt werk gemaakt van nieuwe bilaterale verdragen met buurlanden en andere lidstaten die het vaakst in België worden gesignaliseerd, terwijl parallel initiatief wordt genomen op niveau van de Europese Unie om zo'n kentekenuitwisseling tussen alle lidstaten te garanderen.

ZORG

Zorg moet voor iedereen betaalbaar, effectief beschikbaar en van topkwaliteit zijn. Deze regering wil ervoor zorgen dat ons solidair gezondheidszorgsysteem in staat blijft om onvervulde behoeften en nieuwe noden te beantwoorden. De context waarin dat moet gebeuren is gekend: een groeiende, meer diverse en verouderende bevolking, de toename van het aantal chronisch zieken, beginnende en ernstige mentale gezondheidsproblemen.

Het gezondheidszorgsysteem staat zelf ook onder druk. De financiering moet de noden voldoende ondersteunen en daarnaast is er de uitdaging om de beschikbare middelen zo doelmatig mogelijk in te zetten, zijn er chronische personeelstekorten op vele niveaus en worden we geconfronteerd met groter wordende tekorten aan soms levensnoodzakelijke geneesmiddelen.

De versnippering van de bevoegdheden op het gebied van gezondheid over de verschillende overheidsniveaus ondermijnt eveneens de doeltreffendheid van het beleid en de bestaande organisatie- en financieringsmodellen zijn niet steeds gericht op effectieve, doeltreffende en kwalitatieve zorg.

Het moet anders willen we onze ambitie waarmaken.

Investeren en hervormen op basis van gezondheids(zorg)doelstellingen

Investeren in doelmatige solidariteit wordt dus de leidraad van de nieuwe federale regering. Daarom worden vooraf duidelijke keuzes gemaakt op basis van prioritaire doelstellingen voor het gezondheids- en gezondheidszorgbeleid. Met respect voor ieders bevoegdheden worden deze afgestemd tussen de deelstaten en de federale overheid.

We zetten dus het traject om tot gemeenschappelijke gezondheids-doelstellingen voor de federale overheid en de deelstaten te komen verder. De drie doelen (het verlengen van de levensduur in goede gezondheid; het verminderen van gezondheidsongelijkheden; het verzekeren van een zo gezond mogelijk leefmilieu) worden aangevuld en ontwikkeld tot specifieke doelstellingen in ruim overleg met alle betrokkenen.

De nieuwe Commissie Gezondheidszorgdoelstellingen dient aan het begin van de legislatuur een voorstel te doen voor nieuwe doelstellingen die deze legislatuur als leidraad dienen. Deze gezondheidszorgdoelstellingen concretiseren maximaal de quintuple aim methodiek en helpen de Algemene Raad en alle betrokkenen in het toewijzen van nieuwe en bestaande federale middelen.

Het bereiken van de geformuleerde doelstellingen vereist investeringen in het zorgpersoneel en hervormingen in de organisatie van de gezondheidszorg met bijzondere aandacht voor de dienstverlening aan de patiënt, de doelmatigheid van en de gelijke toegang tot de zorg.

Geïntegreerde zorg

Onze gezondheidszorg moet inspelen op de behoeften van patiënten en er moet bijzondere aandacht worden besteed aan chronische patiënten en kwetsbare personen. Het promoten van een gezonde levensstijl, preventie en vroegdetectie zijn essentieel om chronische ziekten te voorkomen of minder ver te laten evolueren. Aangezien dit voornamelijk tot de bevoegdheid van de deelstaten behoort, vereist dit een zorgvuldige afstemming, intense samenwerking tussen alle actoren en tussen alle overheden, tot en met volledig geïntegreerde programma's tot uitvoering van het interfederaal plan geïntegreerde zorg van 8 november 2023. Desgevallend kan er op specifieke wijze uitvoering gegeven worden aan dit plan om maximaal rekening te houden met de noden van elke deelstaat.

ZIEKENHUISFINANCIERING EN NOMENCLATUUR

- De financiering van de ziekenhuizen en nomenclatuur van de medische prestaties zijn twee sleutelementen van ons gezondheidszorgsysteem: ze bepalen het inkomen van zorgverleners, de kosten voor patiënten, de financiering van de ziekenhuizen, ... De huidige financieringsmechanismen zijn aan herziening toe en moeten fundamenteel hervormd worden met als doelstellingen:
  - het bevorderen van samenwerking in en tussen ziekenhuizen en andere zorgactoren;
  - het stimuleren van zorgkwaliteit boven kwantiteit;
  - een meer transparante, billijke en rechtvaardige financiering voor eenieder die hierbij betrokken is;
  - en tariefzekerheid en betaalbaarheid voor de patiënt.
- Voor de ziekenhuizen voorzien we een pathologie-gestuurde basisfinanciering die transparant is en zorgt voor voldoende financiële ruimte om de zorg kwaliteitsvol te organiseren. Daarnaast krijgen ziekenhuizen een significant budget op basis van 'pay for performance', dat aanzet tot meer zorgvuldigheid en kwaliteit. Er wordt in de financiering ook voldoende rekening gehouden met de sociale kenmerken van de populatie en er wordt ook een innovatiebudget voorzien waaruit middelen toegekend kunnen worden voor innovatieve investeringen. In alle sectoren worden supplementen beperkt. Bij de zorgverstrekkers wordt deze hervorming doorgevoerd in samenhang met de hervorming van de nomenclatuur, waarbij de beperking gebeurt op basis van het professionele (zuivere) honorarium van de arts en de netto werkingskosten gebaseerd op objectieve criteria. In een tussenperiode worden evenwel reeds excessen aangepakt, waarbij ook de maximale percentages van de ereloon-supplementen in de ziekenhuizen geharmoniseerd worden. In afwachting van de volledige implementatie van deze nieuwe financiering worden er overgangsmaatregelen voorzien waarbij de ziekenhuizen adequaat gefinancierd blijven om de continuïteit van de dienstverlening en de financiële gezondheid van de sector te kunnen blijven garanderen.
- Voor de zorgverleners wordt de oefening rond de hervorming van de nomenclatuur deze legislatuur volledig afgewerkt. Deze hervorming van de nomenclatuur moet ervoor zorgen dat iedereen adequaat wordt vergoed, dat bepaalde beroepen waar momenteel tekorten zijn aantrekkelijker worden en dat de tijd die wordt besteed aan luisteren, communiceren en coördineren meer waarde krijgt. Een regelmatige en stelselmatige actualisatie van de nomenclatuur dient een standaardpraktijk te worden in onze gezondheidszorg.
- We behouden het principe dat een (tand)arts per prestatie vergoed wordt, maar laten daarbij ruimte voor nieuwe financieringsmodellen die interdisciplinaire samenwerking, zorgcontinuïteit, beschikbaarheid en preventie stimuleren. We werken in het nieuwe systeem met het principe van een zuiver honorarium. De kosten die het ziekenhuis draagt voor gehospitaliseerde patiënten worden dan rechtstreeks aan de ziekenhuizen betaald op basis van de behandelde pathologie, waardoor de afdrachten zullen verdwijnen. Voor extra- en intramurale ambulante praktijken wordt er een praktijktoelage voorzien.
- De recent uitgerolde New Deal wordt geëvalueerd en desgevallend bijgestuurd. In samenspraak met de deelstaten wordt er een regelgevend kader gemaakt voor interdisciplinaire praktijken in de eerste lijn.
- Het RIZIV zal in overleg met de FOD VVVL in 2025 een geïntegreerd voorstel over de ziekenhuis- en nomenclatuurhervorming overmaken. Intussen werkt de regering in overleg met alle betrokken actoren (zorgverleners, ziekenhuizen en ziekenfondsen) een voorstel van procedure en timing uit voor de wijze waarop het overleg met alle betrokken actoren hierover gevoerd zal worden, met respect voor de bestaande bevoegdheden van de Nationale Commissie Artsen-Ziekenfondsen. Bij gebrek aan consensus onder de actoren, neemt de regering zelf beslissingen tegen einde 2026 over de hervorming en over de eventueel stapsgewijze invoering ervan.
- Co-governance in ziekenhuizen blijft een belangrijk principe, waarbij, naast de bestuurders ook artsen betrokken worden bij het beheer om gezamenlijke keuzes te maken om de budgetten in te zetten ten gunste van kwaliteitsvolle zorg en te streven naar een gezonde financiële en maatschappelijk duurzame ontwikkeling van de ziekenhuisactiviteiten. Budgetten moeten daarbij maximaal gebruikt worden om kwaliteitsvolle zorg aan te bieden

- In nauw overleg met de deelstaten, in de schoot van de IMC Volksgezondheid, wordt de omvattende hervorming van het ziekenhuislandschap verder gezet. Het doel is om beter te kunnen reageren op de noden van de patiënten. Daarbij zullen een aantal 'acute ziekenhuisbedden' omgevormd worden naar bedden voor patiënten die langdurige zorg nodig hebben. De organisatie van de ziekenhuissites en het aantal bedden waarin mensen worden behandeld, worden daaraan aangepast.
- Parallel worden dag- en thuishospitalisatie verder versterkt. Een globaal plan biedt een duidelijk kader waarin voor elk type van zorg gedefinieerd is waar ze preferentieel verstrekt wordt: ambulant, in daghospitalisatie, in thuishospitalisatie of in klassieke hospitalisatie.
- De locoregionale ziekenhuisnetwerken hebben als doel meer samenwerking aan te moedigen, activiteiten efficiënter te verdelen, zorg te coördineren en de waarde voor de samenleving en patiënten te maximaliseren. Zowel wat betreft de financiering als de zorgkwaliteit is het inefficiënt om identieke ziekenhuisactiviteiten te handhaven op locaties die slechts enkele kilometers van elkaar verwijderd zijn. Er wordt daarom geëvalueerd in hoeverre de huidige locoregionale ziekenhuisnetwerken bijdragen tot de gewenste samenwerking tussen ziekenhuizen en andere zorgactoren om de nodige nabije zorg voor de populatie in hun zorggebied te garanderen en of in samenspraak met de Gemeenschappen deze netwerken waar nodig maximaal afgestemd kunnen worden op andere zorgzones en -regio's. Nabijheid van zorg wordt gegarandeerd waar het kan en hooggespecialiseerde zorg wordt geconcentreerd in expertisecentra als dat noodzakelijk is voor de zorgkwaliteit. De aanduiding van deze centra gebeurt op basis van objectieve kwaliteits- en kwantiteitscriteria die zowel universitaire als algemene ziekenhuizen de kans bieden om een expertisecentrum te worden. Tegelijkertijd dient bij de financiering specifieke aandacht besteed te worden aan het unieke takenpakket van de universitaire ziekenhuizen.
- Een onafhankelijke taskforce van experts, ingericht in overleg met de deelstaten, zal tegen 01/07/2025 een globaal plan voorstellen, rekening houdend met de bestaande studies van het KCE.
- Als ziekenhuizen willen fuseren om hun werking te optimaliseren, moet dat mogelijk zijn. De Regering zal daartoe de drempels wegwerken zodat een fusie geen negatieve effecten met zich meebrengt.

VOLDOENDE TOEGANG TOT ZORG

- De toegankelijkheid van zorg wordt bepaald door meerdere factoren, waaronder de betaalbaarheid en de nabijheid. Een andere factor betreft de snelheid en vlotheid waarmee de patiënt bij een zorgverlener geraakt. Vandaag zien we dat deze laatste factor niet altijd gegarandeerd kan worden. Of het nu gaat om patiëntenstops omwille van plaatsgebrek bij huisartsen en tandartsen, wachttermijnen van een jaar of meer bij sommige specialisten, er is duidelijk nood aan oplossingen.
- Deze regering heeft de ambitie dat elke patiënt vlot en snel terecht kan bij een zorgverlener. Met het oog op de grote tekorten aan zorgverleners waar we nu mee te maken hebben en die in de toekomst waarschijnlijk nog nijpender zullen worden, moeten we actie ondernemen om deze beroepen aantrekkelijker te maken en bestaande professionals te ondersteunen zodat ze hun beroep kunnen blijven uitoefenen. Het is daarbij essentieel dat er kwalitatieve arbeidsvoorwaarden zijn en dat een efficiëntere inzet en meer samenwerking ervoor zorgt dat een zorgverlener zich kan focussen op zijn kerntaak, namelijk het zorgen voor de patiënt
- Een stevige administratieve vereenvoudiging maakt terug tijd vrij voor de patiënt. We starten van een wit blad en nemen enkel de hoogstnoodzakelijke administratie op in een "basislijst". Deze noodzakelijke administratie wordt daarnaast maximaal gedigitaliseerd via het 'only-once' principe. Daarnaast werken we aan een eengemaakt attest voor arbeidsongeschiktheid dat voor alle verschillende instanties en partijen gebruikt kan worden. We zetten het overleg met de deelstaten verder over het terugschroeven en vereenvoudigen van nutteloze medische attesten.
- Om het beste uit elke zorgverlener te halen, moeten we ervoor zorgen dat al hun kennis en vaardigheden worden erkend en gewaardeerd in hun dagelijkse praktijk, zodat ze een bevredigende werkomgeving hebben en de best mogelijke zorg aan patiënten kunnen bieden. Dit past bij een verdere fundamentele hervorming van de inzet van ons zorgpersoneel. Het moet daarbij eenvoudiger zijn om ondersteunend personeel aan te werven, alsook om de zorg in gestructureerde zorgteams op te nemen, uitgaand van de competenties van elk teamlid, met de nodige garanties op vlak van patiëntveiligheid en zorgkwaliteit.

Hiervoor wordt de wet op de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen verder gemoderniseerd en minder rigide gemaakt. We bouwen meer flexibiliteit in waardoor zorgverstrekkers gemakkelijker met elkaar kunnen samenwerken en delegeren. Hierbij wordt maximaal ingezet op een samenwerkingsmodel waarbij elke verstrekker zoveel mogelijk in functie van zijn bekwaamheden kan en mag werken, er ruimte is voor het verwerven van nieuwe competenties en er na overleg met de zorgverleners een soepelere afbakening is tussen de beroepen. We versterken daarbij gericht de bevoegdheden van verschillende gezondheidszorgbeoefenaars, waaronder kinesitherapeuten, vroedvrouwen en apothekers, en maken ook plaats voor nieuwe profielen in onze gezondheidszorg.

- De huisarts is een centrale speler binnen onze gezondheidszorg. Zij zijn specialisten in eerstelijnszorg, bieden patiënten zorg en diensten op lange termijn en hebben een belangrijke rol in preventie.
- Op bepaalde plaatsen in het land heerst er een tekort aan (tand)artsen, waardoor sommige burgers geen nieuwe huisarts kunnen vinden of heel lang moeten wachten op een afspraak met bepaalde specialisten. We werken verder aan een dynamisch medisch kadaster voor de zorgberoepen. In overleg met de gemeenschappen en om te beantwoorden aan objectieerbare behoeften worden de (tand)artsenquota verhoogd. Nieuwe maatregelen ter ondersteuning van een geografische spreiding van zorgverleners is een exclusieve bevoegdheid van de gemeenschappen, maar indien er nog juridische drempels op het federale niveau zouden zitten, zullen wij onderzoeken deze weg te werken in samenspraak met de desbetreffende deelstaat.
- We analyseren de impact van de instroom van zorgverleners met een buitenlands diploma op de binnenlandse quota en sturen bij waar nodig in het voordeel van de afgestudeerden van universiteiten in België. Voor de zorgverleners met een buitenlands diploma kijken we even strikt toe op de naleving van de criteria omtrent de zorgkwaliteit.
- Er dient een afsprakenkader tot stand te komen in overleg met de zorgverleners, waardoor zij op de gepaste schaal solidair en in onderling overleg oplossingen moeten zoeken voor zogenaamde 'patiëntenstops'.
- Een toegankelijke zorg betekent ook dat de patiënt vlot moet kunnen communiceren met de zorgverlener. We onderzoeken hoe bestaande wetgeving met betrekking tot patiëntenrechten en kwaliteit van de zorg de basis kan vormen voor de verwachtingen en eisen voor de kennis van de taal of de talen van de regio waar men werkt.
- Vandaag is het niet ongewoon dat Nederlandstaligen in de hoofdstad moeilijkheden ondervinden om zorg in hun moedertaal te krijgen, ook al is het de belangrijkste landstaal die door de meerderheid in dit land gesproken wordt. In een tweetalige regio is dit onaanvaardbaar. De Regering zal er op toezien dat de wetgeving inzake het gebruik van talen wordt nageleefd, zodat patiënten in de Brusselse ziekenhuizen die onder de wetgeving vallen, in hun eigen taal kunnen behandeld worden dankzij tweetalige diensten. Er zal op worden toegezien dat de tweetalige diensten zo snel mogelijk in de praktijk worden gebracht en waarbij de zorgcontinuïteit gegarandeerd blijft.
- We onderzoeken hoe we de dienstverlening voor beroertezorg voor de Nederlandstaligen in Brussel en in de Vlaamse rand kunnen garanderen.
- De organisatie van de dringende medische hulpverlening dient herzien en verbeterd te worden. Iedere burger in dit land moet kunnen rekenen op een huisarts wanneer dat nodig is. In overleg met de betrokken zorgverstrekkers wordt de professionele triage via het nummer 1733 verbeterd en veralgemeend uitgerold over het hele land, rekening houdend met het Belgisch handboek voor Medische Regulatie. De organisatie van de huisartsenwachtposten wordt verbeterd. We stimuleren daarom de samenwerking, zorgen voor een goede geografische spreiding, inclusief huisvesting nabij spoeddiensten, en installeren duidelijke criteria met betrekking tot beschikbaarheid en zorgkwaliteit. Om dit mogelijk te maken dienen er geen nieuwe juridische constructies opgericht te worden. De samenwerking met mobiele crisisteams wordt onderzocht. Een goede triage via 1733 en de huisartsenwachtposten zal ervoor zorgen dat het gebruik van de spoedgevallendienst geoptimaliseerd wordt. We moeten een goed evenwicht vinden tussen de bereikbaarheid voor de patiënt en de werkbaarheid voor de huisarts in het kader van een versterkte eerstelijns in samenspraak met de deelstaten. De PIT zal in nauwe samenwerking met de ziekenhuizen zijn specifieke functie kunnen uitoefenen.
- De Regering zorgt voor een definitieve erkenning van de medische helikopterstructuren om de continuïteit van de twee huidige medische helikopters (Brugge en Bra) te verzekeren
- Deze regering heeft voldoende aandacht voor burgers die aan een landsgrens wonen en hun zorg in het buitenland krijgen.

DE PATIËNT CENTRAAL

- We zetten, in overeenstemming met de deelstaten, de ondersteuning van patiëntenverenigingen verder. We bestuderen op het niveau van de IMC, of een erkennings- en financieringskader (bv. via een fonds) voor patiëntenverenigingen kan worden uitgewerkt.
- We geven verder uitvoering aan de gemoderniseerde wet op de patiëntenrechten. We denken daarbij aan het uitwerken van het kader voor kwetsbare groepen (bv. kinderen en jongeren en het kader van de geestelijke gezondheidszorg) en het toepasbaar maken van de wet op niet-zorgverstrekkers die via een wettelijke uitzondering (delen van) de gezondheidszorg beoefenen. Hiertoe gebruiken we de reeds gevraagde adviezen en studies hieromtrent.
- Waar nodig passen we ons zorgaanbod aan, zodat zorg ook toegankelijk is voor kwetsbare groepen en gezinnen. We denken hierbij aan dak- en thuislozen naar de eerste lijn toeleiden en zorgen toedienen, opvolging van kwetsbare Tbc-patiënten, snelle screening van kwetsbare zwangere vrouwen, doelgroepen die interculturele bemiddeling nodig hebben om ons medisch aanbod te begrijpen, medisch sociale zorg voor sekswerkers.
- We moeten de specifieke kenmerken van kinderen en adolescenten als patiënt erkennen en maatregelen nemen die specifiek op hen zijn afgestemd, na overleg met iedereen die betrokken is bij de ondersteuning van en zorg voor zieke kinderen.
- We versterken de patiënt ook door het mogelijk te maken op digitale wijze zijn vertrouwenspersonen en/of vertegenwoordigers aan te duiden.
- Mantelzorgers spelen een zeer belangrijke rol. Ze hebben betere ondersteuning nodig en hun status en rechten moeten worden versterkt.
- Tot slot moet het klachtrecht grondig gemoderniseerd worden in overleg met de deelstaten. Zowel de opleiding als het statuut van de ombudspersonen evenals het landschap van klachtinstanties moet in samenspraak met de bevoegde deelenheden worden hervormd en versterkt.

BETAALBAARHEID VOOR DE PATIËNT

- Om de patiënt voldoende tariefzekerheid te geven wordt het conventiemodel aangemoedigd door de Regering en hervormd op basis van een sterkere individuele en eventuele collectieve responsabilisering. De hervorming van de nomenclatuur zal daar een belangrijke rol in moeten spelen. We maken het voor de zorgverleners voldoende interessant om zich te conventioneren. Het verschil tussen geconventioneerden en niet-geconventioneerden maken we groter. We bekijken daarbij eveneens of we aan geconventioneerde zorgverleners in bepaalde situaties en onder strenge voorwaarden een soepeler tariefstelsel kunnen aanbieden, in de vorm van selectieve maximumtarieven die tijdelijk mogelijk zijn in het kader van akkoorden en conventies. Deze maximumtarieven worden geïntegreerd in de berekening van de maximumfactuur.
- De representatieve organisaties van de zorgverleners worden geresponsabiliseerd om hun leden aan te zetten tot conventionering.
- Aan het RIZIV wordt gevraagd om een operationeel voorstel voor dit nieuwe conventiemodel uit te werken met het oog op de nieuwe generatie van akkoorden en overeenkomsten die vanaf 2026 in werking moeten treden.
- Sociale maatregelen moeten terecht komen bij de doelgroep die er echt nood aan heeft. Het uiteindelijke doel van ondersteuning is om burgers te emanciperen en alle kansen te geven om zichzelf uit de financieel precaire situatie te trekken. Daarnaast moet het patiënten ondersteunen die zich in een moeilijke situatie bevinden en voor wie de kosten van de gezondheidszorg bijzonder hoog zijn, om uitstel van zorg te voorkomen, wat noch voor de patiënt zelf, noch voor de gemeenschap goed is, omdat de zorg ongetwijfeld zwaarder en dus duurder zal zijn.
- We breiden het toepassingsgebied van de MAF uit onder andere voor langdurige psychiatrische patiënten. We herbekijken de schijven en de dekingsgraad, terwijl de remgeldplafonds aangepast blijven aan de levensduur. Dit gebeurt met het oog op een betere bescherming van patiënten en mag gemiddeld geen lastenverhoging van patiënten en hun gezin meebrengen.

- We breiden de derdebetalersregeling uit zodat we de toegankelijkheid van de zorg verbeteren, waarbij de patiënt voeling blijft houden met de reële kostprijs van de zorg en waarbij de relatieve voordelen voor de mensen met een verhoogde tegemoetkoming bestendig blijven en zorgen ervoor dat de administratieve processen een snelle betaling aan de zorgverleners garanderen.
- We kijken in de toekomst beter toe op misbruiken, onder andere door meer en beter gebruik te maken van beschikbare data en nieuwe technologieën, zodat we verzekeren dat de middelen terecht komen bij de mensen die ze effectief nodig hebben.
- Deze regering schrapt de 25%-regel bij kinesisten en andere beroepen, zodat de patiënt niet twee keer financieel gestraft wordt voor de conventiestatus van de zorgverlener.
- Om de toegang tot de gezondheidszorg te verbeteren is de regering ook van plan de volgende maatregelen te nemen:
  - de toegang tot (langdurige) anticonceptiemiddelen verbeteren door drempels voor toegankelijkheid en betaalbaarheid weg te werken.
  - Op basis van het rapport van het KCE en in overleg met de logopedisten wordt een regeling uitgewerkt die de toegang tot logopedische verstrekkingen via de ziekteverzekering in de nomenclatuur verankert voor kinderen met een laag IQ en voor kinderen met andere stoornissen zoals een autismespectrumstoornis.

EEN HART VOOR ONZE ZORGVERLENERS

- De zorgverleners zijn de motor van de gezondheidszorg. De sector kampt met een gebrek aan zorgverleners. Deze regering zal daarom naast het verhogen van de aantrekkelijkheid van het beroep, in bijzonder voor de verpleegkundigen, inzetten op een retentiebeleid. Daarbij wordt aandacht besteed aan de arbeidsvoorwaarden, de waardering en de aantrekkelijkheid van het beroep en de jobinhoud. De Regering zal daarvoor in overleg gaan met de betrokken zorgverleners.
- Deze regering beschermt wie voor ons zorgt. We treden daarom hard op tegen geweld en agressie ten aanzien van zorgverleners. Voor geweld hanteren we nultolerantie.
- Zorgverleners moeten hun tijd maximaal kunnen benutten voor het leveren van zorg. Dit veronderstelt administratieve vereenvoudiging waar mogelijk, inzetten op digitalisering en het delen van data overeenkomstig het BIHR-concept.
- Via een erkenning van nieuwe evidence-based beroepen, waaronder de klinisch seksuologen, garanderen we kwaliteitsvolle zorg en beschermen we patiënten tegen charlatans.
- We onderzoeken de erkenning van psychomotoriek als paramedisch beroep om de toegang ertoe verbeteren voor de hele bevolking.
- We onderzoeken samen met de deelstaten hoe we drempels kunnen wegwerken aan de hand van een statuut verpleegkundige in opleiding zodat studenten verpleegkunde tijdens hun werkstage in het vierde jaar vergoed kunnen worden door middel van een onkostenvergoeding.
- We moeten het statuut en de verloning van artsen in opleiding verbeteren en toewerken naar een volwaardig statuut.
- In het kader van de geplande voorzetting van de hervorming van het beroep van verpleegkundige, zien we erop toe dat de rol van de verpleegkundige verantwoordelijk voor algemene zorg wordt versterkt, met name door hem/haar nieuwe verantwoordelijkheden toe te vertrouwen die specifiek zijn voor hem/haar. Dit zal het mogelijk maken om het verschil met de basisverpleegkundige te benadrukken, zonder de vaardigheden van deze laatste devalueren.
- De organisatie en financiering van de thuisverpleging wordt hervormd om rationeler en doelmatiger om te gaan met de arbeidskrachte en daardoor het beroep aantrekkelijker te maken alsook om de zorg voor de patiënt te verbeteren. Met de deelstaten wordt overlegd over hoe dergelijke hervorming afgestemd kan worden op hervormingen in de thuiszorg. Vanuit de federale overheid zetten we in op een herziening van de nomenclatuur, minder administratieve lasten, meer samenwerking tussen diensten en tussen diensten en andere zorgverleners en -instellingen, innovatie en digitalisering van de zorg en een sociaal statuut bij conventionering op het niveau van gelijkaardige zorgberoepen. Dit laatste regelen we ook voor de vroedvrouwen.

- We breiden de verplichting om een beroepsaansprakelijkheidsverzekering af te sluiten op eigen kosten uit naar andere beroepsgroepen waaronder de klinisch psychologen. We bestrijden het fenomeen waarbij zorgkundigen en verpleegkundigen zichzelf via een zelfstandig of interim contract opnieuw aanbieden bij hun werkgever via bijvoorbeeld een niet-afwervingsbeding. We bestrijden eveneens de oneigenlijk inzet van *project sourcing* in de zorg. We voeren gelijktijdig de defiscalisatie van de overuren in de zorg in.
- Samen met gynaecologen en vroedvrouwen maken we werk van een geïntegreerde en interdisciplinaire benadering van de perinatale zorg. We versterken daarbij de rol van de vroedvrouwen in de opvolging van de laag-risico zwangerschap en zorgen voor een leefbaar kader voor vroedvrouwen in de eerste lijn.
- De fusiewet voor apothekers wordt hervormd, waardoor het verplaatsen van een apotheek aan dezelfde voorwaarde moet voldoen als het openen van een nieuwe apotheek. We voorzien eveneens een wettelijk kader voor automaten aan een apotheek.
- Bestaande deontologische Ordes voor zorgverleners worden gemoderniseerd. De problemen (gebrek aan transparantie, zwakke positie van de patiënt) worden daarbij grondig aangepakt. Voor tandartsen onderzoeken we of er een integratie mogelijk en opportuun is in de hervormde Orde der Artsen.
- De Federale Toezichtscommissie wordt geëvalueerd en waar nodig versterkt. Bijkomende afspraken met de deelstaten zijn vereist om bevoegdheids- en rolconflicten te vermijden.
- De apotheker krijgt een duidelijke rol in de tijdige detectie van aandoeningen zoals diabetes, huidkanker of cardiovasculaire aandoeningen, en in het verbeteren van therapietrouw. De tijdelijke bevoegdheid van apothekers voor vaccinatie tegen griep wordt bestendigd. Er wordt ook onderzocht of de inzet van apothekers voor andere vaccins kan bijdragen aan de volksgezondheid
- Patiënten krijgen voor lichte en matige stoornissen directe toegang tot de kinesitherapeut, zonder verplichte doorverwijzing door de huisarts. Wel moet er overleg zijn tussen kinesitherapeut en huisarts. Voor complexe aandoeningen blijft de doorverwijzingsplicht gelden
- We herbekijken de stagevereisten voor de erkenning van de Medisch Laboratoriumtechnologen. De huidige verdeling van de stage-uren over drie verschillende disciplines is niet meer afgestemd op de huidige staat van de medische wetenschap en mogelijkheid van implementatie bij eventuele stageplaatsen. We bekijken daarom hoe we meer flexibiliteit kunnen inbouwen in de stagevereisten om de kwaliteit van het beroep verder op te krikken.

MENTALE WEERBAARHEID EN VEERKRACHT

GEESTELIJKE GEZONDHEIDSZORG

- Ook voor de geestelijke gezondheidszorg worden de beschreven methodiek van interfederale gezondheidsdoelstellingen en door de commissie gezondheidszorgdoelstellingen ontwikkelde federale gezondheidszorgdoelstellingen gevolgd om de inspanningen langs federale zijde te organiseren. De mentale weerbaarheid en veerkracht van onze bevolking verhogen, sneller detecteren van en interveniëren bij problemen en geïntegreerde zorg voor ernstige en complexe psychische en psychiatrische aandoeningen zijn belangrijke uitdagingen voor de komende jaren. Psychische problemen hebben vaak ook gevolgen niet enkel voor de persoon zelf maar evenzeer voor de omgeving en de brede samenleving. Denk daarbij bijvoorbeeld aan het groot aandeel van de arbeidsongeschiktheden die veroorzaakt worden door mentale problemen zoals burn-out, schooluitval bij jongeren en de stijging van geïnterneerden en de gedwongen opnames. Daarom zullen we samen met de Gemeenschappen de handen in elkaar moeten slaan om tot een geïntegreerd zorgbeleid te komen die we samen met de netwerken GGZ uitrollen. Het interfederale plan neemt ook initiatieven die noodzakelijk zijn in verslavingszorg en forensische zorg. Elke Gemeenschap heeft zijn eigen noden en aandachtspunten. Het is daarom in deze aangewezen om vanuit een interfederale aanpak te werken met een beleid dat rekening houdt met de specifieke noden van elke deelstaat.
- Ondanks de huidige versnipperde bevoegdheden, moet het voor iedereen, zowel de burger als de hulpverlener duidelijk zijn met welke zorgvraag men waar terecht kan. Burgers met een concrete zorgvraag moeten naar de

correcte hulpverlening kunnen stappen of verwezen worden, zonder dat ze eerst allerlei overbodige tussenstappen moeten doorlopen. Voor complexe zorgvragen is een geïntegreerde aanpak nodig met samenwerking tussen meerdere voorzieningen.

- De netwerken GGZ moeten duidelijk communiceren over het beschikbare zorgaanbod en de toegang ertoe. Ze zijn verantwoordelijk voor de organisatie van integrale en continue zorg vanuit het volksgezondheidsperspectief (public mental health), door middel van contracten waarin de wederzijdse verantwoordelijkheden met zorgverleners en instellingen zijn vastgelegd. Ze zetten in op gebruikersparticipatie, casemanagement, zorgcoördinatie en maatschappelijke inbedding.
- Mentale weerbaarheid vergt niet alleen een samenlevingsbrede aanpak, maar ook een specifieke aanpak voor moeilijk te bereiken doelgroepen. Hierbij is het in kaart brengen van de concrete zorgnood van belang. De taboes omtrent mentale problemen moeten doorbroken worden bij de burger en zijn omgeving met als doel dit onderwerp bespreekbaar te maken en zelfzorg te ondersteunen. Als je erover kan praten met je omgeving helpt je dat al een hele stap verder. Professionele zorg- en hulpverleners kunnen dit ondersteunen via gemeenschapsgesichte interventies op vindplaatsen en detecteren wanneer zorg nodig is. Maar we moeten er wel ook over waken dat we niet iedere vorm van mentaal onbehagen problematiseren, medicaliseren en therapeutiseren.
- Fysieke en mentale gezondheidszorg, maar ook welzijnzorg kunnen niet losgekoppeld worden van elkaar. Er dient meer samengewerkt te worden tussen verschillende beroepsbeoefenaars en voorzieningen. De integratie van GGZ in huizen van het kind, OCMW's, lokale dienstencentra, huisartsen, ... wordt via de ELP-conventie verder uitgerold. In algemene ziekenhuizen zetten we in op een betere screening van psychiatrische stoornissen via samenwerking met psychiatrische ziekenhuizen en mobiele teams. Samenwerking tussen de sociale, somatische en psychiatrische zorgverleners zowel in als buiten het ziekenhuis is cruciaal. Via de ontwikkeling van *Care sets* in en rond GGZ wordt correcte informatiedoorstroming en datadeling voorzien.
- Net zoals alles in de somatische gezondheidszorg dient er ook in de geestelijke gezondheidszorg ingezet te worden op 'evidence based medicine'. We werken samen met het KCE richtlijnen voor voorschrijven uit, zowel voor geneesmiddelen als voor de gepaste therapie of andere acties (social prescribing). Het gebruik en de afbouw van psychofarmaca moet altijd gepaard gaan met begeleiding.
- De ambulante setting moet maximaal gebruikt worden voor iedereen wiens problematiek dat toelaat. Op die manier blijft de residentiële zorg maximaal vrij voor degene die er echt nood aan hebben en niet op een andere manier geholpen kunnen worden. Het aanbod van eerstelijns psychologische zorg via de RIZIV-conventie, waarbij GGZ-netwerken via een vast jaarlijks budget klinisch psychologen en orthopedagogen inzetten wordt verder uitgebreid om het aanbod beter af te stemmen op de nood en doorverwijzing mogelijk te maken naar het ambulante tweedelijnsaanbod binnen de federale sectoren (ambulante psychiaters en ziekenhuizen) en binnen de actoren van de deelstaten. Hierbij wordt de komende legislatuur samen met de deelstaten geïnvesteerd in kwaliteitsopvolging, transparante toewijzing van middelen op basis van zorgnoden en een evaluatie van het doelmatig gebruik van alle ambulante middelen, met inbegrip van de ELP. Overeenkomstig de afspraken voorzien in het protocolakkoord van 2/12/2020 is dit aanbod van de ELP-conventie complementair aan het ambulante aanbod van de deelstaten. Dit betekent dat, gezien de grote noden, elke overheid binnen zijn bevoegdheden zijn deel van de psychische zorgprofessionals dient te mobiliseren om diagnostische en therapeutische zorg op te nemen.
- De rol van de psychiater wordt versterkt zowel binnen de netwerken als ambulant voor chronische en complexe als acute zorgnoden, waarbij hij/zij een actieve rol speelt in de multidisciplinaire zorgtrajecten.
- Voor acute noodsituaties die een crisis- of spoedinterventie vereisen wordt nauw samengewerkt met onder meer het crisis- en urgentie aanbod in de netwerken GGZ (die terzake over crisisbedden en mobiele teams beschikken), het crisisaanbod in welzijn- en verslavingszorg, de politie, de spoedgevallendiensten, de huisartsen en huisartsenwachtposten en de ambulante psychiatrische praktijken.

- We maken de financiering structureel en voorzien een programmatie voor High & Intensive Care diensten en mobiele crisis en urgentieteams. De wetenschappelijke ondersteuning in het kader van HIC wordt verdergezet en uitgebreid naar de mobiele teams zodat ze zich kunnen focussen op reële en wetenschappelijk omschreven en psychiatrische noodsituaties zoals psychose en suïcide.
- We hebben bijzondere aandacht voor de kwetsbare groep van patiënten met een ernstige psychiatrische aandoening (EPA), onder meer door hen extra ondersteuning te bieden bij de toegang tot (somatische en geestelijke) gezondheidszorg. Zo zal het RIZIV de toepassingsvoorwaarden voor het forfait chronisch zieken evalueren en aanpassen zodat ook EPA-patiënten beter beschermd worden.
- Naast de bestaande erkende zorgberoepen (psychiaters, klinisch psychologen en klinisch orthopedagogen) kunnen ook andere beroepen een belangrijke rol spelen in de geestelijke gezondheidszorg. We onderzoeken daarom de erkenning van ondersteunende beroepen in de geestelijke gezondheidszorg, om op die manier het aantal professionals op het werkveld uit te breiden. In dat kader wordt ook de huidige regeling en erkenning van de psychotherapie en psychiatrisch verpleegkundigen herbekeken. Ook het inzetten van ervaringswerkers kan in een ondersteunende functie bij preventie en zorg aan bod komen. Door hun eigen ervaring kunnen zij lotgenoten en familie helpen doorheen hun eigen proces.
- De organisatie van stages voor studenten klinische psychologie en klinische orthopedagogiek zal opnieuw worden bekeken, gezien de moeilijkheden die worden ondervonden bij het vinden van voldoende stageplaatsen en begeleiders. Er zal een oplossing gezocht worden om deze beroepsbeoefenaars voldoende ondersteuning te bieden bij het begin van hun loopbaan om een kwaliteitsvolle zorg te garanderen voor de patiënten die een beroep op hen doen.
- We verzekeren de toegang tot de opleiding psychotherapie voor andere masters in de gezondheidszorg.

OUDEREN

- Er wordt prioritair werk gemaakt van geïntegreerde zorg voor ouderen met geestelijke gezondheidsproblemen, onder meer voor mensen met (jong)dementie.
- Als onderdeel van een interfederale aanpak is het ook belangrijk om de diagnose van depressie bij ouderen te verbeteren, om niet-medicamenteuze behandelingen te overwegen en om in het geval van behandeling met medicatie waakzaam te zijn voor overmedicatie, evenals om de hervorming van geestelijke gezondheidsnetwerken voort te zetten door het aspect “ouderen” te ontwikkelen.

JONGEREN

- De meeste mentale problemen ontstaan voor het 25ste levensjaar. De Covid-periode heeft daar geen goed aan gedaan. Het is dus uitermate belangrijk om prioritair in te zetten op de mentale gezondheid van de jeugd en op de versterking en ondersteuning van de ouders.
- We behouden de volledige terugbetaling voor kinderen en jongeren tot 23 jaar van eerstelijnspsychologische zorg om deze zorg zo toegankelijk mogelijk te maken voor deze doelgroep en versterken de samenwerking met vindplaatsen voor kinderen en jongeren.
- Continuïteit van zorg moet steeds worden gewaarborgd. Jongeren die 15 jaar worden, mogen niet automatisch en zonder begeleiding worden doorverwezen naar het volwassenenzorgsysteem. Om de continuïteit en samenwerking met volwassenpsychiatrie mogelijk te maken, breiden we de programmatie en financiering van de kinderpsychiatrische diensten van 0 tem 14 jaar uit tem 17 jaar (inclusief zorgtransmissie)..
- De AYA-conventie wordt verder uitgerold zodat jonge en jongvolwassen kankerpatiënten ook in andere ziekenhuizen en de eerstelijnszorg de noodzakelijke leeftijdsspecifieke psychosociale en medische ondersteuning krijgen, daar waar zij hun behandeling of opvolging krijgen. De eerste conventieperiode zal een geharmoniseerd AYA-zorgbeleid tot stand brengen.

- Voor gezinnen met jongeren en jongvolwassenen met ernstige psychiatrische aandoeningen, die al dan niet in aanraking komen met justitie, moet gezien hun enorme kwetsbaarheid geïnvesteerd worden in een aanpak die zorgcontinuïteit garandeert met een vlotte schakeling naar de gepaste zorg en ondersteuning doorheen hun traject.
- We voorzien voldoende (semi-)residentiële kinderpsychiatrie waaronder ook voor minderjarige delinquenten met een zware psychiatrische problematiek. Dit vereist ook een intensieve integratie van psychiatrische en psychologische zorg met somatische zorg, welzijnszorg en maatschappelijke integratie, doorheen de tijd en alle plaatsen waar deze jongeren worden verzorgd (thuis, opvangdiensten, ziekenhuizen, ...). Heel wat diensten worden hierbij betrokken; er is niet alleen een interfederale samenwerking op niveau van de zorg nodig, maar een nog globalere aanpak die ook andere beleidsdomeinen mobiliseert.
- We breiden de gespecialiseerde zorgtrajecten verder uit naar andere kwetsbare doelgroepen, waaronder minderjarige delinquenten met een zware psychiatrische problematiek.
- We evalueren het zorgtraject voor kinderen en jongeren met eetstoornissen en breiden het uit naar patiënten boven de 23 jaar. Complementair aan dit ambulante aanbod worden de geplande referentiecentra eetstoornissen geoperationaliseerd. Gezien de grote nood aan behandeling van jongeren met een eetstoornis worden ook de kinderpsychiaters, die vaak interdisciplinair met andere zelfstandige zorgverstrekkers in samenwerkingsverband samenwerken, ingezet in de strijd tegen eetstoornissen.

VERSLAVINGSZORG

- Verslavingen bestaan in alle vormen en de verslavingsgevoeligheid is afhankelijk van persoon tot persoon. Bij verslavingen wordt er veelal enkel gekeken naar drugs, tabak en alcohol, maar ook onder andere vapes, smartphone, medicatie, gamen en gokken brengen problemen met zich mee. Alle vormen van verslaving hebben ook impact op de omgeving van de personen: zowel kinderen, familie als werk. Via aanklappend beleid laten we deze mensen niet los en hebben we aandacht voor zowel fysieke als mentale aspecten. Verslavingszorg moet voldoende op maat zijn voor iedereen en in het bijzonder voor kwetsbare groepen zoals zwangere vrouwen, jonge polydruggebruikers en gedetineerden.
- De recente wijziging van de wet ter bescherming van personen met een psychiatrische aandoening laat toe om verslaafde zwangere vrouwen gedwongen te laten opnemen in de verslavingszorg. Deze nieuwe mogelijkheid wordt consequent in de praktijk gebracht en gesteund.
- We onderzoeken of de erkenning van de specialisatie tot verslavingsarts een meerwaarde kan betekenen in de behandeling van verslavingen.
- Drugs zijn altijd schadelijk en dat moet ook zo gecommuniceerd worden. Druggebruik mag nooit worden genormaliseerd. De Regering neemt geen initiatief tot legalisering van drugs. Inzake druggebruik focussen we op het voorkomen van middelengebruik, het begeleiden van gebruikers om te stoppen en de schade van middelengebruik te beperken (met medische begeleiding) in samenspraak met de deelstaten. Samen met het College van Procureurs-Generaals trachten we zoveel mogelijk gebruikers naar hulpverlening toe te leiden op het niveau van het parket, met andere woorden voor gebruikers vervolgd worden. Dit zonder afbreuk te doen aan bestaande strafrechtelijke bepalingen. Het moet onze ambitie zijn om zo snel mogelijk in te grijpen waar nodig om erger te voorkomen en druggebruikers van hun verslaving af te helpen. Op federaal niveau versterken we de verslavingszorg binnen de reguliere zorg, bijvoorbeeld bij de huisarts. We zetten eveneens extra in op zorg voor mentale en druggerelateerde problematiek bij jongeren en kinderen via mobiele teams.
- Samen met de deelstaten brengen we de effecten van overmatig schermgebruik en sociale media op jongeren in kaart en zetten met inachtneming van de deelstaatbevoegdheden daarrond een beleid op om de gezondheidsimpact zo goed mogelijk te beperken.

VOLDOENDE EN BETAALBARE GENEESMIDDELEN EN MEDISCHE HULPMIDDELEN.

- Geneesmiddelenkortingen moeten op Europees en Belgisch niveau aangepakt worden, onder meer met de Critical Medicines Alliance & Act. De regering zet in op samenwerkingen op Europees en multilateraal niveau teneinde gezamenlijke onderhandelingen en aankopen van moeilijk toegankelijke geneesmiddelen te faciliteren. Ook met betrekking tot prijszetting en terugbetalingen, wat een competentie van de lidstaten blijft, kan dialoog met andere Europese lidstaten en Europese samenwerking een meerwaarde zijn.
- We besteden voldoende aandacht aan de aantrekkelijkheid om generische medicatie en biosimilars op de Belgische markt te blijven voorzien door middel van een voldoende flexibel financieel kader en incentives om de markt te stimuleren.
- Op het Belgisch niveau: Om bevoorradingszekerheid te kunnen garanderen wordt er ingezet op transparantie, een evaluatie van de mechanismen van prijsbepaling, een afdwingbaardere openbare dienstverplichting van verschillende actoren en een lijst van kritische geneesmiddelen.
- We voeren de Roadmap geneesmiddelen uit, en zorgen voor een doelgerichte, transparante en efficiënte terugbetalingsprocedure, die het mogelijk maakt om alle ingediende aanvragen te behandelen op gepaste, snelle manier die afgestemd is op het soort aanvraag en gebaseerd is op wetenschappelijk en gezondheidseconomisch bewijs. Hiertoe zetten we in op een gestandaardiseerde benadering binnen de CTG met voldoende gespecialiseerde farmaceutische en gezondheidseconomische expertise waarbij het kosteneffectiviteitsmodel op een eenduidige manier wordt beoordeeld volgens de laatste KCE-richtlijnen.
- Burgers moeten sneller toegang krijgen tot nieuwe innovatieve medicatie, hulpmiddelen of behandelingen. De Roadmap Geneesmiddelen heeft daartoe al belangrijke stappen gezet. De regering zal blijven inzetten op ambitieus beleid om toegang en snelheid tot toegang tot innovatieve geneesmiddelen te verbeteren, onder meer door de Roadmap vorm te geven in dialoog met alle betrokken stakeholders. De nieuwe procedure voor vroeger en snelle toegang zal gemonitord en geëvalueerd worden tegen eind 2027 en zo nodig bijgestuurd om een snelle toegang voor de patiënt tot veelbelovende geneesmiddelen te versnellen, zonder risico op een ontsporend budget.
- Een nieuw farmaceutisch meerjarenkader voorziet een duidelijk en voorspelbaar budgettair kader met een duurzame groei voor innovatieve geneesmiddelen en behandelingen. De doelstellingen van dit meerjarenplan moeten ook zijn om de geneesmiddelenkortingen te bestrijden, de betrokken spelers meer verantwoordelijk te maken en na te denken over vertrouwelijke contracten, die de uitzondering moeten blijven, ... De bevoegde minister(s) en de farmaceutische industrie behouden de structurele dialoog over het geneesmiddelenbeleid voor een snelle, brede en duurzame toegang tot innovatie.
- De regering zet in op samenwerkingen op Europees en multilateraal niveau teneinde gezamenlijke onderhandelingen en aankopen van moeilijk toegankelijke medicatie te faciliteren. Ons land implementeert de Europese wetgeving -zoals de EU HTA Regulation- met als doel de toegang en snelheid voor de patiënt tot de nieuwste behandelingen te verbeteren en de huidige processen zonder duplicatie te versnellen. De strijd tegen antimicrobiële resistentie is voor deze regering prioritair. Om nieuwe antibiotica te ontwikkelen zal de regering Europese initiatieven hiertoe ondersteunen.
- We zetten maximaal in op rationeel geneesmiddelengebruik. Deze regering zal bijvoorbeeld producenten aanmoedigen om ook niet-terugbetaalde medicijnen in kleine verpakkingen aan te bieden. Ze zal ook streven naar een aflevering per behandelingstermijn voor antibiotica, benzodiazepines en opioïden.
- De werking van het FAGG wordt geëvalueerd en hervormd zodat deze instelling sterker kan inzetten op openbare dienstverlening samen met alle stakeholders op het terrein. De werking van het FAGG dient verzekerd te worden binnen een afgelijnd budgettair kader.
- Om therapietrouw te bevorderen en onnodige verplaatsingen naar het ziekenhuis te vermijden wordt, in het kader van een globaal plan van aanpak tussen het RIZIV, het FAGG en de officina- en ziekenhuisapotheker, onderzocht of en hoe de officina-apotheker, in afstemming met de ziekenhuisapotheken en de voorschrijvers, een rol kan spelen in het afleveren van geneesmiddelen die vandaag voorbehouden zijn voor de ziekenhuisapothek. We gaan daarbij uit van het principe: door de officina-apotheek wanneer het kan en door de ziekenhuisapotheek waar het moet.

- De regering zal opnieuw een “Biopharma R&D overlegplatform” organiseren samen met vertegenwoordigers van de Gewesten en met de vertegenwoordigers van de farmaceutische sector, van de belangrijkste farmaceutische investeerders (HST) en de biotech- en lifescience industrie.
- Europa en dus ook België als koploper verliezen terrein in klinisch onderzoek, met name rond ATMPs. Om de attractiviteit voor klinisch onderzoek te behouden, heeft België nood aan een vooruitstrevende, flexibele en faciliterende regelgeving, een sterke en efficiënte samenwerking tussen de betrokken organen, met name de CT-college, ethische commissies en onderzoekers, alsook een ambitieus taskforce binnen het FAGG dat over voldoende middelen en vaardig personeel beschikt. De ontwikkeling van een nationaal Clinical Trial Netwerk wordt aangemoedigd.
- Het landschap van de ethische comités wordt geëvalueerd om de efficiëntie te verhogen, zonder daarbij de onafhankelijkheid van deze comités in vraag te stellen.
- Zonder bescherming van innovatieve ideeën zullen er geen nieuwe technologieën ontwikkeld worden. Daarom staat ons land voor een zeer sterk IP-beleid dat de nodige stimulansen voor ontwikkelaars biedt, maar evenwel oog heeft voor maatschappelijke belangen. Deze visie wordt verdedigd in de debatten omtrent de Regulatory Data Protection (RDP), de Market Protection, de Supplementary Protection Certificate (SPC), het octrooi op de moleculen en het uitzonderingsregime voor de weesgeneesmiddelen.

TECHNOLOGISCHE VOORUITGANG

- Technologie in de zorg kan een meerwaarde betekenen voor zowel de patiënt als de zorgverlener. Het is daarbij belangrijk dat het moet gezien worden als een aanvulling op de fysieke zorg, binnen een bestaande zorgrelatie en dat het nooit het fysieke patiëntencontact kan vervangen.
- De patiënt krijgt meer regie over zijn eigen zorg, waarbij (verre) verplaatsingen naar een arts of ziekenhuis kunnen worden beperkt. Via technologische ontwikkelingen kunnen bijvoorbeeld chronisch zieken beter worden opgevolgd, zodat ze minder vaak naar het ziekenhuis moeten, maar zodat er tegelijk ook tijdig ingegrepen kan worden als het fout dreigt te gaan. Deze programma's kunnen opgezet worden als de zorgverlener en de patiënt vinden dat ze een toegevoegde waarde hebben voor de zorg.
- We helpen burgers daarbij in de ontwikkeling van hun digitale vaardigheden en denken ook aan psychosociale begeleiding om te leren omgaan met de grote toestroom aan gezondheidsdata. Via digitalisering versterken we daghospitalisatie en thuishospitalisatie/thuiszorg.
- Digitale gezondheidsapplicaties en technologie moeten zorgverleners ontlasten, de kwaliteit van de zorg verbeteren door beter en kwalitatiever te registreren en kunnen het voor de patiënt makkelijker maken om zijn gezondheid op te volgen. Registratie moet logisch en nuttig zijn waarbij het gebruiksgemak voor de zorgverlener ook in ogenschouw moet worden genomen.
- Ontwikkelaars van digitale zorgtoepassingen moeten ruimte krijgen voor hun innovatieve ideeën en een duidelijk aanspreekpunt krijgen bij de overheid. Een heldere tijdslijn moet hen zicht geven op mogelijke implementatiekansen, bij voorkeur in het kader van een zorgtraject. Een procedure voor een tijdelijke terugbetaling wordt onderzocht. Van zodra er voldoende data zijn verzameld en de klinische meerwaarde is bewezen, kan dan de toepassing opgenomen worden in een permanente vergoeding. Hiervoor dient de huidige validatiepiramide voor gezondheidsapplicaties geoptimaliseerd te worden.
- We onderzoeken of er naast de Europese regelgeving bijkomende nationale regelgevende kaders nodig zijn voor AI-ontwikkelingen in de gezondheidszorg, waarbij er ruimte is voor experimenten en innovatie, maar waarbij de zorgkwaliteit en het medisch geheim ook worden beschermd en waarbij de diagnostische en therapeutische vrijheid van de zorgverlener worden gegarandeerd. We werken hiervoor een gezamenlijke data- en AI-strategie voor volksgezondheid uit en hebben daarbij altijd oog voor cyberveiligheid.

SNELLERE DIAGNOSE EN BEHANDELING ZORGEN VOOR EEN BETERE VOLKSGEZONDHEID

- We verbeteren de gezondheidsgeletterdheid van de bevolking. Onze burgers moeten optimaal geïnformeerd zijn over gezondheid en welzijn en ze moeten snel en eenvoudig betrouwbare informatie kunnen opzoeken indien gewenst. Op die manier kan elke burger bewustere keuzes maken op het vlak van gezondheid en gezonder leven. De websites van de overheid moeten vlot vindbaar, goed toegankelijk en helder zijn en moeten getoetst worden aan deze principes. Ook de ziekenfondsen moeten hun rol op dat vlak nog meer opnemen.
- Het huidige terugbetalingssysteem voorziet vaak pas in tegemoetkomingen voor patiënten die al kampen met bepaalde aandoeningen. Binnen de bevoegdheden van de federale overheid moet het terugbetalingsbeleid meer focussen op vroege interventies voor degenen die risico lopen op deze aandoeningen. Het sneller inzetten van bepaalde zorgverleners, is voordelig voor onze gezondheid en bespaart kosten voor de maatschappij.
- Samen met de deelstaten stellen we nieuwe actieplannen op om ziektes tijdig op te sporen en te behandelen, waarbij we een comprehensieve aanpak hanteren waarbij ieder zijn bevoegdheid ten volle opneemt om gezamenlijke gezondheidsdoelstellingen te behalen. Er moet o.a een nieuw kankerplan komen, alsook een plan voor cardiovasculaire aandoeningen en een plan voor neurodegeneratieve ziekten. Daarbij wordt het principe van population management maximaal toegepast.
- We werken nauw samen met relevante stichtingen en liga's om expertise en ervaringen vanuit het werkveld te integreren, waardoor onze actieplannen sterker aansluiten bij de noden van patiënten en de gezondheidsdoelstellingen breder gedragen worden
- De federale overheid zal binnen zijn bevoegdheden vroegdetectie en doelgroepgerichte vaccinatie promoten als hefboomen om ziektes terug te dringen.
- Deze legislatuur werken we verder aan het plan Zeldzame ziekten. We zorgen daarbij voor:
  - een snelle diagnose en doorverwijzing naar erkende wetenschappelijk onderbouwde expertise
  - het verzekeren van een goed gecoördineerde multidisciplinaire zorg afgestemd op de specifieke behoeften van de patiënten en hun families, met ondersteuning door casemanagement in complexe zorgsituaties.
  - sterk vereenvoudigde administratieve regelingen en vlotte toegang tot geneesmiddelen, behandelingen en hulpmiddelen die een antwoord bieden op zeer specifieke noden
  - behoud van goede toegang tot klinische studies in ons land
  - performante registratie en opvolging van gegevens
  - speciale aandacht in de zorg voor de overgang van kind naar volwassene.
- De palliatieve zorg blijft een belangrijke taak. We werken een hervorming van het palliatieve statuut uit op basis van de studies van het KCE en de voorbereiding van het RIZIV hieromtrent. We ontwikkelen een strategie om betere ondersteuning te bieden aan het levenseinde en verhogen de financiering en capaciteit voor palliatieve zorg, met vroegere integratie in het zorgpad en betere coördinatie tussen de verschillende zorgverleners. Advanced care planning (ACP) wordt geëvalueerd en waar nodig versterkt. Het palliatief statuut en het palliatief forfait dienen te worden versterkt en meer afgestemd op de realiteit van de patiënt. Ook de nomenclatuur en modaliteiten van de thuisverpleegkundige zorg krijgen hierbij extra aandacht.
- Samen met de deelstaten bekijken we hoe we PrEP toegankelijker kunnen maken voor kwetsbare groepen en rollen verder het HIV-plan uit. We bekijken daarbij bijvoorbeeld om naast de expertisecentra ook een voorschrijffrol voor het eerste voorschrift te geven aan de huisarts.
- We voeren een verplichte onmiddellijke SOA-screening in voor verdachten van seksuele misdrijven. Op die manier kan er snel vastgesteld worden of het slachtoffer risico loopt op besmetting en kan men wanneer het noodzakelijk blijkt een behandeling opstarten om bijvoorbeeld een HIV-besmetting te voorkomen.

- Om tot een snellere detectie van bepaalde ziektes of aandoeningen te komen, zouden testen voor vroegdetectie toegankelijker moeten zijn voor meerdere zorgberoepen na overleg met de betrokken partijen.
- Deze Regering besteedt aandacht aan verschillen in ziektesymptomen, preventie en behandeling tussen mannen en vrouwen. Ook binnen het wetenschappelijk onderzoek, bij klinische studies en de commercialisering van geneesmiddelen dient er meer aandacht te gaan hiernaar. Ook ziektes die uitsluitend bij vrouwen voorkomen verdienen meer aandacht. Deze Regering werkt in het bijzonder een actieplan uit voor endometriose dat in de loop van 2025 geïmplementeerd kan worden.
- We belasten het KCE met een onderzoek naar het gebruik van hormoonremmers bij jongeren in het kader van genderdysforie, op basis van wetenschappelijke evidentie. Na een brede evaluatie van deze zorgprogramma's en in functie van vastgestelde noden versterken we de transgenderzorg.
- Het KCE evalueert het zorgtraject rond long COVID en andere postinfectieuze syndromen. Op basis van deze evaluatie wordt het zorgtraject desgevallend bijgestuurd.

GEZOND LEVEN

- Om gezond te kunnen leven moeten de burgers goed geïnformeerd zijn en moet een gezonde keuze ook gepromoot worden. In lijn met de gezondheidsdoelstellingen en het principe "Voorkomen is beter dan genezen" zetten we in op maatregelen die bijdragen tot een gezond leven voor iedereen. Deze liggen niet alleen binnen het domein volksgezondheid, maar vergen ook inspanningen in andere domeinen (Health-in-all-policies).
- Geïntegreerde zorg draagt bij aan de kwaliteit van zorg. Het hokjesdenken in de zorg gaat daarmee op de schop en de zorgvrager wordt radicaal centraal gezet.
- We rollen de engagementen die genomen zijn in het kader van het Interfederale Plan Geïntegreerde Zorg onverkort uit. We voeren het goedgekeurde 'Programma perinatale zorg en eerste 1000 dagen' uit. Bij de uitvoering en toekomstige overeenkomsten zal rekening worden gehouden met de specifieke kenmerken van de verschillende betrokken overheidsniveaus, waaronder preventie.
- We werken programma's voor kwetsbare personen en kinderen met obesitas uit, cf. principiële engagementen die al genomen zijn. Aan de leidende ambtenaren van de gezondheidsadministraties van de federale overheid en de deelstaten vragen we om een haalbaar praktisch bestuursmodel voor nieuwe stappen in deze richting met elkaar af te spreken en op punt te stellen, te valideren in de IMC Volksgezondheid voor het eerste trimester van 2025. Deze strategie van mogelijks samenwerking op maat en integratie van programma's, en wat daartoe nodig is qua gegevensdeling en inbedding in lokale samenwerkingsverbanden en netwerken, wordt verankerd in samenwerkingsakkoorden, voortbouwend op ontwerpen die reeds in de pijplijn zitten.
- De stand van zaken rond de werking en de uitrol van de huidige projecten rond geïntegreerde zorg wordt bij het begin van de legislatuur opgemaakt. Er wordt daarbij gekeken naar de haalbaarheid en werkbaarheid voor de verschillende administraties.
- We voeren de interfederale plannen rond tabak en rond alcohol uit. We evalueren daarbij de effecten op het terrein en sturen bij waar nodig en maken de regels voldoende juridisch robuust. We zullen er ook voor zorgen dat de naleving van deze maatregelen regelmatig wordt gecontroleerd.
- Kinderen horen op te groeien in een rookvrije omgeving. Zo verkleint ook de kans dat ze op latere leeftijd zelf beginnen roken. Willen we de droom van een "rookvrije generatie" in 2040 verwezenlijken, zullen we samen met de Gemeenschappen de handen verder in elkaar moeten slaan voor een krachtig antitabaksbeleid. De federale overheid zet daarbij prioritair in op de volgende acties:
  - Rookkamers in de publiek toegankelijke instellingen worden verboden.
  - Rookstopmiddelen zoals nicotinevervangende therapie moeten toegankelijker worden via de ziekteverzekering.
  - We zetten meer in op rookstopbegeleiding in ziekenhuizen en ambulante praktijken zoals bij de apotheek.
  - We breiden het rookverbod uit naar terrassen.
  - In uitvoering van het bestaande tabaksplan, wordt verder werk gemaakt van het rookverbod op jeugdkampen.

- Problematisch vandaag is de hype van het vaperen bij de jeugd. Het is aangetoond dat vaperen kan aanzetten tot roken, hoewel het vooral als een rookstopmiddel in de markt wordt gezet; bovendien zijn er zeer ernstige aanwijzingen dat het schadelijk is voor de gezondheid. Daar mogen we de ogen niet voor sluiten, anders dreigt “generatie rookvrij” verloren te gaan. De aantrekkelijkheid van e-sigaretten moet verminderd worden door het aanbod van smaakjes sterk te beperken. Het verbod op marketing gericht op jongeren moet correct gehandhaafd worden.
- Iedereen is het erover eens dat overmatig alcoholgebruik schadelijk is voor de gezondheid en maatschappelijke problemen met zich meebrengt. Er moeten voldoende en laagdrempelige behandelingsmogelijkheden zijn om van een alcoholverslaving af te geraken. Het zorgtraject alcohol dat nu vooral toegespitst is op jongeren die met een alcoholintoxicatie op spoed belanden dient uitgebreid te worden naar alle leeftijdsgroepen.
- De regering neemt de volgende maatregelen in het kader van alcohol:
  - De huidige gezondheidsboodschap ‘alcoholmisbruik schaadt de gezondheid’ wordt vervangen door ‘alcohol schaadt de gezondheid’.
  - Op het Europees niveau pleiten we voor de opheffing van de uitzondering dat op alcoholische producten geen ingrediënten vermeld moeten worden. Deze mogen aangeboden worden via een QR-code.

ZORGLANDSCHAP

- Ziekenhuizen moeten de ruimte blijven krijgen om te ondernemen en zich te onderscheiden. We passen voor eenheidsworst. Ziekenhuizen die samenwerken mogen hiervan geen nadeel ondervinden op het vlak van hun financiering. Rapportering over de kwaliteit van zorg moedigen we sterk aan, net als benchmarking.
- Extramuraal praktijken kunnen een plaats hebben in het zorglandschap als aanvulling op de ziekenhuizen. Samenwerking met ziekenhuizen ten minste voor wachtdiensten is noodzakelijk. We moedigen een samenwerking aan met ziekenhuizen in dit opzicht. We hebben aandacht voor de rol die extramuraal zorg kan spelen in het verstrekken van betaalbare, toegankelijke en kwaliteitsvolle zorg. Dit mag echter in geen enkel geval leiden tot een zorg aan twee snelheden. We onderwerpen deze praktijken tevens aan gelijkaardige kwaliteits- en veiligheidsnormen zoals de ziekenhuizen en voeren een verplichting in voor extramuraal praktijken om zich te registreren in het medisch kadaaster. We waken er daarbij over dat de werking van en de wachtdiensten in de ziekenhuizen niet onder druk komen te staan.
- We werken alle drempels weg zodat instellingen die onder de federale en onder gemeenschapsbevoegdheid vallen, optimaal kunnen samenwerken, met respect voor de bevoegdheidsverdeling. We denken daarbij bijvoorbeeld aan het gedeeld gebruik van een ziekenhuisapotheek of gedeelde inzet van artsen tussen een algemeen of universitair ziekenhuis en een gespecialiseerd revalidatieziekenhuis.
- We stimuleren groepsaankopen in bijvoorbeeld de aankoop van apparatuur. Dit doen we in samenspraak met de relevante actoren.
- Jaarrekeningen van alle ziekenhuizen, moeten openbaar gepubliceerd worden op de website van de Nationale Bank.

GEGEVENSDELING VERBETEREN

- Burgers, professionals, organisaties en belanghebbenden moeten effectief en efficiënt kunnen samenwerken. Daarom bouwen we gegevensdeling verder uit in overeenstemming met de GDPR en compatibel met de Europese ruimte voor gezondheidsgegevens (EHDS) zodat naadloze en veilige uitwisseling van gegevens de basis vormt van gecoördineerde en geïntegreerde zorg. Door de patiënt toegang te geven tot zijn eigen data, kan hij nog meer aan het roer zitten van zijn eigen gezondheid.
- Zo versnipperd het zorglandschap is, zo versnipperd is de ontsluiting van de data. We zetten maximaal in op het hergebruik van data en het samenbrengen van informatiestromen. Burgers, professionals, organisaties en belanghebbenden moeten

effectief en efficiënt kunnen samenwerken. Daarom bouwen we gegevensdeling verder uit zodat naadloze en veilige uitwisseling van gegevens de basis vormt van gecoördineerde en geïntegreerde zorg. Het digitale ecosysteem waarbinnen zorggegevens worden geregistreerd en gedeeld moet kunnen steunen op een interfederale visie en beleidskader, gezien de concrete zorg voor burgers geregeld wordt door zowel federaal als gemeenschapsbeleid. De federale regering zal daartoe de bespreking met de gefedereerde entiteiten van het ontwerp van samenwerkingsakkoord betreffende het optimaal elektronisch uitwisselen en delen van informatie en gegevens tussen de actoren in de sociale en gezondheidssector, waarover de Raad van State en de gegevensbeschermingsautoriteiten reeds een advies hebben gegeven, voortzetten zodat het samenwerkingsakkoord kan worden afgesloten en bekrachtigd door alle parlementen en de interfederale governance van het eHealth platform en van het Gezondheids(zorg)gegevens Agentschap wordt ingesteld. Binnen dit interfederaal kader kunnen specifieke toepassingen en platformen ontwikkeld worden door de federale overheid en de gefedereerde entiteiten ter ondersteuning van hun beleid. Er wordt maximaal ingezet op efficiëntiewinsten, door het hergebruik van toepassingen en platformen, door in te zetten op basisdiensten bij het eHealth platform, de maximale integratie van dataplatformen en door te voorzien in een geïntegreerd portaal dat onder controle van de burgers de toegang tot en de digitale uitwisseling van de relevante gezondheidsgegevens verzekert. Het BIHR (Belgian Integrated Health Record) concept dient dan als basis voor hoe de digitalisering moet worden aangepakt en wat de te behalen resultaten moeten zijn.

- Het Belgisch Gezondheids(zorg) Gegevens Agentschap (HDA) wordt een interfederaal agentschap en faciliteert op een uniforme, betrouwbare en veilige manier het beschikbaar maken van gegevens voor hergebruik in lijn met de in de EHDS (European Health Data Space) geformuleerde doelstellingen zoals publiek belang en volksgezondheid, ondersteuning voor beleid en wetenschappelijk onderzoek, onderwijs, onderzoek naar nieuwe producten en therapieën, met duidelijke toegevoegde waarde voor de burger en met respect voor de belangen en de privacy van de patiënt. De HDA levert zelf geen data aan, maar faciliteert de toegang en draagt er zo toe bij dat dit gebeurt met respect voor alle regelgeving hieromtrent.
- De data van de ziekenfondsen bij het intermutualistisch agentschap worden op aanvraag toegankelijk gemaakt voor geautoriseerde overheids- en onderzoeksinstellingen om het beleid en wetenschappelijk onderzoek maximaal te voorzien van relevante informatie op het terrein. Dit gebeurt met respect voor de toepasselijke wetgeving op de bescherming van persoonlijke gegevens (anonimisering of pseudonimisering).
- We evalueren en verbeteren deze legislatuur samen met de deelstaten en binnen het kader van de EHDS een uitgebreid gedeeld elektronische patiëntendossier uit. Alle zorgverleners met een therapeutische relatie met de patiënt dienen, met toestemming van de patiënt en de mogelijkheid tot opt-out, toegang te krijgen tot de gegevens die ze nodig hebben om hun taak naar behoren uit te voeren. Er dient dus evenzeer een integratie te gebeuren van medicatiegegevens en relevante informatie over mentale problematieken bij de patiënten. Financiële stimuli voor digitalisering worden gekoppeld aan een resultatenverbintenis op het vlak van volledigheid en kwaliteit van registratie.
- Daarnaast en daarbovenop moeten burgers hun gezondheidsdata kunnen 'doneren' aan de wetenschap met respect voor de GDPR, EHDS en de Data Governance Act net zoals bij orgaandonatie. Het gaat daarbij om informatie uit medische dossiers, genetische informatie, informatie over levensstijl en biologische stalen. Deze geanonimiseerde of gepseudonimiseerde data kunnen worden gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek en geven inzichten in gezondheidsvraagstukken. We onderzoeken of de burger extra bescherming nodig heeft in verband met de condities van de data donaties.

FINANCIERING

- We behouden het principe van de groeicostnorm binnen de federale gezondheidszorg om in te kunnen spelen op toekomstige noden binnen de sector.
- In afwachting van de effecten van de hervormingen, die verder beschreven worden, op de uitgaven van de gezondheidszorg maken we ruimte voor nieuwe investeringen binnen de hierboven omschreven groeicostnorm door: ambitieuze ingrepen gericht op meer doelmatige zorg uit te voeren. Doelmatige zorg wordt meteen op de agenda gezet door het activeren van responsabiliseringsmechanismen die in de wet principieel voorzien zijn voor sectoren die hun partiële begrotingsdoelstellingen overschrijden: sectoren die een niet gerechtvaardigde overschrijding kenden moeten maatregelen nemen waardoor het overeenkomstige bedrag in de toekomst structureel bespaard wordt.

- Meer doelmatigheid veronderstelt ook dat het opstellen van de begroting gezondheidszorg sterker gedreven wordt door prioritaire gezondheidsdoelen. Het begrotingsproces moet daarbij ook duidelijker worden. Wij wijzigen daarom het proces van de begrotingsopstelling in de wet op de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering.
- Basisdocumenten in het kader van de begrotingsopmaak, zoals de Technische Ramingen van juni en september, worden eerst besproken in de ministerraad. Op basis van deze bespreking, en van de werkzaamheden van de Commissie voor Gezondheidszorgdoelstellingen, formuleert de Regering een opdrachtenbrief, waarin duidelijk de beleidsprioriteiten vermeld zijn evenals het budgettair kader en een heldere tijdslijn waarbinnen het Verzekeringscomité haar wettelijke opdracht tot het opstellen van een eerste voorstel tot begrotingsontwerp dient uit te voeren. Deze opdrachtenbrief wordt door de Minister van Sociale Zaken overgemaakt aan de AR en het VC. Het Verzekeringscomité legt daarop een voorstel voor aan de minister van Sociale Zaken en voor advies van het CBC en de Commissie voor Gezondheidszorgdoelstellingen. De Minister van Sociale Zaken legt op deze basis een begrotingsontwerp ter goedkeuring voor aan de regering. Het goedgekeurde voorstel wordt ter bekrachtiging voorgelegd aan de Algemene Raad. Een draagvlak bij de sociale partners is belangrijk, maar zonder unaniem akkoord van de regeringsleden in de Algemene Raad is hoe dan ook geen goedkeuring mogelijk. Indien er geen meerderheid is in de Algemene Raad, beslist de ministerraad.
- De begrotingsopmaak is gebaseerd op een groeionorm, maar vermeden moet worden dat de voorziene groeionorm louter dient om volumestijgingen op te vangen en/of volledig verdeeld wordt over de sectoren zonder rekening te houden met prioritaire gezondheidsdoelstellingen. De regering kan daarom voorstellen dat een bepaald percentage van het begrotingsobjectief gereserveerd wordt voor gezondheidszorgdoelstellingen, waarbij aan een of meerdere sectoren (in onderling overleg indien het om meerdere sectoren gaat) een opdracht wordt gegeven om budgettaire middelen daartoe aan te wenden. Deze doelstellingen focussen zich voornamelijk op de quintuple aim en op:
  - Het verhogen van de toegankelijkheid en de dekkinggraad van de gezondheidszorg.
  - Het verbeteren van de efficiëntie en doeltreffendheid van de gezondheidszorgsystemen
  - Maatregelen om preventie en vroegtijdige opsporing te versterken binnen de bevoegdheid van de federale overheid.
  - ondersteuning van innovatieve praktijken en technieken
  - de digitale transitie in de gezondheidszorg, inclusief cyberveiligheid
  - Het bevorderen van de arbeidsomstandigheden van het zorgpersoneel.
- De opvolging van de begroting wordt ook versterkt op basis van een duidelijke responsabilisering. Bij elke vaststelling van niet verantwoorde overschrijding van de partiële doelstellingen (cf. permanente audit, technische ramingen, maandelijkse evolutie uitgaven...) zullen besparings- en correctiemaatregelen worden genomen om de naleving van het begrotingspad te waarborgen. Dit zal gebeuren door een strikte toepassing van de reeds bestaande wettelijke responsabiliseringsmechanismen. Deze worden waar nodig versterkt. Dit past ook binnen een meer globale strategie om het doelmatige gebruik van de middelen te bevorderen.
- Teneinde aanpassingen en hervormingen (nomenclatuur, conventies, etc.) sneller te kunnen doorvoeren en het overleg efficiënter te maken, worden de huidige in de RIZIV-wet vastgelegde procedure rond de werking van de technische raden en akkoorden- en overeenkomstencommissies doorgelicht en zo nodig aangepast en gestroomlijnd.
- Ook worden de nodige aanpassingen in de RIZIV-wet aangebracht om een haalbare procedure te kunnen volgen, die tariefonzekerheid vermijdt wanneer er geen akkoorden bereikt kunnen worden in de akkoorden- en conventiecommissies. Indien men niet tijdig tot overeenkomsten komt, zal de regering zelf initiatief nemen.
- We zetten de weg verder, gericht op een samenwerkingsmodel met een minder stringente afbakening tussen de beroepen, en we raken niet aan de evenwichten die nu gevonden zijn.

MIDDELEN VOOR ZORG ZINVOL GEBRUIKEN

- Hoewel onze gezondheidszorg erkend wordt voor haar kwaliteit en toegankelijkheid, is ze onvoldoende doelmatig. Het IMF identificeert op basis van Belgische (KCE, RIZIV, Sciensano) en internationale studies (EC, OESO, WHO) en academische literatuur voornamelijk vier soorten maatregelen met een grote impact op de efficiëntie: (1) meer preventie, (2) een adequater gebruik van de beschikbare middelen, (3) het verlagen van de kosten van geneesmiddelen, en (4) een zorgsysteem dat minder afhankelijk is van klassieke opnames in ziekenhuizen.

In de ganse gezondheidszorg en met name op elk van deze vier terreinen is sterker beleid nodig en zal de regering vertrekken van ambitieuze beleidsplannen die bij het begin van de regeerperiode op punt gesteld worden, waar nodig in overleg met de deelstaten. Wat meer in het bijzonder het doelmatige gebruik van de beschikbare middelen betreft, zal de regering in overleg met de betrokken actoren een omvattende strategie definiëren en beginnen implementeren tegen uiterlijk 1 januari 2026. Dit plan moet ook inzetten op een sterkere bestrijding van fraude. Een en ander impliceert dat controles versterkt moeten worden, in samenspraak met de zorgverstrekkers, de mutualiteiten, het RIZIV en de patiënten (denk aan het mee opvolgen van elektronische facturatie), o.a. op de prestaties en het voorschrijfgedrag van artsen, de facturatiegegevens, de aflevering van geneesmiddelen onder hoofdstuk 4, de overconsumptie van geneesmiddelen, het controleren op zorgberoepen, etc.

- A priori kunnen enkel de behandelingen waarvoor voldoende wetenschappelijk bewijs is, kunnen vergoed worden. De wetenschap is in voortdurende evolutie en ons terugbetalingskader moet die evolutie volgen. Behandelingen die vroeger relevant waren, zijn dat nu misschien niet meer. Het schrappen van overbodige en achterhaalde technieken van de terugbetalingslijst hoort daar ook bij. Die voortdurende evaluatie en bijsturing moeten worden verankerd in ons zorgsysteem.
- De Wet betreffende de niet-conventionele praktijken wordt opgeheven en er wordt voorzien in een maatregel voor het deel van de wet dat al uitgevoerd is. We zoeken daarbij wel een manier om wetenschappelijk onderbouwde therapieën onder de noemer osteopathie een plek te geven in ons zorgsysteem.
- Er is nog te veel medische overconsumptie in dit land. Denk daarbij aan medicatie die te veel wordt voorgeschreven, dubbele onderzoeken of een te snelle doorverwijzing naar beeldvorming. We zetten daarom in op gepaste zorg. Digitalisering en gegevensdeling voorkomt dubbel onderzoek, artsen worden geresponsabiliseerd op hun voorschrijfgedrag, de quota voor goedkope medicatie worden daar waar mogelijk opgetrokken, afbouwschema's en medicatienazicht bij de apotheek wordt verder verfijnd, ...
- In vergelijking met andere landen is het gebruik van (zware) medische beeldvorming via ioniserende straling in België te hoog. Naast de kostprijs, worden sommige patiënten onnodig blootgesteld aan straling. Samen met de beroepsverenigingen wordt een duidelijk tijdspad afgesproken om het gebruik van medische beeldvorming drastisch te doen dalen. Hierbij wordt het principe gehanteerd dat enkel die beelden gerechtvaardigd zijn die noodzakelijk zijn voor de diagnostiek. Zowel de voorschrijvers als de radiologen worden daarbij geresponsabiliseerd.

Teneinde het rationeel gebruik van CT en NMR onderzoeken te stimuleren, wordt een verplicht elektronisch voorschrift ingevoerd, met een daaraan gekoppeld CDS (clinical decision support).

Mede op internationale vergelijkingen, wordt een norm vastgelegd van het aantal aanvaardbare CT en NMR onderzoeken. Als deze norm overschreden wordt, wordt er een financiële correctie toegepast.

OVERHEIDSADMINISTRATIES

- We bevestigen de rol van de federale wetenschappelijke instellingen zoals Sciensano en het KCE om het beleid te informeren rond gezondheids(zorg)dossiers en sturen aan op een goede samenwerking met respect voor ieders opdrachten. Er wordt ook afgestemd en samengewerkt met de Hoge Gezondheidsraad (HGR). We nemen maatregelen zodat de HGR haar beleidsvoorbereidende rol kan versterken. We onderzoeken de integratie van deze drie kennisinstellingen in één geheel binnen het huidige budgettaire kader. Dit proces kan gefaseerd uitgerold worden.
- Ook met betrekking tot de federale instellingen zoals het FAGG, het RIZIV, de FOD VVVL en het FAVV wordt

samenwerking en afstemming, efficiëntie en kwaliteitsopvolging versterkt. We streven naar een optimale doelmatigheid en besteding binnen het afgesproken budgettair kader.

- Een vlotte, transparante en correcte werking van het Antigifcentrum en Fonds Medische Ongevallen wordt gegarandeerd zodat deze belangrijke organisaties hun taak performant verder kunnen zetten.
Niet-werknemers die slachtoffer zijn van asbest moeten in alle gevallen een burgerlijke rechtsvordering kunnen opstarten.
- We garanderen daarbij eveneens dat bedrijven die niet veroordeeld zijn voor vervuiling door asbest geen hogere bijdragen dienen te betalen aan het Asbestfonds. Dit fonds moet in ieder geval adequaat gefinancierd worden.
- Fraude in de zorg moet absoluut vermeden worden. We evalueren de werking van de Dienst voor Geneeskundige Evaluatie en Controle van het RIZIV en zetten in op de samenwerking met de parketten en andere (inspectie)diensten zoals bv. de Federale Toezichtscommissie. We streven naar een transparante en kwalitatieve controle door de DGEC. Een multidisciplinaire aanpak in samenspraak met patiënten, zorgverstrekkers, de mutualiteiten en het RIZIV kan zorgen voor objectieve controles. We streven, na grondige evaluatie van de procedures naar een objectief, transparant en kwalitatief controlesysteem dat alle betrokken partijen betreft om de verstrekkers te identificeren die een afwijkend patroon vertonen in vergelijking met hun collega's of niet-conform de aanbevelingen rond goede praktijkvoering werken.

ZIEKENFONDSEN

- We zien strikt toe dat ziekenfondsen activiteiten uitvoeren die direct verband houden met de gezondheid en die bewezen effectief zijn volgens evidence-based medicine, inclusief op het vlak van aanvullende verzekeringen.
- Er zal een nieuw pact met de ziekenfondsen worden opgesteld. Dit zal onder meer een actieplan omvatten om belangenconflicten tegen te gaan en een gelijk speelveld te creëren tussen de ziekenfondsen.
- De ziekenfondsen moeten zich in hun communicatiedragers onthouden van partijpolitieke propaganda.
- De uitbetaling van ziektekosten wordt maximaal gedigitaliseerd. We maken daarbij gebruik van een eengemaakte tarificatiemotor.
- We passen de berekeningswijze waarop de stijging van de administratiekosten gebaseerd is aan. De totale beheerskosten worden genormeerd en de vergoeding voor “kleine risico's voor zelfstandigen” wordt geschrapt. Daarnaast zullen de ziekenfondsen voortaan zelf de kosten van de uitbetaling van onverschuldigde bedragen die door hun eigen fouten werden uitgekeerd en niet teruggevorderd kunnen worden.
- We versterken het systeem van de variabele administratiekosten (VARAK) zodat deze op termijn van 20% naar 30% (27% in 2029) van de totale financiering evolueren. De VARAK-indicatoren moeten sterker gericht worden op beleidsprioriteiten en op het bereiken van resultaten, zowel inzake Terug Naar Werk als inzake gezondheidszorg.
- De financiering van de werkingskosten van de ziekenfondsen wordt gecorrigeerd in het kader van de Zesde Staatshervorming

PANDEMISCHE PARAATHEID

- Als overheid moeten we zorgen dat ons gezondheidszorgsysteem paraat is voor elke vorm van dreiging, zowel chemisch, biologisch, radiologisch en nucleair (CBRN). We zorgen voor de opbouw van een interfederale strategische stock geneesmiddelen, medische hulpmiddelen, vaccins en persoonlijk beschermingsmateriaal met een efficiënt en modern stockbeheer en voorzien hiervoor in recurrente financiering.
Een pandemieplan biedt, naast aandacht voor de essentiële rol van de eerstelijnszorg en de veerkracht van het gezondheidssysteem, waar passend aandacht voor infectiecontrole en -preventie. Daarbij wordt in het bijzonder aandacht besteed aan antibioticaresistentie en microbiologie bij mens en dier. Er moet een “One Health”-benadering (menselijke gezondheid, diergezondheid, milieu) worden gevolgd om epidemiologische uitbraken van zoönosen en voedselveiligheidsproblemen op te sporen, te voorkomen en te behandelen.
- Zelfs als we hopen dat we nooit meer een gezondheids crisis zullen meemaken, is het belangrijk om zo goed mogelijk voorbereid te zijn om op een gecoördineerde en samenhangende manier te reageren op toekomstige uitdagingen van deze aard. Met dit in gedachten zou een gecoördineerde wereldwijde aanpak van de uitwisseling van virusgerelateerde gegevens, onderzoek, ontwikkeling en distributie van medische oplossingen, zoals vaccins, medicijnen, diagnostische systemen en beschermende uitrusting, goed zijn voor de collectieve gezondheidsbeveiliging. Het initiatief van de WHO voor een internationaal verdrag inzake pandemieën, dat betrekking heeft op preventie, paraatheid en reactie in het geval van een pandemie, is interessant, met inachtneming van het subsidiariteitsbeginsel (besluitvorming en actie op het meest effectieve besluitvormingsniveau, van lokaal tot Europees/internationaal).
- De voorbije jaren hebben aangetoond dat nieuwe uitbraken een deel van onze realiteit zijn, zoals bijvoorbeeld COVID, Marburg en Mpox. De regering wil in de volgende legislatuur, in samenwerking met de gemeenschappen en de gewesten, komen tot een structurele uitbreiding van het aantal gespecialiseerde eenheden voor de opname en behandeling van patiënten met een hoogbesmettelijke infectieziekten met nood aan specifieke omkadering.
- Samen met de deelstaten en actoren op het terrein werken we aan een plan dat voor gezondheids crisissen:
  - Wettelijke procedures vastlegt,
  - Nieuwe procedures implementeert en bestaande draaiboeken een update geeft.
  - Een regelmatige doorlichting van die procedures vooropstelt
  - De samenwerking tussen de militaire en gezondheidssector verder uitbouwt op basis van de medisch actieplan van de NAVO en de EU aanbevelingen voor paraatheid.
- Er wordt een duidelijk wettelijk kader gecreëerd voor donaties van geneesmiddelen, vaccins, medisch materiaal en persoonlijk beschermingsmateriaal door de FOD VVVL naar aanleiding van humanitaire crisissen, in het kader van ontwikkelingssamenwerking of met het oog op een optimaal beheer van de strategische stock.

ETHISCHE THEMA'S

- Het kennen van de eigen afkomst kan belangrijk zijn voor de identiteitsvorming van donorkinderen. Daarom schaffen we voor de toekomst de anonimiteit van sperma- en eiceldonoren af. Voor donaties uit het verleden zoeken we conform het arrest van het Grondwettelijk Hof een overgangsmaatregel met een billijk evenwicht tussen donorkinderen, wensouders en donoren.
- Met respect voor de bevoegdheidsverdeling bekijken we samen met de deelstaten om de nodige psychologische omkadering en bemiddeling te voorzien.
- We maken discreet bevallen mogelijk. Anders dan bij anoniem bevallen worden de gegevens van de moeder in dat geval bijgehouden door een onafhankelijke instantie en zijn ze alleen toegankelijk voor het kind dat uit deze bevalling geboren wordt. Hierdoor blijft het kind de mogelijkheid hebben om op een later tijdstip contact op te nemen met de biologische moeder, met die instantie als tussenpersoon. Dit is een evenwicht dat zowel de moeder als het kind beschermt door de moeder in staat te stellen discreet te bevallen en tegelijkertijd te garanderen dat het kind in goede omstandigheden wordt geboren en

zijn wortels kan traceren als hij dat wil.

- Er wordt een wetgevend kader ontwikkeld voor altruïstisch hoogtechnologisch draagvrouwschap waarbij er geen genetische band is tussen de draagvrouw en het kind. Een voorafgaande overeenkomst dient afgesloten te worden. Na controle en bekrachtiging van deze overeenkomst door de familierechtbank, verkrijgen de wensouders vanaf de geboorte automatisch alle ouderlijke rechten. Ook alleenstaande wensouders en LGBT+-koppels komen hiervoor in aanmerking. Daarnaast verbieden we draagvrouwschap uit winstbejag in hoofde van de draagvrouw of derden. Dit wil zeggen dat dit zou leiden tot financiële vergoedingen die de terugbetaling van de aan de zwangerschap verwante redelijke onkosten, opgesomd binnen het toekomstig wettelijk kader, zou overschrijden. De personen die bij dit proces betrokken zijn, dienen de medische en psychologische begeleiding te volgen die wordt aangeboden door de erkende fertiliteitscentra.
- Op een grondige wetenschappelijke basis streven we naar een uitbreiding van de voorafgaande wilsverklaring naar personen met wilsonbekwaamheid omwille van dementie en onderzoeken we onder welke voorwaarden dit haalbaar is. Het kader dat op basis daarvan zal gecreëerd worden, dient voldoende aandacht te besteden aan de bescherming van het de wilsonbekwame persoon en de zorgverleners die deze persoon hun vraag tot euthanasie inwilligt op basis van de voorafgaande verklaring. We blijven inzetten op betere palliatieve zorg voor patiënten met dementie.
- We zetten het maatschappelijk debat rond de vrijwillige zwangerschapsafbreking verder op basis van het rapport van het expertencomité. Na consensus tussen de meerderheidspartijen, passen wij de huidige abortuswetgeving aan.

VEILIGHEID

VEILIGHEIDSPRIORITEITEN

ALGEMENE VISIE: EEN EENDUIDIG EN INTEGRAAL VEILIGHEIDSBELEID ALS TOPPRIORITEIT

- We versterken de rol van de minister van Binnenlandse Zaken en Veiligheid die verantwoordelijk is voor de coördinatie van het integrale veiligheidsbeleid in ons land. We zorgen hierbij voor een duidelijke en logische hergroepering van alle veiligheidsbevoegdheden die momenteel nog ondergebracht zijn bij verschillende andere departementen met uitzondering van het departement Justitie. We denken hierbij onder meer aan het Centrum voor Cybersecurity België, de Luchtvaartinspectie van het Directoraat-Generaal voor de Luchtvaart, de Nationale Veiligheidsverheid en Securail.
- Onze hulp- en veiligheidsdiensten zijn samen met justitie essentiële schakels voor een geïntegreerd en integraal veiligheids- en politiebeleid. Maar ook armoedebestrijding, grootstedenbeleid, jeugdwerk, inburgering en re-integratie zijn belangrijk om verschillende fenomenen aan te pakken voor een veiligere en rechtvaardigere samenleving. Met het oog op het versterken van de gezamenlijke strategie en de samenwerkings-modaliteiten tussen de gerechtelijke overheden en de geïntegreerde politie zorgen we voor een intensivering van het overlegplatform Justipol dat samengesteld is uit de procureurs-generaal, de federale procureur, de voorzitter van de raad van procureurs des Konings, de commissaris-generaal van de federale politie, de drie directeurs-generaal van de federale politie en de voorzitters en de vice-voorzitter van de Vaste Commissie van de lokale politie. Bovendien kunnen ook vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en gemeenschappen bij Justipol worden betrokken om een breder perspectief te bieden. De federale regering zal daarnaast ook initiatief nemen om in overleg met de gefedereerde entiteiten regelmatig een interministeriële conferentie te organiseren om bepaalde fenomenen integraal en ketengericht aan te pakken. We vragen de deelstaten om voldoende te investeren in preventieve programma's, zoals onderwijs- en werkgelegenheidsinitiatieven, initiatieven rond jeugdzorg en jeugd-delinquentie, de opvang van personen met een multiproblematiek die aangeboden vormen van zorg mijden en hierdoor overlast veroorzaken zodat ook de onderliggende oorzaken van criminaliteit en onveiligheid beter kunnen aangepakt worden. Daarnaast worden lokale besturen die kampen met ernstige vormen van overlast en criminaliteit ondersteund om hier zelf flankerende initiatieven in te nemen. Bij de start van de legislatuur stellen we een nieuwe kadernota Integrale Veiligheid op. Deze kadernota vormt de basis voor een flexibel en toekomstgericht veiligheidsbeleid, gericht op het bestrijden van zowel traditionele als nieuwe veiligheidsrisico's. We blijven verder inzetten op een intensieve samenwerking tussen alle beleidsniveaus.
- Teneinde een effectief toezicht op de naleving van de deelstatelijke regelgeving te kunnen uitoefenen, versterken we de rol van de deelstaten bij de bepaling van de prioriteiten inzake de handhaving ervan door de geïntegreerde politie. Binnen het bestaande wettelijke kader moeten de lokale politiediensten waar nodig meer ingezet worden ter handhaving hiervan. Daarom zetten we in op een structureel overleg tussen de Procureurs-Generaal, de geïntegreerde politie en de deelstatelijke ministers waarop de vervolging van de inbreuken op de deelstatelijke regelgeving wordt besproken.

DE STRIJD TEGEN DRUGS EN DE GEORGANISEERDE CRIMINALITEIT

- De Drugscoördinator zet verder in op de coördinatie van het drugbeleid en stemt hiervoor af met de betrokken overheden wat betreft justitie, politie en volksgezondheid. De Drugscommissaris speelt een centrale rol in de strijd tegen drugs-criminaliteit, de daaraan gekoppelde georganiseerde criminaliteit en witwasindustrie. De Drugscommissaris richt zich in het bijzonder op het voorzien van een meer gecoördineerde en intensievere multidisciplinaire aanpak van deze strijd door onder meer in te zetten op het coördineren en faciliteren van de samenwerking tussen de ondersteunende departementen en diensten van het repressieve luik. We voegen de departementen Defensie, Douane, Werkgelegenheid en arbeid en Sociale inspectie toe aan de bestaande ondersteunende departementen en zorgen dat er in overleg wordt getreden met de deelstaten. Ook het departement Justitie wordt betrokken, uiteraard met respect voor de onafhankelijkheid van het Openbaar Ministerie. Het Nationaal Drugscommissariaat blijft eveneens nauw samenwerken met de reeds bestaande operationele diensten zonder

deze te vervangen. Deze blijven dus bevoegd voor hun eigen beheer en werking. Bij de uitvoering van de hierboven vermelde taken kan de Drugscommissaris informatie en persoonsgegevens opvragen en verwerken, zolang deze toereikend, relevant en niet buitensporig zijn in verhouding tot de doeleinden waarvoor deze worden verkregen en verwerkt en op uitdrukkelijke voorwaarde dat hierdoor de werklust van de politie niet onredelijk wordt verzwakt. Deze gegevens zijn niet alleen gebaseerd op politiedata, maar worden ook aangevuld met informatie van inspectiediensten, volksgezondheid, privépartners en de andere ondersteunende diensten. Waar nodig worden de ondersteunende gespecialiseerde inspectie-diensten gericht versterkt met het oog op de strijd tegen georganiseerde drugscriminaliteit- en misdaad. In de strijd tegen ondermijnende criminaliteit krijgen de inspectiediensten, waaronder de Douane een prominenter rol om de lokale besturen en politie te versterken.

- Sommige centrumsteden en hun randgemeenten hebben te kampen met grootschalige probleemwijken die sterk geïmpacteerd zijn door ondermijning en andere leefbaarheidsproblemen. Om deze wijken structureel leefbaarder te maken is er nood aan een gecoördineerde whole of government-aanpak en casuoverleg via een gebiedsgerichte werking. De reguliere procedures en aanpakken zijn nog te versnipperd om een voldoende impact te hebben. Om deze gebiedsgerichte aanpak mogelijk te maken is er in overleg met de deelstaten en naast de inzet van politie, inspectiediensten, stad en hulpverlening tevens een gerichte versterking van het parket en het arbeidsauditoraat nodig, om de verhoogde focus op de bestrijding van o.a. malafide handelszaken, overlast, serieel krotverhuur, persoonsgerichte aandacht voor risicojongeren, etc. mogelijk te maken. Dit moet worden besproken op de Interministeriële Conferentie Grootstedenbeleid.
- Een geïntegreerd nationaal drugsbeleid richt zich op de volledige keten, van preventie en vroegdetectie tot repressie, harm reduction en (na)zorg. Dit beleid kan alleen effectief zijn als iedereen met voldoende slagkracht en middelen samenwerkt via een multidisciplinaire integrale aanpak: van federale, regionale en lokale overheden tot politie, justitie, douane, inspectiediensten, de Dienst Vreemdelingenzaken, hulpverlening, jeugdzorg, Onderwijs enz. We voeren een kordaat lik-op-stuk beleid waarbij we onder meer inzetten op een onmiddellijke reactie tegen en een nultolerantie ten aanzien van drugshandel. We versterken het systeem van de onmiddellijke minnelijke schikking voor gebruikers, met zwaardere straffen voor recidiverende gebruikers. Voor gebruikers die kampen met een verslavingsproblematiek dienen we eveneens te voorzien in aanklampende zorgtrajecten. Wanneer zij strafbare feiten plegen dienen zij opgevolgd te worden door de drugsbehandelingskamers. We versterken daarnaast ook de preventieve en curatieve initiatieven van de (centrum)steden die het meeste te kampen hebben met deze problematieken. We blijven ons richten op de meest voorkomende drugssoorten, maar geven ook specifieke aandacht aan nieuwe psychoactieve stoffen en andere nieuwe trends in druggebruik die steeds meer terrein winnen. Daarom investeren we verder in pilootprojecten waarbij deze nieuwe drugs worden getest.
- We zetten volop in op een Joint Intelligence en – Investigation aanpak, die gevoerd wordt in samenwerking met Europese en andere internationale partners en versterken eveneens de bilaterale politiesamenwerking. Daarnaast versterken we onze politionele en justitiële aanwezigheid in landen die gelinkt kunnen worden aan drugs en de georganiseerde misdaad, door onder meer buitenlandse verbindingsofficieren van de Federale Politie aan te stellen of justitiële kennis qua aanpak van de georganiseerde criminaliteit te delen via het parket.
- We zetten verder in op een dynamische aanpak van de georganiseerde criminaliteit waarbij we investeren in mensen en middelen en voorzien in de nodige wetswijzigingen om de evoluerende modus operandi van de criminele organisaties beter en sneller in kaart te brengen en aan te pakken. Hiervoor zetten we de investeringen verder in bijkomende expertise, kennis, technologie en infrastructuur om geëncrypteerde communicatie te kunnen onderscheppen en te decrypteren en grote databestanden te kunnen analyseren. Er dient een duidelijk wettelijk kader te komen -in lijn met de Europese regelgeving- met aansluitend een operationeel uitvoeringsplan om de toepassingen die gebruik maken van artificiële intelligentie te kunnen inzetten voor dit doel en eenvoudiger de illegale geldstromen en kapitalen beter in beeld te brengen.
- We richten een multidisciplinaire fiscale en financiële opsporingsdienst op, onder co-bevoegdheid van de Minister van Financiën en de Minister van Justitie. Deze dienst focust zich in het kader van de georganiseerde misdaad op het opsporen, analyseren en lamleggen van criminele circuits en geldstromen die onze economie en samenleving ondermijnen. Deze dienst krijgt hiertoe de benodigde bevoegdheden en werkt intensief samen met het Drugscommissariaat, de Cel voor Financiële Informatieverwerking, de FGP en in het bijzonder de financiële criminaliteitsafdelingen, het OM, de sociale inspectiediensten en de financiële instellingen. We herzien hiervoor de fiscale wetgeving en het wetboek van strafvordering om de fiscus ad

hoc en onder het gezag van het parket binnen deze opsporingsdienst te kunnen betrekken als misdaadbestrijder. De dienst besteedt bijzondere aandacht aan de recuperatie van criminele vermogens ('follow the value') van criminele organisaties, ook in het buitenland. Criminele geldstromen moeten effectief verstoord worden door criminele organisaties te blijven treffen waar het hen het meeste pijn doet: in hun portemonnee. We beletten dat crimineel geld witgewassen kan worden. We doen dit van bij het begin van het strafrechtelijk onderzoek zodat criminelen zich in de loop van het onderzoek niet onvermogen kunnen maken. Het huidige Centraal Orgaan voor de Inbeslagname en Verbeurdverklaring wordt hiertoe hervormd en geïntegreerd in deze dienst en werkt als een volwaardig federaal incassobureau. Het louter financieel administratieve beheer van de inbeslaggenomen vermogensbestanddelen wordt daarbij onder de verantwoordelijkheid van de FOD Financiën gebracht. De gerechtelijke beslissingen blijven exclusief de bevoegdheid van de rechterlijke macht. Daarnaast zal deze FIOD ad hoc en onder het gezag van het parket binnen deze opsporingsdienst zich eveneens focussen op de strijd tegen fraude door middel van alternatieve financiële transacties zoals bv: cryptoactiva, Hawala, etc. De instanties die deze alternatieve financiële transacties aanbieden, krijgen- voor zover legaal - een uniforme registratieplicht voor elke transactie die zij verrichten en bieden op eenvoudig verzoek de nodige informatie aan tijdens een onderzoek. Ook komt er een meldingsplicht bij de CFI van zodra zij een vermoeden hebben van witwas of fraude door middel van deze alternatieve financiële transacties. De Anti-witwas wetgeving wordt hiervoor aangepast. De meeropbrengsten die deze efficiëntere vervolging en inning teweegbrengen, worden bij de jaarlijkse begrotingsopmaak prioritair ingezet om de budgettaire noden en investeringen bij de veiligheidsdepartementen Binnenlandse Zaken en Justitie op te vangen.

VERHOOGDE WAAKZAAMHEID VOOR ONZE INTERNATIONALE TOEGANGSPOORTEN (ZEEHAVENS, BINNEN-HAVENS, LUCHTHAVENS, TREINSTATIONS)

- De drugsproblematiek is een nationaal, Europees, internationaal en lokaal probleem. De gunstige geografische ligging van ons land, onze zeer goed ontwikkelde transportinfrastructuur en de veelheid aan logistieke hubs/knooppunten maken het nog steeds zeer aantrekkelijk voor de invoer, doorvoer, productie en uitvoer van drugs. Deze regering zet de strijd tegen de hiermee gepaard gaande georganiseerde criminaliteit versterkt verder.
- We blijven dan ook verder investeren in de sterkere beveiliging van al onze toegangspoorten en onze logistieke hubs via een multidisciplinair veiligheidsplan, gesteund door de nodige investeringen. We focussen bij aanvang sterk op de hoofdtoegangswegen zoals de zeehavens, luchthavens, logistieke hubs en stations, om de instroom en het transport van de grote volumes te kunnen weren en om te voorkomen dat de kleinere toegangswegen hierdoor meer onder druk komen te staan. Hiervoor nemen we in een eerste fase alle noodzakelijke fysieke en technologische maatregelen en zorgen we voor een verdere verhoging van het toezicht. Om dit efficiënt te doen zijn er van bij aanvang aandacht en investeringen nodig voor het verzamelen van informatie.
- We moeten het gekende waterbedeffect zowel binnen Europa als binnen onze eigen landsgrenzen trachten te voorkomen. Net zoals onze buurlanden moeten we dus nationaal investeren in de beveiliging van al onze (lucht)havens door bv: het scannen van het aantal risicocontainers of risicovracht te maximaliseren, door blijvend in te zetten op alternatieve detectiemethodes voor nieuwe vervoerswijzen die criminele organisaties gebruiken voor drugs en voor de precursoren die nodig zijn om synthetische drugs te kunnen produceren etc. Daarnaast zetten we in op verhoogde detectie en beveiligingsmogelijkheden via camera's, sensoren, drones, software etc. Zonder deze investeringen zullen onze (lucht)havens alleen maar meer aantrekkelijk worden voor drugscriminelen. Dit heeft uiteraard niet alleen een impact op de veiligheid van onze gehele samenleving maar gelet op de industriële/economische factor van onze (lucht)havens ook op onze gehele economie. Het is bijgevolg de taak van de overheid om deze afspraken op het gebied van budgetten, capaciteit en middelen maximaal te faciliteren en te implementeren. Daarnaast streven we ernaar om binnen het kader van de opgerichte European Port Alliance deze haven overschrijdende veiligheidsstrategie zo breed als mogelijk uit te rollen binnen de EU. Een voorbeeld hierbij is ook het multidisciplinair veiligheidsplan Brussels Airport Zaventem. Dit gezamenlijk initiatief vloeide voort uit de aanbevelingen van de parlementaire onderzoekscommissie naar aanleiding van de aanslagen in Brussel van 22 maart 2016 en bepaalt voor de periode 2022-2025 de prioritaire veiligheidsfenomenen waarop douane, justitie, politie en provinciegouverneur zullen inzetten in een geïntegreerde aanpak met de verschillende veiligheidspartners die aanwezig zijn op en rond de luchthaven. We ondersteunen en faciliteren

dergelijke initiatieven. We versterken ook de samenwerking met belangrijke bron- en transitlanden, op bilateraal vlak en via Europese initiatieven. Zonder deze investeringen zullen onze (lucht)havens alleen maar meer aantrekkelijk worden voor drugscriminelen ten aanzien van onze buurlanden.

- Zo zal ons land internationaal het voortouw nemen om de International Ship and Port facility Security-code uit te breiden in functie van de strijd tegen de internationale, georganiseerde misdaad met het oog op wereldwijde implementatie, monitoring en handhaving hiervan. Ook binnen onze landsgrenzen blijven we monitoren of drugstrafieken zich niet logistiek verleggen en voorzien we tijdig de nodige veiligheidsmaatregelen om hierop in te spelen. Bijvoorbeeld voor de havenfaciliteit die in 2025 in Limburg zal openen of voor de hubs van internationale e-commerce bedrijven. We verzekeren de verderzetting van de initiatieven die nu reeds worden genomen onder de herziene Wet Maritieme Beveiliging zoals een uniform handhavingsbeleid, het gebruik van biometrie, de screening van personeel, etc.
- We voorzien meer handvaten binnen België voor de implementatie van de havenbrede richtlijn 2005/65 inzake het verhogen van de veiligheid van de havens door onder meer in te zetten op betere infrastructuur zoals camera's en drones, door het aanpassen van processen en software maar ook door te zorgen voor een betere bescherming van logistieke gegevens en een afdoende screening en begeleiding van personeel. Ook nemen we het voortouw voor effectieve uitwisseling van noodzakelijke informatie voor deze screening van havenpersoneel. Met de nieuwe maritieme wetgeving heeft België het verplicht gesteld dat personeel in kritieke functies wordt gescreend, informatie hieromtrent moeten we met EU-lidstaten kunnen delen en ontvangen.
- We zetten eveneens in op een optimalisatie van de informatiedeling tussen alle betrokken diensten zoals tussen de Havenkapiteindienst en de andere overheidsdiensten zoals o.a. de politiediensten, de douane, FOD Mobiliteit, etc.
- Deze Havenkapiteindiensten fungeren als Port Security Officers binnen onze havengebieden waardoor zij samen met de Lokale Cel Maritieme Beveiliging verantwoordelijk zijn voor het opstellen van risicobeoordelingen en het uitvoeren van controles inzake de beveiligingsplannen. Gezien deze specifieke veiligheidsbevoegdheid hen werd toegekend op basis van federale wetgeving, met name de Wet Maritieme Beveiliging, en gelet op de enorme toename aan veiligheidsrisico's en de gevolgen die het niet uitvoeren van deze cruciale veiligheidstaken hebben op de veiligheid van onze gehele samenleving en de werking van onze economie, zal de federale overheid dan ook haar verantwoordelijkheid nemen omtrent de ondersteuning en opvolging van deze veiligheidstaken.
- Ook op dit vlak is veiligheid een collectieve ambitie die we enkel kunnen behalen door in te zetten op een ketenaanpak waarbij alle relevante actoren worden betrokken. We vergroten dan ook de verantwoordelijkheid inzake veiligheid bij de verscheidene andere actoren die een rol spelen in onze havens en ook meer algemeen binnen de gehele bevoorradingsketen (bv: voor binnenvaart, wegtransport, risico-entiteiten (niet ISPS) in de haven, scheepsagenten, etc.) aangezien hier momenteel nog geen regelgeving inzake veiligheid op van toepassing is. Zo pleiten we ervoor om in samenwerking met de andere belangrijkste EU-havens (o.a. Rotterdam en Hamburg) de rederijen te verplichten om waar relevant te werken met slimme containerzegels. Deze zegels worden uitgerust met technologieën zoals GPS en sensoren om actuele monitoring van containers mogelijk te maken.
- Ook onze luchthavenregio's o.a. Brucargo, Luik, Luik- Bierset, Charleroi Oostend, Antwerpen en Zaventem vormen toegangspoorten via dewelke drugs kunnen binnengebracht worden in ons land. Ook hier zetten we in op een versterking van de drugscontroles i.s.m. de private partners en waar mogelijk met gebruik van innovatieve technologieën.
- We maken werk van een nationaal actieplan voor de veiligheid in de stations, op de perrons, op de treinen en in de stationsomgevingen. We nemen hierbij onder meer maatregelen om de veiligheid in en rond onze stations te versterken, in het bijzonder voor het station Brussel-Zuid, de toegangspoort tot de hoofdstad van Europa en de internationale instellingen (in Brussel). We versterken de aanwezigheid van de politie in de stations. We verhogen ook de waakzaamheid in de onmiddellijke omgeving van stations. We zetten het project verder dat ervoor moet zorgen dat de politie toegang heeft tot de camerabeelden gemaakt door de camera's van de NMBS, de Lijn, TEC en MIVB en maken daarmee digitale patrouilles in de stations mogelijk. De NMBS zal op haar beurt inzetten op het nemen preventieve maatregelen, zoals de inrichting en netheid van de publieke ruimte, het uitvoeren van ticketcontroles binnen de stations, het evalueren van de mogelijke plaatsing van toegangspoortjes in de grotere stations en de eventuele uitbreiding van het cameranetwerk.

- We passen een kordaat lik-op-stuk beleid toe waarbij we onder andere inzetten op een onmiddellijke reactie tegen en een nultolerantie ten aanzien van drugs onder meer in en rond de stations, zoals bv: in Brussel en in de stations van de andere grote steden in ons het land.
- Er wordt voorzien in voldoende gesloten opvangcapaciteit als sluitstuk om drugsdealers en andere overlastveeplegers zonder recht op verblijf in België van het grondgebied te verwijderen. Nog te vaak komen deze personen snel terug vrij en hernemen hun activiteiten.

BESTUURLIJKE HANDHAVING

- Onze lokale besturen moeten in alle vertrouwen over de mogelijkheid kunnen beschikken om op een zo efficiënt en effectief mogelijke manier via een doortastende en preventieve aanpak te kunnen verhinderen dat de ondermijnende criminaliteit zich nestelt in hun lokale reguliere economie. We evalueren dan ook in overleg met de lokale overheden en alle betrokken partners de recent ingevoerde Wet Bestuurlijke Handhaving en dit uiterlijk voor januari 2026. Op basis van deze evaluatie zullen we, indien nodig, deze wet optimaliseren binnen het kader van de wettelijke mogelijkheden.
- Deze eventuele optimalisatie heeft in ieder geval als uitgangspunt het vertrouwen in onze lokale besturen en heeft als doelstelling om een logische en efficiënte uitvoering mogelijk te maken die nauw aansluit bij de lokale bestuurlijke praktijk. Het snel en op structurele wijze kunnen wegsnijden van malafide uitbatingen zal hierbij de cruciale toets vormen. We sluiten daarnaast ook een samenwerkingsakkoord met de deelstaten, om zo tot een uniform beleid rond bestuurlijke handhaving te komen.

TERRORISME

- Op basis van een analyse van de betrokken diensten over de aanbevelingen van de onderzoekscommissie terroristische aanslagen van 22 maart 2016 wordt geanalyseerd welke aanbevelingen alsnog relevant zijn en bijgevolg nog moeten uitgevoerd worden. In samenwerking met de LIVC's (Lokale Integrale Veiligheidscellen) blijven we de lokale autoriteiten aanmoedigen om toezicht te houden op verdachte VZW's en verenigingen die actief zijn op hun respectieve grondgebieden. We voeren ook de controles op de overheidsfinanciering van dit soort verenigingen op. We blijven inspanningen leveren om in elke gemeente een LIVC op te richten zodat deze indien nodig geactiveerd kunnen worden.

OPSPORING EN INFORMATIE-DELING

- Het uitwisselen van informatie binnen politiediensten en tussen politiediensten, de deelstaten en andere overheden of actoren is cruciaal. We blijven daarop inzetten door de ontwikkeling en verfijning van een dataplatform. Daarvoor wordt ook een Wet op Politiegegevens opgesteld ter vervanging van het Art 44 van de Wet op het Politieambt. Bij dit dataplatform heeft men bijzondere aandacht voor de desbetreffende vertrouwelijkheids- en geheimhoudingsvoorschriften en de onafhankelijkheid van elke informatiebron, de definiëring van de toegangsrechten van de actoren tot de specifieke informatie (push of pull). Via dit dataplatform zal de informatie kunnen worden gedeeld met de deelstatelijke toezichtsdiensten, inspectiediensten, controle- en handhavingdiensten voor zover de toegang nodig is ter uitoefening van hun wettelijk omschreven bevoegdheden en mits het respecteren van de wettelijk voorziene procedures inclusief de nodige adviezen. We stimuleren de samenwerking en informatie-uitwisseling tussen counterterrorism- en asiel- en migratieautoriteiten op Belgisch en EU-niveau, onder meer door de verdere operationalisering van een Europees informatienetwerk. We richten ons ook op de aanpak van terroristische en extremistische content online volgens de Europese TCO-Verordening en optimaliseren de samenwerking tussen de betrokken instanties.
- We zorgen ervoor dat, bij het verder uitwerken van deze informatie-doorstroming inclusief de verdere verfijning van dit dataplatform, de privacy van onze burgers gewaarborgd wordt en blijft en dat hun persoonsgegevens bijgevolg adequaat beschermd worden. De zoektocht naar veiligheid mag immers niet haaks staan op de privacy van de burger.

- In navolging van de EU richtlijn 2016/680 werd in de wet van 30 juli 2018 betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens reeds voorzien in de omzetting van deze richtlijn voor de specifieke toepassing zijnde de verwerking van persoonsgegevens door bevoegde autoriteiten met het oog op het voorkomen, het onderzoek, de opsporing en de vervolging van strafbare feiten of de tenuitvoerlegging van straffen. De beschrijving van de verwerkingen zelf wordt vandaag geregeld in de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt en het wetboek van strafvordering. In een volgende stap wordt er een wettelijk kader gecreëerd door een specifieke Wet op politionele gegevens, om deze zaken samen te voegen. In deze wet worden de rechten en plichten van zowel de politie als van de burger inzake het verwerken van politiegegevens geregeld. Zo vermijden we in de toekomst situaties waarbij alle informatie wel beschikbaar is maar het niet duidelijk is wie bevoegd of verantwoordelijk is om de beschikbare informatie te verwerken en te gebruiken. We evalueren de werking van het Controleorgaan op de politionele informatie (COC) en gaan op basis van deze evaluatie na of bijsturingen in de werking en bijkomende financiering voor personeel wenselijk zijn.
- De binnenlandse opdrachten van Defensie moeten zich beperken tot het beveiligen van de nucleaire sites, de ambassades met een statische beveiliging, de beveiliging van sites die permanent onder OCAD-niveau drie vallen, de petrochemische sector en hulp aan de natie. We definiëren hiertoe voorafgaandelijk het juridische en operationele kader. Naast voormelde limitatief opgesomde gevallen, kan defensie enkel worden ingezet voor beveiligingsopdrachten onder de volgende cumulatieve voorwaarden: (i) een OCAD-niveau 4 dreiging (dreiging is imminent en nabij); (ii) na een regeringsbeslissing en een risico-analyse (iii) binnen een duidelijk gedefinieerd juridisch en operationeel kader en (iv) niet op structurele wijze.

We maken verder werk van een interfederaal samenwerkingsakkoord zodat er een overkoepelend juridisch kader komt voor de Lokale Integrale Veiligheidscellen. Hieraan gekoppeld nemen we ook een kader op voor de Penitentiaire Integrale Veiligheidscellen, de tegenhanger van de LIVC's maar dan binnen de gevangensmuren.

- We creëren een juridisch kader op basis waarvan het mogelijk wordt om net zoals in onze buurlanden gevaarlijke radicale organisaties zoals bv Samidoun vanwege hun banden met terreur of voor het verspreiden van antisemitisme ook in ons land te verbieden en dit op basis van informatie die reeds binnen een Europese context beschikbaar is.

EEN KORDATE AANPAK VAN JONGERENCRIMINALITEIT

- Jongeren zijn onze toekomst. We moeten er dan ook alles aan doen om hen te beschermen en hen te begeleiden tot zelfstandige en verantwoordelijke volwassenen. Elke jongere telt. Ook jongeren die bv: overlast veroorzaken of in de criminaliteit terecht komen trachten we tot inzichten te brengen en terug op het rechte pad te krijgen. Alle actoren, gaande van onderwijs, jeugdwerk, jeugdzorg, geestelijke gezondheidszorg, justitie en politie moeten dan ook de krachten bundelen om hen aanklappend en grenzenstellend te begeleiden en bij te staan en indien nodig te sanctioneren. Om deze multidisciplinaire aanpak te doen slagen zetten we nog meer in op initiatieven om bv: onze jongeren en onze politiediensten op een positieve manier dichterbij elkaar te brengen maar zorgen we ook voor meer sturende begeleidingscapaciteit bij lokale besturen tijdens het soms hobbelige traject van jongeren.
- Om onze politiediensten in staat te stellen deze fenomenen van jongerencriminaliteit beter in kaart te brengen en deze zo gericht mogelijk te kunnen aanpakken, is er nood aan een versterking van de informatiedoorstroming tussen de verschillende lokale politiediensten hieromtrent. Informatie aangaande nieuwe fenomenen van jongerencriminaliteit dient bijgevolg, zo nodig op het advies van de Federale Politie, apart geregistreerd te worden in de Algemene Nationale Gegevensbank zodat er, in functie van de openbare orde en veiligheid, een koppeling kan gemaakt worden naar verboden wapenbezit en wapengebruik. We zorgen er eveneens voor dat deze fenomenen de gepaste aandacht krijgen binnen het Nationaal Veiligheidsplan en moedigen ook lokale besturen aan om hun zonale veiligheidsplannen hierop af te stemmen.
- We versterken de preventie in grootstedelijke gebieden op basis van de noden op het terrein. Zo kunnen zij binnen een ketenaanpak meer preventief en pro-actief aan de slag gaan met jongeren die nu nog te vaak door de mazen van het net glijpen en dit via onder andere jongerencoaches, justitieel casemanagers, parketjuristen en casusregisseurs. We trachten hierdoor enerzijds een beeld te krijgen van de eventuele verontrustende thuissituaties waarin deze jongeren zich bevinden zodat we

beter in staat zijn om hen te helpen en anderzijds trachten we zo te vermijden dat jongeren nadat zij een eerste misstap hebben begaan zouden verglijden naar het opnieuw plegen van (meer ernstige) feiten door sneller in te grijpen. Via GAS-trajecten voor minderjarigen vanaf 14 jaar kunnen we de ouders informeren en waar nodig responsabiliseren. Daarnaast roepen we de lokale politiezones op om in te zetten op een goed werkende jeugdbrigade waar jeugdinspecteurs werken die opgeleid zijn om met jongeren aan de slag te kunnen gaan. Zo kunnen zij proactief/preventief nieuwe fenomenen van jongerencriminaliteit- en overlast detecteren, jongeren hierop aanspreken en waar nodig bestraffen/sanctioneren. Deze dienst kan zich dan naast de proactieve en preventieve aanpak van deze jongeren ook meer gaan specialiseren op het in kaart brengen en de aanpak van bepaalde (nieuwe) fenomenen van jongerencriminaliteit.

- De online wereld is in onze digitale samenleving een aanzienlijk onderdeel geworden van de leefwereld van veel jongeren en bijgevolg ook van jongeren die criminele feiten plegen zoals bv: drillrappers, tienerpooiers etc. Ter bescherming van al onze jongeren en bij uitbreiding ter bescherming van onze gehele maatschappij passen we het wettelijk kader aan en verhogen we zo dan ook de mogelijkheden van onze politiediensten, bij voorkeur de jeugdbrigades, om ook in deze digitale wereld (internet en sociale media) onderzoek te kunnen voeren, informatie te kunnen verzamelen etc. zodat zij zo proactief mogelijk prospectie kunnen voeren om vroegtijdig problemen te kunnen detecteren vooraleer deze uit de hand lopen.
- We moedigen onze lokale politiediensten en bij voorkeur ook de jeugdbrigades aan om het door de betrokken actoren getrokken anti-spijbelbeleid (verder) te ondersteunen en zo ook de ouders actief te betrekken.
- We creëren, in overleg met de deelstaten, een forum voor schoolspotters, zodat ook andere instanties zoals De Lijn, de NMBS, TEC en MIVB melding kunnen maken.

DE STRIJD TEGEN INTRAFAMILIAAL EN SEKSUEEL GEWELD

- De impuls-projecten intrafamiliaal geweld moeten worden verdergezet in samenspraak met de deelstaten, of in ieder geval moeten de goede praktijken die zijn gestart worden verankerd. Bijkomend moet het mobiel stalkingsalarm verder uitgebouwd worden. De Zorgcentra seksueel geweld moeten worden uitgebreid in Bergen, Halle-Vilvoorde en Waals-Brabant. We bekijken daarnaast in samenspraak met de deelstaten hoe slachtoffers van niet-acute feiten en online seksueel geweld best kunnen worden opgevangen. Ook worden de huidige gespecialiseerde centra rond genitale vermindering uitgebreid in Luik en Antwerpen. Daarnaast zorgen we ook voor de uitbreiding van de zogenaamde EVA-cellen (Emergency Victim Assistance) ter ondersteuning van slachtoffers van seksueel geweld en dit naar zoveel mogelijk politiezones.
- We faciliteren optimaal de werking van de Veilige Huizen door het gebruik van het overzichts dossier in WIDA (elektronisch dossierbeheersysteem) en vragen de politiezones om voldoende verbindingspersonen vrij te stellen zodat de brug kan gemaakt worden tussen de politiezones en de Veilige Huizen.

OVERLAST EFFECTIEF AANPAKKEN

- De vernieuwde GAS-wetgeving gebruiken we optimaal om overlast op het openbaar domein aan te pakken. We onderzoeken welke ingevolge het nieuwe strafwetboek gedepenaliseerde feiten dienen opgenomen te worden in de GAS-wetgeving.
- De jaarlijks weerkerende incidenten in recreatiedomeinen moeten een halt worden toegeroepen. We blijven verder werken om een nationaal toegangsverbod voor amokmakers wettelijk te regelen.
- We voeren met respect voor de autonomie en subsidiariteit van de lokale besturen ook de strijd tegen overlast en kleine criminaliteit verder op en dit zowel in onze steden als op het platteland. Personen die schade toebrengen aan eigendommen moeten hiervoor te allen tijde verantwoordelijk gehouden worden en zij moeten de schade die zij hierdoor veroorzaakt hebben ook effectief betalen. Indien dit schade betreft aan publieke eigendommen moeten zij hiertoe minstens een vervangende gemeenschapsdienst uitvoeren.
- Het recht op vrije meningsuiting en het recht om te demonstreren zijn beide fundamentele pijlers van onze democratie. Tegelijkertijd erkennen wij de noodzaak om, in gevallen van ernstige verstoring van de openbare orde of wanneer de veiligheid

in gevaar komt, maatregelen te nemen. Zo staan we rechters toe om releshoppers als bijkomende straf uit te sluiten van demonstraties, met als doel de openbare veiligheid en de orde te waarborgen.

- We zorgen ervoor dat lokale besturen weten over welk maatregelen zij beschikken om bepaalde criminaliteits- en overlastfenomenen aan te pakken. Hiervoor creëren we een “aanklampende politie” toolbox. Als onderdeel van deze toolbox creëren we een nieuw wettelijke kader waarbij lokale besturen aan de lokale politie kunnen vragen om naar aanleiding van wederkerende klachten en/of incidenten preventieve gerichte fouilleringsacties te organiseren die beperkt zijn in tijd en ruimte en dit om bepaalde fenomenen tegen te gaan en het veiligheidsgevoel in publieke domeinen weer te verhogen. Ook het organiseren van gerichte controles op wapenbezit of inleveracties voor wapens behoren tot de mogelijkheden.
- We zorgen er in overleg met de deelstaten voor dat voor personen met een multiproblematiek die overlast (blijven) veroorzaken en hulp weigeren er via de vrederechter een omvattend hulpverlenings- en begeleidingstraject opgelegd kan worden in een daarvoor aangewezen residentiële (boven) lokale voorziening met ambulante begeleiding door een multidisciplinair team. Onder andere de burgemeester kan hiertoe het initiatief nemen. Dit in het belang van deze personen zelf én in het belang van de veiligheid van de samenleving. In de residentiële setting worden de nodige stappen genomen om de levenskwaliteit te verbeteren, inzicht te bieden in de mogelijke onderliggende problematiek en worden er handvaten en effectieve hulp geboden om hun problemen op een structurele manier aan te pakken. Hierbij wordt ingezet op dag- en nachtopvanginitiatieven. We voorzien in overleg met de regio's cofinanciering voor steden en gemeenten die dat inrichten, in samenwerking met het woonbeleid. We bewaken voor die doelgroep de doorstroom naar projecten als Housing First en waar mogelijk naar werk.
- We onderzoeken hoe de rol van de burgemeester kan worden versterkt om voor personen, die vanwege hun sociale en psychische problematieken een gevaar vormen voor zichzelf en voor de openbare veiligheid, een gedwongen verblijf te initiëren waarbij de nodige zorg kan geboden worden en dit binnen een strikt wettelijk kader dat de vrijheidsbeneming regelt.

VEREENVOUDIGING GAS-WET

- We onderzoeken de mogelijkheden om de procedures in de GAS -wet waar nodig en mogelijk te vereenvoudigen en versnellen, dit doen we met name door de gemeenten in staat te stellen een model in te voeren voor de onmiddellijke administratieve oproeping in geval van betrapping op heterdaad.

DE VOETBALWETGEVING

- De voetbalwetgeving wordt verder verstrengd door onder andere de vastgelegde boetebedragen verder te verhogen en aan te passen aan de huidige levensstandaard en vanaf dan jaarlijks te indexeren. Het overleg tussen alle betrokken actoren wordt aangemoedigd om te komen tot een volledige ketenaanpak.
- Daarnaast onderzoeken we de oprichting van een Centrale Databank voor stadionverboden die het toelaat om identiteitscontroles uit te voeren aan de hand van biometrische technologieën en passen we de wetgeving aan om de biometrische controle aan de ingang van het stadion mogelijk te maken.
- Op BeNeLux niveau zetten we de werkzaamheden rond een gemeenschappelijk stadionverbod verder. We onderzoeken ook wat in een Europese context verder mogelijk is.
- Samen met de gerechtelijke, politieke en administratieve overheden zorgen we voor een uniforme toepassing en handhaving van de Voetbalwet over het hele land. We diversifiëren het in de Voetbalwet opgenomen globale takenpakket inzake veiligheid in de stadions, rekening houdend met de aard van elke veiligheidstaak en de specifieke eigenheid en meerwaarde van de diverse veiligheidsactoren. Voor bepaalde specifieke taken die cfr. de Voetbalwet momenteel nog onder de bevoegdheid van de steward vallen zoals bv: controle op infrastructuur, het vrijhouden van toegangs- en evacuatiewegen en het nemen van maatregelen in afwachting van de komst van hulp- en veiligheidsdiensten, onderzoeken we de mogelijkheid om deze ook te kunnen laten uitvoeren door andere actoren.

CYBERCRIMINALITEIT

- Binnen de bestaande Computer Crime Units van de FGP zetten we verder in op een efficiënte, kwaliteitsvolle, geïntegreerde en gecoördineerde aanpak van cybercriminaliteit zodat de verwerking en exploitatie van cyberinformatie geoptimaliseerd wordt. Zo bouwen we verder op de aanwezige expertise (zoals deze in SKY ECC) binnen de geïntegreerde politie en kunnen we optimaal samenwerken met nationale en internationale partners. Daarnaast houden we hierbij rekening met het criminaliteitsbeeld, de beschikbaarheid van technische profielen op de arbeidsmarkt, de behoeften van de te ondersteunen diensten en de taal van de afnemer. Dit doen we in nauwe samenwerking met het Centrum voor Cybersecurity.

PERFORMANTE VEILIGHEIDS- EN INLICHTINGDIENSTEN

RESPECT VOOR HEN DIE ONS HELPEN EN BESCHERMEN

- We stellen het nultolerantiebeleid verder op scherp zodat geen enkele daad van geweld of bedreiging tegen mensen met een maatschappelijke functie zoals bv: brandweer, politie, leerkracht, ambulancier,...zonder gevolg blijft. Een seponering van dergelijke feiten omwille van opportunitatsredenen wordt onmogelijk zelfs wanneer er geen sprake is van arbeidsongeschiktheid.
- Er moet werk gemaakt worden van centrale aanspreekpunten en procedures binnen de operationele veiligheidsdiensten voor slachtoffers van geweld. Deze centrale aanspreekpunten moeten een proactief contact verzorgen met het slachtoffer(s), duidelijke en eenduidige procedures en communicatie ontwikkelen en dit uitdragen binnen hun organisatie. Hulp- en politiepersoneel dat slachtoffer wordt van agressie of geweld tijdens de uitoefening van beroepsactiviteiten moet steeds aanspraak kunnen maken op kosteloze rechtshulp en kosteloze psychologische begeleiding, behoudens in situaties waarin een rechter definitief geoordeeld heeft dat er sprake was van uitlokking door de desbetreffende politiemensen en/of hulpverleners. Partners en directe familieleden van individuen die tijdens de uitvoering van hun functie om het leven komen, moeten aanspraak kunnen maken op juridische en psychologische bijstand evenals een financiële vergoeding (in parallel met de vergoeding voor slachtoffers van terreur). We zorgen er daarnaast voor dat de toegang tot verzekeringen en medische vergoedingen voor dienst gerelateerde verwondingen vereenvoudigd wordt.
- We zorgen voor de anonimisering van de gegevens van zij die ons beschermen en helpen doorheen de volledige juridische procedure. Enkel de code of het postadres van de politiezone of de hulpverleningszone of het rijksregisternummer of ander uniek identificatienummer (BIS-nummer, paspoortnummer, ...) wordt opgenomen in de juridische documenten. De betrokken personen moeten voor de overheid steeds identificeerbaar blijven.
- We breiden de wettelijke mogelijkheden inzake het gebruik van camera's verder uit. Zo zorgen we ervoor dat onze hulpdiensten, de openbare vervoersdiensten (De Lijn, TEC, MIVB) en treinbegeleiders op de lijnen met de meeste incidenten na een degelijke opleiding en binnen een welomlijnd kader met respect voor de privacywetgeving ook gebruik kunnen maken van bodycams of toezichtcamera's.

POLITIE

GEMEENSCHAPPELIJKE DOELSTELLINGEN

- Het principe van een geïntegreerde politie gestructureerd op twee niveaus blijft behouden. We voeren de nodige structurele en inhoudelijke aanpassingen door om ervoor te zorgen dat onze politiediensten zowel de huidige als toekomstige uitdagingen kunnen blijven aangaan. We blijven investeren in een betere en efficiëntere werking, in een nabije en eenvoudig bereikbare politie, in voldoende gespecialiseerd personeel en in de beschikbaarheid van de meest innovatieve technologieën en middelen voor onze politie- en veiligheidsdiensten.

EEN POLITIE DIE ZICH FOCUST OP HAAR KERNTAKEN

- We voeren het kerntakendebat bij het begin van de legislatuur waarbij we onder meer de taak- en bevoegdheidsverdeling van de Federale en de Lokale politie opnieuw scherpstellen en waar nodig actualiseren. Het hedendaagse politiewerk is niet langer uitsluitend lokaal, de lokale uitdagingen en noden zijn anderzijds sterk geëvolueerd. Onze steden en gemeenten hebben meer en meer nood aan politiediensten die dichtbij de burger staan en sterker lokaal uitgebouwd en verankerd zijn. Daarom moet de taakverdeling tussen de lokale en federale politie evolueren, dit vereist grotere lokale politiezones en meer interzonale samenwerkingsverbanden. De lokale politie moet zich verder kunnen blijven ontwikkelen om effectief te kunnen inspelen op de complexiteit van moderne veiligheidsuitdagingen. We herbekijken daarbij onder andere het solidariteitssysteem van de HYCAP-capaciteit. Tegelijkertijd moet de federale politie zich meer kunnen focussen op gespecialiseerde en supralokale opdrachten en de lokale politiezones op basis van de principes van specialiteit en subsidiariteit ondersteunen met hun gespecialiseerde kennis en middelen zonder dat hierbij een concurrentiemodel tot stand komt tussen de lokale en federale politiediensten. Om deze specifieke taken adequaat/effactief te kunnen uitvoeren, wordt – in lijn met de uitkomst van het kerntakendebat – de Federale Politie en in het bijzonder de Directie Special Units (DSU) en de gedeconcentreerde directies van de Federale Gerechtelijke Politie (FGP), de Luchtvaartpolitie (LPA) aanzienlijk versterkt. Het doel moet zijn om een gelijkwaardige dienstverlening te bieden die in verhouding staat tot de concrete behoefte en deze op het volledige grondgebied te waarborgen. Deze dienstverlening is gebaseerd op een gemeenschapsgerichte filosofie, wordt gestuurd door informatie en heeft als uitgangspunt een sterke lokale verankering.
- We zorgen ervoor dat er reeds bij de start van de legislatuur een verhoging van de middelen voor de Federale Gerechtelijke Politie wordt doorgevoerd. Op basis van een objectieve werklastmeting die parallel hiermee wordt uitgevoerd zetten we de volgende stap zodat we in een extra bijkomende financiering kunnen voorzien, daar waar de impact en de caseload van de georganiseerde misdaad het zwaarste is. Bij deze werklastmeting moeten aldus parameters zoals bevolking, maar ook het veiligheidsbeeld “georganiseerde misdaad en terrorisme”, evenals de daaruit voortvloeiende werklast worden meegenomen. Gezien dergelijke werklastmeting enige tijd in beslag zal nemen en gelet op de gekende noden op het terrein en de terechte verwachtingen bij de burger inzake een gelijkwaardige dienstverlening, worden in afwachting van dergelijke capaciteits- (herverdelings) studie prioritair alle kaders van de federale gerechtelijke politie over het ganse land ingevuld. Daarnaast wordt in afwachting van deze oefening prioritair het kader van de FGP Antwerpen minstens op het niveau van de FGP Brussel gebracht. Een groot deel van deze speurders zal worden ingezet op georganiseerde (drugs)criminaliteit. Het aanwerven van zij-instromers wordt vereenvoudigd, ze krijgen eigen beperkte politiebevoegdheden (bijvoorbeeld het opstellen van pv's zoals onder meer ook sociale inspectiediensten vandaag kunnen), en we voorzien in een marktconform statuut zodat het interessant is om de overstap naar de FGP te maken. Daarnaast zorgen we er ook voor dat het parket deze extra instroom van dossiers aankan.
- Daarnaast zullen we in en rond Brussel een versterkt federaal kanaalplan uitrollen, in lijn met het plan dat in 2015 werd opgezet na de aanslagen in Parijs en de terroristische dreiging in België. De toename van geweld gerelateerd aan drugs in de hoofdstad en de omgeving van de luchthaven, evenals de structurele capaciteitsproblemen van de lokale veiligheidsdiensten, vereisen een snelle herinvoering van deze ondersteuning, die oorspronkelijk was voorzien door het federale Kanaalplan, om actief de strijd aan te gaan/te voeren tegen de georganiseerde criminaliteit en radicalisering. Dit nieuwe plan zal onder andere voorzien in een versterking van de betrokken lokale politiezones, om een nauwgezet toezicht te kunnen houden op geradicaliseerde individuen en om met kracht op te treden tegen onderliggende criminele fenomenen zoals wapen- en mensenhandel, drugshandel, illegale economie, enzovoort. Steden die met vergelijkbare moeilijkheden kampen, kunnen ook aanspraak maken op dezelfde aanpak.
- Bij de start van de legislatuur voeren we direct een grondige doorlichting uit van de diensten van de Federale Politie om de verhouding tussen input en output structureel te verbeteren. Het verminderen van versnippering, hiërarchie en bureaucratie enerzijds en het versterken van de operationele diensten anderzijds is hierbij cruciaal. Met het oog op de verbetering van de operationele efficiëntie en het bekomen van een beter gecoördineerde en gespecialiseerde Federale Politie dient de huidige logge structuur te evolueren naar een efficiënter geheel met minder directies en overhead maar met een sterker midden- en basiskader. Ook dient er een verschuiving/herverdeling van opdrachten plaats te vinden. De kerntaken van de Federale Politie zullen evolueren zodat ze op termijn beter aansluiten bij de bovenvermelde principes

van subsidiariteit en outputgerichtheid. Naast deze noodzakelijke veranderingen in de basisstructuur wordt er eveneens ingezet op het tot stand brengen van verantwoordingscultuur. Om de effectiviteit en efficiëntie van de Federale Politie te kunnen evalueren zal daarom een systeem van audits en verantwoording op basis van meetbare doelstellingen worden ingevoerd. Indien de gestelde doelstellingen niet worden bereikt, zal behoudens aantoonbare overmacht, het mandaat van de verantwoordelijke mandataris niet worden verlengd.

- Het garanderen van onze veiligheid is geen individuele bevoegdheid van de politie- en veiligheidsdiensten maar wel een collectieve ambitie. Natuurlijk zijn onze hulp- en veiligheidsdiensten essentiële schakels, maar ook armoedebestrijding, grootstedenbeleid, jeugdwerk, aanklappende jeugdzorg, inburgering, justitie en re-integratie zijn bijvoorbeeld belangrijk. We kunnen dat niet genoeg blijven benadrukken. Processen moeten afgestemd worden op deze integrale benadering van veiligheid waarbij preventie, reparatie en nazorg even belangrijk zijn als de daadwerkelijke bestrijding van incidenten. We zorgen er dan ook voor dat al deze actoren binnen onze veiligheidsketen hun verantwoordelijkheden kunnen opnemen en dat bepaalde welomschreven taken, die momenteel uitgevoerd worden door onze politiediensten ook kunnen uitgevoerd worden door andere private actoren.
- Vooreerst pakken we de juridische belemmeringen aan die de uitoefening van bepaalde niet-politionele taken ter ondersteuning van politiediensten door private actoren momenteel nog in de weg staan. Het uitgangspunt hierbij blijft uiteraard dat het gebruik van proportionele dwang en geweld uitsluitend blijft toekomen aan onze politiediensten. Het in real time bekijken van camerabeelden van de openbare weg heeft enerzijds tot doel om de bevoegde diensten in staat te stellen onmiddellijk te kunnen ingrijpen in geval van een misdrijf, schade, overlast of een verstoring van de openbare orde en anderzijds deze diensten optimaal te kunnen sturen tijdens hun optreden. Om deze tweeledige doelstelling te kunnen vervullen zorgen we er dan ook voor dat het in de praktijk mogelijk wordt voor private actoren om impliciete handelingen die intrinsiek verbonden zijn met het in real time bekijken van camerabeelden ook effectief uit te voeren. We passen de wetgeving aan zodat onder het in real time bekijken van camerabeelden van de openbare weg ook begrepen wordt: de bediening van de camera'systemen waaronder het uitvergroten, het wijzigen van het standpunt van de camera en de verwerking van persoonsgegevens die met het bekijken van de beelden en het registreren of het melden van incidenten, gepaard gaan. Bij het aanpassen van de wetgeving maken we bovendien een duidelijk onderscheid tussen politioneel en niet-politioneel cameragebruik. In dat laatste geval heeft de politie de hoedanigheid van verwerkingsverantwoordelijke en kan het in real time bekijken van de camerabeelden enkel gebeuren vanuit de lokalen van de politie en onder leiding van een aanwezige politiefunctionaris. Daarnaast maken we het mogelijk om samen te werken met de private sector door de inzet van gespecialiseerde of daartoe opgeleide onthaalmedewerkers om de organisatie van de receptie op een plaats die toegankelijk is voor het publiek en die beheerd wordt door de verwerkingsverantwoordelijke/opdrachtgever uit te voeren. De uitoefening van een receptiefunctie veronderstelt eveneens het uitvoeren van bijkomende handelingen, zoals de registratie van bezoekers en de verwerking van persoonsgegevens (zoals bijvoorbeeld het aanmaken van een toegangsbadge) die hiermee gebruikelijk gepaard kunnen gaan. De voor gespecialiseerde of daartoe opgeleide onthaalmedewerker is gebonden aan de discretieplicht, we nemen dan ook technische en organisatorische maatregelen om de vertrouwelijkheid van de verwerkte persoonsgegevens met betrekking tot deze onthaalactiviteiten te garanderen. Alle taken die plaatsvinden na de ontvangst aan de receptie van een bezoeker/slachtoffer zoals onder meer het begeleiden van slachtoffers, het acteren van klachten en het informeren van slachtoffers etc. blijven taken die enkel en alleen toekomen aan onze politiediensten.
- Daarnaast zorgen we voor een optimale benutting van de reeds bestaande mogelijkheden binnen het huidige wettelijke kader om niet-politionele taken zoals het verlenen van advies over inbraakpreventie, het geven van voorlichting over verkeersveiligheid en het verstrekken van advies aan de bevoegde autoriteiten over mobiliteit en verkeersveiligheid te laten uitvoeren door private spelers in de veiligheidsketen. We onderzoeken bovendien ook de wettelijke mogelijkheden om -ter ondersteuning en ontlasting van onze politiediensten- taken die momenteel nog uitsluitend toekomen aan de politie zoals het uitvoeren van woonstcontroles ook te laten uitvoeren door beëdigde ambtenaren desgevallend onder supervisie van onze politiediensten.
- We breiden de bevoegdheden van private bewakingsdiensten of andere door de overheid gemachtigde personen voor het toezicht op de openbare weg uit. Momenteel kan dit enkel in het kader van 'evenementen' of binnen een afgebakende zone

en duur. We passen het wettelijk kader aan zodat gemeenten via een politiereglement bepaalde zones in uitgaansbuurten, zoals bijvoorbeeld openbare parkings aan private dansgelegenheden kunnen aanduiden waardoor ze gedurende een bepaalde periode (bv: 's nachts tijdens het weekend) onder de toezichtsbevoegdheid van private bewakingsdiensten kunnen vallen.

EEN POLITIE DIE VERDER BLIJFT INZETTEN OP EEN RESPECTVOLLE OMGANGSRELATIE MET ELKE BURGER

- Integriteit blijft uiteraard een kernwaarde van professioneel politiewerk. We blijven dan ook inzetten op een integere politie die enkel dwang en geweld gebruikt wanneer het voldoet aan de principes van legaliteit, proportionaliteit en noodzakelijkheid. Een politie die de orde handhaaft met respect voor elke burger ongeacht afkomst, geardeid, leeftijd, etc. Tegelijkertijd vragen we ook respect voor onze politiediensten tijdens politionele tussenkomsten. Wanneer er tijdens politionele tussenkomsten geweld wordt gebruikt ten aanzien van onze politiediensten moeten zij zich uiteraard conform deze principes op adequate wijze kunnen verdedigen. Hiertoe evalueren we de uitrusting en het gebruik van ordehandhavingsmiddelen binnen het kader van het genegotieerd beheer van de openbare ruimte (GBOR) door de geïntegreerde politie en scherpen de regelgeving waar nodig aan in functie van de toegenomen dreiging en risico's. Deze regelgeving moet de nodige juridische bescherming bieden voor politiediensten wanneer deze zich in uitzonderlijke situaties ertoe genoodzaakt zien om wapens/geweld te gebruiken.
- We zorgen voor de implementatie van de zgn. Kind-toets. Politiemedewerkers moeten worden opgeleid voor tussenkomsten in de specifieke aanwezigheid van kinderen en jongeren. Daarom worden de politie en justitiële procedures afgetoetst aan het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, ter vrijwaring van de rechten van minderjarigen tijdens politie tussenkomsten. De opleiding en interventietechnieken worden hieraan aangepast.
- Een steeds groter wordend aantal politie-interventies heeft betrekking op mensen met een sociale en/of mentale zorgproblematiek die zich in een crisissituatie bevinden. We leiden onze politiemensen beter op om hiermee om te kunnen gaan. Daarnaast zorgen we ervoor dat politiemensen in crisissituaties structureel kunnen samenwerken met mobiele crisisteams die multidisciplinair samengesteld zijn, o.a. uit psychiaters, psychologen en sociale werkers. Er wordt in overleg met de deelstaten voorzien in voldoende aangepaste zorg- en opvangstructuren.

EEN NABIJE POLITIE

- De nabijheidspolitie speelt een cruciale rol in het waarborgen van de veiligheid en het welzijn van de samenleving; De focus ligt op aanspreekbaarheid, contacteerbaarheid en zichtbaarheid zowel fysiek als digitaal. Door de nadruk te leggen op de directe interactie met burgers draagt de nabijheidspolitie bij aan excellente politiezorg en een gemeenschapsgerichte aanpak. Ook het preventieve aspect van deze werkwijze is onmisbaar binnen de politieorganisatie.
- Wijkinspecteurs zijn van cruciaal belang voor de veiligheid van onze wijken en buurten. We versterken dan ook hun werking door enerzijds het aantal wijkinspecteurs te verhogen en waar nodig te verdubbelen zodat de norm van 1 wijkinspecteur per 2000 inwoners wordt gerespecteerd. We zorgen ervoor dat zij het grootste deel van hun beschikbare arbeidstijd kunnen spenderen op het terrein en zetten in op een algemene herwaardering van de wijkinspecteur door een functietoelage voor wijkinspecteurs in te voegen die het aantrekkelijker moet maken om voor deze job te kiezen. Daarnaast zorgen we ervoor dat wijkinspecteurs in alle politiezones ook 's avonds en tijdens het weekend kunnen werken. We voeren het concept van de digitale wijkinspecteurs in. Dit zijn wijkinspecteurs wiens werkgebied zich online situeert, ze werken nauw samen met de klassieke wijkinspecteur en voorzien elkaar van informatie die op het internet en in de buurt wordt vergaard. In dit kader zorgen we er ook voor dat studenten steeds een laagdrempelig aanspreekpunt hebben bij de politie.

DE POLITIE ALS MODERNE, EFFICIËNTE EN AANTREKKELIJKE WERKGEVER

- We kiezen voor een transparant, performant en modern rekruterings- en selectietraject dat maximum 90 dagen in beslag neemt en waarbij lokale zones kunnen samenwerken om ook zelf te kunnen rekruteren voor hun eigen korpsen. We

zorgen ervoor dat de profielen die we rekruteren overeenkomen met de behoeften op het terrein, zetten hierbij maximaal in op kwaliteit en streven diversiteit na en dit cfr. het principe van de juiste persoon op de juiste plaats. Verscheidene operationele federale politiediensten kampen met structurele personeelstekorten. Elke belemmering die een snelle en efficiënte aanwerving van nieuw personeel in de weg staat moet absoluut vermeden worden. We vervangen dan ook de huidige strikte verdelingsprocedure van personeel (IRI-model) door een meer flexibel personeelsplan zoals reeds het geval is bij de lokale politie.

- Deze regering zet de inspanningen verder om naast het aanwerven van generalisten bijzondere aandacht te geven aan het actief rekruteren van specifieke profielen zoals financiële experts en cybercrime-specialisten. Om deze zeer geëerde gespecialiseerde profielen gedurende langere tijd aan boord te kunnen houden zorgen we ervoor dat er voor hen een aangepast carrièrepad wordt ingevoerd.
- Door de digitale noodzaak zetten we verder in op het aanwerven van gespecialiseerde profielen. We creëren dan ook een wettelijk kader voor het aanwerven van cybervrijwilligers of cyberflexwerkers bij de politie. Deze specialisten zullen, na het hebben doorlopen van een voorafgaande screening, ingezet worden voor specifiek omschreven taken gedurende bepaalde vastgelegde periodes en dit na het volgen van een (verkorte) opleiding.
- Tijdens de selectie van nieuwe rekruten zorgen we ervoor dat er meer aandacht wordt besteed aan de integriteit en de houding van kandidaten. We investeren zo op de aanwezigheid van de noodzakelijke basishouding van starters waarbij men kalm, waardig en integer de straat op gaat. Ook tijdens de gehele loopbaan dient de aanwezigheid van deze noodzakelijke basishouding gescreend te worden. We voeren daarom een permanente veiligheidsscreening in die doorheen de volledige loopbaan zal uitgevoerd worden. Bij aanvang van de legislatuur zal de betrokken minister een wijziging van de Tuchtwet van de politie voorstellen aan de ministerraad, zodanig dat de procedures korter en transparanter worden en dat we deze doeltreffender kunnen toepassen. We installeren een uniform, onafhankelijk en effectief controle- en klachtensysteem zodat klachten op eenzelfde manier worden behandeld en geregistreerd. Daarnaast komt er hierbij ook een professionalisering door een grotere ambtelijke verantwoordelijkheid te voorzien wat betreft de functie van tuchtoverheid, uiteraard mits de nodige rechtswaarborgen. Deze rol ligt nu nog veel te vaak onnodig bij een burgemeester of de minister.
- We voeren een systeem van functionele verloning in waarbij komaf gemaakt wordt met een verloning die louter gebaseerd is op de graad maar die ook rekening houdt met de competenties en de verantwoordelijkheden van de politiemensen.
- Om de aantrekkelijkheid van specifieke politiezones in de rand rond Brussel te verhogen voeren we een premie in voor deze politiemensen. We onderzoeken ook mogelijk oplossingen voor andere zones die eveneens te kampen hebben met capaciteitsproblemen.
- Onze politiediensten moeten zich gerespecteerd voelen. We starten dan ook opnieuw de onderhandelingen met de politievakbonden op zodat het tweede luik van het sectoraal akkoord voor de geïntegreerde politie kan afgesloten worden met als doel de politie te profileren als aantrekkelijke werkgever.
- Een nieuwe visuele identiteit voor de Geïntegreerde Politie wordt op het terrein ingevoerd, op basis van een verderzetting van de inspanningen die in de vorige legislatuur werden geleverd en de resultaten die reeds werden bereikt. Meer concreet gaat het over Battenburg en het nieuwe politie-uniform.
- Bijkomende investeringen in de infrastructuur van de Federale Politie zijn absoluut noodzakelijk.

HET POLITIEONDERWIJS

- Conform het rapport van het Rekenhof, zetten we in op de verbetering van het politieonderwijs en onderzoeken we de mogelijkheid om het te hervormen op basis van de principes van uniformiteit, kwaliteit en transparantie. We zetten hiervoor in op een efficiënte en doorgedreven samenwerking tussen de politiescholen, hogescholen en universiteiten, waarbij elke partner specifieke verantwoordelijkheden en een deel van het voogdijchap draagt. We zorgen voor een goede afstemming met de federale en de lokale politie. We zetten gelijktijdig in op een rationalisering van de politiescholen.

Verder gaan we voor een modulaire politieopleiding die maximaal geïntegreerd wordt in het reguliere onderwijs door een Graduaat, Bachelor- en Masterstructuur in te voeren. Het financieringsmodel zal georganiseerd worden zodat dit geen extra kosten zal genereren voor de gemeenschappen. We waken erover dat de hervorming van het onderwijs de capaciteits- en operationele noden volgt gelet op de huidige krapte op de arbeidsmarkt en de capaciteitsproblemen bij onze politiediensten en dit door het invoeren van vlotte doorstromingsmogelijkheden en een snelle operationele inzetbaarheid reeds tijdens de opleiding. We zorgen ervoor dat deze hervorming gefaseerd wordt doorgevoerd zodat de beschikbare capaciteit hierdoor niet gehypothekeerd wordt. Anderzijds bekijken we hoe we van de graduaatsopleiding een échte praktijkgerichte opleiding kunnen maken zodat deze groep generalisten snel in de praktijk kan ingezet worden zonder hierbij in te boeten aan de kwaliteit van de opleiding.

- We zorgen dat onze politiemensen ook tijdens hun professionele loopbaan zich kunnen blijven bijscholen. Hiervoor maken we werk van een uitgebreid aanbod aan zowel fysieke als digitale opleidingen voor alle politieambtenaren en het CALog-personeel.

EEN DIGITALE POLITIE

- De geïntegreerde politie moet meer dan ooit worden uitgerust met de juiste IT-tools om haar operationele taken uit te voeren (big data, opsporing van criminele processen in de digitale wereld, enz.) om doeltreffend te communiceren met de burgers en ook om haar intern beheer te optimaliseren en efficiënter te maken. Daarom maken we van de digitale transformatie van de politie een belangrijke prioriteit. Daartoe zullen we het programma I-Police evalueren om het te actualiseren en de reikwijdte van de doelstelling ervan te herijken.
- Naast dit specifieke programma zullen we ervoor zorgen dat de aanbevelingen van de audits die tijdens de vorige legislatuur op dit gebied zijn uitgevoerd, snel worden uitgevoerd. We zullen ambitieuze maar realistische doelstellingen voor de digitale transformatie herdefiniëren, zowel voor de specifieke behoeften van de federale politie als voor die van de geïntegreerde politie in haar geheel. We zullen de nodige initiatieven nemen om de huidige governance binnen de politie inzake digitalisering snel aan te passen en te verbeteren. We zullen de middelen die nodig zijn voor deze grote transformatie identificeren en toewijzen.
- We hervormen de hiërarchische structuur van de federale politie zodat in deze structuur de Commissaris-Generaal de rol van eindverantwoordelijke van de federale politie ten volle kan opnemen.
- Een centrale coördinatie van operationele informatie is cruciaal. We zorgen er dan ook voor dat de operationele personeelsleden van de politie op een toegankelijke en snelle manier politionele informatie kunnen raadplegen. Hiertoe zal men werk maken van een analyse van alle betrokken diensten die voortdurend aan informatie-uitwisseling doen zodat men operationeel efficiëntiewinsten kan boeken en operationele personeelsleden van de politie op een toegankelijke en snelle manier politionele informatie kunnen raadplegen.
- We maken werk van een heldere digitaliseringsstrategie voor de politie op lange termijn met een duidelijke prioritering van de projecten zodat duidelijk is wanneer er waarop zal worden ingezet. Een digitale strategie houdt in dat de werkingsprocessen tegen het licht worden gehouden en geoptimaliseerd worden volgens de principes van digital-by-design en privacy-by-design. Deze werking wordt gemoderniseerd en is outputgericht.
- In navolging van de Artificial Intelligence Act die recent werd gestemd in het Europees Parlement, maken we werk van een concreet beleid rond het inzetten van technologieën die onder toepassing van deze AI Act vallen. We maken dan ook in samenwerking met de inlichtingendiensten en veiligheidsdiensten - binnen een strikt en precies bepaald wettelijk kader- proeftuinen voor nieuwe operationele toepassingen en nieuwe technologieën mogelijk. Daarbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de inzet van gezichtsherkenningstechnologie voor de opsporing van veroordeelden en verdachten. We verruimen de camera-wetgeving om meer toepassingen mogelijk te maken van (slimme) camerabewaking. Ook AI wordt verder ingezet om de politie van bepaalde administratieve taken te ontlasten, zoals het invoeren van 'speech-to-text' principe. Tijdens het onderzoek en de mogelijke uitvoering/invoering van deze nieuwe technologieën maken we altijd de afweging tussen het recht op veiligheid (wat een fundamenteel mensenrecht is) en het recht op privacy.

- We werken verder aan de mogelijkheid om via Police on Web online aangifte te doen van seksueel grensoverschrijdend gedrag en voor andere delicten voor een aanpak op maat. De digitale aangifte wordt verder geprofessionaliseerd om een waardig alternatief te bieden voor de burger die online aangifte wenst te doen. Niet alleen dient de online aangifte laagdrempelig te zijn maar is het ook nodig om de burger door te verwijzen naar de meest geschikte gesprekspartner. Zo kunnen delicate aangiftes behandeld worden door speciaal daartoe opgeleide politieambtenaren. Op korte termijn dienen zowel de meest voorkomende misdrijven tegen goederen als tegen personen op police-on-web in een door de politie makkelijk verwerkbaar vorm te kunnen worden gemeld.
- Criminaliteit stopt niet aan de grenzen van de gemeente, stad, politiezone. Hiertoe zetten we verder in op het uitrollen van de toepassing (Police Search) die mogelijk zal maken om niet enkel de gegevens van een feit van een andere politie-eenheid in te kijken, maar ook het proces-verbaal.
- De NIS2-wetgeving maakt het mogelijk om ethische hackers in te schakelen. We zorgen ervoor dat politiediensten die hiervan gebruik maken dit doen rekening houdend met de algemene rechtsbeginselen zoals proportionaliteit en een adequate controle. Daarnaast zorgen we ervoor dat deze diensten kunnen beschikken over de meest performante middelen om te kunnen reageren op sociale mediakanalen. We creëren ook een wettelijk kader zodat de politie bij cyberaanvallen en phishing snel kan optreden via gepaste maatregelen.
- We verkennen de wenselijkheid voor onze politiediensten om binnen het kader van de BOM (Bijzondere OpsporingsMethoden)- wetgeving het traceren van berichten in verdachte besloten groepen mogelijk te maken indien er zeer ernstige aanwijzingen zijn waaruit blijkt dat deze berichten kunnen leiden tot een zeer ernstige verstoring van de openbare veiligheid.

FEDERALE POLITIE

- Er komt een meer evenwichtige verdeling tussen enerzijds personeelsmiddelen en anderzijds investerings- en werkmiddelen. Dit moet ervoor zorgen dat onze federale politiediensten over de nodige moderne ICT-middelen, veilige persoonlijke uitrusting, voldoende en moderne voertuigen, aangepaste wapens en ander voldoende gespecialiseerd materiaal kunnen beschikken om hun taken goed te kunnen uitvoeren. We zorgen ervoor dat de federale politiediensten op een soepele manier kredieten kunnen herverdelen volgens de noden van de organisatie.
- De federale politie kan haar eventuele kredietoverschotten gebruiken om (on)verwachte kosten te dekken binnen hetzelfde boekjaar. We investeren onder meer in de luchtvaartcapaciteit van de Federale Politie en de civiele bescherming.

DE LOKALE POLITIE

DE VRIJWILLIGE FUSIE VAN POLITIEZONES: INZETTEN OP SAMENWERKING EN INFORMATIEDELING

- Op basis van de reeds uitgevoerde wetenschappelijke studies creëren we draagvlak bij lokale besturen en maken het aantrekkelijk om de noodzakelijke stap te zetten naar grotere en performantere politiezones waardoor er een eenvormig beleid gevoerd kan worden, men efficiënter en menselijker zal kunnen omspringen met personeel en middelen en er ook kan ingezet worden op specialisatie zonder hierbij afbreuk te doen aan de lokale verankering en de gemeentelijke autonomie. We zijn ervan overtuigd dat schaalvergroting de nabijheid van de politie zal versterken en stimuleren dan ook een fusiebeweging waarbij we focussen op een centralisatie van de bevoegdheden en een efficiënte proactieve samenwerking met respect voor de nabijheid van de politie voor de burgers. We trachten ervoor te zorgen dat de grenzen van de gefuseerde politiezones waar mogelijk en wenselijk binnen de grenzen van de hulpverleningszones vallen. Om deze ambitie tot fusie te realiseren geven we bij de start van deze legislatuur de opdracht aan de gouverneurs om, voor zones waarbij studies reeds aangetoond hebben dat een schaalvergroting nodig is een fusietraject uit te werken. De gouverneurs zullen hierover tweemaal per jaar rapporteren aan de betrokken minister.
- De nadruk ligt daarbij niet alleen op efficiëntie, rationalisering en financiële transparantie maar ook op het aanbieden van nabije, betere en gelijkwaardige kwaliteitsvolle politiezorg. Na een fusie mogen de middelen die worden besteed

aan de politie niet dalen. Eventuele middelen die vrijkomen dankzij de efficiëntieoefening worden geïnvesteerd in het veiligheidsbeleid met name in nabijheidspolitie, wijkwerking, fietspatrouilles, etc.

EEN VEILIG BRUSSEL: EENHEID VAN VISIE EN LEIDING

- De afgelopen jaren is opnieuw duidelijk geworden dat het veiligheidsbeleid in Brussel te versnipperd is. Dat zorgt ervoor dat criminele fenomenen en overlast niet op de meest efficiënt mogelijke manier worden aangepakt. Er is duidelijk nood aan meer eenheid van visie en leiding voor wat betreft het politie- en veiligheidsbeleid in de hoofdstad. Gelet op de territoriale verwevenheid van het Brussels Hoofdstedelijke Gewest op het vlak van urbanisatie en veiligheid, is er de nood aan een eenduidig veiligheidsbeleid. We fuseren daarom de zes Brusselse politiezones tot één zone.

FINANCIERING VAN DE LOKALE POLITIEZONES

- We voeren een nieuw eenvoudig financieringsmodel in voor de lokale politiezones, ter vervanging van de huidige KUL-norm, met als doel elke Lokale Politiezone, rekening houdend met de eigen specificiteit, de middelen toe te kennen die hen toelaten een gelijkwaardige en adequate basispolitiezorg te kunnen aanbieden. Het uitgangspunt hiervoor is een hogere, flexibelere en meer transparante financiering van de lokale politiezones (inclusief indexatie) op basis van een haalbare en verantwoorde verdeelsleutel die indien nodig kan bijgestuurd worden. We werken hiervoor met kwalitatieve parameters die gedurende de voorbije jaren reeds wetenschappelijk onderzocht/bestudeerd zijn/werden en die overeenkomen met de realiteit waarin onze politiemensen moeten werken.

INLICHTINGDIENSTEN EN ANDERE VEILIGHEIDSACTOREN (OCAD, CCIV, ENZ.)

- Een weerbare overheid is in staat om dreigingen zoals spionage, inmenging, extremisme en terrorisme aan te pakken. Daar is een sterke inlichtingendienst voor nodig die niet alleen in staat is om deze dreigingen op tijd te detecteren, maar ook om ze tegen te gaan. We zorgen ervoor dat de Veiligheid van de Staat haar rol binnen de Belgische veiligheidsarchitectuur en in internationaal verband kan opnemen door haar de nodige operationele middelen en methoden ter beschikking te stellen om haar opdracht waar te maken. Daar hoort ook bij dat de dienst moet kunnen beschikken over de modernste middelen om communicatie te intercepteren en gebruik moet kunnen maken van de mogelijkheden die onder meer AI vandaag bieden. België is gastland voor internationale instellingen als de NATO en de Europese Unie. Deze instellingen rekenen op de Veiligheid van de Staat om tijdige pogingen van spionage en inmenging in kaart te brengen en tegen te gaan. Buitenlandse mogendheden moeten afgeschrikt worden om op Belgisch grondgebied actief te zijn. Ook om die reden scherpen we het operationeel instrumentarium en het juridisch kader van de Veiligheid van de Staat verder aan. Via een herziening van de wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten zorgen we ervoor dat de Veiligheid van de Staat, onder toezicht van de controleorganen, in staat gesteld wordt om dreigingen effectief tegen te gaan (disruptie). We zorgen er ook voor dat informatie van de Veiligheid van de Staat makkelijker gebruikt kan worden in juridische en administratieve procedures. In overeenstemming met de aanbevelingen van de onderzoekscommissie naar aanleiding van de terroristische aanslagen van 22 maart 2016 erkennen we het bestaansrecht van elk van onze inlichtingendiensten. We zetten in op een betere samenwerking en informatiedeling: We maken we het beroep aantrekkelijker en stimuleren we onderlinge mobiliteit tussen de verschillende diensten. We focussen op verdere hervorming van ADIV, evenwel zonder haar topfuncties te demilitariseren. De door de Veiligheid van de Staat ingezette hervormingen en lopende hervormingstrajecten moeten verder worden gezet en afgewerkt. We evalueren de werking van het Comité I met het oog op het verscherpen van de democratische controle op de inlichtingendiensten. Om de voortgang van ingezette hervormingen en de lopende hervormingstrajecten binnen de VSSE beter op te volgen, voorzien we in een verplichte jaarlijkse rapportering ervan door de VSSE aan het Comité I en de bevoegde ministers.
- We versterken de ondersteuning van de Nationale Veiligheidsraad. De vergaderingen van het Coördinatie- Comité en het Strategisch Comité voor Inlichting en Veiligheid worden voorbereid en opgevolgd door een vaste ondersteuningscel bij de kanselarij, die onder leiding van de voorzitter van het CCIV en in coördinatie met de voorzitter van het SCIV als opdracht heeft actief te zoeken naar synergieën in de bestaande strategische plannen, ondersteuning te bieden bij de realisatie van het overkoepelend globaal

veiligheidsplan en de uitvoering ervan aanklampend op te volgen. Ze ontwikkelt een middellangetermijnvisie op de Belgische veiligheidsstrategie en stelt jaarlijks veiligheidsprioriteiten voor aan de Nationale Veiligheidsraad. Daartoe versterken we en breiden we, zo nodig, het secretariaat van de CCIV uit.

- Het is essentieel dat het OCAD, net zoals vandaag reeds het geval is, haar onafhankelijkheid ook naar de toekomst toe behoudt en dit inzake het opstellen van de dreigingsanalyses en het bepalen van het dreigingsniveau. Dat laatste moet gebeuren op basis van vastgelegde criteria. De organieke wet van het OCAD zal immers herzien worden om een flexibele aanpassing van zijn opdrachten mogelijk te maken, onder meer om dreigingen te kunnen analyseren van andere dan terroristische en extremistische fenomenen, zoals bijvoorbeeld de interstatelijke dreigingen, zoals bedoeld in artikel 8 van de organieke wet van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

CIVIELE VEILIGHEID

BRANDWEER

- We zetten verder in op de werking van het recent opgestarte centrale brandweerorgaan.
- We versterken de werking van de Commissie voor Afwijking zodat de wachttijd inzake complexe brandpreventiedossiers sterk kan worden verminderd. We bekijken eveneens of deze afwijkingen ook kunnen worden toegestaan op preventieadvies van de hulpverleningszones. Zo kunnen we sneller duidelijkheid geven aan bedrijven die willen investeren en onze economische positie versterken.
- We maken werk van een aangepast en modern personeelsbeleid voor zowel beroepspersoneelsleden, vrijwilligers en het administratief- en technisch brandweerpersoneel. We moderniseren het statuut van het personeel van de zones met o.a. het oog op het verbeteren van de eindeloopbaanmaatregelen, de invoering van een vrijwilliger 2.0 met gedifferentieerde taken en opleidingen en een evaluatie van de bestaande mogelijkheden inzake mobiliteit om personeelsleden toe te laten nog vlotter over te gaan van de ene personeelscategorie naar de andere in functie van de geschikte capaciteiten en moderniseren het tuchtstatuut met onder andere een grote verambtelijking van de tuchtoverheid.
- We maken het mogelijk om op basis van een samenwerking tussen zones eenvoudig lokaal te rekruteren. De brandweer is lokaal ingebed. Hoe dichter de selectieprocedure aansluit bij die lokale context, hoe beter ze daarop kan inspelen. Door het opstellen van een geschiktheidsattest met specifieke verantwoordelijkheden voor elke functie kan de aanwervingsprocedure vervolgens ook perfect lokaal, laagdrempelig en in relatief weinig stappen gebeuren.
- We hervormen het brandweeronderwijs door ervoor te zorgen dat de hulpverleningszones structureel inspraak krijgen in het aanbod van de brandweerscholen. De brandweer-opleiding en de wijze waarop de subsidies worden toegekend aan de brandweerscholen worden hervormd en dit met inspraak van de hulpverleningszones. We streven hierbij naar een zo efficiënt mogelijke besteding van de middelen met als uitgangspunt de noodzakelijke basisvorming en het behoud van de competenties van de brandweerlieden en de taken van de vrijwilligers. We bekijken of basisopleidingen lokaal georganiseerd kunnen worden in samenwerking met de school en tussen de zones desgevallend met de nodige financiering. Complexere opleidingen kunnen dan logischerwijze in de veiligheidsscholen worden georganiseerd. Er komt dan een shift van het aantal opleidingsuren naar competenties zodat bv: een vrijwilliger zonder specialisaties een evenwichtigere werkbelasting heeft dan een beroep met meerdere specialisaties.
- De aanwezigheid en saneringsplicht van PFAS dreigt een enorme financiële druk van meerdere miljoenen euro's te leggen op de financiering van de brandweerzones. Samen met de deelstaten wordt daarom bekeken wat de beste proportionele aanpak is om deze problematiek het hoofd te kunnen bieden en of er desgevallend een fonds kan worden opgericht voor deze sanering.
- We maken het mogelijk voor onze brandweerlieden om na het volgen van een kwalitatieve basisopleiding hun kennis en vaardigheden te blijven bijspijken door het volgen van vervolgoopleidingen. Deze vervolgoopleidingen worden zoveel mogelijk lokaal georganiseerd of tussen zones met hetzelfde risicoprofiel.
- We zorgen ervoor dat het statuut van de vrijwillige brandweerman aantrekkelijker wordt door o.a. de invoering van een

vrijwilliger 2.0 die met een gedifferentieerd takenpakket en minder opleidingsuren toch taken als brandweerman kan opnemen. Verder worden ook de driehoeksverhouding werkgever – vrijwilliger – hulpverleningszone, de beperkingen door de arbeidstijdenregeling en bepaalde aspecten inzake verloning aangepast/geoptimaliseerd. Dit moet leiden tot een meer werkbare en meer leefbare vrijwilligerswerking. Om voldoende slagkracht te hebben bij incidenten wordt ook bestudeerd of er een statuut van gespecialiseerde of ondersteunende hulpverlener kan voorzien worden met beperkte bevoegdheden en met laagdrempelige aanwervings- en opleidingsvereisten.

- Een robuuste brandweerwerking veronderstelt ook een stabiele financiering. We zorgen voor de invoering van een meerjarenplanning waardoor de 34 hulpverleningszones en de DBDMH (Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp Brussel) op de hoogte kunnen zijn van het minimale budget dat hen door de federale overheid tijdens de legislatuur zal worden toegekend. We voeren een indexering van de federale middelen voor de hulpverleningszones in. Tevens werken we een groepad uit ter verhoging van de federale dotaties waardoor er een meer evenwichtige verdeling (50/50) tussen de financieringsbijdrage van de federale overheid en deze van de lokale besturen tot stand komt zoals de wet bepaalt. We evalueren het koninklijk besluit met betrekking tot de snelste adequate hulp die wordt aangeboden.
- Naast de indexering van de federale dotaties, en het voorzien van een groepad in het kader van de 50/50-regeling, worden de dotaties van de hulpverleningszones en de DBDMH verhoogd rekening houdend met de laatste juridische uitspraken, zodat de integratie van de DBDMH in het financieringssysteem minstens budgetneutraal is voor de hulpverleningszones.
- We zorgen voor de omslag van een reactieve naar een proactieve en preventieve brandweer die maximaal gebruik maakt van nieuwe technologieën. Onze brandweer mag deze trein niet missen. We zorgen dan ook voor de ontwikkeling van een methodiek om trends te ontwaren en om brandpreventie gericht te kunnen organiseren.
- Bij branden komen toxische stoffen vrij. Een aantal epidemiologische studies geven aan dat brandweerpersoneel een verhoogde risicograad voor bepaalde kankers heeft. Daarom geven we aan Fedris de opdracht om, via de Wetenschappelijke Raad, binnen de commissies “chemische en toxische agentia” en “beroepskankers” te bepalen of op basis van de meest recente wetenschappelijke inzichten, bepaalde kankers die gelieerd zijn aan een verhoogde blootstelling door brandweerlieden aan bepaalde agentia, als beroepsziekte kunnen erkend worden.
- Een degelijk controle- en auditorgaan voor de hulpverleningszones vormt een belangrijke meerwaarde en ondersteuning voor de verdere ontwikkeling van de hulpverleningszones. We onderzoeken de mogelijkheid de hulpverleningszones toe te voegen aan het audituniversum van bestaande instanties (o.a FIA, Audit Vlaanderen, ...).

NOODCENTRALES

- Rekening houdend met het actieplan opgesteld door de Directie van de noodcentrales werven we prioritair nieuwe operatoren aan en zorgen er tevens voor dat er alles aan gedaan wordt om het welbevinden van de reeds tewerkgestelde operatoren te verbeteren. Zo zorgen we ervoor dat zij kunnen werken in aangename omstandigheden en dat zij beschikken over degelijke en moderne ICT-infrastructuur. Het personeelsstatuut (aanwerving, verloning, opleiding) wordt geactualiseerd aan de hedendaagse normen.

CIVIELE BESCHERMING

- De overstromingen van 14 en 15 juli 2021 hebben geleid tot talrijke aanbevelingen die moeten worden uitgevoerd om beter te reageren op natuurrampen.
- Om onze risicocultuur en de dienstverlening van de civiele bescherming te verbeteren creëren we een operationeel en complementair kader waarbinnen brandweer en civiele bescherming binnen hun duidelijk omschreven bevoegdheden naadloos kunnen samenwerken en waarbij zij ondersteund worden door één gezamenlijke federale administratie. We moeten dubbele structuren vermijden en zorgen voor een efficiënte en effectieve inzet van middelen, die waar nodig verstrekt moeten worden. Daarnaast focussen we op een voldoende nabije dienstverlening door in te zetten op een slimme territoriale spreiding van de diensten. Lokale zones moeten zich kunnen specialiseren, zodat ze complementair

zijn en effectief kunnen samenwerken ter ondersteuning en versterking van andere zones afhankelijk van de situatie en de behoeften. De posten van de civiele bescherming zullen verder worden versterkt en uitgebouwd, zodat zij een sterke en gespecialiseerde tweede lijn kunnen vormen voor de brandweer. Deze tweede lijn moet snel en efficiënt kunnen ingrijpen bij grote incidenten, rampen of situaties die specifieke expertise vereisen. Hierdoor wordt de brandweer ondersteund en wordt er gezorgd voor een flexibele en doeltreffende crisisbeheersing. Met deze aanpak wordt de civiele bescherming een krachtige partner van de brandweer, waarbij de nabijheid ten aanzien van de burger, de samenwerking tussen de diensten en de efficiënte inzet van de middelen centraal staan.

- Defensie moet zijn rol opnemen ter ondersteuning van de civiele autoriteiten in het geval van rampen, in het bijzonder wanneer de civiele capaciteiten te kort schieten.

INZETTEN OP BURGERZIN

- We moedigen lokale besturen aan om hun inwoners uit te nodigen lid te worden van een lokaal vrijwilligerskorps. Leden van dit korps worden voldoende opgeleid om ter ondersteuning van de hulpdiensten, de hen toegewezen taken degelijk te kunnen uitvoeren. Op die manier kunnen inwoners van steden en gemeenten hulpdiensten bijvoorbeeld bijstaan in noodsituaties zoals tijdens overstromingen of acute crisissituaties. Deze vrijwilligerskorpsen zullen nooit in de plaats treden van de officiële autoriteiten, zij nemen enkel een ondersteunende rol aan.
- Wij blijven inwoners ook extra stimuleren om Buurt Informatie Netwerken op te richten en er actief aan te blijven participeren.
- We onderzoeken hoe we op termijn het vrijwilligerskorps kunnen uitbreiden tot een vrijwillig maatschappelijk engagement waarin jongvolwassenen gedurende een bepaalde periode het algemeen belang dienen. Afhankelijk van ieders talenten kan dit ingevuld worden met een bijdrage in sectoren zoals zorg voor ouderen, politie, brandweer, ambulance, civiele bescherming of defensie. Door deze jonge mensen te laten kennismaken met een van deze domeinen hopen we hen te kunnen overtuigen om in de toekomst een baan uit te oefenen in een van deze sectoren die essentieel zijn voor onze samenleving. Dit vrijwillig maatschappelijk engagement zal nooit in de plaats treden van de officiële autoriteiten, het heeft enkel een louter ondersteunende rol.

CRISISBEHEER

- We versterken het toekomstige crisisbeheer waarbij rekening wordt gehouden met de bepalingen en principes opgenomen in het wetsontwerp noodplanning en crisisbeheer dat werd geïnitieerd tijdens de vorige legislatuur. Er wordt daarbij uitgegaan van samenwerking met de deelstaten, waarbij waar nodig Samenwerkingsakkoorden kunnen worden gesloten. We zetten ook in op de versterking van de Federale Diensten van de Gouverneur.
- We erkennen het belang van het Nationaal Crisiscentrum (NCCN). Het NCCN zal zich de komende jaren, samen met zijn partners, inzetten om de weerbaarheid van België te versterken, rekening houdend met de specifieke risico's. In eerste instantie is het de bedoeling om de samenleving bewuster te maken van deze risico's en bij te dragen aan de ontwikkeling van een risicocultuur. Maar het is ook de bedoeling om de aandacht van alle betrokken actoren te vestigen op het nemen van de nodige maatregelen om de weerbaarheid te verhogen en zo een invloed te hebben op de waarschijnlijkheid dat deze risico's zich voordoen of op de verwachte impact van deze risico's. Tot slot zal het NCCN, omdat een nulrisico niet bestaat, blijven investeren in de voorbereiding van het land op het beheer van een nationale noodsituatie. De nodige middelen zullen hiervoor worden vrijgemaakt. We verwachten van het NCCN dat het hierbij een dynamische trekkersrol inneemt dat snel kan ageren, communiceren en coördineren bij calamiteiten en snel en adequaat andere hulpverleningspartners of overheden kan adviseren.

NUCLEAIRE VEILIGHEID

- We verzekeren de financiering van het Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle zodat het ook in de toekomst haar rol als onafhankelijke nucleaire veiligheidsautoriteit ten volle kan blijven vervullen. We herzien de “Nationale Verklaring inzake Nucleaire Veiligheid, Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming” om rekening te houden met de ontwikkelingen waartoe deze overeenkomst op nucleair gebied heeft besloten.

ECONOMISCHE VEILIGHEID

- Op het vlak van spionage- en inmengingsactiviteiten laten we de Veiligheid van de Staat samenwerken met deelstatelijke actoren in het kader van de bescherming van het wetenschappelijk en economisch potentieel en in uitvoering van de Europese directieven met betrekking tot Foreign Direct Investments.

DESINFORMATIE EN FAKE NEWS

- We hebben ook bijzondere aandacht voor de strijd tegen desinformatie en fake news, evenals het risico op beïnvloeding van onze verkiezingen en onze democratische architectuur. Desinformatie en fake news ondermijnen het vertrouwen van de burgers in de overheid en de media en kunnen leiden tot polarisatie en onrust in de samenleving. Om deze hybride bedreiging effectief aan te pakken, zetten we in op een structurele verdediging die meerdere lagen omvat. Zo zullen we onder meer investeren in bewustwordingscampagnes samen met de deelstaten, versterken we de samenwerking tussen de verschillende overheidsinstanties, technologiebedrijven en mediaorganisaties om de verspreiding van nepnieuws te monitoren en te beperken, nemen we wetgevende initiatieven die gericht zijn op het vergroten van transparantie en de verantwoordelijkheid van online platforms en zullen we de internationale samenwerking bevorderen om gezamenlijk de strijd tegen desinformatie tegen te gaan.

INTERNATIONALE SAMENWERKING

- We onderhouden en versterken de bestaande structurele samenwerkingen met internationale partners en dit zowel bilateraal als multilateraal (bv: Europol, Interpol, etc.).
- Tijdens de voorbije legislatuur werd het netwerk van verbindingsofficieren verder versterkt. Zo werd een bilaterale verbindingsofficier in Colombia in plaats gesteld op 1 februari 2023. De verbindingsofficier is geaccrediteerd voor Colombia en Ecuador, wat van bijzonder belang is in de strijd tegen de internationale drugscriminaliteit. We gaan in de strijd tegen de internationale drugshandel voor een versterkte (politie)aanwezigheid in de bron- en transitlanden van cocaïne in Zuid-Amerika en investeren in onderzoekscapaciteit ter plaatse. We onderhouden het netwerk van onze verbindingsofficieren in het buitenland en versterken dit waar nodig. We stappen af van het rigide systeem waarbij enkel operationele medewerkers met de graad van (hoofd)commissaris zich kandidaat kunnen stellen voor deze functie.

DE RAAD VAN STATE

- Gezien de belangrijke impact die de Raad van State heeft op de kwaliteit van de wetgeving enerzijds, en de wettigheid van bestuursbeslissingen anderzijds, bekijken we op welke wijze de werking van de Raad van State waar nodig hervormd kan worden en het personeel indien nodig dient te worden versterkt.
- Daarbij onderzoeken we op welke vlakken de werking van de Raad van State verder kan worden geoptimaliseerd. Bijvoorbeeld door een bemiddelingsprocedure te voorzien of nog, de beslissing tot herstel verder uit te breiden. Ook zal worden onderzocht of het principe van een administratieve ruling kan worden ingesteld waarbij bepaalde regelgevende teksten voorafgaand aan het besluitvormingsproces voor advies kunnen worden voorgelegd aan de afdeling Wetgeving.

NATIONAAL VEILIGHEIDSNETWERK

- Om onze hulp- en veiligheidsdiensten verder te digitaliseren en zo de burgers efficiënter van dienst te kunnen zijn, wil de regering investeren in de modernisering van hun communicatiemiddelen. Deze modernisering omvat het opzetten van een soeverein 5G-netwerk -waarvoor een 5G spectrum wordt gereserveerd- om snelle, betrouwbare en veilige communicatie tussen diensten te garanderen, en de essentiële modernisering van de meldkamers met technologieën die de effectiviteit van de noodhulp zullen verhogen. Deze geïntegreerde aanpak van de communicatie tussen hulp- en veiligheidsdiensten zal de nationale veiligheid versterken en ervoor zorgen dat onze diensten nu en in de toekomst optimaal functioneren.

HERVORMING VAN DE STRATEGISCHE VEILIGHEIDS- EN PREVENTIEPLANNEN EN EX-VEILIGHEIDSCONTRACTEN

- We ondersteunen het preventie- en veiligheidsbeleid van de lokale overheden door het gefragmenteerde financieringssysteem van strategische veiligheids- en preventieplannen, ex-veiligheidscontracten en de financiering van gemeenschapswachten om te vormen naar een objectief systeem dat enerzijds inzet op de ontwikkeling van een duurzaam integraal veiligheidsbeleid door steden en gemeenten (of een samenwerking van gemeenten) en anderzijds impulsen voorziet voor lokale innoverende projecten in het lokaal veiligheids- en preventiebeleid.

JUSTITIE

Het herstel van vertrouwen in het rechtssysteem betekent dat overheden de rechtsstaat moeten respecteren.

EEN CENTRALE ROL VOOR ALLE SLACHTOFFERS EN HUN NABESTAANDEN

- We geven uitvoering aan de wettelijke bepaling inzake de zorgvuldige en correcte behandeling van slachtoffers van een misdrijf en hun nabestaanden door ervoor te zorgen en erop toezien dat alle slachtoffers en hun nabestaanden te allen tijde op een correcte, zorgvuldige en respectvolle manier behandeld worden door alle betrokken professionele actoren.
- Om te voorkomen dat slachtoffers informatie voor het eerst via de media moeten vernemen stellen we alles in het werk om slachtoffers en/of hun nabestaanden zo snel mogelijk te informeren vooraleer er vanuit Justitie wordt gecommuniceerd.
- We brengen de informatiestromen in het kader van de vrijlating van een verdachte, veroordeelde of geïnterneerde in kaart, sporen lacunes en verbeteringen op en zorgen voor een vereenvoudiging van deze stromen die menselijke fouten zoveel als mogelijk beperken.
- We herbekijken alle standaardbrieven die vanuit justitie vertrekken naar slachtoffers en maken deze begrijpelijk voor justitieleken en slachtoffervriendelijk.
- We zorgen ervoor dat gevoelig beeldmateriaal zoals bijvoorbeeld beelden van misbruik niet automatisch worden toegevoegd aan het dossier dat door de betrokkenen kan ingekeken worden. We vermijden hierdoor dat verdachten toegang hebben tot misbruikbeelden in hun dossier, dat slachtoffers beelden van andere slachtoffers kunnen zien of dat zonder waarschuwing slachtoffers beelden van zichzelf zouden zien.
- We zorgen in alle bestaande en nieuwe gerechtsgebouwen voor de inrichting van speciaal uitgeruste slachtofferruimtes zodat slachtoffers en hun nabestaanden zich welkom en bovenal gerespecteerd en veilig kunnen voelen en waar de dienst slachtofferonthaal haar werk op een degelijke manier kan uitvoeren.
- We hervormen het inzagerecht van slachtoffers en maken hierbij een einde aan de lange aanvraag-, wacht- en antwoordtermijnen die hier momenteel van toepassing zijn. Daarnaast zorgen we ervoor dat slachtoffers (of hun advocaat) kosteloos een digitale kopie van het strafdossier kunnen opvragen aan de griffie. Deze kopie moet binnen de maand na het verzoek daartoe (digitaal) overgemaakt worden. We zorgen ervoor dat de dienst slachtofferonthaal steeds dezelfde toegangen heeft als de slachtoffers die ze bijstaan.
- Justitie moet ervan uitgaan dat slachtoffers wensen geïnformeerd te worden over het verloop van hun zaak door hen van rechtswege het statuut van “benadeelde persoon” toe te kennen. Indien het slachtoffer geen informatie wenst te ontvangen (de zogenaamde opt-out), voorzien we in de mogelijkheid om daarvan af te zien. Het slachtoffer kan te allen tijde de beslissing inzake de opt-out herzien.
- Het recht op privacy van alle slachtoffers dient gerespecteerd te worden. We zorgen er dan ook voor dat in de toekomst enkel de naam van het slachtoffer en het rijksregisternummer wordt opgenomen in de processen-verbaal en dat de contactgegevens in een aparte beveiligde map terecht komen waar enkel de bevoegde personen, waaronder politie, parket en dienst slachtofferonthaal, toegang toe hebben.
- We zorgen dat slachtoffers van ernstige geweldsdelicten en zedenfeiten beroep kunnen doen op algemene bijstand door een advocaat zowel voor als tijdens hun verhoor. Er wordt een systeem van permanentie georganiseerd binnen de advocatuur, zodat deze slachtoffers, 24/7 de nodige gespecialiseerde juridische ondersteuning kunnen krijgen.
- Slachtoffers van seksueel of intrafamiliaal geweld moeten altijd worden beschermd. Het beroepsgeheim mag deze bescherming niet in de weg staan. In de wet rond het beroepsgeheim concretiseren we daarom de definitie van ‘noodtoestand’, waarbij de facto een meldingsplicht geldt voor elke burger én hulpverlener (met uitzondering van de advocaat van de verdachte) en verruimen we de mogelijkheid tot casusoverleg.
- We verbeteren de informatie-uitwisseling en - doorstroming op verschillende fronten. Zowel tussen de rechtbanken onderling,

tussen de politiezones onderling als tussen hulpverleners onderling moet informatie vlotter worden uitgewisseld. Op die manier gaat er geen informatie verloren wanneer daders en slachtoffers verhuizen, en is een continue opvolging verzekerd. Ook tussen de driehoek politie, justitie en hulpverlening verbeteren we de informatiedeling en -doorstroming door het gedeeld beroepsgeheim te moderniseren en het casuoverleg te versterken zoals voorzien in artikel 458 ter van het Strafwetboek. Hiervoor wordt de nodige wettelijke basis voorzien. We leggen hierbij de nadruk op de informatie die een hulpverlener wél kan of moet delen in plaats van wat hij niet kan delen.

- We verhogen de opsporing en de effectieve bestraffing van daders van vrouwelijke genitale verminking, eergelateerd geweld en gedwongen huwelijken. Hulpverleners moeten worden gesensibiliseerd over de mogelijkheid om het beroepsgeheim te doorbreken bij (risico-) gevallen van genitale verminking.
- We onderzoeken de mogelijkheid om de bedragen inzake morele schadevergoedingen zoals opgenomen in indicatieve tabel te verhogen.
- We breiden de bevoegdheid van DAVO uit om zich te subrogeren in de rechten van elk slachtoffer aan wie een schadevergoeding wordt toegekend. Alle door het bureau geïnde gelden, eventueel aangevuld door de invorderingen van het COIV worden dan doorgestort naar het slachtoffer. Indien er geen gelden kunnen worden geïnd, kan het bureau een voorschot betalen. De overheid zal dan nadien de gelden op haar beurt gaan verhalen bij de dader(s) en/of de verzekeringsmaatschappijen.
- Ook slachtoffers moeten aanspraak kunnen maken op kosteloze psychologische ondersteuning. We zorgen ervoor dat psychologische ondersteuning deel uitmaakt van het schadeloosstellen van slachtoffers na een misdrijf zodat overheid net zoals bij het invorderen van de materiële schadevergoeding ook de kosten van deze psychologische ondersteuning zal kunnen verhalen op/ bij de dader.
- We zien erop toe dat alle aanbevelingen van de federale parlementaire onderzoekscommissie inzake seksueel misbruik worden opgevolgd en daadwerkelijk worden uitgevoerd.
- De aanbevelingen van de federale parlementaire onderzoekscommissie indachtig, zetten we de uitrol van de Zorgcentra na Seksueel Geweld over het hele land verder en verankeren de financiering hiervan. Om ook slachtoffers van niet-acuut seksueel geweld of online seksueel geweld de nodige zorg te kunnen bieden, bekijken we met de deelstaten hoe we deze zorg, al dan niet in een koppeling met de ZSG kunnen voorzien.
- We zorgen voor de wettelijke verankering van de operationele werking van Child Focus als Stichting voor vermiste en seksueel uitgebuite kinderen en zorgen voor de bijhorende financiering.
- Ook de strijd tegen (online) seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen en de verspreiding van beelden daarvan, is voor ons een prioriteit. We zorgen voor voldoende gespecialiseerde onderzoekers die gebruik kunnen maken van hoogtechnologische software om beelden op te sporen en ontoegankelijk te maken. We maken ook een juridisch kader voor het gebruik van virtuele profielen die zowel preventief als repressief kunnen worden ingezet door politiemensen. We versterken de Europese aanpak en controle op de opsporing en verwijdering van beelden, zodat we niet meer afhankelijk zijn van de loutere goodwill van digitale platformen.
- We bekijken hoe we de samenwerking met overheden en partnerorganisaties kunnen versterken opdat slachtoffers van mensenhandel snel kunnen gedetecteerd, ondersteund en begeleid worden en daders gevat en bestraft worden. In dat kader worden onderzoeksrechters en referentiemagistraten verder opgeleid en aangeduid om mensenhandel en economische uitbuiting op te sporen en te bestraffen. Dit soort misdrijven moeten zwaarder bestraft worden. De financiering van de gespecialiseerde centra voor de opvang en begeleiding van slachtoffers van mensenhandel wordt, in overleg met de deelstaten, herbekeken en geoptimaliseerd waar nodig, ook wat betreft het aantal opvangplaatsen.

STRAF- EN STRAFPROCESRECHT

STRAFRECHTELIJK BELEID

- We stellen een degelijke voorbereiding en een efficiënte planning op zodat de implementatie van het nieuwe Strafwetboek effectief kan plaatsvinden voor de geplande datum van inwerkingtreding (9 april 2026). Wat de nieuwe straffen en maatregelen betreft, versnellen we de inwerkingtreding die momenteel uiterlijk in 2035 is vastgelegd. We zorgen ervoor dat

de behandelingscapaciteit in de gevangenis verhoogt, en zorgen voor een aanklampende en kwaliteitsvolle uitvoering ervan.

- We stellen het nultolerantiebeleid verder op scherp zodat geen enkele daad van geweld of bedreiging tegen mensen met een maatschappelijke functie zoals bv: brandweer, politie, leerkracht, ambulancier,...zonder gevolg blijft. Een seponering van dergelijke feiten omwille van opportunititsredenen wordt onmogelijk zelfs wanneer er geen sprake is van arbeidsongeschiktheid.
- We voorzien een veel zwaardere strafmaat voor drugsbaronnen of georganiseerde bendes die minderjarigen inzetten om hun vuile werk te doen, zoals geld afhalen, drugs uithalen, tot zelfs het plegen van aanslagen. We versterken tegelijk de lokale besturen bij een brede preventieaanpak van jonge aanwas in de georganiseerde en ondermijnende criminaliteit via o.a. campagnes en een projectleider.
- We zorgen ervoor dat de rechter het verlies van de nationaliteit kan bevelen van een persoon die (a) veroordeeld wordt voor feiten inzake georganiseerde criminaliteit waarbij een beslissende of leidinggevende rol werd opgenomen of inzake levens- en zedendelicten, (b) de Belgische nationaliteit heeft verkregen in de 15 jaar voorafgaand aan het plegen van de strafbare feiten en (c) voor zover de opgelegde straf meer dan vijf jaar gevangenisstraf bedraagt. Deze maatregel mag uiteraard geen staatloosheid tot gevolg hebben.
- Om het hoofd te bieden aan de problematiek van mensensmokkernetwerken en transmigranten op snelwegparkings, havens en luchthavens, zorgen we voor een aangepast (vervolgings-)beleid. Dergelijk beleid vergt een multidisciplinaire aanpak met alle betrokken actoren (DVZ Dienst Vreemdelingenzaken, politiediensten, parketten, etc.).
- We versterken het instrument van de strafrechtelijke confiscatie en maken hierbij de publieke en, bij voorkeur, de sociale herbestemming van geconfisqueerde vermogens in overeenstemming met de Europese richtlijn (2022/0167) mogelijk.
- Om te voorkomen dat georganiseerde criminaliteit België kiest om haar activiteiten te ontwikkelen, verhogen wij de straffen voorzien in het nieuwe Strafwetboek, de wet van 24 februari 2021 en de wet van 9 juni 2006 om de deelname aan een criminele organisatie, de drugshandel en de wapenhandel zwaarder te bestraffen.
- In het nieuwe strafwetboek verhogen we de strafmaat naar het hogere niveau 4 voor het misdrijf witwassen indien het gepaard gaat met bepaalde factoren, die momenteel opgenomen zijn als louter verzwarend binnen het niveau 3, zoals bv witwassen gepleegd in het kader van een criminele organisatie of gepleegd door een meldingsplichtige.
- We passen de Wapenwet aan en zorgen ervoor dat nachtkijkers en geluidsdempers onder bepaalde voorwaarden worden toegelaten ter bestrijding van o.a. everzwijnen.
- We verhogen de detectie en controle van illegaal wapenbezit. Als er bij misdrijven wapens worden gevonden, moeten deze wapens worden geregistreerd en de herkomst ervan worden onderzocht. Zo brengen we de netwerken van illegale wapenhandel en de link met de georganiseerde criminaliteit beter in kaart.

DE STRIJD TEGEN RADICALISERING EN TERREUR

- Geradicaliseerde personen die illegaal in het land zijn, worden maximaal in een gesloten centrum geplaatst met het oog op de onmiddellijke terugkeer naar hun land van herkomst.
- We onderzoeken hoe we het Strafwetboek kunnen aanpassen zodat het verheerlijken van terroristische organisaties zoals opgenomen op de Europese lijst van terroristische organisaties mogelijk strafbaar wordt.
- We nemen het voortouw om een Europese zwarte lijst op te stellen met extremistische haatpredikers die Europa niet meer binnen mogen.
- We zorgen ervoor dat – in het belang van onze nationale veiligheid – terroristische strijders niet naar ons land kunnen terugkeren. Bij een veroordeling voor terrorisme spreekt de rechter tevens de vervallenverklaring van de Belgische nationaliteit uit.
- Terroristische strijders (Foreign Terrorist Fighters) moeten bij voorkeur berecht worden in het land waar de delicten

werden begaan. Enkel indien deze plaatselijke berechting niet mogelijk is zullen we ervoor zorgen dat zij in ons land berecht worden.

- Terroristen die veroordeeld werden tot een effectieve straf van twee jaar of meer dienen ook na het einde van hun straf verder opgevolgd te worden. Dit gebeurt via een terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank, die via het opleggen van bepaalde voorwaarden zoals elektronisch toezicht controle houdt tot zolang dit als noodzakelijk wordt beschouwd.
- We blijven alles op alles zetten om de geldstromen droog te leggen die terrorisme en gewelddadig extremistische propaganda financieren.
- We richten ter vervanging van het huidige systeem van subsidiaire hulp een garantiefonds voor de slachtoffers van terrorisme op zodat alle mensen die al slachtoffer zijn geworden van een terreurdaad of in de toekomst nog slachtoffer zullen worden van mogelijke terreurdaden (slachtoffers met de Belgische nationaliteit of slachtoffers van aanslagen gepleegd op het Belgisch grondgebied) op een snelle, efficiënte en respectvolle manier vergoed worden voor alle door hen geleden schade. Het is dan achteraf aan de overheid om deze gelden te recupereren bij de verzekeringsmaatschappijen.
- Feiten waarbij private of publieke eigendom met een grote historische waarde of een aanzienlijk maatschappelijk belang vernield of gesaboteerd wordt, pakken we kordater aan met hogere effectieve straffen en vervolging.

STRAFONDERZOEK EN -PROCEDURE

- In samenspraak met de onderzoeksrechters en het openbaar ministerie die zelf al gezamenlijk bepaalde voorstellen formuleerden, wordt het strafprocesrecht hervormd op voorstel van de regering. Deze hervorming moet de strafprocedure moderniseren, efficiënter maken en versnellen. Er wordt tevens een oplossing geboden voor de door het Grondwettelijk Hof ongrondwettig geachte verschil in procedurele rechten van de verdediging al naargelang het strafonderzoek de vormt aanneemt van een opsporingsonderzoek dan wel een gerechtelijk onderzoek.
- Na consultatie, onderzoeken we eveneens de rol van de onderzoeksrechter en het openbaar ministerie, zonder daarbij het principe van rechterlijk toezicht op het gebruik van dwangmaatregelen en ingrijpende onderzoeksmethoden te verlaten.
- We moeten voorkomen dat de mogelijkheid tot het wijzigen van de taal waarin een strafprocedure gevoerd wordt, misbruikt wordt als verdragingsmanoeuvre. Dit schaadt immers niet alleen de rechtsgang maar benadeelt ook de belangen van de slachtoffers. Daarom wijzigen we de wet op het gebruik der talen in gerechtszaken zodat eenzelfde betrokkene slechts één keer de taalkeuze kan maken waarin de strafprocedure gevoerd zal worden.
- Voor individuen die beschuldigd worden van misdrijven inzake georganiseerde criminaliteit (als leider, besluitvormer of lid), terroristische misdrijven of levensdelicten of in een illegale verblijfssituatie, voorzien we dat de raadkamer om de zes maanden oordeelt over de al dan niet handhaving van de voorlopige hechtenis, met de mogelijkheid voor de gedetineerde om gedurende de eerste drie maanden elke maand een verzoek tot vrijlating in te dienen en vanaf de vierde maand elke twee maanden een verzoek tot vrijlating in te dienen. De zitting van de raadkamer zal uiterlijk binnen de 5 dagen na dit verzoek plaatsvinden. Deze wijziging inzake de voorlopige hechtenis passen we ook toe voor terroristische misdrijven en levensdelicten.
- Het is cruciaal om tijdig in te schatten of verdachten een psychiatrische aandoening hebben. Hier kan het Klinisch Observatiecentrum, dat multidisciplinair is samengesteld, een belangrijke rol spelen. Daarom zetten we in op een intensiever gebruik van dit centrum en breiden we het concept uit zodat het kan functioneren als een volwaardig observatiecentrum.
- Een risicotaxatie-instrument, uitgevoerd op een wetenschappelijk onderbouwde manier, kan het risico op herval inschatten. In bepaalde dossiers (seksueel en/of intrafamiliaal geweld, stalking, radicalisering en terrorisme, ...) is het essentieel om weloverwogen beslissingen te kunnen nemen zoals de al dan niet aanhouding of vrijlating, eventueel onder welke voorwaarden, de opportuniteit en intensiteit van behandeling en begeleiding, enzoverder. In de gehele gerechtelijke keten moet sterker op risicotaxatie worden ingezet.

- De procedure voor onmiddellijke verschijning (het zogenaamde snelrecht) maakt het mogelijk om, met inachtneming van het vermoeden van onschuld en de rechten van de verdediging, de termijn tussen het plegen van een strafbaar feit en een rechterlijke uitspraak zo kort mogelijk te houden, waardoor het gevoel van straffeloosheid wordt vermeden en de straf effectiever wordt. De onlangs ingevoerde procedure voor onmiddellijke verschijning waarbij er een verschijning werd bepaald tussen de vijf en de vijftien dagen mits toestemming van de verdachte zal worden aangepast en versterkt, zodat de instemming van de verdachte niet langer een voorwaarde is om gebruik te kunnen maken van deze versnelde procedure. Uiteraard geldt bij gebrek aan instemming een langere verschijningstermijn tussen twee en zes weken en behoudt de rechter de discretionaire bevoegdheid om de toepassing van de snelrechtprocedure te weigeren indien de voorwaarden daartoe niet vervuld zijn. De huidige belemmeringen die de toepassing van de procedure, bedoeld in artikel 216 quinquies, verhinderen, zullen zoveel mogelijk worden opgeheven om een praktische toepassing van de bepaling mogelijk te maken. Deze procedure zal bovendien effectief en uniform worden toegepast in alle gerechtelijke arrondissementen. We zorgen er dan ook voor dat er in elk arrondissement minstens één specifieke snelrechtkamer wordt opgericht.
- We rollen de drugsopvolgingskamers verder uit. Ook de jongerenopvolgingskamers worden na evaluatie van het huidig lopende project geïmplementeerd. Daarnaast richten we gespecialiseerde kamers op voor problematieken zoals intrafamiliaal en seksueel geweld, evenals cybercriminaliteit en cyberpesten. Per gerechtelijk arrondissement betrekken we de hulpverlening zodat het probleem van wachtlijsten kan aangepakt worden in functie van deze kamers.

STRAFUITVOERING

EEN EFFECTIEVE STRAFUITVOERING MET ADEQUATE OPVOLGING

- De strafuitvoering is één van de sluitstukken van de strafrechtsketen. Een kwaliteitsvolle, correcte en effectieve strafuitvoering van de opgelegde straffen (alternatieve dan wel gevangenisstraffen), met bijzondere aandacht voor begeleiding en reclassering, is essentieel om recidive te vermijden en het gevoel van straffeloosheid tegen te gaan.
- De werkzaamheden rond het opstellen van het nieuwe strafuitvoeringswetboek worden verder gezet zodat die gelijktijdig met het nieuwe strafwetboek in werking kan treden. In dat kader wordt er sneller werk gemaakt van het hervormen en het professionaliseren van de probatiecommissie.
- Elke straf of maatregel die door een rechter wordt uitgesproken, moet op korte termijn daadwerkelijk uitgevoerd worden. De straf moet in verhouding staan tot de ernst van de feiten, moet desgevallend de maatschappij beschermen en dient nuttig te zijn voor de rehabilitatie en re-integratie van de dader.
- We zetten in op een betere dataverzameling en het voeren van statistisch onderzoek binnen justitie. We zorgen voor de implementatie van de recidivemonitor zodat inzicht wordt gegeven in de problematiek van de hoge recidivegraad en de effecten van het strafrechtelijk beleid.
- Er bestaat nog vaak een te grote discrepantie tussen de door de rechter uitgesproken gevangenisstraf en het gedeelte ervan dat in de praktijk vervolgens effectief wordt uitgevoerd. Daarom herbekijken we de Wet Lejeune en passen de tijdsvoorwaarden die momenteel gekoppeld worden aan het in aanmerking komen voor een voorwaardelijke invrijheidsstelling aan. We passen de algemene tijdsvoorwaarde aan, zodat elke veroordeelde voor seksuele misdrijven, minimum 3/5 van deze straf dient uit te zitten. Bij recidivisten trekken we het gedeelte van de straf dat minimaal dient uitgezeten te worden op naar 3/4de en bij recidivisten die veroordeeld worden tot de zwaarste straffen na al te zijn veroordeeld tot een criminele straf trekken we dit zelfs op naar 4/5de. Om perspectief te houden in functie van de beoogde reclassering en re-integratie kan ten laatste na 25 jaar een voorwaardelijke invrijheidsstelling gevraagd worden. We verstrengeven eveneens de voorwaarden voor het in aanmerking komen voor penitentiaire verloven en tijdelijke uitgangsvergunningen. Daarnaast zal er ook strikter toegekeken worden op de toekenning en de ontvankelijkheid van deze stafuitvoeringsmodaliteiten. Voor de invoering van deze strengere maatregelen wordt er rekening gehouden met de acute overbevolking in de gevangenissen. Zij zullen dan ook pas uitgevoerd worden van zodra de in dit regeerakkoord opgenomen maatregelen er mee toe hebben geleid dat de overbevolking in gevangenissen is gedaald.

- Het beschikken over een verblijfsrecht moet een verplichte voorwaarde zijn om in aanmerking te komen voor een voorwaardelijke invrijheidstelling, zodat veroordeelden die genieten van een voorwaardelijke invrijheidstelling of andere strafuitvoeringsmodaliteiten effectief kunnen worden opgevolgd.
- De terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank (die bij de inwerkingtreding van het nieuwe strafwetboek zal vervangen worden door de verlengde opvolging) is een noodzakelijke maatregel om voor bepaalde type daders toezicht en controle te kunnen blijven uitoefenen ook na hun strafeinde. We breiden het toepassingsgebied uit en herbekijken voor welke misdrijven de terbeschikkingstelling facultatief dan wel verplicht moet worden opgelegd, met name voor bepaalde misdrijven zoals terroristische misdrijven en feiten van kindermisbruik en/of -mishandeling. Om de maatschappij en de betrokkenen tegen zichzelf te beschermen, onderzoeken we op welke wijze we conform de internationaal geldende rechtsprincipes, de beschermingsmaatregel van de terbeschikkingstelling kunnen uitbreiden in de tijd.
- Voor daders van kindermishandeling wier recidiverisico hoog wordt ingeschat, maken we het wettelijk mogelijk om hen een volledig omgangsverbod met minderjarigen op te leggen. We zorgen, afhankelijk van het type dader voor een gedifferentieerd omgangsverbod en voor de uitvoering van periodieke evaluaties
- De overheid onderzoekt in samenwerking met de deelstaten op welke wijze de behandeling van seksuele delinquenten kan worden versterkt om het risico op recidive te verminderen en slachtoffers te beschermen. We zetten dan ook de aanklappende behandeling op maat van gedetineerde zedendelinquenten verder door – naar voorbeeld van de recent geopende zedenunit in de hulpgevangenis van Oud-Dendermonde – het aantal zedenunits uit te rollen over heel België. We zorgen er zo voor dat alle zedendelinquenten, met het oog op een succesvolle re-integratie, zoveel mogelijk in hun eigen regio behandeld kunnen worden.
- We brengen de financiering van de steuncentra in het kader van de samenwerkingsakkoorden inzake de begeleiding en behandeling van zedenmisdrijven in lijn met de actuele noden. We kijken hiervoor ook naar cofinanciering met de betrokken deelstaat.
- Enerzijds willen we voorkomen dat slachtoffers binnen de veilige omgeving van hun woonplaats (opnieuw) slachtoffer kunnen worden en anderzijds willen we de openbare veiligheid garanderen door het onmogelijk te maken voor personen met een enkelband om hun criminele activiteiten tijdens hun elektronisch toezicht voort te zetten. Verdachten van het maken, bekijken of verspreiden van beelden van kindermisbruik kunnen nog enkel in aanmerking komen voor elektronisch toezicht indien dit onder voorwaarden wordt toegekend. Verdachten van tienerpooierschap, verdachten van terroristische misdrijven in de hoedanigheid van leidend persoon en drugsbaronnen, die hun wederrechtelijke activiteiten van thuis uit kunnen verderzetten, komen niet langer in aanmerking voor een enkelband in het kader van de voorlopige hechtenis. Tevens maken we het onmogelijk om voor veroordeelden van intrafamiliaal geweld, incestplegers, daders van kindermishandeling en tienerpooiers om hun straf met een enkelband uit te zitten op een adres of in een omgeving waar ook (potentiële) slachtoffers verblijven of in hun onmiddellijke nabijheid.
- Om een door een rechter opgelegd alcohol- en drugsverbod beter te kunnen controleren, kan de rechter dit koppelen aan een alcohol- en drugsmonitor via de enkelband. We creëren hiervoor een juridisch kader zodat de deelstaten tot de uitvoering van de controle hiervan kunnen overgaan.
- We maken de ontsnapping uit de gevangenis strafbaar en zorgen er eveneens voor dat het doorknippen en/of saboteren van een enkelband strafbaar wordt gesteld. Bovendien kan men gedurende een wettelijk bepaalde termijn nadien niet opnieuw in aanmerking komen voor een enkelband.
- We evalueren het systeem van het uittreksel van het strafregister en besteden bijzondere aandacht aan het vraagstuk of de werkstraf, en het verblijfs-, plaats- of contactverbod automatisch, dan wel na beslissing van de rechter, op het uittreksel van het strafregister dienen te worden opgenomen.
- Eveneens onderzoeken we of, naar analogie met het uittreksel uit het strafregister minderjarigenmodel, een nieuw model voor kwetsbare meerderjarigen wenselijk is. Hierbij besteden we bijzondere aandacht aan de vraag of de deelstaten een uittreksel uit het strafregister, zoals vermeld in artikel 596, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering, kunnen controleren voor bepaalde nieuwe medewerkers en dit met het oog op de bescherming van kwetsbare meerderjarigen.

- We zorgen voor een striktere opvolging van en controle op de (correcte) uitvoering van de werkstraf. Indien de werkstraf niet of maar gedeeltelijk wordt uitgevoerd, maken we het bij het plegen van nieuwe feiten binnen een wettelijk te bepalen termijn niet meer mogelijk om nog in aanmerking te komen voor een werkstraf. Deze (tijdelijke) uitsluiting is uiteraard enkel van toepassing wanneer de niet-uitvoering van de werkstraf binnen de wil van de veroordeelde lag.
- We voeren een wetwijziging door waardoor werkstraffen breder kunnen toegepast worden dan bij niet-commerciële organisaties zoals overheidsdiensten of vzw's.
- We voorzien een wettelijke basis zodat de rechter de slachtofferapplicatie waarmee een verblijfs-, plaats- en contactverbod wordt gecontroleerd kan opleggen, en we breiden die mogelijkheid naar andere mandaten (vrijheid onder voorwaarden, voorwaardelijke invrijheidsstelling, vrijheid op proef, alle vormen van elektronisch toezicht, tijdelijk huisverbod, (probatie)-uitstel en -opschorting).
- We zorgen ervoor dat politie en parket zicht krijgen op het beroep en andere activiteiten van de verdachte, beklaagde of veroordeelde zodat de rechter indien nodig bijkomende maatregelen of straffen kan opleggen en volgens de richtlijnen van COL 8/2014 de werkgever hierover kan inlichten. Zo maken we het mogelijk dat bijvoorbeeld een pedofiel die werkt als leerkracht een beroepsverbod en verbod om in een vertrouwens- of gezagsrelatie te staan met minderjarigen kan opgelegd krijgen en dat de werkgever hiervan ingelicht wordt. We zetten hierbij maximaal in op informatiedoorstroming zodat iemand die zo'n verbod heeft gekregen ook effectief de kans niet meer krijgt om dat beroep of die activiteit nog uit te oefenen.
- We voorzien voldoende parketcriminologen om de werking van de Veilige Huizen te faciliteren.
- We geven de justitieassistenten reclassering, net zoals nu al het geval is bij radicalisering, reeds een mandaat in de gevangenis. Zo kent de justitie assistent het dossier al voor de gedetineerde de gevangenis mag verlaten en kan de begeleiding sneller opgestart worden waardoor de reclassering vlotter zal verlopen
- We voorzien het wettelijk kader om een Penitentiaire Lokale Integrale Veiligheidscel (PIVC) op te zetten zodat casusoverleg kan plaatsvinden met betrekking tot geradicaliseerde gedetineerden. Door informatiedeling van het OCAD en de VSSE met zowel de burgemeester van de toekomstige woonplaats als de justitiehuisen en dat alvorens de vrijlating, kan de reclassering beter worden voorbereid.
- We zorgen ervoor dat de verschillende diensten van de gemeenschappen (waaronder justitiehuisen, slachtofferonthaal etc.) alle aan hen toegewezen opdrachten zo snel als mogelijk kunnen afhandelen. Hiertoe wordt de dotatieregeling aan de gemeenschappen aangepast. Er wordt een jaarlijkse (in plaats van de huidige driejaarlijkse) herberekening van de dotatieregeling ingevoerd, waarbij niet alleen rekening wordt gehouden met het aantal opdrachten, maar ook met de aard en complexiteit en waarbij een aanpassing gebeurt in functie van de index der consumptieprijzen.

FINANCIËLE STRAFUITVOERING

- We zorgen voor een effectieve en vlottere inning van alle penale boetes en realisatie van verbeurdverklarde vermogensbestanddelen. De aanbevelingen van het Rekenhof vormen daarbij onder meer de leidraad. De taak- en bevoegdheidsverdeling tussen de rechterlijke macht en de invorderende administratie wordt meer coherent en efficiënter georganiseerd, en de informatie-uitwisseling wordt verbeterd.
- De meeropbrengsten die deze efficiëntere vervolging en inning teweegbrengen, worden bij de jaarlijkse begrotingsopmaak prioritair ingezet om de budgettaire noden en investeringen bij de veiligheidsdepartementen Binnenlandse Zaken en Justitie op te vangen.
- We richten binnen het Federaal parket een sectie financiële criminaliteit op die zich eveneens richt op fiscale fraude en corruptie. We vragen hieromtrent eerst het advies van het College van procureurs-generaal.

GEVANGENISSEN

- Het Strafwetboek werd vorige legislatuur hervormd. Daarin werd voor het eerst ook het doel van een straf gedefinieerd. De waaier van mogelijke straffen en maatregelen waarover een rechter beschikt, werd nog ruimer gemaakt: naast de klassieke gevangenisstraf, die geldt als ultieme remedie, zijn ook veel (nieuwe) alternatieve straffen en beveiligingsmaatregelen voorzien. De rechter kan zo nog beter beslissen over de meest geschikte straf of maatregel op basis van de ernst van het voorliggende dossier en afgestemd op de persoon van de dader. Hierbij is het belangrijk om voldoende oor te hebben voor het werkveld en de noden die er zijn om de hervorming zo vlot mogelijk in werking te doen treden. We sluiten niet uit dat er zich mogelijks wetswijzigingen opdringen in het licht van de noden alsook van de in dit regeerakkoord vermelde zaken, die mogelijks een wetswijziging vereisen, dit met het oog op een eventuele fine-tuning. Eventuele wijzigingen mogen evenwel niet leiden tot een vertraging van de inwerkingtreding van het nieuwe Strafwetboek. De strafuitvoering (zie ook vorig hoofdstuk) is het sluitstuk van de strafrechtketen. Een goede en correcte strafuitvoering, zowel van de alternatieve als de gevangenisstraffen, met aandacht voor begeleiding en reclassering, is essentieel om recidive te vermijden en om het gevoel van straffeloosheid tegen te gaan. In een rechtstaat is het ook belangrijk dat de uitvoerende macht ervoor zorgt dat de straffen die de rechterlijke macht uitspreekt, ook uitgevoerd kunnen worden. Voor elk misdrijf moet immers de gepaste straf moeten kunnen uitgesproken worden. Een vlotte samenwerking met de deelstaten, die mee verantwoordelijkheid dragen voor bepaalde aspecten van de strafuitvoering, niet in het minst de begeleiding, opvolging en reclassering van veroordeelden, is dan ook noodzakelijk. Die weg van reclassering en begeleiding, en dus ook van alternatieve bestrafing, moet verder worden gevolgd. De regering zal in het kader hiervan een denkoefening starten, in overleg met de betrokken partijen, over de betekenis van straffen, de diversiteit, het strenge karakter en de relevantie daarvan, zodat “iedereen naar de gevangenis” niet het systematische antwoord wordt op elk misdrijf of elke overtreding, zodat de manieren om recidive te verminderen onderzocht worden en dit alles overeenkomstig de nieuwe strafwet. Anderzijds, in die gevallen waar de rechter als ultieme remedie toch beslist om een gevangenisstraf op te leggen, dient alles in het werk te worden gesteld om dat ook effectief mogelijk te maken en die rechterlijke beslissing werkelijk uit te voeren.
- We erkennen de prangende problematiek van de overbevolking in onze gevangenis. Deze omstandigheden zijn zowel voor de gedetineerden als voor het gevangenispersoneel onhoudbaar. De situatie in de gevangenis heeft al meermaals tot de veroordeling van de Belgische staat geleid. We zetten dan ook alles op alles om deze problematiek zo snel als mogelijk onder controle te krijgen, zodat op een correcte manier uitvoering kan worden gegeven aan de gevangenisstraf zoals de rechter ze heeft opgelegd. De regering zal een reeks maatregelen nemen om de overbevolking in de gevangenis aan te pakken. Daarbij moeten gedetineerden op een humane manier hun straf kunnen uitzitten en werken aan hun reclassering, en moet het gevangenispersoneel op een veilige manier haar kerntaken kunnen uitvoeren. Ook de internering dient op een humane wijze te worden georganiseerd. In overleg met de deelstaten waken we over de tijdige operationalisering van de wet van 21 april 2024 en de uitvoering van het OPCAT Protocol.
- Er wordt gestart met een nulmeting, een objectieve vaststelling van de gevangenscapaciteit in het licht van de internationale vereisten. We zorgen op basis hiervan in de eerste plaats voor een meer evenwichtige spreiding van de gedetineerden over het gehele land.
- We stellen zo snel mogelijk een masterplan IV op, op basis van o.a de evaluatie van het Masterplan IIIbis en de beleidslijnen zoals opgenomen in het regeerakkoord. Het Masterplan voorziet een uitbreiding van de gevangenscapaciteit, zodat zowel het huidige aantal gedetineerden als te verwachten toekomstige fluctuaties kunnen opgevangen worden.
- Daarnaast onderzoeken we de oprichting van modulaire constructies, mits er wordt voldaan aan de internationaalrechtelijke verplichtingen en de detentie humaan en veilig kan verlopen. Zo voorzien we op korte termijn de nodige capaciteit voor het huidige aantal gedetineerden. Dit zal de leefomstandigheden en reclassering van de gedetineerden bevorderen en ook de werkomstandigheden van het gevangenispersoneel verbeteren.
- We trekken extra middelen uit voor het gevangeniswezen. Deze middelen zullen niet alleen gebruikt worden om meer gevangenispersoneel aan te werven en op te leiden, waardoor de veiligheid en het toezicht wordt verbeterd maar ook om de infrastructuur te onderhouden en te moderniseren zodat iedereen binnen de gevangensmuren zowel personeel als gedetineerden op een normale en menselijke manier kunnen functioneren. Daarnaast zullen interne overplaatsingen

van gedetineerden worden versneld om het gebruik van alle beschikbare capaciteit te optimaliseren en de behoefte aan noodoplossingen zoals het slapen op een matras op de grond te verminderen/te vermijden. Ook zullen we maatregelen nemen om de snelle terugkeer van buitenlandse gevangenen naar hun land van herkomst aan te moedigen door een nauwe samenwerking met politie en de relevante autoriteiten.

- We voeren het elektronisch toezicht tijdens de voorlopige hechtenis met voorwaarden in. We compenseren ten aanzien van de deelstaten de financiële implicaties van deze nieuwe regeling.
- De regering zal een middellange- en langetermijnplan opstellen om de overbevolking van gevangenen aan te pakken. In afwachting van de effecten van deze structurele aanpak zullen we maatregelen op kortere termijn nemen om de uitstroom beter te beheersen. Een van deze maatregelen, met name de terugkeer naar EU-landen of landen met terugkeerovereenkomsten, zal een prioriteit zijn en zal meer geactiveerd worden. De regering zal het aantal personeelsleden bij de Strafvuiterrechtsbanken verhogen om ervoor te zorgen dat zaken sneller worden afgehandeld. Momenteel wordt bijna 40% van de gevangenen in voorlopige hechtenis gehouden. Om dit aantal te kunnen beperken zorgen we ervoor dat zowel de parketten als de onderzoeksrechters als de diensten van de FGP versterkt worden zodat lopende onderzoeken en procedures zo snel als mogelijk gevoerd en afgerond kunnen worden.
- We rollen de beveiligde kleinschalige detentiefaciliteiten zoals detentie- en transitiehuizen op evenwichtige wijze over het hele grondgebied verder uit. Om deze uitrol te kunnen uitvoeren zorgen we, samen met de lokale besturen, voor een degelijke informatieverlening en een duidelijke communicatie ten aanzien van de lokale bevolking. Enkel door het tot stand brengen van een breed draagvlak zal de uitrol van deze cruciale faciliteiten immers gerealiseerd kunnen worden. De lokale autoriteiten worden bovendien voldoende ondersteund voor de vereiste omkadering van een detentie- of transitiehuis.
- Tijdens de verdere uitrol zetten we in op de differentiatie van detentiehuisen op basis van bepaalde doelgroepen. Zo voorzien we specifieke detentiehuisen voor jongvolwassenen, ouderen of moeders met kinderen. Op die manier kan nog beter voorzien worden in een specifieke begeleiding die de re-integratie tot een beter einde kan brengen. Daarnaast zetten we in op de gespecialiseerde detentievormen zoals het penitentiair schoolcentrum te Hoogstraten.
- Gezien de enorme druk op onze gevangenen en zolang er in eigen land nog onvoldoende gevangencapaciteit is, trachten we, naar het voorbeeld van Denemarken, overeenkomsten te sluiten met andere Europese rechtsstaten om daar gevangenen te bouwen of te huren waar voor misdaden en wanbedrijven definitief veroordeelde gedetineerden in illegaal verblijf hun detentie volledig of gedeeltelijk kunnen uitzitten indien een interstatelijke overbrenging niet mogelijk of wenselijk is. De hier uitgesproken straf wordt daar (verder) uitgevoerd. Van daaruit worden deze gedetineerden waar mogelijk bij strafeinde uitgewezen naar hun land van herkomst of een ander land waar zij kunnen verblijven. Uiteraard zullen deze overeenkomsten als basisvoorwaarde hebben dat de detentie op een degelijke en menswaardige manier moet verlopen, met respect voor de internationaalrechtelijke verplichtingen en na een gerechtelijke goedkeuring van de Raad van State en van Cedoca (CGVS).
- De regering zal haar inspanningen, al dan niet in samenwerking met andere Europese landen, voortzetten om ervoor te zorgen dat veroordeelden die niet de Belgische nationaliteit hebben bij voorkeur hun straf uitzitten in hun land van herkomst. In dit kader zal ze zich blijven inspannen om bilaterale akkoorden af te sluiten en uit te voeren met de landen van herkomst. De bevoegde diensten binnen de FOD Justitie, de politie en de Dienst Vreemdelingenzaken worden hiertoe versterkt.
- Geïnterneerden horen niet thuis in gevangenen. Mensen die worden geïnterneerd hebben in de eerste plaats nood aan zorg. We voorzien dan ook in voldoende instellingen met aangepaste beveiligingsniveaus, om iedere geïnterneerde zorg op maat te kunnen bieden en werken aan een wettelijk kader m.b.t. de interne rechtspositie voor geïnterneerden dat voorziet in rechten en plichten binnen de instelling waar men verblijft. We bekijken hierbij, samen met de Regie der Gebouwen, of nieuwe FPC's sneller kunnen worden ingericht in reeds bestaande gebouwen waar reeds een omgevingsvergunning voor bestaat. We plaatsen modulaire constructies op de campus van het FPC als tussenvorm tussen de behandelafdeling en de resocialisatie-afdeling. Via een samenwerkingsakkoord tussen de federale overheid en de deelstaten wordt een interfederaal plan forensische zorg uitgerold om de nodige instroom, doorstroom en uitstroom te organiseren voor mensen die gedwongen worden opgenomen, worden geïnterneerd of in detentie zitten. Dit vraagt een betere samenwerking tussen de geestelijke gezondheidszorg en politie, justitie en parket enerzijds maar ook

samenwerking met onderwijs, werk, housing first initiatieven, etc. Binnen justitie zal er bovendien overleg gepleegd moeten worden met alle betrokken actoren om de grote verschillen die vandaag bestaan tussen de gerechtelijke arrondissementen inzake het aantal geïnterneerden en gedwongen opnamen grondig te analyseren.

- De wet betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke werd tijdens de vorige legislatuur hervormd en treedt ten vroegste op 1 januari 2025 in werking. We sluiten samenwerkingsakkoorden af met de deelstaten om blijvend in te zetten op de samenwerking tussen alle betrokken actoren zoals de geestelijke gezondheidszorg, welzijn, politie en justitie. Een beschermingsmaatregel na rechterlijke machtiging is en blijft een laatste redmiddel (ultimum remedium). We zullen deze wet twee jaar na de inwerkingtreding evalueren alsook de samenwerkingsakkoorden.
- Ook het gebrek aan voldoende gevangenispersoneel en de hoge absentiecijfers pakken we aan. Er wordt een noodplan opgesteld, dat zich richt op het bereiken van een sociaal akkoord ter verbetering van de werkomstandigheden en het aantrekkelijker maken van het beroep van penitentiair beampte. Daartoe wordt in overleg getreden binnen het bevoegde sectorcomité hetgeen uiterlijk tegen 01/01/2026 moet uitmonden in concrete maatregelen, inclusief een competitief weddepakket voor de penitentiaire beampte ten opzichte van vergelijkbare profielen uit de private sector. We zetten daarnaast in op een betere en snellere aanwervingsprocedure zonder hierbij de nood aan een degelijke screening en een kwalitatieve opleiding uit het oog te verliezen.
- Gelet op het enorme personeelstekort zorgen we er eveneens voor dat private actoren binnen het huidige wettelijke kader (bewaking zonder contact met gedetineerden en toegangscontrole van derden) zoveel als noodzakelijk kunnen worden ingezet. Daarnaast onderzoeken we of het mogelijk is om daar waar het personeelstekort het meest acuut is, tijdelijk ook private actoren in te schakelen bij de uitvoering van taken waarbij er wel contact is met gedetineerden. Dit kan uiteraard enkel voor strikt omschreven taken, na het volgen van een gepaste opleiding daartoe en in aanwezigheid van meerdere leden van het vaste gevangenispersoneel.
- We herwaarderen de opleiding van het gevangenispersoneel en versterken de psychosociale diensten binnen de gevangenissen.
- We zorgen ervoor dat de gegarandeerde dienstverlening in de gevangenissen uitgevoerd en nageleefd wordt.
- De deelstaten beschouwen we als een gelijkwaardige partner binnen het gevangenisbeleid. We investeren in de hervorming van de penitentiaire gezondheidszorg voor wat de federale bevoegdheden betreft. We moedigen de deelstaten aan om initiatieven als de zorgteams en de drugvrije afdelingen die onder hun bevoegdheden vallen, verder te zetten. Samen met de deelstaten wordt meer ingezet op nazorgtrajecten zoals TOP-coach en U-turn eens men de gevangenis verlaat, om zo recidive sterker te vermijden en overbevolking in gevangenissen en instellingen te beperken. Via een samenwerkingsakkoord wordt overleg ingepland zodat bij impact door stakingen steeds afspraken gemaakt worden over elkaars werking. We garanderen dat dit aanbod, dat voor gedetineerden en geïnterneerden noodzakelijk is in het kader van een zinvolle detentie, niet langer onderhevig is aan personeelstekorten en overbevolking maar te allen tijde kan en zal voortgezet worden.
- Het plegen van bepaalde criminele activiteiten, zoals drugshandel, mensenhandel en georganiseerde misdaad, zorgt vaak voor een aanzienlijke verrijking van deze daders. Het wordt dan ook steeds moeilijker om te begrijpen dat de belastingbetaler dient in te staan voor de volledige kost van hun detentie. Daarom, lijkt het redelijk/aanvaardbaar om sommige gedetineerden een bijdrage te laten leveren aan (een deel van) de kosten van hun detentie, afhankelijk van hun vermogen. We geven bodemrechters de mogelijkheid om te beslissen of een gedetineerde dient bij de dragen aan de kosten van zijn detentie, met inachtneming van het feit dat deze bijdrage in verhouding moet staan tot de opgelegd straf en het vermogen van de gedetineerde. Hiervoor wordt het vermogen van de gedetineerde meegenomen in het onderzoek naar zijn financiële situatie. Alle activiteiten en acties inzake het verbergen en wegmaken van activa zullen worden opgespoord en bestreden. Het spreekt voor zich dat deze bijdrage alleen zal gevraagd worden wanneer alle schadevergoedingen aan de slachtoffers en nabestaanden volledig werden betaald.
- Door gedetineerden actief aan te moedigen om te werken tijdens hun detentie bevorderen we hun re-integratie en activatie. We zorgen er dan ook voor dat er maximaal wordt ingezet op het voorzien van de nodige faciliteiten hiertoe en dit in alle gevangenissen.

- Een verblijf in de gevangenis verhindert jammer genoeg niet altijd dat criminele activiteiten worden verdergezet en dit met de nodige veiligheidsrisico's tot gevolg. Om ervoor te zorgen dat dit fenomeen zoveel als mogelijk verhinderd wordt en actief wordt aangepakt zorgen we ervoor dat het bestaande controlemechanisme meer focust op de controle maar ook op de ondersteuning van de gevangenisdirecties zodat zij zich (nog) meer kunnen richten op het effectief aanpakken van deze strafrechtelijke feiten die binnen de gevangensmuren plaatsvinden zoals in het bijzonder voor drugshandel, het binnensmokkelen van verboden objecten, gebruik van gsm's, enz.
- Het onze ambitie om naar volledig drugsvrije gevangenissen te gaan. Helaas is de massale aanwezigheid van drugs in de gevangenissen vandaag de dag nog steeds een realiteit. Daarom breiden we, in samenwerking met de deelstaten, drugsvrije afdelingen uit waar strikter toezicht geldt verder uit en voorzien we begeleidingsprogramma's in elke gevangenis.
- We zorgen voor een wettelijke basis om drugstesten te kunnen verplichten in de gevangenissen, transitiehuizen en detentiehuizen. Bij een positieve test wordt de medische en psychosociale dienst van de gevangenis ingelicht, zodat voor een meer aanklampende opvolging van het verslavingsprobleem kan worden gezorgd; desgevallend worden disciplinaire maatregelen toegepast.

JUSTITIE ALS EFFICIËNTE, PERFORMANTE, TOEGANKELIJKE EN KLANTGERICHTE DIENSTVERLENER:

RECHTERLIJKE ORDE

- We werken de overgang naar beheersautonomie van de rechterlijke orde af. Deze verzelfstandiging staat ten dienste van efficiëntere werkomstandigheden voor de magistratuur en een betere dienstverlening aan de rechtszoekende. Daartoe geven we de rechterlijke orde meer mogelijkheden om zich intern wendbaarder te organiseren. We maken één directiecomité per arrondissement dat gezamenlijk het beheersplan opstelt voor de rechtbank van eerste aanleg, de arbeids- en ondernemingsrechtbank, In dat directiecomité blijft elke rechtbank afzonderlijk vertegenwoordigd. Voor de overgang naar beheersautonomie zorgen we voor een overdracht van zowel de bevoegdheid als het budget inzake het personeelsbeheer en de bijhorende werkmiddelen. Daarnaast richten we een gemeenschappelijk bureau en een gemeenschappelijke steundienst 'Personeel en Organisatie' op. We voorzien tevens in een uitbreiding van het beheer naar andere soorten kredieten zoals investeringskredieten en werkingskredieten voor bijvoorbeeld dringende infrastructurele uitgaven. Om dit te realiseren voorzien we in een aanpassing van de regelgeving opdat lokale verantwoordelijken daartoe de nodige bevoegdheden krijgen.
- Wanneer de rechterlijke orde deze bevoegdheden in handen neemt, moet dit kunnen gebeuren binnen een wettelijk kader dat flexibel personeelsbeheer combineert met garanties voor een basisinvulling over het gehele land. Daarom worden de wettelijke personeelskaders voorafgaandelijk aan deze overdracht vervangen door een wettelijk geregeld allocatiemodel dat middels bij wet vastgelegde objectieve parameters, waaronder de werklasmeting, die reeds rekening houdt met de complexiteit van de dossiers, aangeeft bij welke rechtscolleges er prioritair versterkingen moeten worden ingezet, of vacatures voor magistraten worden opengesteld.
- De huidige wettelijke regeling voor kaders moet flexibeler worden door ze aan te passen aan de werklasmeting, die van rechtsgebied tot rechtsgebied kan verschillen. Een wettelijk mechanisme van budgettaire enveloppes op het niveau van de colleges van de drie pijlers (zetel, OM en Cassatie) biedt de nodige flexibiliteit en budgettaire zekerheid. Dit mechanisme zal ook rekening moeten houden met afwezigheden en de inwerkingtreding van het sociaal statuut van magistraten. We moeten het beroep ook aantrekkelijker maken. Daarom ontwikkelen we in samenwerking met de Hoge Raad voor de Justitie en het Instituut voor Gerechtelijke Opleiding een opleidingsprogramma ter voorbereiding op de selectieproeven en de functie van magistraat. We zorgen tevens voor de verdere uitrol van het sociaal statuut, maar met voldoende aandacht voor de continuïteit van de rechtsgang opdat de dienstverlening niet in het gedrang komt. We voorzien daarenboven betere salarisvoorwaarden voor gerechtelijke stagiaires, de rekrutering van gespecialiseerde en ervaren advocaten als magistraten door middel van meer gespecialiseerde selectietests, die toegang geven tot gespecialiseerde functies, en verbeteren de kwaliteit van de gerechtelijke infrastructuur. We voeren minstens om de vijf jaar werklasmetingen uit bij de zittende en staande magistratuur om de middelen binnen justitie op geobjectiveerde wijze verder te kunnen optimaliseren.

- De werving van nieuwe magistraten en nieuw gerechtspersoneel (in het bijzonder griffiers, juridische medewerkers, parketjuristen en referendarissen) moet op korte termijn worden voortgezet door snel nieuwe kandidaten aan te werven. Daarom doen we nog een eenmalige oproep tot invulling van de wettelijke kaders. De verzelfstandiging van de rechterlijke orde moet daarbij garanderen dat de vacatures prioritair worden ingevuld op basis van wettelijk bepaalde, objectieve criteria zoals werklast, actuele bezetting en beleidskeuzes van de colleges van hoven en rechtbanken en van het openbaar ministerie. We hebben hierbij aandacht voor diversiteit.
- Om de instroom van nieuwe magistraten te bevorderen, verbeteren we de salarisvoorwaarden tijdens de gerechtelijke stages. Door het valoriseren van de anciënniteit hopen we meer kandidaat-magistraten aan te trekken.
- We voorzien in bijkomende financiering van de personeels- en werkmiddelen van het Instituut voor Gerechtelijke Opleiding (IGO) zodat de noodzakelijke werking ervan gegarandeerd blijft, het huidige kwaliteitsniveau van de juridische bijscholingen behouden blijft en een kwalitatief opleidingsprogramma ter voorbereiding op de selectieproeven kan worden ingericht. Daarbij wordt voorzien in een budgettaire compensatie voor de bijdragen van het IGO aan de pool der parastatalen.
- De beheersautonomie kan niet tot stand komen vooraleer het tucht- en evaluatierecht (responsabilisering) vernieuwd is. Daarvoor versterken we zowel de interne als de externe controle op de werking van het gerecht. Onze eerste partner hierin is de Hoge Raad voor de Justitie. Uiteraard wordt alleen op de werking (management, personeelsbeleid, werking van structuren) toezicht uitgeoefend. Over de inhoud van rechtszaken oordeelt de rechter soeverein. We versterken het tuchtrecht voor magistraten en ook het evaluatiesysteem voor magistraten en de daaraan gekoppelde sancties worden herzien. In samenspraak met de Hoge Raad voor de Justitie zullen de evaluatiecriteria worden aangepast. Deze criteria dienen onder meer gekoppeld te worden aan de doelstelling om dossiers efficiënt en zorgvuldig te behandelen. In deze context wordt ook een wettelijke regeling voorzien waarbij de extra-curriculaire mandaten van magistraten in kaart worden gebracht.
- Het gebouwenpark wordt ingeperkt, met voldoende aandacht voor toegankelijkheid en bereikbaarheid van zittingsplaatsen. Voor de zittingen van vrederechten blijft nabijheid cruciaal en dus voorzien we dat deze zittingen eveneens in andere overheidsgebouwen zoals het gemeentehuis kunnen plaatsvinden. Alleszins dient de opbrengst van de rationalisering van het aantal gebouwen geherinvesteerd te worden in het resterende gebouwenpark van justitie.
- Om overplaatsingen van gedetineerden naar gerechtsgebouwen te verminderen, zorgen we ervoor dat zittingen voor de Raadkamer en de Kamer van Inbeschuldigingstelling die vaak maar enkele minuten duren ook in de praktijk maximaal plaatsvinden in faciliteiten bij de detentieplaatsen en/of via videoconferentie. In de regel zullen gedetineerden zo min mogelijk verplaatst worden, en uitzonderingen hierop dienen te worden gemotiveerd vanuit omstandigheden die verband houden met de rechten van verdediging of het ontbreken van gepaste infrastructuur. Indien de cliënt dit wenst dient de advocaat wel steeds over de mogelijkheid te beschikken om zijn cliënt ter plaatse bij te staan.
- We herzien de wetgeving over videoconferenties, zodat familierechters hiervan worden uitgesloten, tenzij dit op verzoek van de partijen gebeurt.
- Zonder afbreuk te doen aan het principe van de collegiale beslissing zorgen wij voor een aanpassing van de taakverdeling binnen het college van Procureurs-Generaal conform het koninklijk besluit van 9 december 2015 zodat de taakverdeling efficiënter verloopt en meer in overeenstemming is met de betrokken wetgevende, decretaire of regelgevende instantie.

DIGITALISERING EN TOEGANKELIJKHEID

- We maken verder werk van een degelijke informatisering en digitalisering van ons justitieel systeem die resulteert in een overzichtelijk en logisch uitgewerkt geheel. In dit verband houden we rekening met de aanbevelingen van het Rekenhof zoals opgenomen in het verslag over het beheer van de digitale transformatie van het gerechtelijk apparaat. Het is essentieel dat deze informatisering door de professionele gebruikers binnen justitie en door de rechtzoekenden als praktisch en gebruiksvriendelijk wordt ervaren. Digitalisering mag geen extra drempel worden; integendeel, het moet de toegang tot justitie laagdrempeliger maken. De rechterlijke orde is daarbij een volwaardige ICT-partner. We houden hierbij rekening met de werking van de bevoegdheden van de deelstaten en voorzien voor hen ook de nodige toegangen en de nodige koppelingen

met hun systemen. Dit kan nuttig zijn onder andere voor de opvolging van de werkstraffen en elektronisch toezicht, alsook in dossiers met betrekking tot jeugdbescherming.

- We maken Justitie mondiger, toegankelijker en transparanter door de openbare databank voor vonnissen en arresten eindelijk beschikbaar te maken en door zeker in mediagevoelige zaken ervoor te zorgen dat justitie de motivatie van haar vonnissen of arresten op een duidelijke en eenvoudige manier toelicht zodat deze voor elke burger begrijpelijk zijn. De voor het publiek nuttige algoritmen en tools die zijn uitgewerkt voor de magistratuur moeten ook op de publieke databank ter beschikking gesteld worden.
- Het portaal Just-on-Web (Belgisch Staatsblad) van de FOD Justitie moet worden uitgebreid, zodat ook onderhandse wijzigingsakten en jaarrekeningen van verenigingen en ondernemingen elektronisch kunnen worden neergelegd en digitaal geraadpleegd.
- We voorzien in een permanentie zodat burgers op ruimere tijdstippen hun gerechtelijk dossier kunnen gaan inkijken. Voor dossiers die reeds gedigitaliseerd zijn voorzien we kiosken op de vredegerichten om deze te raadplegen. Ook zorgen we ervoor dat medewerkers van de dienst Slachtofferonthaal steeds toegang krijgen tot de dossiers waarvoor zij gemandateerd zijn.
- In navolging van de rechtbank in Antwerpen voorzien we in iedere rechtbank van eerste aanleg een geïntegreerd onthaal waar de rechtzoekende terecht kan met al zijn vragen betreffende zijn dossier en ongeacht welke rechtbank bevoegd is. Tevens zorgen we in iedere rechtbank van eerste aanleg voor een welzijnsloket.
- We zorgen ervoor en zien erop toe dat alle actoren binnen ons justitieel systeem zich blijven inzetten op het voeren van duidelijke, eenvoudige en heldere communicatie op maat van elke rechtzoekende of groep van rechtzoekenden.
- Om de managementervaring die in onze rechtbanken en parketten is opgedaan te behouden en de ontwikkeling van managementstrategieën op lange termijn mogelijk te maken, staan wij toe dat de huidige korpschefs hun mandaat voor een derde periode te laten verlengen en dit met uitzondering van arrondissementen Brussel en Halle-Vilvoorde omwille van de taalrolalternatie van die mandaten. De Hoge Raad voor de Justitie blijft echter bevoegd om hen te selecteren en voor benoeming aan de Koning voor te stellen. We vragen hieromtrent een advies aan het College van Hoven en Rechtbanken en het Openbaar ministerie.
- De toegang tot justitie moet voor elke burger gegarandeerd zijn. Daarom zal de regering initiatieven ondersteunen die de toegankelijkheid tot de juridische bijstand en de juridische diensten voor financieel kwetsbare groepen bevorderen.

PROCEDURE

- We evalueren de vele procedureregels en bekijken waar het efficiënter en sneller kan opdat de duur van de procedures kan ingekort worden. Voorbeelden die daarbij onderzocht kunnen worden zijn:
  - Het beter benutten van de inleidingszitting,
  - De eisende partij verplichten bij de dagvaarding zijn inventaris van de reeds beschikbare stukken reeds mee te delen, het verplichten van de woonstkeuze in strafzaken voor beklagden die geen woonplaats of zetel in België hebben.
  - Het indexeren van de drempelwaarde om in burgerlijke zaken hoger beroep aan te tekenen. De mogelijkheid om beroep aan te tekenen tegen beslissingen van de vrederechter wordt daarbij gevrijwaard.
  - Een integrale schriftelijke beroepsprocedure als uitgangspunt voor bepaalde procedures voorop te stellen waarin gegarandeerd wordt dat op vraag van een partij evenwel nog steeds pleidooien zullen plaatsvinden. Het opzetten van gemeenschappelijke, interactieve tabellen in de parketten en rechtbanken waarop de status van de lopende zaken en het lot van de afgehandelde zaken te zien zijn zodat de korpschefs van de rechtbanken de timing van de zittingen doeltreffend kunnen beheren.
- De termijnen voor het indienen van beroepen en bezwaren variëren afhankelijk van het onderwerp (strafrechtelijk, civielrechtelijk, administratief, enz.). De termijn van 15 dagen voor het indienen van een verzet is te kort voor de rechtzoekende om zich bewust te zijn van zijn rechten, een advocaat te raadplegen, voor de advocaat om zich in te werken de zaak en om de nodige stappen te ondernemen om het beroep voor te bereiden. We harmoniseren deze termijnen op één vaste termijn van 30 dagen.

- Om dure en lange juridische procedures te helpen vermijden, promoten we efficiënte alternatieve geschillenoplossingen zoals bemiddeling, zowel binnen als buiten de rechtbanken. We stimuleren het ook via het pro-deosysteem. Natuurlijk worden deze alternatieven nooit verplicht. Iedereen heeft recht op toegang tot een rechter en een klassiek proces.
- De regering zal, in overleg met de bevoegde actoren, oplossingen zoeken om het probleem van de gerechtelijke achterstand aan te pakken, in het bijzonder in Brussel.

JURIDISCHE BEROEPEN

- In overleg met de betrokken beroepsorganisaties zetten we de modernisering van de juridische beroepen verder, de focus wordt hierbij gelegd op de klantvriendelijkheid van alle uitvoerders van deze juridische beroepen ten aanzien van elke burger.
- We evalueren de werking van de hervormde tuchtrechtbank voor gerechtsdeurwaarders en notarissen en passen de wetgeving aan waar nodig, om de tuchtrechtbank de nodige doeltreffendheid te geven. Ook het tuchtrecht voor advocaten wordt hervormd.
- We specificeren de criteria waaraan moet voldaan zijn om te kunnen opgenomen worden in het nationaal register voor gerechtsdeskundigen zodat de kwaliteit van de uitgevoerde expertises gegarandeerd wordt. Daarnaast dienen zij sneller betaald te worden en onderzoeken we of de vergoeding voor gerechtsdeskundigen opgewaardeerd dient te worden.

PRIVAATRECHT:

- We zetten de codificatie van het burgerlijk wetboek verder met die onderdelen die vooralsnog ontbreken met een specifieke focus op het afwerken van boek twee (personen en familie). Het Burgerlijk Wetboek neemt steeds vastere vorm aan, maar het is niet af: boeken 1, 2 partim, 3, 4, 5, 6 en 8 zijn in werking getreden, behalve boek 6 over de buitencontractuele aansprakelijkheid dat is in werking getreden op 1 januari 2025.
- Boek 7 over de bijzondere overeenkomsten was reeds in behandeling in de parlementaire commissie en daarvoor werd reeds een advies van de Raad van State bekomen. Boek 9 is al gedeeltelijk in behandeling in de parlementaire commissie (bijvoorbeeld persoonlijke zekerheden) en werd ook al advies van de Raad van State bekomen. Beide boeken zullen door de goede zorgen van Kamer kunnen worden afgewerkt. Boek 10 wordt door de Minister van Justitie ter goedkeuring voorgelegd aan de Regering en ingediend in de Kamer.
- We zorgen voor een modernisering van het afstammingsrecht. Binnen deze rechtstak moeten we evolueren van een sturende overheid naar een dienend recht. Een nieuw afstammingsrecht moet rekening houden met alle vormen van ouderschap en ertoe streven elke discriminatie weg te werken. Het belang van het kind staat hierbij centraal inclusief zijn recht op identiteit en afstammingsinformatie. Ook andere aspecten van het familierecht moeten daarbij onder de loep genomen worden.
- We onderzoeken de mogelijkheid om een zorgouderschap in te voeren, waarbij bepaalde dagelijkse beslissingen juridisch eenvoudiger moeten worden voor bijvoorbeeld plusouders die in een nieuw samengesteld gezin een belangrijke rol opnemen in de opvoeding van kinderen. Het belang van het kind staat hierbij steeds voorop.
- We maken het wettelijk mogelijk om een echtscheiding in onderlinge toestemming, opgesteld door een advocaat of notaris, te laten acteren door een ambtenaar van de burgerlijke stand voor zover er geen kinderen zijn waarvoor de wet een regeling vereist en de partijen een onderlinge overeenkomst hebben gesloten. Ook zetten we verder in op de uitrol van een ouderschapsplan, waarin ouders die uiteengaan zoveel als mogelijk afspraken maken over de verdere opvoeding van hun kind.
- De werking van de familierechtbanken en jeugdrechtbanken zal worden versterkt op basis van het wetenschappelijke rapport dat aan de Minister van Justitie is overhandigd, conform artikel 273 van de wet van 30 juli 2013, betreffende de oprichting van een familierechtbank en jeugdrechtbank.
- We zorgen ervoor dat kinderen in een kindvriendelijke omgeving terecht komen wanneer zij gehoord worden in rechtszaken

die hen kunnen aanbelangen. Het gesprek moet op maat van het kind plaatsvinden en het kind krijgt voor, tijdens en ook na het proces informatie. Bij voorkeur wordt het kind binnen een gerechtelijk kader bijgestaan door een advocaat die hiertoe een bijzondere opleiding gevolgd heeft. We rollen het proefproject van de familierechtbank te Gent verder uit.

- In het belang van de minderjarige maken we de aanwezigheid van de vrederechter facultatief in het kader van een verdeling van mede-eigendom waarbij een minderjarige betrokken is.
- We zorgen voor de invoering van een facultatief karakter van de instelpremie bij gerechtelijke en minnelijke openbare verkopen.
- We evalueren de regels van het Gerechtelijk Wetboek die bepalen welk deel van het inkomen voor beslag vatbaar is, waarbij onder meer wordt nagegaan of de huidige regeling een werkloosheids- of promotieval creëert. In geval van een wetsaanpassing, zoals het invoeren van extra schijven, wordt erover gewaakt dat het recht op een menswaardig inkomen nooit in het gedrang komt.

EREDIENSTEN

- We creëren, in overleg met de deelstaten en de betrokken veiligheidsdiensten, een uniform wettelijk kader voor de erkenning van eredienssten.

ASIEL EN MIGRATIE

Zowel de asiel- als de opvangdiensten kreunen vandaag onder een te hoge asielinstroom. Het aantal mensen dat aankomt in België om asiel aan te vragen is de laatste jaren zeer hoog. Het totaal aantal asielaanvragen sinds 2021 bedraagt meer dan 100.000. Ondanks recordinvesteringen in bijkomende capaciteit en personeel, kunnen ons land en de asiel-, migratie- en opvangdiensten deze permanente toename van aankomsten niet bolwerken. De administratieve achterstand en het gebrek aan opvangplaatsen blijven toenemen. Het terugdringen daarvan, met respect voor de mensenrechten, de Europese regelgeving en de Vluchtelingenconventie, is daarom een belangrijke doelstelling van deze regering. De sleutels hiertoe liggen zowel op Europees als nationaal vlak. Daartoe zullen de marges tot verstrenging binnen de Europese asiel- en opvangregelgeving, waar mogelijk en opportuun, maximaal worden uitgeput.

Om van migratie opnieuw een maatschappelijk en economisch positief verhaal te maken én om voldoende kwalitatieve opvang te kunnen bieden aan vluchtelingen die het echt nodig hebben, moeten we de instroom onder controle krijgen. De illegale, ongecontroleerde migratie kan niet langer worden geduld en moet stoppen. Onze samenleving kan dit niet langer dragen. Bovendien is illegale migratie en/of verdwijnen in de illegaliteit allesbehalve bevorderlijk, laat staan menswaardig voor de persoon in kwestie.

Migratie kan een positief verhaal zijn, maar dit kan enkel als ze gecontroleerd gebeurt en mensen aantrekt die hier ingeschakeld worden in het economische en maatschappelijke weefsel. Met andere woorden, door middel van legale immigratie onder duidelijk vastgestelde voorwaarden. Migratie – via welk kanaal dan ook – heeft immers altijd impact op onze samenleving en laat zich voelen op vrijwel elk maatschappelijk domein, zoals het woonbeleid, onderwijs, gezondheidszorg, etc.

Daarom is het noodzakelijk dat er een evenwicht is tussen derdelanders die naar hier komen voor hulp én zij die een directe meerwaarde betekenen, bijvoorbeeld specifiek geschoolden. De focus moet veel meer op werk- en studiemigratie liggen.

Zij die niet via arbeids- of studiemigratie naar dit land komen, moeten zo snel mogelijk geactiveerd worden, geïntegreerd en zelfredzaam worden in hun nieuwe samenleving. Daartoe worden de binnenkomstvoorwaarden aangescherpt. Enerzijds om te voorkomen dat nieuwkomers in armoede en preciaire omstandigheden terechtkomen, anderzijds door hen onmiddellijk kennis te laten maken met onze landstalen, westerse waarden en normen, hun rechten maar óók hun plichten. Voldoen zij hier niet aan, kunnen zij hier niet duurzaam verblijven.

Enkel zo kan migratie een succesverhaal worden. Voor de vreemdeling en voor onze maatschappij.

Een transparant en consequent migratiebeleid vraagt om heldere wetgeving. Het Migratiewetboek wordt herwerkt overeenkomstig het regeerakkoord en geïmplementeerd, inclusief de benodigde aanpassingen voor de implementatie van het EU Migratiepact. De eerste Ministerraad bepaalt de termijn waarbinnen het Migratiewetboek wordt voorgelegd. Zo nodig worden de juridische diensten tijdelijk versterkt.

ASIEL

ALGEMEEN

EUROPEES:

- Het migratiedebat zal de komende jaren binnen de Europese Unie volop verder woeden.

Migratie via clandestiene en secundaire over- en doortochten naar en binnenkomsten in Europa alsook de doorreis naar Europa is niet alleen nadelig voor migranten, maar zet ook de sociale cohesie onder druk en leidt tot een gevoel van verwerping onder de Europese burgers. Het is daarom van cruciaal belang geworden om de migratie-uitdagingen aan te pakken door een betere coördinatie tussen de lidstaten en een harmonisatie van de regels, met name om illegale binnenkomsten zoveel mogelijk te beperken en te zorgen voor een betere spreiding van het aantal aankomsten. We moeten het meedogenloze businessmodel van de internationale mensensmokkel doorbreken en de jaarlijks duizenden doden op de levensgevaarlijke smokkelroutes naar Europa tegengaan.

De regering geeft prioriteit aan de implementatie van het Europees Migratiepact en maakt daarbij optimaal gebruik van

de voorziene mogelijkheden. We dienen een nationaal implementatieplan in om onze wetgeving in overeenstemming te brengen met de nieuwe Europese regelgeving en onze diensten overeenkomstig te hervormen.

Op Europees niveau streeft deze regering naar betere grenscontroles en een herziening van de Terugkeerrichtlijn.

Samen met gelijkgezinde partners, werken we op Europees niveau verder aan de optimalisatie en hervorming van het Europees asielsysteem, die nodig is om de stabiliteit van de Europese Unie te waarborgen, de spanningen te verminderen en de ontvangstonstandigheden van migranten te verbeteren. Naast het Europees migratiepact zullen we desgevallend pleiten voor een versterking van de externe dimensie van het migratiebeleid, door meer en op verschillende manieren samen te werken met herkomst- en doorreislanden, maar ook door andere nuttig geachte pistes te verkennen.

- Dit land heeft de voorbije 10 jaar meer dan zijn “fair share” gedaan en disproportioneel veel asielzoekers opgevangen. Onze opvangcapaciteit is volledig verzadigd. Wanneer wordt vastgesteld dat de uitvoering van het MigratiePact praktisch niet haalbaar blijkt, dat de asielinstroom heel hoog blijft en veel EU-lidstaten hun verantwoordelijkheid niet nemen, doen we een beroep op de, in het solidariteitsmechanisme voorziene, financiële bijdrage. We zetten elke vorm van hervestiging stop zolang de asielcrisis duurt en zolang de achterstand niet is weggewerkt en het opvangnetwerk niet is afgebouwd.

NATIONAAL:

OPVANG

- Ons opvangnetwerk staat al jaren onder druk. Het is onaanvaardbaar dat verzoekers om internationale bescherming op straat slapen. We moeten tegemoet komen aan onze opvangplicht, maar moeten eveneens maatregelen nemen om de druk op de opvang aanzienlijk te verminderen. Daarom stellen we alles in het werk om de asielinstroom fors en structureel te verminderen en bouwen we, in een later stadium, eens deze maatregelen hun effect hebben gehad, het asielopvangnetwerk gradueel en gevoelig af. We voorzien altijd in voldoende bufferplaatsen om fluctuaties te beheren. Bij dit afbouwen verdwijnt prioritair de hotelopvang en daarna geleidelijk de opvang van asielzoekers in individuele huizen en appartementen via de OCMW's (LOI's). De landenlijst, op basis waarvan asielzoekers worden toegewezen aan een LOI, wordt onmiddellijk ingetrokken. Kwetsbare profielen worden opgevangen in kleinschalige, collectieve centra met aangepaste begeleiding.

Net zoals al onze buurlanden kiest België voortaan voor strikt materiële opvang in collectieve centra. Daarin krijgen asielzoekers op een menswaardige manier ‘bed, bad, brood en begeleiding’, zonder enige financiële tegemoetkoming. De opvang moet sober, met respect voor de menselijke waardigheid. In het kader van de penibele opvangcontext blijven we prioritair kiezen voor de meest kwetsbaren. We diversifiëren de opvang o.b.v de beschermingsgraad en voorzien in een ‘fast track’-behandeling voor personen uit landen met een lage beschermingsgraad.

In de huidige situatie op het terrein, met een toestroom van verzoekers om internationale bescherming die onze opvangcapaciteit ruimschoots overschrijdt, voorzien we o.a. in ambulante, socio-juridische en medische begeleiding, en voorzien we in basisneden zoals voeding. We onderzoeken de mogelijkheid om het principe van overmacht in de wet te verankeren, rekening houdend met de Europese wetgeving en rechtspraak.

We schrappen de mogelijkheid van een verplicht spreidingsplan van asielzoekers over het grondgebied uit de wetgeving.

- We passen de wetgeving aan opdat enkel materiële bijstand kan worden toegekend aan asielzoekers.
- Gelet op de almaar stijgende asielinstroom en hoge beschermingsgraad, zijn er problemen m.b.t. de uitstroom van internationaal beschermden uit de opvang naar de reguliere woningmarkt. In samenspraak met de deelstaten, kan er voorzien worden in noodplekken voor internationaal beschermden, in afwachting van hun transitie naar een eigen woonst. Dit gebeurt steeds in overleg met en mits goedkeuring van desbetreffende lokale besturen.
- We onderzoeken of de bevoegdheid van de arbeidsrechtbank voor beroepen tegen beslissingen betreffende de materiële hulp kan overgeheveld worden naar de RvV, gelet op de nood aan coherentie in de rechtspraak en de expertise over het vreemdelingenrecht die daar aanwezig is.

- Het registratie- en opvangsysteem wordt herbekeken. We evolueren naar een digitaal asielaanmeldsysteem op afspraak, waarbij voldoende garanties worden ingebouwd. Het is de doelstelling om zo snel mogelijk de registratiefase (na aanmelding) voor asielzoekers in België opnieuw te organiseren op een locatie waar alle relevante actoren aanwezig zijn (DVZ, Dienst Voogdij, Fedasil, CGVS, etc.) teneinde de coherentie en efficiëntie te verhogen.
- Uit de cijfers blijkt dat een aanzienlijk deel van de verzoekers om internationale bescherming, die een aanvraag indienen in België, reeds in een andere Europese lidstaat asiel hebben aangevraagd, of daar zelfs al internationale bescherming hebben gekregen. Om te kunnen voldoen aan onze opvangplicht en teneinde een snellere behandeling van deze verzoeken te kunnen garanderen, streven we ernaar deze secundaire migratiestromen maximaal tegen te gaan. Wanneer iemand reeds bescherming geniet in een andere lidstaat, moet België niet opnieuw dat verzoek om internationale bescherming onderzoeken. Overeenkomstig het EU-recht, moeten personen die al een asielaanvraag hebben ingediend in een andere lidstaat of waarvan het verzoek werd verworpen door een andere lidstaat, worden teruggestuurd naar de verantwoordelijke lidstaat. We onderzoeken of bepaalde maatregelen van het Europees Migratiepact versneld kunnen worden uitgevoerd om deze secundaire migratie tegen te gaan.
- Enkel verzoekers die voor het eerst een beschermingsaanvraag indienen, die geen lopende of afgehandelde asielprocedure in een andere Europese staat te hebben én onvoldoende middelen hebben om zelf in hun levensonderhoud te voorzien, krijgen een opvangplaats. Unieburgers en onderdanen van de Schengen geassocieerde landen worden uitgesloten van opvang. We geven werkende verzoekers om internationale bescherming, die worden opgevangen, voldoende tijd om duurzaam te voorzien in eigen levensonderhoud. Asielzoekers die in een ander land een asielaanvraag hebben ingediend, worden in afwachting van hun terugkeer naar de verantwoordelijke lidstaat of naar hun land van herkomst opgevangen in een Dublincentrum. Deze versoberde centra worden uitgebaat door de Dienst Vreemdelingenzaken en zijn uitsluitend gericht op terugkeer. Deze personen worden begeleid in een terugkeer en zullen enkel materiële hulp ontvangen wanneer een transfer buiten hun wil om (nog) niet gematerialiseerd kon worden.
- Meervoudige aanvragen worden maximaal ontmoedigd. We putten hiervoor alle juridische mogelijkheden uit, o.a. omtrent het verder inperken van het recht op opvang.
- We intensifiëren en moderniseren de ontradingscampagnes, ook online. We zetten in op nieuwe en meer interactieve communicatievormen, die bepaalde doelgroepen correcter kunnen informeren. We zorgen voor nieuwe, correcte en doelgerichte informatiecampagnes, o.a. over de specifieke aanpak voor verzoekers uit veilige landen of landen met een lage beschermingsgraad en over de effectieve behandelingstermijnen van de asielinstanties in België.
- Om de achterstand weg te werken, de uitstroom te verhogen en het asielbudget te doen inkrimpen, versterken we tijdelijk de asieldiensten.
- De regering zal zo snel mogelijk met een wetgevend initiatief naar de Ministerraad komen met een pakket crisisbestrijdingsmaatregelen om het opvangtekort aan te pakken en tot inperking van de instroom en opvang.

DE PROCEDURE

- Het is essentieel én in het belang van elke verzoeker om internationale bescherming om mee te werken aan zijn identificatie en aan het onderzoek naar zijn reisweg, aankomstdatum en asielrelaas. Enkel zo kan de procedure zo snel mogelijk worden doorlopen en krijgt men de bescherming waar men recht op heeft. De medewerkingsplicht van de verzoeker om internationale bescherming wordt daarom aangescherpt. Dat is immers essentieel om een terdege identificatie te kunnen doen en de reisweg en aankomstdatum te kennen.

Zoals reeds in veel EU-lidstaten het geval is, zal het uitlezen van de gsm, tablet of andere toestellen meteen en standaard bij elke asielaanvraag gebeuren. De procedure hiervan wordt wettelijk geregeld. Hiertoe wordt de beperking van het aantal ambtenaren van DVZ, dat bevoegd is om dergelijke uitlezing te doen, geschrapt (art. 81/1 Vreemdelingenwet).

Fraude ondermijnt het doel van en het vertrouwen in het asielsysteem en verkleint het draagvlak om mensen die daadwerkelijk bescherming nodig hebben, de nodige hulp en ondersteuning te bieden. Aanvragen tot internationale

bescherming waarbij er sprake is van doorslaggevende fraude worden dus geweigerd. Bij een gebrek aan medewerking, zoals wanneer men weigert zijn documenten af te geven of zijn gsm, tablet of andere toestellen te laten uitlezen ter verificatie, volgt in principe ook een weigering.

- De mogelijkheden tot impliciete intrekkingen worden maximaal toegepast.
- Elke verzoeker dient teruggestuurd te worden naar de voor hun asielaanvraag bevoegde lidstaat. Er wordt maximaal ingezet op het nemen van Dublin-beslissingen.
- De praktijk van het indienen van opeenvolgende asielaanvragen en beroepsprocedures door afgewezen asielzoekers legt een onaanvaardbaar zware druk op het asiel- en opvangsysteem. De regering brengt daarom in kaart welke marges het Europees recht biedt om dit in te dijken. Deze marges worden zoveel als mogelijk uitgeput. Zo onderzoeken we o.m. de mogelijkheid om:
  - het aantal opeenvolgende verzoeken te beperken en deze procedures niet schorsend te maken en daar geen verlengd opvangrecht aan te koppelen;
  - het gegeven dat een verzoeker om internationale bescherming niet binnen een bepaalde termijn zijn asielaanvraag heeft ingediend, te hanteren als een element dat kan leiden tot een weigering. Het feit dat men nalaat onmiddellijk een asielaanvraag in te dienen, geeft immers duidelijk aan dat er geen sprake is van een vrees, op basis waarvan men bescherming nodig heeft.
- Om de kwaliteit van de rechtsbijstand te garanderen, kennen we het praktiseren van vreemdelingenrecht voortaan toe aan een gespecialiseerde poule van advocaten die daarvoor aangeduid worden door het Bureau voor Juridische Bijstand (naar analogie met jeugdadvocaten). We herevalueren de remuneratie van de kosteloze juridische bijstand en verscherpen de controle op en strijd tegen misbruik.
- Bij verzoekers met een lage erkenningsgraad start het terugkeertraject onmiddellijk, om hen op die manier een zo duidelijk en transparant mogelijk perspectief te bieden. De terugkeerbegeleiding begint na het indienen van het verzoek tot internationale bescherming. De afgewezen asielzoeker wordt vanuit het opvangcentrum onmiddellijk gevat in het kader van vrijwillige terugkeer. Er wordt een terugkeercontract voorgelegd, met duidelijke afspraken omtrent de medewerkingsplicht en de afgifte van identiteitsdocumenten. Weigert men hieraan mee te werken, wordt onmiddellijk overgegaan tot een gedwongen terugkeertraject.
- De asielprocedure neemt nu teveel tijd in beslag, waardoor de druk op het opvangnetwerk niet afneemt en mensen soms jarenlang moeten wachten op een beslissing. We rationaliseren de verschillende stappen, die worden gevolgd bij het doorlopen van de procedure. De behandelingstermijn van een verzoek om internationale bescherming moet zo kort mogelijk zijn, overeenkomstig de Europese bepalingen.

HET BESCHERMINGSSTATUUT

- Het recht op asiel en bescherming is fundamenteel. Zij die bescherming nodig hebben, moeten hierop aanspraak kunnen maken. Een erkenning als vluchteling is een specifieke status voor vreemdelingen die vluchten omwille een persoonlijke vrees voor vervolging en moet als dusdanig worden beschouwd. De subsidiaire bescherming is de basisbeschermingsstatus die door het Europees recht wordt geboden aan personen die vluchten voor o.a. oorlogsgeweld en onmenselijke behandeling.

In België bestaat er echter een onevenwicht in de toekenning van deze verschillende beschermingsstatuten, in vergelijking met andere lidstaten.

Het erkenningspercentage voor de vluchtelingenstatus ligt in België aanzienlijk hoger dan dat voor het toekennen van subsidiaire bescherming. Dit kan verklaren waarom ons land tot de meest gewilde landen in de EU behoort voor asielzoekers. Deze status opent immers meer rechten dan de subsidiaire beschermingsstatus.

Het is daarom noodzakelijk om de redenen voor dit onevenwicht te onderzoeken en dit grondig aan te passen door

nieuwe maatregelen te nemen, met respect voor de letter en de geest van de Conventie van Genève.

De beschermingscriteria worden in de meest strikte zin geïnterpreteerd. Er moet een duidelijk onderscheid zijn tussen de verschillende beschermingsstatuten, zoals voorzien door het EU-recht.

Het CGVS streeft naar een beknoptere motivering van de weigering van de vluchtelingenstatus, wat ervoor kan zorgen dat een grotere toekenning van de status van subsidiaire bescherming zonder bijkomende grote werklast kan gebeuren.

Rechtscolleges, en met name de Europese, moeten strenger toezicht houden op de beslissingen van de nationale migratie-instanties in het licht van het Europese recht, dat misbruik op het gebied van bescherming en sociale voorzieningen bestraft.

We moeten waken over ons asielbeleid, dat niet ruimer mag zijn dan dat van onze buurlanden. Daarom overlegt de Minister voor Asiel en Migratie periodiek met zijn collega's uit Nederland, Frankrijk, Duitsland en Luxemburg.

- Families waarvan het verzoek om internationale bescherming werd afgewezen, laten in sommige gevallen een minderjarig kind een nieuwe aanvraag indienen, enkel en alleen om de opvang van de familie verder te verlengen. In dit geval, worden dergelijke aanvragen onontvankelijk verklaard. Hun recht op opvang wordt beperkt.
- Vluchtelingen krijgen in eerste instantie enkel een verblijf van beperkte duur in België. Is de reden van hun verzoek om internationale bescherming niet langer van toepassing, kunnen ze het grondgebied verlaten. Dat moet ook effectief bewerkstelligd worden. Een systematische periodieke evaluatie van de veiligheidssituatie in de herkomstlanden, alsook van de individuele vrees tot vervolging van erkend vluchtelingen en subsidiair beschermden wordt wettelijk verankerd. Ook hiertoe worden de asielinstanties versterkt.
- Vluchtelingen, subsidiair beschermden en verzoekers om internationale bescherming die een gevaar vormen voor onze openbare orde of nationale veiligheid verliezen hun status of de mogelijkheid op een beschermingsstatuut. Ook dit vormt een prioriteit voor de regering en het CGVS, met de oprichting van een aparte veiligheidscel die zich hierop toespitst.

BINNENKOMST ALGEMEEN

- We verhogen de retributie en breiden uit waar mogelijk, met respect voor het juridisch kader.
- Elke vorm van gelijktijdige cumulatie van beschermings- en verblijfsprocedures wordt, waar mogelijk, volledig uitgesloten. Zo vermijden we een overbevraging van onze migratiediensten en verzekeren we transparantie over de verblijfssituatie van de vreemdeling.
- Men heeft recht op verblijf wanneer de voorwaarden vervuld zijn en blijven. Verblijfskaarten kunnen tijdens de periode van beperkte verblijfsduur op elke moment ingetrokken worden als men niet meer voldoet aan specifieke voorwaarden. We controleren hier actief op aan de hand van een betere samenwerking en infodoorstroming met de steden en gemeenten, de deelstaten en politiediensten. Via samenwerkingsovereenkomsten met de bevoegde overheden (zoals de POD MI) wordt ingezet op betere, efficiëntere en digitale informatie-uitwisseling met de DVZ.
- De mogelijkheden om een einde te maken aan het verblijf worden verruimd, o.a. op basis van de integratie-inspanningen (overeenkomstig art. 1/2, §3 van de Vreemdelingenwet) en openbare orde. We automatiseren de info-uitwisseling tussen de bevoegde overheidsdiensten (waaronder de POD MI), politie, parket en inlichtingendiensten.
- Er wordt een aangepast (vervolgings-)beleid gevoerd om transmigratie aan te pakken. Dergelijk beleid vergt een multidisciplinaire aanpak met alle betrokken actoren (DVZ, politiediensten, parketten, etc.). Ook moet volop worden ingezet op identificatie van de aangetroffen transmigranten en moeten prioritair terugname-akkoorden met de landen van herkomst worden afgesloten of desgevallend versterkt met het oog op het faciliteren van de terugkeer van onderschepte transmigranten.

- In bepaalde gevallen kunnen gemeenten en diplomatieke posten zelf verblijfs- en visumaanvragen goedkeuren. De toekenning ervan moet worden geharmoniseerd, in samenwerking met de DVZ en rekening houdend met de aanbevelingen van het Rekenhof. DVZ organiseert hierover extra opleidingen over de wettelijk bepalingen en toepassing ervan. DVZ krijgt de mogelijkheid om goedkeuringen te controleren en hierover ook de motivering omtrent de toekenning van verblijfsrecht te vragen en op te treden wanneer blijkt dat iemand ten onrechte verblijfsrecht heeft bekomen of wanneer de wetgeving te ruim werd gehanteerd.

Bij vermoedens van fraude, misbruik of foutieve toepassing van de toekenningsregels, wordt desbetreffende gemeente of diplomatieke post geauditeerd, wat ertoe kan leiden dat deze tijdelijk onder curatele wordt geplaatst. De gemotiveerde beslissing tot auditeren komt toe aan de minister van Asiel en Migratie. Wanneer het een diplomatieke post betreft, gebeurt dit in overleg met de Minister van Buitenlandse Zaken. De regering neemt een gemotiveerde beslissing op voorstel van de Ministerraad over het onder curatele plaatsen.

Zo nodig, hevelen we voormelde bevoegdheid over naar de DVZ.

Om deze reden registreren en centraliseren we alle cijfers hieromtrent bij de DVZ. Zowel de aanvragen, als de goedkeuringen en weigeringen.

- In geval van uitzonderlijke omstandigheden, zoals een ernstige bedreiging van de openbare orde of binnenlandse veiligheid of massale illegale migratiestromen, voeren we tijdelijke grenscontroles uit aan onze binnengrenzen.
- Er komt geen collectieve regularisatie. Individuele regularisatie vormt een absolute uitzondering en valt uitsluitend onder de discretionaire bevoegdheid van de bevoegde minister. In principe geldt dat als een vreemdeling naar België wil komen, hij dit uiteraard moet doen volgens de geldende procedures. Zo niet, worden de netwerken van mensensmokkelaars in stand gehouden. Als de persoon zijn land ontvlucht om legitieme redenen, bestaan er statuten voor internationale bescherming.
- Personen die illegaal op ons grondgebied verblijven, moeten worden ontmoedigd om te blijven en moeten uit eigen initiatief de beslissingen tot het verlaten van het grondgebied uitvoeren die hen zijn opgelegd. Zo niet, is het normaal dat het staatsgezag wordt toegepast door middel van uitwijzingen uitgevoerd door de bevoegde autoriteiten.

VISA KORT VERBLIJF

- Het gebruik van een Schengenvisum kort verblijf moet voor mensen, die regelmatig naar EU reizen voor familiebezoek of professionele redenen én die de regels telkens respecteren, gefaciliteerd worden, via het gebruik van multiple entry visa.
- In geval van 'risicovolle' visa kort verblijf wordt een borgsom gevraagd, die pas terugbetaald wordt indien de persoon effectief terugkeert.

MAXIMALE INTEGRATIE

- Integratie is essentieel om een sterke basis te leggen en een toekomst op te bouwen binnen de nieuwe gemeenschap. Daarom worden de rechten en plichten, waarden en normen die in onze samenleving gelden, toegelicht in een bindende nieuwkomersverklaring die elke nieuwkomer ondertekent bij de visum- of verblijfsaanvraag. Hiermee stemmen zij in met de strikte neutraliteit van de staat en de gelijkheid tussen mannen en vrouwen. De federale regering sluit hierover een samenwerkingsakkoord af met de deelstaten. Wie dit weigert, de bepalingen in de nieuwkomersverklaring niet respecteert en zich – overeenkomstig art. 1/2, §3 van de Vreemdelingenwet – onvoldoende integreert in onze samenleving, wordt de toegang tot dit land ontzegd of verliest desgevallend z'n verblijfsrecht.
- Een permanent verblijfsrecht wordt pas toegekend onder de volgende bindende en cumulatieve voorwaarden:
  - de aanvrager moet slagen in een taal- en inburgeringstest (die een verklaring van instemming met de strikte neutraliteit van de staat, de gelijkheid tussen mannen en vrouwen), waarvan de modaliteiten bepaald worden door de regio van

woonplaats.

- de aanvrager moet nog steeds voldoen aan de voorwaarden die golden voor het uitreiken van zijn visum- of verblijfsaanvraag.
- de aanvrager mag geen gevaar zijn voor de openbare orde of nationale veiligheid.
- de aanvrager betaalt een retributie die de kosten van dit alles dekt.
- de aanvrager kan voorzien in zijn eigen levensonderhoud en mag niet ten laste zijn van het sociaal bijstandstelsel (behoudens uitzonderingen zoals personen die een IVT ontvangen en niet activeerbaar zijn en personen met een IGO).

Dit is niet van toepassing op Unieburgers.

Ook hier wordt de info-uitwisseling tussen de verschillende bevoegde overheidsdiensten, politie, parket en inlichtingendiensten geautomatiseerd.

GEZINSHERENIGING

- Gezinshereniging is een van de belangrijkste migratiekanalen naar België maar vertoont qua procedure en qua opvolging veel gebreken. We optimaliseren daarom de procedure zodat integratie maximaal wordt gestimuleerd en het risico op armoede wordt geminimaliseerd. Dit is essentieel, gelet op het feit dat de aanvrager in eerste instantie vaak nog afhankelijk is van de gezinshereniger hier. De toelatingsvoorwaarden worden aangescherpt. We koppelen gezinshereniging aan bindende (pre) inburgeringsvoorwaarden, voor zowel de gezinshereniger als de aanvrager, hetgeen de startpositie van de gezinsherenigers gevoelig moet verbeteren.

INTERNATIONAAL BESCHERMDEN

- Conform het EU-recht en teneinde deze nieuwkomers te stimuleren om zo snel mogelijk zelfredzaam te zijn, herleiden we de 'voorwaardenvrije periodes' tot 6 maanden, met als flankerende maatregel de mogelijkheid om het aanvraagdossier binnen een zekere termijn te vervolledigen.
- Het recht op gezinshereniging met subsidiair beschermden wordt ingeperkt. De voorwaardenvrije periode is niet van toepassing in dit geval. Er wordt een wachttermijn van 2 jaar ingevoerd. Deze termijn gaat in vanaf de toekenning van de subsidiaire beschermingsstatus. Een subsidiair beschermde kan altijd zijn minderjarig, niet-begeleid kind laten overkomen en gelden deze voorwaarden aldus niet. In dat geval geldt een voorwaardenvrije periode van 6 maanden.
- Gezinsvorming is niet mogelijk met subsidiair beschermden.

ALGEMEEN

- We passen de huidige wachttermijn aan.

In geval van "gezinsvorming" (i.e. wanneer een gezinscel ontstaat nadat de gezinshereniger zich hier gevestigd heeft) moet de gezinshereniger minstens twee jaar legaal verblijf (te rekenen vanaf de toekenning van het verblijfsrecht) kunnen aantonen, voordat zijn gezinsleden zich eventueel bij hem kunnen voegen.

Wanneer het gaat om hereniging van een bestaande gezinscel, geldt een wachttermijn van 1 jaar.

Personen die een verblijfsrecht hebben bekomen obv een medische of humanitaire regularisatie moeten steeds een wachttermijn van 2 jaar legaal verblijf vanaf de toekenning van hun verblijfsrecht respecteren, voordat hun gezinsleden zich eventueel bij hen kunnen voegen.

Voormelde wachttermijnen gelden niet wanneer men zich wil laten herenigen door zijn minderjarig, niet-begeleid kind. Ook hooggeschoolde studie- en arbeidsmigranten moeten niet voldoen aan deze voorwaarde. Conform het EU-recht kan deze wachttermijn niet opgelegd worden aan gezinsleden die zich herenigen met erkend vluchtelingen.

- In geval van gezinsvorming, moet de aanvrager voorafgaand aan de visumtoekenning geslaagd zijn voor zowel een inburgeringstest, (met o.a. de instemming met de strikte neutraliteit van de staat en de gelijkheid tussen mannen en vrouwen), als een taalttest.

Wanneer het gaat om hereniging van een bestaande gezinscel, wordt de inspanningsverbintenis gecontroleerd bij de visumtoekenning. Deze verplichte inburgering vormt een determinerend element in de beoordeling van de visumaanvraag.

De taal wordt bepaald door de regio waar men zich zal vestigen. De inhoud van deze testen worden bepaald door de Gemeenschappen. De organisatie van deze tests in het buitenland zal in overleg met Buitenlandse Zaken gebeuren.

Dit geldt, conform het EU-recht, niet voor gezinsleden die zich herenigen met erkend vluchtelingen.

- Indien de aanvraag in België wordt ingediend, moet de persoon een inburgeringsattest voorleggen en op het ogenblik van de aanvraag een tewerkstelling hebben (vast of tijdelijk) of een studie volgen, waar mogelijk binnen de marges van de Europese regelgeving.
- Ook de gezinshereniger moet op succesvolle wijze een inburgerings- en taalttest afgelegd hebben. De inhoud hiervan wordt eveneens bepaald door de Gemeenschappen. Dit geldt niet voor de gezinshereniger die beschikt over een arbeidsovereenkomst van onbepaalde duur.
- De inkomensgrens wordt verhoogd naar 110% van het GMMI, en telkens met 10% bijgesteld per persoon extra die zich wenst te herenigen met het gezinslid in België. De wet verduidelijkt expliciet welke inkomsten wel dan niet worden meegerekend. Middelen uit sociale bijstandsstelsels en uitkeringen (zoals de inschakelingsuitkering en de overbruggingsuitkering) worden uitgesloten. De werkloosheidsuitkering wordt enkel in aanmerking genomen voor zover de gezinshereniger kan bewijzen dat hij actief werk zoekt. Voldoet men hier niet aan, moet de aanvrager zelf bewijzen dat de gezinshereniger in het levensonderhoud van zijn gezin kan voorzien. Doet men dat niet of onvoldoende, wordt de aanvraag geweigerd. Wie naar hier migreert, mag niet ten laste vallen van ons sociaal bijstandsstelsel.
- We leggen de nadruk op het vermijden en beschermen van mogelijke slachtoffers van schijnrelaties en onderzoeken de waarachtigheid van de relatie zeer streng. We uniformiseren de aanpak van schijnrelaties en organiseren meer opleidingen voor de ambtenaren van de burgerlijke stand en van de diplomatieke posten. Bij de minste twijfel wordt het parket ingeschakeld voor een onderzoek schijnrelatie.
- Met het oog op een betere integratie en teneinde gedwongen huwelijken te voorkomen, eisen we – waar mogelijk – dat de gezinshereniger en zijn partner minimum 21 jaar oud zijn, alvorens de aanvrager zich kan voevoegen bij de gezinshereniger in dit land.
- Gedwongen huwelijken, polygame huwelijken en huwelijken met minderjarigen worden nooit erkend noch aanvaard en komen nooit in aanmerking voor gezinshereniging.
- Huwelijken bij volmacht worden niet aanvaard als grond voor gezinshereniging.
- We maximaliseren de controle op de aanvragen gezinshereniging met een partner, die worden ingediend om iemand te vervoegen die zelf via gezinshereniging naar dit land migreerde om zich te vervoegen met zijn partner.
- Het hebben van een kind wordt in het kader van de beoordeling van de duurzaamheid en stabiliteit van een liefdesrelatie niet langer aanzien als een doorslaggevend bewijs maar als een weerlegbaar vermoeden daarvan.
- Daders van zedenfeiten, intrafamiliaal of gendergerelateerd geweld, personen wiens partner slachtoffer werd van (huwelijks)achterlating worden uitgesloten van het recht om herenigd te worden met een partner of een kind.
- Herhaalde aanvragen zonder nieuwe elementen die de kans op het verkrijgen van een verblijf significant verhogen, worden onontvankelijk verklaard. We pakken het manifest oneigenlijk gebruik van de gezinsherenigingsaanvragen aan, die enkel worden ingediend om het verblijf te verlengen en om de terugkeer te verhinderen.
- De automatische toekenningen van verblijf wegens overschrijding van de behandelingstermijn wordt geschrapt, conform

Europese rechtspraak. De binnenkomstvoorwaarden worden steeds onderzocht. Er worden algemeen termijnen van orde voorzien. Voor de statuten waarvoor de Europese regelgeving verplicht om de gevolgen in het nationale recht te bepalen, wordt een automatische en impliciete weigeringsbeslissing voorzien.

ARBEIDSMIGRATIE

- We ondersteunen maximaal vanuit het federaal niveau het arbeidsmigratiebeleid van de deelstaten. We zorgen ook voor een terdege info-uitwisseling tussen alle bevoegde diensten.
- Om een werkzaamheidsgraad van 80% in 2030 te bereiken, moeten er ook doelgerichte maatregelen worden genomen om migranten beter te integreren op de arbeidsmarkt. Om dit doel te bereiken, nemen we prioritair maatregelen en kijken we hiervoor naar de rapporten van de Nationale Bank van België en de Hoge Raad voor de Werkgelegenheid.
- We zetten verder in op het stroomlijnen van de gecombineerde vergunningsprocedure en maatregelen ter bescherming van werknemer-gecombineerde vergunninghouders die slachtoffer zijn van sociale inbreuken door de werkgever.
- We passen de gecombineerde vergunningsprocedure toe op de verblijfsaanvragen als au-pair.
- De behandelingstermijnen van de gecombineerde vergunning worden verder verkort door het personeelsbestand op peil te houden, de blijvende prioriteit van de single permit module binnen het digitaliseringstraject eMigration en het onderzoeken of een parallelle behandeling door DVZ en het Gewest van ontvankelijke dossiers mogelijk is.
- We zorgen ervoor dat legale arbeidsmigratie inpast in een globale migratiestrategie die focust op internationale samenwerking. We moeten daarbij selectief zijn en werken enkel samen met landen die ook bereid zijn mee te werken aan terugkeer, zodat legale arbeidsmigratie een hefboom tegen irreguliere migratie wordt. We verwachten dat die landen actief meewerken aan het terugname- en verwijderingsbeleid.
- De strijd tegen schijnconstructies en uitbuiting van arbeidsmigranten via detachering moet scherper, de controles strenger. Dat vereist, naast een Europese samenwerking op het vlak van arbeidsvoorwaarden als sociale zekerheid, ook doorgedreven en strenge, periodieke controles.
- Economische migranten die niet langer voldoen aan de binnenkomstvoorwaarden, moeten terugkeren naar hun land van herkomst. De periode van behoud van verblijf van 3 maanden voor gecombineerde vergunningshouders wordt veralgemeend. Voor gecombineerde vergunningshouders die het slachtoffer zijn van sociale inbreuken door de werkgever, wordt een verlengde periode van behoud van verblijf van 6 maanden toegekend.
- Ons sociaal zekerheidsstelsel moet betaalbaar blijven voor zij die hulp nodig hebben. We gaan welvaartstoerisme en elke vorm van misbruik van ons werkloosheidsstelsel. In dat perspectief, pleiten we ervoor dat de Unieburgers die zich in België vestigen kunnen genieten van een werkloosheidsuitkering op voorwaarde dat zij effectief in België verblijven en dat ze beschikbaar zijn op de arbeidsmarkt.

Ook bepleiten we op Europees niveau een aanpassing van de Verordening zodat men 12 maanden hier moet gewerkt hebben (met de mogelijkheid om arbeidsprestaties uit andere EU-lidstaten te totaliseren) om recht te hebben op een werkloosheidsuitkering.

- Geestelijke beoefenaars van erkende erediensten moeten slagen voor een inburgerings- en taalttest om een gecombineerde vergunning te bekommen. Houden zij zich niet aan de taalvereisten, geven zij blijk van radicalisering en respecteren zij onze verlichte waarden en normen niet, zoals gelijkwaardigheid van ieder en scheiding Kerk en staat, wordt hun verblijfsrecht ingetrokken en worden ze onmiddellijk en gedwongen het land uitgezet.

STUDIEMIGRATIE

- België moet competitief zijn in de *war for talent* om een topniveau op vlak van onderzoek, innovatie te garanderen en onze kenniseconomie maximaal te ondersteunen. We blijven inzetten op hogeschoolde studiemigratie en onderzoekers. De procedures zullen worden verkort en versneld.
- In samenspraak met de deelstaten sensibiliseren we de onderwijsinstellingen over hun verantwoordelijkheid bij het controleren van de toelatingsvoorwaarden voor buitenlandse studenten, o.a. wat betreft de authenticiteit van documenten.
- We voeren een meer doorgedreven screening door op wetenschappelijke en economische spionage en infiltratie voor bepaalde profielen van buiten de EU die worden gesponsord door staatsbeurzen. Dat geldt ook voor de bedrijfswereld. Wij ijveren in deze eveneens voor een systematische samenwerking met de bevoegde inlichtingendiensten.
- De mogelijkheid tot tenlastenemingen voor studentenvisa wordt ingeperkt. Enkel de buitenlandse studenten met voldoende bestaansmiddelen en die beschikken over een bepaalde som geld, die bij voorkeur wordt gestort op een geblokkeerde rekening, zullen een visum toegekend krijgen. Het gebruik van een geblokkeerde rekening wordt maximaal aangemoedigd. Ze moeten eveneens een terugkeerborgsom betalen als voorwaarde voor hun studentenvisum.
- De regeling omtrent de garantstelling wordt verstrengd. Zo moet de garant werkelijk in België wonen en de Belgische nationaliteit hebben of minstens permanent verblijfsrecht. Een garant mag maar 1 persoon ten laste nemen en moet over voldoende, regelmatige en stabiele bestaansmiddelen beschikken. Er wordt voorzien in uitzonderingen voor ouders die zich garant stellen voor hun kinderen. De termijn waarbinnen de garant verantwoordelijk blijft voor het terugbetalen van de door de vreemdeling gemaakte kosten, wordt uitgebreid. We richten een garantendatabank op, waartoe de nodige stakeholders toegang krijgen. Zo maximaliseren we de garantie op terugbetaling van schulden en kosten, inclusief repatriëringskosten. Er wordt eveneens een zwarte lijst opgesteld voor insolvabele en onbetrouwbare garanten.
- In samenwerking met ons hoger onderwijs, evalueren we de binnenkomstvoorwaarden voor derdelander-studenten en worden die zo nodig verstrengd. Zo ook met de studievoortgangsvoorwaarden, op basis waarvan men beoordeelt of de derdelander-student zijn studies niet op overdreven wijze verlengt. Een buitenlandse student kan maar tweemaal van studierichting veranderen, en dit tijdens de eerste 2 jaar van zijn verblijf. Diezelfde evaluatie dringt zich op inzake de intra-Europese mobiliteitsbepalingen.
- Studiemigratie vanuit landen waar fraude schering en inslag is en waarvan het duidelijk is dat dit migratiekanaal voor andere doeleinden dan studies wordt misbruikt, wordt in het nationaal belang tijdelijk on hold gezet.

KWETSBARE PROFIELEN

MINDERJARIGEN

- Het hoger belang van het kind staat steeds centraal in ons migratiebeleid.
- Om kinderen en jongeren zo snel mogelijk en met de juiste begeleiding te kunnen helpen, versnellen we en hevelen we de identificatieprocedure en leeftijdsbepaling van verklaarde minderjarigen van Dienst Voogdij over naar een aparte dienst ter bescherming van niet-begeleide minderjarigen op de vlucht, om zo het huidige probleem van de versnippering over verschillende beleidsdomeinen heen, tegen te gaan. Daar worden de identificatieprocedures en leeftijdsbepaling gecentraliseerd en wordt de samenwerking en doorstroom wat betreft opvang en samenwerking met de gemeenschappen (jeugdhulp) gecoördineerd. Ook de regeling rond de voogdij van NBMV'en wordt herbekeken. Er wordt een permanentie wettelijk verankerd, om te verzekeren dat elke geïdentificeerde minderjarige zo snel mogelijk geholpen kan worden via opvang en voogdij. We bekijken de mogelijkheid tot onmiddellijke aanstelling van een voorlopige voogd voor iedere jongere. We zorgen voor een screening van elke voogd en verzekeren de professionalisering en kwaliteit van de voogden.

- De leeftijdstesten moeten zo snel mogelijk worden uitgevoerd. Er wordt een regeling uitgewerkt met voldoende waarborgen voor de minderjarigen, waarbij een medische test niet nodig is om de meerderjarigheid vast te stellen wanneer er overtuigende elementen zijn die wijzen op (manifeste) meerderjarigheid. Indien na de leeftijdstest blijkt dat betrokkene manifest niet minderjarig is, worden de kosten op hem verhaald.
- De regering neemt maatregelen om de netwerken van mensenhandel en -smokkel snel en doelgericht op te rollen, maar ook om minderjarige slachtoffers beter te beschermen en begeleiden:
  - Het statuut en de bescherming van minderjarige slachtoffers die het slachtoffers zijn van mensenhandel wordt aangepast en uitgebreid naar slachtoffers van kindhuwelijken.
  - Er wordt voor deze NMBV een aparte beveiligde opvangstructuur opgezet

STRIJD TEGEN MENSENHANDEL- EN SMOKKEL

- De strijd tegen mensenhandel- en smokkel moet worden opgevoerd. We optimaliseren daartoe ons multidisciplinair samenwerkingsmodel. De aanbevelingen van de commissie mensenhandel gelden hierbij als leidraad. Om eenheid van visie en uitvoering te bevorderen, richten we zoals overeengekomen in de commissie mensenhandel het Nationaal Coördinatiecentrum ter Bestrijding van Mensenhandel en Mensensmokkel op, dat fungeert als centraal aanmeldpunt, het operationele informatie- en analysecentrum en de intrafederale interdepartementale coördinatiecel die een proactieve coördinatie rol op zich neemt. Om kostenefficiëntie te verzekeren vragen we de doorlichting van het huidige model door het Rekenhof. Het Coördinatiecentrum rapporteert jaarlijks aan de Kamer.
- In de strijd tegen mensenhandel en uitbuiting, worden sociale inspecties, politie en justitie versterkt en opgedreven en er wordt ingezet op doelgerichte grootschalige sensibiliseringscampagnes die verwijzen naar het centrale aanmeldpunt voor slachtoffers van mensenhandel.
- Onderzoekersrechters, referentiemagistraten en inspecteurs worden opgeleid en aangeduid om mensenhandel en economische uitbuiting op te sporen en te bestraffen. Dit soort misdrijven moeten zwaarder bestraft worden.
- Op Europese en internationaal niveau pleiten we voor een ketenaanpak, samenwerking en informatie-uitwisseling. Onderzoeksteams passen ook hier het principe “follow the value” toe.
- De financiering van de gespecialiseerde centra voor de opvang en begeleiding van slachtoffers van mensenhandel wordt, in samenwerking met de deelstaten, herbekeken en geoptimaliseerd waar nodig, ook wat betreft het aantal opvangplaatsen. We hebben hier bijzondere aandacht voor de complexe interferedele bevoegdheidsverdeling en verduidelijken de respectievelijke verantwoordelijkheden, voor zowel meerderjarige- als minderjarige slachtoffers, inclusief in geval van noodsituatie die zorgt voor een plotse toename van het aantal slachtoffers zoals afgelopen jaren zich meermaals heeft voorgedaan.

FRAUDEBESTRIJDING

- De strijd tegen alle mogelijke vormen van fraude, zoals in asiel, identiteit, schijnrelaties en -ouderschap, voeren we op. Daarvoor versterken we de fraudecellen bij onder andere de Dienst Vreemdelingenzaken.
- We voeren een zerotolerantie in op vlak van asiel fraude. We bevorderen de samenwerking met andere landen wat betreft het detecteren van internationaal beschermden die sinds het bekomen van hun beschermingsstatuut ongeoorloofd (kort) terugkeren naar hun herkomstland. Er wordt geen tijdslimiet meer voorzien waarbinnen de Dienst Vreemdelingenzaken om de beëindiging of intrekking van de status te vragen aan het CGVS. De fraudecoördinator wordt versterkt in zijn werking.

OPENBARE ORDE, CRIMINALITEIT EN NATIONALE VEILIGHEID

- De mogelijkheden tot beperking van het verkrijgen of behouden van het verblijfsrecht van vreemdelingen die een gevaar vormen voor de openbare orde of nationale veiligheid worden maximaal benut. Vreemdelingen die misdrijven hebben gepleegd of een gevaar vormen voor de openbare orde of nationale veiligheid, verliezen hun recht op verblijf en moeten onmiddellijk gedwongen worden gerepatriëerd. Geradicaliseerde vreemdelingen en haatpredikers zijn niet welkom en moeten het land verlaten.
- We zetten in op een uitbreiding van het succesvolle samenwerking tussen politie en migratiediensten in het kader van het project 'high trouble' om veelvuldige overlastplegers sneller terug te sturen.
- De gronden van weigering, beëindiging en intrekking van verblijf o.b.v. het gevaar dat uitgaat van de persoon en/of o.b.v. een veroordeling tot een gevangenisstraf worden waar mogelijk uitgebreid. Zo ook de mogelijkheden voor de DVZ om het onbeperkt verblijf na een intrekking van de status te beëindigen. De toepassing hiervan en hun effectieve uitwijzing vormen een absolute topprioriteit van deze regering.
- De gegevensuitwisseling met en inzage in noodzakelijke informatie van de veiligheids- en inlichtingendiensten wordt in dat kader geoptimaliseerd, zodat elke migratiedienst en beroepsinstantie een terdege beslissing kan nemen.
- We voeren ook een levenslang inreisverbod in voor terroristen en geradicaliseerden op de OCAD-lijst 'entité A'. De duur van een inreisverbod voor zware criminelen wordt zoveel mogelijk opgetrokken.
- Interstatelijke overbrengingen van vreemde gedetineerden naar eigen land moeten gesystematiseerd worden. Hiertoe wordt de bevoegde sectie van de FOD Justitie versterkt. Ook zal de overheid haar inspanningen voortzetten om bilaterale overeenkomsten te sluiten met de landen van herkomst.
- Gezien de enorme druk op onze gevangenen en zolang er in eigen land nog onvoldoende gevangenisruimte is, trachten we, naar het voorbeeld van Denemarken, overeenkomsten te sluiten met andere Europese rechtsstaten om daar gevangenen te bouwen of te huren waar voor misdaden en wanbedrijven definitief veroordeelde gedetineerden in illegaal verblijf hun detentie volledig of gedeeltelijk kunnen uitzitten indien een interstatelijke overbrenging niet mogelijk of wenselijk is. De hier uitgesproken straf wordt daar (verder) uitgevoerd. Van daaruit worden deze gedetineerden waar mogelijk bij strafeinde uitgewezen naar hun land van herkomst of een ander land waar zij kunnen verblijven. Uiteraard zullen deze overeenkomsten als basisvoorwaarde hebben dat de detentie op een degelijke en menswaardige manier moet verlopen, met respect voor de internationaalrechtelijke verplichtingen en na een gerechtelijke goedkeuring van de Raad van State en van Cedoca (CGVS).

TERUGKEER

Het effectief, kordaat maar humaan terugkeerbeleid is het sluitstuk van een goed asiel- en migratiebeleid. Een consequent en aanklappend terugkeerbeleid is prioriteit voor deze regering. Wanneer een definitieve beslissing is genomen, moet deze worden uitgevoerd en moet de persoon die een bevel tot vertrek uit het grondgebied ontvangt, zich daar snel aan houden. Vorig jaar werden tienduizenden BGV's afgeleverd. Vele worden echter niet uitgevoerd en het merendeel van de uitgeprocedeerde vreemdelingen en personen in illegaal verblijf keert niet terug. Dit moet anders. Deze regering streeft naar een aanzienlijke verhoging van de terugkeercijfers.

- Het Bevel om het Grondgebied te verlaten wordt een waar Terugkeercontract voor uitgeprocedeerde vreemdelingen, waarin duidelijk het onwettig verblijf vastgesteld wordt en een terugkeerverplichting opgelegd wordt. In dit terugkeercontract worden afspraken, termijnbepalingen en plichten opgenomen (zoals het voorleggen van een identiteitsbewijs), met duidelijke sancties indien deze niet worden nageleefd. Ook wordt de betrokkene gewezen op de medewerkingsplicht en geïnformeerd over ICAM. Er wordt vooraf een risicoanalyse over de naleving van dit terugkeerbesluit gemaakt. In bepaalde gevallen, als de risicoanalyse het niet toelaat, wordt onmiddellijk overgegaan tot gedwongen terugkeer met detentie. Hiervoor moet voldoende capaciteit worden voorzien
- Zoals bepaald in de wet aanklappend terugkeerbeleid, worden vreemdelingen in onwettig verblijf, die niet onmiddellijk verwijderd kunnen worden, nauw opgevolgd door het opleggen van bewaringsmaatregelen zoals een frequente meldplicht.

- De ICAM-procedure wordt geëvalueerd en aangepast waar nodig. Zowel Bureau T(ransport) als de escorteurs van Dienst Vreemdelingenzaken moeten voldoende middelen en beveiliging krijgen.
- We evalueren de pilootprojecten waar gezinnen met een afgewezen verzoek om internationale bescherming worden opgevangen en begeleid in de terugkeerprocedure.
- Een nationale verwijderingsbeslissing moet geldig zijn binnen de hele Schengenzone. We respecteren de door andere lidstaten uitgevaardigde terugkeerbeslissingen. Wie wordt aangetroffen in een andere lidstaat, wordt van daaruit teruggestuurd naar het land van herkomst. Dit moet op Europees niveau verdedigd en gerespecteerd worden.
- Wij beogen de opvangcapaciteit van de gesloten centra minstens te verdubbelen, zoals bepaald in het Masterplan Gesloten Centra. Bij de evaluatie van dit Masterplan wordt bekeken of er nog bijkomende plaatsen nodig zijn. Alternatieven voor detentie worden ontwikkeld en ingezet.

We voorzien in een specifiek centrum voor de groeiende groep met een medische en psychische problematiek, zoals gelinkt aan toxicomanie.

- De terugkeerprocedure moet zo efficiënt mogelijk worden gemaakt en de detentie – indien noodzakelijk om de terugkeer te kunnen garanderen - zo kort mogelijk. Echter, in sommige uitzonderlijke gevallen, wanneer dit gerechtvaardigd is in termen van nationale veiligheid of openbare orde (bijv. voor personen die veroordeeld zijn voor terrorisme of die veroordeeld werden voor ernstige misdrijven), trekken we de detentietermijn op naar het Europeesrechtelijke maximum van 18 maanden, om zo de terugkeerprocedure te optimaliseren. De rechterlijke controle op de detentietermijn blijft verzekerd.
- De DVZ krijgt de mogelijkheid om, in samenwerking met de politie en mits machtiging van een onderzoeksrechter, zich toegang te verlenen tot de woonst waar een uitgeprocedeerde in onwettig verblijf, zich bevindt wanneer deze elke toegang weigert. Dit moet een *ultimum remedium* zijn, een noodzakelijke maatregel om de verwijderingsmaatregel (in de brede zin van het woord) te kunnen uitvoeren en wordt aan de onderzoeksrechter gevraagd wanneer men geen gevolg gegeven heeft aan een uitvoerbare maatregel tot teruggrijping, verwijdering of overdracht, hij of zij niet meewerkt aan de uitvoering ervan en er redelijke gronden bestaan om aan te nemen dat hij of zij zich nog steeds op het betreffende adres bevindt. De aangetroffene zal desgevallend bestuurlijk worden aangehouden en op instructie van DVZ, onmiddellijk verwijderd worden of overgebracht worden naar een gesloten centrum of woonunit, met het oog op verwijdering. Deze maatregel wordt uitgevoerd t.a.v. vreemdelingen die een BGV hebben gekregen en een gevaar voor de openbare orde vormen, of een gevaar voor de nationale veiligheid vormen wegens feiten van extremisme, radicalisering of terrorisme, of die veroordeeld werden voor ernstige misdrijven .
- De wet die het vasthouden van gezinnen met kinderen verbiedt, blijft van kracht. Deze wet zal na twee jaar worden geëvalueerd.
- Alle informatie omtrent de woon- en verblijfplaats van vreemdelingen in illegaal verblijf moet gecentraliseerd zijn en toegankelijk voor alle stakeholders, zodat notificatie van beslissingen, intercepties, vrijwillige en gedwongen terugkeer kunnen worden verzekerd. Elke administratieve drempel wordt weggewerkt.
- We voorzien de mogelijkheid om terugkeerpremies te differentiëren, ook vanuit de gesloten centra, onder andere naargelang hoe snel men terugkeert na een negatieve beslissing en al dan niet beroep heeft aangetekend tegen die beslissing.
- We binden resoluut de strijd aan met de praktijk van het indienen van onoprechte asiel- en andere verblijfsaanvragen vanuit de gesloten centra, louter om een terugkeer te vertragen of onmogelijk te maken. De mogelijkheden die de Europese regelgeving ter zake bieden worden daartoe maximaal benut.
- Toegang tot dringende medische hulp is een mensenrecht, waar ook personen in illegaal verblijf recht op hebben. De misbruiken hiervan moeten echter worden weggewerkt. Eerstelijnsactoren, zoals huisartsen, apothekers, tandartsen, en ziekenhuizen worden hierover gesensibiliseerd.
- Dringende medische hulp moet ook in de meest strikte zin benaderd worden en wordt slechts toegekend wanneer de arts dit nodig acht. Orthodontie, infertiliteitsonderzoek en vruchtbaarheidsbehandeling, tandprothesen als er geen kauwprobleem is, zuiver esthetische ingrepen, tenzij voor reconstructie na heelkunde of trauma, tandverzorging of -extracties onder algemene verdoving worden uitgesloten.

Samen met de POD MI en HZIV hervormen en harmoniseren we de regeling, o.a. door een betere registratie in MediPrima en een uitbreiding van de controlemogelijkheden. We onderzoeken de mogelijkheid om een filter in te bouwen naar analogie met de medische regularisatieprocedure.

- We koppelen bilaterale hulp, inreisvisa, samenwerking inzake veiligheid en defensie en samenwerking inzake handel en economie aan het sluiten van terugkeerakkoorden en aan de effectieve re-admissie van onderdanen van betrokken derde landen. Wat betreft dat laatste werken we samen met de deelstaten. Er worden sancties voorzien in geval van niet-naleving van de overeengekomen akkoorden. Een optimale samenwerking op het vlak van effectieve terugkeer wordt een essentieel punt in een omvattende regeringsaanpak ten aanzien van derde landen, de zogenaamde 'whole of government' approach.
- Het is altijd beter om op Europees niveau overnameakkoorden met derde landen te onderhandelen en te sluiten. Wanneer een mandaat door de Raad aan de Commissie is verleend maar niet heeft geleid tot de sluiting van een akkoord binnen een redelijke termijn, zullen wij vragen om het mandaat in te trekken, zodat er in plaats daarvan bilaterale of multilaterale akkoorden (lidstaat/staten - derde landen) kunnen worden onderhandeld.

EEN SOCIAAL SYSTEEM WAARVOOR JE EERST MOET BIJDAGEN

- Iedereen moet, in wederzijds belang, inspanningen leveren om zich maximaal te integreren. Van nieuwkomers wordt verwacht dat zij zich inzetten om zo snel mogelijk te worden geactiveerd en geïntegreerd. Immers, voordat men een duurzaam verblijfsrecht kan verkrijgen, moet men blijven voldoen aan de toegangs- en verblijfsvoorwaarden, waaronder het beschikken over voldoende bestaansmiddelen.
- Daarom zullen toekomstige nieuwkomers voortaan 5 jaar moeten wachten voordat ze recht hebben op sociale bijstand (met uitzondering van personen die om medische redenen absoluut niet in staat zijn te werken), conform wat de Europese wetgeving toestaat en zoals bevestigd door de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie.
- Erkend vluchtelingen die recht hebben op een leefloon zullen een versterkt integratietraject moeten volgen in samenwerking met de deelstaten. Doen zij dit niet, wordt hun bijstand verminderd. Wat betreft de begunstigden van subsidiaire bescherming en de tijdelijk ontheemde personen, zullen zij hun verlaagde sociale hulp kunnen aanvullen met bonussen op basis van hun integratie-inspanningen (zoals het volgen van een inburgerings- en taal cursus, het actief zoeken naar een job en het volgen van een opleiding).
- Economisch inactieve en werkzoekende Unieburgers en hun gezinsleden en zullen gedurende de eerste 5 jaar van hun verblijf geen sociale bijstand ontvangen. Andere EU-burgers en hun gezinsleden zullen tijdens dezelfde periode slechts in uitzonderlijke en tijdelijke gevallen recht hebben op redelijke sociale bijstand, en de bijstand wordt geweigerd zodra deze een onredelijke belasting vormt.
- Bij aanvraag van sociale bijstand worden de verblijfsvoorwaarden nagegaan door het OCMW conform de Europese richtlijnen en verordeningen. Bij twijfel worden de voorwaarden geverifieerd door de Dienst Vreemdelingenzaken. De POD MI en de DVZ werken samen en moeten op systematische wijze informatie uitwisselen mbt de leefloonaanvragen van vreemdelingen. De POD MI voert eveneens systematische monitoring en controles uit.

NATIONALITEIT

- De nationaliteit van het welkomstland verkrijgen kan het ultieme sluitstuk van een geslaagd migratie- en integratieverhaal zijn. Het betekent voor velen ook het verkrijgen van het Unieburgerschap. Daar moeten we dan ook wat hogere verwachtingen en eisen aan verbinden.
- Wie Belg wil worden, legt voortaan een nationaliteitsexamen af, bestaande uit een burgerschapstest (met instemming over de neutraliteit van de overheid en de gelijkheid man-vrouw) en een taalttest. Het vereiste taalniveau wordt verhoogd naar B1. Dit kan niet van rechte worden afgeleid uit de maatschappelijke of economische integratie. De taal wordt bepaald door de regio waar men woont.

- Wie een gevaar vormt voor onze openbare orde of nationale veiligheid of onbetwiste fiscale schulden heeft, verliest de mogelijkheid om de nationaliteit te verkrijgen. De mogelijkheden om de nationaliteit te weigeren bij bedreiging van de openbare orde worden verruimd. Men mag niet ten laste vallen van het sociaal bijstandstelsel (behoudens uitzonderingen zoals personen die een IVT ontvangen en niet activeerbaar zijn en personen met een IGO).
- De nationaliteitsverklaring wordt fors duurder. De bijdrage voor de aanvraag wordt verhoogd naar 1000€ met indexering.
- Om rechtszekerheid te kunnen waarborgen voor zowel de rechtzoekende als voor het bestuur, worden de procedures omtrent staatloosheid en nationaliteit geëvalueerd en gerationaliseerd, in het bijzonder wat betreft de toekenning van de nationaliteit o.b.v. geboorte in België. Deze procedures moeten op federaal niveau worden beoordeeld en toegekend.
- Wie zijn nationaliteit verliest ten gevolge van een bedrieglijke handelwijze, door valse informatie, het plegen van valsheid in geschrifte en/of het gebruik van valse of vervalste stukken, door identiteitsfraude of fraude bij het verkrijgen van het recht op verblijf; of indien men ernstig tekortkomt aan zijn verplichtingen als burger van dit land, veroordeeld is wegens bepaalde misdrijven of indien men de nationaliteit en verblijfsrecht heeft verkregen obv een huwelijk dat werd nietig verklaard wegens schijnhuwelijk, verliest daarnaast indien mogelijk ook zijn verblijfsrecht. Bij een veroordeling tot terrorisme spreekt de rechter voor personen met een dubbele nationaliteit zich ambtshalve uit over de kwestie van de bijkomende straf van nationaliteitsverlies uit.

MIGRATIEDIENSTEN

HARMONISERING EN KETENAANPAK

- De migratiediensten worden geharmoniseerd. De ketenaanpak tussen de verschillende migratiediensten staat centraal. We integreren de Dienst Vreemdelingenzaken, het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen, Fedasil en de RvV in één overkoepelende FOD Migratie met gerationaliseerde diensten en personeel. Dit gebeurt in nauw overleg en dialoog met alle huidige instellingen en diensten. Ook de nieuwe dienst, bevoegd voor het beleid omtrent en de bescherming van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen, zal hieronder worden gebracht.
  - Het beschermingsbeleid komt onder politieke verantwoordelijkheid van de bevoegde minister. Overeenkomstig de Belgische, Europese en internationale normen onderzoekt het CGVS elk verzoek om internationale bescherming op individuele, objectieve en onpartijdige wijze. De Minister komt niet tussen in de individuele besluitvorming, maar kan wel algemene richtlijnen overmaken. Na overleg met de migratiediensten publiceren we, in het kader van transparantie, algemene richtlijnen in het jaarverslag.
  - We versterken de gerechtelijke sectie van de Dienst Vreemdelingenzaken en breiden hun opsporings- en interceptiemogelijkheden maximaal uit en onderzoeken de inkanteling ervan binnen de politiediensten.
  - We verzoeken de Nationale Bank van België, Statbel en het Federaal Planbureau om een studie uit te voeren naar realistische scenario's voor de bevolkingsgroei in de komende decennia met de rol daarin van de migratiestromen en de impact van deze respectieve scenario's van demografische groei over alle beleidsdomeinen heen.
- o Ook bij de migratiediensten (zoals in de opvangcentra en beroepsinstanties) heeft iedereen recht op een kwalitatieve en neutrale dienstverlening van de federale overheid. Dit betekent dat men de dienstverlening als neutraal ervaart bij elk contact. Dit om discriminatie of groepsdruk tegen te gaan, maar ook om onze grondwaarden, zoals de scheiding van religie en Staat en gelijkheid tussen man en vrouw te onderstrepen. Mensen die vluchten om redenen van religieuze vervolgen en hiermee opnieuw geconfronteerd worden, kunnen dit als zeer traumatisch ervaren. Het is de verantwoordelijkheid van de leidend ambtenaar om die kwalitatieve en neutrale dienstverlening te garanderen voor de eigen diensten.

RAAD VOOR VREEMDELINGENBETWISTINGEN

- De achterstand wordt weggewerkt. De RvV rapporteert hierover jaarlijks aan de Kamer.
- De RVV moet de eenheid van rechtspraak waarborgen en, waar mogelijk, verwijzen naar de Europese jurisprudentie, met name door het vaker stellen van prejudiciële vragen. De algemene vergadering en de verenigde kamers komen samen op vraag van de migratiediensten.
- De benoemingsprocedure en het kader van de RVV worden herzien. Zo wordt een rechter benoemd voor een hernieuwbare periode van 5 jaar en wordt de leeftijdsgrens opgetrokken tot 37 jaar. Ook wordt in een rotatiesysteem voorzien met o.a. de Raad van State.
- We trekken het rolrecht op.
- We maken een einde aan de complexe hoeveelheid en verscheidenheid aan beroepsprocedures. Louter schriftelijke procedures worden de standaard. Effectieve zittingen vinden per uitzondering plaats. We rationaliseren en vereenvoudigen de beroepsprocedures en -termijnen en herleiden die waar opportuun tot de Europese minima.
- We herbekijken de verschillende mogelijkheden van besluitvorming van de RvV. Waar mogelijk en opportuun, worden beroepsprocedures niet-schorsend.
- De asiel- en migratiediensten tekenen hoger beroep aan tegen principiële beslissingen die ingaan tegen de intentie van de wetgever. Zij vragen ook aan het RvV om, telkens wanneer de Belgische beslissing een grotere bescherming lijkt te bieden dan die voorzien door het Europees recht of wanneer men van oordeel is dat een beslissing indruist tegen de geest ervan, een prejudiciële vraag voor te leggen aan het Europees Hof van Justitie. We putten alle juridische mogelijkheden hierbij uit.
- De RVV sanctioneert advocaten bij kennelijk onrechtmatig ingestelde beroepen en tergende en roekeloze gedingen, zoals wettelijk voorzien.

DEFENSIE

Sinds de illegale Russische invasie in Oekraïne is de geopolitieke situatie in Europa ingrijpend veranderd. De dreiging is niet langer impliciet, maar acuut. Autoritaire regimes en niet-statelijke actoren sluiten allianties om de internationale rechtsorde, onze fundamentele waarden en vrijheden en de democratie uit te dagen en aan te vallen. Het gaat hierbij niet louter om een kinetische dreiging, maar ook om gecoördineerd terrorisme, sabotage van kritieke infrastructuur, cyber-aanvallen, desinformatiecampagnes gericht op destabilisering en polarisering, (economische) spionage, ...

In deze context van hybride oorlogsvoering staat Defensie voor enorme uitdagingen. De eerste opdracht van onze Defensie is bijdragen tot de collectieve afschrikking, zodat de oorlog niet verder uitbreidt, en ons grondgebied, luchtruim, territoriale wateren, cyberdomein en samenleving vrijwaren, alsook onze bondgenoten solidair bij te staan. Zo blijven we Oekraïne ook op militair vlak steunen in de strijd tegen de illegale Russische invasie via opleidingen en de ter beschikking stelling van materiaal. We bevestigen de levering van de eerste F-16s voor het eind van dit jaar. Om aan haar taken te voldoen, moet Defensie de heropbouw van haar capaciteit dringend versnellen en consolideren. Een evaluatie en bijsturing van het bestaande strategische plan en de militaire programmatie is nodig. Verder willen we de internationale vrede, veiligheid en stabiliteit vrijwaren via inzet op multilateraal vlak, waaronder via de NAVO, de EU en de VN.

We dienen als land en als samenleving onze weerbaarheid te verhogen, onder meer via een *'whole of society'*-aanpak, waarbij we de maatschappelijke weerbaarheid versterken door de gehele samenleving bewust te maken van een nieuwe veiligheidscultuur. Het is eindelijk tijd om aan onze verplichtingen onder artikel 3 van het NAVO-verdrag te voldoen en om onze kwetsbaarheid voor dreigingen via de lucht en de zee te verhelpen. We verhogen onze weerbaarheid eveneens via een 3D-aanpak waarbij Defensie op gecoördineerde wijze optreedt met de diplomatie en ontwikkelingssamenwerking, om stabiliteit aan onze buitengrenzen te blijven nastreven. We werken verder met onze partners in Afrika in een pragmatische relatie op voet van gelijkheid.

België is een van de stichtende leden van de NAVO en de EU. De NAVO blijft de hoeksteen van onze collectieve verdediging en garandeert al 75 jaar onze veiligheid. We hebben de ambitie om weer een model-bondgenoot te worden teneinde onze internationale positie te vrijwaren. In het verlengde hiervan moet de EU bijdragen tot onze collectieve veiligheid, meer bepaald via het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid. Door een versterkte defensiesamenwerking binnen de EU en complementair aan de NAVO, willen we de Europese veiligheid verhogen. In het kader van een herbevestigde trans-Atlantische relatie, dragen we op ambitieuze wijze bij tot de oprichting van een werkelijke strategische autonomie (capacity to act) van de EU, door middel van een Europese defensie met een doctrine, aansturing en capaciteiten aangepast aan de veiligheidsuitdagingen.

Naast deze internationale dimensie, speelt onze Defensie ook een belangrijke maatschappelijke rol op binnenlands vlak. Via een versterkte en meer efficiënte hulp aan de natie en steun aan de binnenlandse veiligheidsdiensten, draagt Defensie mee tot het verhogen van de weerbaarheid van onze samenleving. Investerings in Defensie moeten daarom onze maatschappij ten goede komen en gericht zijn op ons sociaal economisch weefsel.

HET PERSONEEL IS HET HART VAN DEFENSIE

- De grootste troef van Defensie is de kwaliteit van haar personeel. We versnellen onze inspanningen om een correcte omkadering te voorzien, zodat het defensiepersoneel zich optimaal aan de kerntaken kan wijden. Om ons militair complex uit te bouwen, moeten we het personeelsbestand ook laten meegroeien. Conform het bestaande STAR-plan wil Defensie tegen 2030 evolueren naar 29100 werknemers. Om onze veiligheid, NAVO- en EU-verplichtingen te kunnen verzekeren, moet de getalsterkte van onze Defensie blijven groeien. We zetten in op een flexibel leger opgebouwd rond een professionele kern, maar substantieel uit te breiden met een operationele, goed getrainde en beschikbare reserve.
- Defensie wordt een aantrekkelijke werkgever, in constructief overleg met de sociale partners. We diepen het bestaande actieplan uit om de hoge mate van attritie, tijdens de initiële fase, te reduceren.
  - We moderniseren het personeelsbeleid en de organisatiecultuur, met respect voor de specificiteit van het militaire beroep. Dit met oog voor een gebruiksvriendelijke digitalisering van processen, alsook voor sociale veiligheid. We zetten in op administratieve vereenvoudiging en procesoptimalisering.

- We verhogen de aantrekkelijkheid van het beroep, in het bijzonder voor militairen met grote woon-werkverplaatsingslast.
- We bekijken in welke functies bijkomend burgerpersoneel kan worden ingezet en klaren hun statuut uit.
- We zetten in op een divers personeelsbeleid en evalueren bestaande leeftijdsgrenzen in verband met de werving. We zoeken naar en plaatsen de beste persoon op de juiste plaats.
- We maken beter gebruik van insourcing en werken de administratieve obstakels weg om de zij-instroom van defensiepersoneel te verhogen. We kennen daarbij meer autonomie toe aan Defensie.
- Voor de gevechtsfuncties en technische profielen verhogen we de aantrekkelijkheid.
- We werken een specialistentraject uit om verworven kennis maximaal te benutten.
- In samenspraak met de private sector werken we projecten rond gedeelde tewerkstelling uit, met name binnen het kader van de reserve en zonder afbreuk te doen aan de geldende arbeidswetgeving.
- Voor gewezen militairen voorzien we in een verkorte opleiding en onderzoeken we mogelijkheden tot voorrang bij toegang tot sommige federale overheidsfuncties, zoals bijvoorbeeld via een verkorte selectieprocedure op basis van verworven competenties. We werken aan wederzijds erkende certificatie van afgelegde testen binnen de overheid.
- Via aantrekkelijke trainingen en een uitdagende operationele inzet bieden we aan het defensiepersoneel een boeiend traject aan. Onze militairen hebben een voorbeeldfunctie in de maatschappij. Een beleid gericht op wederzijds respect vormt de leidraad voor de bedrijfscultuur. We bestrijden grensoverschrijdend gedrag en normvervaging. We blijven strijden tegen extremisme binnen Defensie op een efficiënte en gerichte manier. We verhogen op structurele basis het aantal instructeurs.
- Een masterplan met bijhorend investeringsprogramma zorgt voor moderne militaire infrastructuur, evenwichtig verdeeld over het grondgebied, met ruimte voor synergiën met publieke en private partners en conform de afgesproken klimaatstrategie van Defensie. We hebben oog voor biodiversiteit op de sites van Defensie, zonder de operationaliteit in het gedrang te brengen. We herbekijken en maken prioritair werk van het dossier van het kwartier van de toekomst Noord, in Oost-Vlaanderen. Het dossier van het Kwartier van de toekomst Zuid wordt verder uitgewerkt waarbij we de meerkosten onder controle houden.
- We werken aan een complementaire, opgewaardeerde, sterke en inzetbare Reserve, die evolueert naar een systeem van voltijdse en deeltijdse militairen. We bieden de reservisten een duidelijk kader, met kwaliteitsvolle uitrusting, een duidelijk statuut en compenserende verlofdagen. We bouwen
  - Een gevechtsreserve uit, geïntegreerd in de actieve diensteenheden, volledig uitgerust en voldoende getraind.
  - Een territoriale verdedigingsreserve uit, gericht op de verdediging van het territorium, gastlandsteun, hulp aan de natie het beveiligen van de nucleaire sites en de ambassades met een statische beveiliging, de beveiliging van sites die permanent onder OCAD-niveau drie vallen en de petrochemische sector. Dit uiteraard binnen een duidelijk gedefinieerd juridisch en inzetkader.
  - Om de reserve vorm te geven, werken we in samenspraak met de private sector, de academische sector, andere overheidsdepartementen en de deelstaten voor wat betreft hun bevoegdheden. Dit bijvoorbeeld op vlak van gedeelde infrastructuur en gezamenlijke opleidings-, stage- en onderzoeksprogramma's. We zetten in eerste instantie in op de sensibilisering van sectororganisaties en maken duidelijke afspraken met hen en met de werkgevers om mee hun schouders te zetten onder de uitbouw van een performant reserviekader. We compenseren werkgevers voor hun specifieke bijdrage.
  - Voor jongeren voorzien we binnen Defensie in de mogelijkheid tot een vrijwillige militaire dienst van 12 maanden, als een van de trajecten binnen een gemeenschapsdienst. Dit vervangt de Dienst Collectief Nut binnen Defensie. In het kader van een readiness plan en om Host Nation Support te kunnen verzekeren, bestuderen we hoe we snel de nodige maatschappelijke capaciteit kunnen genereren om onze samenleving te beschermen tegen dreigingen.
- In samenspraak met de deelstaten versterken we de opleiding Veiligheid en Defensie die in het onderwijs wordt voorzien. We breiden en bouwen deze uit, onder andere door het voorzien van voldoende lesgevers. We stellen een militair referendaris aan

die in scholen uiteenzet wat Defensie doet en hoe dit bijdraagt tot internationale vrede en onze veiligheid. Dit in samenspraak met de gemeenschappen, stedelijke en gemeentelijke autoriteiten.

- We werken samen met de deelstatelijke arbeidsbemiddelingsdiensten op vlak van rekrutering.

STRATEGISCHE COMMUNICATIE EN MAATSCHAPPELIJKE WAARDERING

- De directe maatschappelijke relevantie van Defensie moet de rode draad zijn in de strategische communicatie. Deze strategische communicatie is gericht op het ontwikkelen van een veiligheidscultuur, om de bevolking een beter beeld te geven van veiligheid en defensie. Defensie blijft zowel intern als extern op een moderne en transparante manier communiceren over de eigen werking. Dit onder andere om de bevolking correct te informeren over de komst van nieuwe systemen en zo het draagvlak te vergroten.
- Defensie smeedt de band met de samenleving actief door publieke evenementen te organiseren en te ondersteunen en door de eigen infrastructuur waar mogelijk eenvoudiger ter beschikking te stellen van de lokale bevolking. Via onder meer de muziekkapellen, opendeurdagen, displays en festiviteiten ondersteunt defensie de (lokale) gemeenschap en zet het de eigen werking in de kijker.
- We verhogen de zichtbaarheid van Defensie in de samenleving. We gaan in dialoog met de private sector om militairen te bedanken voor hun dienst via maatschappelijke voordelen.
- We verbeteren verder de omkadering van de bestaande veteranenwerking.
- We herwaarderen de rol van het *War Heritage Institute* op museaal en herinneringsvlak door opties tot samenwerking met de publieke en private sector te onderzoeken om de collecties efficiënt te beheren en deze op een inspirerende manier tentoon te stellen. We herzien het Masterplan Jubelpark 2030 op een manier die het voortbestaan van het Koninklijk Legermuseum niet in het gedrang brengt.

INTERNATIONALE SAMENWERKING

- We werken aan een veiliger land binnen een robuust trans-Atlantisch en Europees kader. Ons land zal zich wapenen tegen een onzekere toekomst door de komende jaren de nodige inspanningen te leveren om weerbaar te worden, een geloofwaardige bondgenoot te zijn, de Europese defensie-industrie mee uit te bouwen en bij te dragen aan internationale vrede en veiligheid. In het verlengde van de NAVO vormt de EU het tweede ankerpunt van onze collectieve verdediging en internationale veiligheid, meer bepaald via het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid. Complementair aan de NAVO, moet een versterkte Europese defensiesamenwerking de Europese veiligheid verhogen.
- We volgen hierbij een 3D aanpak waarin Defensie samen met buitenlandse zaken en ontwikkelingssamenwerking in een *'whole of government'* benadering optreedt.
- Onze defensie is internationaal verankerd. Enkel in samenspraak met onze partners kunnen we onze eigen veiligheid en die van onze bondgenoten verzekeren en bijdragen aan internationale vrede.
- Het NAVO-bondgenootschap is en blijft ons primair referentiepunt op vlak van collectieve defensie. Om een betrouwbare bondgenoot te zijn, leiden de NAVO doelstellingen onze inspanningen. Dit op vlak van strategie, doctrine, capaciteiten en investeringen.
- Tegelijkertijd streven we een gebalanceerde benadering na, die meer structurele samenwerking en capaciteitsopbouw binnen de EU bevordert. Daarom willen we, binnen het kader van de NAVO en het New Force Model, een sterke Europese pijler uitbouwen: zonder overlappende structuren of conflicterende ambities die de economische sterktes van Europese integratie uitspeelt, capaciteiten harmoniseert en streeft naar meer gezamenlijke standaarden.
- In functie daarvan versterken we de defensiesamenwerking in het kader van het Gemeenschappelijke Veiligheids- en Defensiebeleid en hebben we aandacht voor faciliterend beleid in andere relevante domeinen. Binnen het meerjarig financieel kader verdedigen we onder meer een aanzienlijke verhoging van het Europese defensiebudget. Uiteraard gaat dit gepaard met een stroomlijning van de besluitvorming. We promoten en faciliteren de uitbouw van concrete samenwerkingsverbanden

tussen Europese lidstaten om capaciteiten te versmelten om op die manier bij te dragen tot een versterking van de inzetmogelijkheden van zowel de EU als de NAVO. Deze versterkte Europese defensiesamenwerking moet aan de EU toelaten de missies uit te voeren die door de Verdragen zijn voorzien (zoals de wederzijdse bijstand en de solidariteitsclausule), in zo nauw mogelijke samenwerking met de structuren van de NAVO.

- Binnen de NAVO en de versterkte Europese defensiesamenwerking versterken we onze coöperatie met onze partners. Om interoperabiliteit met de capaciteiten van onze bondgenoten te waarborgen zetten we in op de standaardisering van wapensystemen en coördinatie van bewapeningsprogramma's. Via concrete samenwerkingsverbanden streven we naar verdere integratie, versmelting van capaciteiten en convergentie op het gebied van strategie, operaties en doctrines, met de legers van EU-lidstaten.
- Daarnaast versterken we het mechanisme van permanente gestructureerde samenwerking (PESCO), ondersteunen we de uitbouw van een Militair Schengen en de Europese strategie rond militaire mobiliteit, waarvoor vanuit de EU voldoende middelen moeten worden voorzien, en rollen we gemeenschappelijke capaciteiten uit via gemeenschappelijke aankopen. Binnen de PESCO nemen we de leiding van bepaalde projecten.
- We zetten in op een versterkte Benelux-samenwerking. Om zo onder meer samenwerking op vlak van de marine te verdiepen, een gezamenlijk luchtafweersysteem uit te bouwen (*Ground Based Air Defence*), naar een diepgaandere samenwerking van de luchtcomponenten te gaan en de samenwerking rond de special forces te versterken. Ook op vlak van cyberveiligheid en de ruimte intensiveren we onze samenwerking.
- In dezelfde geest bouwen we partnerschappen met onze buurlanden, zoals bijvoorbeeld het CAMO partnerschap met Frankrijk, en gelijkgezinde landen uit, streven we naar concrete samenwerkingsprojecten die kunnen dienen als bouwstenen voor zowel NAVO als Europese defensiesamenwerking, met als leidraad de regionale defensieplanning van het NFM en dit in eerste instantie voor hoogtechnologische domeinen.
- In elk geval is het van belang de interoperabiliteit te verzekeren tussen de capaciteiten van de bondgenoten. In die optiek versterken we ook de standaardisering van wapensystemen en zetten we meer in op coördinatie in de bewapeningsprogramma's.
- We ondersteunen onze industriële defensiepolitiek via ons diplomatiek netwerk en onze defensie-attachés en dit in samenwerking met de deelstaten. We werken een uitwisselingsprogramma uit tussen de administraties buitenlandse zaken en Defensie om kennisuitwisseling te bevorderen en onze belangen beter te kunnen verdedigen. De rol van de National Armament Director wordt in functie hiervan en in functie van het strategisch partnerschap tussen de overheid en de defensie-industrie versterkt.
- We zetten ons in voor internationale vrede en veiligheid door, waar dat haalbaar is, bij te dragen aan VN vredesmissies en crisisbeheersingsoperaties van de EU, meer bepaald in het kader van conflictpreventie en -beheersing in onze nabije omgeving en voor crisissen met impact op onze veiligheid. In deze optiek bouwen we verder aan onze bilaterale partnerschappen, met name in Afrika.

BUDGETTAIR TRAJECT EN INVESTERINGEN

- In het licht van de nieuwe dreigingsomgeving moeten we onze weerbaarheid verder opschroeven. Een evaluatie en bijsturing van het bestaande strategische plan en de militaire programmatie is noodzakelijk, om ervoor te zorgen dat we op middellange termijn op meer geloofwaardige wijze kunnen deelnemen aan collectieve verdediging.
- Een hernieuwde inspanning is nodig om de financiering van het STAR-plan te halen. Ook om de gemaakte beloftes op de NAVO-toppen in Madrid, Vilnius en Washington in te lossen, is een verdere inspanning nodig.
- In overeenstemming met ons internationaal engagement stippelen we een versneld groeipad uit naar 2% BBP defensie-uitgaven tegen uiterlijk 2029 en 2,5% BBP tegen uiterlijk 2034.
- Naast een structurele verhoging van de middelen, verhogen we onze militaire weerbaarheid via de oprichting van een

Defensiefonds, als een gespecialiseerde dochteronderneming van SFPIM, gevoed door de overdracht van geselecteerde participaties. Via de uitkering van een deel van het nettoresultaat en op basis van een uitgewerkt investeringsplan draagt het fonds bij aan de structurele versterking van onze defensiecapaciteiten. Daarnaast investeert het Fonds via verschillende pijlers in onze defensie-infrastructuur, de defensie- en ruimtevaartindustrie, de dual use sector en de cyberveiligheidssector om onze Defensie en Industriële Technologische Basis te versterken. Dit uiteraard in coördinatie met de DIRS-strategie. De voornaamste leidraad bij een investeringsbeslissing is de aanrekenbaarheid onder de NAVO-standaarden.

- Om de readiness en functioneringscontinuïteit van Defensie te garanderen en operationele output te verhogen, creëren we in eerste instantie meer ruimte voor werkmiddelen, het aanvullen van munitie- en andere strategische voorraden en het versnellen van bestaande investeringsprogramma's zodat we het niveau bereiken waarop we voldoen aan de verwachtingen van onze bondgenoten. We geven via verhoogde delegatiedrempels eenheden ook meer controle over hun eigen werkkrediet.
- Op basis van een actualisering van de strategische visie en van onze strategische doctrines identificeren we innovaties die onze maatschappij op korte termijn weerbaarder maken tegen disruptieve technologieën.
- Via doelgerichte en evenwichtige investeringen versterken we onze Defensie en verzekeren we haar readiness en voortzettingsvermogen. We zetten de middelen in waar deze meest prioritair zijn. In lijn met de budgettaire ruimte en de update van het strategische plan leiden de NAVO- en EU-doelstellingen onze investeringen. Deze omvatten onder meer investeringen in een gelaagde luchtafweer en bijkomende jachtvliegtuigen, kleinere transportvliegtuigen, de bewapening en uitbreiding van onze dronevloot en onbemande systemen, brede integratie van onbemande en bewapende systemen doorheen de componenten, een operationele helikoptervloot, een derde fregat, ambitieuze toolkits voor mijnenbestrijding, capaciteiten voor elektronische oorlogsvoering en een operationele capaciteit voor onze 'Witte Vloot'.
- We werken op internationaal vlak samen om de internationaalrechtelijke regels rond volledig autonome dodelijke wapensystemen uit te klaren zodat bij de inzet van deze systemen de principes van het internationaal humanitair recht worden gerespecteerd. Ons nationaal kader baseert zich op bovenstaande principes.
- We versterken de huidige gemotoriseerde brigade binnen het CaMo-programma door haar capaciteiten, vuurkracht, logistieke behoeften en uithoudingsvermogen te verbeteren. Dit doen we door een grotere platformdiversiteit, deep strike capaciteit, MLRS, (C-)UAS-ondersteuning, inzetvoorraden en personeelsbezetting. Op middellange termijn willen we een (tweede) brigade ter beschikking van de NAVO kunnen stellen, dit met volwaardige integratie van disruptieve technologieën en in overleg en aansluiting met de geplande capaciteiten van de buurlanden.
- We bouwen onze expertise op vlak van mijnenbestrijding te land en ter zee verder uit, niet in het minst ter bescherming van onze onderzee-infrastructuur. We hebben oog voor voldoende commandocapaciteiten voor deze functies. Ook voor de Dienst Opruiming en Vernietiging van Ontploffingstuigen bouwen we de internationaal erkende expertise verder uit.
- Bij elke investering streven we naar technologieën en capaciteiten die zowel de NAVO als het Europees Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid en haar Defensie Industriële en Technologische Basis versterken (EDTIB). De ontwikkeling, aankoop en inzet van deze capaciteiten gebeurt zoveel mogelijk in overleg met onze bondgenoten en buurlanden in het kader van de Benelux-samenwerking en van het Europees Defensie Agentschap. Hiervoor leggen we onmiddellijk de nodige diplomatieke contacten.
- Defensie neemt een centrale rol in bij het afweren van hybride dreigingen en dreigingen gelieerd aan Great Power Competition (inclusief economische risico's), zowel uitgaande van statelijke als niet statelijke actoren. Om op dit vlak een rol van betekenis te spelen, zetten we onder meer in op de verdere uitbouw van onze verdedigingscapaciteit en onze cyberverdediging, waarbij we ook investeren in middelen voor elektronische oorlogsvoering en in artificiële intelligentie. Zo heeft de verdere uitbouw van ons cybercommando onder meer tot doel om onze weerbaarheid tegen buitenlandse inmenging op te schroeven en om ons desgevallend voor te bereiden op offensieve operaties. Een versterkte samenwerking tussen de verschillende actoren moet ons toelaten onze capaciteiten op dat vlak te verbeteren. We investeren meer in nieuwe technologieën.
- De opgedreven investeringsinspanning vereist een efficiënt aankoopbeleid om onnodige vertraging te vermijden voor de

oplevering van de capaciteiten. We versnellen de aankoopprocedures en moderniseren de administratieve en budgettaire controle om beter in te kunnen spelen op de uitdagingen van de veranderende veiligheidsomgeving. Waar mogelijk kopen we aan in samenspraak met andere Europese lidstaten. We onderzoeken, in lijn met de internationale regelgeving en het voornemen van de Commissie om de Europese Richtlijnen Overheidsopdrachten te herzien, op welke wijze de wet overheidsopdrachten die van toepassing is op defensieopdrachten kan worden aangepast om het aankoopproces voor deze opdrachten te vereenvoudigen. Bij het aankoopbeleid hebben we oog voor de maatschappelijke en industriële return, met aandacht voor KMO's, en streven we naar verankering van productie, onderzoek en ontwikkeling in ons land en in Europa. Met specifieke aandacht voor de noden van Defensie en onze defensie-industrie kopen we dan ook prioritair aan in België en in coördinatie met andere EU-lidstaten. We verkiezen daarbij partnerschappen die een maximum aan maatschappelijke return genereren in ons land via de bescherming van onze essentiële veiligheidsbelangen. Daarvoor analyseren we binnen het protocol tussen het Ministerie van Defensie en de FOD Economie, de criteria en het minimumbedrag van de maatschappelijke return in ons land.

- De medische component richt zich in eerste instantie op de eigen operationaliteit.
- Defensie zal ten volle zijn ondersteunende rol blijven spelen voor de binnenlandse civiele autoriteiten in het geval van rampen, in het bijzonder wanneer de civiele capaciteiten te kort schieten. In dezelfde lijn zal Defensie de humanitaire missies van ons land ondersteunen wanneer daarvoor de capaciteiten en middelen ter beschikking zijn. De Search and Rescue-capaciteit blijft in eigen beheer in Koksijde gevestigd.

KRITIEKE INFRASTRUCTUUR

- België bevindt zich in de frontlijn van de hedendaagse hybride oorlogsvoering. Op ons grondgebied bevinden zich niet alleen de hoofdkwartieren van verschillende internationale organisaties, maar ook cruciale knooppunten van het internationale betalingsverkeer, logistieke toegangspoorten tot de Europese markt en veel meer kritieke infrastructuur.
- Een meer omvattend benadering is nodig om onze veerkracht als maatschappij hiertegen te verhogen. Daarom neemt Defensie de leiding om, waar nodig met betrokkenheid van de deelstaten, een verdedigingsplan en een enablementplan uit te werken en bij te dragen tot een weerbaarheidsplan. We verduidelijken de rol van Defensie hierin in een uitgewerkt juridisch kader, onder meer via een omvattende Defensiecodex.
- Enablement is een essentieel onderdeel van onze collectieve verdediging, niet in het minst door onze geografische ligging. Om onze rol als gastland, toegangspunt en logistieke draaischijf voor zowel het NAVO-bondgenootschap als de Europese Unie ten volle te kunnen spelen, werken we een ambitieus enablement- en militair mobiliteitsplan uit, ook met betrekking van de deelstaten voor wat betreft hun bevoegdheden en voortbouwend op de Europese strategie rond militaire mobiliteit. Op basis hiervan rollen we een investeringsprogramma uit in transportmaterieel en infrastructuur, zoals op vlak van gespecialiseerd treintransport en strategische ontschepingscapaciteiten, zoals onder meer geïdentificeerd door het Europees Defensie Agentschap. We onderzoeken hoe de deelstatelijke investeringen in weerbaarheid en enablement mee kunnen tellen in onze defensie-inspanning. We ondersteunen samenwerking met de private sector, bijvoorbeeld door (transport)materiaal te poolen.
- We stellen een strategie op tegen buitenlandse inmenging, met een focus op de bescherming van onze kritieke infrastructuur, buitenlandse info-ops, psy-ops en spionage. Deze strategie omvat samenwerkingen met de economische en academische wereld en onze burgers.
- Om onze rol op te nemen in de bescherming van het Europese luchtruim bouwen we onze luchtafweer uit, stimuleren we de ontwikkeling van (anti-)dronetechnologie en stellen we counterdronestrategieën op voor gebruik in de lucht, op het land en op en onder water. Defensie neemt een ondersteunende rol op bij het verwerven van gedeelde infrastructuur voor de monitoring en detectie van droneverkeer boven kritieke infrastructuur. Het CUAS programma wordt ook prioritair uitgerold, in het bijzonder op Melsbroek.
- We zetten in op een multidimensionele aanpak, opgebouwd rond militaire veiligheid, cyberveiligheid en informatiezekerheid. We voeren onze cyberbescherming op via het investeren in nieuwe capaciteiten voor ons cybercommando, maar ook

via samenwerkingen met kennisinstellingen en door de synergiën tussen de inlichtingendiensten verder te versterken en een grotere mobiliteit voor het personeel te verzekeren binnen de bestaande wettelijke kaders. Dit met respect voor de onafhankelijkheid en eigenheid van de verschillende diensten. We focussen op verdere hervorming van ADIV, evenwel zonder haar topfunctie te demilitariseren. In het kader van de Defensiecodex werken we aan de modernisering van de wetten rond militaire inlichtingenvergaring, zoals een Wet Tactische Inlichtingen.

- We versterken de samenwerking met de inlichtingendiensten van onze partners binnen de NAVO en de EU. In het kader van onze maatschappelijke weerbaarheid, laten we relevante informatie beter doorstromen naar andere belanghebbenden. De inwinning van inlichtingen in het buitenland wordt versterkt, zowel op vlak van defensie en cyber als op economisch vlak.
- De Algemene Dienst Inlichtingen en Veiligheid beschikt over voldoende middelen om zijn taken in dit domein ten volle te kunnen vervullen met respect voor haar specificiteit als een militaire inlichtingendienst.

ECOSYSTEEM DEFENSIE, INDUSTRIE, KENNISINSTELLINGEN

Om adequaat te kunnen reageren op hedendaagse dreigingen, hebben we nood aan een technologische, industriële en kennisbasis die de nieuwste militaire ontwikkelingen mee vorm geeft. Ook op vlak van ruimtevaart dienen we onze expertise verder te ontwikkelen. Om dit te bewerkstelligen, faciliteren we een ecosysteem waarin Defensie, de bedrijfswereld en kennisinstellingen werken aan militaire productinnovaties.

- In welbepaalde domeinen ondersteunen we de uitbouw van een strategisch partnerschap tussen Defensie en de defensie-industrie, zodat de ontwikkeling van de capaciteiten gefocust is op de noden van Defensie en van onze industrie. We openen deze partnerschappen voor onze Europese en NAVO-bondgenoten. We versterken de aansturing en de missies van deze strategische partnerschappen.
- In samenspraak met de deelstaten ontwikkelen we innovatiepolen, gelinkt aan militaire kwartieren.
- We maken het Hoger Instituut voor Defensie verantwoordelijk voor onder meer defensie-innovatie, met een defensie innovatie afdeling (Innovation Hub) en besteden zo snel mogelijk minstens 2% van het defensiebudget aan onderzoek, in lijn met de PESCO norm. Het Egmontinstituut ondersteunt Defensie op vlak van onderzoek en innovatie.
- Via een industriële en onderzoeksstrategie op vlak van defensie, met als doel onze industriële en technologische defensiebasis te versterken en uitgekiend met de geïnteresseerde deelstaten die financieel kunnen participeren (onder andere binnen de DIRS) versterken we onze deelname aan defensieprogramma's binnen de EU en NAVO. Deze deelname moet georiënteerd zijn op de noden van onze strijdkrachten en van onze (defensie-)industrie. Via een commissie met vertegenwoordigers van de federale regering, de regionale ministers bevoegd op vlak van industrie en economie, de generale staf van Defensie en de defensie-industrie werken we onderzoeks-, ontwikkelings- en investeringsplannen uit voor de militaire systemen voor onze defensie. We gaan samen met de deelstaten actief op zoek naar opportuniteiten om deel te nemen aan vlaggenschipprogramma's, zowel bij de ontwikkeling als bij de productie. (Mogelijke voorbeelden zijn een zesde generatie jachtvliegtuig, waarbij we onder andere optreden als observator in het SCAF-project, het Main Ground Combat System en de Next Generation Rotary Capacity). Bij beslissingen tot deelname aan deze projecten, zijn de technologische en industriële return en de relevantie voor onze defensie beslissende factoren. We zorgen van bij aanvang voor informatiedoorstroming naar de autoriteiten bevoegd voor exportcontrole om de rechtszekerheid op dit vlak voor de industrie en de onderzoeksinstellingen te verhogen. We willen productie, onderzoek en ontwikkeling zo veel mogelijk bij ons laten plaatsvinden en opteren voor partnerschappen die een maximum aan maatschappelijke return genereren, onder meer om onze essentiële veiligheidsbelangen te beschermen. We voorzien in innovatieve overheidsopdrachten die gezamenlijke ontwikkeling mogelijk maken tussen Defensie en het bedrijfsleven, waarbij de betrokken bedrijven in een volgende fase ingeschakeld worden in de productie van de ontwikkelde systemen.
- We verankeren dit in een samenwerkingsakkoord rond veiligheids- en defensie-industrie en -innovatie, met de deelstaten die interesse tonen om financieel aan (innovatie)projecten bij te dragen. De samenwerking richt zich ook op de geïnteresseerde

gewesten in het kader van de NAVO-initiatieven DIANA en NIF en de betrokkenheid van de deelstaten in de Europese raads werkgroep Defensie-industrie wordt indien nodig per samenwerkingsakkoord verankerd.

- We maken adequaat gebruik van Art 346 VWEU dat op vlak van de productie of aankoop van defensiesystemen en munitie toelaat de noodzakelijke maatregelen te nemen om onze wezenlijke veiligheidsbelangen te waarborgen.
- Om innovatie en groeimogelijkheden te ondersteunen, optimaliseren we de toegang tot (groei)kapitaal en verzekeringsdiensten voor onze defensie-industrie.
  - Door de publieke investeringsfondsen zoals SFPIM te laten investeren in de defensie-industrie in afstemming met de regionale investeringsmaatschappijen, op complementaire wijze en met respect voor de bevoegdheidsverdeling.
  - Via een protocol tussen de defensie- en de financiële sector sporen we de financiële instellingen aan om een positieve invulling te geven aan ESG-criteria, om zo financiering en verzekeringsdiensten voor de defensie-industrie mogelijk te maken, op marktconforme wijze. We werken de belemmerende voorwaarden voor ondersteuning van Credendo ten aanzien van de defensie-industrie weg.
  - Er komt de mogelijkheid om bepaalde investeringen, bijvoorbeeld in onderzoek en ontwikkeling en defensie, versneld af te schrijven.
- Er is nood aan een sterkere industriële defensiestrategie om de Europese technologische en industriële basis te rationaliseren en versterken.
  - We werken de belemmerende voorwaarden voor onze defensie- en dual use-industrie weg, waaronder op vlak van financiering door de Europese Investeringsbank en deelname aan projecten opgezet door de Commissie.
  - We maken de defensiemarkt één voor een gelijk speelveld.
  - We voorzien Europese financiering en versterken het EDF voor gezamenlijke ontwikkeling van capaciteiten en technologieën in de defensie-industrie. Dit bevordert de integratie van defensiesystemen. We versterken programma's als EDIRPA, ASAP, EDIP en EDIS, en zorgen dat projecten voldoen aan NAVO-technische standaarden met voldoende kansen voor KMOs.
  - In het bijzonder stimuleren we de samenwerking van de defensie-industrie en innovatie in de Benelux, met betrokkenheid van KMOs. Dit als exemplarisch voorbeeld van Europese integratie.
- Een performante onderzoeks- en ontwikkelingsbeleid is nodig om nieuwe defensieve systemen uit te werken. De DIRS gaf een eerste aanzet, maar moet meer georiënteerd zijn op de noden van onze strijdkrachten. We bouwen hierop verder en breiden deze uit, in het bijzonder via uitwisseling en samenwerking met civiele onderzoeksinstellingen. We maken optimaal gebruik van de mogelijkheden tot spill-overs.
- Met respect voor de bevoegdheidsverdeling werken we samen met de deelstaten om onderzoeks- en innovatiesteun zoveel mogelijk te synchroniseren.
  - Zo identificeren we binnen ons onderzoeksbeleid domeinen waarin onderzoek naar militaire technologieën zal plaatsvinden, met groot potentieel voor spill-overs naar andere domeinen.
  - We versterken de rol van het Koninklijk Hoger Instituut voor Defensie als kenniscentrum voor Defensie, de industrie en het onderwijs en laten de Koninklijke Militaire School meer samenwerken met burgeruniversiteiten. Via een jaarlijkse Defensie Innovatieprijs stimuleren we toegepast defensieonderzoek.
  - Via een Defensie- en Veiligheidsaccelerator betrekken we KMOs, startups en kennisinstellingen in de zoektocht naar innovatieve oplossingen voor veiligheidsproblemen.
- We ondersteunen de uitbouw van industriële capaciteit voor de versnelde productie van munitie en wapensystemen. We doen dit via strategische partnerschappen met producenten om 'ever-warm' faciliteiten ter beschikking te houden.

BUITENLANDSE ZAKEN

De Europese samenwerking heeft gezorgd voor een ongekende periode van vrede en welvaart op het Europese continent. We blijven deze integratie dan ook actief mee vormgeven. De defensiesamenwerking binnen de NAVO is nu al meer dan 75 jaar de hoeksteen van onze veiligheid. Als stichtend lid van zowel de EU als de NAVO erkennen we de onmiskenbare meerwaarde van internationale samenwerking en van het multilateralisme. We blijven ons inzetten voor het uitbouwen van de internationale rechtsorde, het uitdragen van onze democratische waarden en het verdedigen van de mensenrechten en de rechtsstaat. Respect voor de principes van het internationale recht blijft de beste garantie voor wereldwijde vrede en veiligheid. We bouwen verder op de realisaties van de Verenigde Naties en blijven ons via een volgehouden diplomatieke dialoog inzetten om de doelstellingen uit het VN-Handvest te verwezenlijken.

De afgelopen jaren zagen we echter ook een wereldwijde toename van gewelddadige conflicten en dit zowel tussen en binnen staten als ten gevolge van geweld door niet-staatelijke actoren. De geopolitieke wrijvingen van de afgelopen jaren hebben de wereld instabieler en onzekerder gemaakt. De verdieping van de strategische alliantie tussen de Russische Federatie en de Islamitische Republiek Iran, die met de steun van de Volksrepubliek China de op regels gebaseerde internationale orde proberen te ondermijnen en opnieuw vorm te geven, baart grote zorgen. We bevinden ons op een scharnierpunt in deze multipolaire wereld, waar internationale en regionale spelers, vaak met geweld, strijden om nieuwe machtsverhoudingen en narratieven te creëren. Deze dynamiek gaat gepaard met hybride, cyber- en ruimtedreigingen, evenals kwaadaardige activiteiten van zowel statelijke als niet-staatelijke actoren. We kunnen deze problemen niet enkel via klassieke diplomatieke weg oplossen. We staan voor enorme uitdagingen. Deze complexe problemen vragen om een krachtdadige en veelzijdige aanpak. Een sterke en coherente diplomatieke aanpak op Europees niveau is een hefboom, maar we moeten ook meer moeten inzetten op een solide defensiesamenwerking en op sterke bilaterale relaties om onze positie op het internationale toneel te versterken.

Ons buitenlands beleid streeft naar een stabiele, rechtvaardige en welvarende wereldorde door sterke internationale samenwerking. We verdedigen en promoten onze waarden, zoals democratie, mensenrechten en de rechtsstaat, en belangen zowel binnen Europa als wereldwijd. In overleg met gelijkgezinde landen zorgen we ervoor dat onze stem telt in de besluitvorming. Daartoe identificeren we op duidelijke wijze onze geostrategische, politieke, economische en veiligheidsbelangen. Deze vormen de ruggengraat van ons buitenlandse optreden. De Nationale Veiligheidsstrategie (NVS) en de vitale belangen die daarin beschreven staan vormen een leidraad voor ons buitenlands beleid. De NVS wordt in het eerste jaar van de legislatuur geëvalueerd en waar nodig bijgesteld, onder coördinatie van de premier en van FOD BuZa. Desgevallend wordt deze strategie herzien met de bedoeling deze om te vormen in een Nationaal Veiligheidsbeleid met duidelijke richtlijnen voor de implementatie en effectieve deelstrategieën. We zetten sterker in op strategische communicatie over onze troeven en belangen en het bekampen van het narratief van onze systemische concurrenten.

De EU is onze eerste en voornaamste hefboom om internationaal invloed uit te oefenen. De EU heeft hier een meerwaarde en we zetten ons in om Europese consensus te smeden op dit vlak. We behartigen onze vitale belangen op elk forum waar we aanwezig zijn, streven nog steeds op ambitieuze maar pragmatische wijze goede bilaterale relaties na en onderhouden onze historische banden.

Volgens het principe van subsidiariteit en proportionaliteit treedt de EU op in domeinen waar ze een meerwaarde biedt ten opzichte van individuele lidstaten, met respect voor de bevoegdheidsverdeling. We geven de Europese besluitvorming op deze basis mee vorm, om efficiënt in te spelen op hedendaagse uitdagingen, met respect voor de nationale soevereiniteit en lokale besluitvorming.

We vragen aan de EU om meer inspanningen te leveren om de welvaart van haar burgers veilig te stellen. We gaan overregulering tegen, zetten in op een assertiever handelsbeleid en nemen de impact van de Green Deal op onze industrie in rekening om de Europese competitiviteit te vrijwaren. Er is dringend nood aan een Europese competitiviteitsdeal. Enkel zo kunnen we onze productiviteit verhogen, investeringen aantrekken en kwalitatieve jobs behouden in België en Europa. Overregulering zet niet enkel onze traditionele sectoren onder druk, maar zorgt er ook voor dat technologiebedrijven zich elders in de wereld vestigen, met alle gevolgen van dien voor onze productiviteit, innovatie en tewerkstelling. We werken de remmen op innovatie weg. We bouwen

verder op de bevindingen van het Draghi rapport en geven mee vorm aan het Welvaartsplan dat de Commissie zal uitrollen.

Binnen fora als de VN maar ook bilateraal zetten we in op de voorwaarden om de Duurzame Ontwikkelingsdoelen te realiseren, waaronder vrede, veiligheid, de strijd tegen klimaatverandering en voor het behoud van de biodiversiteit en mondiale gezondheid. We steunen landen in hun streven naar democratische instellingen en goed bestuur, met respect voor zelfbeschikking volkssoevereiniteit en territoriale integriteit. Met onze partners geven we samen vorm aan multilateralisme, door actief deel te nemen aan internationale dialogen en samenwerkingen en dragen we bij aan de ontwikkeling, implementatie en verdediging van internationale verdragen en de internationale rechtsorde.

Deze wereld is in verandering, de internationale rechtsorde versplintert en we voelen de toenemende competitie met systemische rivalen en hun autoritair model. Daarom werken we met meer ambitie dan ooit samen met Europese, trans-Atlantische en andere partners om onze waarden en belangen te verdedigen en terug in de markt te zetten. We pakken gemeenschappelijke uitdagingen zoals klimaatverandering, ongecontroleerde migratie, belemmering van de vrijheid van scheepvaart, terrorisme, cyberdreiging en georganiseerde misdaad aan. Onze collectieve verdediging waarborgen we via de NAVO, aangevuld met meer en slagkrachtigere Europese defensiesamenwerking. We moeten ons binnen de NAVO een betrouwbare bondgenoot tonen en aan onze verplichtingen voldoen, te meer omdat we de politieke en militaire hoofdkwartieren huisvesten. We geven onze inspanningen vorm in functie van onze meest fundamentele belangen, rekening houdend met de beschikbare middelen.

Voor de meer dan 500.000 Belgen die in het buitenland wonen, alsook voor zij die moeilijkheden ondervinden tijdens hun reizen, moet ons diplomatieke netwerk de nodige ondersteuning kunnen bieden, met inachtnaam van de responsabilisering van onze burgers.

EU-LEIDERSCHAP OP STRATEGISCHE THEMA'S

- In een competitieve geopolitieke omgeving moet de Europese Unie leiderschap tonen.
- Welvaart, veiligheid en al hun deelaspecten staan de komende jaren bovenaan de agenda, net als de energie- en klimaattransitie. We vragen met aandring de uitrol van een Competitiviteitsdeal als aanvulling op het Green Deal Industrial Plan. Die moet zorgen voor een heropleving van onze industrie door onze productiviteit te verhogen, investeringen aan te trekken en kwalitatieve jobs te behouden in België en de EU. De EU moet de economische relance faciliteren, de weerbaarheid tegen buitenlandse dreigingen opschroeven, onze fundamentele rechten en vrijheden verdedigen en onze open strategische autonomie garanderen. Ook op gezondheidsvlak streven we open strategische autonomie na. De EU ondersteunt de uitbouw van een sterke en veerkrachtige gezondheidsunie met aandacht voor preventie, tekorten van gezondheidswerkers, toegang tot gezondheidsproducten en het stimuleren van innovatie in de farmaceutische sector, met respect voor de subsidiariteit.
- De verdere uitbouw van de interne markt, met oog voor versterking, verdieping en modernisering, is essentieel.
  - We ijveren voor de vervolmaking van de interne markt in de domeinen handel, kapitaal, energie, transport, digitaal, defensie-industrie en diensten. Het uitwerken van de kapitaalmarktunie is een prioriteit, net als de vervolmaking van de bankenunie. We steunen de uitbouw van een eengemaakte defensiemarkt, met eerlijke toegang voor onze KMO's. We integreren de energiemarkt verder voor bevoorradingszekerheid en competitieve prijzen. We bouwen daarbij verder op de bevindingen van het Draghi-rapport.
  - De bestaande regels van de interne markt moeten beter gehandhaafd worden, om zo het gelijke speelveld te garanderen door op te treden tegen (feitelijk) protectionisme.
- We ondersteunen eerlijke en effectieve arbeidsmobiliteit in de EU. Om het gelijke speelveld te garanderen en sociale dumping op de interne markt tegen te gaan, bijvoorbeeld via oneigenlijke detachering, steunen we een betere informatie-uitwisseling en samenwerking tussen de nationale controlediensten. Met dat doel pleiten we voor een versterking van de Europese Arbeidsautoriteit.
- Wij onderschrijven en implementeren de doelstellingen van de Europese pijler van sociale rechten en streven naar opwaardere sociale convergentie en vooruitgang in de Unie, met respect voor de bevoegdheidsverdeling, het subsidiariteitsbeginsel en de eigenheid van elke lidstaat.

- De overregulering in de EU bezorgt onze bedrijven een competitief nadeel ten opzichte van onze voornaamste handelspartners. We vragen de verlichting van de regel- en administratieve druk. Op vlak van de introductie van nieuwe regelgeving volgen we de 'better regulation' agenda en willen we een stap verder gaan door het 'one in, two out' principe te bepleiten, alsook een competitiviteitstoets bij een versterkte KMO-toets. Overregulering heeft niet enkel een impact op onze economische concurrentiekracht, maar ook op onze energiezuikerheid en op de economische ontwikkeling in dichtbevolkte gebieden. We vragen dat de EU dit in rekening brengt bij de introductie van nieuwe wetgeving en dat ze de diversiteit tussen de lidstaten respecteert. Een 'one size fits all'-benadering speelt niet altijd in op de specificiteit van lidstaten.
- We zorgen voor een stabiel en rechtszeker regelgevend kader en streven naar tijdige en strikte omzetting van Europese richtlijnen. We vermijden gold plating bij nieuwe wetgeving om intra-Europese concurrentie en mogelijke nadelige impact op onze ondernemingen te vermijden. Onze ondernemingen staan zo gelijk aan de start. Het principe om gold plating te vermijden, doet geen afbreuk aan de mogelijke opties die een EU-richtlijn laten aan de nationale wetgever.
- We stimuleren innovatie door de vereenvoudiging van de Europese regels als prioriteit van het Europees beleid naar voor te schuiven. Om de vruchten te kunnen plukken van technologische doorbraken, brengen we de (wetgevende) obstakels voor de commerciële uitrol van deze technologieën in kaart. We pleiten daarbij voor het wegwerken van deze obstakels en de uitrol van regelluwe experimenteerzones ('*regulatory sandboxes*') waarin innovatieve technologieën, producten of diensten kunnen worden getest.
- Omtrent de regulering van digitale diensten, opkomende technologieën en artificiële intelligentie pleiten we voor een dialoog met onze internationale partners, zodat de Europese regels in lijn liggen met internationale standaarden, het gelijke speelveld voor onze economische actoren behouden blijft en de veiligheid van onze burgers en hun data gegarandeerd.
- We pleiten op Europees niveau voor snellere vergunningen voor strategische publieke en private investeringsprojecten, naar analogie met de Net-Zero Industry Act. We maken er een prioriteit van om op Europees en op bilateraal niveau de administratieve obstakels voor grensoverschrijdende samenwerking weg te werken.
- Om de EU voor te bereiden op nieuwe uitdagingen, is nood aan een toekomstgericht EU-budget, in het bijzonder via een hervorming van de cohesiefondsen en een verdeelsleutel in het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid die maakt dat onze landbouwers erop vooruitgaan. De efficiëntie van elke uitgave moet worden geanalyseerd. We vragen met name een betere controle op het beheer van het budget dat de lidstaten krijgen door de Commissie en op de resultaten van projecten, gebaseerd op het track-record van lidstaten. We vragen eveneens een betere (parlementaire) controle op het budget dat door de Commissie wordt beheerd. Op internationaal niveau verlenen we onze volledige medewerking aan OESO-initiatieven voor een meer rechtvaardige fiscaliteit.
- We engageren ons in de strijd tegen klimaatverandering in lijn met de gemaakte afspraken in het akkoord van Parijs en de Green Deal. We maken onze economie duurzaam via een 'clean industrial deal', waarbij we onze strategische sectoren identificeren en versterken. De Commissie moet het gaspedaal dieper indrukken voor een proactieve strategie om onze industrie te ondersteunen en te streven naar technologisch leiderschap en daar ook het nodige budget voor voorzien. Het competitiviteitsbeleid voor onze industrie moet een boost krijgen om die naam echt waardig te zijn. Initiatieven als de Net-Zero Industry Act en de Chips Act moeten samengebracht worden. Het versterken van onze Europese industrie gebeurt best op het niveau van de EU, op basis van de meerwaarde van een project en gericht op specialisatie. Om de competitiviteit van onze industrie te garanderen, blijven we een gelijk speelveld nastreven. We bepleiten een grondige beoordeling van de EU-staatssteunregels met als doel oneerlijke concurrentie tussen de lidstaten te voorkomen. We bepleiten de stopzetting van de huidige versoepeling en de creatie van een stabiel staatssteunkader dat de integriteit van en het gelijke speelveld op de interne markt borgt, met in het bijzonder oog voor KMO's. We bepleiten een heroriëntatie van het cohesiebeleid om dit industriële plan te ondersteunen.
- In het kader van onze open strategische autonomie moeten we onze aanvoerbronnen diversifiëren. Voor onze open economie sluiten we ambitieuze, open en rechtvaardige handels- en investeringsakkoorden op EU-niveau en streven we een duurzame wereldhandel na, gebaseerd op eerlijke regels en handel. We waken bij vrijhandelsakkoorden over het respect voor de mensenrechten en de opname van sociale en ecologische standaarden zoals die vandaag worden toegepast door

de Europese Commissie, alsook over het respect voor de afspraken in internationale verdragen. We blijven pleiten voor wederkerige handelsrelaties, waarbij we uiteraard geen toegevingen doen op de kwaliteitsvereisten van de producten die op onze markt worden aangeboden. We kijken er strikt op toe dat de ingevoerde producten aan de geldende Europese eisen voldoen. We pleiten op Europees niveau voor afspraken met onze handelspartners op vlak van wederzijdse erkenning van productienormen. We scharen ons achter het idee van een Europees compensatiefonds voor onze landbouwers bij eventuele marktverstoringen. In lijn met de Europese Zorgvuldigheidsverplichtingen voor bedrijven zoeken we mee naar een Europese consensus voor de verdere uitbouw en afdwinging van een bindende regeling met betrekking tot zorgplicht voor bedrijven op VN-niveau.

- Om de veiligheid en het gelijk speelveld op de interne markt te garanderen zijn gelijke (douane)controles en gelijkaardige interpretatie van onderliggende wetgeving nodig in heel de EU. Controles worden in het logistieke proces ingebed en nemen de stem en inzichten van de sectoren in rekening. Het Customs Reform Proposal dient de processen en dynamieken van de maritieme handel te respecteren. Ook de uitwerking van de European Port Strategy volgen we van nabij op. Om controles efficiënt te laten verlopen blijven investeringen in modern materiaal voor de douane nodig. Hierbij zal maximaal gebruik worden gemaakt van Europese en andere subsidies. Zo zullen dossiers waarvoor de douane aanspraak zou kunnen maken op Europese subsidies, zoals in het kader van het Customs Control Equipment Instrument, worden opgenomen in het meerjarig investeringsplan voor de douane.
- We vragen de EU om aandacht te besteden aan de veiligheid van haar burgers, onder meer via de uitbouw van het EU-beleid voor crisisbeheer. We streven meer uniformiteit na in de beveiligingsmaatregelen in Europa en wereldwijd, bijvoorbeeld door duidelijkere beveiligingsstandaarden, een internationaal auditsysteem en sanctiebeleid. Op internationaal niveau dringen we er op aan dat alle schepen over een AIS (Automatisch Identificatiesysteem) beschikken. We bepleiten een aanpassing van de Europese regelgeving om data-uitwisseling in het kader van beveiliging te versoepelen. Om de havens beter te beveiligen werken we ook een Europees kader voor de screening van personen uit, zoals dat voor de luchtvaart bestaat. Vanuit de EU investeren we meer capaciteit en middelen in lopende projecten in Zuid-Amerika in het kader van de bestrijding van drugstrafiek en lanceren we deze ook in andere regio's. We zorgen er ook voor dat het nieuwe Europese drugsagentschap een stevig mandaat en de nodige middelen heeft om de strijd op te voeren.

EUROPESE BESLUITVORMING

- We bouwen aan een Unie die dicht bij de burgers staat en vorm krijgt van onderuit, met respect voor de diversiteit in en tussen de lidstaten. De taalkundige en culturele diversiteit is een troef van de EU: we koesteren de eenheid in verscheidenheid. We willen dat de burger zich herkent in het Europese project. Besluitvorming moet daarom zo dicht mogelijk bij de burger staan. De meerwaarde van de Unie moet reëel, direct en concreet zijn voor de burgers. We willen een transparant besluitvormingsproces. Daartoe betrekken we de nationale parlementen meer in de besluitvorming en pleiten we voor een versterkte controlefunctie van het Europees Parlement ten opzichte van de Commissie. Ook vragen we de sociale partners en vertegenwoordigers van de private sector te blijven betrekken tijdens Europese wetgevende processen.
- Vooraleer een verdragsherziening na te streven, moeten we ernaar streven om ten volle gebruik te maken van de opties die nu reeds in de verdragen zijn voorzien.
- Om efficiënter te kunnen optreden, bepleiten we een hervorming van de besluitvorming op vlak van het Europese buitenlands beleid. Daarbij stellen we voor het strategische kader - de strategische belangen, beginselen en algemene richtsnoeren - inclusief het veiligheids- en defensieoptreden, bij unanimititeit vast te stellen, maar uitvoeringsbesluiten en sancties met gekwalificeerde meerderheid te nemen.
- Binnen de Benelux en met onze buurlanden zetten we onze goede dialoog en samenwerking verder en versterken we die. We zetten in op samenwerking met gelijkgezinde landen en regio's om de Europese en internationale agendasetting te sturen.
- We herhalen onze onvoorwaardelijke steun voor onze Europese normen en waarden. Respect voor de rechtsstaat door de lidstaten is fundamenteel. De Europese Commissie moet ervoor zorgen dat lidstaten hun verplichtingen op dit vlak respecteren. De 'Artikel 7 procedure' moet effectief worden toegepast. We herhalen het belang dat we hechten aan het Europees Verdrag voor de Rechten van

de Mens, net als aan de grondwet, het bindende Europese en internationale recht en de soevereiniteit van elke lidstaat.

INTERNATIONALE VREDE EN VEILIGHEID

- Wij verdedigen krachtig de internationale orde, geworteld in internationaal recht en multilaterale akkoorden, omdat wij geloven dat dit de enige weg is naar duurzame vrede en veiligheid. Op een ambitieuze maar pragmatische wijze en onder de paraplu van de Verenigde Naties intensiveren wij de strijd tegen straffeloosheid door onder meer te werken aan effectieve vervolging van oorlogsmisdaden, misdaden tegen de menselijkheid en genocide, alsook onderdrukking en terreur door statelijke en niet statelijke actoren. Ons buitenlands beleid staat ten dienste van de veiligheid en welvaart van onze burgers. Onze geostrategische belangen vormen dan ook het voornaamste kompas voor ons buitenlands beleid. Wij blijven onophoudelijk pleiten voor onvoorwaardelijk respect voor internationale mensenrechten, waarbij wij nadruk leggen op de bescherming van de meest kwetsbaren in de samenleving. Daarnaast blijven we ons engageren voor ontwapening en non-proliferatie, binnen een realistisch kader van solidariteit met onze bondgenoten en zonder onze eigen weerbaarheid in het gedrang te brengen. Zo blijft België een voorvechter van internationale verdragen en akkoorden rond ontwapening en non-proliferatie en ondersteunen we de internationale dialoog daaromtrent. We bepleiten een terugkeer naar wederzijds verifieerbare wapenbeheersingsverdragen. Het Non-Proliferatieverdrag blijft de hoeksteen van onze nucleaire ontwapeningspolitiek.
- We blijven Oekraïne steunen in zijn strijd tegen de Russische agressie zo lang het nodig is. We behouden en versterken doelgerichte en efficiënte sancties tegen Rusland, voorzien in humanitaire en militaire steun voor Oekraïne zolang de situatie dit vereist, en spelen een voortrekkersrol bij het onderzoek van het Internationaal Strafhof. Voor de steun bij de heropbouw werken we samen met de deelstaten. België zal op Europees niveau pleiten voor de mutualisering van het risico ten gevolge van een procedure bij een internationale arbitragerechtbank en dit op basis van het proportionaliteitsbeginsel.
- De Russische Federatie zet met vernieuwde kracht in op de destabilisering van onze nabije omgeving, niet in het minst door de ongerechtvaardigde invasie van Oekraïne, maar ook in de Zuidelijke Kaukasus, het Midden-Oosten en in Afrika. We blijven samenwerken op EU niveau en met onze partners om de schendingen van het internationale recht aan de kaak te stellen, de overtreders ter verantwoording te houden en het Russische narratief tegen te gaan, onder meer door op pragmatische wijze samen te werken met derde landen. Om de uitbouw van de Russische militaire slagkracht tegen te gaan behouden en versterken we de sancties en treden we op tegen de omzeiling ervan. Om onze veiligheid te garanderen, coördineren we onze verdediging binnen de NAVO en de EU. We waken over het grondwettelijke principe van de vrijheid van meningsuiting en vervallen niet in censuur, maar hebben bijzondere aandacht voor de strijd tegen desinformatie en fake news en het risico op beïnvloeding van onze verkiezingen en democratische architectuur. We zetten in op een structurele verdediging tegen deze hybride bedreiging.
- De VN zijn belangrijk voor vrede en veiligheid, de bescherming van de mensenrechten en het promoten van duurzame ontwikkeling op mondiaal niveau. België blijft VN instellingen en programma's, waaronder UNRWA, IOM, UNICEF, de Wereldgezondheidsorganisatie, UNDP en UNHCR, steunen en erover waken dat deze het internationaal recht blijven respecteren en hun beleid op transparante, efficiënte en verantwoordelijke wijze vormgeven. We ondersteunen VN-hervormingen voor meer efficiëntie, verantwoordelijkheid, representativiteit en transparantie, waaronder in de Veiligheidsraad. We onderstrepen de rol van de VN in conflictpreventie, crisisbeheer en de strijd tegen klimaatverandering, waarin iedereen een eerlijke inspanning levert. We erkennen de ondersteunende rol die de Wereldgezondheidsorganisatie speelt om op mondiaal vlak gezondheid te promoten en beschermen.
- Zowel op Belgisch als op Europees vlak streven we ernaar om met onze diplomatie, handelsbeleid, defensiebeleid en ontwikkelingssamenwerking onze belangen consistent na te streven. Dit draagt ook bij tot de realisatie van democratie, mensenrechten, rechtsstaat en de SDG's wereldwijd.
- We zetten in op een overkoepelende 3D aanpak die zich met name richt op veiligheid, migratie, de bevordering van de rechtsstaat en de realisatie van de SDGs, met specifieke focus op het Middellandse Zeegebied en het Europese nabuurschap. We hanteren daarbij een *'whole of government'* benadering en gaan versnippering van onze middelen tegen.
- Met landen in onze periferie streven we een partnerschap en goed nabuurschapsbeleid na.
- In het kader van deze overkoepelende strategie en als tegengewicht voor systeemrivalen en antidemocratische allianties blijven we de principes van democratie, mensenrechten, goed bestuur en duurzame ontwikkeling uitdragen via pragmatische

partnerschappen in ons wederzijds belang.

- We blijven inzetten op partnerschappen met gelijkgezinde landen, met name door onder andere de trans-Atlantische band te blijven aanhalen. Zo zijn de Verenigde Staten en de G7 de belangrijkste partners voor het verdedigen van gedeelde fundamentele waarden en wereldwijde veiligheid. Ook op andere multilaterale fora houden we een pleidooi voor een op regels gebaseerde internationale orde.
- Met het Verenigd Koninkrijk streven we naar nog sterkere relaties, zowel op bilateraal vlak als via een EU-VK veiligheidspact.
- Om onze geostrategische positie op het Afrikaanse continent te versterken, streven we een geïntegreerde benadering na, waarin we bijdragen tot energiezekerheid, maritieme veiligheid en het beheer van migratiestromen. We herevalueren onze Sahelstrategie vanuit een perspectief van duurzame ontwikkeling, veiligheid, de strijd tegen jihadisme en migratie vanuit een 3D aanpak en ondersteunen zo ook de stabiliteit in West-Afrika. We blijven onze expertise in de regio van de Grote Meren ontwikkelen. Met het Grote Merengebied in het bijzonder bouwen we een wederzijds voordelige partnerschapsrelatie uit, op voet van gelijkheid. Gelet op onze expertise in deze regio, blijven we actief betrokken om vrede en stabiliteit in de regio te promoten en straffeloosheid tegen te gaan. In onze relatie hechten wij veel waarde aan goed bestuur en respect voor de rechtsstaat, met name in de rechtspraak. Gezien de intensivering van de gevechten en de verslechtering van de humanitaire situatie in het oosten van de Democratische Republiek Congo, roepen wij op tot een onmiddellijke beëindiging van het M23-offensief en de terugtrekking van Rwandese troepen uit Congolees grondgebied. Wij bevestigen opnieuw dat de soevereiniteit en territoriale integriteit van de Democratische Republiek Congo gerespecteerd moeten worden. België is bereid om, binnen het kader van de EU, de VN of de Afrikaanse Unie, mee te werken aan een akkoord tussen de betrokken landen, dat vrede en stabiliteit in de regio garandeert. België zal humanitaire hulp verlenen aan bevolkingsgroepen die in gevaar zijn.
- Naast deze banden met onze traditionele partners, streven we ook naar verbeterde relaties met opkomende regio's. We gaan op zoek naar sterkere partnerschappen in Azië, Latijns-Amerika, Afrika en het Midden-Oosten waarmee we op economisch en diplomatiek gebied en qua veiligheid nauw samenwerken en dit op een gefocuste manier, zonder versnippering.
- Op vlak van de uitbreiding van de EU steunen we op Europees niveau het Europese perspectief voor de Westelijke Balkan, Oekraïne en Moldavië, maar met respect voor de toetredingscriteria en op basis van de bestaande procedures zonder fast-track. Het toetredingsproces dient fair en transparant te verlopen. We beoordelen de vooruitgang voor elk van deze kandidaten afzonderlijk. De voortgang van dit proces is gebaseerd op de merites van de individuele staten. Bij achteruitgang op vlak van de Kopenhagencriteria pleiten we voor een bevrozing van het statuut van kandidaat-lidstaat. Bij toekomstige toetredingen moet ook rekening worden gehouden met het vermogen van de Unie om nieuwe lidstaten op te nemen en te integreren in het geheel. De EU dient zich hierop voor te bereiden.
- Met Turkije investeren we in de ontwikkeling van ons strategisch partnerschap.
- Ten aanzien van de Volksrepubliek China zetten we in op een coherente en strategische Europese aanpak. We zijn wederzijds afhankelijk en de Volksrepubliek China is een partner om mondiale uitdagingen aan te pakken. Terzelfdertijd is het een economische concurrent en een systemisch rivaal. Via onrechtvaardige subsidies en regelgeving speelt de Volksrepubliek China het economisch unfair. Het bezorgt zo de eigen sectoren, zoals de staal- en auto-industrie, een competitief voordeel en ondergraaft ons economisch weefsel en onze industriële productie. We blijven hameren op een gelijk speelveld en wederkerigheid. We dringen erop aan dat de EU sneller en efficiënter ingrijpt om onze industriële basis te beschermen waar die onder druk komt, zeker daar waar innovatieve technologie betrokken is. In deze optiek zetten we versterkte handelsbeschermingsinstrumenten in. In het licht van de destabilisatiepogingen van de internationale orde en van onze waarden die uitgaan van de Volksrepubliek China, moeten we ons beter beschermen tegen inmenging en spionage. We doen geen toegevingen op onze veiligheid. We zetten in op de-risking en bouwen onze problematische afhankelijkheden in snel tempo af, lichten onze kritieke sectoren en infrastructuur door en dekken ons in tegen veiligheidslekken in netwerkinfrastructuur en bij het gebruik van digitale diensten door overheids personeel. We blijven mensenrechtenschendingen aankaarten, onder andere rond de identiteit van de Oeigoeren en de Tibetanen. We benadrukken het belang van vrede, stabiliteit en het status quo in de straat van Taiwan en de Zuid-Chinese Zee waar respect voor de internationaal erkende grenzen en voor het VN Zeerechtverdrag cruciaal is. We streven met landen uit de regio investeringsakkoorden na op Europees vlak.

- De Islamitische Republiek Iran ondermijnt op alle wijzen actief het Westen en onze manier van leven, niet in het minst via de wapenleveringen aan de Russische Federatie in zijn agressie tegen Oekraïne. In samenspraak met onze bondgenoten werpen we hiertegen een sterkere dam op. We blijven de mensen- en vrouwenrechtenschendingen aan de kaak stellen en steunen de roep om democratie van de Iraanse bevolking. We roepen een halt toe aan de destabilisering van de regio via hun proxy's en laten ons niet chanteren door hun gijzeldiplomatie. We zetten maximaal in op preventie, voorlichting en responsabilisering van onze burgers. We nemen een Europees initiatief om een gezamenlijk antwoord op de gijzeldiplomatie te formuleren. Samen met andere Europese lidstaten nemen we het initiatief om de Iraanse Revolutionaire Garde op de Europese terreurlijst te plaatsen en te pleiten voor strengere economische en andere sancties. In samenspraak met onze bondgenoten vermijden we dat de Islamitische Republiek Iran nucleaire wapens verwerft.
- In het geladen Israëlijsch-Palestijns conflict kiezen we altijd de kant van de vrede. We benadrukken het belang van een duurzame vrede en van volgehouden inspanningen in het vredesproces in het Midden Oosten. We streven naar een voorttrekkersrol van de EU om via diplomatieke weg te komen tot een tweestatenoplossing die zowel de veiligheid van Israël moet garanderen als de erkenning van Palestina mogelijk moet maken en dit met respect voor de territoriale integriteit. Elke actie die deze oplossing in het gevaar brengt, zullen we aan de kaak stellen. Daarom pleiten we -conform de conclusies van de Europese Raad van oktober 2024- voor verdere sanctionering van de kolonisten die in de Westelijke Jordaanoever hun agressieve uitbreiding van de nederzettingen nastreven, alsook voor optreden tegen extremistische en terroristische groeperingen die de veiligheid van Israël bedreigen. Ook vragen we de bevoegde autoriteiten met aandring om op te treden tegen haat en onverdraagzaamheid die de tweestatenoplossing in het gedrang brengt. De eerste stap in het bieden van perspectief is het staakt-het-vuren en steun bij de wederopbouw. De federale regering zal humanitaire hulp en steun bieden om die wederopbouw mogelijk te maken en benadrukt dat alleen burgers en hulporganisaties humanitaire hulp kunnen ontvangen en dat deze niet mag worden omgeleid. We zeggen absoluut neen tegen elke vorm van antisemitisme en terrorisme. We pleiten voor het opheffen van het artificiële onderscheid tussen een politieke en militaire vleugel van Hezbollah en voor een Europese terreurlijst die tred houdt met evoluties op het terrein en de verspreiding van gelieerde steunbewegingen in België. In Libanon roepen we op tot naleving van resolutie 1701 van de Veiligheidsraad en steunen we de Libanese staat in zijn inspanningen om de wederopbouw ter hand te nemen, de rechtsstaat te consolideren en zijn territoriale integriteit te bewaren. We benadrukken ten allen tijde het belang dat we hechten aan het respecteren van het internationale recht.
- Syrië's onafhankelijkheid, soevereiniteit en territoriale integriteit binnen veilige grenzen dienen te allen tijde gerespecteerd te worden, conform het internationaal recht. Daarbij hechten we veel belang aan het respecteren van de mensenrechten, met bijzondere aandacht voor vrouwenrechten en de rechten van religieuze en etnische minderheden. Dit moet de weg openen naar een vreedzame, democratische politieke transitie met gelijke rechten voor alle Syriërs en een veilige en waardige terugkeer mogelijk maken als duurzame oplossing voor de Syrische vluchtelingen door het economische herstel van het land. Ook de strijd tegen straffeloosheid speelt hierbij een belangrijke rol.
- De Zuidelijke Kaukasus verdient meer Europese aandacht. Met dit strategisch belangrijke gebied, voelen we niet enkel een diepe culturele verbondenheid, maar het speelt ook een cruciale rol in onze toekomstige energiebevoorrading en als transportcorridor naar Azië. De gespannen relaties, aanhoudende conflicten, met name Armenië-Azerbeidzjan, vragen om een gerichte Europese en Belgische aanpak om een duurzame vrede te bewerkstelligen. We vragen uitdrukkelijk de soevereiniteit en territoriale integriteit van de partijen te respecteren en roepen Azerbeidzjan op om voor de Armeense bevolking van Hoog-Karabach een veilige terugkeer naar huis mogelijk te maken. We dragen bij tot de stabilisering van de regio door economische, politieke en humanitaire samenwerking na te streven.
- De strijd tegen radicalisering, religieuze vervolging en extremisme is een prioriteit voor ons buitenlands beleid. We blijven het heropflakkeren van gewapende en terroristische groeperingen zoals Daesh, Taliban, Al-Shabaab, de Houthi's, Al Qaida, Hezbollah en vele andere groeperingen en hun terroristische discours mee bestrijden. We versterken de antiterrorismesamenwerking tussen de lidstaten.
- Bij het verzekeren van de veiligheid en het reguleren en standaardiseren van nieuwe technologieën zetten we in op brede internationale samenwerking, waaronder in de eerste plaats op trans-Atlantisch vlak. We hebben daarbij in het bijzonder oog voor de uitdaging van artificiële intelligentie en de marktmacht van de grote digitale spelers.

- We zetten sterker in op strategische communicatie over onze troeven en belangen en het bekampen van het narratief van onze systemische concurrenten. We bereiden ons beter voor op hybride dreigingen, onder meer om buitenlandse desinformatiecampagnes aan de kaak te kunnen stellen. Inspelend op de opportuniteiten van de Europese Global Gateway en met betrekking van ons bedrijfsleven, bieden wij onze partnerlanden een solide en geloofwaardig alternatief voor het geostrategisch opportunisme van de Russische Federatie en de Volksrepubliek China.
- De NAVO is de basis van onze collectieve verdediging. België versterkt de rol van de NAVO als hoeksteen van de trans-Atlantische veiligheid door actief bij te dragen aan de kerntaken van de alliantie zoals vastgelegd in het Strategisch Concept. België bevordert ook de samenwerking tussen de NAVO en de EU om de Euro-Atlantische veiligheid en stabiliteit te waarborgen. Complementair daaraan zetten we in op meer Europese defensiesamenwerking, vormgegeven door het EU Strategisch Kompas.
- België benadrukt het belang van een op internationaal recht gebaseerde internationale orde en pleit voor democratie, de rechtsstaat en mensenrechten. Een prioriteit is de strijd tegen straffeloosheid en België steunt internationale hoven (zoals ICC en ICJ) bij onderzoeken naar schendingen van internationaal recht. België promoot mensenrechtenverdragen en ondersteunt kwetsbare groepen, mensenrechtenverdedigers en het maatschappelijk middenveld.

OPEN STRATEGISCHE AUTONOMIE

- In het licht van de huidige geopolitieke uitdagingen, moet de EU dringend onze welvaart beter beschermen tegen vijandige inmenging en risicovolle eenzijdige afhankelijkheden. Om ons te beschermen tegen oneigenlijke druk, moet de EU in het kader van een *derisking* strategie in hoog tempo een open strategische autonomie nastreven. Zowel voor de bevoorradingszekerheid van onze strategische sectoren, van onze energie en van de kritieke grondstoffen voor onze energie-, hoogtechnologische, farmaceutische en defensie-industrieën, moeten we onze aanvoerketens diversifiëren. Deze strategie moet in nauwe samenwerking met de private sector worden uitgerold.
- Op Europees niveau versterken we onze open strategische autonomie. De EU is op dit vlak een hefboom en we versterken de Europese diplomatie om deze thema's op transversale wijze te behartigen.
- Om onze maatschappelijke weerbaarheid te verhogen, versterken we de innovatiebasis in Europa en bouwen we onderzoek en ontwikkeling verder uit. We bouwen een eigen productiecapaciteit op voor producten met een hoge strategische toegevoegde waarde, in partnerschap met internationale topspelers. Op EU en nationaal niveau blijven we excelleren in de productie van goederen en diensten van strategische aard en waarin we een comparatief voordeel hebben, via een programma van re-industrialisering. We focussen op energie-intensieve sectoren - op basis van innovatieve processen (zoals waterstof, koolstofcaptatie en -opslag en hernieuwbare energie) – en op de defensiesector.
- Samen met de buurlanden en in samenspraak met de deelstaten zetten we in op een (Europese) grensoverschrijdende infrastructuuragenda, met in het bijzonder energie- en waterstofcorridors, digitale en transportnetwerken (3RX) en de Einsteintelecoop.
- We promoten de circulaire industrie en recyclage. Naast het diversifiëren van onze aanvoerlijnen, delven we ook binnen Europa onze eigen kritieke grondstoffen. In het bijzonder ondersteunen we het initiatief voor een Critical Medicines Act op Europees niveau, om de toeleveringsketens te diversifiëren en een grotere open strategische autonomie voor kritieke geneesmiddelen te garanderen.
- We zijn een sterke verdediger van het multilateralisme en van een op regels gebaseerde internationale (handels)orde. In dat kader blijven we de hervorming van de Wereldhandelsorganisatie bepleiten zodat deze sterker kan optreden tegen oneerlijke concurrentie, oog heeft voor sociale en milieudoelstellingen en preferentiële handelsvoordelen beperkt tot echte ontwikkelingslanden. Op zijn minst dient het beroepsorgaan zo snel mogelijk de functies te hervatten.
- We beschermen onze markt en industrie sterker tegen oneerlijke concurrentie van buitenaf. In afwachting van een wereldwijd gelijk speelveld op niveau van de Wereldhandelsorganisatie, dwingen we het gelijk speelveld sterker af. Zo versterken en versnellen we onze handelsbeschermingsinstrumenten en zetten we deze beter in onder aansturing van de Europese Chief

Trade Enforcement Officer. We zetten in op wederkerigheid op vlak van het openstellen van onze markt. We treden assertiever op tegen dumping en onrechtmatige buitenlandse subsidies. We zetten sterker in op het nieuwe International Procurement Instrument en geven de Foreign Subsidies Act meer tanden. Wederkerigheid van onze handelspartners is essentieel. We pleiten op Europees niveau voor afspraken met onze handelspartners op vlak van (wederzijdse erkenning van) productienormen. We bepleiten vrijwaringsclausules in Europese vrijhandelsakkoorden en zetten deze sneller en efficiënter in.

- We doen geen toegevingen op onze veiligheid. We evalueren de bestaande screeningsmechanismen rond buitenlandse investeringen in kritieke infrastructuur en sectoren en technologieën met impact op veiligheid en publieke orde. Dit met het oog op een efficiënte screening, met respect voor de bevoegdheidsverdeling en zonder onze open economie in gevaar te brengen.

DIPLOMATIE

- Onze diplomatie verdedigt de belangen van ons land en onze burgers in het buitenland, in lijn met de Nationale Veiligheidsstrategie, en draagt actief bij tot een meer rechtvaardige, veilige en duurzame wereld. Gezien de beperkte middelen moet de FOD Buitenlandse Zaken, als veiligheidsdepartement, sterker geografisch en inhoudelijk focussen op de bevordering van onze belangen in het buitenland, de bescherming van onze eigen veiligheid, de veiligheid van onze landgenoten in het buitenland en van onze welvaart.
- Onze diplomatieke posten zijn de voelsprietten van België in het buitenland. We blijven de geografische spreiding van ons diplomatiek netwerk, hun fysieke en digitale infrastructuur monitoren met het oog op verdere optimalisering. We voeren een objectieve studie uit op basis van politieke, economische en consulaire criteria voor het postennetwerk, inclusief co-locatie mogelijkheden met andere EU-lidstaten. We geven onze diplomatieke vertegenwoordiging vorm, rekening houdend met het bestaande postennetwerk van de deelstaten en de EU.
- In het kader van de overkoepelende strategie stellen we binnen het netwerk duidelijke en gerichtere prioriteiten per post op, in plaats van brede rapportages.
- We moderniseren de diplomatieke carrière met oog op een aantrekkelijk personeelsbeleid en een modern gezinsbeleid, waarbij we rekening houden met internationale mobiliteit van onze diplomaten en hun gezin. We verhogen de capaciteit voor opleidingen in talen, onderhandelen en veiligheid. Bij de uitvoering van het beleid in verband met de federale publieke functie, houden we rekening met de eigenheid van het personeel van de FOD BuZa, dat voornamelijk in het buitenland is tewerkgesteld. We onderzoeken een regeling waarbij partners van diplomaten in het buitenland sociale zekerheidsrechten en pensioen in België kunnen opbouwen, inclusief telewerkopties naar Belgisch recht. De jaarlijkse diplomatieke beweging wordt verder geobjectiveerd. We erkennen het belang van een evenwichtiger genderverdeling bij de externe loopbaan en dit vanaf de rekrutering en bevorderen deze.
- Voor het efficiënte beheer van het patrimonium in het buitenland en om een meerjarig financieel beheer toe te laten, voorziet de federale overheid een toegewezen dotatie, alsook een instrument met boekhoudkundige autonomie.
- We nemen onze rol op bij de vormgeving van de Europese diplomatie en laten deze renderen voor onze belangen.
- We versterken de consulaire dienstverlening voor onze landgenoten in het buitenland. Zo digitaliseren we onze dienstverlening verder om de toegankelijkheid en gebruiksvriendelijkheid te verhogen. Voor consulaire bijstand ontwikkelen we één consular digitaal platform. We versterken de consulaire pijler in het vervullen van haar opdracht ter ondersteuning van de Dienst Vreemdelingenzaken, met duidelijke taakverdeling.
- We verduidelijken het kader voor consulaire bijstand voor Belgen buiten het Europese grondgebied. Er komen duidelijke instructies voor evacuatie/extracties uit risicozones of oorlogsgebieden, met responsabilisering van onze burgers.
- We verbeteren het juridische kader door een herziening van de consulaire wetgeving en van de kieswetgeving voor onderdanen in het buitenland. Gezien het aanzienlijke aantal Belgen in het buitenland, vereenvoudigen we de bestaande procedures.
- In functie van onze overkoepelende 3D aanpak, gaat onze defensiediplomatie hand in hand met buitenlandse zaken. We werken een uitwisselingsprogramma uit tussen hogere officieren bij Defensie en de FOD Buitenlandse Zaken om de kennisuitwisseling binnen ons diplomatieke netwerk te faciliteren.

- Het Egmont Instituut ondersteunt de FOD Buitenlandse Zaken in het vervullen van de doelstellingen.
- We onderzoeken de uitbreiding van de mogelijkheid voor de externe financiering van stages op onze diplomatieke posten.
- De regering zal uitvoering geven aan de resoluties over zowel 'Metissen' als illegale adopties. We zetten daarom het wetenschappelijk onderzoek dat reeds werd aangevat rond de Metissen voort. De regering zal werk maken van de ondersteuning van de slachtoffers van illegale interlandelijke adopties, in lijn met de aangenomen Kamerresolutie daaromtrent en in samenspraak met de FOD Justitie. Met dat doel zal een globaal historisch onderzoek naar illegale interlandelijke adopties in de periode 1960-2005 door experts worden opgestart.

EEN HEDENDAAGS ZETELBELEID

- België, met Brussel in het bijzonder, huisvest de grootste diplomatieke gemeenschap ter wereld. Onze zetelpolitiek is van groot belang vanuit politiek, diplomatiek en economisch oogpunt. We waken er dan ook over om hieraan de nodige aandacht te besteden, in nauwe samenwerking met de deelstaten. De duurzame verankering van de Europese instellingen, de NAVO, SHAPE en andere aanwezige internationale instellingen vereist een volgehouden investering. We zetten fors diplomatiek in op het behoud van NCIA in België en gaan hierover in overleg met de NAVO. In het kader van ons zetelbeleid neemt de FOD BuZa in overleg met de Kanselarij van de Eerste Minister de nodige initiatieven om voor het einde van de legislatuur een NAVO-top te kunnen organiseren.
- De federale overheid doet het nodige om te verhinderen dat restricties op de toegang tot bankrekeningen, opgelegd door de Belgische banken in het kader van de anti-witwasregelgeving, geen ongerechtvaardigde hinder veroorzaken voor de buitenlandse ambassades en diplomaten in België, alsook voor onze diplomaten en expats, noch voor onze bedrijven die actief zijn in het buitenland.
- In het kader van een budgetvriendelijke en klimaatvriendelijke besluitvorming, blijven we ons verzetten tegen de maandelijks verhuis van het Europees Parlement naar Straatsburg. Het Europees Parlement zou haar enige zetel moeten hebben in Brussel en, net als haar commissies, slechts op die plaats vergaderen.
- We waken over de arbeidsomstandigheden van het lokale personeel van de diplomatieke posten op ons grondgebied.

ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

- We geloven in internationale solidariteit en zien ontwikkelingssamenwerking als een belangrijk en strategisch instrument en onderdeel van ons buitenlands en veiligheidsbeleid (in een 3D benadering van Diplomatie, Ontwikkeling en Defensie). Dit ook ten voordele van Belgische en Europese belangen. Daarom coördineren we ons ontwikkelingsbeleid met andere actoren en integreren we dit in de andere instrumenten van ons buitenlands beleid op een strategisch en operationeel niveau. De fusie van bevoegdheden van Buitenlandse zaken en Ontwikkelingssamenwerking zal die coherentie optimaal verzekeren. Een aparte directie-generaal voor ontwikkelingssamenwerking blijft behouden voor het beheer van zijn budget en bevoegdheden. Ontwikkelingssamenwerking is onder meer een beleid van partnerschappen om duurzame ontwikkeling te stimuleren. Private actoren zijn een belangrijke katalysator en we concentreren de publieke middelen daar waar private partners het risico niet (alleen) kunnen dragen of geen passende oplossing kunnen bieden. We passen de mogelijkheden aan om via innovatieve financiering nieuwe fondsen te kunnen aanspreken om de traditionele publieke ontwikkelingshulp te versterken. Multilaterale organisaties als de VN, de Wereldbank en de regionale ontwikkelingsbanken zijn belangrijke partnerorganisaties bij de implementatie van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen en dragen bij aan een stabielere wereldeconomie met een positieve invloed op de stabiliteit en welvaart van ons land.
- We helpen onze partners om de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDGs) te bereiken en werpen via duurzame ontwikkeling een dam op tegen oprukkend extremisme, illegale migratie en conflicten met hun weerslag op Europa. We geven onze ontwikkelingssamenwerking vorm via wederzijds voordelige partnerschappen. Dit op een principiële, maar pragmatische wijze met aandacht voor onze veiligheid en belangen en via partnerschappen die gericht zijn op onze prioritaire thema's. Ons ontwikkelingsbeleid gebruiken we ook als hefboom om democratie en de rechtstaat te ondersteunen en voor politieke

dialogo met de partnerlanden, zeker in tijden waar Europa niet langer de enige partner is. Om de impact van onze ontwikkelingssamenwerking te verhogen, maken we meer gebruik van Europese hefboomen en dit in een Team Europe benadering. Zo bieden Europese programma's op vlak van kritieke grondstoffen, energietransitie en innovatie opportuniteiten om onze projecten in te schakelen in een groter geheel en zo bij te dragen tot duurzame ontwikkeling en sociale vooruitgang. Het EU Global Gateway-project in het bijzonder biedt mogelijkheden om met partnerlanden samen te werken als alternatief voor het geostrategisch opportunisme van de Russische Federatie en de Volksrepubliek China en met betrekking van de private sector. We pakken daarmee ook mondiale uitdagingen aan op een manier die kan bijdragen aan onze open strategische autonomie. We helpen in onze partnerlanden de toegang tot onder andere onderwijs, in samenwerking met de gemeenschappen, kwalitatieve gezondheidszorg, waardig werk en duurzame voedselzekerheid uit te bouwen en de strijd tegen de klimaatverandering te voeren. We ondersteunen de partnerlanden om de productie van en toegang tot betaalbare en kwalitatieve geneesmiddelen op te schroeven, in samenwerking met onze farmabedrijven.

- We zetten in op de noodzakelijke voorwaarden om duurzame ontwikkeling te kunnen realiseren, met name een stabiele rechtsorde, rechtszekerheid, respect voor de burger- en mensenrechten, democratie en goed bestuur. We hebben in het bijzonder oog voor reproductieve gezondheidszorg en -rechten, de strijd tegen HIV, gelijke rechten en kansen van vrouwen en meisjes, non-discriminatie op basis van seksuele voorkeur en de rechten van minderheden. Respect voor deze principes is een belangrijke basis voor gouvernementele samenwerking. We ondersteunen onze partnerlanden om deze principes te respecteren. In geval van achteruitgang ten opzichte van het startpunt van onze samenwerking gaan we met de partnerlanden in een formele dialoog. Bij blijvende tekortkomingen herevalueren we onze samenwerking om die op te schorten of waar mogelijk te heroriënteren naar de civiele maatschappij om de meest kwetsbare groepen te beschermen. Door de steeds groter wordende druk op de maatschappelijke ruimte en organisaties die opkomen voor die principes wordt het Civic Space Initiative in structureel beleid omgezet.
- Duurzame en eerlijke handel en ontwikkelingssamenwerking zijn een natuurlijke tandem. We helpen onze partnerlanden om aan internationale handel deel te nemen. Het creëren van zelfredzaamheid, waardig werk en duurzame economische groei zijn de leidraad. We anticiperen ook op de dynamiek van de Afrikaanse continentale vrijhandelszone en besteden expliciet aandacht aan projecten rond de duurzame waardeketens. Investerings- en samenwerking met de lokale private sector blijven essentieel om inclusieve en duurzame economische groei te stimuleren.
- We maken van migratie een transversaal thema in onze ontwikkelingssamenwerking. Als onderdeel van de 3D aanpak om tot duurzame oplossingen voor internationale vluchtelingencrisis te komen, versterken we onze inzet inzake kwaliteitsvolle opvang en bescherming in de regio van conflictgebieden, werken we verder aan programma's die de grondoorzaken van migratie op lange termijn aanpakken en kunnen we de sociale en economische re-integratie van terugkeerders ondersteunen. We pleiten voor een 'whole-of-government' aanpak van onze betrekkingen met derde landen, waaronder de uitkering van gouvernementele ontwikkelingshulp, en houden daarom rekening met verschillende aspecten van deze betrekkingen, zoals de terugname van uitgeprocedeerde vreemdelingen (en in het bijzonder veroordeelde criminelen) en samenwerking op vlak van justitie, veiligheid, visumbeleid en sociale fraude. In toekomstige partnerschappen zal deze conditionaliteit worden opgenomen.
- Om een grotere impact te genereren en versnippering tegen te gaan, zetten we in op maximale thematische en regionale concentratie. We evalueren en herzien desgevallend het aantal partnerlanden en -organisaties en werken in ruil daarvoor sterker samen met de overblijvende partners, waar we het verschil kunnen maken. Door onze expertise blijft het Grote Merengebied een belangrijke rol spelen. We zetten onze expertise in om eerlijke handel in grondstoffen, duurzame vrede, straffeloosheid en seksueel en gendergerelateerd geweld in Oost-Congo aan te pakken in complementariteit met de EU-strategie voor de Grote Meren.
- We kiezen voor een geconcentreerde, efficiënte en transparante financiering van ons ontwikkelingsbeleid. De financiering van ontwikkelingsprojecten is doelgericht en gekoppeld aan mijlpalen en einddoelen. Duurzaamheid is zowel een objectief als een toetssteen. We blijven aandacht besteden aan de controle op de budgetten, doelstellingen en impact van de ontwikkelingsprogramma's. Hiervoor versterken we onder andere de Dienst Bijzondere Evaluatie. Voor het uitvoeren van overheidsopdrachten zijn alle actoren strikt aan de regels en instructies gebonden. We stellen dezelfde hoge kwaliteitseisen voor alle actoren, met duidelijke gevolgen voor de certificatie en subsidiëring bij niet-naleving.

- Ontwikkelingsbeleid is niet louter de zaak van overheden. Burgers die zich engageren voor specifieke ontwikkelingsprojecten moeten daar de ondersteuning en ruimte voor krijgen. Om deze reden investeren we ook in de versterking van de vierde pijlerwerking. We blijven steun bieden aan de stedenbanden.
- Humanitaire actie blijft een levensnoodzakelijke component van ons antwoord op de stijgende noden ten gevolge van conflicten en natuurrampen. We doen dat met de landen in de getroffen regio. We besteden meer aandacht en middelen aan humanitaire hulp en opvang in de buurt van de regio waar zich conflict voordoet. Voor humanitaire hulp is er structurele en voorspelbare financiering van de internationale actoren, die dan flexibel over de budgetten kunnen beschikken (geen tot lichte oormerking). We voeren een evaluatie uit van onze humanitaire strategie. We blijven sterk inzetten op structurele oplossingen op vlak van de nexus humanitaire hulp-ontwikkeling-vrede.

NAAR EEN EFFICIËNTE SAMENWERKING

- We betrekken het parlement vroegtijdiger en actiever bij de Europese besluitvorming en zorgen voor een betere informatiedoorstroming. We formaliseren de consultatie van het parlement via een briefing voorafgaand aan de Europese Raad. Ook vanuit de nationale parlementen kijken we strikt toe op de bevoegdheidsverdeling, subsidiariteit en proportionaliteit van het Europese optreden.
- In het kader van de herdenkingen rond de tweehonderdste verjaardag van België en de zestigste verjaardag van het federalisme (2030) zullen onze diplomatieke posten een promotiecampagne voeren om de troeven en belangen van België onder de aandacht te brengen.

ACCORD DE COALITION FÉDÉRALE

2025-2029

DÉCLARATION DU FORMATEUR

31 janvier 2025

Notre pays est confronté à de grands défis. Notre situation budgétaire est préoccupante. La charge fiscale pesant sur les travailleurs est trop élevée. La compétitivité de nos entreprises est mise à mal. Nous ne parvenons pas à mettre suffisamment de personnes au travail alors que notre taux d'emplois vacants est le plus élevé d'Europe. En raison de l'évolution démographique, la viabilité financière de notre système de soins de santé et de pensions est menacée. Nous ne contrôlons pas suffisamment les flux migratoires vers notre pays. Nos services de sécurité sont sous-financés. L'approvisionnement en énergie est incertain. Sur le plan institutionnel, le fonctionnement de notre pays est tout sauf efficace.

Pour la première fois en 16 ans, un gouvernement qui bénéficie d'un soutien démocratique des deux côtés de la frontière linguistique entre en fonction. Notre ambition est de mettre à profit ce large soutien et de relever les nombreux défis auxquels nous sommes confrontés de la manière la plus décisive qui soit. Comme dans le modèle rhénan, nous ne prônons pas la révolution mais bien l'évolution. Nous prenons des décisions difficiles par nécessité, mais nous ne perdons jamais de vue l'aspect humain.

À politique inchangée, le déficit budgétaire belge risque de devenir le plus important d'Europe. Inverser structurellement cette tendance néfaste sera la première et la plus importante tâche de notre gouvernement. Pour ce faire, il est nécessaire d'adopter une approche commune à plusieurs législatures. C'est pourquoi, au début de cette législature, nous mettrons en œuvre une série de réformes qui garantiront la viabilité à long terme des finances publiques. Compte tenu du vieillissement de la population et du contexte géopolitique, il s'agira de l'assainissement budgétaire le plus difficile de notre histoire moderne. Contrairement aux assainissements budgétaires du passé, nous le ferons sans augmenter la charge fiscale globale, celle-ci étant déjà bien trop élevée dans notre pays.

Notre gouvernement poursuivra une politique d'activation ambitieuse. Pour ce faire, nous utiliserons le bâton et la carotte. Les personnes en bonne santé et capables de travailler ne pourront plus bénéficier de systèmes trop avantageux et prolongés dans le temps qui les découragent d'entrer sur le marché du travail. Dans le même temps, nous veillerons à ce que les personnes actives disposent d'un revenu net plus élevé. Nous accorderons une attention particulière dans ce cadre aux personnes à bas et moyens revenus. Nous veillerons ainsi à ce qu'il soit toujours nettement plus avantageux de travailler que d'être inactif. Nous devons également continuer à récompenser l'esprit d'entreprise dans notre pays. Nous veillerons donc à une simplification administrative substantielle pour nos entrepreneurs et prendrons des mesures dans l'intérêt de leur compétitivité.

Accord de coalition fédérale

Notre État-providence est un bien précieux. Mais il est de plus en plus sous pression en raison du vieillissement de la population. C'est pourquoi ce gouvernement prendra les décisions nécessaires pour garantir la viabilité financière de notre système de sécurité sociale. Nous le devons à nous-mêmes et aux générations futures. En l'occurrence, nous appliquerons le principe de la justice sociale, dans le respect des droits acquis et avec empathie envers les plus vulnérables de notre société. Le problème du vieillissement s'accompagne également d'une demande médicale croissante. C'est pourquoi nous continuerons à assurer une croissance adéquate du budget affecté à la santé.

Notre gouvernement s'orientera vers une politique migratoire plus contrôlée et plus humaine. Nous lutterons plus vigoureusement contre le phénomène de la migration illégale et développerons une politique migratoire proactive qui doit davantage servir notre prospérité. L'accès à notre système social ne sera désormais plus accordé sans conditions et sera davantage protégé contre les abus. Nous considérons l'obtention de notre nationalité comme une faveur et non comme un droit. C'est pourquoi nous revaloriserons notre citoyenneté. Les nouveaux arrivants qui veulent faire partie de notre société devront dès lors consentir davantage d'efforts contraignants.

Notre gouvernement investira dans notre sécurité. Nos services de sécurité civils et militaires pourront compter sur des moyens supplémentaires au cours de la prochaine législature. Nous respecterons ainsi également les engagements internationaux que notre pays a pris par le passé en matière de défense. En notre qualité de membre fondateur et de pays hôte de l'OTAN, nous ne pouvons pas nous permettre de manquer à nos obligations dans ce domaine.

Notre gouvernement élaborera une politique énergétique sensée. Nous ne nous laisserons plus guider par des dogmes dépassés. Nous examinerons néanmoins avec un esprit ouvert toutes les sources d'énergie possibles qui peuvent contribuer à un mix énergétique plus sûr, plus respectueux du climat et abordable.

Enfin, notre gouvernement procédera à une modernisation institutionnelle du pays. Nous prendrons des mesures pour rendre notre système politique plus sobre, accroître l'efficacité des pouvoirs publics et renforcer les entités fédérées. En outre, sous l'égide du Premier ministre, nous lancerons les préparatifs nécessaires à une réforme approfondie de l'État.

Le chemin que nous sommes sur le point d'emprunter ne sera pas une promenade de santé. Les défis auxquels nous sommes confrontés exigent des sacrifices de la part de tous les acteurs de notre société. Ceux qui disent le contraire mentent à la population. Notre gouvernement a décidé de regarder la vérité en face et de prendre les actions nécessaires pour protéger et renforcer la prospérité de tous les citoyens de notre pays. Nous ne pourrions pas éviter les responsabilités de demain en les évitant aujourd'hui.

Bart De Wever

FÉDÉRALISME DE RÉFORME ET RENOUVEAU DÉMOCRATIQUE

1. MODERNISATION DE LA STRUCTURE DE L'ÉTAT

Depuis 1970, la Belgique s'est transformée, par étapes successives et par six réformes de l'État, en un État fédéral *sui generis* avec des entités fédérées fortes.

Toutefois, il existe un consensus général pour dire que la répartition des pouvoirs peut être améliorée.

Au cours de cette législature, le gouvernement entend apporter une contribution importante à la modernisation, à l'augmentation de l'efficacité et à l'approfondissement des principes démocratiques des structures de l'État.

L'objectif est d'avoir, à partir de la prochaine législature, une nouvelle structure de l'État avec une répartition plus homogène et plus efficace des compétences.

Dans ce contexte le Premier ministre préparera, sous forme de textes législatifs, des propositions sur la répartition des compétences, les règles de financement et les institutions, etc. Ce travail est réalisé avec le soutien de spécialistes constitutionnels et d'experts des deux groupes linguistiques, et il est développé en collaboration avec une cellule supplémentaire du cabinet rattachée au premier ministre, qui dispose d'un budget de fonctionnement spécifique à cet effet.

Sur ce sujet, le Premier ministre prendra les contacts nécessaires pour trouver un soutien parlementaire complémentaire sans l'appui des voix extrémistes afin d'atteindre les majorités nécessaires.

Les textes nécessitant une majorité spéciale ne sont soumis au Parlement qu'après avoir été soumis à l'avis de la section de législation du Conseil d'Etat, après avoir identifié les parties qui soutiennent le texte et après avoir fait l'objet d'un accord au sein du gouvernement.

Au début de la législature, le Premier ministre établira une liste provisoire d'articles de la Constitution à réviser. Cette liste fera l'objet d'une annonce au Sénat et à la Chambre. À tout le moins, cette liste comprendra l'article 195. À la fin de la législature, la liste pourra être complétée par les articles nécessaires.

2. FÉDÉRALISME DES RÉFORMES

En raison de la complexité institutionnelle, des dossiers cruciaux relèvent de la compétence de plusieurs entités et il est politiquement très difficile de faire passer des réformes fortes (ce que l'on appelle le *'joint decision trap'*).

Toutefois, au cours de cette législature, le gouvernement fédéral entend mettre en œuvre d'importantes réformes socio-économiques et sociétales. Pour réaliser cette ambition, nous optons pour un fédéralisme de réforme renforcé. Dans ce cadre, le gouvernement fédéral travaillera pleinement dans le cadre et le respect de la Constitution et de la répartition des compétences en vigueur.

Le fédéralisme de réforme renforcé reconnaît la complexité administrative et, en collaboration avec les entités fédérées, vise à créer un contexte permettant d'accroître la responsabilité de chaque entité et la solidarité réciproque entre le gouvernement fédéral et les entités fédérées. Des coalitions miroirs aux niveaux fédéral et des entités fédérées offrent l'opportunité d'approfondir la coopération au cours de cette législature.

Nous optons ainsi pour un gouvernement fédéral qui procédera à des réformes socio-économiques et sociétales dans l'intérêt de tous les habitants.

3. COLLABORATION INTERFÉDÉRALE

Pour répondre aux besoins et aux dynamiques spécifiques des différents territoires du pays et pour être en mesure de réformer de manière cohérente et plus forte des compétences étroitement liées et imbriquées, telles que les soins de santé, le marché du travail, la mobilité et le climat, le gouvernement fédéral opte pour une coopération interfédérale afin d'aligner ses politiques et celles des entités fédérées. Ceci dans le respect des compétences de chacun, de la Constitution et du droit européen et international contraignant.

Le gouvernement consulte les entités fédérées en vue de parvenir à une dynamique similaire de leur part.

3.1. POLITIQUE DU MARCHÉ DU TRAVAIL

Le gouvernement souhaite faire de l'activation une mesure phare. C'est pourquoi, tout en respectant les prérogatives du gouvernement fédéral et celles des entités fédérées, le gouvernement créera un espace pour que les entités fédérées puissent renforcer leur politique d'activation.

Mobilité interrégionale

Le gouvernement opte pour une coopération accrue avec les régions afin de mieux coordonner leurs différents besoins, notamment en matière de mobilité interrégionale.

Suivi

Une approche plus régionale devrait permettre aux Régions de contacter plus rapidement les chômeurs temporaires et de les inciter à suivre une formation appropriée, par exemple en les obligeant à s'inscrire dans un service pour l'emploi à partir d'une certaine durée de chômage.

Contrôle et sanction

Nous obtenons davantage de contrôle et de sanctions en utilisant les allocations de chômage comme un instrument d'activation du marché du travail. Pour ce faire nous lions, comme cela a été prévu dans les précédentes réformes de l'État, le versement des allocations au respect des conditions d'activation définies par les régions, de sorte que l'activation soit plus importante dans chacune d'entre elles. De cette manière, nous augmentons le taux d'activité et établissons un lien logique avec les mesures des régions compétentes pour organiser une politique d'activation efficace.

À cette fin, le gouvernement fédéral prévoit une réglementation en matière de chômage qui peut être modélisée dans un cadre normatif fédéral clair en fonction des différents marchés du travail régionaux, comme les critères pour un emploi convenable (par exemple, la distance et la durée maximales des trajets domicile-travail), la disponibilité et l'exemption des demandeurs d'emploi (par exemple, pour la formation ou le travail bénévole) et les niveaux de sanction.

Nous intégrons la disponibilité active, passive et adaptée dans une forme unifiée de disponibilité pour tous les chômeurs, qui peut ensuite être appliquée à chaque chômeur et contrôlée par les services régionaux pour l'emploi (Forem, VDAB, Actiris et Arbeitsamt).

Cette actualisation et une simplification du cadre normatif sur la disponibilité doivent permettre une approche sur mesure au niveau régional de sorte que les services et le suivi par le service régional de contrôle puissent mieux refléter l'approche d'activation qui prévaut dans les entités fédérées.

Politique sociale

Les entités fédérées obtiennent la possibilité de simplifier le paysage administratif en adaptant la législation sur les CPAS pour qu'une intégration totale CPAS-commune puisse être réalisée si on le souhaite.

3.2. SOINS DE SANTÉ

L'objectif est de mener une politique de la santé cohérente puisque les compétences sont réparties entre l'autorité fédérale et les entités fédérées et que ces compétences sont étroitement imbriquées.

Par exemple, les politiques menées par les entités fédérées en matière de prévention permettent de garder les personnes en bonne santé, ce qui limite les dépenses que l'autorité fédérale doit assumer en termes de soins de santé.

Par ailleurs, l'organisation de la dispensation des soins de santé au sein des différentes entités diffère afin de coller au mieux aux besoins des patients.

La politique fédérale en matière de santé doit pouvoir tenir compte, lorsque c'est utile pour rencontrer au mieux les besoins des patients, de cette imbrication des compétences et de ces réalités différentes.

Toutes les entités, fédérales et fédérées, ont en effet un intérêt commun à ce que leurs politiques soient le plus alignées possibles.

Il en va ainsi de l'intérêt pour le fédéral que les entités fédérées mènent des politiques de prévention efficaces ou de l'intérêt des entités fédérées que les politiques fédérales en matière de soins correspondent aux réalités et aux besoins dans les entités.

C'est pourquoi il est prévu d'inclure des représentants des entités fédérées dans le comité des assurances en tant qu'observateur. C'est pourquoi la loi du 6 novembre 2023 a prévu des mécanismes de coordination entre les différentes entités notamment en introduisant les entités fédérées au sein du Conseil général de l'INAMI.

C'est également dans cette logique qu'a été adopté le 8 novembre 2023 le plan interfédéral pour des soins intégrés qui sera poursuivi.

Le gouvernement poursuivra dans cette même logique qui peut conduire à la conclusion d'ententes asymétriques comme l'évoquaient les travaux préparatoires de la LSRI lorsque les différences entre les différentes entités fédérées le requièrent.

Ces accords peuvent dans une logique de responsabilisation porter également sur la réalisation des objectifs en matière de santé publique et la participation respective au financement de ces objectifs.

Ces accords sont conclus au travers de protocoles ou d'accords de coopération.

L'objectif poursuivi est la cohérence et l'efficacité des politiques menées par l'autorité fédérale et les entités fédérées en matière de santé au bénéfice de l'ensemble des citoyens du pays. Chaque autorité doit en ressortir gagnante.

3.3. ÉCONOMIE

Zones de soutien

Le gouvernement opte pour le principe d'une politique basée sur le lieu pour les régions confrontées à un nombre relativement élevé de demandeurs d'emploi de longue durée ou à une forte tension sur le marché du travail.

Lorsque c'est pertinent, le gouvernement appliquera les possibilités offertes par la loi du 15 mai 2014. Lorsqu'une zone déterminée est touchée par des licenciements collectifs, la région dans laquelle se trouvent un ou plusieurs sites concernés peut, sous certaines conditions, proposer une zone franche au ministre fédéral des Finances. Les entreprises situées dans ces zones de soutien peuvent alors bénéficier d'une réduction structurelle du précompte professionnel.

Investissements fédéraux

Compte tenu des restrictions budgétaires, de la nécessité d'utiliser les moyens de manière efficace et de la volonté de poursuivre les politiques de réforme les plus efficaces, le gouvernement opte pour une concertation efficace des investissements. Le gouvernement consulte les entités fédérées en vue de parvenir à une dynamique similaire de leur part.

Institutions

Nous renforçons la présence de représentants des entités fédérées en tant qu'observateur, par exemple, dans la Banque nationale, le Bureau du Plan et l'Institut des Comptes Nationaux.

Beliris

Afin de développer et de promouvoir le rôle international et la fonction de capitale de Bruxelles, le gouvernement s'engage par le biais de Beliris. Le gouvernement veillera à ce que Beliris concentre ses moyens prioritairement sur des projets autour de la mobilité et des investissements stratégiques de développement sur le territoire bruxellois et qui sont importants pour plusieurs Régions. Le gouvernement consultera le gouvernement bruxellois dans ce cadre.

Jours fériés régionaux

Pour les régions qui le veulent et le demandent, nous modifions la législation fédérale afin que le jour de fête régional devient également un jours férié officiel, sans affecter la compétitivité.

3.4. MOBILITÉ

La politique sera davantage axée sur la demande, de sorte que, par exemple, les liaisons ferroviaires et routières soient mieux coordonnés l'un avec l'autre. Il est également possible que des investissements régionaux supplémentaires soient réalisés sur les lignes ferroviaires tel que prévu à l'article 92bis, §4nonies LSRI. Le gouvernement utilisera pleinement les possibilités offertes par cet article.

3.5. POLITIQUE EUROPÉENNE ET ÉTRANGÈRE

Nous nous efforçons d'améliorer l'efficacité de la coopération entre les entités fédérées et l'État fédéral afin de préserver notre influence et notre crédibilité à l'étranger.

Respect des engagements européens

En collaboration avec tous les niveaux de pouvoir, nous devons respecter une série d'engagements européens importants pour ce qui concerne les dossiers du budget, énergie et climat. En convenant sur un pied d'égalité d'objectifs politiques stratégiques dans les grandes lignes et avec l'accord explicite de chaque entité concernée, dans chacun de ces domaines nous créons un cadre interfédéral qui responsabilise chaque gouvernement et qui répond aux engagements européens.

Ces cadres interfédéraux seront ancrés juridiquement dans un accord de coopération dont la durée est liée au timing européen pour la réalisation des objectifs européens déterminés. Les accords de coopération convenus doivent être pleinement mis en œuvre et appliqués, ce qui inclut, le cas échéant, des évaluations intermédiaires réalisées par un organisme indépendant choisi d'un commun accord.

De cette manière, les autorités concernées sont responsabilisées pour atteindre leurs objectifs fixés tout en respectant l'autonomie de chacun. De plus, chaque autorité saura clairement quelles missions et quelles conséquences financières éventuelles doivent être prises en charge.

Accords de coopération

Les différentes réformes de l'État ont entraîné un important transfert de compétences entre les différents niveaux de pouvoir dans ce pays en faveur des communautés et des régions, ce qui ne se reflète toutefois pas pleinement dans la représentation au sein des forums internationaux et européens, ni dans l'ordre protocolaire. Cette révision est prioritaire et sera mise en œuvre dès le début de la législature.

Nous actualiserons les accords de coopération de 1994 en matière de politique étrangère :

- accord de coopération en ce qui concerne la concertation et la représentation dans le cadre de l'Union européenne, du Conseil européen, du Conseil des ministres et des organisations internationales concernées ;
- accord de coopération en ce qui concerne la représentation dans les missions diplomatiques et consulaires ;
- accord de coopération sur le statut des représentants des entités fédérées dans les missions diplomatiques et consulaires.

Les mécanismes de coordination existants gérés par les Affaires étrangères (DGE/Coormulti) seront maintenus. Ce faisant, nous veillons à ce que la prise de position au sein de la DGE soit efficace, avec une position coordonnée par entité. Ceci, d'ailleurs, non seulement pour les conseils, mais aussi pour les groupes de travail et les réunions préparatoires au niveau européen.

Le gouvernement souhaite investir encore plus qu'auparavant dans ces structures de concertation efficaces pour le suivi et la mise en œuvre des décisions dans un contexte européen et international, tant au sein du gouvernement fédéral qu'entre les différents niveaux de pouvoir, et ceci selon les compétences de chacun.

Il convient également d'améliorer la coordination en amont en veillant à ce que toutes les autorités compétentes soient associées le plus tôt possible à l'élaboration des politiques et à la prise de décision.

Il convient de rendre le fonctionnement de la Conférence interministérielle de politique étrangère plus actif et plus dynamique.

Diplomatie

La diplomatie fédérale reflète toujours la réalité constitutionnelle dans tous ses contacts, la promotion et sa présentation de notre pays - tant en ligne qu'à l'étranger. La présentation de la Belgique correspond toujours, en termes de contenu et de visuel, à celle d'un pays fédéral. Elle est entièrement ouverte à la communication et à la contribution des entités fédérées. Le corps fédéral encourage de manière proactive les citoyens, les autorités et les entreprises à l'étranger à toujours consulter directement l'entité fédérée concernée en ce qui concerne leurs propres pouvoirs et les pouvoirs mixtes.

4. RENFORCEMENT DE LA DÉMOCRATIE ET DE L'ÉTAT DE DROIT

4.1. SUPPRESSION DU SÉNAT

Nous décidons de supprimer le Sénat et de voter au début de cette législature les modifications constitutionnelles nécessaires pour le faire intégralement et immédiatement. Ceci pour que la suppression soit effective sur le terrain lors des prochaines élections fédérales.

En outre, le fonctionnement de l'institution doit être affiné afin de réaliser immédiatement des gains d'efficacité opérationnels et budgétaires plus poussés. Nous montrons ainsi clairement à chaque citoyen qu'il n'est pas le seul à faire face au défi budgétaire mais que les institutions gouvernementales y sont, elles aussi, confrontées.

Nous demandons au Parlement de mettre en œuvre la fusion des services du Sénat et de la Chambre des représentants au sein de la Chambre. L'intégration du personnel du Sénat dans divers autres services publics peut également être envisagée dans ce contexte (par exemple, au sein des parlements des entités fédérées, les services publics fédéraux, les institutions juridiques, etc.) Les frais de gestion et d'entretien du bâtiment seront intégralement regroupés à la Chambre des représentants. Ceci s'applique également au fonds de pension du Sénat.

4.2 RÉFORME DE LA DÉMOCRATIE PARLEMENTAIRE

Elections

Nous veillons à ce que les Belges résidant à l'étranger aient également le droit de voter aux élections régionales, tout comme aux élections fédérales. Plus généralement, la procédure de vote depuis l'étranger sera également simplifiée.

Nous associons cela à un ajustement du système électoral qui permet de neutraliser l'effet du vote en case de tête, de sorte que seuls les votes de préférence exprimés comptent désormais.

Nous mettons en œuvre l'arrêt de la Cour européenne des droits de l'Homme du 10 juillet 2020 sur les contestations relatives à la vérification des pouvoirs.

Députés

Par analogie avec le régime des salariés, nous réduisons l'indemnité de sortie en divisant par deux sa durée maximale, qui passe à 52 semaines.

En cas de maladie de longue durée, une limitation de l'indemnisation est mise en œuvre comme pour les salariés. Nous y parvenons en ne versant pas d'indemnité de frais.

La rémunération complémentaire des membres du bureau et des présidents de commissions sera réformée, passant d'un système forfaitaire à un système liées à la présence.

Partis politiques

Tout comme nous exigeons des efforts de la part des citoyens, nous exigeons également des efforts de la part des partis politiques. Nous réduisons donc le financement des partis. Ce faisant, nous optons spécifiquement pour poursuivre la non-indexation des dotations des partis tout au long de la législature.

Démocratie

Depuis la création de la Cour constitutionnelle, la sonnette d'alarme idéologique ne répond plus aux réalités politiques et institutionnelles actuelles. Par conséquent, nous la supprimons.

4.3 RÉFORME DU GOUVERNEMENT

Concertation

Afin d'approfondir et de rationaliser la concertation entre le niveau fédéral et les entités fédérées, le Premier ministre et les membres du gouvernement se concerteront et coopéreront activement avec respectivement les ministres-présidents et les ministres des entités fédérées concernés et ce, dans le respect des compétences de chacun.

Chaque gouvernement d'une entité fédérée pourra suggérer des modifications aux règles qui relèvent de la compétence de l'autorité fédérale. Le gouvernement fédéral peut transposer ces propositions en réglementations fédérales ou bien expliquer pourquoi il ne le fait pas, notamment en tenant compte des restrictions budgétaires.

Comité de concertation

En tant que point central de concertation, de collaboration et de coordination entre les autorités fédérales, les Communautés et les Régions, le Comité de concertation se réunira plus régulièrement dans le but de mieux aligner les politiques tout en respectant les compétences de chacun. Le Comité de concertation est composé, pour le gouvernement

fédéral, du Premier ministre et de tous les vice-premiers ministres ; pour chaque communauté de deux représentants et, pour chaque région d'un nombre égal de représentants, et ce, que ces entités soient fusionnées ou non.

Nous modifions également les lois coordonnées sur le Conseil d'État en chargeant le Conseil d'assurer la transmission des avis de compétence négatifs (art. 3, §3) au Comité de concertation. Ces avis seront traités sauf si l'auteur indique qu'il ne donnera pas suite à son projet ou à sa proposition.

Fonctionnaires des entités fédérées

Les entités fédérées obtiennent la possibilité et le pouvoir de déterminer la formule de serment pour la prestation de serment de leurs propres fonctionnaires.

4.4. RÉFORME DE LA COUR CONSTITUTIONNELLE

La Cour constitutionnelle joue un rôle essentiel en garantissant la constitutionnalité des lois et en protégeant les libertés et droits fondamentaux des citoyens. Nous renforçons la Cour sur la base des réformes suivantes :

Les candidats juges-juristes et les candidats politiques doivent être entendus par la Chambre des représentants avant d'être nommés.

Les juges issus du monde politique doivent être titulaires d'un doctorat, d'une licence ou d'une master en droit. Dans le même temps, l'expérience parlementaire requise pour les candidats concernés, à savoir les politiques, est portée à huit ans afin de garantir une plus grande légitimité démocratique. L'expérience en tant que ministre ou secrétaire d'État est également prise en compte dans le calcul de l'expérience parlementaire requise.

L'obligation de connaissance fonctionnelle de l'autre langue nationale (néerlandais / français) est introduite afin que le juge de la Cour constitutionnelle puisse se familiariser directement avec la législation concernée, les travaux parlementaires préparatoires, ainsi que la doctrine et les médias des deux parties du pays.

UN NOUVEL ÉQUILIBRE

UN NOUVEAU CADRE BUDGÉTAIRE EUROPÉEN

Au cours de l'année 2024, l'Union européenne a conclu un accord sur un nouveau cadre budgétaire européen. Cette réforme était plus que nécessaire après la suspension du cadre budgétaire précédent pour la période 2020-2023 en raison des crises corona et de l'énergie, et après que la Commission européenne ait déjà, avant ces crises, jugé que le cadre existant présentait des défauts et n'était ni suffisamment soutenu ni appliqué de manière adéquate.

Les plans budgétaires structurels nationaux à moyen terme constituent l'élément central du nouveau cadre budgétaire européen réformé. Ce plan couvre une période de cinq ans pour la Belgique, pendant laquelle il restera inchangé. Il décrit la trajectoire budgétaire à suivre sur la base d'un scénario de référence fourni par la Commission européenne, ainsi que les investissements et réformes publics au cours d'une période d'ajustement de quatre à sept ans.

Selon la Banque nationale de Belgique, à politique budgétaire inchangée, le solde budgétaire total se détériorerait de -4,5 % du PIB à -7,2 % du PIB d'ici 2038, en raison de l'augmentation des coûts liés au vieillissement et des charges d'intérêts. En conséquence, le taux d'endettement public par rapport au PIB augmenterait de 105,7 % en 2024 à 130 % en 2038. Les données du FMI montrent que, sans intervention, la Belgique s'oriente vers le pire budget de tous les pays industrialisés. En juin dernier, sur base de ces mauvais chiffres, l'Union européenne a déclenché une procédure de déficits excessifs, comme prévu par le Pacte de stabilité et de croissance.

Les nouvelles règles budgétaires fixent pour la période 2025-2028 une première trajectoire budgétaire destinée à ramener les finances publiques sur une trajectoire plus soutenable. La période d'ajustement pourra être prolongée jusqu'en 2031 sous certaines conditions, notamment l'engagement à mettre en œuvre une liste de réformes et d'investissements vérifiables et assortis de délais. Ces réformes doivent globalement être propices à la croissance et soutenir la durabilité budgétaire. Elles doivent également répondre aux recommandations spécifiques aux pays dans le cadre du Semestre européen, aux priorités communes de l'Union (comme la transition juste, écologique et numérique, la résilience sociale et économique, et la sécurité énergétique) et être conformes aux engagements pris dans le cadre des plans nationaux de relance et de résilience approuvés.

L'effort nécessaire pour redresser les finances publiques est considérable et prendra plus d'une législature. Contrairement aux précédents assainissements, cet effort devra se réaliser dans un contexte de productivité stagnante, de croissance économique ralentie, de pression fiscale déjà élevée, de coûts de vieillissement qui augmentent rapidement, de nombreux besoins d'investissement et d'un contexte international particulièrement difficile.

UN ENVIRONNEMENT INSTABLE

Une guerre est toujours en cours sur le continent européen, après l'invasion de l'Ukraine par la Russie. La guerre, notre appartenance à l'OTAN et le fait que nous accueillons le siège de l'organisation sur notre territoire exigent que nous renforçons notre défense dans les années à venir, avec les ressources financières nécessaires pour honorer nos engagements internationaux à long terme.

Sur le plan politique, le contexte international est également difficile, avec un président américain qui remet en question les relations transatlantiques, des pays voisins politiquement instables et une crise de l'asile que nous ne parviendrons pas à maîtriser si nous n'intervenons pas.

LA RÉALITÉ ÉCONOMIQUE

La croissance économique ralentit cette année et l'année prochaine, le marché du travail s'est déjà fortement refroidi, les investissements des entreprises et dans l'immobilier résidentiel sont en recul, la production industrielle baisse et le nombre de faillites augmente. De nombreuses variables se détériorent, mettant en évidence que notre croissance de la prospérité et notre bien-être sont menacés si aucune politique n'est mise en place pour répondre à ces défis.

La Belgique fait face au défi de renforcer ses investissements tout en répondant à l'enjeu du changement climatique. Les années à venir nécessitent une approche ciblée et résolue pour non seulement renforcer notre économie, mais aussi la rendre plus durable et résiliente. En investissant dans l'énergie décarbonée, l'infrastructure durable et l'innovation, nous pourrions donner une forte impulsion à l'emploi et à la croissance économique. Augmenter les investissements dans des projets durables permet de réduire les impacts du changement climatique tout en préparant le pays aux défis et chocs futurs. Une condition essentielle pour cela est l'alignement des politiques climatiques nationales et internationales sur les opportunités de croissance de notre industrie. Parallèlement, il est crucial de soutenir pleinement l'entrepreneuriat, en réduisant les charges administratives et en encourageant l'excellence. Le prochain gouvernement belge s'engagera également davantage au niveau européen pour parfaire le marché intérieur, afin de stimuler la croissance économique et l'innovation, tout en plaidant pour une meilleure protection du marché intérieur contre les effets nuisibles de la mondialisation et de la concurrence déloyale.

Il est crucial que l'Europe ne se contente pas uniquement de renforcer l'accès au marché, mais qu'elle reste également vigilante face aux blocs commerciaux qui ne respectent pas les règles du jeu. En soutenant une politique européenne forte qui stimule à la fois notre économie et protège les intérêts de nos entreprises et de nos travailleurs, nous pouvons bâtir un environnement économique résilient et juste pour tous les Européens, avec suffisamment d'emplois de qualité, un pouvoir d'achat accru et plus de prospérité.

La clé pour faire augmenter à nouveau durablement notre propre prospérité et maintenir la viabilité du modèle social réside dans l'augmentation de la productivité. Au cours des 25 dernières années, l'économie américaine a crû deux fois plus rapidement que l'économie européenne grâce à une croissance de la productivité plus élevée.

Pour relever tous ces défis, il est urgent de former un nouveau gouvernement de plein exercice, qui mette en œuvre des politiques visant à renforcer notre prospérité et à assainir les finances publiques, notamment par des réformes sur le marché du travail, les pensions et la fiscalité.

LES RÉFORMES PROPOSÉES

CADRE BUDGÉTAIRE : NOUVELLES POLITIQUES LIMITÉES

Remettre les finances publiques à l'équilibre nécessitera plus d'une législature d'efforts soutenus, ainsi qu'une réforme des structures elles-mêmes.

Le prochain gouvernement a pour objectif de renverser la détérioration dramatique à politique inchangée, et de réduire le déficit budgétaire sous le seuil européen de 3 % d'ici 2030 pour l'entité I. Cela permettra de mettre fin à la procédure des déficits excessifs et d'éviter une nouvelle dérive de la dette publique.

Le gouvernement mettra en place un effort budgétaire supplémentaire pour financer uniquement des politiques « nouvelles » et nécessaires, à savoir :

- Un refinancement de la Défense au sein du budget, en plus du plan STAR. La plus grande partie du financement supplémentaire se fera via un nouveau Fonds de défense à mettre en place. Ce Fonds financé est par la vente d'actifs, avec une première tranche avant le 31 décembre 2025.
- Un refinancement des pouvoirs locaux pour absorber l'impact des réformes du marché du travail et rendre la facture des pensions plus supportable dans les années à venir.
- Des ressources financières supplémentaires pour les départements de la sécurité afin qu'ils puissent remplir leurs fonctions essentielles.

- Une enveloppe limitée pour de nouvelles politiques dans divers domaines.
- Le solde de la réforme fiscale.
- les congés thématiques
- enveloppe pour les groupes les plus vulnérables

L'effort budgétaire total se fait **sans augmenter la pression fiscale**, exprimée en recettes en % du PIB. Cette règle est respectée tout au long de la législature, et donc à chaque élaboration et contrôle du budget.

UNE CLÉ DE RÉPARTITION ÉQUILBRÉE

L'effort total est réparti comme suit :

- Principalement grâce à l'effet des **réformes structurelles**, notamment, dans le marché du travail et les pensions, y compris les effets retour que nous intégrons de manière limitée (voir plus bas). À la fin de la législature, cela doit représenter plus des 2/3 de l'effort total.
- Le reste via des **mesures discrétionnaires**. À la fin de la législature, cela ne doit pas dépasser 1/3 de l'effort total. À cet égard, nous appliquons une répartition de minimum 2/3 par le contrôle de la croissance des dépenses et maximum 1/3 par une contribution des plus fortes épaules et diverses recettes.

RÉFORMES STRUCTURELLES

RÉFORME DE LA FISCALITÉ : RENFORCER LE POUVOIR D'ACHAT ET LA COMPÉTITIVITÉ

Le gouvernement à venir procédera à une réforme du système fiscal belge, en mettant clairement l'accent sur le renforcement du pouvoir d'achat des travailleurs et l'amélioration de la compétitivité de notre économie.

La priorité sera donnée aux travailleurs avec des salaires modestes (sous le salaire médian). Ceux-ci en bénéficieront le plus, en termes relatifs, afin de réduire les inégalités sociales et d'offrir concrètement plus de pouvoir d'achat aux familles à revenus plus faibles. Avec des mesures non fiscales, nous veillerons à ce que la différence entre travailler et ne pas travailler dépasse toujours 500 euros nets par mois.

Grâce à ce focus sur les revenus faibles et moyens, nous renforçons la base sociale et la résilience économique de notre société.

La réforme vise à encourager l'emploi et l'entrepreneuriat, afin que chaque personne qui contribue à notre société en soit effectivement récompensée. Une attention et des moyens spécifiques seront consacrés à l'entrepreneuriat.

Dans le cadre de cet accord de gouvernement, nous nous engageons également à prendre d'autres mesures pour renforcer le pouvoir d'achat. Nous mettons l'accent sur la promotion d'une concurrence loyale et saine, en luttant activement contre les monopoles et les entreprises disposant d'un pouvoir de marché disproportionné, afin de rendre les marchés plus accessibles aux nouveaux acteurs. Cette approche nécessite une réglementation transparente et la promotion de l'innovation, tout en informant et protégeant mieux les consommateurs contre les pratiques qui limitent leur liberté de choix et leur pouvoir d'achat. Par ces efforts, nous œuvrons à une économie dynamique et résiliente qui place au centre les intérêts des entrepreneurs et des citoyens.

Pour augmenter le pouvoir d'achat de manière durable, nous devons d'abord rétablir la compétitivité de la Belgique. Nous allons, avec une enveloppe ciblée, nous attaquer aux handicaps structurels auxquels nos entreprises sont confrontées aujourd'hui.

L'un des plus grands défis réside dans les coûts salariaux trop élevés. Nous aspirons à une politique équilibrée permettant d'apporter une réponse à cette problématique. Parallèlement, nous veillerons à ce que l'industrie électro-intensive bénéficie à nouveau de prix énergétiques compétitifs et d'un approvisionnement stable, afin que ces secteurs maintiennent leur

position concurrentielle et continuent de soutenir notre économie.

Concernant les coûts salariaux, nous prévoyons une augmentation supplémentaire en deux étapes des salaires minimums, ce qui est essentiel pour renforcer les revenus les plus bas. Afin de réduire l'impact financier de cette mesure pour les employeurs, nous mettrons en place un mécanisme de compensation qui contrebalancera l'augmentation du salaire minimum tout en encourageant les investissements dans l'emploi.

Nous prévoyons également des stimuli supplémentaires pour attirer de nouveaux investissements, avec un accent particulier sur les projets contribuant à la transition climatique et à la durabilité de notre économie. En investissant dans une économie adaptée aux enjeux futurs, nous renforçons non seulement la compétitivité, mais créons également un climat d'investissement durable et attractif.

Enfin, nous mettrons en place des mesures pour améliorer le climat entrepreneurial général via une fiscalité boursière attractive, la réduction des charges cachées lors de diverses démarches obligatoires, le soutien aux entreprises qui débutent, et le maintien de nos régimes fiscalement avantageux, reconnus internationalement, qui stimulent les investissements en recherche et développement.

Cette réforme nécessitera une base de financement robuste et efficace. Pour ce faire, nous envisagerons dans un premier temps une simplification en profondeur de notre système fiscal, tant pour l'impôt des personnes physiques que pour l'impôt des sociétés. Le nombre de codes fiscaux sera réduit, rendant le système plus transparent et plus facile d'utilisation pour les citoyens et les entreprises.

RÉFORME DU MARCHÉ DU TRAVAIL ET DES PENSIONS

Le gouvernement s'engage à une modernisation en profondeur du marché du travail, visant à trouver un meilleur équilibre entre sécurité d'emploi, protection sociale et la nécessité de flexibilité dans un marché du travail en constante évolution. Conscients des défis liés à la numérisation et à la mondialisation, nous souhaitons créer un cadre qui offre aux travailleurs la sécurité nécessaire tout en permettant aux entreprises de disposer de la flexibilité nécessaire pour renforcer leur compétitivité. Cela implique d'adapter les règles concernant la durée du travail et les types d'emploi aux besoins des employeurs comme des travailleurs, tout en veillant à la protection sociale et à la faisabilité des emplois. Ainsi, nous créons un marché du travail tourné vers l'avenir, qui permet à davantage de personnes de rester employées et favorise des carrières durables.

Pour renforcer davantage le marché du travail, le gouvernement mettra également en place une réforme des pensions visant à maintenir plus longtemps les personnes au travail. Les régimes dérogatoires et les systèmes avantageux seront progressivement supprimés afin d'aboutir à un système de pension plus transparent et plus équitable. Le maintien des droits acquis restera essentiel, et une transition progressive sera garantie pour permettre à toutes les personnes concernées de s'adapter.

Une réforme future portera également une attention particulière aux personnes ayant débuté leur carrière professionnelle très jeune. Celles et ceux qui ont accumulé 42 années de carrière, avec une période suffisamment longue de travail effectif, doivent à l'avenir pouvoir partir à la retraite à 60 ans.

La contribution des partenaires sociaux est essentielle dans ces domaines : leurs connaissances et perspectives sont cruciales pour garantir que les réformes correspondent à la réalité sur le terrain et pour créer un large soutien. Nous invitons la concertation sociale à être un partenaire actif dans l'agenda de réformes du gouvernement. La responsabilité finale de la décision et de la mise en oeuvre des réformes nécessaires incombe au gouvernement. Il est également essentiel d'améliorer la transparence concernant l'utilisation des fonds et le processus décisionnel.

MESURES DISCRÉTIONNAIRES

RALENTIR LA CROISSANCE DES DÉPENSES

Pour maîtriser la croissance des dépenses, nous nous tournons vers une administration plus efficace, avec un focus sur les missions essentielles, la suppression progressive des subsides, la suppression des doublons entre les responsabilités régionales et fédérales, ainsi qu'une politique migratoire plus stricte.

Il est important que la politique elle-même contribue à cet effort en donnant l'exemple, en prenant diverses mesures pour assainir les finances publiques. Cela passe notamment par la réduction des dotations aux partis politiques, la fin des régimes avantageux et la simplification des structures.

La Belgique fait face à un défi considérable lié au vieillissement, qui exerce une pression croissante sur le budget de la santé. Le vieillissement de la population entraîne une demande accrue de soins et de soutien, ce qui génère non seulement une pression financière, mais met également à l'épreuve la capacité du système de soins. Afin de garantir la qualité et l'accessibilité des soins de santé à long terme, des réformes et des interventions ciblées sont nécessaires. Cela implique également d'accroître la transparence sur l'utilisation des fonds et sur le processus décisionnel.

UNE CONTRIBUTION JUSTE DES ÉPAULES LES PLUS LARGES

Compte tenu des efforts considérables auxquels notre pays doit faire face, il est nécessaire que les plus grandes fortunes et les épaules les plus larges apportent une contribution juste à la prospérité future. Nous visons une politique équitable, où ceux qui peuvent le plus contribuer assument une responsabilité proportionnelle et fournissent un effort supplémentaire.

Pour garantir cette contribution, nous élargirons la base imposable afin de limiter les exonérations existantes. Une base imposable large, avec un taux faible et dans le respect du capital acquis par le passé, constitue la meilleure garantie pour soutenir efficacement la croissance économique et répondre aux besoins budgétaires.

En plus de l'élargissement de la base imposable, d'autres mesures seront prises pour permettre aux secteurs et aux épaules les plus larges de contribuer davantage, sans que les effets économiques soient négatifs.

La taxe sur les comptes titres sera en outre conçue au cours des prochaines années de manière à garantir qu'il y aura une contribution structurelle des épaules les plus larges.

La lutte contre la fraude fiscale et l'évasion fiscale est un élément essentiel d'un projet d'équité qui vise des contributions justes de chacun à la société. Lorsque certains individus ou entreprises échappent à leurs obligations fiscales, la pression fiscale pèse de manière disproportionnée sur les contribuables honnêtes. Cela mine la confiance dans le système et engendre des inégalités. En luttant activement contre la fraude et l'évasion fiscales, l'État renforce non seulement ses finances publiques, mais aussi le principe de solidarité, où chacun contribue aux services publics en fonction de ses capacités.

Les recettes générées par les mesures de fiscalité équitable seront utilisées pour l'assainissement des finances publiques principalement et pour le solde de la réforme fiscale, dans un volume à négocier.

BUDGET

L'effort total est réparti comme suit :

- Principalement grâce à l'effet des **réformes structurelles**, notamment, dans le marché du travail et les pensions, y compris les effets retour que nous intégrons de manière limitée. À la fin de la législature, cela doit représenter plus des 2/3 de l'effort total.
- Le reste via des **mesures discrétionnaires**. À la fin de la législature, cela ne doit pas dépasser 1/3 de l'effort total. À cet égard, nous appliquons une répartition de minimum 2/3 par le contrôle de la croissance des dépenses et maximum 1/3 par une contribution des plus fortes épaules et diverses recettes.

Un maximum d'un tiers via une contribution des épaules les plus fortes et divers revenus est complété, en plus des recettes issues de la lutte contre la fraude sociale et fiscale, par les mesures suivantes :

RDT

La déduction RDT est réformée pour devenir une exonération au lieu d'une déduction (relèvement de la situation de début des réserves).

La condition de participation de 10% reste inchangée, celle de 2,5 millions d'euros est renforcée, passant à 4 millions d'euros. Le régime des plus-values est renforcée en liant la condition de participation de 4 millions d'euros à l'exigence que la participation ait la nature d'un actif immobilisé financier.

Cette restriction ne s'applique pas aux petites et moyennes entreprises (définition de l'article 2, §1, 4°/1 CIR), mais uniquement aux grandes entreprises et aux transactions entre elles.

Concernant les SICAV RDT une taxe de 5 % sera appliquée sur la plus-value lors du rachat. En outre la possibilité de compenser le précompte mobilier avec l'impôt des sociétés ne sera possible que dans la mesure où la société réceptrice attribue, dans l'année de revenus de la réception du paiement, une rémunération minimale à son dirigeant d'entreprise.

CONTRIBUTION BANCAIRE

Les contributions totales des banques restent au même niveau qu'en 2025. Le gouvernement maintient l'objectif de 1,8 % en ce qui concerne le fonds de garantie.

Le gouvernement établira une stratégie d'investissement pour le fonds de garantie des dépôts.

TAXE SUR LES COMPTES TITRES

Le gouvernement examinera comment, conformément aux recommandations de la Cour des Comptes, lutter contre l'évasion de la taxe annuelle sur le compte-titres.

CONTRIBUTION DE SOLIDARITÉ

Une cotisation générale de solidarité de 10 % sera introduite sur les plus-values futures réalisées sur les actifs financiers, y compris les crypto-actifs, constituées à partir du moment où cette cotisation sera instaurée.

Les plus-values historiques sont donc exonérées.

Une déductibilité des moins-values (de cette catégorie de revenus) dans l'année, sans report est introduite.

Une exonération de base de 10.000 euros est prévue dans la déclaration afin de ne pas taxer davantage les petits investisseurs. Cette exonération de base sera indexée sur une base annuelle.

En cas d'intérêt considérable de minimum 20%, un montant de 1 million d'euros sera toujours exonéré.

Une plus-value dont le montant se situe entre 1 et 2,5 millions d'euros sera taxée à hauteur de 1,25%

Une plus-value dont le montant se situe entre 2,5 et 5 millions d'euros sera taxée à hauteur de 2,25%

Une plus-value dont le montant se situe entre 5 et 10 millions d'euros sera taxée à hauteur de 5%.

À partir de 10 millions d'euros, la plus-value sera taxée à 10%.

EXTINCTION DE LA FISCALITÉ FÉDÉRALE LIÉE AU LOGEMENT.

La déduction fédérale des intérêts pour les logements autres que la résidence principale s'éteint complètement.

CARRIED INTEREST

Le gouvernement mettra en place un régime spécifique et compétitif concernant les carried interest par rapport aux régimes existants dans les pays voisins, afin de stimuler l'activité des fonds en Belgique. Ce régime prévoit un taux d'imposition maximal de 30 % pour les revenus mobiliers et n'aura aucun impact sur les plans existants.

EXIT TAX

L'émigration d'une personne morale sera traitée fiscalement comme une liquidation fictive de la personne morale.

Extension de la base imposable pour le précompte mobilier

Le régime VVPRbis et la réserve de liquidation seront harmonisés au maximum.

En ce qui concerne la réserve de liquidation, la période d'attente sera réduite de 5 ans à 3 ans. Le taux de précompte mobilier de 5 % sera augmenté à 6,5 %. De cette manière, le taux effectif passera de 13,64 % à 15 %, soit le même taux que celui du régime VVPRbis.

Les distributions anticipées, effectuées dans ces 3 ans, seront soumises au taux normal de 30 % de précompte mobilier.

MARCHÉ DU TRAVAIL

Des réformes approfondies sont nécessaires pour garantir la viabilité financière et la qualité du système social. À politiques inchangées, le coût de la sécurité sociale augmentera beaucoup plus que la croissance économique dans les années à venir. Au cours de la prochaine législature, les prestations sociales passeront de 161 milliards d'euros en 2024 à 198 milliards d'euros en 2029, soit une augmentation de 37 milliards d'euros ou de +23 %.

Pour pérenniser les capacités financières de notre sécurité sociale et le niveau élevé de protection sociale, il faut que davantage de Belges travaillent et la croissance de notre productivité doit augmenter. En effet, en 2023, le taux d'emploi en Belgique n'était que de 72,1 %, contre 75,4 % en moyenne dans l'UE.

Aujourd'hui, notre marché du travail comptabilise encore un nombre relativement élevé de postes vacants qui sont difficiles à pourvoir. À l'exception de l'Belgique (4,7 %), la Belgique a la proportion de postes vacants la plus élevée de tous les pays de l'UE. Le taux d'emplois vacants en Belgique est de 4,6 %, contre 2,7 % en moyenne dans l'UE (chiffres 2023).

Notre objectif central est d'augmenter le taux d'emploi en Belgique pour atteindre 80 % d'ici à 2029 et d'augmenter la croissance de notre productivité. Nous voulons combler l'écart avec la moyenne européenne au cours de la prochaine législature. Cela nécessite également une coordination étroite des efforts avec les régions.

Grâce aux réformes structurelles nécessaires en matière d'impôt sur le revenu des personnes physiques, de sécurité sociale et d'aide sociale, nous encourageons tous ceux qui sont en mesure de travailler à entamer une activité professionnelle et à la poursuivre. Aujourd'hui, opter pour un travail rémunéré est souvent mal récompensé en Belgique. C'est particulièrement le cas pour le groupe de chômeurs le plus vulnérable, les bénéficiaires du revenu d'intégration, les malades de longue durée ou les personnes avec un handicap qui peuvent accéder à un emploi à temps partiel ou occasionnel.

L'accompagnement et la réinsertion des malades de longue durée est l'un des chantiers les plus importants du prochain gouvernement. Seule une politique coordonnée et globale, dans le cadre de laquelle tous les acteurs prennent leurs responsabilités, peut susciter un large soutien et produire des résultats.

Nous rendons le travail suffisamment rémunérateur et renforçons le lien entre les périodes effectivement travaillées et les cotisations versées et la constitution de droits sociaux en matière de chômage, d'indemnités de maladie, de pensions, etc.

Nous pouvons ainsi faire preuve de solidarité avec ceux qui, pour diverses raisons, ne peuvent pas entrer ou rester sur le marché du travail et pérenniser l'assise sociale et financière ainsi que notre niveau élevé de protection sociale.

Pour concrétiser notre ambition, il est crucial que le niveau fédéral fournisse le cadre, les conditions et la responsabilisation financière afin que les entités fédérées puissent mettre en œuvre une politique d'activation performante et adaptée aux situations très différentes sur leur marché du travail propre.

NOUS AUGMENTONS LA DIFFÉRENCE ENTRE LE TRAVAIL ET L'INACTIVITÉ À PLUS DE 500€

- Grâce à une réforme fiscale, nous augmentons les salaires nets, avec une attention pour les salaires sous la médiane (voir ci-après).
- Le gouvernement élabore, avec les partenaires sociaux, une norme d'allocations qui veillera, à l'avenir, à ce que les allocations des personnes en âge de travailler mais qui ne travaillent pas (alors qu'elles sont capables de travailler) n'augmentent pas plus rapidement que les salaires. Cela doit garantir que l'écart entre le travail et l'inactivité augmente.
- Au lieu de l'enveloppe bien-être, nous fournirons à cette législature une enveloppe spécifique pour augmenter les allocations pour les groupes les plus vulnérables tels que les personnes handicapées, malades et invalides. Il est également examiné comment, en plus des enveloppes distinctes pour le régime des salariés, le régime des indépendants et les régimes d'assistance, une alternative similaire au système de péréquation peut être prévue pour les fonctionnaires.

- Pour éviter les excès, nous plafonnons l'ensemble de l'aide et des sociales. Nous développons un cadre différencié qui permet de prendre en compte les besoins objectifs d'une famille, avec une attention particulière sur les familles monoparentales. Les avantages dans le cadre de l'assurance maladie sont immunisés. Nous lions les prestations sociales aux revenus et au statut. Nous limitons leur montant total par famille. Pour éviter les pièges à la promotion, nous rendons les prestations sociales dégressives à mesure que le revenu augmente. Nous tenons également compte des revenus provenant de biens mobiliers et immobiliers. De cette manière, elles bénéficient uniquement à ceux qui en ont vraiment besoin.
- Toutes les aides sociales et autres prestations seront répertoriées dans un registre central de sorte qu'il pourra en être tenu compte dans le calcul de l'ensemble de l'aide et des prestations sociales. Ce registre est consultable et devrait être rempli et complété par tous les organismes qui accordent ces aides et avantages. Les avantages dans le cadre de l'assurance maladie sont immunisés.
- Les avantages sociaux tels que des interventions dans le cadre d'un traitement médical pour les bénéficiaires de l'intervention majorée et les prises en charge et remboursements relevant des compétences des entités fédérées en matière de soins aux personnes âgées, de handicap, d'aide à la famille et à la jeunesse, sont prises en compte, mais ne comptent pas dans le calcul du plafond.

NOUS RÉFORMONS LES ALLOCATIONS DE CHÔMAGE POUR EN FAIRE UNE VÉRITABLE ASSURANCE

- Nous réalisons une réforme et une simplification fondamentales de la dégressivité des allocations de chômage. Une personne qui se retrouve sans emploi bénéficie pendant la première période d'une protection financière plus élevée qu'aujourd'hui par le biais d'un ratio de remplacement et/ou d'un plafond de revenus plus élevés. Au fur et à mesure que le temps passe, l'allocation diminue plus fortement qu'aujourd'hui. En l'occurrence, la durée de perception des allocations de chômage dépend du nombre d'années travaillées auparavant. Une année de travail au cours des 3 dernières années ouvre le droit à un maximum d'un an d'allocation de chômage. De manière complémentaire, par tranche de quatre mois de travail supplémentaires, vous avez droit à un mois d'indemnité supplémentaire, de sorte qu'après cinq années de travail, vous avez droit à l'indemnité maximale de deux ans. Celui qui devient plusieurs fois chômeur au cours de sa carrière peut, s'il remplit à nouveau les conditions d'admission (une année travaillée au cours des 3 dernières années), ouvrir le droit à la durée maximale de deux ans sur la base de la carrière professionnelle encore disponible (épargnée). Nous simplifions les conditions et les modalités (notamment la réduction du nombre d'étapes) afin que le système soit moins complexe qu'aujourd'hui.
- La durée des allocations de chômage est limitée à un maximum de 2 ans. Pour de courtes périodes de travail interrompu, la durée maximale est suspendue pendant la durée de cet emploi. Chaque service régional pour l'emploi décide de façon autonome de la manière dont il orientera les bénéficiaires d'allocations de chômage vers le circuit économique normal à la fin de cette période, par le biais d'une offre d'emploi finale. Le groupe souffrant d'un handicap professionnel (reconnu) pourra se voir proposer un emploi dans l'économie sociale (entreprises de travail adapté). Cela nécessite un parcours de croissance dans l'économie sociale au niveau régional et fait l'objet d'une compensation financière.
- Nous renforçons également les conditions d'exception pour la dégressivité des allocations : le nombre d'années de carrière professionnelle requis pour cela augmentera progressivement, passant de 25 ans aujourd'hui à 30 ans en 2025 et à 35 ans en 2030.
- Cette limitation des allocations de chômage dans le temps ne s'applique pas aux personnes de plus de 55 ans, pour autant qu'elles aient, à partir de 2025, une carrière d'au moins 30 ans avec au moins 156 jours travaillés par an. Cette condition est graduellement relevée à 35 années de carrière en 2030.
- Ces demandeurs d'emploi soient également censés rester disponibles pour un nouvel emploi jusqu'à l'âge de leur pension légale.
- Les personnes au chômage temporaire depuis plus de 3 mois ont l'obligation de s'inscrire comme demandeurs d'emploi auprès de l'agence régionale pour l'emploi, qui leur proposera une offre appropriée. Les formalités (telles que le nombre

de notifications, y compris à l'ONEM) sont réduites et se concentrent principalement sur les canaux de communication modernes.

- Une réforme fondamentale est également prévue pour les jeunes diplômés. Nous limitons le stage d'attente à 156 jours après l'obtention du diplôme, durant lesquels le service régional d'insertion professionnelle doit donner deux évaluations positives. Cette allocation d'insertion doit être demandée avant que la personne n'atteigne l'âge de 25 ans. Pour ces jeunes, la durée maximale de l'allocation est d'une année, qui peut être suspendue en fonction du nombre de jours travaillés.
- L'allocation de chômage qu'un chômeur de longue durée perçoit partiellement et temporairement s'il commence à travailler dans un métier en pénurie ou dans une autre Région ne s'étant pas avérée efficace, elle est supprimée.
- L'impact de la limitation des allocations de chômage dans le temps sur un afflux supplémentaire de bénéficiaires du revenu d'intégration sera compensé pour les CPAS par une augmentation du financement du revenu d'intégration par l'autorité fédérale.
- Cette augmentation du financement dépend de la conclusion d'un PIIS et des résultats liés au nombre de bénéficiaires du revenu d'intégration qui trouvent un emploi durable
- Nous élaborons un programme de travail en collaboration avec les entités fédérées afin de mobiliser le plus grand nombre de personnes possible, en impliquant également les partenaires sociaux.

TRAVAILLER PLUS LONGTEMPS MAIS DE MANIÈRE FAISABLE

Nous voulons que les gens restent actifs plus longtemps et, à cette fin, nous cherchons des solutions pour parvenir à un équilibre sain entre vie professionnelle et vie privée. Il doit notamment être possible de concilier travail et soins dispensés aux enfants, aux parents ou aux proches. Nous nous engageons à mettre en place une politique flexible en matière de fin de carrière afin d'aider les travailleurs à rester actifs plus longtemps mais de manière faisable.

- Chaque parent doit pouvoir s'occuper de son enfant. Ceux qui souhaitent assumer des tâches familiales doivent avoir toutes les possibilités de le faire. Pour cela, nous introduisons le crédit familial, en concertation avec les partenaires sociaux.
- Un crédit familial simplifie les droits de congé pour ceux qui participent aux soins d'un enfant et harmonise les différents systèmes afin qu'il n'y ait pas de distinction selon le statut de salarié, d'indépendant ou de fonctionnaire.
- Chaque enfant reçoit à la naissance un «sac à dos» de droits de congé, dans lequel sont intégrés les congés existants liés à la naissance et aux soins ultérieurs de l'enfant. Le crédit familial prévoit également des modalités nouvelles ou adaptées, telles que par exemple la prise de congé par les grands-parents et la stimulation de la prise de congé par les deux parents. Pour les enfants n'ayant plus qu'un seul parent, ce dernier a droit à l'intégralité du «sac à dos».
- Dans le cadre de la modernisation des règles européennes de coordination pour la sécurité sociale nous demandons de prendre en compte les nouvelles réalités du monde du travail, notamment la demande croissante de télétravail, l'apparition des nomades numériques, ou l'augmentation du nombre de personnes travaillant dans plusieurs pays à la fois, comme les travailleurs saisonniers dont les employeurs doivent dans certains cas être affiliés à une ou plusieurs institutions de sécurité sociale étrangères.
- Nous examinons si et comment nous pouvons stimuler le «téléTRAINvail» par une prise en compte des heures de travail prestées durant le trajet en transport public dès que les trains seront mieux équipés (tablettes, prises, wifi ou couverture 4G suffisante sur l'ensemble du réseau ferroviaire). Ceci permettra de mieux lisser la fréquentation des routes et des trains durant la journée.
- Pour les travailleurs âgés en fin de carrière, il reste possible de travailler à temps partiel (1/2 ou 4/5ème) via un emploi de fin de carrière à partir de 55 ans, pour autant qu'à partir de 2025, ils aient une carrière professionnelle d'au moins 30 ans, avec au moins 156 jours travaillés par année. Cette condition sera progressivement augmentée à 35 années de carrière en 2030.

- Les conditions, les possibilités d'utilisation et la durée des différentes formes d'interruption de carrière et de crédit-temps sont davantage harmonisées et alignées, au sein des différents régimes, sur le régime du secteur privé.
- Le congé parental doit également être rendu possible pour les parents d'accueil dans le respect du cadre budgétaire actuel.
- L'interdiction de cumuler un congé de maternité avec l'exercice d'un mandat politique local et d'autres formes de bénévolat est supprimée.
- Pour les RCC (l'ancienne prépension), et les autres systèmes qui encouragent la sortie anticipée du marché du travail dans le secteur public, il n'y aura plus de nouveaux entrants à partir de la date de l'accord de gouvernement, sauf pour les RCC médicaux. L'accès au RCC reste garanti pour les travailleurs des entreprises ayant signé une déclaration d'intention de restructuration ou de licenciement collectif avant la date de l'accord gouvernemental. Dans ce cadre, nous ne touchons pas aux droits acquis des personnes bénéficiant du régime mais nous nous concentrons sur leur activation vers un nouvel emploi. Le gouvernement surveillera plus activement les nouvelles admissions dans le système de RCC médical, et en cas de écart notable par rapport aux années précédentes, il ajustera les conditions d'admission.
- Une fois par carrière, un travailleur qui comptabilise déjà au moins 10 ans de carrière avec des années de travail effectif peut démissionner en pouvant prétendre à des allocations de chômage pendant une période limitée de maximum six mois. La durée peut être prolongée une fois de six mois dans le cas d'une formation réussie vers un emploi en pénurie et si cette formation a été démarrée dans le premier trimestre de l'allocation de chômage.
- Nous maintenons un droit individuel à la formation mais nous le complétons par une plus grande flexibilité et une collectivisation partielle. En concertation avec les partenaires sociaux, nous nous concentrons sur les salariés qui en ont le plus besoin et évitons les lourdeurs administratives en excluant notamment les flexi-jobs, les travailleurs saisonniers et les étudiants. Les droits à la formation accumulés ne peuvent donner lieu à une rémunération sous forme de salaire. La formation informelle au sein des PME sera prise en compte. À cette fin, les exemptions et exceptions existantes seront maintenues pour les entreprises de moins de 10 et 20 travailleurs.
- Le gouvernement réfléchit aux mesures supplémentaires qui pourraient accroître la flexibilité du travailleur, comme la flexibilité dans l'organisation de la journée de travail en fonction de la vie scolaire.
- Nous lutterons contre les abus liés aux contrats journaliers successifs dans le secteur de l'intérim. La contribution de responsabilisation pour les contrats journaliers successifs dans le secteur de l'intérim sera évaluée par les partenaires sociaux après deux ans de mise en oeuvre, au début de 2025. À la suite de cette évaluation, la nécessité de mesures supplémentaires sera évaluée.

MODERNISATION DU DROIT DU TRAVAIL

- Dans le respect des règles européennes et en concertation avec leur employeur, nous accordons plus de liberté aux travailleurs de déterminer les heures de travail.
- Après concertation avec les partenaires sociaux, un nouveau cadre légal sera introduit avant le 30/06/2025, permettant l'annualisation du temps de travail ou des horaires 'accordéon' pour les emplois à temps partiel et à temps plein. Cette annualisation sera mise en place sous réserve de l'accord des employés concernés, sans perte de pouvoir d'achat et avec le choix libre entre récupération du temps de travail ou paiement. Lorsque cela est possible, un système d'enregistrement du temps de travail sera mis en place.
- L'obligation d'une durée minimale de travail hebdomadaire correspondant à au moins un tiers d'un horaire complet est supprimée. Nous maintenons et faisons respecter l'interdiction des contrats de travail de moins de trois heures et des contrats sur appel. Nous supprimons l'obligation d'inclure tous les horaires de travail applicables dans le règlement de travail, à condition que les limites de la flexibilité y soient clairement définies. Des garanties doivent être mises en place pour s'assurer que cela ne conduit pas à une augmentation de l'absentéisme pour cause de stress lié au travail, tout en garantissant la prévisibilité nécessaire des heures de travail pour les employés, par le maintien des règles existantes concernant les délais de préavis minimaux.

- L'augmentation de la limitation du travail étudiant dans le droit du travail et la sécurité sociale à un maximum de 650 heures devient permanente. L'âge pour le travail étudiant sera fixé à 15 ans.
- L'interdiction du travail de nuit est supprimée, ainsi que le jour de fermeture obligatoire prévu par la loi. La réglementation en matière d'heures d'ouverture est assouplie.
- Pour redevenir compétitif par rapport à nos pays voisins dans le secteur de la distribution et des secteurs connexes (dont le-commerce,) le travail de nuit commence désormais à partir de minuit (24 heures) au lieu de la limite actuelle de 20 heures, sans perte de pouvoir d'achat pour le travailleur qui travaille déjà aujourd'hui entre 20h et 24h. Nous simplifions également les procédures. Les primes existantes pour les prestations de nuit, telles que définies dans les conventions collectives de travail (CCT) de divers secteurs et entreprises, continueront de s'appliquer.
- Après concertation avec les partenaires sociaux, nous réintroduisons, au plus tard au 31/12/2025, la période d'essai : il sera désormais possible pour les deux parties de mettre fin au contrat de travail avec un préavis d'une semaine au cours des six premiers mois du contrat.
- Un transfert temporaire et/ou souple du personnel vers un autre employeur peut présenter des avantages pour toutes les parties concernées : les différents employeurs, les salariés et la sécurité sociale. En concertation avec les partenaires sociaux, les possibilités existantes sont élargies. Cela se fait sans augmenter le risque de fraude, en prenant comme point de départ le cadre juridique protecteur du travail intérimaire. Nous demandons aux partenaires sociaux de mettre en pratique le travail intérimaire à durée indéterminée.
- Le revenu annuel maximum pour les flexijobs est augmenté de 12.000 à 18.000 euros et, le cas échéant, le salaire horaire maximum est augmenté de 17 à 21 euros. Ces montants continueront d'être indexés. Pour les salariés à temps plein, nous supprimons l'interdiction de travailler dans des entreprises liées. Dans ce cadre, nous prenons particulièrement en compte les besoins du secteur de l'horeca. Nous autorisons également le recours aux flexi-jobs dans tous les secteurs, mais en respectant les règles en matière d'accès aux professions protégées dans les secteurs public et privés confrontés à d'importantes pénuries comme l'enseignement, la garde d'enfants, le sport et la culture. Nous maintenons l'autonomie des secteurs d'exclure ou de réglementer les flexi-jobs par le biais d'un opt-out. Nous demandons aux administrations compétentes de mieux surveiller les données enregistrées et, en cas d'abus accru, de proposer des mesures pour y remédier.
- Pour garantir la flexibilité du travail, nous proposons un régime général structurel, uniforme et flexible de 180h pour les heures supplémentaires fiscalement avantageuses, avec une réduction de charges pour l'employeur et une réduction d'impôts pour le travailleur. Pour les heures supplémentaires involontaires, nous maintenons les procédures existantes et le sursalaire. En ce qui concerne les heures supplémentaires volontaires, nous introduisons un système attractif de 360 heures supplémentaires volontaires sans motif, ou un repos compensatoire, qui est applicable sur le plan du droit du travail dans tous les secteurs. Pour 240 de ces heures supplémentaires compensatoires, il n'y a pas d'obligation de sursalaire et le brut équivaut au net, c'est-à-dire sans cotisation sociale ni impôt sur le revenu des personnes physiques. Cela se fait sur la base d'un accord écrit entre l'employé et l'employeur, accord qui peut être résilié à tout moment. Dans l'horeca, les 360 heures supplémentaires volontaires seront relevées à 450 heures supplémentaires, dont 360 sans sursalaire et le système actuel sera rendu plus simple et plus flexible. Les employés qui ne souhaitent pas effectuer d'heures supplémentaires volontaires ne doivent pas en subir de conséquences négatives. Les heures supplémentaires volontaires seront réservées aux personnes à temps plein et également aux personnes à temps partiel qui travaillent depuis au moins 3 ans à temps partiel et à la condition qu'il s'agisse d'un surcroît d'activité temporaire.
- Nous activons l'indemnité de licenciement et la limitons pour les nouveaux engagés à maximum 52 semaines pour parvenir à un meilleur équilibre entre une protection sociale de qualité et un climat d'investissement attractif.
- Nous limitons le nombre d'indemnités spéciales qui peuvent être obtenues dans le cadre d'un licenciement.
- En concertation avec les partenaires sociaux, nous créons un cadre sur l'utilisation des clauses de non-engagement dans le secteur intérimaire, tout en préservant la viabilité et la juste rétribution des entreprises du secteur intérimaire et en supprimant les clauses manifestement abusives à l'égard des employeurs. Nous décourageons l'utilisation du «project sourcing» dans le secteur de la santé.

- Nous demandons aux partenaires sociaux d'élaborer des propositions pour achever le statut unifié ouvriers-employés.
- Les règles concernant l'emploi à temps partiel involontaire seront évaluées en vue d'une application plus stricte et plus facilement exécutable.

SIMPLIFICATION ADMINISTRATIVE

- Nous supprimons le Federal Learning Account et examinons ensuite un système moins contraignant sur le plan administratif. Nous veillons également à respecter le principe du 'only once' pour les employeurs.
- Nous supprimons l'obligation de premier emploi. Cette obligation entraîne une importante surcharge administrative et n'atteint pas son objectif en raison des nombreuses exemptions existantes.
- Dans le but de simplifier et de stimuler l'entrepreneuriat, nous examinons si le calcul actuel des cotisations sociales des indépendants, effectué tous les trois mois, peut être remplacé par un calcul mensuel. Cependant, le paiement des cotisations restera effectué sur une base trimestrielle.
- Le système des majorations en cas de retard de paiement des cotisations sociales des indépendants sera revu afin de le rendre plus équitable et moins lourd pour les indépendants
- Afin de moderniser la déclaration des données salariales et des heures de travail, de simplifier l'administration pour les employeurs et de faciliter les innovations, le projet e-gov 3.0 est mis en œuvre.
- Les régimes de sécurité sociale des outre-mer et des marins sont actualisés et rationalisés, sans réduire les droits acquis des personnes actuellement affiliées.
- Les obligations administratives des employeurs pour le travail à temps partiel sont simplifiées, sans diminution de la protection des travailleurs à temps partiel involontaires.
- Là où des accords entre l'employeur et le salarié doivent être renouvelés tous les six mois (par exemple pour la semaine de quatre jours), cette obligation sera remplacée ou, à tout le moins, complétée par la possibilité de conclure un accord à durée indéterminée avec un droit de rétractation tous les six mois.
- Les directives existantes ou nouvelles de l'UE dans le domaine social imposant des obligations de rapport sont examinées de manière critique afin de réduire les obligations de rapport existantes ou nouvelles, en particulier pour les PME.
- Les analyses de risque qui sont imposées par la législation sur le bien-être, ne doivent pas être renouvelées chaque année, si les circonstances de travail n'ont pas changé.
- Pour de nombreux documents, des délais de conservation allant jusqu'à 5 ans ont été introduits par exemple pour la demande d'une semaine de travail variable. Après l'élaboration de l'inventaire de tous les documents à conserver, le gouvernement réduira cette obligation pour les documents les moins importants.
- Tout comme pour les salariés, Multi-eMediatt sera également utilisé pour lancer automatiquement la demande d'indemnité de maladie pour les indépendants par le médecin.
- En complément de la loi sur la réduction des coûts (voir ci-dessous), chaque membre du gouvernement soumettra au Conseil des ministres, d'ici le 30/06/2025, les mesures permettant de simplifier ou de supprimer les obligations administratives pour les entrepreneurs (indépendants, PME et grandes entreprises).

UN PLAN GLOBAL DE PRÉVENTION ET DE RÉINSERTION DES MALADES DE LONGUE DURÉE

La base de ce plan global est une responsabilisation accrue des 5 acteurs impliqués : les employeurs, les salariés, les médecins (médecins traitants, médecins du travail et médecins-conseils), les mutuelles et les services régionaux de l'emploi.

Les Ministres viennent en début de législature avec un plan global de remise au travail pour démarrer ensemble et aussi vite que possible les mesures de responsabilisation des 5 acteurs.

Le Gouvernement se concentre sur 3 lignes directrices, qui seront suivies via, entre autres, le baromètre Retour au Travail :

- Prévenir l'apparition de maladies.
- Prévenir que les personnes rencontrant des problèmes de santé ne soient (durablement) absentes du travail.
- Faciliter le retour rapide au travail (à temps partiel) des personnes en arrêt de travail et soutenir les personnes gravement malades dans leur parcours de retour au travail.

LES EMPLOYEURS

- En tenant compte des caractéristiques de l'entreprise (par exemple la taille ou le secteur, ...) nous encourageons les employeurs et leurs services de prévention à mener une politique active en matière d'absentéisme en créant un environnement de travail où l'absentéisme de longue durée est évité autant que possible et où les employés malades sont contactés et suivis régulièrement. Nous ancrons cette approche dans la loi sur le bien-être et la loi sur les règlements de travail. La loi sur le bien-être sera en outre évaluée du point de vue de sa complexité administrative et de son efficacité.⁵⁵ Nous responsabilisons les employeurs afin qu'ils s'investissent davantage dans la réintégration de leurs travailleurs malades de longue durée âgés de 18 à 54 ans. Pendant les deux premiers mois d'incapacité de travail primaire suivant la période de salaire garanti, nous demandons aux employeurs (qui ne sont pas des PME) une contribution de 30% de l'indemnité à charge de l'INAMI pour ce groupe. Pour eux, cela remplace les sanctions actuelles prononcées à l'égard des entreprises comptabilisant un nombre relativement élevé de travailleurs malades de longue durée.
- Les parcours de réintégration par le biais de l'employeur font l'objet d'une réforme pour y inclure aussi des possibilités d'emploi auprès d'autres employeurs. Grâce à une coopération renforcée entre les services régionaux pour l'emploi et les services de prévention et à un dossier d'invalidité commun auquel toutes les parties concernées (mutualité, médecin du travail, médecin traitant, etc.) ont accès, le médecin du travail et le service de prévention ont davantage de possibilités pour mener une politique active de réintégration.
- Le médecin traitant communique, après un mois d'incapacité de travail, le certificat d'incapacité de travail via la plateforme TRIO au conseiller en prévention- médecin du travail, au médecin-conseil et à d'autres acteurs ayant accès à la plateforme TRIO. De cette manière, le conseiller en prévention-médecin du travail obtient directement des informations sur l'existence de l'incapacité de travail ainsi que sur la nature du problème de santé. Cela permet de prendre des mesures plus rapidement et de détecter plus tôt les incapacités de travail liées à la situation et au travail.
- Le conseiller en prévention-médecin du travail doit entreprendre une action pour chaque salarié qui est absent depuis au moins 1 mois en raison de problèmes de santé (et pour lequel un certificat d'incapacité de travail a été établi), allant de l'envoi d'information à l'invitation à une entrevue. Nous examinons si l'envoi des '15 questions' figurant dans le questionnaire quick-scan peut en faire partie.
- Pour inciter les employeurs à poursuivre efficacement la réintégration, nous les soutenons dans l'élaboration de plans de réintégration. Les employeurs sont tenus de faire évaluer le potentiel de travail de leur employé par le service de prévention externe après huit semaines d'incapacité de travail et, le cas échéant, d'entamer un processus de réintégration. Pour les employeurs avec plus de 20 travailleurs, nous prévoyons une sanction si un processus de réintégration n'est pas entamé pour les personnes ayant un potentiel de travail dans les six mois suivant le début de la maladie.
- L'approche préventive des maladies de longue durée et l'effort renforcé de réintégration des travailleurs malades de longue durée se concentrent d'abord sur l'organisation interne du travail et la mobilité interne au sein de l'entreprise, et seulement dans un deuxième temps sur la mobilité externe. Cette politique de réintégration renforcée ne vise donc pas à licencier les travailleurs concernés. Ce n'est que si, après examen dans le cadre du processus de réintégration, il s'avère que les travailleurs sont définitivement inaptes médicalement à reprendre leur emploi dans une entreprise, que celle-ci peut à nouveau rendre cet emploi vacant et procéder à un nouveau recrutement sans frais supplémentaires. Nous raccourcissons le délai d'attente

actuel de neuf à six mois d'incapacité de travail ininterrompue avant que le contrat de travail ne puisse être résilié pour raison médicale de force majeure. La contribution au fonds «Retour au Travail» est toujours due lors de la résiliation du contrat. L'utilisation des moyens dans le fonds Retour au Travail sera évaluée et améliorée par une simplification administrative, et les conseillers Retour au Travail seront également encouragés à utiliser ces fonds plus fréquemment.

- Au lieu de la période d'attente obligatoire actuelle de 3 mois, il sera possible (mais pas obligatoire) pour les employeurs d'entamer un processus formel ou informel de réintégration au travail dès le premier jour de maladie de leur employé moyennant l'accord de ce dernier.

LES TRAVAILLEURS SALARIÉS

- Dans le cadre d'une politique de lutte contre l'absentéisme, la possibilité de prendre un jour de maladie jusqu'à trois fois par an sans certificat médical sera réformée jusqu'à 2 fois par an.
- Grâce à la loi du 20 décembre 2023, les malades de longue durée voient leurs droits aux indemnités pour cause de maladie réévalués régulièrement. Si cette analyse révèle un potentiel d'emploi et qu'ils ne sont plus liés par un contrat de travail, une inscription obligatoire auprès du service régional pour l'emploi (Forem, VDAB, Actiris) s'en suivra. Le manquement ou le non-respect de cette obligation sera communiqué à l'INAMI et aux mutualités pour une évaluation de l'incapacité de travail.
- Les personnes malades de longue durée (> 1 an) qui sont toujours liées par un contrat de travail verront également leur droit aux indemnités de maladie réévalué régulièrement. Si cette analyse révèle un potentiel d'emploi, elles se verront proposer un parcours obligatoire de réintégration professionnelle.
- Pour les travailleurs qui ne coopèrent pas suffisamment ou pas du tout à leur parcours de réintégration au travail (tant par l'intermédiaire de l'employeur que des mutualités), nous introduisons respectivement une sanction et renforçons la sanction existante. Nous prévoyons une réduction de l'indemnité de 10% pour les personnes qui ne respectent pas leurs obligations administratives (remplir un questionnaire par exemple). Une absence sans justification valable à une convocation d'un médecin (médecin du travail et médecin-conseil) dans le cadre de la réintégration entraîne une suspension du droit aux indemnités/salaire garanti pour le salarié.
- En cas d'absence non justifiée à une convocation d'un coordinateur «Retour au Travail» ou d'un médiateur du service pour l'emploi, une sanction de 10% est appliquée sur l'indemnité.
- Pour éviter un « effet tourniquet » au sein de l'assurance maladie, où les salariés ont droit à 30 jours de salaire garanti à chaque rechute, nous stipulons que la reprise du travail ne donne droit aux 30 jours de salaire garanti qu'après huit semaines de reprise du travail. Pour les bénéficiaires qui reprennent partiellement le travail avec une notification au médecin-conseil, l'entreprise qui leur offre cette possibilité de reprise partielle ne sera pas tenue de verser un salaire garanti en cas de rechute pendant cette période de travail.
- Le travailleur qui n'est pas encore malade, mais qui risque de l'être, peut demander à son employeur et au médecin du travail d'entamer un parcours préventif de réintégration. L'employeur n'est pas obligé d'accéder à cette demande.
- En assouplissant les règles sociales et fiscales relatives au cumul d'une partie des allocations avec un revenu du travail partiel, nous rendons le choix d'un travail rémunéré suffisamment rémunérateur, y compris pour les malades de longue durée. Nous réduisons les obstacles administratifs à la reprise partielle du travail, tant pour l'employeur que pour le travailleur et les mutualités. Dorénavant, l'autorisation du médecin traitant ou du médecin du travail est équivalente à celle du médecin-conseil, pour permettre au salarié de reprendre le travail. Le début de la reprise partielle du travail doit être immédiatement signalé par l'employeur et le salarié au médecin-conseil de la mutuelle, afin de permettre un calcul correct de l'indemnité. De plus, nous soutenons la combinaison d'une partie d'une allocation avec un revenu partiel provenant du travail en mettant en place une forme automatique et administrativement simple de volontariat fiscal, en concertation avec les institutions de paiement.

LES MÉDECINS TRAITANTS

- Les médecins traitants examinent désormais la possibilité d'un travail adapté ou différent lors de la rédaction ou de la prolongation du certificat médical ou d'un certificat d'incapacité de travail. À cette fin, dans certains cas, nous transformons le certificat médical en un certificat d'aptitude (ou « fit note ») dans lequel le médecin peut, de manière facultative, indiquer ce que le travailleur malade peut encore faire pendant la période de maladie. Le médecin traitant peut consulter le médecin du travail sur le contenu de la « fit note ». Ce dernier peut évaluer les possibilités concrètes d'un travail adapté ou différent dans l'entreprise concernée. Dans ce cas, cette suggestion sera partagée avec les autres médecins via la plateforme TRIO et, si nécessaire, discutée.
- En cas d'incapacité de travail de plus de deux mois, le rôle de « médecin traitant responsable » est créé. Ce médecin joue un rôle de coordination dans le suivi et l'accompagnement des patients en incapacité de travail de longue durée et sert de premier point de contact pour la communication avec le médecin-conseil et le médecin du travail. Idéalement, il s'agit du médecin généraliste, mais si souhaité, ce rôle peut être transféré à un spécialiste. Ce « médecin traitant responsable » fournit un Dossier Médical Global pour chaque patient pour lequel il soumet un certificat d'incapacité de travail ou une prolongation pour une période totale de plus de deux mois.
- Sur la base du datamining, les médecins qui prescrivent des périodes d'incapacité nettement plus nombreuses et/ou plus longues sont suivis, abordés et responsabilisés financièrement en ce qui concerne leur manière de prescrire. Les données nécessaires sont collectées à cet effet, notamment auprès des secrétariats sociaux. Nous mettons l'accent sur des outils d'autogestion pour les médecins, en leur permettant de comparer leur comportement de prescription avec des « standards » fondés sur des bases scientifiques et avec le comportement de prescription de leurs confrères dans la même région.
- Pour les employeurs, un point de signalement électronique pour les employeurs pour les certificats médicaux suspects et les attestations d'incapacité de travail sera mis en place au sein du SIRS. Les sanctions à l'encontre des médecins qui délivrent des certificats médicaux frauduleux seront renforcées en concertation avec l'ordre des médecins.

LES MUTUALITÉS

- Les mutualités disposent de l'expertise et de l'expérience nécessaires pour accompagner les personnes atteintes d'une maladie de longue durée et les aider à reprendre le travail. Nous voulons en faire des partenaires pour activer ce groupe, en travaillant avec les employeurs, les médecins et d'autres acteurs pour mettre en place des parcours visant à la réintégration. Nous responsabilisons financièrement les mutuelles sur la mise en place d'actions pour chaque personne reconnue en incapacité de travail (à moins que la situation médicale ne l'empêche). Nous subordonnons davantage le financement de leurs frais de fonctionnement à la mesure dans laquelle elles parviennent effectivement à réintégrer les malades de longue durée sur le marché du travail. Tant la formule des paramètres (qui détermine le budget global) que les formules pour la répartition de cette enveloppe globale entre les mutuelles sont modifiées dans ce sens. La présomption légale d'incapacité de travail en cas de formation ou d'accompagnement est abrogée.

LES SERVICES RÉGIONAUX DE L'EMPLOI

- Pour réintégrer au maximum et durablement le grand groupe de malades de longue durée sur le marché du travail, il est nécessaire d'améliorer la coordination et la coopération entre le niveau fédéral et les entités fédérées et entre les domaines politiques de la santé et du travail. En l'occurrence, l'accent est mis non plus sur une approche essentiellement médicale mais sur une approche multidisciplinaire et davantage axée sur le marché de l'emploi via les services régionaux de l'emploi (Forem, VDAB, Actiris, Arbeitsamt) et leurs organisations partenaires. Le médecin du travail et le service de prévention se voient également attribuer un rôle plus important en vue d'une orientation structurelle vers les services pour l'emploi régionaux, qui auront également accès à la « plateforme trio » du médecin traitant, du médecin-conseil et du médecin du travail à cette fin.
- Nous concluons de nouveaux accords de coopération avec les services régionaux pour l'emploi, avec un objectif ambitieux

et une trajectoire de croissance sur le plan de la sensibilisation active et de la réintégration au travail des travailleurs malades de longue durée. Il est stipulé que les demandeurs d'emploi reconnus en incapacité de travail, inscrits auprès des services régionaux de l'emploi, seront activement contactés avec une proposition concrète (par exemple, une invitation à un entretien) au plus tard un mois après leur inscription. Le service pour l'emploi est en outre obligé de proposer un trajet (sur mesure) à toute personne inscrite. Dans cet accord de coopération, nous concluons également des accords sur l'échange de données nécessaire et le financement. Pour chaque inscription, le service pour l'emploi reçoit un financement basé sur l'effort de X euros (pour entamer un parcours ou justifier pourquoi un parcours n'est pas entamé pour une personne inscrite) et un financement basé sur le résultat de Y euros (= emploi complet ou partiel pendant au moins X mois dans les Y mois suivant le début d'un parcours).

LES INDÉPENDANTS

- Nous examinerons les moyens de geler la situation administrative d'un travailleur indépendant en incapacité pendant une longue période afin d'éviter qu'il ne doive payer des amendes ou des majorations administratives alors qu'il n'est pas en mesure de gérer ses activités. Ces mesures pour les indépendants sont examinées et élaborées en collaboration avec le Comité Général de Gestion pour statut social des travailleurs indépendants et le comité de gestion de du service des indemnités des travailleurs indépendants de l'INAMI.
- Nous étudions un système d'incapacité de travail partielle pour les travailleurs indépendants, afin d'éviter leur incapacité totale. Nous demandons au Comité général de Gestion et le comité de gestion du service des indemnités des travailleurs indépendants de l'INAMI d'examiner la possibilité et le financement d'une indemnité de maladie proportionnelle pour les indépendants. Elle serait ainsi calculée sur la base du dernier revenu, avec l'introduction d'un montant minimum et d'un montant maximum. Le montant minimum serait fixé au niveau des indemnités de maladie forfaitaires existantes.
- La charge administrative tant d'un indépendant que d'un travailleur reconnu incapable de travailler est réduite afin qu'il puisse se concentrer sur son rétablissement. La notification de l'incapacité de travail par le médecin traitant à la mutualité se fait par le biais d'un certificat électronique.
- Il sera étudié la manière d'implémenter une notification de l'incapacité de travail par la mutualité à la caisse d'assurances sociales et à l'INASTI afin d'examiner le droit à l'assimilation pour maladie ou à la dispense de cotisations sociales.
- Nous renforçons la fourniture d'informations dans le cadre de la déclaration d'incapacité de travail et de la (possibilité de) reprise du travail chez les travailleurs indépendants et les travailleurs.
- Nous évitons que les travailleurs indépendants ne tombent malades pendant une longue période en élargissant la politique de prévention via un soutien financier associé au niveau du régime de la sécurité sociale. L'objectif est de renforcer le volet préventif au niveau de la sécurité sociale des travailleurs indépendants.

UNE FORMATION DES SALAIRES QUI PROTÈGE LE POUVOIR D'ACHAT ET LA COMPÉTITIVITÉ

- Nous maintenons le principe de l'indexation automatique des salaires afin que les travailleurs puissent conserver un niveau de vie identique même lorsque les prix des biens et des services augmentent. C'est une garantie de stabilité non seulement pour les citoyens mais aussi pour l'économie. En effet, il s'agit là d'une protection importante de la consommation privée.
- Nous maintenons le principe de la loi sur la norme salariale de 2017 afin que la compétitivité de nos entreprises à cet égard soit garantie à terme.
- Nous demandons aux partenaires sociaux de préparer un avis sur la réforme de la loi sur les salaires et du système d'indexation automatique pour le 31/12/2026. Dans ce cadre, une attention suffisante sera accordée à la compétitivité de nos entrepreneurs et au pouvoir d'achat des travailleurs. Nous leur demandons d'examiner un nouveau point de référence qui tienne compte d'une définition plus large des coûts salariaux et prenne également en considération le handicap historiquement accumulé.

- Dans l'attente de cet avis sur une réforme fondamentale de l'indexation automatique des salaires et de la norme salariale nous augmentons les salaires minimums. Suite à l'accord-cadre conclu par les partenaires sociaux le 25 juin 2021 au sein du groupe des dix, le montant du RMMM avec la CCT n° 43/15, conclue le 15 juillet 2021, sera augmenté à cette fin de 35 euros brut au 1er avril 2026, sans augmentation du coût salarial pour l'employeur. Une même étape supplémentaire sera franchie en 2028. Nous avons l'ambition de garder le salaire minimum parmi les plus élevés d'Europe.
- Nous misons sur une modernisation et une flexibilisation de la loi de 2001 concernant la participation des salariés (la loi sur la participation).

UNE CONCERTATION SOCIALE MODERNE

- Compte tenu des grands défis et des réformes fondamentales qui se profilent en matière de politique du marché du travail et de sécurité sociale, nous entamerons des concertations à ce sujet avec les partenaires sociaux et les entités fédérées. Sur plusieurs principes figurant dans la présente note, il est explicitement fait référence au fait que nous demandons aux partenaires sociaux de faire une proposition et/ou de formuler un avis. Si la concertation sociale n'aboutit pas à un accord sur un dossier après une période prédéterminée et suffisamment longue, il incombera au gouvernement de décider, dans le respect de la marge budgétaire préalablement établie et du principe de processus décisionnel démocratique.
- Nous refusons que le coût des accords sociaux se répercute automatiquement sur les contribuables. À cette fin, nous responsabilisons tous les partenaires en ce qui concerne leur rôle de gestionnaires paritaires de la sécurité sociale en rendant l'ensemble du financement plus transparent et en rendant plus contraignantes les réformes qui améliorent l'accessibilité financière. Les accords entre les partenaires sociaux qui influencent les revenus ou les dépenses du gouvernement fédéral seront, avant que le gouvernement n'y consente ou ne les transforme en réglementation, évalués pour leur compatibilité avec le parcours budgétaire pluriannuel. Si ce n'est pas le cas, aucune approbation ne sera donnée et le gouvernement demandera qu'ils incluent au préalable des mesures compensatoires équivalentes. Les mesures prises par le gouvernement qui ont un coût pour la sécurité sociale pour les salariés ou des indépendants sont financées de manière structurelle par l'État. Le système des accords de gouvernance est confirmé et sera établi pour l'ensemble de la législature avec des engagements mutuels.
- Nous demandons aux partenaires sociaux de réduire d'ici le 01/01/2027 le nombre de commissions paritaires afin de moderniser la concertation sociale.
- Nous garantissons la protection juridique des syndicats concernant les manifestations et les grèves avec un préavis de grève ou leur rôle dans les entreprises afin que chaque organisation puisse continuer à exercer son rôle historique. Pour leurs actions comme prestataire de service ou organisateur d'autres activités, elles sont soumises aux règles habituelles de transparence financière et de responsabilité juridique.
- Les syndicats continuent de verser les allocations de chômage mais les partenaires sociaux ne font plus partie du comité de gestion de la Caisse auxiliaire de paiement des allocations de chômage (CAPAC). Nous modernisons les services et augmentons l'efficacité de la CAPAC.
- La Cour des comptes vérifie si les fonds publics sont utilisés de manière correcte et efficace. Dans ce cadre, les fonds publics alloués aux institutions participantes des réseaux secondaires de la sécurité sociale doivent également être examinés. L'objectif est d'assurer une attribution correcte et efficace des prestations sociales. Concrètement, les procédures de contrôle des Institutions Publiques de Sécurité Sociale (IPSS) et les flux financiers vers les institutions concernées, ainsi que les mécanismes de responsabilisation financière qui les accompagnent, doivent être régulièrement réévalués.
- Pour améliorer l'efficacité des institutions de paiement des allocations de chômage, un baromètre de qualité sera introduit le 1er janvier 2026, comme cela existe déjà pour les secrétariats sociaux agréés. Ce baromètre a pour objectif d'améliorer la qualité du traitement des données et de l'échange d'informations entre les institutions de paiement et les institutions publiques de sécurité sociale (IPSS), et doit conduire à une meilleure qualité du service rendu aux demandeurs d'emploi. L'ONEM contrôlera si les critères à définir sont respectés.

- La protection contre le licenciement des membres du personnel effectivement élus lors des élections sociales reste inchangée. Pour les candidats non élus, une modification est apportée. Actuellement, ils bénéficient d'une protection pendant une période de 2 ans, comme les élus effectifs ; cela sera modifié et réduit à 6 mois.
- Le droit à la liberté d'expression et le droit de manifester sont des piliers fondamentaux de notre démocratie. En même temps, nous reconnaissons la nécessité de prendre des mesures en cas de perturbation grave de l'ordre public ou lorsque la sécurité est mise en danger. Ainsi, nous permettons aux juges d'exclure les émeutiers des manifestations comme peine complémentaire, afin de garantir la sécurité publique et l'ordre.
- Nous demandons aux partenaires sociaux de clarifier l'exercice du droit de grève d'ici le 31/12/2025 en actualisant les principes convenus dans l'Accord des partenaires sociaux de 2002, dans le respect des normes internationales et de la jurisprudence. Le droit de grève doit être garanti, tout en respectant les droits et libertés des autres ainsi que l'ordre public. Le gouvernement s'engage à respecter cet accord.
- Nous concluons des accords sociaux tripartites dans les secteurs fédéraux du non marchand en vue d'améliorer et de moderniser les conditions de travail dans ce secteur.

UNE RÉGLEMENTATION DU CHÔMAGE SUR MESURE POUR LES DIFFÉRENTS MARCHÉS RÉGIONAUX DE L'EMPLOI

- Nous renforçons les politiques régionales sur mesure au niveau de la réglementation du chômage, avec plus d'autonomie, de responsabilisation et de coopération avec les entités fédérées.
- Les entités fédérées peuvent déterminer elles-mêmes les critères d'un emploi convenable (tels que la distance et le temps de trajet maximum), la disponibilité et l'exemption des demandeurs d'emploi (par exemple pour la formation ou le volontariat) et les niveaux de sanction et les faire contrôler par le service pour l'emploi régional (Forem, VDAB, Actiris, Arbeitsamt).
- Nous intégrons la disponibilité active, passive et adaptée sous une forme uniforme de disponibilité active pour tous les chômeurs, conformément au principe selon lequel chaque demandeur d'emploi est tenu de rechercher activement un emploi pour bénéficier du droit aux allocations. La réforme du précédent gouvernement concernant les exceptions pour les artistes est conservée.

LUTTE CONTRE LA FRAUDE SOCIALE

Le gouvernement intensifie au maximum la lutte contre la fraude sociale et le dumping social, toujours en concertation avec les secteurs. En effet, cela affaiblit la base de notre sécurité sociale, entrave le bon fonctionnement du marché du travail, perturbe l'économie en créant une concurrence déloyale et met en danger la sécurité et la santé des travailleurs et des indépendants.

Les chiffres européens indiquent que le nombre de travailleurs détachés en Belgique est très élevé par rapport à nos pays voisins. Le recours abusif au détachement entraîne une perte de recettes pour l'ONSS et de recettes fiscales. C'est pourquoi nous prenons des mesures ciblées pour prévenir et lutter contre la fraude sociale, le travail au noir et le dumping social. Ainsi, nous garantissons la compétitivité de nos entreprises et assurons une concurrence loyale.

Une politique performante contre la fraude sociale commence par sa prévention. C'est pourquoi le gouvernement accordera une attention particulière à une réglementation claire, à la transparence, à l'automatisation de l'échange d'informations et à une collaboration intégrale entre toutes les administrations concernées à tous les niveaux de pouvoir.

Cependant, la politique doit également se concentrer sur un renforcement du respect des règles en investissant dans des ressources humaines suffisantes et des outils technologiques pour les services d'inspection sociale. Cela augmente le risque pour les entreprises et les individus malhonnêtes d'être pris. Nous luttons également contre la fraude aux allocations sociales et le travail au noir. Enfin, une politique de sanctions efficace est essentielle pour dissuader les tricheurs et garantir la protection sociale des travailleurs, des indépendants et des citoyens honnêtes.

Dans le cadre du dialogue social, les différentes mesures concernant la fraude sociale seront prises après consultation des partenaires sociaux.

- Le gouvernement mettra en place un monitoring de l'ensemble des mesures visant à lutter contre la fraude sociale afin de renforcer leur application et leur contrôle.
- Nous optimisons le fonctionnement du «Point de contact pour une concurrence loyale» afin que les détachements internationaux interdits soient signalés plus rapidement.
- Les entreprises basées en Belgique qui font appel à du personnel étranger doivent également être informées et sensibilisées de manière adéquate sur les risques qu'elles encourent en coopérant avec des entreprises étrangères non agréées qui détachent du personnel. L'entreprise belge s'expose à une sanction pénale ou à une amende administrative.
- Les utilisateurs belges doivent avoir l'obligation explicite de vérifier si le prestataire de services étranger dispose d'un agrément avant de travailler avec lui.
- L'échange de données et la coopération au niveau stratégique et opérationnel entre les services d'inspection sociale, le fisc, la police et la justice dans le cadre du Collège pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale, du comité ministériel et du SIRS seront poursuivis et renforcés. Le rôle du SIRS sera actualisé. Cette structure de coopération établira des priorités pour lutter contre les phénomènes de fraude sociale, qui devront d'abord cibler les fraudes perturbant la société, telles que la traite des êtres humains, la fraude sociale organisée, le dumping social, le travail au noir, les pratiques liées aux drogues, etc. L'objectif est que les services d'inspection mettent l'accent sur la gravité de la fraude, plutôt que sur le rendement budgétaire potentiel. Pour renforcer leur efficacité sur le terrain, ils pourront proposer des ajustements législatifs afin de simplifier ou supprimer les contrôles administratifs.
- Nous favorisons un meilleur échange d'informations entre les services d'inspection belges et étrangers au niveau européen en ce qui concerne le détachement dans d'autres pays européens. Cela pourrait, par exemple, permettre aux services d'inspection belges de mieux connaître les activités des entreprises basées à l'étranger.
- Les niveaux fédéral et régional doivent mieux coopérer dans la lutte contre la fraude sociale et aligner leurs politiques, notamment en ce qui concerne la réduction des délais de traitement pour la délivrance d'un permis combiné (single permit) pour les travailleurs migrants non ressortissants de l'UE.
- Le fisc et l'ONSS examinent comment les contrôles fiscaux sur la règle des 183 jours peuvent être améliorés en utilisant les données disponibles auprès de l'ONSS.
- Il convient de développer une perception transfrontalière des cotisations sociales par le biais d'un mécanisme européen.
- La lutte contre les faux indépendants et les faux employés est renforcée.
- Pour renforcer la lutte contre la sous-traitance abusive, nous évaluons, en concertation avec les partenaires sociaux, les chaînes de sous-traitance dans le secteur de la construction, au sens large, et de la viande concernant le paiement des salaires et des contributions sociales, pour apprécier si le durcissement récent va suffisamment loin.
- Afin de lutter contre le dumping social et d'accroître la sécurité sur les chantiers, nous introduisons enfin l'enregistrement obligatoire à la sortie du chantier, conformément à ce qui a été décidé pour le secteur du nettoyage et du déménagement. Nous examinons si l'identification personnelle ConstruBadge, comme convenu entre les partenaires sociaux du secteur de la construction, peut être un moyen approprié pour enregistrer la présence sur les chantiers.
- Les services d'inspection sociale (ONSS et CLS) doivent pouvoir utiliser directement et à distance les données sociales qui sont enregistrées dans les caisses blanches, pour pouvoir mieux lutter contre le travail au noir, le paiement incorrect des cotisations sociales et le dumping social par le biais du datamining.
- Afin de renforcer la lutte contre la fraude sociale et le dumping social, nous devons également renforcer les sanctions y afférentes. C'est pourquoi nous proposons qu'en cas de violation aggravée du Code pénal social, le montant de l'amende pénale (ou administrative) ne puisse être inférieur à 50 % du montant maximal prescrit. Compte tenu de l'évolution des prix au cours des dernières années, les montants des amendes sont adaptés en augmentant les majorations de 70 à 90. Les fraudeurs sociaux perdent le droit aux futures réductions ONSS pour un nombre déterminé de trimestres. Les employeurs qui pratiquent le dumping social et ne cotisent pas au système ne peuvent pas bénéficier des mêmes avantages que les

employeurs qui respectent les règles. Dans ce cadre, il sera examiné comment responsabiliser les entreprises étrangères.

- L'approche sectorielle en concertation avec les partenaires sociaux se poursuit. Les nouveaux plans pour une concurrence loyale feront l'objet d'un suivi et seront mis en œuvre. Les concertations avec d'autres secteurs, tels que l'agriculture, l'horticulture, l'horeca et les titres-services, se poursuivent ou sont entamées. Dans le cadre de la concertation sociale, les différentes mesures prévues dans ces Plans pour une Concurrence Loyale seront prises après consultation des partenaires sociaux sectoriels. Lorsque les partenaires sociaux sectoriels parviennent à des conclusions, celles-ci sont également soumises aux partenaires interprofessionnels pour avis, afin de garantir la cohérence
- La coopération entre les inspections sociales fédérale et régionale est renforcée par une mise à jour de l'accord de coopération.
- Afin de garantir que les travailleurs saisonniers puissent faire valoir et remplir leurs droits et obligations fiscaux et sociaux, ces travailleurs doivent s'enregistrer auprès de la commune afin de faire enregistrer une adresse de domicile dans le pays d'origine, indépendamment de l'enregistrement prévu à l'article 1 de la loi du 19 juillet 1991 relative aux registres de la population. Nous examinons par quelle application existante ou nouvelle cet enregistrement peut avoir lieu, dans la compétence du ministre chargé de la sécurité sociale et garantissons que l'application pourra ainsi être utilisée par les administrations fiscales et sociales. Un cadre juridique approprié sera prévu pour le traitement des données personnelles.
- Nous augmentons le nombre de contrôles quant à la résidence effective sur le sol belge, la composition de ménage et l'examen des revenus pour pouvoir bénéficier des allocations et l'assistance sociales.
- Nous augmentons le nombre de contrôles sur le travail au noir des chômeurs complets ou à temps partiel qui, dans leur précédente ou actuelle occupation étaient/sont employés dans les secteurs en pénurie notamment : Construction ; Électricité ; Nettoyage ; Horeca ; Transport de marchandises ; Viande ; Taxi ; Déménagement ; Sécurité ; Agriculture et horticulture ; Car-wash ; Nettoyage ; Titres-services ; Pompes funèbres.
- Nous augmentons le nombre de contrôles sur les plateformes de l'économie collaborative et les plateformes numériques qui attribuent des missions, ainsi que sur les travailleurs de ces plateformes (fraude d'identité, partage de comptes, ...).
- Nous nous engageons à renforcer la protection des droits des travailleurs affectés aux postes diplomatiques et consulaires en Belgique, en élaborant un plan d'action global visant à assurer le respect de la législation sociale belge et l'exécution des décisions judiciaires. Cela inclura notamment la création d'un registre interne des missions diplomatiques, le développement d'une coopération européenne et internationale, ainsi que des mesures de pression ciblées envers les missions récidivistes. Enfin, nous étudierons la mise en place d'un fonds de garantie pour protéger les droits des travailleurs en cas d'échec des actions actuelles, en collaboration étroite avec les services fédéraux concernés.

POUVOIR D'ACHAT

La priorité de ce gouvernement est d'augmenter de manière significative l'écart entre les personnes qui travaillent et celles qui ne travaillent pas, dans le but d'atteindre une différence de plus de 500 euros par mois d'ici à la fin de cette législature.

La réforme fiscale est essentielle pour éliminer les pièges à l'emploi et à la promotion, en rendant le travail financièrement plus attractif.

En creusant l'écart entre les revenus du travail et les allocations, il est possible d'encourager les gens à entrer sur le marché du travail et à poursuivre leur carrière sans risquer d'y perdre financièrement. Cela permettra non seulement d'augmenter le taux de participation sur le marché du travail mais aussi de contribuer à une croissance économique plus durable et à une plus grande cohésion sociale dans la mesure où davantage de personnes contribuent activement à l'économie et profitent de leurs efforts.

Les principes à la base de la réforme fiscale seront l'équité, la neutralité et la simplicité. Après cette réforme, notre fiscalité tiendra mieux compte des différentes formes de cohabitation que nous connaissons aujourd'hui.

L'un des plus grands défis auxquels notre société est confrontée est la transition vers une économie durable en réponse au changement climatique. Une réforme fiscale a pour objectif d'accélérer et d'accompagner cette transition.

Cette transition nécessaire offre des opportunités industrielles mais représente également un défi dans un monde où la politique commerciale repose de moins en moins sur des bases équitables. Si l'harmonisation accrue des règles fiscales est un principe noble, sa mise en œuvre crée un contexte rendant de plus en plus difficile le maintien et l'amélioration de notre compétitivité.

La réforme fiscale doit également viser à créer des conditions de concurrence plus équitables et à encourager l'esprit d'entreprendre. Les indépendants méritent des politiques appropriées et des approches spécifiques. Les atouts dont nous disposons, par exemple en termes d'innovation et de nouvelles technologies, doivent continuer à être soutenus et renforcés.

Outre les mesures fiscales, des mesures non fiscales peuvent également augmenter le pouvoir d'achat, comme le renforcement de la concurrence dans différents secteurs, la mise à disposition de meilleurs outils de comparaison pour les consommateurs et le renforcement des droits des consommateurs. Ces initiatives peuvent conduire à des prix plus bas, à de meilleurs choix et à un niveau de protection plus élevé pour les consommateurs, contribuant en fin de compte à un meilleur niveau de vie pour tous les citoyens.

Un cadre juridique sera élaboré pour permettre au ministre de l'Économie d'intervenir efficacement dans les secteurs où la concurrence est insuffisante et/ou lorsqu'il est question de marges excessives à long terme, découlant d'un déséquilibre entre le prix payé par le consommateur et la qualité et la valeur des services fournis. Le ministre agira sur la base des constatations objectives de l'Autorité belge de la concurrence ou de l'observatoire des prix. Ces interventions visent à garantir un bon fonctionnement du marché et à protéger le pouvoir d'achat des citoyens et des entreprises.

RENFORCEMENT DE LA POSITION DU CONSOMMATEUR

DES SERVICES PLUS FORTS

- Nous renforçons l'Autorité belge de la concurrence et approfondissons le protocole de collaboration existant entre l'Observatoire des prix, l'Inspection économique et l'Autorité de la concurrence, avec des répartitions claires des tâches et des partenariats de collaboration, tout en examinant la possibilité de faire appel à des régulateurs thématiques pour mobiliser la capacité d'analyse de l'Observatoire des prix.
- L'inspection économique aura la possibilité de prononcer des avertissements lorsque des pratiques déloyales ou trompeuses à grande échelle sont identifiées, ce qui permettra d'atteindre le plus grand nombre possible de victimes (potentielles).

- L'inspection économique doit obtenir davantage de capacité d'action pour mener des inspections d'office afin de détecter les pratiques commerciales, la fraude économique, les pratiques anticoncurrentielles et déloyales qui nuisent aux consommateurs et aux entreprises. L'Inspection économique s'engage aussi à accompagner nos entreprises pour se conformer aux réglementations économiques.
- Les régulateurs doivent fournir des informations claires sur leur site internet concernant l'application et l'interprétation de la législation. Cela crée plus de sécurité juridique et garantit également que toutes les entreprises y ont un accès égal. Cela sera désormais obligatoire pour toute nouvelle législation. En outre, nous introduisons la possibilité de demander un avis préalable ou une « lettre de confort » au régulateur ou à l'autorité de surveillance. De cette manière, les entreprises obtiennent une certitude maximale quant à la bonne application de la législation.
- Dans le cadre de la mise en œuvre au niveau national des initiatives européennes telles que le règlement sur les données, le règlement sur l'IA, et le règlement sur les infrastructures Gigabit, les compétences de contrôle et de coordination seront confiées à un régulateur spécifique, à savoir l'IBPT. Un financement supplémentaire sera prévu pour la mise en œuvre de ces nouvelles missions, éventuellement supporté par les acteurs numériques concernés, sans affecter les mécanismes de financement existants de l'IBPT et sans mettre en danger son fonctionnement indépendant.

UN CONSOMMATEUR PLUS FORT

Nous aspirons à un marché où les consommateurs peuvent faire des choix éclairés, sont protégés contre les pratiques déloyales et peuvent facilement obtenir de l'aide en cas de besoin. Notre objectif est d'accroître l'autonomie et la conscientisation des consommateurs. Nous améliorons la transparence du marché et garantissons un système efficace d'assistance et de résolution des litiges.

- La protection des consommateurs est étroitement liée à d'autres domaines importants, comme la politique d'entreprise. Les mesures adoptées ou renforcées reposent toujours sur des données objectives. Nous recherchons un juste équilibre entre la protection des consommateurs, d'une part, et la limitation des charges administratives pour les entrepreneurs, d'autre part.
- Nous contrôlons plus strictement les ventes de porte-à-porte, dans le respect du droit européen et là où des problèmes sont constatés.
- Le gouvernement se penche sur le problème du marketing téléphonique indésirable, en particulier celui réalisé par des opérateurs étrangers. À cet effet, un système d'opt-in, comparable à celui qui a été introduit aux Pays-Bas en 2021, sera développé.
- Compte tenu du rôle croissant des réseaux sociaux dans le développement des activités commerciales numériques, nous développons un cadre juridique pour les « influenceurs » dans le respect des règles européennes, visant à faire respecter les règles de protection des consommateurs.
- Les longues procédures judiciaires étant lourdes et décourageantes pour les consommateurs, l'objectif est, d'une part, d'harmoniser et de simplifier les règles de procédure pour la résolution extrajudiciaire des litiges et, d'autre part, d'introduire une procédure judiciaire raccourcie pour les litiges liés à la consommation. Ces initiatives permettront d'éviter une incertitude prolongée et une accumulation de coûts.
- Sur base de l'avis existant du CIB, nous élaborons un cadre légal pour le système d'enveloppe fermée. L'objectif est d'augmenter la transparence de ce système, ce qui permettra de simplifier et de raccourcir les procédures juridiques liées aux irrégularités.
- Les autorités mènent de vastes campagnes pour informer et sensibiliser chaque consommateur sur ses droits, ses possibilités et ses responsabilités. Les consommateurs se verront entre autres expliquer comment trouver les formules les plus avantageuses pour les différents produits qu'ils souhaitent acheter. À l'instar des précédentes campagnes réussies comme « Osez comparer », les consommateurs bénéficieront également d'un soutien. Une attention particulière sera accordée à la meilleure façon d'atteindre les groupes cibles vulnérables afin que ces campagnes aient la plus grande

portée possible. Les groupes qui ont le plus besoin de ces informations sont en effet souvent ceux qui sont les moins susceptibles de les rechercher eux-mêmes.

RENFORCER LA CONCURRENCE

- Le gouvernement soutient une politique de compétitivité forte et efficace qui contribue directement à la compétitivité des entreprises et au bien-être général des citoyens. Une concurrence saine garantit aux consommateurs des prix plus bas, un choix plus large et une meilleure qualité, tout en encourageant les entreprises à innover et à fonctionner plus efficacement. La politique visera à prévenir les défaillances du marché, à lutter contre les abus de position dominante et à garantir des conditions de concurrence équitables pour tous les acteurs économiques, de sorte que chaque entreprise ait une chance égale d'être compétitive et de se développer.
  - Nous réexaminons le fonctionnement du notariat et la charge de travail supplémentaire qu'il a dû assumer ces dernières années. Dans le cadre d'une réforme, nous examinerons les tarifs légaux, l'évolution des honoraires, les quotas de candidats notaires et les lieux d'activité. Le gouvernement commandera à cet effet un nouveau rapport auprès de l'Observatoire des prix.
  - Nous révisons et modernisons les frais réglementaires des huissiers de justice. Un an après son entrée en vigueur, l'Arrêté Royal du 18 mai 2024 concernant les tarifs légaux des huissiers de justice, sera évalué à la lumière des dysfonctionnements décrits en 2023 par l'Observatoire des prix auxquels l'arrêté tente de remédier.
  - Nous proposons de moderniser les conditions d'exercice de la profession de syndic afin de la rendre plus attractive dans le contexte actuel de pénurie, tout en garantissant la protection des droits des consommateurs et des clients.
  - En cas d'écart déraisonnablement important entre les taux d'intérêt sur les comptes d'épargne, le gouvernement examinera à court terme des mesures permettant de réduire cet écart. Les mesures possibles seront préalablement évaluées par la BNB et devront toujours s'inscrire dans le cadre plus large de la supervision bancaire de la BCE. Suite à la procédure en cours devant la Cour de justice de l'Union européenne contre l'État belge concernant les dépôts d'épargne réglementés, le gouvernement mettra en œuvre une réforme respectant le principe européen de libre circulation des services.
- Pour accroître la concurrence entre les institutions financières, nous supprimons les obstacles potentiels qui limitent la mobilité des clients. Pour cela, nous nous basons sur des analyses objectives et des recommandations formulées par exemple par l'Autorité belge de la concurrence.
  - Les clients doivent être mieux informés quant aux options qui s'offrent à eux.
  - Parallèlement, une collaboration plus approfondie et efficace entre les régulateurs, l'Ombudsfm et le secteur peut déboucher sur une optimisation de la concurrence.
  - Pour renforcer la transparence à l'égard des clients ainsi que leur mobilité dans le secteur bancaire, nous examinons la faisabilité de la portabilité des numéros de compte.

BAISSE DES FACTURES

- Le gouvernement examine comment améliorer la transparence des différents produits sur le marché de l'énergie.
- Nous obligeons les fournisseurs d'énergie à proposer aux consommateurs, qui ont un contrat d'énergie variable, une révision à la baisse des acomptes en cas de diminution substantielle du prix applicable de l'énergie.
- Nous modifions l'accord sur l'énergie pour les consommateurs en fonction des conditions du marché modifiées. Dans la mesure du possible, nous inscrivons les dispositions de cet accord dans la législation.
- Le fournisseur qui a indûment demandé le changement de fournisseur (« mystery switch ») ne peut pas facturer l'utilisateur du réseau concerné et doit rembourser toutes les factures déjà payées par l'utilisateur final indûment repris

- Le délai de prescription pour les factures d'énergie sera porté, à deux ans. Concernant la durée maximale de facturation, une concertation préalable est organisée avec les régions.
- Pour les nouveaux contrats fixes, nous introduirons, pour une période de deux ans, une indemnité de résiliation au pro rata. À l'issue de cette période, nous évaluerons son impact sur la baisse des prix. En fonction des résultats, un mécanisme de filet de sécurité sera mis en place pour les consommateurs concernés avant de prendre une décision définitive.
- Les conditions d'indemnisation en cas de perturbation des télécommunications seront assouplies et le montant de l'indemnisation sera déterminé en tenant compte du préjudice subi par le client, y compris, par exemple, les frais de déplacement ou l'impossibilité d'utiliser d'autres services connexes (par exemple, le streaming). Cela se fait toujours dans le respect des règles de responsabilité en vigueur.
- Les personnes qui contractent un prêt hypothécaire seront mieux protégées en inscrivant dans la loi que le contrat de vente est automatiquement assorti d'une condition suspensive jusqu'à l'obtention du crédit nécessaire. Sans cette condition, le contrat n'est pas valable. Nous garantissons ainsi non seulement la sécurité financière de l'acheteur mais renforçons aussi la confiance dans le marché immobilier.

FISCALITE

PRINCIPE GÉNÉRAL

Les mesures qui entreront en vigueur durant cette législature seront toutes mises à partir de 2026.

UN SALAIRE NET PLUS ÉLEVÉ

- À partir de 2026, les salaires nets de tous ceux qui travaillent augmenteront, en mettant l'accent sur les salaires inférieurs à la médiane. Les salaires nets continueront d'augmenter tout au long de la législature.
- L'augmentation des salaires nets doit, en combinaison avec d'autres mesures, faire évoluer l'écart entre le travail et l'inactivité vers un écart de plus de 500 euros nets par mois.
- Cela se fait principalement par l'augmentation de la quotité exemptée pour tous ceux qui travaillent. En outre, nous augmentons le pouvoir d'achat en diminuant la cotisation spéciale de sécurité sociale et le renforcement du bonus à l'emploi.
- Nous veillons à ce que le salaire brut soit égal au salaire net pour le salaire minimum.
- En plus de l'ajustement des mesures ci-dessus en matière d'impôt des personnes physiques, nous introduirons une nouvelle déduction pour les entrepreneurs à partir de 2027 (voir ci-dessous).
- Les personnes retraitées qui souhaitent compléter leurs revenus après une carrière complète de 45 ans ou après l'âge légal de la retraite paieront désormais moins d'impôts, grâce à une simple cotisation libératoire de 33% qui est plus avantageuse qu'aujourd'hui. Les personnes qui paient déjà aujourd'hui moins d'impôts conservent cet avantage.
- Grâce à la réforme fiscale, il doit redevenir plus intéressant de récompenser le personnel via son salaire plutôt que par d'autres avantages en nature. C'est la raison pour laquelle les systèmes de bonus collectifs existants (CCT 90, prime bénéficiaire, ...) seront simplifiés et que le champ d'application sera davantage harmonisé. Cette harmonisation ne peut pas déboucher sur une quelconque augmentation des charges fiscales ni pour l'employeur ni pour le travailleur.

Le gouvernement reconnaît la diversité des formes de cohabitation dans notre société et s'efforce de mettre en place des politiques qui maximisent la neutralité à l'égard de ces différents modes de vie.

- Le gouvernement veut traiter chaque enfant de la manière la plus égale possible. Le supplément de quotité exemptée sera modernisé et mieux adapté aux réalités sociologiques contemporaines. À l'avenir, chaque enfant recevra le même supplément jusqu'à un certain plafond. Cette réforme est neutre sur le plan budgétaire. De plus, le supplément sur la quotité exonérée d'impôt pour les parents isolés sera accordé uniquement aux parents réellement isolés.

AMÉLIORER NOTRE COMPÉTITIVITÉ

Ce gouvernement a pour ambition de rendre l'économie belge résiliente, innovante et durable afin que nous puissions non seulement rivaliser avec les autres pays mais aussi exceller.

Pour atteindre cet objectif, le gouvernement prendra des mesures visant à réduire les coûts pour les entreprises et à encourager l'innovation.

Ce gouvernement poursuivra ainsi des politiques visant à maîtriser les coûts de l'énergie, tout en accélérant la transition vers une économie durable. Nous créerons également un climat d'investissement qui attirera les investisseurs nationaux et étrangers. Les investissements sont essentiels pour atteindre des objectifs sociétaux tels que la transition énergétique.

La maîtrise des coûts du travail est également un facteur essentiel pour renforcer la compétitivité et promouvoir l'emploi.

Nous continuerons donc à réduire les charges sur le travail de manière ciblée et objective.

De nombreux systèmes auxquels la Belgique a eu recours par le passé pour attirer de nouveaux investissements ont été supprimés ou ne sont plus possibles en raison de l'harmonisation fiscale entre les États membres. Un principe que nous avons fidèlement appliqué, conformément à nos obligations internationales. Nous plaçons au niveau international pour une application stricte et effective de ces harmonisations fiscales et la continuation de ces efforts d'harmonisation. Dans l'espace défini par ce cadre, nous adoptons des mesures qui nous permettent de rester attractifs sur le marché international.

- Nous prévoyons une large enveloppe pour lutter de manière structurelle contre les handicaps concurrentiels de l'économie belge.
  - Cela se fera en réduisant le coût salarial pour les bas et moyens salaires, par le biais d'un plafonnement des cotisations sociales patronales (À partir du salaire du Premier ministre) et de la réduction des coûts énergétiques (voir texte sur l'énergie).
  - Enfin, nous prendrons également des mesures pour réduire les achats transfrontaliers (voir ci-dessous).
- Cette année nous prenons un paquet de mesures pour attirer des (nouveaux) investissements :
  - Nous améliorons le régime des expatriés afin d'attirer et de retenir des talents internationaux en Belgique. Nous le faisons en augmentant la quotité exemptée d'impôt de 30 % à 35 %, en supprimant le plafond de 90 000 euros, et en abaissant la rémunération brute minimale de 75 000 euros à 70 000 euros.
  - Le régime de transfert intra-groupe deviendra également plus attractif, plus flexible et plus simple sur le plan administratif en permettant à la fois des participations directes et indirectes, en ne excluant plus les nouvelles sociétés et en rendant possible la déduction RDT de la contribution au groupe.
  - En outre, la déduction pour investissement pourra être transférée sans limite.
- Afin d'augmenter le pouvoir d'achat, nous confions le plus vite possible aux partenaires sociaux la mission d'augmenter la contribution maximale légalement autorisée pour les chèques-repas de deux fois 2 EUR au cours de la prochaine législature.
- La déductibilité du coût pour l'employeur sera augmentée en conséquence.
  - De même, la possibilité d'utilisation des chèques-repas sera étendue.
  - Les autres chèques existants (éco-chèques, chèques culture, ...) seront progressivement supprimés en concertation avec les partenaires sociaux afin de réduire le nombre de types de chèques et de préserver le pouvoir d'achat.
- Il y aura la possibilité d'amortir plus rapidement certains investissements, tels que ceux dans la recherche et le développement, la défense et la transition énergétique.
  - Pour les grandes entreprises, il s'agit d'un système temporaire permettant d'amortir 40 % de la valeur d'achat la première année.
  - Pour les PME, il y aura à nouveau la possibilité d'amortir de manière dégressive.
- La cellule Fiscalité des Investissements Étrangers est réorientée en une cellule Investissements qui informera les entreprises, tant nationales qu'internationales, sur les mesures de soutien fiscal existantes pour les entreprises investissant en Belgique.
- Nous prenons des mesures pour que les entreprises innovantes avec une substance économique locale en matière de transport maritime, également pour les 'navires polyvalents' puissent continuer à bénéficier du régime de taxation au tonnage et nous veillons à l'amélioration et à la simplification de ce régime spécifique. De cette manière, nous créons des conditions de concurrence équitables en Europe. Le gouvernement prendra un rôle proactif en vue de trouver des accords internationaux pour soumettre la navigation maritime mondiale à un level playing field à tant en matière de fiscalité que de carbone, en tenant compte des coûts externes.

La recherche et le développement jouent un rôle crucial et sont les moteurs du progrès technologique, du renforcement de la productivité et de la création d'emplois de qualité.

Sans compromettre les avantages en matière de recherche et développement, l'output sera amélioré. Le gouvernement procédera

à une révision des dépenses à cet effet.

En ce qui concerne la déduction d'investissement pour la recherche et le développement, l'exigence d'attestation régionale pour les investissements en R&D sera supprimée.

Un accord sera conclu dans les plus brefs délais entre l'administration fédérale compétente en matière de R&D et l'administration fiscale, avec des critères clairs concernant la manière de collaborer, garantissant la loyauté entre les administrations et assurant au maximum la sécurité juridique pour le contribuable.

Les entreprises auront par ailleurs la possibilité d'être reconnues comme centres de recherche, obtenant ainsi la certitude d'un cadre juridique fiscal stable à long terme.

INDÉPENDANTS ET PME : RÉCOMPENSER L'ENTREPRENARIAT

Les indépendants jouent un rôle crucial dans notre économie. Ils prennent des risques, créent de la valeur et sont le moteur de l'emploi local. Par le présent accord, le gouvernement s'engage donc fermement à soutenir et à renforcer le statut d'indépendant, en leur donnant l'espace et les ressources dont ils ont besoin pour se développer.

Il est important que les indépendants soient valorisés à la hauteur de leur travail et de leur rôle dans notre économie. Une meilleure protection sociale doit être assurée, notamment en améliorant la couverture maladie et en développant davantage le volet préventif pour assurer le bien-être au travail de ces travailleurs indépendants, souvent très passionnés par leur métier.

- Le gouvernement supprimera, tout au long de la législature, des taxes plus petites et réduira ou ajustera les formalités administratives par le biais d'une loi visant à réduire les coûts.
  - En 2025, le gouvernement supprimera la taxe sur les écritures bancaires et la taxe sur les primes pour les contrats de pension pour indépendants (CPTI).
  - À partir de 2026, d'autres petits droits d'enregistrement fédéraux et taxes seront également supprimés.
  - Via My Enterprise, chaque contribuable pourra apporter gratuitement des modifications concernant la Banque carrefour des Entreprises.
  - Le Gouvernement va supprimer aussi vite que possible l'annexe n° 270 MLH (annexe de location) et travaillera à une alternative moins contraignante sur le plan administratif, en tenant compte des informations dont l'administration dispose déjà.
  - Le livre de recettes journalières, les divers registres TVA, etc., seront supprimés, ajustés ou simplifiés par le gouvernement, dans la mesure du possible. Dans ce cadre, il sera tenu compte des possibilités existantes de contrôle et des informations dont l'administration fiscale dispose déjà.
  - D'autres formalités administratives, telles que, par exemple, la liste des clients à zéro seront supprimées suite à l'introduction de le-reporting.
  - Le gouvernement simplifiera également les règles en matière de documentation sur les prix de transfert, plus particulièrement pour les petites et moyennes entreprises, et les limitera à l'essentiel. Nous prévoyons également la possibilité d'étiquetage numérique pour réduire les coûts de production en Belgique. Nous prévoyons également un environnement TIC pour les publications au Moniteur belge qui peuvent être faites directement en ligne à l'aide d'un formulaire clair et accessible.
- Nous introduisons une déduction fiscale pour les indépendants, tant en activité principale qu'en activité complémentaire, permettant de déduire une première tranche des bénéfices et des revenus (après la compensation avec les pertes fiscales et déduction des frais professionnels). Ce montant sera augmenté en 2029.
- Les différents régimes du deuxième pilier pour les indépendants (PCLI, EIP, CPTI) seront harmonisés et simplifiés. La règle

des 80% sera également réformée.

- Nous assouplissons les règles permettant aux travailleurs indépendants de constituer leur propre pension. Le pourcentage maximal de la cotisation pour la Pension Complémentaire Libre pour Indépendants (PCLI) classique passe de 8,17 % à 8,5 % à partir de 2026. Le taux de cotisation maximal pour la PCLI sociale sera également augmenté.
- Le nombre d'indépendants à titre complémentaire ne cesse d'augmenter. C'est un tremplin idéal pour devenir indépendant à plein temps. Ils paient également des cotisations sociales, mais ne constituent pas de droits sociaux. Au cours de cette législature, une réforme du statut des indépendants à titre complémentaire sera mise en œuvre, en concertation avec les partenaires sociaux concernés, afin de mieux valoriser ce statut tout en luttant contre les abus.
- Nous veillerons également à ce que les indépendants à titre complémentaire puissent cotiser à la Pension Complémentaire Libre pour Indépendants (PCLI) à partir de 2026. Nous garantirons des conditions égales entre les indépendants à titre complémentaire et ceux exerçant leur activité en tant que profession principale.
- En parallèle, nous luttons contre les fausses activités d'indépendant à titre complémentaire.
- Nous prévoyons pour les collecteurs de bénéfices et de profits dans l'impôt des personnes physiques d'autres mesures plus petites telles que la suppression de l'augmentation d'impôt pour insuffisance de versements anticipés à partir de 2026 et cette année nous doublons l'incitant financier existant pour fonds propres. De plus, une cinquième période pour les paiements anticipés sera introduite, à effectuer évidemment avant le 20 février de l'année d'imposition, avec une bonification de 0,5 fois le taux d'intérêt de base mentionné à l'article 165 du CIR92.
- Nous clarifions les problèmes d'interprétation concernant le statut de l'étudiant-entrepreneur (conformément au rapport du Comité général de Gestion pour le Statut social des indépendants (2023/05) et le rendons plus avantageux en rendant permanente l'augmentation temporaire des limites fiscales.
- Nous offrons également aux étudiants qui obtiennent leur diplôme à un moment autre que celui de juin la possibilité de rester soumis au statut social d'étudiant-entrepreneur pendant le trimestre concerné.
- L'exonération d'un trimestre de cotisations sociales pour les femmes indépendantes après une grossesse est étendue à deux trimestres à partir de 2026. Afin d'encourager la généralisation des pensions complémentaires pour les indépendants et d'améliorer l'équilibre entre vie professionnelle et vie privée de ce groupe, l'exonération automatique des cotisations de sécurité sociale pour le trimestre suivant l'accouchement ne sera plus un obstacle à la déductibilité fiscale des cotisations versées dans le cadre d'un régime de la pension libre complémentaire des indépendants (PLCI).
- Il sera examiné comment les périodes de droit passerelle peuvent ouvrir des droits à la pension.
- Nous ajustons la contribution des sociétés en fonction du bilan total, de sorte que les petites entreprises paient moins et les grandes entreprises paient un peu plus. Ainsi, les entreprises les plus solides contribuent davantage au financement du système des indépendants.

SIMPLIFICATION ADMINISTRATIVE

- La législation sur le registre UBO sera modifiée. L'instrument doit viser à lutter efficacement contre la fraude mais ne doit plus engendrer de charges administratives et de coûts supplémentaires pour les chefs d'entreprise. Toutes les informations devant figurer dans le registre UBO et qui sont déjà disponibles par d'autres canaux (notaire, Banque Carrefour des Entreprises, ...) et doivent être directement transmises au registre UBO (sans coûts ni charges).
- Nous redessignons le paysage des guichets numériques. Pour ce faire, nous élaborons une stratégie et une approche au cours de cette législature qui regroupe le plus grand nombre possible de services et d'applications pertinentes par groupe cible et une cohérence logique pour les citoyens et les entreprises à partir de la même infrastructure. Le SPF BOSA élaborera une stratégie à cet effet et en assurera le suivi. L'utilisation de l'e-Box sera rendue obligatoire pour toutes les administrations. Nous visons également une synergie maximale entre l'e-Box citoyen et l'e-Box entreprise. En accord avec les régions et les communautés, une coordination maximale aura lieu entre les différents niveaux de pouvoir. Le gouvernement s'engage à

mettre en œuvre l'arrêté royal concernant la mise en œuvre de la loi E-Box.

- Le développement de l'eBox, y compris l'élimination des multiples canaux de notification, permet de garantir que cette box fera office de véritable résidence virtuelle officielle pour les citoyens et les entreprises. Afin de fournir aux citoyens des services intégrés et simplifiés, la coopération avec les entités fédérées et les administrations locales sera renforcée en mettant à disposition les fondements pour une réutilisation, à l'instar de l'eBox.
- Le gouvernement respectera la date de début fixée (2026) pour l'utilisation obligatoire de l'e-Box Entreprise dans le secteur B2B et mènera les campagnes de sensibilisation nécessaires. Certains aspects seront encore améliorés le cas échéant.
- Le Gouvernement étudiera la manière de simplifier, sans l'objectif de le restreindre, les exonérations de précompte mobilier actuels sur les dividendes et les intérêts pour les rendre plus lisibles

ENCOURAGER LES INVESTISSEMENTS

Les placements ou les investissements sont aujourd'hui soumis à des régimes fiscaux différents. Il est essentiel que les investisseurs puissent faire leurs choix sur la base de considérations économiques sans que les règles fiscales n'influencent leurs décisions de manière disproportionnée. Le gouvernement réduira à cet effet les obstacles fiscaux qui favorisent ou désavantagent inutilement certains investissements. Le gouvernement s'efforcera également de mettre en place un cadre fiscal transparent qui traite tous les types d'investissements de la même manière et qui part du principe de la neutralité fiscale afin que les investisseurs puissent opérer en toute confiance et clarté.

- L'épargne-pension augmentée sera intégrée dans l'épargne-pension classique dans un cadre budgétairement neutre.
- Le ministre des Finances fera, en cas de condamnation par la Cour de Justice de l'Union européenne, dans un délai de trois mois, une proposition au gouvernement pour une solution budgétairement neutre concernant le régime d'exonération des revenus provenant des dépôts d'épargne, dans laquelle les réductions et exonérations fiscales en vigueur seront harmonisées, offrant ainsi plus de liberté au contribuable.
- Nous encourageons les citoyens à investir leur épargne dans l'économie par le biais d'une variante de la loi Cooreman-Declercq. Nous le ferons en intégrant les conditions actuelles des réductions fiscales existantes pour les entreprises en démarrage et les entreprises en croissance en une seule réduction, mais nous veillons à lutter également contre les abus.
- Nous renforçons la sécurité juridique de divers revenus occasionnels, par exemple la vente d'occasion en prévoyant une disposition minimum de 2.000 EUR dans l'art. 90, 1° du CIR. Cette dispense de minimis n'a aucun impact sur la non-taxation des revenus qui ne sont pas visés par l'article 90, 1°, du CIR.
- La taxe sur les transactions boursières sera modernisée et simplifiée, par des interventions ciblées afin de résoudre certains problèmes connus et d'améliorer les conditions de concurrence entre les véhicules d'investissement, les sociétés d'investissement et les fonds d'investissement visés. La disposition relative au fonds de fonds sera également réécrite et précisée. Nous réduirons également les obligations comptables et administratives et éviterons une réglementation excessive des introductions en bourse.
- La Belgique s'inscrira dans la stratégie industrielle et financière européenne afin de renforcer l'Union européenne des marchés de capitaux et prendra des mesures pour promouvoir le capital-risque.
- Pour renforcer le capital à risque, le cadre réglementaire des pcaf's privées sera encore assoupli dans un cadre budgétairement neutre. Les problèmes liés au cadre réglementaire existant, tels que la durée limitée, le nombre d'actionnaires, le délai d'introduction et les investissements autorisés, seront supprimés.
- Les problèmes liés aux investissements en actions pour certains types d'investisseurs (fonds de pension, assureurs, etc.) seront réduits pour leur permettre d'investir davantage dans l'économie réelle.

CLIMAT

La réforme fiscale soutiendra les opportunités offertes à nos entreprises par le défi climatique et aidera tous les ménages afin que la transition nécessaire soit financièrement plus abordable. Cette réforme comprend une série de mesures fiscales visant à encourager les investissements verts et les innovations durables au sein des entreprises. En offrant des avantages fiscaux aux entreprises qui investissent dans des technologies et des processus respectueux de l'environnement, les entreprises peuvent réduire leur empreinte environnementale tout en devenant plus compétitives sur le marché international.

En outre, la réforme prévoit un soutien financier et des baisses d'impôts pour les ménages, ce qui permettra de mieux maîtriser les coûts de la transition énergétique. Des investissements dans l'amélioration des habitations et les pompes à chaleur ainsi que les réductions d'impôts sur la consommation durable. La transition énergétique deviendra ainsi une option viable non seulement pour les entreprises mais aussi pour les ménages, ce qui permettra d'initier un vaste mouvement sociétal vers un avenir plus durable.

Grâce à cette approche combinée de soutien aux entreprises et aux ménages, la réforme fiscale contribue à une transition inclusive et équitable vers une économie à faibles émissions de carbone, ce qui est essentiel pour lutter contre le changement climatique à long terme. Des emplois sont par ailleurs créés dans les secteurs verts, ce qui peut conduire à une croissance économique plus large et à une prospérité accrue pour tous les citoyens.

- Il est impératif d'investir dans les énergies vertes, les technologies et les innovations respectueuses du climat. C'est pourquoi le gouvernement soutiendra fermement les entreprises dans leurs efforts en faveur du climat. La déduction pour investissement sera transférable indéfiniment. La déduction pour investissement vert sera quant à elle simplifiée et rendue plus accessible, principalement pour les investissements dans la transition énergétique. La restriction concernant le soutien financier de la part des autorités européennes pour les investissements en CCS-CCU sera supprimée de la liste environnementale. Les taux pour la déduction pour investissements majorée concernant les listes énergie, mobilité et environnement seront harmonisés à 40 %.
- Le SPF Finances publiera une circulaire concernant le droit forfaitaire à la déduction de la TVA sur les vélos d'entreprise à usage mixte. Cette circulaire permettra de résoudre la difficulté résultant de l'absence d'une administration des kilomètres pour les vélos.
- Le taux de TVA pour la livraison et l'installation de pompes à chaleur sera ramené de 21% à 6% pour les 5 prochaines années.
- Nous élargissons le champ d'application pour la démolition et la reconstruction (à 6% de TVA), avec maintien des avantages sociaux actuels. Pour les livraisons, le critère de superficie est renforcé de 200 à 175m².
- Nous donnons ainsi un coup de pouce à l'ensemble du secteur de la construction. Le gouvernement rédigera une définition claire en ce qui concerne la rénovation. Le gouvernement examine comment introduire à terme une condition de durabilité au sein de la législation européenne à venir, sans augmenter la charge administrative.
- Le gouvernement examinera un mécanisme de soutien pour le leasing social (« Social Lease ») de véhicules électriques, ciblant les travailleurs dont les revenus sont inférieurs à un certain seuil.
- Nous examinerons les conditions d'accès à la déduction fiscale du covoiturage, afin que tous les employés puissent en bénéficier et pas uniquement ceux d'entreprises qui organisent de manière formelle et interviennent financièrement dans ce type de déplacement.
- Dès qu'il y aura suffisamment d'alternatives à prix abordable sur le marché, il sera examiné comment la prime pour les nouvelles camionnettes fossiles pourra être progressivement supprimée sur une période raisonnable. Afin de les stimuler, le gouvernement introduira une déduction temporairement augmentée pour les camionnettes et les camions électriques.
- Nous mettons l'accent sur un verdissement approfondi de notre flotte maritime belge en créant des conditions de concurrence égales pour les affrètements coque nue.
- Pour les paiements dans le cadre de ces affrètements coque nue, l'application du précompte mobilier sera supprimée,

conformément aux standards internationaux au niveau de l'OCDE.

- L'exonération du précompte mobilier sera soumise à des conditions devant garantir un verdissement de la flotte de navires belge et éviter l'optimisation fiscale en cas de paiements à des entreprises liées.
- Lors de la mise en œuvre de l'exonération, une solution qui respecte les règles européennes en matière d'aides d'État sera trouvée, sans abandonner l'objectif de créer des conditions de concurrence équitables.

SIMPLIFICATION - SUPPRESSION PROGRESSIVE DE RÉGIMES ET DE NICHES FISCALES

Ce gouvernement s'engage à créer un environnement fiscal transparent, efficace et favorable aux entreprises. La complexité actuelle représente souvent un défi pour les entreprises, en particulier pour les petites et moyennes entreprises qui disposent de moins de ressources pour gérer les charges administratives et les réglementations complexes. En simplifiant l'impôt des sociétés, nous voulons permettre aux entreprises de remplir plus facilement leurs obligations fiscales, tout en améliorant la prévisibilité du régime fiscal.

- Le gouvernement examinera s'il est possible d'instaurer un système optionnel simple en matière de dépenses non admises en remplacement des règles actuelles complexes et des calculs détaillés distincts.
- Nous visons à simplifier l'impôt des sociétés. C'est pourquoi nous supprimons différentes exceptions et exonérations mineures. Ainsi, l'exonération fiscale pour le passif social disparaîtra, tout comme le plan PC privé et l'exonération pour les plus-values sur les véhicules d'entreprise. L'augmentation due à des paiements anticipés insuffisants ne sera plus affectée par la signature d'un accord-cadre dans le cadre d'un régime de tax shelter.
- Le gouvernement simplifiera les règles liées à la limitation de la déductibilité des frais de voiture afin de réduire les charges administratives.
- Un véhicule de société électrique n'est pas une option pour tout le monde. Surtout en milieu urbain, dans les immeubles à appartements, en zones rurales isolées et pour les ménages à bas revenu, un modèle électrique reste inenvisageable. C'est pourquoi le gouvernement prévoit une période de transition plus large pour les véhicules hybrides.
- Le gouvernement maintiendra le pourcentage maximal de déduction fiscale pour les hybrides à 75 % jusqu'à la fin de 2027. Il diminuera ensuite à 65 % en 2028 et à 57,5 % en 2029 (en parallèle avec la réduction pour les véhicules électriques). Ces taux de déduction s'appliqueront pendant toute la durée d'utilisation du véhicule par le même propriétaire ou locataire. Les coûts de carburant des hybrides resteront déductibles à hauteur de 50 % jusqu'à la fin de 2027. Les coûts d'électricité des hybrides bénéficieront de la même déductibilité que ceux des modèles électriques.
- Le gouvernement prévoit une exception à cette déductibilité limitée pour les voitures hybrides émettant un maximum de 50 grammes de CO₂/km. Si le pourcentage selon la formule de déduction est supérieur à 75 %, le taux plus élevé pourra être appliqué jusqu'à la fin de 2027.
- Le budget mobilité existant sera réformé pour devenir un budget mobilité pour tous. Cela partira de la mise à disposition par l'employeur d'un budget, dans lequel la voiture, ainsi que d'autres modes de transport, sont des options de dépense basées sur leur valeur réelle. De plus, le nouveau budget mobilité remplacera les régimes existants d'interventions de l'employeur pour les déplacements domicile-travail et privés de l'employé, dans le but de simplifier le système actuel. Par ailleurs, le nouveau régime sera traité de manière (para)fiscale avantageuse afin d'assurer l'attractivité du nouveau système. Enfin, des mesures de transition appropriées seront prises lors de l'élaboration de cette réforme.
- Le budget mobilité sera systématiquement proposé par les employeurs aux employés comme possibilité lorsque ceux-ci ont droit à une voiture de société.
- Le grand nombre de déductions, d'exceptions et d'exonérations à l'impôt sur le revenu des personnes physiques augmente la complexité de cet impôt. Le gouvernement souhaite mettre en place un régime fiscal plus facile à comprendre afin que les contribuables puissent plus aisément remplir leurs obligations sans complications inutiles.

- Les petits postes de déduction, exceptions et exonérations à l'impôt sur le revenu des personnes physiques seront supprimées.
- Les réductions fiscales suivantes, exceptions et exonérations disparaîtront :
  - La réduction d'impôt dans le cadre des investissements dans des fonds de développement pour la microfinance
  - La réduction d'impôt pour le personnel de maison
  - L'exonération fiscale pour le personnel supplémentaire à bas salaire et pour le personnel supplémentaire pour l'exportation et l'assurance qualité intégrale
  - La déduction augmentée des frais professionnels pour les mandats locaux
  - La réduction d'impôt pour les frais d'adoption
  - La réduction d'impôt pour l'assistance juridique
  - La déduction sur les dons passera de 45 % à 30 %
  - Le forfait augmenté pour les déplacements longs
  - Le plan PC privé
  - La réduction d'impôt pour les moins-values liées à la distribution totale du capital social d'une pricaf privée
  - La réduction d'impôt pour les motos électriques, les tricycles et les quadricycles
  - La déduction accrue des frais pour les salaires des stagiaires
  - Enfin, l'exonération pour les déplacements domicile-travail en voiture ne sera de manière unique pas indexée
- Le salaire minimum existant de 45.000 EUR pour les dirigeants d'entreprise afin de bénéficier du taux réduit de l'impôt des sociétés sera porté à 50.000 EUR et sera désormais indexé.
- La rémunération des dirigeants d'entreprise pourra à l'avenir être composée au maximum à hauteur de 20 % du salaire brut annuel en avantages en nature. Des bonus supplémentaires en plus du salaire brut restent bien entendu possibles.
- Un cadre sera introduit le plus rapidement possible pour les frais propres à l'employeur.
- Le système de rémunération flexible sera encadré légalement. Le gouvernement souhaite réduire la pression sur le salaire brut en limitant l'échange de salaire brut à un maximum de 20 % du salaire brut annuel. Des bonus supplémentaires pourront toujours être attribués en supplément du salaire. Nous veillerons à la simplicité administrative.

Récompenser le travail

C'est pourquoi ce gouvernement supprimera et modifiera les incitants ayant un effet négatif sur l'emploi. Certains régimes entravent la participation à l'emploi. À une époque où les défis posés à notre économie et à notre sécurité sociale sont de plus en plus nombreux, il est essentiel que le plus grand nombre possible de personnes contribuent activement au marché du travail. C'est important non seulement pour la croissance économique mais aussi pour la durabilité de notre système social. Le gouvernement œuvre en faveur d'une société dans laquelle le travail n'est pas seulement un devoir mais un droit accessible et rémunérateur pour tous.

- La réduction d'impôt pour les allocations de chômage est supprimée.
- Nous mettons fin à la réduction d'impôt pour les pensions les plus élevées
- Dans certains cas, aucune taxe n'est payée, mais on reçoit tout de même un remboursement des impôts. Cela contribue à ce que l'on appelle le piège à l'emploi. C'est pourquoi le crédit d'impôt pour les enfants à charge ne sera plus indexé.
- Le gouvernement examine l'augmentation de la réduction d'impôts pour les frais de garde d'enfants pour les actifs.

- A l'heure actuelle, le revenu d'intégration n'est pas taxé. Cela restera inchangé. En inscrivant dans la déclaration le revenu d'intégration comme un revenu, nous garantissons le fait que tous les revenus perçus par un contribuable sont pris en compte.
- Le quotient conjugal est une technique fiscale qui prévoit une compensation pour le partenaire sans revenus. Il garantit que le partenaire qui n'a pas ou peu de revenus professionnels se voit attribuer fictivement une partie des revenus professionnels de l'autre partenaire pour le calcul de l'impôt. D'un point de vue fiscal, il est avantageux d'être le partenaire inactif de quelqu'un qui travaille. Le quotient conjugal sera réduit de moitié pour les non-retraités d'ici à 2029. Pour les pensionnés, nous prévoyons un scénario d'extinction à suffisamment long terme.
- La déduction des pensions alimentaires passera graduellement de 80 % à 50 %. Les paiements vers des pays hors de l'Espace économique européen ne seront plus déductibles.
- Les étudiants qui gagnent aujourd'hui un euro de trop risquent de ne plus être à la charge de leurs parents, ce qui oblige les parents et les étudiants à payer des impôts et met en péril certains avantages (par exemple, les allocations familiales ou les bourses d'études).
- C'est pourquoi nous doublons immédiatement le plafond fiscal pour les revenus issus du travail étudiant et nous relevons le montant maximal des moyens d'existence nets à 12 000 euros pour tous.
- Nous relevons le plafond prévu dans le droit du travail à un maximum de 650 heures de travail et ce, de manière permanente.
- La réforme fiscale prévoit de nouvelles limites fiscales. Nous poursuivons la non-indexation des dépenses fiscales (au sens strict).

RÉDUCTION DES SUBVENTIONS AUX ENTREPRISES

Ce gouvernement tend à utiliser les subventions de manière plus ciblée et à utiliser les ressources financières de manière plus efficace. C'est la raison pour laquelle le gouvernement réduira les subventions mais concentrera les fonds libérés sur la réduction des cotisations patronales, accordant ainsi aux entreprises une plus grande marge de manœuvre pour investir et se développer sur la base de leurs propres forces.

- Les plans Plus seront réformés.
- Pour le premier employé, la réduction restera illimitée dans le temps et une réduction de cotisation de 2 000 EUR par trimestre sera maintenue.
- En même temps, une réduction de la cotisation de 1 000 EUR par trimestre sera appliquée du deuxième au cinquième employé, et ce, pendant les trois premières années.
- Le Gouvernement examine quelles subventions fossiles peuvent être réduites, sur quel délai réaliste un phasing-out peut avoir lieu, et ce sans générer d'impact économique négatif et sans avoir d'impact négatif sur le pouvoir d'achat ou sur les charges des entreprises.

Le gouvernement belge confirme également, par le biais d'une réforme fiscale, son engagement dans la lutte contre le changement climatique et la transition vers une économie décarbonnée. En tant que membre de l'Union européenne, nous soutenons les objectifs renforcés dans le cadre de la nouvelle réglementation sur le système d'échange de quotas d'émission (ETS). Nous nous engageons à mettre en œuvre de manière équitable ce système élargi de commerce des émissions, en accordant une attention particulière aux secteurs de l'énergie, de l'industrie, des transports et du bâtiment. Ce système sera complété par des mesures nationales pour soutenir les entreprises et les ménages dans leur transition vers des technologies durables.

Le Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM) est considéré comme un instrument essentiel pour prévenir les fuites de carbone et protéger la compétitivité internationale de la production européenne durable. Le gouvernement belge travaillera

en étroite collaboration avec ses partenaires européens pour mettre en œuvre efficacement le CBAM tout en garantissant un système commercial équitable. Nous soutiendrons les entreprises belges dans leur adaptation à cette nouvelle réalité et les encouragerons à verdir leurs processus de production grâce à l'innovation et aux investissements dans des technologies à faible empreinte carbone.

Nous veillons à ce que l'électrification n'offre pas seulement un avantage environnemental, mais crée également des opportunités économiques pour tous les citoyens.

- Dans le cadre du paquet Fit for 55, le législateur européen prévoit un nouveau système européen d'échange de quotas d'émission ('Emissions Trading System 2' ou EU ETS2) pour les secteurs du bâtiment, du transport routier et d'autres secteurs supplémentaires. Il s'agit d'un système de type 'cap-and-trade' : les négociants en combustibles qui fournissent les secteurs concernés doivent soumettre un droit d'émission pour chaque tonne de CO2 émise. Le nombre total de droits d'émission disponibles est limité ('cap'), mais les négociants en carburant peuvent échanger librement ces droits entre eux ('trade').
- Ces fonds seront utilisés pour accompagner la transition pour les citoyens et les entrepreneurs.

Afin de stimuler un signal de prix, nous supprimons, entre autres, les taux de TVA réduits pour les produits non écologiques.

- La TVA pour l'installation d'une chaudière à combustibles fossiles (gaz, mazout, etc.) sera augmentée de 6% à 21% dans le cadre d'une rénovation (pour les logements de plus de 10 ans)
- La TVA sur le charbon passe de 12% à 21%.
- Le gouvernement étudiera l'impact de l'introduction du système ETS2 et examinera les modalités d'un tax shift sur les produits énergétiques (électricité, gaz, mazout, ...) afin qu'il puisse contribuer à l'atteinte des objectifs climatiques.
- Le gouvernement mettra ensuite en œuvre ce tax shift sans augmenter la facture moyenne des ménages et des entreprises.
- Nous simplifions la taxe d'embarquement pour les vols intra-UE et hors UE en l'harmonisant à 5 euros par personne et par billet. Le tarif existant pour un vol courte distance (10 euros) ne change pas.
- Le gouvernement belge reconnaît la nécessité urgente de rendre le secteur de l'aviation plus durable et de garantir une contribution juste aux objectifs climatiques. C'est pourquoi nous plaçons pour l'introduction d'une taxe sur le kérosène, une mesure qui non seulement rétablit l'équité dans la charge fiscale, mais stimule également les investissements dans des technologies plus propres. Compte tenu des restrictions actuellement imposées par la Convention de Chicago (1944), la Belgique s'engage à travailler avec d'autres pays au sein de l'Union européenne et au niveau international pour réviser cette convention. Cette révision doit permettre l'introduction d'une taxe sur le kérosène et d'autres mesures basées sur le marché, tout en tenant compte des intérêts économiques du secteur de l'aviation et de la nécessité urgente de lutter contre le changement climatique. La Belgique jouera un rôle de leader dans les efforts diplomatiques pour obtenir un large soutien international pour ces réformes nécessaires.
- Nous améliorons la connexion ferroviaire internationale à grande vitesse entre les nœuds du TGV et l'aéroport de Zaventem et nous améliorons la ligne Bruxelles-Luxembourg.

CONSOMMATION

- Nous développons une politique anti-tabac globale et forte en rendant le tabagisme et le vapotage moins attractif et moins accessible. C'est pourquoi il est important, en plus des produits du tabac classiques, de tenir compte des nouvelles variantes et alternatives lors des modifications des accises. En l'occurrence, nous tenons compte de leur impact sur la santé et la société. Nous intensifions la lutte contre la production et le commerce de cigarettes illégales.
- Les caisses blanches seront introduites dans tout l'horeca pour garantir des conditions égales de concurrence.
- Ceci permettra de supprimer de nombreuses obligations administratives telles que l'obligation de fournir une addition.

- Ce système sera par ailleurs étendu à d'autres secteurs du commerce de détail exposés à la fraude. Une tolérance sera appliquée pour les activités de petite envergure afin qu'elles restent en dehors du champ d'application, le seuil des 25.000€ est préservé mais son calcul sera dès lors adapté.
- Le gouvernement améliore la fiabilité des caisses blanches pour garantir une meilleure traçabilité et véracité et étudiera la possibilité, après une période transitoire, d'adopter des logiciels pour les caisses enregistreuses permettant une exportation analysable et empêchant la suppression définitive des informations.
- Le gouvernement va prévoir un soutien supplémentaire pour faciliter l'introduction de la caisse blanche et de cette politique.
- De nombreuses entreprises sont souvent pénalisées lorsqu'elles donnent des biens alimentaires ou non-alimentaires plutôt que de les jeter ou les détruire. Nous veillerons à ne plus discriminer fiscalement les dons de marchandises (sauf certaines catégories comme l'alcool par exemple) à des organisations caritatives agréées par le SPF Finances.
- Du point de vue de l'impôt direct, les marchandises données seront considérées comme ayant perdu toute valeur économique. Les entreprises pourront déduire fiscalement le prix de revient de ces marchandises.
- Du point de vue de l'impôt indirect, un assujetti à la TVA peut aujourd'hui déjà, sous certaines conditions, donner des biens commerciaux à certaines institutions agréées par le SPF Finances tout en conservant le droit à déduction.
- Compte tenu des règles de base de la TVA, ce gouvernement souhaite mettre l'accent sur la lutte contre le gaspillage et soutenir fiscalement les dons de biens à des personnes dans le besoin. Entre autres, la condition « *Le délai habituel de commercialisation du bien est expiré* » sera assouplie, la règle des 15 jours sera remplacée dans certains cas par une partie de la durée de vie totale de la denrée alimentaire, et la liste des produits de luxe, des biens durables ou pas de première nécessité actuellement exclus du champ d'application de ce régime sera revue de manière à élargir la liste des biens pouvant être donnés.
- Nous veillons à rendre moins cher le panier du consommateur et à réduire les achats transfrontaliers.
- Pour ce faire, nous réduisons la taxe sur l'emballage pour tous les produits qui sont nettement plus chers que dans les pays voisins.
- Ainsi, la taxe sur l'emballage sera réduite pour l'eau et les emballages réutilisables. De même, les accises sur les boissons sans sucre, le thé et le café seront supprimées.
- Nous maintiendrons un avantage compétitif pour le diesel professionnel, suffisamment important par rapport à la France et aux autres pays voisins.
- Le gouvernement étudiera quelles autres accises peuvent être réduites pour lutter contre les achats transfrontaliers tout en respectant les autres objectifs de l'accord de gouvernement.

EUROPE

En étroite collaboration avec nos partenaires européens et internationaux, nous nous efforcerons de mettre en place une fiscalité plus écologique afin d'accélérer la transition vers une économie à faibles émissions de carbone, tout en créant des conditions de concurrence équitables pour les entreprises dans toute l'Union européenne.

Le gouvernement s'efforcera également de renforcer la coopération européenne pour lutter contre l'évasion fiscale transfrontalière.

- La Belgique met en œuvre les accords internationaux sur une taxe numérique. De cette manière, les grandes multinationales du numérique seront imposables même sans présence physique en Belgique, ce qui entraînera une augmentation significative des recettes. Si aucun accord ne peut être trouvé au niveau européen ou international, la Belgique instaurera unilatéralement une digitaxe au plus tard à partir de 2027. Dans tous les cas, cette taxe respectera le principe du level-playing field entre les entreprises belges et étrangères opérant sur le marché national. La taxe ne pourra avoir pour effet d'alourdir la charge des sociétés belges par rapport aux sociétés étrangères.

- La Belgique s'engage au niveau international et participera pleinement aux initiatives de l'OCDE et de l'UE pour une fiscalité plus équitable pour laquelle il existe une unanimité au sein de l'UE et de l'OCDE, étant entendu qu'elle prendra toujours en compte la compétitivité de ses entreprises et la fiscalité juste avant d'accepter une proposition.

DIVERS

- Nous augmentons les droits d'enregistrement pour l'obtention de la nationalité belge.
- Le régime fiscal des droits d'auteur sera élargi afin de mettre fin à la discrimination existante entre les professions numériques (qui ne peuvent actuellement pas bénéficier de ce régime selon l'administration fiscale) et les autres professions. Les œuvres protégées en vertu du Livre XI, Titre 6, du Code de droit économique seront éligibles au régime fiscal des droits d'auteur.
- Le gouvernement prend des mesures pour réduire les charges administratives fiscales pour les travailleurs frontaliers. De plus, en concertation avec les pays voisins, des efforts seront déployés pour prendre des mesures visant à simplifier la situation fiscale des travailleurs frontaliers, dans un cadre budgétairement neutre.

SÉCURITÉ JURIDIQUE

- Tout au long de la législature, le gouvernement maximisera la sécurité juridique et la stabilité en ce qui concerne le champ d'application des dispenses de versement du précompte professionnel existantes. A l'expiration du régime temporaire, nous prévoyons, pour le travail en équipe et de nuit un régime garantissant les fondements et l'avantage. Le gouvernement examine si des ajustements doivent être effectués en fonction des éventuelles modifications des dispositions concernant le travail de nuit.
- Pour l'ensemble des exonérations de précompte professionnel, le gouvernement procédera à une révision des dépenses afin d'examiner l'efficacité des résultats.
- Le Gouvernement garantira que pour tous les contrôles fiscaux et/ou les litiges en cours ou les questions portant sur un contribuable particulier, ce dernier a un accès direct au contrôleur ou le service en charge du contrôle. Plus spécifiquement pour les contrôles dans les différents sous-domaines fiscaux (TVA, impôt des sociétés, précompte, etc.), une communication uniformisée sera mise en place ainsi qu'un point de contact clair pour les différents centres compétents (avec code téléphonique et adresses e-mail) et la possibilité de prendre contact directement et de fixer un rendez-vous le cas échéant.
- En même temps, des efforts seront déployés pour améliorer davantage l'environnement ICT et nous allouons les moyens nécessaires à cet effet.
- En outre, les autorités fiscales elles-mêmes doivent devenir plus transparentes. Le SPF Finances doit publier toute la jurisprudence dans laquelle il est impliqué et la rendre accessible à tous sans frais.
- Le gouvernement s'efforce de simplifier et d'uniformiser les contrôles fiscaux en travaillant sur des rapports standardisés.
- Nous renforçons la sécurité juridique pour les contribuables en nous efforçant de publier rapidement les circulaires ainsi que l'adaptation des commentaires administratifs, lorsqu'une nouvelle législation est rendue publique. En outre, le gouvernement s'engage à ne pas introduire de règles fiscales rétroactives. Le gouvernement prendra également des mesures en faveur d'une législation fiscale plus thématique, ce qui doit permettre de renforcer la sécurité juridique et la clarté et veiller à la stricte application de la législation fiscale.
- Le gouvernement met en place une commission chargée de réécrire et de simplifier le code de l'impôt sur le revenu (tout en conservant les droits actuels) afin de rendre les règles actuelles plus simples et plus transparentes.
- Une charte du contribuable sera mise en place afin de rétablir la relation entre les contribuables et le fisc. Cette charte prévoira, entre autres, d'harmoniser au maximum les délais d'imposition, le droit à un contact direct et personnel entre le contribuable et l'administration fiscale, le droit à l'erreur lorsque le contribuable est de bonne foi, le droit à la vie privée et

à l'inviolabilité du domicile sans justification ou motif particulier, ainsi qu'une limitation de la durée des contrôles. Nous garantissons une procédure rapide et efficace pour traiter les plaintes liées à des dysfonctionnements internes graves et faisons en sorte que le fonctionnaire de l'administration fiscale qui tranche la réclamation ne soit pas le même que celui qui a fait le contrôle.

- Tout contribuable doit pouvoir se baser sur le principe du 'only once' lorsqu'il contacte le fisc.
- Nous relançons et poursuivons ce que l'on appelle le « contrôle horizontal ». Les entreprises qui entrent dans le nouveau régime peuvent compter sur des avantages supplémentaires tels qu'un remboursement des dettes fiscales et une sécurité juridique plus rapides. L'administration fiscale accompagnera à cet effet au maximum les entreprises.
- Le SPF Finances mettra en œuvre et déploiera dès que possible l'account management pour les grandes entreprises.
- La sécurité juridique est essentielle pour les investisseurs et les entreprises. Nous préservons l'autonomie décisionnelle du Service des Décisions Anticipées (le « service des rulings »).
- Le gouvernement évaluera le fonctionnement du service des rulings et réformera également la procédure de nomination des membres du collège valorisant ainsi davantage l'expertise, ainsi que les conditions de détachement et de développement de carrière du personnel.
- Nous visons à garantir une accessibilité optimale pour les PME et les particuliers. Nous accordons également une attention particulière aux dossiers importants ayant un grand impact sur les investissements et l'emploi dans notre pays.
- Nous réévaluons également les centres locaux de l'administration fiscale afin que les particuliers et les PME puissent obtenir plus rapidement des réponses à leurs questions plus simples.
- Le gouvernement évaluera également le fonctionnement du service de médiation et réformera la procédure de nomination des membres du collège valorisant ainsi davantage l'expertise.
- À la fin de l'année 2023, il y avait 16 878 litiges fiscaux en cours devant les tribunaux belges.
- Afin de réduire ce nombre, le service de médiation fiscale sera transformé en arbitrage fiscal.
- L'accès à cet arbitrage fiscal ne sera possible que lorsque la procédure administrative sera terminée.
- Le gouvernement mettra en place des barèmes afin de limiter les procédures dilatoires et les taxations arbitraires.
- Le gouvernement garantira l'indépendance et l'impartialité des arbitres fiscaux. L'arbitre fiscal qui traite la plainte ne sera pas le même que celui qui rendra la décision sur l'arbitrage.
- La partie perdante sera tenue responsable de la totalité des frais d'arbitrage.
- Le gouvernement clarifiera davantage le régime actuel d'exonération du précompte professionnel pour les employés de R&D et apportera des améliorations qualitatives afin de garantir au maximum une sécurité juridique, l'efficacité, un contrôle budgétaire et une stabilité. Le champ d'application de la dispense partielle de versement du précompte professionnel est réformé pour ce qui concerne la recherche dans les universités, les hautes écoles, les hôpitaux universitaires et les fonds pour la recherche scientifique. En outre, nous prévoyons de clarifier le champ d'application pour les institutions scientifiques agréés en fournissant des critères objectifs et transparents.
- La période imposable pourra s'écarter de l'année civile à l'impôt des personnes morales.
- La Belgique poursuit ses efforts pour étendre son réseau de conventions préventives de la double imposition, en particulier avec des économies émergentes et en assure la ratification rapide.
- Le gouvernement introduira un mandat simplifié ainsi qu'un mandat unique pour les professionnels, dont les avocats, sans avoir besoin de plusieurs mandats spécifiques. En outre, nous poursuivons la numérisation de l'ensemble des publications au Moniteur belge.
- Le gouvernement continue de veiller à une bonne répartition des délais fiscaux pour que le travail reste faisable pour les comptables et les conseillers fiscaux.

- En tant que gouvernement, nous assurons un cadre réglementaire transparent et stable qui garantit la sécurité juridique pour le secteur des jeux et paris.
- La législation concernant la documentation patrimoniale fédérale sera coordonnée dans un seul code de loi. Une attention particulière sera accordée à la modernisation et à la clarté des concepts afin d'accroître la sécurité juridique pour les citoyens.
- Nous examinons le modèle répandu internationalement d'une loterie avec tickets de caisse TVA pour inciter à demander des reçus et réduire la fraude fiscale.
- Une réglementation légale sera mise en place pour le système administratif des indemnités de poste des fonctionnaires envoyés en mission. Cela reposera sur une catégorie spécifique de frais propres à l'employeur, qui sera définie plus précisément par un arrêté royal après concertation en Conseil des ministres. Les indemnités qui ne peuvent pas être qualifiées de frais propres à l'employeur seront soumises à une imposition comme les salaires ordinaires. L'impact budgétaire sera utilisé pour augmenter les salaires et indemnités des fonctionnaires envoyés en mission relevant de l'Entité I.
- Nous adaptons la politique actuelle de sanctions lors de contrôles, tant au niveau des impôts directs qu'indirects. L'interdiction actuelle de déduction à l'impôt des sociétés ne s'appliquera plus qu'aux infractions répétées dans le cadre desquelles une majoration d'impôt d'au moins 10 % est appliquée dans les faits et non plus aux infractions de bonne foi ou aux oublis administratifs.
- La compensation sur la base imposable supplémentaire pourra être appliquée qu'aux pertes de l'année en cours. Pas à celles des années précédentes.
- De plus, en cas de première infraction de bonne foi, le contribuable n'aura plus à soumettre une demande motivée, et l'administration vérifiera elle-même si les conditions de non-imposition d'une éventuelle sanction sont remplies.
- Nous ancrons également le principe de confiance dans la loi, en précisant que les contribuables ayant fait l'objet d'un contrôle sur un élément de leur déclaration et qui poursuivent cette pratique, en l'absence de modification législative, au cours d'une période d'imposition suivante, ne seront pas pénalisés lors d'un contrôle ultérieur.
- De plus, le gouvernement fédéral ancrera légalement une politique moderne de sanctions en matière de TVA, où, lors de la détermination du montant de l'amende proportionnelle, il sera notamment tenu compte de la circonstance atténuante selon laquelle le Trésor belge n'a pas subi de préjudice financier en raison de l'infraction commise.
- Enfin, il sera examiné s'il est pertinent, à l'instar du modèle néerlandais, de prévoir une exonération dans le cas d'un « point de vue objectivement défendable », c'est-à-dire lorsque, selon l'état actuel de la jurisprudence, il est défendable que le contribuable a agi correctement
- Afin d'améliorer la qualité législative des lois fiscales existantes et à venir, et d'évaluer plus systématiquement leurs impacts économiques, sociaux et environnementaux, le Gouvernement reverra le rôle et la composition de la section fiscalité et parafiscalité du Conseil supérieur des finances.
- D'une part, la procédure de nomination sera revue pour garantir que les membres disposent d'une expertise juridique et/ou économique dans les domaines de la fiscalité et/ou de la parafiscalité, acquise dans le secteur public et/ou le secteur privé.
- D'autre part, les missions de la section du Conseil seront revues, notamment pour permettre qu'il puisse évaluer des réglementations fiscales ou parafiscales existantes ou à venir, dans la mesure de ses capacités organisationnelles, rendre des avis sur la législation fiscale et parafiscale:

LUTTE CONTRE LA FRAUDE

Le gouvernement fera de la lutte contre la fraude une priorité absolue. Plusieurs études indiquent que les pouvoirs publics perdent une part importante de leurs recettes en raison de l'ampleur de la fraude fiscale et sociale. Celle-ci sappe les capacités de notre sécurité sociale, entrave le bon fonctionnement de notre marché du travail et perturbe l'économie par une concurrence déloyale

- La capacité de contrôle sera renforcée.
- Nous recrutons 300 membres du personnel pour la lutte contre la fraude fiscale, en particulier au sein de la BBI, de la lutte contre la fraude sociale, de la police judiciaire, de la justice.
- En outre, nous renforçons la connaissance fiscale (spécialisée) au sein du SPF Finances. De par le développement de la numérisation, plus de fonctionnaires du fisc pourront être affectés à des contrôles efficaces.
- Nous renforçons l'échange de données et la coopération au niveau stratégique et opérationnel entre les différents services d'inspection, la police et la justice dans la lutte contre la fraude grave et organisée. La coopération dans le cadre du Collège pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale sera poursuivie et améliorée si nécessaire.
- Les ministres compétents, en collaboration avec le Collège, élaboreront chaque année un plan d'actions pour la lutte contre la fraude.
- Nous investissons massivement dans l'expertise fiscale et les capacités spécialisées au sein de la justice et de la police. La coopération entre les autorités fiscales et le service spécialisé dans les enquêtes financières de la police doit permettre de mieux lutter contre les circuits criminels et les flux d'argent. Une attention particulière sera accordée au recouvrement des avoirs criminels. Nous empêchons le blanchiment d'argent criminel et renforçons le fonctionnement de l'actuel organe central pour la saisie et la confiscation.
- Nous nous engageons en outre à mettre en place des équipes d'enquête multidisciplinaires dans le cadre desquelles l'administration fiscale peut travailler en étroite collaboration avec le Commissariat aux Drogues, la Cellule de traitement des informations financières, la PJF, le ministère public, d'autres services d'inspection et les institutions financières.
- Nous visons à accélérer les procédures fiscales dans des délais raisonnables.
- Nous formons et sensibilisons les agents de l'administration fiscale au recours à la procédure de conciliation devant les juridictions fiscales.
- Le gouvernement étudie des initiatives pour traiter les délais de traitement des litiges fiscaux dans tous les domaines juridiques dans un délai raisonnable, y compris la possibilité de traiter les litiges fiscaux qui ne peuvent pas être jugés dans un délai raisonnable par les cours et tribunaux, devant une autre cour ou un autre tribunal.
- Nous réformons la politique d'amende fiscale. Les personnes qui fondent une entreprise pour la première fois doivent pouvoir compter sur la clémence en cas de contrôles fiscaux et sociaux. Lors des premières erreurs de bonne foi, il n'y aura plus de sanction automatique mais le contribuable recevra seulement un avertissement. Le fisc n'infligera plus d'amende automatiquement si les conditions d'effacement sont remplies. L'accent doit être mis sur la clarification et l'ajustement plutôt que sur la sanction. Ces règles s'appliqueront à tous les impôts.
- La déclaration, le contrôle et le recouvrement des taxes seront améliorés. Nous analysons avec les régions l'opportunité et la faisabilité d'une balance fiscale avec toute somme due à une entité, y compris les impôts.
- Un meilleur recouvrement des dettes fiscales et un meilleur contrôle de conditions pour les avantages sociaux octroyés seront assurés par un échange d'informations au sein des services de l'administration et avec les administrations des autres entités fédérées et des autorités étrangères.
- Actuellement, il n'existe pas de cadre juridique clair pour l'utilisation de preuves irrégulières qui soient validées sur la base de la jurisprudence de la Cour de Cassation.
- Nous créons un cadre juridique clair pour l'utilisation par l'administration de telles preuves. Dans ce cadre, nous garantissons que l'administration fiscale respecte les procédures fiscales.
- Nous faisons des progrès vers des procédures et des délais plus uniformes, ainsi que des sanctions (amendes, augmentations fiscales et intérêts) tant pour les impôts directs qu'indirects, en éliminant les principales différences et en garantissant un level playing field entre le contribuable et l'administration fiscale, sans que les délais ne soient prolongés pour les contribuables de bonne foi.

- Les délais d'enquête et d'imposition en matière fiscale sont fixés à 3 ans (4 ans pour les déclarations complexes et semi-complexes) à partir du 1er janvier de l'exercice d'imposition sauf en cas de fraude (ou de suspicion de fraude)
- En cas de fraude, le délai est fixé à 7 ans à partir du 1er janvier de l'exercice d'imposition.
- Les contribuables de bonne foi doivent également pouvoir améliorer leur déclaration sans que cela ne donne lieu à des sanctions, amendes ou intérêts.
- Le gouvernement examinera comment améliorer la notification des éléments de fraude.
- Pour la législation basée sur les listes de paradis fiscaux, nous augmenterons la sécurité juridique en précisant que ces législations se basent sur la liste existante au 1er janvier de chaque année, de sorte que les pays visés ne varient pas en cours d'année pour les contribuables.
- La procédure d'enquête bancaire est revue dans le but de réduire les charges administratives.
- Des efforts supplémentaires sont consentis en matière de datamining et de détection des risques au travers d'investissements dans les moyens informatiques. Un cadre juridique sera également créé pour l'utilisation des données provenant du PCC dans le cadre du datamining anonyme en vue de la sélection des dossiers. Les comptes de crypto-monnaies devront également être notifiés au PCC. De plus, le gouvernement intégrera les données financières d'origine étrangère qui ont déjà été reçues automatiquement par l'administration dans le PCC, ainsi que les comptes de joueurs de jeux de pari en ligne dépassant 10 000 euros. D'autres informations seront également intégrées au maximum dans le PCC pour permettre le datamining.
- L'accès au PCC sera assoupli. L'administration fiscale pourra, en cas d'indications suffisantes et précises de fraude ou de déficit indiciaire, et après autorisation d'un fonctionnaire de rang de conseiller général, consulter directement le PCC. L'administration fiscale informera le contribuable de cette consultation dans un délai d'un mois. Le gouvernement garantira le droit à la vie privée et le droit de défense du contribuable.
- L'actuelle obligation de dépôt des comptes annuels pour les ASBL et les fondations auprès du greffe sera remplacée par une obligation de dépôt auprès de la Banque nationale de Belgique via la centrale des bilans. Dans ce cadre, dans de la Loi sur la Baisse des Coûts, les frais de dépôt seront supprimés pour les petites entreprises et associations.
- Pour lutter contre la fraude à la TVA, nous introduirons à partir de 2028 la déclaration en temps réel des factures (real-time invoice reporting), pour les transactions entre assujettis à la TVA et les transactions pour lesquelles le système de caisse enregistreuse est utilisé. Une attention sera aussi portée au respect du secret professionnel.
- Les caisses enregistreuses et les systèmes de paiement et de facturation seront connectés à l'administration et transmettront immédiatement et automatiquement les données TVA, ce qui réduira sensiblement les obligations administratives en matière de TVA pour les entreprises via la suppression du listing de clients et diminuera considérablement la possibilité de fraude à la TVA grâce à l'optimisation du datamining et à la connaissance des services de contrôle.
- Un soutien supplémentaire sera prévu pour les petits indépendants et les petites entreprises.
- La Belgique mettra tout en œuvre pour conclure des accords sur l'échange automatique d'informations avec le plus grand nombre possible d'États, en particulier avec les économies émergentes.
- Le Gouvernement aidera les Régions si elles souhaitent lutter contre les share deals en ce qui concerne les sociétés immobilières.
- Les abus via des fondations privées sont également visés en clarifiant la législation fédérale en ce qui concerne les « objectifs désintéressés » et en évaluant le mécanisme de sanctions. Les notaires seront également responsabilisés. En cas d'utilisation abusive d'une fondation, l'administration fiscale pourra demander sa dissolution.
- Le gouvernement élabore des accords de coopération afin d'optimiser l'échange d'informations fiscales et la coopération entre les différents services d'inspection.
- L'application de la fiscalité des organisations à but non lucratif (notamment l'impôt sur les personnes morales) sera ajustée

à la lumière du nouveau Code des sociétés et des associations. Nous évaluerons l'efficacité de l'interdiction de distribution des bénéfices et lutterons contre la tendance croissante d'utiliser les ASBL pour mener des activités commerciales illégitimes et s'enrichir sans payer d'impôts. Une réforme devra viser à simplifier, garantir la sécurité juridique, apporter de la clarté et garantir la saine situation financière des organisations à but non lucratif et des ASBL. Dans ce cadre, toutes les différentes taxes pesant sur les ASBL et autres organisations à but non lucratif, telles que la taxe sur le patrimoine, l'impôt sur les personnes morales, etc., seront évaluées.

- Le système des astreintes actuellement appliqué lorsqu'un contribuable entrave délibérément une visite fiscale sera remplacé par l'application d'un bénéfice imposable minimal, tel que prévu à l'article 342, §1 du Code de l'impôt sur les revenus.
- Un accord de coopération est conclu entre le niveau fédéral et les régions, permettant qu'en cas de décès, la déclaration d'impôt des personnes physiques, y compris les annexes des trois dernières années, soit automatiquement transmise à la région compétente.
- Le gouvernement collaborera avec les régions pour leur donner accès au bilan de l'impôt des personnes physiques en ce qui concerne le recouvrement des dettes régionales, et leur permettre de compenser les dettes régionales avec les remboursements fiscaux.
- Le gouvernement transposera à temps la directive FASTER.
- En concertation avec les régions, une nouvelle régularisation (para)fiscale permanente, plus stricte, est élaborée avec une augmentation des taux à 30% et 45%, sauf pour les contribuables pouvant démontrer leur bonne foi.

DOUANES

Les douanes belges sont un acteur majeur en Europe. Elles jouent un rôle crucial dans notre économie. Les procédures douanières doivent être plus rapides, plus simples et numériques afin de renforcer la position concurrentielle de nos ports et de nos centres logistiques. La poursuite de l'automatisation et de la numérisation des processus douaniers doit permettre d'accroître l'efficacité, d'éviter les erreurs et d'améliorer la conformité et les recettes.

- Il convient de parvenir à une meilleure coordination entre les douanes et les autres services publics tels que l'AFSCA et les administrations régionales (par exemple, pour les licences d'exportation) afin qu'il soit possible d'introduire et de demander tous les processus liés à l'importation ou à l'exportation sur une plateforme numérique centralisée (y compris les mises à jour du statut en temps réel, ...).
- La demande de renseignements tarifaires contraignants auprès de l'administration douanière sera facilitée. Ainsi, les litiges seront réduits au minimum.
- Il convient, en outre, de mettre en place un service 24/7. La législation doit être modernisée et il faut revoir la politique de poursuites et le droit pénal douanier. Celui-ci se concentrerait davantage sur l'application administrative que sur l'application pénale. Ces mesures doivent permettre de placer l'accent sur le client et d'attirer davantage d'investissements.
- Le statut d'opérateur économique agréé (OEA) sera amélioré pour faciliter le commerce.
- Au cours de la législature, un nouveau projet de loi générale sur les douanes et accises sera élaboré, basé notamment sur les propositions qui seront soumises par la commission multidisciplinaire chargée de la révision de la politique de sanctions en matière de douanes et d'accises.
- La législation sur les accises sera codifiée et modernisée, dans le but de regrouper toutes les lois existantes sur les accises dans un Code des Accises clair et cohérent, en tenant compte de nouveaux phénomènes sur le marché, tels que le partage de l'énergie, et en éliminant les anomalies existantes. La législation sur les accises devra être rendue plus transparente et plus simple pour les utilisateurs.
- La coopération entre les douanes et les partenaires privés dans la lutte contre la criminalité (liée à la drogue) doit être intensifiée afin de rendre nos ports plus sûrs et plus attractifs pour les clients et les investisseurs (voir le volet Sécurité à ce propos).

PENSIONS

Les dépenses sociales liées au vieillissement en Belgique augmentent de 4,1% % du PIB sur la période 2023-2070. En 2070, elles représenteront en Belgique 30,0 % du PIB, ce qui représente une forte augmentation. A titre de comparaison, dans un pays moyen de l'UE, ces dépenses sociales liées au vieillissement n'augmentent que de 1,2 % du PIB entre 2022 et 2070 pour atteindre 25,6 % du PIB en 2070. Cette différence illustre les défis auxquels la Belgique doit faire face en ce qui concerne le coût du vieillissement

Ce coût du vieillissement est principalement dû aux dépenses de pension, qui augmentent en Belgique de 2,5 % du PIB sur la période 2023-2070, ce qui contraste fortement avec une hausse de seulement 0,4 % du PIB dans un pays moyen de l'UE

Les coûts budgétaires du vieillissement sont particulièrement élevés entre 2023 et 2050 (+3,8 points de pourcentage du PIB), puis ralentissent entre 2050 et 2070 (+0,3 point de pourcentage du PIB), ce qui témoigne encore de l'urgence de procéder à des réformes efficaces

En l'absence de changements politiques majeurs, la viabilité financière des pensions belges est sérieusement menacée. L'augmentation significative des dépenses de pension, combinée à une croissance relativement limitée du PIB, signifie qu'une part croissante des recettes publiques devra être consacrée aux pensions. Outre la pression croissante sur les finances publiques, d'autres priorités politiques, telles que les soins de santé, des services de sécurité forts et des infrastructures modernes, seront mises en péril. La Belgique risque de se retrouver dans une situation où elle ne sera plus en mesure de faire face à ses obligations en matière de pensions sans augmenter sensiblement les impôts ou sans coupes sombres dans d'autres postes budgétaires.

S'il n'est pas modifié, le système actuel risque également d'avoir un impact négatif sur la solidarité intergénérationnelle. Les jeunes générations devraient en effet supporter une charge disproportionnée pour financer les pensions d'une population vieillissante, ce qui pourrait entraîner des tensions intergénérationnelles, voire des tensions sociales. L'augmentation du coût des pensions peut également nuire à la compétitivité de l'économie belge dans la mesure où des impôts plus élevés perturbent le marché du travail et découragent les investissements

Dans le contexte économique actuel, il est d'autant plus urgent d'agir. Les incertitudes économiques mondiales, combinées à la nécessité d'investir dans les transitions verte et numérique, exercent une pression supplémentaire sur les finances publiques. En l'absence de réformes du régime de pension, la Belgique risque de compromettre davantage sa compétitivité dans la mesure où l'augmentation des impôts pourrait freiner la croissance économique. Cela pourrait non seulement affecter le niveau de vie de la population actuelle, mais aussi mettre en péril le bien-être des générations futures.

Enfin, il convient de noter que l'absence de réforme n'a pas que des implications financières. Elle peut également nuire à la confiance à l'égard des pouvoirs publics. Si la population a le sentiment que le régime de pension n'est pas viable et que sa prospérité future est menacée, le niveau de confiance dans le contrat social et les pouvoirs publics dans leur ensemble pourrait baisser. Cela pourrait nuire à la stabilité politique et à la cohésion sociale. Il est donc essentiel que la Belgique prenne dès à présent les bonnes mesures pour réformer le système de pension et garantir un système durable et équitable pour les générations futures.

Notre réforme structurelle des pensions s'appuie sur une pension légale adéquate, garantissant à chacun un niveau de sécurité financière de base après la retraite. Elle renforce également le lien entre les prestations professionnelles et la constitution de droits à la pension de sorte que les gens soient récompensés pour leur travail. Nous cherchons également à harmoniser les régimes de pension des salariés, des fonctionnaires et des indépendants afin de garantir une approche équitable et cohérente.

La progressivité et le respect des droits acquis sont les pierres angulaires des réformes que nous mettons en œuvre. Cela signifie que les changements sont mis en œuvre étape par étape afin de minimiser l'impact sur les individus et que les droits existants des bénéficiaires de pensions sont respectés. Cette approche garantit des réformes durables et socialement équitables, contribuant ainsi à la stabilité à long terme de notre système de retraite.

PRINCIPES

La réforme des pensions repose sur les principes suivants :

- Renforcer la capacité financière
- Équité intra- et intergénérationnelle
- Egalité entre hommes et femmes
- Une pension légale forte (1er pilier), complétée par une pension complémentaire renforcée (2ème pilier).
- Plus d'autonomie, de responsabilité et de libre choix quant à la date de départ à la retraite.
- En concertation, notamment avec les partenaires sociaux et le conseil de pension académique.
- Le Gouvernement respectera pour le reste, le standstill fiscal et parafiscal pour les pensions complémentaires des salariés et indépendants, tel que convenu entre les partenaires sociaux le 15 mars 2023.

GÉNÉRALITÉS

- Lors de l'élaboration des différentes mesures au sein du gouvernement, une attention particulière sera accordée à l'effet cumulé. Les mesures qui entreront en vigueur au cours de cette législature seront toutes mises en place en 2025.
- A cette fin notamment, le gouvernement met à disposition un budget spécifique pour des mesures transitoires destinées aux personnes proches de la retraite. Ces moyens, pour lesquels nous mènerons une concertation avec les partenaires sociaux, ont pour objectif de les aider à s'adapter aux changements résultant des réformes, afin qu'ils puissent les mettre en œuvre de manière progressive et équilibrée. Cette politique garantit la justice sociale et permet à ce groupe de travailleurs d'aborder leurs dernières années de travail en toute confiance.
- Nous demandons au Bureau fédéral du Plan de calculer l'impact de la réforme des pensions dans son ensemble, afin de connaître son effet à moyen et long terme (2040, 2050, 2070). Nous demandons également que les paramètres sociaux soient pris en compte (tels que le risque de pauvreté chez les personnes âgées, l'écart de pension entre hommes et femmes, ...).

UN RENFORCEMENT DU LIEN ENTRE LES PRESTATIONS PROFESSIONNELLES EFFECTIVES ET LA CONSTITUTION DE DROITS À LA PENSION

ÂGE FLEXIBLE DE LA RETRAITE AVEC CORRECTION ACTUARIELLE NEUTRE

- A partir de 2026 le montant de la pension est réduit d'un malus de 2 % (jusqu'en 2030), de 4% (jusqu'en 2040), de 5% (à partir de 2040) par année d'anticipation avant l'âge légal si le retraité remplit la condition de carrière pour la retraite anticipée mais pas celle liée aux 35 années de carrière de 156 jours avec prestations de travail effectives et 7020 jours de travail effectifs.
- Nous remplaçons le bonus pension actuel par un nouveau bonus où le montant de la pension soit majoré d'un bonus de 2% (jusqu'en 2030), de 4% (jusqu'en 2040), de 5% (à partir de 2040) par année qui suit l'âge légal de la retraite si le retraité comptabilise 35 années de carrière de 156 jours avec prestations de travail effectives et 7020 jours de travail effectifs.
- Les périodes de congé de maternité et les interruptions/réductions de carrière pour motif de soins sont assimilées à des prestations de travail effectives.

REVALORISATION DU TRAVAIL EFFECTIF DANS LE CALCUL DE LA PENSION.

- Nous étudions comment les revenus professionnels pris en compte pour le calcul de la pension, tant dans le régime des salariés que dans celui des indépendants, et à l'avenir, de celui des fonctionnaires, dès que leur système de pension sera harmonisé avec celui des salariés et des indépendants, seront liés à la croissance réelle du revenu moyen du travail et non plus seulement à l'index, comme c'est le cas actuellement. Cette mesure s'appliquera aux années de carrière suivant l'entrée en vigueur des nouvelles dispositions.

- Nous accordons le statut de l'incapacité partielle de travail des salariés dans une reprise progressive du travail après un accident de travail ou une maladie professionnelle vers celui des autres malades de longue durée dans un projet de retour au travail progressif.

RÉDUCTION DES PÉRIODES ASSIMILÉES DANS LE SECTEUR PRIVÉ

Aujourd'hui, environ un tiers des droits à la pension se fonde sur des périodes non travaillées en ce qui concerne les salariés. Nous ne conservons cette équivalence que lorsqu'elle est socialement justifiée, par exemple pour les périodes de maladie, de congé de maternité et de congé parental ainsi que pour les divers congés de soins mais nous la supprimons progressivement pour les périodes de préretraite (RCC), de chômage de longue durée et d'emplois de fin de carrière, par exemple.

- A partir du 01/01/2027, les périodes assimilées qui représentent plus de 40 % de la carrière ne seront plus prises en compte pour le calcul de la pension des salariés et indépendants. Cette limite de 40 % diminue chaque année de 5 points de pourcentage pour atteindre 20 % en 2031, comme c'est le cas aujourd'hui pour les fonctionnaires. Les périodes de maladie et les congés thématiques seront exclus de cette mesure.
- Toutes les périodes de chômage, de RCC, de pseudo-prépensions et d'emplois de fin de carrière seront assimilées à un salaire fictif limité à compter de la date de l'accord de gouvernement.

CARRIÈRE LONGUE EFFECTIVE

- À partir de 01/01/2027 et de 60 ans, les travailleurs pourront prendre une retraite anticipée après 42 années de carrière avec suffisamment de prestations de travail effectives. Cela signifie que seules les années d'au moins 234 jours de travail effectif sont prises en compte pour atteindre la durée de carrière requise. Cette mesure rend la retraite anticipée accessible à ceux qui ont une longue carrière derrière eux, tout en gardant l'accent sur la valeur du travail effectivement accompli. L'objectif est de prendre en compte les personnes qui ont commencé à travailler tôt dans leur vie et qui ont donc accumulé une longue carrière, en leur permettant de partir plus tôt à la retraite de manière responsable.

PENSION MINIMUM

- Désormais, la condition d'éligibilité à la pension minimum sera basée sur les prestations de travail effectives et les années de carrière effectuées dans les 3 régimes combinés (pour les salariés, les fonctionnaires et les indépendants).

GARANTIE DE REVENUS AUX PERSONNES ÂGÉES (GRAPA)

- Les personnes souhaitant bénéficier de la GRAPA doivent désormais justifier de cinq années de résidence continue, effective et légale dans notre pays.
- Les séjours à l'étranger devront être signalés. Les délais autorisés à cet égard seront raccourcis. Nous visons un contrôle efficace où le nombre d'exemptions de contrôle sera supprimé.

MODERNISATION DE LA DIMENSION DE MÉNAGE

- Aujourd'hui, la pension de survie est un piège à l'emploi et à la pauvreté pour de nombreuses veuves. C'est la raison pour laquelle, à partir de 01/01/2026 pendant une période transitoire, la pension de survie sera remplacée, jusqu'à l'âge le plus précoce possible de la retraite du partenaire survivant, par l'allocation transitoire (applicable aujourd'hui aux personnes âgées de moins < 50ans) qui est librement cumulable et limitée dans le temps à un maximum de 2 ans ou jusqu'à 3 ans ou 4 ans avec des jeunes enfants à charge.

- Nous prévoyons une large période transitoire pendant laquelle nous laissons le choix entre les deux systèmes.
- Les partenaires sont encouragés à prévoir un partage des pensions dans leur contrat de mariage en cas de séparation (divorce). Une large communication sera mise en place auprès de la population sur ce sujet.
- La pension de ménage dans le régime des salariés et des indépendants disparaîtra à moyen terme (à l'exception des minimums pension) et donc également la pension de séparation qui en découle.

RENFORCEMENT DE LA PENSION COMPLÉMENTAIRE

- En plus d'une pension légale solide du premier pilier, nous voulons également offrir à tous les salariés, y compris les contractuels du secteur public, une pension complémentaire solide pour laquelle une contribution patronale d'au moins 3 % est prévue au plus tard d'ici 2035.
- Les secteurs qui ne respectent pas encore les 3% fourniront un effort supplémentaire prioritaire à cet égard dans leurs accords sectoriels. A cette fin, nous nous concertons avec les secteurs. Par ailleurs, le Gouvernement invitera les partenaires sociaux à examiner la manière dont les pensions complémentaires peuvent être renforcées.
- Le Gouvernement examinera comment éviter de rendre fiscalement désavantageuse la pension complémentaire prise sous forme de rente.

HARMONISATION DES RÉGIMES DE PENSION POUR LES SALARIÉS, LES FONCTIONNAIRES ET LES INDÉPENDANTS

RELÈVEMENT DE L'ÂGE DE LA RETRAITE POUR LES CATÉGORIES PRIVILÉGIÉES

- L'âge de la retraite des militaires (56 ans) et du personnel de la SNCB (55 ans) est progressivement porté à l'âge légal de la retraite des autres salariés et fonctionnaires. A partir du 01/01/2027, l'âge de la retraite sera progressivement relevé de 1 an par an, tout en respectant les attentes légitimes des personnes proches de l'âge de la retraite pour lesquelles nous prévoyons une période et des mesures transitoires suffisantes, en concertation avec les organisations sectorielles. Les mesures nécessaires en matière de travail adapté seront prises. La pension basée sur l'âge pour les militaires et à la SNCB sera transformée en « pension sur demande ». À l'avenir, ils pourront donc toujours prendre une retraite anticipée selon les conditions de carrière et d'âge en vigueur. Nous reconnaissons ici la spécificité du statut militaire, où leur participation à des missions extérieures et à des unités opérationnelles est valorisée positivement et prise en compte.
- Le Service fédéral des pensions est responsable de l'octroi et du paiement des pensions des parlementaires afin de pouvoir assurer le contrôle de la loi Wijinckx.
- Les pensions versées par les organisations internationales seront désormais également prises en compte lors du contrôle de la loi Wyninckx.

DISPARITION PROGRESSIVE DES RÉGIMES PRÉFÉRENTIELS

- Nous respectons les droits acquis dans le régime actuel. Pour les prestations effectuées à l'avenir à partir du 1er janvier 2027, nous ramenons tous les tantièmes préférentiels existants au système ordinaire (tantième 1/60) qui suppose une carrière complète après 45 ans de service.
- Le coefficient d'augmentation sera de 1 pour toutes les catégories de personnel à partir du 01/01/2027. Pour l'enseignement et les services actifs (tels qu'ils sont définis aujourd'hui), le coefficient d'augmentation restera 1,05 avec une diminution annuelle de 0,005 à partir de 2027 jusqu'à 1,025 en 2032. Ils pourront toujours prendre leur retraite anticipée à l'avenir, conformément aux conditions de carrière et d'âge en vigueur. Des mesures appropriées seront prises en matière de travail adapté. Lors du dialogue social à ce sujet au sein de la police et de la défense, nous reconnaissons la spécificité de leur statut et de leur participation à des opérations spécialisées. Le règlement relatif au régime NAPAP pour les fonctionnaires de police sera révisé afin de maintenir temporairement la possibilité de partir en non-activité

sans limite de temps à partir de 59 ans, à condition que la période de non-activité dure au maximum deux ans et que le fonctionnaire soit éligible à la retraite anticipée à la fin de cette période. A terme, le système disparaîtra, en concertation avec les partenaires sociaux.

FIN DE LA PENSION POUR INAPTITUDE PHYSIQUE

- Conformément à la réforme déjà décidée de la pension de maladie des fonctionnaires statutaires dans le cadre de l'inaptitude temporaire des fonctionnaires (ITF), nous clôturons les entrées dans ce régime à partir du 01/01/2026, ce qui entraînera l'extinction complète de ce régime aux niveaux fédéral, régional et local.
- Nous passons à une assurance incapacité et invalidité pour les fonctionnaires fédéraux, comme dans le secteur privé, et nous organisons à ce sujet une concertation avec les organisations syndicales.
- A l'avenir, il ne sera plus possible d'épargner des jours de maladie.

CONGÉS POUR PRESTATIONS RÉDUITES (CPR) ET EMPLOIS DE FIN DE CARRIÈRE DANS LE SECTEUR PUBLIC

- À partir du 01/01/2026, les congés pour prestations réduites (CPR) dans le secteur public seront assimilables, pour un maximum de 2 ans, à des années de service pour l'ouverture du droit à la pension et pour le calcul de la pension.
- Pour les futures demandes et les périodes à venir pour les demandes en cours à partir du 01/01/2026, l'admissibilité des années de service pour l'octroi et pour le calcul de la pension est supprimée notamment pour les interruptions de carrière sans motif de soins et les divers régimes de retraite anticipée tels que la disponibilité avant la retraite, la semaine volontaire de 4 jours. Les fonctionnaires statutaires peuvent toujours bénéficier de cette préretraite volontaire (à temps partiel) mais sans allocation de l'ONEM et sans équivalence de pension.
- L'admissibilité reste néanmoins d'application pour diverses formes de retraite anticipée à temps partiel à partir de 60 ans dans le secteur public, par analogie au régime des emplois de fin de carrière dans le secteur privé. L'admissibilité reste également d'application pour différentes formes d'interruption ou de réduction de carrière pour motifs de soins à un enfant ou à un membre de la famille ou pour le suivi d'une formation reconnue.

PROLONGATION DU DÉLAI DE TRAITEMENT DE RÉFÉRENCE POUR LES PENSIONS DES FONCTIONNAIRES

- La pension d'un salarié et d'un indépendant est calculée sur la base du salaire moyen ou du salaire de référence sur l'ensemble de la carrière. Aujourd'hui, pour le calcul de la pension dans la fonction publique, seul le traitement des 10 dernières années de la carrière est pris en compte.
- Nous éliminons progressivement cette inégalité dans le calcul de la pension des statutaires en allongeant chaque année à partir de 2027 la période de référence pour ce calcul pour atteindre 45 ans en 2062.
- Le régime transitoire qui prévoit le maintien d'une période de référence de 5 ans pour les cohortes nées avant 1962 est confirmé.
- Dès que, sur la base de ce nouveau calcul, la pension des fonctionnaires statutaires serait équivalente à celle des contractuels (y compris leur deuxième pilier), la loi permettra l'introduction d'un deuxième pilier pour les fonctionnaires statutaires, qui sera également financé.
- A ce moment-là, nous veillerons également à ce que les magistrats, dont la rémunération est fixée par la loi et non par le Roi, bénéficient également d'un second pilier de pension, afin de garantir une équité de traitement tout en respectant la spécificité de leur statut.
- L'indexation des pensions légales des fonctionnaires et des carrières mixtes est temporairement plafonnée à la limite supérieure de la pension de salarié. Pendant cette période, il n'y aura pas non plus d'indexation du plafond absolu des

fonctionnaires (plafond Wijninckx)

HARMONISATION DES CONDITIONS DE CARRIÈRE POUR LA RETRAITE ANTICIPÉE

- À partir du 1er janvier 2027, seules les années civiles comportant 2 trimestres (6 mois ou 156 jours travaillés) travaillés (ou assimilés) seront prises en compte pour la condition de carrière dans les trois régimes (salariés, indépendants et fonctionnaires).
- Nous utiliserons l'enveloppe pour les mesures transitoire pour élaborer un système tenant en compte la première année de carrière.
- Celui qui répond déjà aux conditions pour une pension anticipée en 2025, garde le droit de partir à la retraite de manière anticipée.
- Pour les personnes relativement proches de la retraite anticipée, nous prévoyons une mesure transitoire de sorte que l'âge de la retraite le plus précoce possible ne puisse être prolongé que pour une durée limitée.
- Toute personne âgée de 60 ans ou plus à partir de l'entrée en vigueur de la nouvelle loi (en 2025) devra travailler au maximum 1 an de plus. Toute personne âgée de 59 ans à partir de l'entrée en vigueur de la nouvelle loi (en 2025) devra travailler au maximum 2 ans de plus.

HARMONISATION DE LA LIAISON AU BIEN-ÊTRE DES PENSIONS

- La péréquation de la pension de la fonction publique est supprimée à partir de 2026 et intégrée à la nouvelle enveloppe bien-être, qui, après avis des partenaires sociaux, sera calculée sur d'autres paramètres.

POSSIBILITÉ DE TRAVAILLER PLUS LONGTEMPS

- Nous supprimons la discrimination liée à l'âge en abrogeant la mise à la retraite d'office des fonctionnaires statutaires lorsqu'ils atteignent l'âge de la retraite.
- Le gouvernement examinera si l'introduction de la pension à mi-temps est possible, permettant à tous les travailleurs (salariés, indépendants et fonctionnaires) âgés de 60 ans ou plus, qui remplissent les conditions pour une retraite anticipée ou légale, de percevoir la moitié de leur pension tout en continuant une activité à mi-temps.

CONVERGENCE ENTRE LES RÉGIMES

- Nous ajustons le régime de cotisation pour les indépendants qui souhaitent continuer à travailler après l'âge légal de la pension et qui n'ont pas encore pris leur pension, afin qu'ils puissent automatiquement continuer à accumuler des droits à la pension s'ils continuent de payer leurs contributions sociales.
- Pour l'évaluation du plafond Wijninckx, nous tiendrons désormais compte du montant réel de la pension tel qu'il est enregistré par Sigedis.
- Les cotisations de pension au-delà du plafond Wijninckx seront soumises à une cotisation plus importante.
- Nous harmonisons, avec les autres systèmes de pension, la taxation lors d'un retrait de capital de l'EIP avant l'âge de la pension.
- La règle des 80 % sera désormais calculée sur la base de paramètres identifiables et actualisés, prenant en compte la carrière déjà accomplie, selon une philosophie similaire à celle utilisée actuellement pour la contribution spéciale sur les « hautes » pensions complémentaires (contribution Wijninckx).
- Afin de prévenir les augmentations anormales de salaire (en fin de carrière), un salaire moyen sera utilisé pour les dernières années de la carrière. Les paramètres pour le calcul de la nouvelle limite seront harmonisés avec les

informations disponibles dans les bases de données des autorités telles que My Pension, My Career et la base de données du SPF Finances, afin de permettre un contrôle efficace.

- Nous ne permettrons plus que des retraits de capital de l'EIP soient effectués pour financer des investissements immobiliers, sauf pour l'habitation propre et unique.
- Une contribution de solidarité plus élevée sera appliquée sur les capitaux de pension, cette augmentation s'appliquant uniquement à la partie du montant du capital au-dessus du seuil de 150 000 euros.

RESPONSABILISATION DANS LE FINANCEMENT DE LA PENSION DES STATUTAIRES

- Pour chaque nouvelle nomination d'un fonctionnaire statutaire à partir du 01/01/2025, la cotisation de pension devra désormais couvrir son coût, comme c'est déjà le cas aujourd'hui pour les administrations locales.
- L'autorité fédérale allège la facture responsabilisation pour les pouvoirs locaux. Le système de bonus-malus est également poursuivi, tel que mis en place par la loi du 30 mars 2018, destiné à favoriser le développement du 2ème pilier pour le personnel des administrations locales. L'autorité fédérale œuvrera à la création d'un système de pension uniforme pour les années de carrière futures dans tous les régimes, en trouvant une solution pérenne pour le fonds de pension solidarisé.

ÉCONOMIE

La Belgique est confrontée à d'importantes évolutions sociales, géopolitiques et économiques. Le vieillissement de la population entraîne des pénuries sur le marché du travail et remet en question le financement de l'État-providence. La perturbation des chaînes d'approvisionnement mondiales à la suite des tensions géopolitiques, souligne la nécessité d'une autonomie stratégique. La transition climatique et la numérisation nécessitent des investissements considérables dans les infrastructures et la formation. Pour relever ces défis, notre économie doit créer davantage de valeur ajoutée. La clé réside dans une croissance plus élevée de la productivité.

En garantissant la croissance de la productivité, nous pouvons ancrer la réindustrialisation et l'industrie, dont l'industrie manufacturière, ce qui est essentiel pour assurer la transition vers une économie durable.

En effet, il ne faut pas sous-estimer l'importance de l'industrie pour notre économie. Elle représente 20 % du PIB de la Belgique, génère 75 % des exportations totales et fournit des emplois directs et indirects à plus d'un million de Belges. Elle est l'épine dorsale d'une économie stable qui crée de la prospérité de manière durable.

Il est donc nécessaire de mettre à nouveau l'accent sur le renforcement des industries (locales) par des mesures ciblées et, également, de créer un effet d'entraînement sur d'autres secteurs économiques clés tels que le secteur des services et le secteur non marchand. Nous veillons à assurer un climat des affaires attractif en réduisant les charges administratives. En outre, nous stimulons la croissance économique en renforçant la concurrence tout en respectant la protection sociale.

L'ancien président de la BCE, Mario Draghi, confirme cette analyse dans son rapport sur l'avenir de la compétitivité et de la productivité européennes, rédigé à la demande de la Commission européenne. Pour stimuler une croissance économique en baisse, il indique que les décideurs politiques européens doivent se concentrer sur des points cruciaux : favoriser la croissance de la productivité, investir dans la recherche et le développement et mener une politique commerciale affirmée adaptée aux nouvelles réalités géopolitiques dans lesquelles nous vivons.

Le rapport Draghi propose plusieurs pistes possibles pour renforcer les investissements, à savoir l'achèvement de l'union des marchés des capitaux, une réforme prospective du budget de l'UE et la promotion des investissements communs. Tous ces plans s'inscrivent naturellement dans l'objectif général de réduire la charge administrative pesant sur les citoyens et les entrepreneurs.

En concertation avec les Régions et dans le respect de la répartition des compétences, le gouvernement fédéral, élaborera un plan interfédéral et mettra en œuvre une politique visant à relancer l'industrie tout en renforçant le développement de notre secteur des services en s'appuyant sur les technologies de demain. À cette fin, les déficits concurrentiels de la Belgique seront réduits et des mesures supplémentaires seront adoptées. Nous mobiliserons pleinement nos compétences fédérales en matière d'économie, de fiscalité, de coût salarial brut, d'énergie, de marché du travail, de sécurité juridique et de simplification administrative afin d'améliorer notre compétitivité.

Nous mettons en œuvre des réformes structurelles et identifions les investissements publics cruciaux qui augmentent notre productivité, notamment sur le marché du travail, en matière de fiscalité, de politique de mobilité et de politique énergétique (voir textes séparés).

En l'occurrence, nous reconnaissons explicitement l'importance et le rôle des infrastructures cruciales, telles que nos aéroports et nos ports qui constituent la porte d'accès aux marchés mondiaux.

Nous œuvrons en faveur d'une industrie plus numérique, plus durable et plus compétitive et établissons les conditions-cadres nécessaires à cet effet. Dans ce cadre, nous soutenons les entreprises à réaliser leur transition vers la neutralité climatique, conformément aux objectifs du Net-Zero Industry Act (NZIA).

En collaboration avec les Régions, le gouvernement fédéral traduit les ambitions fédérales et régionales au niveau européen, où une politique industrielle doit également être mise en place parallèlement au *Green Deal*. La politique industrielle européenne encourage la coopération entre les États membres, les entreprises et les établissements de recherche afin de promouvoir le progrès technologique et l'innovation.

MAKE 2030

- Le niveau fédéral prend des initiatives dans le cadre de ses compétences et soutient les initiatives régionales, comme le forum industriel. Nous réunissons régulièrement les parties prenantes autour de l'agenda MAKE 2030, en collaboration avec les fédérations sectorielles. Notre priorité est la reconstruction de l'industrie et la poursuite du développement de l'économie circulaire dans notre pays en supprimant les différents obstacles qui freinent notre industrie.
- La politique fédérale se concentre en priorité sur les secteurs industriels prometteurs qui contribuent à renforcer notre autonomie stratégique ouverte. Ce travail s'effectue en collaboration avec les Régions afin qu'elles puissent intégrer directement leurs besoins et priorités spécifiques à la politique industrielle fédérale et européenne. Tout en tenant compte de la répartition actuelle des compétences, les deux niveaux gardent chacun à leur tour la main grâce à un système de présidence tournante.
- Nous mettons en œuvre des réformes et des investissements visant à restaurer la productivité de nos entreprises. Pour cela, il est essentiel de mettre en place un mécanisme de suivi des indicateurs afin de pouvoir procéder à des adaptations le cas échéant. Le SPF Économie sera chargé du suivi périodique de ces indicateurs. Il en assurera le rapportage et formulera des recommandations, sur la base d'un analyse comparative avec la situation dans les pays voisins. Ces informations permettront au gouvernement d'intervenir rapidement et de manière ciblée lorsque cela s'avère nécessaire. De plus, en réalisant régulièrement des comparaisons internationales avec les pays voisins, la Belgique pourra identifier les domaines où elle peut améliorer sa compétitivité, s'inspirer des meilleures pratiques et ainsi renforcer sa position sur la scène européenne.
- Nous développons prioritairement une approche transversale pour les secteurs stratégiques, en créant un climat entrepreneurial attractif et par des incitants ciblés, afin de leur offrir la possibilité de se développer et de croître.
- Les régimes fiscaux préférentiels pour la R&D sont un élément stratégique de notre compétitivité. Nous voulons consolider cet atout et simplifier les dispositifs pour offrir un meilleur soutien aux PME et aux pôles académiques et orienter les ressources vers les secteurs stratégiques et le développement économique.
- Nous visons un cadre stable et strict en matière d'aides d'État pour que les investissements préservent l'intégrité du marché intérieur, garantissent des conditions de concurrence égales et se focalisent sur l'ancrage de la production industrielle cruciale de biens essentiels. Il convient de mettre fin aux dérogations temporaires au principe général.
- Un centre de connaissances et d'expertise interfédéral sur les aides d'État est mis en place. Les administrations fédérales, régionales et autres pourront s'y adresser et il facilitera l'interaction avec la Commission européenne.
- Dans le cadre de notre autonomie stratégique ouverte, nous devons diversifier nos sources d'approvisionnement. Pour soutenir notre économie ouverte, nous concluons des accords commerciaux et d'investissement ambitieux, ouverts et équitables au niveau de l'UE. Par ailleurs, nous préconisons un commerce mondial durable reposant sur des règles équitables et un juste échange. Dans les accords de libre-échange, nous veillons au respect des droits humains et à l'inclusion de normes sociales et environnementales telles qu'elles sont appliquées aujourd'hui par la Commission européenne, ainsi qu'au respect des accords dans les traités internationaux. Nous continuons à prôner des relations commerciales réciproques, sans pour autant transiger sur les exigences de qualité des produits proposés sur notre marché. Nous veillons strictement à ce que les produits importés respectent les exigences européennes en vigueur. Nous plaçons au niveau européen pour la conclusion d'accords avec nos partenaires commerciaux sur le plan de la reconnaissance mutuelle des normes. Nous soutenons l'idée d'un fonds de compensation européen pour nos agriculteurs en cas d'éventuelles perturbations du marché. Conformément aux obligations de diligence des entreprises, nous participons à la recherche d'un consensus européen pour l'élaboration et l'application d'une réglementation contraignante sur le devoir de vigilance des entreprises au niveau des Nations unies.
- Nous protégeons plus fermement notre marché et notre industrie contre la concurrence déloyale extérieure. Dans l'attente de règles du jeu équitables au sein de l'Organisation mondiale du commerce, nous appliquons plus strictement le principe de conditions de concurrence équitables. À cet effet, nous renforçons et accélérons nos instruments de défense commerciale et optimisons leur déploiement sous la direction du *Chief Trade Enforcement Officer* de la Commission européenne. Nous insistons sur la réciprocité dans l'ouverture de notre marché et nous agissons plus fermement contre le dumping et les subventions étrangères illégales. Nous investissons davantage dans le nouvel instrument relatif aux marchés publics

internationaux et donnons plus de poids au Règlement sur les subventions étrangères. La réciprocité de nos partenaires commerciaux est essentielle. Au niveau européen, nous plaidons pour des accords avec nos partenaires commerciaux intégrant des normes de production (reconnaissance mutuelle). Nous plaidons en faveur de l'inclusion de clauses de sauvegarde dans les accords de libre-échange européens et veillons à leur mise en œuvre plus rapide et plus efficace en cas de violation.

- Le gouvernement fédéral soutient l'économie circulaire dans le respect de ses compétences.
- Nous prenons des mesures pour protéger notre savoir-faire technologique dans les secteurs stratégiques. Le mécanisme interfédéral de contrôle des investissements étrangers doit empêcher les investisseurs indésirables et qui représentent un risque pour la sécurité, l'ordre public et l'intérêt général, de s'immiscer dans nos entreprises grâce à un examen intelligent et efficace.
- La Belgique mène une politique commerciale tant défensive qu'offensive en tenant compte de ses intérêts économiques et des enjeux sociétaux que constituent le changement climatique et l'économie circulaire, mais aussi l'intelligence artificielle et le secteur numérique. En concertation avec les Régions, l'État fédéral définit les questions soulevées au niveau européen, notamment en faveur d'une politique européenne plus dynamique en matière de biotechnologie permettant la commercialisation des innovations ici.

UN CLIMAT ENTREPRENEURIAL ATTRACTIF

- Dès le début de la législature, nous adoptons une loi portant réduction des coûts qui supprimera les plus petites taxes et des formalités administratives. Nous prévoyons aussi la possibilité de recourir à l'étiquetage numérique partiel pour faire baisser les coûts de production, les informations essentielles doivent toujours pouvoir être lues sur l'emballage.
- Nous veillons à instaurer un cadre réglementaire sûr d'un point de vue juridique et à transposer dans les délais et de manière stricte les directives européennes. En cas de nouvelle législation, nous évitons la surréglementation (*goldplating*) pour éviter la concurrence intra-européenne et un éventuel impact négatif sur nos entreprises. Ainsi, nos entreprises démarrent sur un pied d'égalité. Le principe d'éviter le *goldplating* ne remet pas en cause les options possibles qu'une directive européenne laisse au législateur national.
- Les domaines d'innovation régionaux doivent redevenir compétitifs pour attirer les talents du monde entier. Dans ce cadre, les régimes fiscaux seront évalués et adaptés si nécessaire.
- Le gouvernement fédéral développe un plan PME avec une attention particulière pour les startups qui prévoit des mesures transversales pour développer un climat entrepreneurial plus attractif pour les petites et microentreprises. Nous songeons à une réglementation adaptée grâce au principe *Think Small First*, à la réduction des charges administratives et à une réduction ciblée des coûts.
- En concertation avec le secteur concerné et dans le cadre du droit européen de la concurrence, nous procédons à une révision du code de conduite de décembre 2015 sur les bonnes relations entre les brasseurs, les négociants en boissons alcoolisées et le secteur de l'horeca. Les brasseurs et négociants en boissons étrangers sont encouragés à adhérer à ce code dans le cadre de leurs relations avec le secteur belge de l'horeca.
- Le gouvernement reconnaît la nécessité de remédier au déséquilibre des contrats d'approvisionnement entre les entreprises, en particulier dans le secteur de l'horeca. Les listes des clauses abusives interdites entre entreprises, prévues dans le Code de droit économique, seront donc complétées afin de mettre fin aux clauses abusives. Nous adopterons au moins une interdiction légale de résilier le bail pour sanctionner la violation d'une obligation stipulée dans le contrat qui n'affecte pas les obligations du bail elles-mêmes, telle qu'une obligation d'achat exclusif et/ou minimum.
- Au niveau européen, nous préconisons de renforcer le droit de recours du vendeur final contre le fabricant dans le cadre de la réglementation relative à la garantie pour les consommateurs.
- Nous évaluons, en concertation avec le secteur, l'interdiction actuelle de la vente à perte et étudions les mesures à prendre

pour mieux poursuivre les objectifs de la loi.

- L'actuel code des sociétés et des associations (CPC) doit être évalué, en concertation avec le secteur, avec une attention particulière pour les ASBL.

SIMPLIFICATION ADMINISTRATIVE

- Nous traçons une trajectoire avec toutes les parties prenantes afin de déterminer quelles règles peuvent être simplifiées ou supprimées. Cette démarche doit déboucher sur des propositions de simplification concrètes et orientées usagers (citoyens et entreprises) d'ici à la fin 2025 au plus tard, sans porter atteinte à l'intérêt général. Pour les associations, nous nous concentrons également sur la simplification administrative. D'une part, en poursuivant un processus de numérisation, qui comprend le dépôt numérique des modifications des statuts, mais aussi des comptes annuels. D'autre part, en encourageant les services publics concernés, comme les greffes, à élaborer des lignes directrices communes afin que les procédures soient les mêmes partout.
- Nous maintenons l'objectif de réduction des charges administratives lors de l'adoption de nouvelles législations et réglementations. Nous réformons les analyses d'impact de la réglementation (AiR) existantes en accordant une attention particulière aux besoins spécifiques des PME et du secteur non marchand.
- Nous simplifions et réduisons les obligations administratives liées au «registre UBO» en accordant aux institutions financières l'accès au registre de sorte que les entreprises n'aient à soumettre leurs coordonnées et leurs modifications qu'une seule fois. Nous optimisons également les processus sous-jacents d'échange de données entre différentes banques de données.
- Pour faciliter l'accès de nos entreprises et PME aux marchés publics, nous simplifierons, dans la mesure du possible, la législation fédérale dans le cadre européen actuel. Nous examinons comment permettre également aux pouvoirs adjudicateurs de tenir compte de l'expérience et des performances antérieures des candidats lors de l'attribution des marchés. En outre, la Belgique plaidera en faveur d'une rationalisation des règles et d'une amélioration du système européen actuel des marchés publics.
- À l'instar des entreprises, la facturation électronique à destination des entreprises (G2B) deviendra obligatoire pour les autorités publiques.
- Afin de soutenir plus spécifiquement les petites et microentreprises, nous mettons en œuvre plusieurs, notamment la subdivision des contrats en lots, la priorité aux critères qualitatifs plutôt qu'au prix, la simplification de la procédure d'inscription selon le principe « *only once* » ainsi que la possibilité de réviser les prix pour l'ensemble des appels d'offre. Nous nous engageons également à réduire davantage les délais de paiement et les dépôts de garantie tout en tenant compte de la faisabilité et des risques financiers pour les services publics. Les règles de paiement applicables aux autorités ne doivent pas être plus avantageuses que celles imposées aux entreprises. D'ici à la fin de la législature, nous visons à atteindre l'objectif européen de 80 % de participation des PME et de 60 % de PME parmi les entreprises adjudicataires.
- Nous introduisons au niveau juridique la possibilité d'inclure le circuit-court comme spécification technique des marchés publics alimentaires. Nous étudions la possibilité de relever les seuils de la procédure négociée sans publication pour les marchés publics de fourniture de produits agricoles, de l'élevage, de la pêche, de la sylviculture et de produits connexes.
- Les autorités fédérales prévoient la possibilité de développer des zones de test sans règles, offrant aux nouvelles technologies et aux nouveaux secteurs économiques un environnement clair et juridiquement sécurisé pour expérimenter librement. Ces zones permettent de déroger à certaines législations ou offrent une aide à l'interprétation de celles-ci pour les nouvelles technologies ou les nouveaux produits. Le gouvernement fédéral se concertera avec les gouvernements régionaux pour établir une coopération concrète à cette fin dans le cadre de leurs compétences respectives. À cet égard, le gouvernement fédéral aura une vue d'ensemble des règles qui empêchent un projet expérimental.
- Conformément aux recommandations européennes, le gouvernement prend des mesures pour réduire, là où c'est pertinent, les restrictions qui limitent l'accès aux professions de services réglementés. L'objectif est d'assurer un accès

aussi libre que possible à ces professions, tout en maintenant le niveau de qualité actuel. En ce qui concerne les services réglementés, le gouvernement s'inspire du modèle réglementaire des pays scandinaves, qui sont les membres de l'OCDE les plus performants dans ce domaine. Nous luttons contre les faux indépendants dans les services professionnels, comme la situation par exemple de certains collaborateurs en architecture. À cette fin, les contrôles sur la pratique des faux indépendants seront renforcés. L'impact de ces contrôles sera évalué.

- Les restrictions excessives concernant les formes d'organisation et les partenariats, telles que l'interdiction des sociétés multidisciplinaires, seront levées, là où c'est pertinent, en particulier pour les services juridiques, comptables et fiscaux, ainsi que pour les architectes et les ingénieurs
- Nous évaluons et réformons les règles en matière de publicité pour les professions de services réglementés.
- Le gouvernement évaluera et simplifiera la législation sur les conditions de travail des livreurs de colis dans le cadre d'une procédure de concertation et dans le respect des objectifs de la loi, c'est-à-dire pour parvenir à de meilleures conditions de travail pour les livreurs de colis. Nous supprimerons les règles superflues lorsque d'autres lois économiques générales s'appliquent déjà et nous réduirons la charge administrative à un minimum absolu.
- Après concertation avec les groupes professionnels concernés, nous réformons, modernisons et adaptons différents ordres professionnels, avec pour objectif de réduire le nombre de barrières pour accéder aux professions et de démocratiser les structures. En cas de scission volontaire et souhaitée, nous veillerons à la création d'une structure faïtière par ordre chargé de la déontologie.
- Nous reconnaissons l'importance des droits (d'auteur) exclusifs, également en cas d'utilisation de l'intelligence artificielle. Nous suivons de près les sociétés de gestion. Nous veillons à ce qu'elles opèrent de manière transparente et qu'elles rémunèrent correctement et dans les délais les titulaires de droits.

L'AGRICULTURE, UN SECTEUR STRATÉGIQUE DE NOTRE ÉCONOMIE

Le gouvernement défendra une agriculture qui assure la sécurité alimentaire en prenant en compte les aspects géopolitiques et en promouvant une vision à long terme. Il soutiendra la compétitivité du secteur et tendra vers plus de durabilité économique, sociale et environnementale.

Dans le cadre des accords européens de libre-échange, le gouvernement fédéral plaidera pour trouver un équilibre entre les mesures de protection des secteurs agricoles les plus sensibles et le développement de nos relations commerciales concernant les produits agricoles. Cela devra être réalisé conformément aux règles de l'OMC.

Le gouvernement soutiendra la mise en œuvre de nouvelles technologies, encouragera l'agriculture de précision et encouragera les produits à base de ressources naturelles. De plus, il soutient les initiatives au niveau européen qui promeuvent de nouvelles techniques génomiques dans l'amélioration génétiques des végétaux, avec pour objectif une empreinte carbone réduite, une utilisation plus efficace des ressources telles que l'eau et les engrais, ou une diminution de l'utilisation de pesticides.

Le gouvernement poursuivra sa mission visant à garantir un haut niveau de sécurité de la chaîne agro-alimentaire, en s'appuyant sur l'AFSCA et la DG Animaux-Végétaux-Alimentation du SPF Santé publique. Son action reposera principalement sur des analyses scientifiques rigoureuses et accordera une importance renforcée à la concertation avec les secteurs concernés afin de limiter les impacts socioéconomiques négatifs.

- Afin de renforcer la gestion de crise et la résistance du secteur agroalimentaire belge, le gouvernement désignera l'autorité sectorielle dotée d'un service d'inspection et lui donnera les moyens humains et budgétaires afin d'assurer les missions prévues par les directives dites NIS 2 et CER. Cette autorité sectorielle aura également pour mission de gérer les crises ou les scénarios de résilience civile pour ce secteur et devra régulièrement faire rapport aux ministres concernés ainsi qu'au NCCN et au Centre pour la Cybersécurité Belgique (CCB).
- Les agriculteurs et les horticulteurs sont des entrepreneurs à part entière et ont le droit de bénéficier d'une meilleure et

juste formation des prix. En collaboration avec les Régions, l'autorité fédérale vise à renforcer l'Observatoire des prix qui, en collaboration avec d'autres instances compétentes comme l'ABC et l'Inspection économique, agit en tant qu'organisme indépendant et facilement accessible pour les acteurs de la chaîne agro-alimentaire. Il apporte son soutien au bon fonctionnement de la chaîne et aux négociations qui y ont cours.

- La loi sur les pratiques commerciales déloyales entre les entreprises de la chaîne d'approvisionnement agricole et alimentaire sera évaluée, en tenant compte de l'évaluation européenne actuelle, afin de protéger efficacement, dans le cadre européen, les petits et moyens fournisseurs contre les grands acheteurs. Nous protégeons mieux les agriculteurs qu'aujourd'hui en interdisant les clauses trop restrictives entre les entreprises alimentaires et les agriculteurs. Entreprises alimentaires qui, par exemple, obligent les agriculteurs à récolter à des moments précis. Le gouvernement fédéral prend des mesures pour protéger les marges des agriculteurs et leur position dans la chaîne, tout en veillant à ce que ces mesures ne perturbent pas la chaîne dans son ensemble.
- En concertation avec les Régions, une campagne de communication sur les différentes règles sera lancée afin de mieux informer les agriculteurs de leurs droits et possibilités, notamment en ce qui concerne les exceptions au droit de la concurrence.
- Le gouvernement continuera à mettre en œuvre le plan de réduction des pesticides, en portant une attention particulière aux entreprises agricoles belges afin qu'elles ne soient pas placées dans une position concurrentielle défavorable. En concertation avec les entités fédérées compétentes, la recherche d'alternatives innovantes sera également encouragée. Cette position sera portée au niveau des instances européennes. De plus, le gouvernement s'engage à améliorer et à accélérer la procédure d'homologation des nouveaux pesticides ou des biopesticides.

CLIMATIQUEMENT NEUTRE ET COMPÉTITIF

- Au niveau européen, il convient d'accorder davantage d'attention à la compétitivité de nos entreprises dans le cadre du *Green Deal*. À la suite de la "déclaration d'Anvers", nous invitons la Commission européenne à développer prioritairement une politique industrielle européenne. Nous plaidons donc pour un (*Industrial*) *Competitiveness Deal* complémentaire, c'est-à-dire un pacte de compétitivité destiné à l'ensemble des entreprises des secteurs industriel et des services, confrontés à la concurrence internationale croissante.
- Conformément au *Green Deal*, nous prenons des mesures visant à interdire l'obsolescence programmée et à encourager les entreprises à concevoir des produits durables et réparables.
- La transition vers la décarbonation de l'industrie est une priorité. Pour y parvenir, nous devons déployer de manière volontariste, flexible, efficiente, rentable et technologiquement neutre des leviers disponibles (efficacité énergétique, énergies renouvelables, énergies et technologies bas carbone, vecteurs énergétiques, etc.). Pour soutenir notre industrie dans cette transition, nous mobilisons pleinement tous les fonds et programmes européens, y compris l'IPCEI. Le rôle des autorités se limite à la définition d'objectifs clairs et au suivi des résultats, tandis que la mise en œuvre concrète relève de la responsabilité de l'industrie.
- Les allégations trompeuses en matière de durabilité (*greenwashing*) sont considérées comme des pratiques commerciales trompeuses au sens du livre 6 du Code de droit économique (CRA).
- En collaboration avec les Régions, nous assurons le soutien structurel nécessaire à la mise en place de l'infrastructure requise pour rendre cette transition possible.
- Conformément aux orientations de la Commission européenne et sans compromettre les délais de mise en œuvre ni la sécurité juridique, nous procédons à une évaluation complète de l'ensemble des projets présentés par les autorités fédérales dans le cadre de Facilité européenne pour la Reprise et la Résilience. Nous veillons à ce que les fonds européens soient effectivement perçus et alloués de la manière la plus efficiente possible.
- Nous encourageons les consommateurs à tendre vers une consommation plus durable et locale, et nous sensibilisons à la surconsommation.

- Le gouvernement soutient les Régions à poursuivre une politique ambitieuse concernant la gestion des invendus. À ce titre l'autorité fédérale examine les leviers dont elle dispose.
- La Belgique plaidera au niveau de l'Union européenne pour allonger le seuil minimum du délai de garantie légale des biens de consommation.
- Le gouvernement étudie l'impact d'une extension de la période de garantie légale à 3 ans par l'Europe pour certains produits pour lesquels c'est approprié compte tenu de leur durée de vie prévue, tels que certains appareils électriques et électroménagers. Cela encouragerait les fabricants à mettre sur le marché des produits durables, réduisant ainsi les déchets et protégeant mieux les consommateurs.

SECTEUR FINANCIER

- Nous prenons des mesures pour augmenter le rendement net pour les épargnants (pour la pension) en limitant à la fois les coûts d'entrée et de gestion de l'épargne (pension).
- Les banques doivent assurer la présence d'un nombre suffisant de distributeurs automatiques de billets dans l'espace public, en organisant une répartition ciblée et équilibrée entre toutes les communes, garantissant ainsi l'accès à l'argent liquide pour tous les citoyens. En outre, une attention particulière doit être accordée à l'installation de guichets automatiques supplémentaires pour le dépôt d'argent liquide. Dans les 12 mois qui suivent l'entrée en fonction de ce gouvernement, il sera procédé à une évaluation du protocole conclu entre les autorités fédérales et Febelfin.
- En complément du réseau de distributeurs de billets du secteur bancaire, nous souhaitons augmenter l'offre de distributeurs de billets par l'intermédiaire du commerce de détail. Nous veillons à modifier la loi sécurité privée pour rendre à nouveau possible l'installation et la gestion de distributeurs automatiques de billets dans les établissements commerciaux, tout en tenant compte des différents aspects liés à la sécurité.
- Dans les douze mois qui suivent l'entrée en fonction du gouvernement, il sera procédé à une évaluation de la disponibilité d'argent liquide pour les citoyens. Si les objectifs n'ont pas été atteints, le gouvernement prendra une initiative législative en tenant compte du droit de la concurrence.
- En outre, le gouvernement entamera des consultations avec le secteur afin de prolonger le protocole existant relatif au service bancaire universel. Parallèlement, le gouvernement, en collaboration avec la BNB et la FSMA, élaborera un cadre juridique pour ouvrir le réseau d'agences de Bpost à des services de base, dans le but de lutter contre la diminution du nombre de guichets bancaires.
- Il convient d'adopter une approche globale des coûts liés à la réception de paiements électroniques pour les entreprises. L'Observatoire des prix fera une analyse du fonctionnement du marché et de l'évolution des coûts des paiements électroniques, après quoi le ministre compétent travaillera sur les conclusions formulées.
- La vérification du nom du titulaire de l'IBAN devient obligatoire dans le cadre de la lutte contre la cyberfraude et le phishing, également pour les IBANS virtuels.
- Le gouvernement veille à ce que les banques prennent leurs responsabilités sociétales dans la lutte contre le phishing et les autres formes de fraude bancaire en ligne en parvenant rapidement à un cadre réglementaire européen qui protège efficacement les consommateurs financiers contre la fraude. Cela implique, entre autres, que chaque prestataire de services de paiement mette en œuvre un mécanisme complet de protection contre les transactions frauduleuses et que l'application de la notion de « négligence grave » dans le chef des consommateurs tienne compte de la professionnalisation croissante des fraudeurs. En outre, des mesures plus strictes seront prises au niveau national à l'encontre des banques qui ne respectent pas leurs obligations légales en matière d'opérations de paiement non autorisées. Ainsi, l'Inspection économique sera habilitée à imposer des amendes administratives. Les mesures nécessaires seront prises pour que les avis formulés par l'Ombudsfm en la matière aient davantage d'influence.
- La numérisation accélérée rend les entreprises, les associations et les consommateurs vulnérables face à la criminalité. Nous nous engageons à mener des campagnes de sensibilisation auprès des PME et des consommateurs en concertation

et en coopération avec les acteurs et les services publics concernés. Nous ferons en sorte que les banques soient toujours disponibles pour bloquer les comptes, par exemple en établissant un numéro de téléphone général sur le modèle de Card Stop.

- Le gouvernement demande au régulateur d'effectuer des contrôles supplémentaires sur le phénomène de *de-risking* des banques et des établissements de crédit. Le gouvernement procède à la révision de la législation relative au service bancaire de base et y apporte les ajustements nécessaires, tant en ce qui concerne les entreprises, les missions diplomatiques, les ACP et les associations qu'en ce qui concerne le service bancaire de base pour les particuliers.
- Nous adoptons un cadre juridique clair pour l'assurance contre les catastrophes naturelles, définissant la responsabilité et la couverture des différentes parties. À cette fin, nous consulterons les Régions. Cette réforme du cadre juridique veillera à ne pas augmenter davantage les primes, à assurer une répartition équilibrée des risques et à permettre aux consommateurs de bénéficier de procédures et de délais clairs afin qu'ils puissent être indemnisés dans les délais prévus. Toutefois, la stabilité financière du secteur ne doit pas être compromise. Dans l'attente de ce nouveau cadre légal, les assureurs restent tenus de respecter pleinement leurs obligations actuelles.
- En collaboration avec la FSMA, nous poursuivons l'évaluation et la simplification des règles relatives à la résiliation des contrats d'assurance et au changement d'assureur afin de renforcer la concurrence sur le marché de l'assurance. Cette évaluation se fera tout en garantissant la continuité de la couverture pour les assurés. Pour les risques simples, les contrats peuvent être partiellement standardisés, rédigés dans un langage clair et dotés d'une structure simplifiée.
- Conformément aux recommandations de l'Observatoire des prix visant à promouvoir la concurrence dans le secteur de l'assurance et à renforcer la protection des consommateurs, nous procédons à l'évaluation de la loi portant dispositions diverses en matière d'économie (1) du 5 novembre 2023 en ce qui concerne la vente conjointe de crédits hypothécaires et d'assurances et en examinons l'impact sur la mobilité du consommateur et sur la concurrence dans ce secteur.
- Nous examinons l'impact des différents intermédiaires d'assurances sur le fonctionnement global du marché, ainsi que sur le niveau de prix des produits d'assurance en Belgique par rapport aux pays voisins. Sur la base de cette étude, le gouvernement prendra les mesures nécessaires.
- Le gouvernement étudie la différence de traitement entre les troubles mentaux et les troubles physiques. À cette fin, il analysera, en concertation avec toutes les parties prenantes, les types d'assurance concernés à la lumière de la loi anti-discrimination.
- Le droit à l'oubli sera élargi. En concertation avec le Centre fédéral d'expertise des soins de santé (KCE) et sur sa proposition, et après analyse du Bureau du suivi de la tarification, de nouvelles maladies seront intégrées à la grille de référence. L'extension de ce droit à d'autres types d'assurances sera également examinée. L'obligation de signalement prendra fin pour les patients à l'expiration d'une période de cinq ans après la réussite de leur traitement, à condition qu'aucune rechute ne soit survenue durant cette période.
- Le gouvernement fédéral met en place des mesures visant à mobiliser l'épargne pour financer des projets dans la transition durable. Nous déployons également une stratégie de "Sustainable finance" afin de soutenir nos entreprises et PME dans leur transition durable, en engageant un dialogue avec les acteurs du marché concernés. L'objectif est de relever les défis sociétaux auxquels nous sommes confrontés, tels que le changement climatique, la numérisation et les enjeux géopolitiques. La politique d'investissement public vise à stimuler une croissance économique générant des bénéfices sociétaux à long terme. Elle met aussi l'accent sur des investissements propres dans des secteurs stratégiques essentiels pour la politique fédérale, tels que la défense, l'aéronautique, le spatial ou l'énergie. En définissant des critères et des priorités clairs, nous garantissons une allocation efficace des ressources publiques et privées, tout en favorisant les partenariats public-privé. Nous reconnaissons également les effets retour des investissements, notamment dans la transition climatique, et exploitons ces opportunités pour générer une valeur ajoutée économique et sociétale à long terme pour la société.
- En ce qui concerne le PEB, nous préconisons de permettre aux prêteurs d'accéder à la base de données PEB. Il convient d'élaborer un cadre pratique à cet effet en consultation avec les Régions. Nous soutenons l'intégration de l'efficacité énergétique dans la gestion des risques et les analyses de risques des banques. En concertation avec la Banque Nationale de

Belgique, le gouvernement examine les leviers permettant d'assouplir les conditions des prêts hypothécaires pour l'achat de biens dotés d'une bonne performance énergétique sans intervenir dans le processus de supervision prudentielle.

- Dans le cadre de la lutte contre la vague de surendettement, le livre XIX du Code de droit économique relatif aux dettes des consommateurs sera évalué d'ici à la fin de la première année de la législature et, le cas échéant, adapté en fonction de cette évaluation.

SECTEUR DE LA CONSTRUCTION

- Nous modernisons la loi Breyne après concertation avec le secteur et les organisations de protection des consommateurs. Cette modernisation vise à combler les lacunes existantes dans la loi, à renforcer le contrôle strict du respect de la loi par l'Inspection économique et à optimiser et à étendre l'interdiction professionnelle afin de protéger préventivement les consommateurs contre les pratiques commerciales malhonnêtes de la loi.
- Nous veillons à ce que le service de médiation de la construction annoncé soit mis en place dès que possible et à assurer une meilleure information des consommateurs sur toutes les ressources existantes, telles que Justban.
- Spécifiquement pour les casco et les grands projets de rénovation, nous introduisons, après concertation avec le secteur et les organisations de protection des consommateurs, un système de protection légale qui organise une meilleure protection du consommateur qui souhaite transformer ou rénover.

TÉLÉCOM

- Sur la base d'une analyse de marché réalisée par l'IBPT, nous élaborons la façon d'axer notre politique sur la concurrence au niveau de l'infrastructure lorsque celle-ci peut être rentable et sur la concurrence au niveau des services lorsque ce n'est pas possible. Nous veillons ainsi à ce que les opérateurs continuent à être encouragés à investir dans la qualité de l'infrastructure de leur réseau.
- L'IBPT consultera le secteur afin d'identifier les initiatives pouvant être mises en place pour réduire les prix et les aligner sur l'évolution constatée dans les pays voisins. Ces initiatives s'appuieront sur une comparaison détaillée et rigoureuse des offres et plans tarifaires, de leur couverture géographique et de leur qualité. Si des différences significatives apparaissent, une analyse approfondie des facteurs qui y contribuent sera effectuée. Le gouvernement prend les mesures nécessaires pour que les opérateurs de télécommunications soient tenus de faire passer automatiquement leurs clients, après approbation explicite, au plan tarifaire le plus avantageux pour eux, en tenant compte, entre autres, de leur consommation.
- Le gouvernement fédéral s'engage à trouver un accord avec les entités fédérées sur la répartition de la redevance unique provenant de la mise aux enchères du spectre et utilisera une clé de répartition basée sur une étude objective concernant la part respective des médias et des communications électroniques dans l'utilisation totale des bandes de fréquence mises aux enchères.

BRUXELLES COMME CENTRE FINANCIER

- L'accès des petites entreprises locales à la bourse doit être facilité afin de rendre les financements alternatifs plus accessibles. Un marché boursier liquide et robuste, ainsi qu'un actionnariat plus largement réparti, contribuent à accroître la prospérité économique. De plus, la disposition relative aux fonds de fonds sera réécrite et clarifiée. Nous réduisons également les obligations comptables et administratives et veillons à éviter de surréglementer les introductions en bourse.
- En instaurant une culture de gouvernance d'entreprise forte garantissant la transparence du reporting financier et en l'associant à un organisme de surveillance financière puissant, nous rendons le marché boursier bruxellois à nouveau attrayant.
- Nous prenons une initiative pour que l'épargne de nos citoyens soit mobilisée et à nouveau investie dans notre économie.

Nous ancrons les capitaux institutionnels dans notre pays en mettant en place les structures et les véhicules nécessaires.

- Nous soutenons les initiatives de la FSMA en matière d'éducation financière des citoyens, en leur permettant de vérifier facilement les avantages et les inconvénients de différents instruments. Trop de citoyens se réfugient dans des produits d'épargne ou des produits sans risque qui donnent des rendements fixes à long terme alors qu'une bonne diversification des produits d'investissement permet d'obtenir des rendements plus élevés avec un risque relativement plus faible.

INVESTISSEMENTS

- L'Entité 1 et l'Entité 2 visent une norme d'investissements publics annuels de 3% du PIB.

FEUILLE DE ROUTE POUR UNE ÉCONOMIE NUMÉRIQUE

- Des investissements supplémentaires dans l'infrastructure numérique (fixe et mobile) sont nécessaires pour garantir la compétitivité de nos entreprises. D'ici à 2030, toutes les entreprises devront avoir accès à l'internet ultrarapide (> 1 Gb/s).
- Dans la mesure du possible, des partenariats doivent garantir un déploiement efficace des travaux afin de minimiser les nuisances pour les citoyens et les entreprises. Nous demandons au régulateur d'apporter la clarté nécessaire à ce sujet et de développer un cadre réglementaire permettant la collaboration entre opérateurs à travers toute la Belgique. Nous visons une couverture optimale du territoire et l'élimination progressive des zones sans couverture (zones blanches).
- Nous développons une stratégie à (moyen et) long terme visant à anticiper les besoins futurs en connectivité de notre pays en matière de connectivité tout en identifiant les faiblesses actuelles. Parallèlement, nous engageons immédiatement les préparatifs nécessaires, notamment une campagne d'information à grande échelle, afin de faciliter, en temps voulu, le déploiement potentiel de la 6G.
- La numérisation de notre économie entraîne également des défis. Les acteurs du secteur postal et de l'e-commerce seront encouragés, en concertation avec le secteur, à maîtriser l'impact environnemental et les effets sur la mobilité liés au développement rapide des flux de commerce en ligne.
- Dans le cadre européen existant et en concertation avec l'Autorité de protection des données, nous développons une stratégie belge des données qui régleme l'utilisation, le partage et la vente des données. Nous établissons ainsi un marché commun des données dans le respect de la protection des données personnelles.
- Chaque service public doit veiller à ce que, d'ici à 2030, toutes les transactions et interactions avec les citoyens et les entreprises puissent également se faire par voie numérique. Une solution non numérique est toujours garantie pour que les citoyens ayant des compétences numériques moins étendues puissent accéder à l'administration.
- Nous mettons en œuvre une stratégie «cloud first», une stratégie des données ainsi qu'une politique globale sur l'utilisation de l'intelligence artificielle (IA) afin d'améliorer le fonctionnement des autorités et d'engendrer des gains d'efficacité.
- Le gouvernement étudiera la possibilité de mettre à disposition des utilisateurs un service de certification de compte privé ou public réalisé par un tiers de confiance qui doit permettre d'associer chaque compte en ligne à une personne physique ou morale dûment identifiée, sans interdire pour autant le pseudonymat ni la possibilité d'associer plusieurs comptes à une même personne. Au cours de cette opération, l'entreprise de service de réseaux sociaux ne récupère aucune donnée personnelle.

POLITIQUE SCIENTIFIQUE

- Le gouvernement fédéral, dans le cadre de ses compétences, soutient la candidature belge pour la construction du télescope Einstein, en collaboration avec les Pays-Bas et l'Allemagne.

JEUX DE HASARD

- Le gouvernement fédéral prend une initiative pour moderniser la loi sur les jeux de hasard et l'adapter à toutes les nouvelles formes de jeux. La Commission des jeux de hasard est réformée, avec le ministre de l'Économie comme représentant exclusif du gouvernement.
- Le ministre prend des mesures pour intensifier la lutte contre les établissements de jeux illégaux, en ligne et hors ligne. De cette manière, nous créons des conditions de concurrence équitables et pouvons protéger les consommateurs contre les abus.
- Les autorités locales obtiennent davantage de pouvoir de décision dans l'octroi des licences aux établissements de jeux de hasard sur leur territoire. Elles auront la possibilité de délimiter certaines zones où ces établissements seront concentrés.

MATIÈRES ADMINISTRATIVES

Le gouvernement veille à ce que ses services publics fournissent des services de qualité aux citoyens et aux entreprises. Il organise ses services de la manière la plus efficace possible. En l'occurrence, il crée également le cadre avec les moyens/outils nécessaires pour que ses services s'organisent de la sorte, y compris :

- des achats centralisés
- une stratégie relative à la consultance externe
- la numérisation
- la simplification administrative
- un registre de subsides
- des pouvoirs publics accessibles.

Pour atteindre cet objectif, les autorités, en qualité d'employeur, poursuivent également une politique du personnel moderne et attractive.

En outre, le gouvernement souhaite mener une politique basée sur des preuves empiriques. Il s'engage donc à instaurer une culture basée sur l'évaluation, le benchmarking et l'ajustement en continu. En outre, la préparation et l'évaluation de la politique seront davantage professionnalisées.

- Compte tenu de l'ampleur de notre déficit budgétaire, la question se pose de savoir si les ressources publiques sont utilisées de manière optimale et sur quelles missions l'autorité fédérale doit se concentrer. À cette fin, nous lancerons une analyse des missions essentielles sous la direction du ministre du Budget et du ministre de la Fonction publique en collaboration avec les ministres compétents, le Collège des Fonctionnaires dirigeants et l'Inspection des finances qui, dans l'année qui suivra l'entrée en fonction du gouvernement fédéral, formulera des propositions à l'attention du Conseil des Ministres, conformément aux objectifs budgétaires fixés lors de la confection du budget.
- Le recours au *spending review* par l'autorité fédérale, tant pour les choix politiques que pour les missions récurrentes des autorités, se poursuit et se généralise. Lors de l'entrée en fonction du gouvernement, le ministre du Budget élabore une stratégie de *spending reviews* avec des paramètres clairs qui sera présentée au Conseil des Ministres. Dans le cadre de cette stratégie, une liste non exhaustive de *spending reviews* est établie. Le nombre de *spending reviews* se limitera à environ trois par an. Chaque contrôle de dépense qui dépasse le cadre du fonctionnement de l'administration pour évaluer une politique implique le ministre concerné sans mettre en péril l'objectivité du processus.
- Par le biais de ces *spending reviews* ciblées, nous menons un examen objectif des dépenses actuelles SEC en collaboration avec le Bureau fédéral du plan, la Banque nationale de Belgique, l'Inspection des finances et le SPF BOSA et les administrations concernées. Les *spending reviews* comprennent toujours des propositions visant à optimiser les opérations et donc à réduire les dépenses globales. Pour accroître l'implication, les économies réalisées peuvent être en partie réaffectées via un réinvestissement dans le service concerné.
- Les *spending reviews* concernées seront le cas échéant comparées aux données et aux chiffres stratégiques publics comparables au niveau de l'OCDE. Les possibilités d'utiliser l'intelligence artificielle, les données et la possibilité de collaborer au niveau des données et des nouvelles techniques d'innovation seront maximisées dans le cadre de cet exercice.
- En collaboration avec les entités fédérées, cet exercice a également pour objet d'examiner les tâches et les compétences qui peuvent être exécutées plus efficacement grâce à une meilleure coordination entre les différents niveaux politiques.
- En soutien à cet exercice, nous poursuivrons également la réforme structurelle initiée, avec pour objectif de lutter radicalement contre le cloisonnement et de renforcer davantage les services transversaux. De cette manière, les services publics pourront améliorer leur prestation envers les citoyens, les clients et les entreprises.

- Dans cet esprit, un exercice de concentration sera mené via la fusion ou l'intégration de SPF, ou le transfert de compétences entre SPF, tout en tenant compte des propositions d'intégration émanant des SPF eux-mêmes. Le Premier ministre et le ministre de la Fonction publique rédigeront une circulaire afin de fixer les rôles des ministres lorsque, sur les activités d'un seul SPF, plusieurs ministres se partagent les compétences (sans préjudice des règles déjà fixées par AR). Cette circulaire sera approuvée par le conseil de ministres.
- Le SPF Chancellerie se recentrera sur son rôle de soutien du Premier ministre. Il sera responsable des tâches et missions spécifiques liées à la fonction du Premier ministre. Cela inclut l'organisation et la gestion du Conseil des ministres, des comités de concertation, du Conseil national de sécurité et d'autres instances de décision et de concertation placées sous ses auspices, le protocole, la communication externe des autorités fédérales, les événements nationaux et internationaux, ainsi que la coordination des cellules stratégiques.
- Les deux Services publics de Programmation (SPP) seront intégrés dans leur SPF d'origine.
- Par ailleurs, nous demandons au Collège des présidents de soumettre une proposition concernant la réorganisation des services publics fédéraux sociaux et économiques au sens large, dans le but de maximiser les synergies, afin de créer un service public fort dans le domaine des affaires sociales, et d'autre part, de mettre en place une politique commune et efficace en matière d'économie, d'énergie et de transport. Les paramètres suivants seront pris en compte : budget, services aux citoyens et utilisation maximale des services transversaux.
- Une proposition de réforme du paysage des SPF sera soumise au Conseil des ministres avant le 30 mai 2025. Le gouvernement s'engage à parvenir à un accord sur cette réforme avant l'élaboration du budget 2026.
- Nous examinons également de manière ciblée les entités plus petites à commencer par celles de moins de 500 ETP afin de réaliser des gains d'efficacité par le biais de fusions, d'intégrations ou de services d'appui partagés lorsque c'est pertinent. Les citoyens, les entreprises et les organisations sont au cœur de la prestation de services.
- L'amélioration continue du traitement des plaintes reste importante, notamment par le partage des bonnes pratiques au sein du réseau fédéral de gestion des plaintes. Une attention particulière doit être accordée au suivi des indicateurs de plaintes et à la transparence absolue en matière de plaintes. À cette fin, des objectifs chiffrés sont fixés pour chaque organisation.
- Au sein d'une organisation performante et efficace, les entités se concentrent sur leurs propres tâches essentielles. Pour les services d'appui, nous adoptons un modèle de centralisation où l'efficacité, l'optimisation des coûts et la coopération sont primordiales. Grâce à des accords sur le niveau de service (*Service Level Agreement*) et à la garantie de ressources opérationnelles suffisantes, nous contrôlons la qualité du service final fourni par les services publics aux citoyens. Toute centralisation doit être soigneusement préparée par une étude d'impact préalable et accompagnée par des représentants des services concernés.
- Le gouvernement devra restaurer et renouveler le cadre de gouvernance des institutions publiques de sécurité sociale.
- Il s'agira de conclure de nouveaux contrats d'administration avant la fin de la première année de la nouvelle législature, et ce pour une période de cinq ans et sur la base d'un véritable dialogue sur les objectifs pluriannuels et les moyens. Les moyens alloués et les mécanismes de contrôle doivent être adaptés au mandat des administrations et aux résultats attendus. Il convient de travailler dans un esprit de confiance, de partenariat et de responsabilisation.
- Les contrats d'administration des IPSS apporteront des réponses concrètes aux différents défis qui se présentent au gouvernement dans un cadre opérationnel budgétaire réaliste qui puisse garantir la proximité des services.
- Le SPF BOSA joue un rôle central et de premier plan en matière de marchés publics, grâce à une utilisation maximale des contrats-cadres. Conformément à la réglementation en matière de marchés publics, les autorités maximisent les économies d'échelle, tout en poursuivant une politique d'achat favorable aux PME pour notre économie. Nous appliquons le principe « se conformer ou expliquer » (*comply or explain*), mais nous faisons une exception pour les achats nécessitant des connaissances spécifiques ou devant être effectués en dehors du territoire national dans le cadre de missions diplomatiques.
- Les IPSS, les OIP, les ESF et d'autres services publics participeront activement à la centrale d'achat élargie du SPP BOSA. Des propositions concrètes sont élaborées en ce qui concerne la promotion des marchés publics innovants dans le cadre desquels

il est tenu compte des objectifs ESG et de l'intention de la Commission européenne de réviser la directive européenne sur les marchés publics. Les délais de paiement des factures par les autorités fédérales sont respectés et garantis, avec une attention particulière pour les PME.

- Nous introduisons au niveau juridique la possibilité d'intégrer le circuit-court comme spécification technique dans la procédure d'adjudication du marché alimentaire public. Nous étudions la possibilité de relever les valeurs seuils sans publication pour les marchés publics de fourniture de produits agricoles, d'élevage, de la pêche, de la sylviculture et de produits connexes.
- En concertation avec le Collège des fonctionnaires dirigeants, notre objectif est de supprimer autant que possible la consultance externe, en premier lieu en ce qui concerne les tâches essentielles des autorités et développons une stratégie à cet effet. En cas d'adjudication, il convient de toujours examiner s'il ne serait pas plus rentable et/ou plus approprié pour les autorités de mener elles-mêmes la mission à bien. Dans ce cadre, nous veillons également à ce que l'expertise nécessaire d'un point de vue technique, juridique et du contenu, soit conservée et développée au sein même des autorités. Nous étudions l'intérêt de mettre en place un *pool* composé de consultants internes qui peuvent être déployés de manière transversale et à court terme au sein des départements publics pour des projets spécifiques.
- Il ne peut être fait appel à des consultants pour des tâches structurelles telles que la maintenance. Pour les fonctions TIC non spécialisées et les tâches récurrentes, l'emploi régulier est la règle. Dans le cadre de nouveaux projets de haut niveau et pour des fonctions TIC spécialisées, il peut être fait appel à des consultants externes ou au détachement. Pour y parvenir, nous opérerons un benchmarking des solutions offertes par Smals, eGov et le secteur privé. La politique stratégique sera développée afin d'assurer la continuité des projets en cours et la poursuite de l'expansion du CCB.
- Plus que jamais, les pouvoirs publics doivent devenir une organisation axée sur les données, qui utilise les systèmes informatiques et l'IA de manière intelligente, responsable et transparente dans le cadre d'une stratégie claire et globale et conformément aux normes proposées par les centres de compétences compétents. Le principe du « *only once* » (une seule fois) doit être mis en place au profit de l'utilisateur final et il convient de créer un accès unique aux services numériques. Le SPF BOSA, en concertation avec les acteurs concernés, élabore une stratégie faitière pour la numérisation de l'autorité fédérale, qui est approuvée par le Conseil des ministres. Toutes les initiatives doivent s'inscrire dans cette stratégie basée sur les objectifs susmentionnés, selon le principe «se conformer ou s'expliquer». Le déploiement de ces projets, comme MyGov par exemple, est emmené par les centres de compétences internes, avec l'accompagnement du G-Cloud.
- Le SPF BOSA est aussi responsable de la mise en place d'une véritable gouvernance des données avec le cadre de données correspondant sous la direction d'un *chief data officer*. Ils veillent à la compatibilité des différents projets en matière de données au sein de l'administration fédérale. La propriété des données reste de la responsabilité des services publics individuels. Des données avec une qualité adéquate sont une condition essentielle au lancement de nouveaux projets de numérisation et TIC. L'objectif est de maximiser la place des solutions TIC modernes sur le marché. Les solutions proposées par SMALS devraient également être comparées aux fournisseurs commerciaux.
- Nous redessinons le paysage des guichets numériques. Pour ce faire, nous élaborons une stratégie et une approche au cours de cette législature qui regroupe le plus grand nombre possible de services et d'applications pertinentes par groupe cible et une cohérence logique pour les citoyens et les entreprises à partir de la même infrastructure. Le SPF BOSA élaborera une stratégie à cet effet et en assurera le suivi. L'utilisation de l'e-Box devient obligatoire pour toutes les administrations. Nous visons par ailleurs une synergie maximale entre e-Box citoyen et e-Box entreprise. Le gouvernement s'engage à exécuter l'AR portant exécution de l'e-Box.
- Le développement de l'e-Box, notamment l'élimination de multiples canaux de notification, est poursuivi pour en faire une véritable résidence virtuelle officielle pour les citoyens et les entreprises. Afin de fournir aux citoyens un service intégré et simplifié, la coopération avec les entités fédérées et les autorités locales sera renforcée en ouvrant les éléments de base à la réutilisation, par analogie avec l'eBox.
- Les administrations publiques veillent à ce que tous les systèmes présentent une uniformité maximale afin de garantir l'interopérabilité et de poursuivre la mise en œuvre du principe '*only once*'. Les normes ouvertes et l'utilisation d'API

normalisées servent en l'occurrence de base.

- Les citoyens et les entreprises doivent pouvoir mieux contrôler leurs propres données. Nous poursuivons le développement du portefeuille numérique dans le but d'offrir aux citoyens un moyen d'accéder à un large éventail de services publics en ligne en utilisant leur identité numérique sécurisée. L'administration « numérique » devra être accessible 24h/24 et 7j/7. De nouveaux services publics numériques seront incorporés par défaut et les services publics numériques existants seront progressivement intégrés, y compris les procédures du *Single Digital Gateway*.
- Chaque service public doit veiller à ce que, d'ici à 2030, toutes les transactions et interactions avec les citoyens et les entreprises puissent également se faire par voie numérique. Une solution non numérique est toujours garantie pour que les citoyens ayant des compétences numériques plus faibles puissent accéder à l'administration.
- Toutes les données pertinentes doivent être disponibles à tous les niveaux politiques et faire l'objet d'un échange continu réciproque. Chaque domaine politique en assume la responsabilité en faisant appel, le cas échéant, à des intégrateurs de services sectoriels. Le développement de l'infrastructure TIC existante sera poursuivi dans ce sens. À cette fin, la législation pertinente est modifiée le cas échéant de manière à ce que tous les niveaux de politique aient un accès égal.
- Nous veillons en particulier à ce que les données du registre national et de la banque carrefour de la sécurité sociale (BCSS) soient mises à disposition de manière fluide et gratuite au sein des services publics et à tous les niveaux de pouvoir. À cet effet, ceux-ci peuvent faire appel à leurs propres intégrateurs de services, qui sont eux-mêmes responsables de la détermination et de la justification des accès. Les modalités pour cela sont fixées par la loi. Le SACA, qui est chargé de la gestion des cartes d'identité et du registre national, sera désormais financé par une dotation fédérale pour services fournis aux autorités.
- Les modalités d'échange mutuel de données, y compris le délai maximal de traitement des demandes, les accords sur la source de données authentique, l'examen uniforme des principes du RGPD, les périodes de conservation, etc. seront fixées de commun accord et, le cas échéant, la législation pertinente sera modifiée et les dispositions visant à faciliter la communication des données à tous les niveaux de politique seront modifiées dans un accord de coopération global adapté aux besoins de chaque entité fédérée.
- Les données ouvertes (*open data*) sont un moteur pour l'innovation, la croissance économique, la transparence et la participation. La stratégie fédérale en matière de données ouvertes sera donc poursuivie et renforcée afin de mettre au maximum à disposition des citoyens et des entreprises les données des autorités comme données ouvertes et liées, évidemment toujours dans le respect du RGPD. Un accord de coopération qui sera élaboré par les ministres compétents sera conclu avec l'Autorité de protection des données et la Vlaamse Toezichtscommissie après accord de la Commission européenne.
- Le gouvernement continuera à s'investir activement dans le développement d'une procédure uniforme qui permette la création d'une entreprise en une journée (24 heures), tant en ligne que hors ligne, en réduisant les délais et les coûts au minimum, comme le recommande la Commission européenne dans sa communication « *SME Relief package* ».

SUBVENTIONS

- Au niveau fédéral, nous créerons en début de législature un cadre de subventions à part entière avec une définition claire et des procédures uniformes pour l'octroi de subventions facultatives. Chaque organe administratif aura également pour obligation de fournir un registre des subventions, prévu à l'article 7 de la loi du 12 mai 2024 modifiant la loi du 11 avril 1994 relative à la publicité de l'administration. Grâce à ce registre des subventions, les différentes autorités de notre pays et tous les citoyens auront une vue d'ensemble claire de toutes les subventions versées et de leurs bénéficiaires. Nous visons la création, à terme, d'un registre interfédéral.
- L'accès à l'administration doit être le plus uniforme possible. Nous réduisons le nombre de sites internet distincts et regroupons le plus possible d'informations sur Belgium.be. Nous veillons à créer de meilleurs renvois. Les citoyens et les entreprises doivent toujours être en mesure de trouver la bonne information en un minimum de clics, quelle que soit leur

voie d'accès et quel que soit le niveau de pouvoir responsable en dernier ressort. Dans ses contacts avec les citoyens, les l'autorité fédérale donne l'exemple en utilisant un langage simple et clair. Le premier souci du gouvernement sera d'utiliser dans tous les textes qui relèvent de sa compétence un langage compréhensible de tous et qui respecte les règles d'accessibilité.

- Cette uniformité doit également s'étendre aux applications mobiles et aux chatbots de l'IA. Le SPF BOSA élaborera une stratégie et une approche qui regroupent autant de services et d'applications pertinentes que possible par groupe cible et par cohérence logique pour les citoyens et les entreprises. Dans ce cadre, nous garantissons toujours l'accès à tous, y compris aux personnes handicapées, ainsi que la possibilité de bénéficier d'un service personnalisé grâce à un contact direct avec les agents.
- L'autorité fédérale se veut, par excellence, être une organisation orientée client. C'est pourquoi, en concertation avec les acteurs concernés, la priorité est donnée à la simplification administrative et à la réduction de la charge réglementaire.
- Une charte instaurant un cadre favorable aux entreprises en ce qui concerne leurs relations avec les services publics prévoira la mise sur pied d'un service central auprès duquel les PME et les indépendants pourront s'adresser pour être informés des différents avantages fédéraux dont ils peuvent bénéficier (que ce soit en matière sociale, fiscale, ...).
- A partir du 1er janvier 2025, l'évaluation des politiques sur les projets de réglementation s'effectuera exclusivement en ligne à partir du formulaire AIR adapté ainsi que de la nouvelle fiche de synthèse. L'AIR est un outil qui doit veiller notamment à ne pas augmenter les charges administratives. Cet outil devra également servir pour l'évaluation de ces politiques. Le gouvernement accordera donc une attention particulière au respect de cette nouvelle procédure. Pour parfaire l'évaluation préalable des politiques, il est en effet nécessaire de renforcer l'élaboration des politiques fondées sur des données probantes comme un élément essentiel de la bonne gouvernance publique.
- Le gouvernement poursuivra l'adoption annuelle d'un Plan d'action fédéral de simplification administrative, dans lequel figure notamment des propositions d'un grand nombre de groupes d'intérêt et d'organismes provenant du secteur public et privé. Le Plan d'action fédéral de simplification administrative (PFSA) se concentrera d'abord sur les entreprises et sera élaboré en concertation avec elles.

LES AUTORITÉS PUBLIQUES COMME EMPLOYEUR

Un gouvernement fort et performant a besoin de collaborateurs compétents et motivés. Le gouvernement fédéral souhaite moderniser la fonction publique afin que les pouvoirs publics soient considérés comme un employeur attractif en mesure d'offrir à son personnel des conditions de travail flexibles, une rémunération conforme au marché et des perspectives de carrière attrayantes.

- Partant du principe « à travail égal, salaire égal », nous harmoniserons les conditions de rémunération et de travail entre contractuels et statutaires des pouvoirs publics fédéraux, conformément au modèle de contrat de travail pour les employés du secteur privé. À l'instar de la plupart des autres employeurs publics de ce pays, le recrutement contractuel devient la règle au sein de l'autorité fédérale, à l'exception des fonctions régaliennes où le recrutement reste statutaire. Dans ce cadre, nous respectons les droits acquis du personnel en place, notamment en matière de pension et de rémunération. Le ministre de la Fonction publique soumettra, après concertation avec les partenaires sociaux, au plus tard le 1er janvier 2026, une proposition de nouvel accord social au Conseil des ministres relative à un ensemble d'avantages (extra)légaux afin d'aligner le package salarial sur le marché et de garantir que l'administration reste un employeur attractif. Pour protéger l'agent, toute évaluation négative pourra faire l'objet d'un recours au sein de l'administration, qui préserve les droits de l'agent.
- L'autorité fédérale se profile comme un employeur attractif qui encourage et garantit l'acquisition et le développement de compétences internes. Nous offrirons notamment aux agents un ensemble de conditions salariales et d'emploi conformes au marché, avec une rémunération basée sur les compétences, davantage axée sur l'expérience et les performances que sur les seuls diplômes et l'ancienneté, une assurance hospitalisation et une pension complémentaire.
- Il convient de poursuivre le développement du mode de travail hybride ou indépendant du lieu et des horaires. Le taux d'absentéisme sera réduit en se concentrant sur la prévention et la réintégration du personnel qui souhaite reprendre le

travail après une maladie.

- Nous développons la mobilité au sein des administrations fédérales et entre celles-ci. Nous examinons également la faisabilité de la mobilité entre les secteurs public et privé.
- Le cadre du dialogue social dans le contexte public est mis à jour sur la base de l'emploi contractuel qui est de plus en plus la règle parmi la plupart des employeurs publics. Les dispositions en vigueur sont révisées et le nombre de comités sectoriels est réduit.
- Dans le cadre de la suppression progressive de la pension de maladie des fonctionnaires statutaires, ceux-ci passeront à l'assurance incapacité et invalidité comme dans le secteur privé. Il ne sera donc plus possible d'épargner des jours de maladie au sein de la fonction publique. En concertation avec les partenaires sociaux, nous cherchons une solution pour les fonctionnaires en incapacité de travail.
- Nous éliminons la discrimination fondée sur l'âge en supprimant la mise à la retraite automatique des fonctionnaires fédéraux statutaires lorsqu'ils atteignent l'âge de la retraite. La poursuite de la carrière est possible après avis positif du management.
- Les membres du personnel des services publics méritent le respect. L'agression des membres du personnel des services publics est inacceptable et doit toujours faire l'objet de poursuites. Les victimes d'agression ou de violence dans le cadre de leurs activités professionnelles doivent toujours avoir droit à une assistance juridique et psychologique gratuite.
- Chacun a droit à des services neutres et de qualité de la part du gouvernement fédéral. Cela signifie que les citoyens perçoivent le service comme neutre à chaque contact. Il appartient au responsable dirigeant de garantir ce service neutre et de qualité pour ses propres services. Dans ce contexte, le gouvernement, après analyse et consultation avec les principaux fonctionnaires, introduira un uniforme ou un code vestimentaire.
- Le bilinguisme fonctionnel pour les titulaires de postes de direction dans les services publics fédéraux est étendu selon les mêmes règles (article 43ter, §7, des lois sur l'emploi des langues) à ceux des institutions publiques de sécurité sociale, des institutions d'utilité publique (AR du 16/11/2006) et des établissements scientifiques fédéraux. Une période transitoire de 36 mois est prévue pour les titulaires de postes de direction.
- Les fonctions de mandat sont repondérées tous les 6 ans et les postes ouverts depuis plus de 12 mois sont évalués. Si une organisation cesse d'exister, les mandats prennent fin de plein droit.
- Nous analyserons le processus de sélection par le biais d'un système de jury pour les fonctions de mandat.
- Le nombre maximum de fonctions d'encadrement possibles dans des fonctions d'appui de l'encadrement est limité en fonction du nombre d'effectifs. Le gouvernement se fixe comme objectif de réduire de 10 % le nombre total d'équivalents temps plein dans les postes d'encadrement d'ici la fin de la législature.
- La faisabilité d'une modification de l'arrêté royal du 19 juillet 2001 relatif à la création de cellules stratégiques sera également étudiée par le ministre de la Fonction publique afin qu'ils soient réduits et que le ministre et le niveau politique soient en contact direct avec l'administration.
Des pistes sont explorées pour améliorer davantage la coopération entre le monde politique et l'administration. Le ministre de la Fonction publique procédera à une évaluation et, le cas échéant, modifiera la procédure de sélection, d'évaluation, et de résiliation anticipée du mandat de hauts fonctionnaires.

FONCTIONS DE MANDATS

- Nous développons un cadre avec une classification objective des mandats dans les différentes structures de gestion des entreprises publiques et des institutions disposant d'un conseil d'administration. Nous réévaluons ces mandats au moins tous les six ans.
- Une rémunération conforme est attribuée sur la base du niveau de responsabilité et de la charge de travail de chaque

mandat. Nous créons ainsi une uniformité dans la rémunération de mandats similaires au sein de diverses institutions fédérales.

- De vergoedingen van alle bestuurders van entiteiten (inclusief derden) die instaan voor de uitbetaling van overheidsmiddelen zullen transparant worden gemaakt, naar analogie van de bestaande regels voor publieke mandatarissen.

MODERNISATION DU RECRUTEMENT

- Nous envisageons d'accroître l'autonomie des organisations en matière de recrutement et de sélection. Le SPF BOSA reste responsable des procédures centrales de recrutement et de sélection du personnel pour le compte des autres entités, conformément au principe «se conformer ou s'expliquer».
- Parallèlement, un service public peut être certifié pour effectuer des sélections de manière autonome par le biais d'une délégation de compétence par le SPF BOSA. Dans le cadre du contrat cadre conclu avec le SPF BOSA, les organisations peuvent faire appel à des agences de sélection privées pour organiser des sélections. Ceci est organisé dans le cadre du modèle de holding, dans le cadre duquel le SPF BOSA est responsable du partage des connaissances et du contrôle de la qualité des processus et des méthodologies, et dans le cadre duquel les autres SPF peuvent recruter en utilisant eux-mêmes la méthodologie/l'outil unique.
- Nous supprimons la publication obligatoire au Moniteur des fonctions statutaires et des résultats.
  - Le processus de recrutement de profils spécifiques est simplifié et le temps d'exécution de la procédure de recrutement est réduit sans porter atteinte à la qualité. Pour les postes d'encadrement, une attention particulière sera accordée aux compétences des candidats en matière de management.
- Un processus de sélection est lancé lorsqu'un service public est confronté à un besoin et non pas lorsque le « droit à la promotion » d'un fonctionnaire ou la « mobilité d'office » priment.
- Un transfert définitif de personnel d'un service public à un autre doit être possible sans l'intervention du SPF BOSA.

RÉGIE DES BÂTIMENTS

- Nous examinerons des pistes pour transformer la Régie des bâtiments en une entité professionnelle qui gère son patrimoine de manière efficace et efficiente, qui, en tant que partenaire responsable, veille à la sauvegarde et à l'entretien du patrimoine de l'État belge. Une décision à ce sujet sera prise au plus tard le 1/1/2026.
- Un contrat de gestion fixe les objectifs pour la prochaine législature. Ces objectifs sont évalués chaque année sous la forme d'indicateurs de clés de performance (ICP).
- La Régie, le SPF BOSA et les différentes administrations se concerteront pour examiner la possibilité de recourir à l'avenir à la Régie en tant qu'entreprise de services pour l'autorité fédérale, où les services communs tels que le nettoyage et la sécurité sont regroupés et gérés ensemble.
- La Régie servira ses clients sur la base du *Total Cost of Ownership* (investissement, entretien, énergie, ...). Les clients seront ainsi responsabilisés au maximum.
- Un inventaire complet et facilement accessible sera réalisé en ce qui concerne tous les biens immobiliers détenus, possédés, gérés et/ou utilisés, à l'exception des sites stratégiques et sensibles. Une gestion rationnelle du patrimoine est primordiale. Les biens inutilisés doivent être rapidement réaffectés ou cédés dans les plus brefs délais. Le produit de ces ventes sera principalement affecté à la mise en œuvre de l'accord de gouvernement. Cela implique une certaine flexibilité budgétaire en ce qui concerne le solde du SEC.
- Au début de la législature, un plan à long terme sera élaboré en collaboration avec les services publics fédéraux afin de déterminer les besoins en espaces de bureaux dans le secteur public pour les dix ans à venir.
- Tous les ans, la Régie doit rendre compte de la demande prévue par rapport à l'offre et des progrès réalisés en termes de gains d'efficacité, en fixant un objectif pour l'année suivante. Ces objectifs sont évalués sous la forme d'indicateurs clés de performance (ICP).

- Nous rationalisons également le portefeuille de bâtiments qui n'appartiennent pas à l'État. Au cours de la législature, nous réduirons progressivement de 15% les espaces de bureaux loués. Actuellement, il y a une offre excédentaire d'espaces de bureaux pour les services publics fédéraux en raison de l'évolution des conditions de travail telles que le télétravail. Sur la base des durées des différents baux, un scénario de phasing-out sera établi au début de la législature et les besoins en personnel et en investissements, ainsi que les économies qui en découlent, seront identifiés. Dans les cas d'extrême urgence opérationnelle, et donc sous réserve de justification, un bail peut encore être conclu.
- En termes de mesures énergétiques, la Régie des bâtiments doit montrer l'exemple. Nous maintenons l'objectif de rendre l'ensemble du parc immobilier climatiquement neutre d'ici à 2050 dans le cadre de l'engagement européen ainsi que la réalisation d'audits énergétiques à cet égard. Dans la mesure du possible, la Régie collabore à cet effet avec le secteur privé dans le cadre de projets DBFM ou de variantes à condition qu'une analyse coûts-bénéfices, dans le cadre de laquelle il est également tenu compte des aspects non financiers, démontre qu'il s'agit-là de la structure la plus avantageuse.
- Nous intensifions également les efforts visant à garantir l'accessibilité des bâtiments de la Régie pour les personnes handicapées.
- Sur la base de l'étude préliminaire déjà réalisée, la tour du midi sera rénovée en profondeur afin d'éliminer les risques actuels en matière de sécurité et de répondre aux normes énergétiques incluses dans le Plan national énergie-climat. Cette rénovation tiendra compte de l'application des nouvelles façons de travailler NWOW (*new ways of working*). La rénovation sera entièrement financée par les réserves de la gestion globale des employés. Des synergies seront recherchées pour l'utilisation des étages libérés après la rénovation avec d'autres IPPS et la Régie des bâtiments.
- Sur la base des études déjà réalisées, le palais de justice fera l'objet d'une rénovation approfondie afin d'éliminer les risques actuels en matière de sécurité et de répondre aux normes énergétiques incluses dans le Plan national énergie-climat.

ENTREPRISES PUBLIQUES

- L'État reste toujours dans la retenue en matière d'intervention directe dans l'économie. Toutefois, en cas d'intérêt stratégique, il peut chercher à acquérir ou à conserver une participation dans des entreprises dans le but de générer ou d'organiser des stratégies industrielles, financières ou commerciales dans des domaines clés pour l'économie du pays. La présence de l'État peut prendre la forme d'une participation majoritaire ou minoritaire et s'accompagner de clauses conventionnelles ou légales permettant à l'État d'assurer le maintien du siège, des centres de décision et de l'emploi en Belgique, ou d'autres objectifs jugés pertinents en fonction de l'entreprise concernée. L'Etat gère aussi ses participations en fonction de leur rendement financier et définit sa stratégie de sortie en prenant en compte le rendement des dividendes par rapport aux taux d'emprunt auxquels il accède, ainsi que la maximisation de la plus-value réalisée lors de la cession. Le regroupement de ces participations au sein d'un instrument tel que la SFPIM permet à l'Etat de bénéficier de la compétence et de la mise en commun de l'expertise nécessaires au bon encadrement de ces participations.
- La stratégie d'investissement et la politique seront esquissées après consultation des sociétés régionales d'investissement et conformément aux priorités du nouveau gouvernement fédéral).
- Le rôle et la stratégie de la SFPIM seront actualisés, en mettant l'accent sur une coopération structurelle encore plus poussée avec les sociétés régionales d'investissement lorsque cela s'avère pertinent et sur davantage d'investissements propres dans l'ancrage stratégique et dans des secteurs essentiels de la politique fédérale tels que la défense, l'aéronautique, spatial, l'énergie, la santé publique, les services financiers et la cybersécurité. La SFPIM pourrait également jouer un rôle d'investissement plus actif en soutenant des projets qui contribuent à la réindustrialisation du pays, notamment lorsque les sociétés régionales d'investissement ne peuvent pas remplir ce rôle à elles seules.
- La SFPIM s'efforcera donc de travailler encore plus étroitement avec les sociétés régionales d'investissement et, lorsque c'est possible et nécessaire, de jouer un rôle de catalyseur avec elles en tant que co-investisseurs.
- Parallèlement, la SFPIM sera invitée à se prononcer sur le maintien, la réduction ou le renforcement de l'actionnariat de ses principales participations, en tenant compte de la situation des finances publiques et de l'autonomie stratégique de notre

pays. Le résultat de cet exercice sera traduit dans un nouveau contrat de gestion avec la SFPIM pour la période 2025-2030 et entrera ensuite en vigueur pour remplacer le contrat de gestion actuel.

- Pour mener à bien ces travaux, la SFPIM maintiendra une structure opérationnelle légère, permettant d'optimiser le ratio coûts/actifs gérés. Dans ce contexte, des modalités plus efficaces pourront également être explorées dans le déploiement des investissements des filiales « *Relaunch for the future* » et « SFPIM Immobilier », ainsi que sur l'Enveloppe de transition écologique.»

BPOST

- Nous demandons à l'IBPT de finaliser et de publier le plus rapidement possible son rapport sur les avantages commerciaux et immatériels dont bénéficie Bpost dans le cadre du service universel.
- Le gouvernement fédéral demande à la direction de bpost d'élaborer un plan stratégique qui prépare l'entreprise pour l'avenir.
- Le gouvernement fédéral attend de la direction de Bpost la remise d'un plan stratégique qui prépare l'entreprise à l'avenir. Le contrat de gestion sera adapté à l'évolution des besoins des citoyens belges, en tenant compte du besoin de proximité, notamment en termes d'accès aux activités administratives et bancaires au regard du creusement de la fracture numérique au sein de la population. En ce qui concerne la fourniture du service universel, le gouvernement veillera à l'équilibre financier du service aux citoyens avec une attention particulière quant à la répartition des services de la poste.

INSTITUTIONS SCIENTIFIQUES ET CULTURELLES FÉDÉRALES

- Le gouvernement veut dynamiser les institutions fédérales scientifiques et culturelles. Le ministre compétent formulera les propositions nécessaires pour professionnaliser ces institutions et organiser une plus grande efficacité.

BICENTENAIRE DE LA BELGIQUE – BELGIUM 2030

- La célébration du bicentenaire de la Belgique et du 50e anniversaire du fédéralisme sera organisée sous la supervision du Premier ministre, en collaboration avec les entités fédérées. Un projet de revitalisation du Cinquantenaire sera mis en œuvre. L'opportunité de préserver l'asbl Horizon 50 - 200 sera vérifiée.
- Le gouvernement lancera le développement d'une carte d'identité électronique virtuelle, qui pourra également être utilisée comme document de voyage et aura la même valeur que la carte physique.

ÉLECTIONS

- Le gouvernement entamera prochainement des discussions en vue de prendre une décision sur le(s) mode(s) de vote qui seront utilisés lors des prochaines élections. À l'heure actuelle, la Belgique se caractérise par une combinaison de votes sur papier et de votes électroniques via des ordinateurs hors ligne. Dans la mesure où le contrat cadre pour les services et les livraisons dans le cadre du vote électronique prend fin en janvier 2027 et que les équipements sont obsolètes, il convient de procéder à une évaluation. Des variantes des différentes méthodes en termes d'accessibilité pourraient être étudiées au cours du processus ; par exemple, différents modes de vote pour les aveugles et les malvoyants, par lettre, par voie électronique ou sur papier.
- Les communes et les entités fédérées, responsables de l'organisation des élections locales seront impliquées dans les discussions.
- Nous développerons une stratégie pour les futurs modes de vote dans notre pays (qu'il s'agisse du vote électronique au sens large ou des votes sur papier avec ou sans recours à la technologie) avec l'aide de différents acteurs : l'autorité fédérale, les entités fédérées, les communes, les universitaires issus de différentes disciplines comme les sciences politiques, l'informatique et la cybersécurité, le droit et la psychologie.

- (Le cas échéant, nous soutiendrons financièrement les villes et communes belges dans le cadre de l'achat de nouveau matériel informatique en vue de remplacer les équipements qui ne peuvent plus être utilisés.)
- Dans le cadre d'une analyse approfondie des élections de 2024, nous nous pencherons, entre autres, sur les éléments suivants : le vote par procuration, le droit de vote et le vote des personnes sous administration, la désignation des membres des bureaux de vote et de dépouillement, y compris l'optimisation/la simplification du fonctionnement des bureaux de vote, également en fonction des différents types d'électeurs qui existent lors des élections, l'organisation des élections et la manière dont les Belges à l'étranger votent, l'organisation du vote obligatoire pour les jeunes de 16 ans pour le Parlement européen.
- Au niveau européen, nous demanderons à la Commission européenne de développer un registre électoral européen afin d'éviter que les citoyens de l'UE ayant une double nationalité puissent voter deux fois aux élections parlementaires européennes.

LUTTE CONTRE LA PAUVRETÉ

Le risque de pauvreté et d'exclusion sociale s'élève à 18,6 % dans notre pays, avec d'importantes différences régionales. Chaque personne en situation de pauvreté c'est et cela reste une personne de trop. Chacun a droit à une vie digne, condition indispensable pour favoriser une intégration et une participation accrues dans la société.

Lutter contre la pauvreté c'est donc investir dans l'avenir de notre pays. En effet, la pauvreté empêche les gens de se développer et de participer suffisamment à la société. La pauvreté fait perdre beaucoup de potentiel et appauvrit la société dans son ensemble.

La lutte contre la pauvreté n'est pas une histoire à sens unique mais nécessite une approche transversale. Cette politique doit être adaptée aux bénéficiaires et aux besoins des régions et des administrations locales.

Nous axons notre politique à la fois sur la prévention, la détection et la sortie de la pauvreté.

La pauvreté va au-delà du manque de ressources financières et a un impact plus large sur la personne et la société. Elle est également synonyme d'isolement social, de problèmes de santé, etc. L'accompagnement sur mesure est donc essentiel. C'est pourquoi nous mettons en place une politique au maillage serré qui s'attaque à la pauvreté de manière ciblée, 1) en orientant les personnes vers des emplois de qualité, correctement rémunérés et débouchant sur un emploi durable, et 2) en offrant des conseils sur mesure.

Un emploi reste la meilleure protection contre la pauvreté. Il permet de mettre fin à la pauvreté générationnelle, d'assurer la pérennité de notre sécurité sociale et d'ainsi garantir une protection sociale robuste à l'avenir. Le nombre de bénéficiaires du revenu d'intégration a augmenté ces dernières années. En faisant travailler davantage de personnes, nous pourrions mieux répondre aux besoins des plus vulnérables. L'un des objectifs de ce gouvernement est donc de rendre le travail plus rémunérateur.

Plus le nombre de personnes que nous pouvons sortir durablement de la pauvreté est important, plus la politique de lutte contre la pauvreté pourra se concentrer sur les personnes qui ne peuvent pas travailler et qui ont besoin d'aide. En effet, tout le monde n'est pas en mesure d'occuper un emploi rémunéré. Ces personnes ont besoin d'une aide et d'un soutien ciblés et sur mesure. Il en va de même pour les travailleurs à bas salaires, les isolés et les familles monoparentales qui peinent à joindre les deux bouts. Notre système social doit être juste et capable de donner un coup de pouce à ceux qui en ont vraiment besoin.

Dans notre système social, la solidarité va de pair avec la responsabilité et un bon équilibre entre les droits et les devoirs. Nos aides sociales doivent aller à ceux qui en ont vraiment besoin. C'est pourquoi il est également important de lutter contre les abus et de détecter les fraudes. Nous garantissons ainsi l'accessibilité et l'efficacité de notre système social. Nous veillons à ce que les personnes en situation de pauvreté prennent part aux politiques et assurons le suivi des mesures prises par le gouvernement.

UN EMPLOI COMME BARRAGE CRUCIAL À LA PAUVRETÉ

- Notre régime d'aide sociale non contributive a pour objectif de garantir un revenu suffisamment élevé pour permettre aux personnes qui en ont besoin de mener une vie décente, tout en n'étant pas trop élevé afin de lutter contre les pièges à l'emploi. Les différents régimes d'aide sociale ne sont pas suffisamment efficaces et les méthodes de calcul et les catégories ne sont pas suffisamment adaptées aux besoins spécifiques des ménages et personnes seules concernés, manquent de cohérence, de logique et d'efficacité.
- Ils ne parviennent pas non plus suffisamment à réduire le risque de pauvreté ou d'exclusion sociale, qui touche encore un trop grand nombre de personnes.
- Il convient de réformer et de simplifier notre régime d'aide sociale afin :
  - De garantir à toute personne dans le besoin un revenu minimum suffisant, lui permettant de vivre dignement ;
  - De simplifier drastiquement la complexité des réglementations existantes ;
  - De favoriser le retour à l'emploi en activant davantage les personnes qui peuvent l'être ;
  - De réduire les pièges à l'emploi et encourager les personnes inactives en mesure de travailler à retrouver du travail ;

- De rendre le travail à nouveau rémunérateur.
- Nous réformons et simplifions notre aide sociale afin de renforcer sa dimension activante et de mieux intégrer les bénéficiaires dans notre société et de garantir une existence digne. Dans la mesure du possible, cette réforme sera budgétairement neutre.
  - En concertation avec les services publics compétents, nous harmonisons et optimisons, l'examen des ressources et les méthodes de calcul des différentes prestations d'assistance.
  - Nous abaissons le seuil d'accès à l'emploi en proposant un système de cumul simple et prévisible pour les revenus du travail et renforçons ainsi l'accompagnement destiné à favoriser la sortie ou le retour au travail. Cela s'applique en particulier aux personnes handicapées ayant droit à un ARR. Nous développons un régime progressif, prenant en compte l'augmentation de l'activité professionnelle et donc des revenus du travail. Il est tenu compte de tous les revenus (professionnels ou de remplacement) des bénéficiaires, y compris les revenus provenant de biens mobiliers et immobiliers. Pour encourager la passerelle vers l'emploi, un certain montant du revenu du travail est exonéré pour les personnes en situation de handicap. Nous améliorons le régime de cumul pour l'AI avec les allocations après l'emploi, afin qu'une période d'emploi ne mène pas à la perte de l'AI. Pour les bénéficiaires du revenu d'intégration, nous adaptons l'exonération des revenus professionnels via un système progressif, nous ajustons l'exonération SPI via un système progressif afin de rendre le travail plus rémunérateur pour ce groupe cible et de rendre ainsi le travail à temps plein (potentiellement) plus attractif. Cependant, nous réduisons la durée de cette exonération à 2 ans.
  - Nous prévoyons un système harmonisé d'exonération de certains revenus et prestations, comme les allocations familiales et l'allocation d'intégration pour les personnes handicapées.
  - Nous examinons si, en plus de ces mesures, nous pouvons également éliminer les obstacles (juridiques en matière de droit du travail) pour les employeurs afin de faciliter l'emploi des personnes les plus éloignées du marché du travail, à savoir les personnes en situation de handicap, les malades de longue durée, les invalides et les bénéficiaires les plus vulnérables de l'aide sociale.
- Nous étendons dans les meilleurs délais le champ d'application du PIIS à tous les bénéficiaires d'un revenu d'intégration (ou équivalent), à l'exception de ceux qui ne peuvent pas travailler pour des raisons d'équité ou de santé. Nous examinons l'impact de cette mesure sur le fonctionnement des CPAS et nous nous engageons à fournir le soutien supplémentaire nécessaire à sa mise en œuvre. Les bénéficiaires qui concluent un PIIS bénéficient d'un accompagnement maximal vers l'activation et l'intégration sociale par le travail, un cours de langue, une formation, un programme d'intégration, etc.
- Les personnes ayant des problèmes d'assuétude ont également besoin d'un accompagnement spécifique et adapté pour rendre leur guérison et leur intégration sociale les plus efficaces et les plus réussies possible, et à terme, si possible, pour les amener à un emploi. Il est donc essentiel qu'elles soient examinées par un médecin afin de définir la bonne approche (médicale). Si l'avis du médecin montre qu'une cure de désintoxication serait bénéfique à leur intégration sociale, et que la personne ne suit pas déjà volontairement une cure de désintoxication, celle-ci fera partie du PIIS.
- Le niveau de cette allocation sociale doit être conditionnée par l'état de besoin du bénéficiaire et non seulement par son statut. Il est tenu compte du seuil de pauvreté, mais une distance maximale par rapport à une transition (ou un retour) vers l'emploi doit également être garantie (lorsque cela est possible) afin de rendre le travail à nouveau rentable. Par conséquent, les mesures suivantes sont prises :
  - Pour éviter les excès, nous plafonnons l'ensemble de l'aide et des prestations sociales. Nous développons un cadre différencié qui permet de prendre en compte les besoins objectifs d'une famille, avec une attention particulière sur les familles monoparentales. Les avantages dans le cadre de l'assurance maladie sont immunisés. Nous lions les prestations sociales aux revenus et au statut. Nous limitons leur montant total par famille. Pour éviter les pièges à la promotion, nous rendons les prestations sociales dégressives à mesure que le revenu augmente. Nous tenons également compte des revenus provenant de biens mobiliers et immobiliers. De cette manière, elles bénéficient uniquement à ceux qui en ont vraiment besoin.
  - Nous prévoyons également un plafond sur le cumul des prestations sociales. Nous réexaminons notamment la notion

de ménage. Les CPAS doivent appliquer strictement le règlement de l'article 34, § 2 de l'Arrêté Royal du 11 juillet 2002 relatif au règlement général concernant le droit à l'intégration sociale, selon une formule qui sera précisée par circulaire.

- Toutes les aides sociales et autres prestations seront répertoriées dans un registre central de sorte qu'il pourra en être tenu compte dans le calcul de l'ensemble de l'aide et des prestations sociales. Ce registre est consultable et devrait être rempli et complété par tous les organismes qui accordent ces aides et avantages. Les avantages dans le cadre de l'assurance maladie sont immunisés.
  - S'il existe des indications que cette aide financière (entre autres l'allocation sociale) n'est pas utilisée pour répondre aux besoins quotidiens fondamentaux du ou des bénéficiaires, une partie de cette prestation peut être versée sous d'autres formes. Des lignes directrices seront prises sur les situations dans lesquelles cette mesure est appropriée.
- Le gouvernement va étudier la manière de procéder à la simplification administrative de la politique sociale pour une meilleure lisibilité, accessibilité et application.
  - En concertation avec les administrations locales, des règles uniformes d'attribution de l'aide financière complémentaire seront appliquées. Dans le respect de l'autonomie locale, ces règles doivent permettre d'évaluer de manière équivalente entre tous les CPAS les besoins des familles en situation de pauvreté. Nous évitons ainsi l'arbitraire dans le domaine de l'aide et nous garantissons un soutien similaire pour des demandes d'assistance similaires. Les conditions d'octroi et le niveau des montants complémentaires doivent rester équitables et ciblés et doivent toujours encourager un retour vers le marché du travail. Nous utilisons mais évaluons à cette fin l'outil REDI, tant en ce qui concerne les critères, les montants de référence que son application. Nous examinons notamment les critères pris en compte par les administrations locales pour accorder une aide financière complémentaire. En effet, l'octroi d'un soutien financier supplémentaire ne doit pas se traduire par un piège à l'emploi ou de l'inactivité.
  - Les délais pour l'octroi d'un revenu d'intégration sont flexibles en tenant compte des besoins spécifiques des demandes. Les possibilités de sanction, de suspension et de retrait dans les contextes de mauvaise foi sont renforcées.
  - À la suite des abus révélés concernant le traitement des dossiers individuels au CPAS d'Anderlecht, il est clair que les CPAS doivent être responsabilisés. Nous développons un système de bonus-malus grâce auquel, par le biais d'incitants financiers axés sur l'input et l'output, nous encourageons les CPAS à s'engager au maximum dans l'accompagnement intensif, l'activation et l'intégration sociale des bénéficiaires du revenu d'intégration. Ces incitants doivent être axés sur les résultats et sont accordés en fonction des paramètres qualitatifs et quantitatifs.
  - Un cadre de contrôle et sanction plus strict sera élaboré. À cet effet, le SPP IS effectuera des contrôles de manière progressive et systématique sur un échantillon plus large, tout en disposant de davantage de possibilités de sanctions.
  - Les CPAS qui obtiennent de bons résultats sur la base de ces paramètres seront récompensés. Dans le cas contraire, des amendes seront imposées et les subventions fédérales pourront pour les CPAS être réévaluées.
  - En cas de suspicion de fraude, d'abus ou d'application erronée des règles d'octroi, le CPAS concerné pourra faire l'objet d'un audit, ce qui peut entraîner sa mise sous tutelle temporaire. La décision d'audit motivée appartient au ministre de la lutte contre la pauvreté. Le gouvernement prend une décision motivée sur proposition du Conseil des Ministres, du placement sous curatelle.
  - La coopération entre les CPAS et les services régionaux de l'emploi et de la formation professionnelle doit être plus étroite afin d'assurer un meilleur suivi du public concerné et adapté à ses besoins. C'est pourquoi nous proposons un accord de coopération en vue d'un meilleur partage des données et d'un suivi des bénéficiaires du revenu d'intégration.
  - Les travailleurs sociaux sont le cœur et le moteur d'un CPAS qui fonctionne bien. Nous étudions les moyens de réduire la charge administrative et la charge de travail, dans le but de rendre la fonction plus attractive et de pouvoir consacrer davantage d'efforts à des conseils sur mesure, à une plus grande autonomie et à l'activation des clients du CPAS. Nous organisons une concertation avec les entités fédérées en ce qui concerne un élargissement des conditions relatives au diplôme pour les assistants sociaux.

PROTECTION ET AIDE SOCIALE POUR CEUX QUI EN ONT BESOIN

- Nous poursuivons la lutte contre le non-recours (non take-up) aux droits sociaux pour les personnes les plus vulnérables. Nous poursuivons également notre engagement en faveur de l'éducation financière et numérique. Les autorités communiquent de manière claire et transparente afin que les citoyens sachent non seulement ce à quoi ils ont droit mais aussi qu'ils bénéficient réellement de cette aide.
- Notre société se numérise de plus en plus rapidement. Cependant, certaines personnes, notamment les personnes vulnérables telles que les personnes âgées et les personnes handicapées, ne suivent pas le rythme de cette numérisation et risquent donc de ne pas recevoir l'aide nécessaire. Les services publics doivent également rester garantis et accessibles physiquement et téléphoniquement, même en présence de services numériques. Les services publics doivent organiser des permanences et être en mesure de parler aux citoyens sur rendez-vous au moins une fois par semaine. Le gouvernement veille à ce que l'inclusion numérique occupe dès le départ une place centrale, depuis le développement jusqu'aux adaptations ultérieures des services et produits numériques de l'autorité fédérale. Il encourage également les services essentiels à adopter le principe de « l'inclusion dès la conception ».
- Nous rendons les campagnes publiques de prévention contre la fraude en ligne ou hors ligne plus efficaces en nous concentrant sur les personnes dont les compétences numériques sont les moins avancées et qui en ont le plus besoin.
- Nous aidons les personnes surendettées et nous luttons contre l'industrie de la dette. Le cas échéant, après concertation avec les acteurs concernés (entre autres les organisations de lutte contre la pauvreté et les services de médiation de dette), de nouvelles initiatives législatives en la matière seront prises.
  - La connaissance et la sensibilisation à l'aide en matière d'endettement doivent être améliorées, notamment par des campagnes d'information visant à mieux informer le groupe cible par rapport aux différents niveaux d'aide en matière d'endettement (comme la possibilité de se faire accompagner devant le juge de paix). Nous déployons davantage d'efforts sur le plan de la prévention. En outre, nous améliorons la détection précoce du surendettement afin que les personnes puissent être aidées avant que leur dette ne devienne ingérable, comme la mise en place de systèmes d'alerte précoce par certains créanciers (tels que les entreprises de services publics et les hôpitaux) vis-à-vis des autorités et des acteurs locaux. Cela s'effectue en concertation avec les entités fédérées.
  - Nous améliorons l'efficacité du désendettement et le rendons plus facile. Nous évitons aussi l'accumulation de dettes supplémentaires.
  - Les personnes endettées ou qui ont du mal à gérer leur budget sont encouragées à améliorer leurs compétences financières. L'accompagnement budgétaire, voire la gestion du budget, deviennent un élément obligatoire du PIIS.
  - Nous encourageons la procédure de recouvrement à l'amiable et veillons à ce que les étapes à suivre dans ce cadre soient strictement définies afin qu'elles ne puissent pas entraîner des coûts supplémentaires disproportionnés. Le livre XIX du Code de droit économique sur les dettes des consommateurs sera évalué d'ici à la fin de la première année de la législature et, si nécessaire, adapté en fonction de cette évaluation.
  - En outre, nous réduisons davantage les coûts administratifs et fiscaux liés au recouvrement judiciaire des créances.
  - Nous protégeons les consommateurs contre les pratiques abusives des sociétés de recouvrement. Nous prenons les mesures nécessaires en concertation avec tous les acteurs de terrain. Le gouvernement se penche ainsi sur le nombre de jugements par défaut prononcés par les juges de paix. La procédure RCI, telle qu'elle existe au niveau B2B, est élargie aux particuliers, avec des garanties spécifiques, (comme un examen indépendant du recouvrement de la dette qui fait l'objet du recouvrement) compte tenu du profil de la personne endettée.
  - En concertation avec tous les acteurs, il sera procédé à une évaluation des effets sur le terrain du nouveau droit disciplinaire pour les huissiers de justice, un an après son entrée en vigueur effective.
  - Il est dans l'intérêt de toutes les parties de donner au règlement collectif de dettes toutes ses chances de réussite. La procédure de règlement collectif de dettes fera l'objet d'une nouvelle réforme afin que les débiteurs soient aidés de manière efficace et durable, en tenant compte de la présence éventuelle d'enfants mineurs dans le foyer familial. Nous en accélérons ainsi la procédure et appliquons un système de sanctions plus fin et modulé en cas de non-respect des conditions. Nous autorisons l'accès de cette procédure à toutes les personnes surendettées. En outre, le rôle et les

tâches du médiateur de dettes sont mieux définis. Nous allons également réduire le coût de la procédure et optimiser l'informatisation de JustRestart. La rétribution liée à l'utilisation de cette plate-forme ne sera pas à charge de la personne endettée.

- Le cas échéant, la loi sur les marchés publics sera modifiée pour veiller au recouvrement éthique et correct des créances envers les citoyens et les entreprises. Les autorités, en qualité de créancier, donnent ainsi le bon exemple
- Afin que l'aide parvienne à ceux qui en ont réellement besoin et soit utilisée aux fins effectivement destinées, nous transformons une partie de l'aide financière en aide matérielle. Pour définir quand cela est opportun, nous rédigeons des directives qui tiennent compte du contexte spécifique et d'un revenu digne. Il est important de sensibiliser les gens à la gestion de leur budget. Le CPAS peut utiliser le revenu d'intégration (équivalent) pour payer directement certaines dépenses, notamment dans le cas de personnes ayant eu des problèmes d'endettement dans le passé, ou pour effectuer des achats dans l'intérêt de l'enfant (factures et matériel scolaires, vêtements, etc.) lorsqu'il apparaît que cela n'est pas fait (correctement). Les besoins de base sont ainsi garantis et les fonds publics sont dépensés efficacement pour ce à quoi ils sont destinés.
- Nous nous attaquons au non-paiement des rentes alimentaires. Nous renforçons le pouvoir du Service des créances alimentaires (SECAL) en permettant à celui-ci de prélever automatiquement à la source des revenus du parent débiteur de la pension le montant de celle-ci et élargissons son champ d'action. En l'occurrence, l'accent est mis sur l'élimination des obstacles pour les groupes vulnérables. Nous adaptons les montants maximums, examinons si nous pouvons supprimer ces plafonds et nous nous efforçons de recouvrer les arriérés de rentes alimentaires. Les avances doivent également être accordées automatiquement et nous examinerons comment garantir que ces montants correspondent au maximum au montant effectif de la pension alimentaire due et incontestée. Nous examinons les recommandations de la Cour des comptes à cet égard et simplifions la procédure de saisine. Nous examinons la possibilité de récupérer les créances via les impôts. Nous encourageons les CPAS à demander une pension alimentaire à l'ex-partenaire d'un client du CPAS, lorsque ce dernier ne l'a pas fait lui-même.
- Nous alignons mieux la prime d'installation sur les besoins des parents (isolés) et la rendons plus équitable. Nous la modulons en fonction de la situation familiale et de la situation d'habitat individuel et prévoyons un montant supplémentaire pour chaque enfant cohabitant. Cette prime est calculée par adresse et non plus par personne. Cela évite que plusieurs adultes reçoivent chacun une prime d'installation complète pour la même adresse.
- Nous intensifions la lutte contre le sans-abrisme et continuons à travailler sur des projets tels que Housing First pour les sans-abris confrontés à des problèmes complexes. Nous coordonnons notre approche avec les différents acteurs et administrations concernés. Nous prévoyons également l'accompagnement nécessaire. Les jeunes adultes qui risquent de devenir sans-abri doivent être détectés et soutenus à temps.
- En coopération avec les autorités régionales, des efforts sont consentis pour maintenir les budgets structurels des banques alimentaires.
- La fraude sociale est inacceptable car elle réduit les ressources disponibles pour les personnes les plus vulnérables. C'est pourquoi nous luttons activement contre la fraude sociale. Nous garantissons un accès direct (du moins pour les CPAS) à toutes les informations nécessaires, les comptes bancaires et les propriétés (tant en Belgique qu'à l'étranger), notamment par le biais de la Banque nationale et d'accords de coopération avec d'autres pays, et en permettant par exemple aux CPAS – en cas de suspicion/indice de fraude – de détecter les avoirs à l'étranger en collaboration avec des partenaires publics et privés.) Ainsi, nous garantissons une vue d'ensemble transparente, étendons les possibilités d'enquête sociale et renforçons l'obligation de collaboration des demandeurs d'aide. En cas de fraude sociale, l'aide sociale est refusée et les allocations, primes et avantages indus sont récupérés. Nous travaillons sur une définition plus large des revenus, en prenant également en compte les revenus mobiliers.

ÉGALITÉS DES CHANCES

Notre pays a toujours été à la pointe en matière d'inclusion et d'égalité des chances. Chacun peut faire partie de notre société et doit pouvoir y développer tout son potentiel, indépendamment de sa couleur de peau, de son origine, de son genre, de son orientation sexuelle, de son handicap, de son âge, et de tout autre critère de discrimination protégé par la loi. Chacun doit pouvoir participer pleinement à notre société.

L'égalité des chances est l'affaire de tous.

Le racisme et la discrimination n'ont pas leur place dans un État de droit démocratique.

ÉGALITÉ ET NEUTRALITÉ

- Nous continuons à investir dans une société inclusive, où aucune distinction n'est faite en fonction du sexe, de l'orientation sexuelles, de la religion, de l'origine de l'âge, du handicap ou de tout autre critère protégé par la loi et où la citoyenneté partagée constitue un élément central. Nous garantissons l'égalité des droits pour tous, sans discrimination.
- Les autorités fédérales, tout en tenant compte des directives européennes, mènent une politique du personnel proactive et axée sur les compétences, où la règle est « la meilleure personne à la meilleure place ». Le secteur public doit donner l'exemple en ce qui concerne les personnes avec un handicap : nous appliquons des sanctions lorsque les objectifs fixés ne sont pas atteints de manière structurelle.
- Le racisme et la discrimination sont inacceptables et contraires aux principes fondamentaux d'un État de droit démocratique. En concertation avec la société civile et les organismes compétents en matière d'égalité, nous élaborons un plan d'action interfédéral ambitieux contre le racisme, la discrimination et l'intolérance.

UNE SOCIÉTÉ INCLUSIVE ET SÛRE POUR TOUS

- Toute forme de violence, de discrimination et de harcèlement en raison de l'individualité d'une personne est inadmissible. Par exemple, il est important de lutter contre la sous-déclaration (d'abord par la police) : nous introduisons une catégorisation uniforme de tous les rapports de violence ou d'intimidation et nous concluons des accords clairs sur la déclaration exacte des faits rapportés. L'abaissement du seuil de dépôt de plainte, l'amélioration de l'accès aux services de police (notamment via Police-on-Web ou l'application Mypolice) et la qualité des plaintes enregistrées pour optimiser les poursuites par le ministère public restent des éléments importants dans la lutte contre ces phénomènes. Cependant, la police ne doit pas être le seul acteur dans cette lutte et la gestion proactive doit être basée sur une approche en chaîne, avec l'accès à des informations pertinentes et un soutien approprié. En outre, nous simplifions le nombre de points de contact et nous nous efforçons de faciliter les renvois. Nous veillons à ce que les points de contact soient connus et facilement accessibles.
- Nous ne devons pas non plus oublier nos personnes âgées. Nous luttons contre l'âgisme et la discrimination fondée sur l'âge et nous nous engageons en faveur de la convention internationale des Nations unies sur les droits des personnes âgées.

LGBTI+

- Notre politique fédérale se concentre sur la promotion des droits égaux, du respect et de l'inclusion pour tous les membres de la communauté LGBTI+. Le Gouvernement fédéral, en complémentarité avec les entités fédérées, mènera une politique active et transversale qui accordera une attention toute particulière à la protection des droits des personnes LGBTI+. Nous reconnaissons les défis auxquels les personnes LGBTI+ sont encore confrontées. Il est de notre responsabilité de créer une société où chacun, quelle que soit son orientation sexuelle ou son identité de genre, puisse vivre librement et en toute sécurité.
- Les personnes de tout genre et de toute orientation sexuelle doivent pouvoir vivre librement et en toute sécurité dans notre société. Nous accordons une attention particulière à cet égard, par exemple aux formations, aux campagnes de sensibilisation et à la formation des témoins actifs. Chacun apprend ainsi à mettre fin à la violence dans la société.

- Le parquet et la police doivent également agir de manière cohérente contre les auteurs de violences. Nous renforçons la formation des forces de police, des agents sanctionneurs, des animateurs de quartier et des travailleurs sociaux en matière de violence et de discrimination à l'égard des personnes LGBTI+. Nous assurons un meilleur accueil des victimes, suivi de conseils à chaque étape de la procédure de plainte ou de restauration et en notre qualité d'autorité, nous nous tenons évidemment au côté des victimes.
- Nous rendons possible le choix de l'enregistrement non visible des informations relatives au genre et au sexe.
- Le gouvernement protège l'intégrité physique et psychologique et l'autonomie corporelle des personnes présentant des variations des caractéristiques sexuelles.

PERSONNES PORTEUSES D'UN HANDICAP

- Notre pays doit être accessible aux personnes handicapées pour qu'elles puissent véritablement participer à la vie dans notre société. Cela va au-delà de la simple accessibilité physique (bâtiments et services publics fédéraux, transports publics, etc.). Nous développons également des services plus accessibles et orientés vers le client, ainsi qu'à un marché du travail qui offrent des opportunités aux personnes handicapées. En tant que pouvoirs publics, nous jouons un rôle exemplaire dans ce domaine en rendant nos services, tant physiques que téléphoniques ou numériques, accessibles et en supprimant les barrières (parfois littérales) qui entravent la participation. Les autorités fédérales doivent avoir l'ambition de rendre tous leurs bâtiments accessibles et cherchent notamment des solutions rapides à cette fin. Nous le faisons également pour les nouveaux bâtiments en suivant les principes de la Conception Universelle. Nous défendons des pouvoirs publics à taille humaine où le citoyen occupe la place centrale.
- La *European Disability Card* est un exemple d'instruments que nous mettons en avant pour parvenir à une plus grande inclusion par le biais de la sensibilisation.
- Nous continuons à améliorer l'accessibilité des transports publics pour tous et l'accessibilité des infrastructures (gares, quais, véhicules). En l'occurrence, nous donnons la priorité dans la mise en œuvre aux grandes gares, qui touchent le plus grand nombre de personnes à mobilité réduite ou porteuse d'un handicap. Une bonne coopération avec les parties prenantes est donc également essentielle pour éliminer les obstacles qui entravent la pleine participation à la société.
- Un test d'accessibilité est appliqué aux événements de masse. Nous évaluons les différents plans de crise et d'intervention en fonction des personnes handicapées. Les besoins et exigences spécifiques des personnes handicapées ne doivent pas être oubliés lors d'événements exceptionnels tels que des catastrophes naturelles ou des attaques terroristes.

LUTTE CONTRE LES VIOLENCES LIÉES AU GENRE

- Il est nécessaire d'adopter une approche holistique et multidisciplinaire de la violence fondée sur le genre sous toutes ses formes, y compris la violence sexuelle en ligne, dans le cadre de laquelle la prévention, l'assistance, la police et la justice sont harmonisées entre elles.
- Nous poursuivons le déploiement dans tout le pays des centres de prise en charge des victimes de violences sexuelles, conformément à la commission d'enquête parlementaire fédérale, et nous en ancrons le financement pour les centres existants et à venir. À Bruxelles, des services bilingues doivent être garantis, comme l'exige la loi.
- Les centres de soins après les violences sexuelles font un travail remarquable en matière de soins et de conseils aux victimes de violences sexuelles. Le dépistage obligatoire du VIH et d'autres infections sexuellement transmissibles chez les délinquants, après des violences sexuelles, pourrait éviter beaucoup d'anxiété, mais aussi des traitements inutiles. Nous nous engageons avec les entités fédérées à établir des liens étroits entre les centres de prise en charge des victimes de violences sexuelles et les soins aux victimes de violences sexuelles non aiguës et de violences sexuelles en ligne. En outre, grâce à la mise en place de points de contact locaux ou de partenariats locaux, nous réduisons la distance pour les victimes de violences sexuelles. Le personnel sera sensibilisé à l'accueil des victimes de violences sexuelles LGBTI+.

- Les victimes doivent pouvoir bénéficier d'un accompagnement médical, psychologique et sexologique plus près de chez elles. Nous répondrons aux besoins de créer des centres de référence supplémentaires pour les mutilations génitales, qui pourraient être rattachés aux centres de prise en charge de violences sexuelles. La prévention joue également un rôle important. C'est pourquoi nous investissons des ressources supplémentaires dans des campagnes de prévention ciblant les familles des filles à risque et les professionnels en contact avec les familles.
- Nous garantissons également des investissements supplémentaires dans une assistance aux victimes de violences sexuelles et intrafamiliales solide et accessible. Les auteurs font l'objet d'un accompagnement afin qu'ils ne commettent plus jamais de tels actes.
- Nous veillons à une approche stricte et un suivi cohérent de l'abandon, du mariage forcé et de la mutilation génitale des filles mineures. Nous veillons à ce que les travailleurs sociaux, la police et la justice soient correctement formés et équipés à cette fin. Les travailleurs de la santé doivent être sensibilisés à la possibilité légale de rompre le secret professionnel dans les cas (à risque) de mutilation génitale. Nous intensifions les poursuites à l'encontre de parents qui autorisent les mutilations génitales sur leur enfant. Cela vaut aussi pour les autres formes de violence liée au genre et à l'honneur.
- Nous renforçons la volonté des victimes de signaler les violences fondées sur le genre, y compris les violences sexuelles en ligne. C'est pourquoi nous rendons possible le signalement anonyme (dans le respect des droits de la défense), nous sensibilisons à la possibilité de signaler des violences physiques en ligne, via Police-on-web, et nous nous efforçons de faire connaître l'application MyPolice à un plus public plus large. Nous nous efforçons également d'orienter facilement les personnes victimes de discrimination, de violence ou de harcèlement vers des points de contact facilement accessibles. L'éventail des points de contact sera simplifié afin que chaque victime puisse y avoir accès.
- Nous préconisons l'amélioration, la coordination et l'accessibilité des outils d'évaluation des risques, y compris sur les applications mobiles de la police. Ces outils doivent devenir obligatoires pour toute plainte ou procédure de violence de genre auprès de la police et/ou du ministère public, comme c'est déjà le cas pour les VIF. En outre, nous investissons dans la gestion des risques pendant et après la procédure judiciaire ou d'assistance. L'accès aux informations essentielles dans les cas de violence devrait être facilité pour permettre un traitement rapide et approprié.
- Nous optimisons le système d'alarme mobile contre le harcèlement sur le plan technique. En outre, le développement de l'alarme mobile contre le harcèlement doit être poursuivi et les budgets nécessaires doivent être structurellement ancrés. La synergie avec d'autres systèmes de protection contre le harcèlement sera optimisée et la poursuite du déploiement sera coordonnée avec le déploiement de l'application pour les victimes, les deux systèmes étant complémentaires.
- Nous examinons une utilisation obligatoire du SECAL dans les cas de violence intrafamiliale afin d'assurer le recouvrement des pensions alimentaires et de lutter contre la violence économique.
- Le gouvernement mènera une réflexion sur les défis spécifiques que doivent relever les familles monoparentales.
- Il est interdit de délivrer des certificats de virginité. La reconstruction de l'hymen est également interdite.
- Nous luttons contre le harcèlement sexuel.
- Nous mettons en œuvre la Directive (UE) 2023/970 concernant le renforcement de l'application du principe de l'égalité de rémunération entre les hommes et les femmes pour un travail égal ou de valeur égale.

SIMPLIFICATION DU PAYSAGE

- Une accessibilité et un service efficaces pour les citoyens sont essentiels. La collaboration avec les institutions des droits humains du pays doit être maximisée dans l'intérêt des personnes cherchant justice. Via un accord de coopération, nous visons le statut A pour le pays. Les compétences de chaque institution doivent être clairement définies.
- La Cour des Comptes effectuera un audit de l'IEFH.
- Nous diminuons le financement d'Unia avec 25%.

ÉNERGIE

Pour assurer notre sécurité d'approvisionnement et réussir la transition climatique, nous devons agir pour baisser la consommation d'énergie et augmenter considérablement l'offre en électricité. Les prévisions montrent par ailleurs que la capacité supplémentaire prévue par les gouvernements précédents sera insuffisante. Le paysage énergétique belge fera l'objet d'une énorme transformation dans les années à venir.

À la lumière de la lutte contre le changement climatique, nous poursuivons donc la transition énergétique vers une production d'énergie durable et neutre pour le climat et l'abandon des combustibles fossiles. À cet effet, nous renforçons l'électrification et réduisons notre dépendance à l'égard des importations. Nous respectons l'Accord de Paris et les objectifs européens en matière de climat et d'énergie approuvés pour notre pays. Nous développons avec les Régions **une vision et une stratégie à long terme avec le pragmatisme et l'ambition nécessaires** que nous ancrons dans un **pacte énergétique interfédéral** dans lequel chacun assume la responsabilité de les mettre en œuvre.

Cela est nécessaire non seulement pour orienter cette transition durable dans la bonne direction mais aussi parce qu'aujourd'hui, nous ne disposons pas d'une capacité de production suffisante pour soutenir cette électrification qui fera doubler la demande en électricité d'ici à 2050 selon plusieurs études. La capacité de production actuelle ne couvrira que la moitié des besoins en électricité. Cela entraînera non seulement une dépendance énergétique considérable vis-à-vis d'autres pays mais cela risque aussi de s'accompagner d'une facture très salée pour les citoyens et les entreprises. Nous pouvons ralentir quelque peu l'accroissement de la demande en électricité en nous concentrant sur une utilisation raisonnable de l'énergie et en investissant dans l'efficacité énergétique. Mais différentes études montrent clairement qu'en l'absence de capacité de production supplémentaire, notre pays ne sera pas en mesure de réaliser l'électrification. C'est la raison pour laquelle nous devons investir de manière significative dans des **capacités supplémentaires à petite et à grande échelle** dans les années à venir si nous voulons couvrir la demande en électricité et maintenir une énergie abordable et compétitive pour les citoyens et les entrepreneurs.

En ce qui concerne cette capacité de production supplémentaire, nous partons du principe de **la neutralité technologique** sans tabou et optons pour un mix énergétique abordable, sûr et neutre en carbone. C'est la raison pour laquelle l'autorité fédérale et les Régions s'engagent pleinement en faveur d'un bouquet énergétique composé à la fois d'énergies renouvelables, d'énergie nucléaire et d'autres formes d'énergie neutre en carbone. Compte tenu de la répartition des compétences, cette politique est coordonnée de manière optimale avec les Régions sans porter atteinte aux compétences propres des Régions.

Notre façon d'utiliser l'énergie constitue un élément clé. Une **utilisation rationnelle de l'énergie et une gestion de la demande** rendent le défi plus surmontable. Pour acheminer l'énergie produite vers les citoyens et les entreprises, il est nécessaire de disposer d'un réseau bien développé et d'une interconnexion solide avec d'autres pays.

Pour assister les autorités et leur fournir les chiffres objectifs nécessaires, nous mettons en **place un Haut Conseil de l'approvisionnement énergétique** autonome et indépendant du secteur.

VISION À LONG TERME

- Un mix énergétique sain repose sur trois piliers : assurer la sécurité d'approvisionnement, offrir un prix abordable pour les citoyens et les entreprises et être durable. La durabilité englobe l'objectif de neutralité carbone nette sur l'ensemble du cycle de vie, la disponibilité des ressources nécessaires dans le respect de l'environnement ainsi que la cohésion sociale.
- Les éléments constitutifs de la future politique énergétique sont l'innovation technologique, un climat d'investissement attractif prévisible et stable, une autonomie stratégique ouverte et naturellement la sécurité et la durabilité des installations.
- Pour réduire notre dépendance aux importations de carburants en provenance de pays géopolitiquement à risque, nous diversifions les sources d'énergie et renforçons la production nationale d'électricité.
- En collaboration avec les Régions, ce gouvernement développe sur cette base une vision et une stratégie à long terme. Toutes les sources d'énergie seront évaluées sur la base des mêmes critères pour parvenir à la composition la plus rentable de notre

mix énergétique. L'accord de gouvernement ne se prononce donc pas sur la part de chaque source d'énergie dans le mix.

- Pour étayer la vision stratégique à long terme, aujourd'hui et demain, il convient de chiffrer de manière détaillée les capacités nécessaires ainsi que leur coût systémique total. Une analyse de scénario de la sécurité d'approvisionnement, de la durabilité et de l'accessibilité financière est également nécessaire pour tous les vecteurs énergétiques.
- Dans le cadre de la rationalisation des centres de connaissances et du besoin de données objectives, nous nous appuyons sur les expertises existantes au sein des administrations pour créer un institut autonome, indépendant du secteur, dédié à l'approvisionnement énergétique. Cet institut disposera des moyens et de l'expertise nécessaires et consultera l'ensemble des entités et des partenaires pertinents.
- Les administrations de l'énergie et du climat assurent le secrétariat du Haut Conseil, accompagnent le processus, organisent la gestion des parties prenantes et garantissent la circulation de l'information au sein des autorités. Le Bureau fédéral du Plan, en collaboration avec les centres de connaissances régionaux, réalise la modélisation macroéconomique.
- Le Haut Conseil pour l'approvisionnement énergétique fournira un premier rapport intermédiaire en 2025. Sur la base de ce rapport, la part fédérale du PNEC sera actualisée.
- La vision à long terme et la stratégie sont inscrites dans un pacte énergétique interfédéral et encadrées dans un accord de coopération dans lequel cette vision et cette stratégie sont rendues opérationnelles et chaque entité s'engage à mettre en œuvre cette vision sur la base du plan énergie-climat qu'elle a adopté. Ceci fait également l'objet d'une évaluation régulière.
- Le Haut Conseil compile chaque année l'évolution réelle et prévisionnelle de la consommation, de la capacité et de la production de tous les vecteurs énergétiques à la lumière des données les plus récentes et de l'état d'avancement des projets. En attendant d'avoir ses propres modèles, le Haut Conseil est chargé d'harmoniser les modèles et les études existants au sein des acteurs de l'énergie. Le Haut Conseil assure une veille sur les évolutions technologiques et les données technico-économiques de projets à l'étranger, qu'il présente dans un rapport.
- Le Haut Conseil est chargé de conseiller les autorités sur les volumes du CRM et les plans d'investissement tout en respectant le de la CREG, d'Elia et de Fluxys.
- Le gouvernement procédera, en collaboration avec les entités fédérées, à un audit relatif à la sécurité physique et informatique des infrastructures critiques sur le marché de l'énergie en vue de la renforcer le cas échéant.

EUROPE

- Un réseau énergétique connecté au niveau européen est essentiel pour un mix énergétique décarboné. La politique de développement des réseaux sera calquée sur la politique énergétique des autorités et le respect des objectifs européens approuvés.
- Nous maintenons à l'agenda européen la question du handicap concurrentiel lié au prix de l'énergie pour notre industrie et appelons à une vigilance et à une action continues afin de reconnaître et d'atténuer, par des politiques adaptées, le désavantage compétitif de notre industrie face aux autres grands blocs commerciaux mondiaux.
- Nous plaçons pour une politique européenne cohérente et coordonnée en matière d'aides d'État pour la transition énergétique afin d'éviter la concurrence énergétique entre États membres et de garantir des règles du jeu équitables. Le cas échéant, le gouvernement plaidera au niveau européen pour le financement et le soutien de projets d'infrastructure transfrontaliers. Il plaidera également pour le financement suffisant du fonds *Connecting Europe Facility* (CEF) afin de soutenir les investissements nécessaires dans les infrastructures énergétiques et l'industrie.
- Sur la base d'une étude objective du Traité sur la charte de l'énergie dans sa version actualisée, nous réfléchissons, en concertation avec les Régions, à l'opportunité de sortir du traité. L'étude doit notamment se focaliser sur les risques liés aux litiges découlant du mécanisme de règlement des litiges et sur les obstacles que ces derniers peuvent représenter pour la politique de décarbonation de la Belgique.

COMBUSTIBLES FOSSILES

- La politique énergétique du gouvernement vise à éliminer progressivement les dépendances aux combustibles fossiles et à augmenter l'autonomie stratégique ouverte du pays. Le gouvernement veillera à ce que notre pays ne devienne pas plus dépendant des vecteurs énergétiques, des ressources ou des filières industrielles stratégiques.
- Conformément à l'ambition actuelle de réduire les émissions de gaz à effet de serre de -55% à l'horizon 2030 et de la neutralité climatique à l'horizon 2050 au niveau européen et conformément à l'Accord de Paris, la construction de nouvelles centrales à combustibles fossiles pour la production d'électricité n'est plus à l'ordre du jour dans le cadre du CRM sauf en tant que technologie de transition dans le cadre de la flexibilité nécessaire et de la sécurité d'approvisionnement, si possible, évolutive (par exemple par CCS).
- Nous envisageons d'adapter le CRM pour inciter davantage les installations de production existantes à réduire leurs émissions de CO₂, par le captage du carbone, tout en garantissant une flexibilité suffisante en faveur des énergies renouvelables.
- Le gouvernement favorisera la décarbonation de la consommation et recherchera comment concrétiser un signal de prix favorable à l'électricité et aux combustibles neutres en carbone et défavorable aux combustibles fossiles.
- Il utilisera tous les leviers relevant de sa compétence dans le cadre de la norme énergétique des ménages et des entreprises : taxes, accises et coûts de réseau (dans le respect des compétences de la CREG), et coordonnera cela avec les Régions. Avant la mise en œuvre de ces évolutions, des analyses d'impact seront réalisées sur la compétitivité des entreprises et les coûts pour les ménages.
- Grâce à des accords de coopération inscrits dans la loi spéciale de financement, l'autorité fédérale permet aux Régions d'orienter notre mix énergétique vers plus de durabilité en abandonnant les combustibles fossiles.
- Nous évaluons les soutiens financiers accordés aux combustibles fossiles et dans la mesure du possible, les supprimons progressivement, tout en veillant à préserver la compétitivité de nos entreprises et au pouvoir d'achat de nos citoyens. Des mesures d'accompagnement pourront être envisagées pour faciliter cette transition.
- Les restitutions d'accises sur le diesel routier professionnel seront graduellement réduites à un niveau permettant de conserver un avantage compétitif avec les pays voisins. Une concertation sera menée avec le secteur pour évaluer l'impact de cette réforme ainsi que des autres mesures fiscales en faveur du verdissement et de la compétitivité du secteur.
- En ce qui concerne les consommations d'énergie pour les autres secteurs, le gouvernement réduira progressivement les incitants fiscaux aux combustibles fossiles. Afin de ne pas porter atteinte à la compétitivité de nos entreprises, le gouvernement maintiendra l'élargissement des déductions pour investissement prévu à partir de 2025, et, après évaluation, l'augmentera si nécessaire. Le secteur producteur d'électricité n'est pas concerné par ces mesures.
- Le gouvernement plaidera pour la révision de la Convention de Chicago pour permettre la taxation du carburant contenu dans les réservoirs d'un avion à l'arrivée dans un pays. En ce qui concerne les futurs traités aéronautiques, le gouvernement introduira une clause prévoyant que, dès que l'Union européenne ou une autre instance internationale prévoira la taxation du kérosène, cette taxation s'appliquera aux parties signataires du traité.
- Le gouvernement demande à la DG Énergie de réaliser une étude pour fin 2025 au plus tard sur le contrat de programme relatif à un régime des prix de vente maxima des produits pétroliers pour évaluer son efficacité et son efficacité dans un paysage énergétique en évolution rapide.

ÉNERGIE NUCLÉAIRE

- L'énergie nucléaire est une composante importante du futur bouquet énergétique en tant que source d'énergie neutre en carbone. Dans les conditions énoncées ci-dessus (durabilité, sûreté, optimisation des coûts, etc.), nous visons une part d'énergie nucléaire de 4 gigawatts dans notre mix électrique. Pour garantir une énergie de base zéro carbone dans notre pays, le gouvernement lancera donc à court terme un programme ambitieux pour relancer l'industrie nucléaire en Belgique et

construire de nouveaux réacteurs nucléaires. Le gouvernement s'engage à court terme, à prolonger la capacité existante et, à long terme, à investir dans la construction de nouvelles capacités.

- Nous abrogeons toutes les dispositions relatives à la sortie du nucléaire et l'interdiction de construction de nouvelles capacités inscrites dans la loi du 31 janvier 2003. Le cadre juridique des évaluations périodiques de sûreté reste pleinement en vigueur pour garantir la sûreté nucléaire.
- À très court terme, le gouvernement prendra toutes les mesures nécessaires à la prolongation des unités existantes répondant aux normes de sûreté et entamera des discussions avec l'exploitant nucléaire et les propriétaires à cet effet.
- Spécifiquement en ce qui concerne Doel 4 et Tihange 3, le gouvernement opte pour une prolongation supplémentaire de la durée de vie de minimum de 10 ans supplémentaires. Conformément aux normes de l'AIEA, un contrôle périodique de sécurité sera effectué tous les 10 ans. Si le résultat du contrôle est positif, un prolongement additionnel de 10 ans sera mis en œuvre. S'il s'avère que la poursuite de l'exploitation n'est plus raisonnable, il pourra alors être mis fin à l'exploitation.
- Le gouvernement veillera au maintien des compétences, de l'expertise et de la propriété intellectuelle nucléaire en Belgique afin d'éviter la perte d'un atout stratégique dans notre pays. Il répondra aux besoins de formation nécessaires pour satisfaire aux objectifs du présent accord.
- La valorisation de la chaleur nucléaire sera également recherchée tout comme l'intégration dans la conception des réacteurs des normes de sûreté et de sécurité nucléaires.
- En parallèle, le gouvernement évaluera et sécurisera l'approvisionnement à long terme en combustibles nucléaires, y compris les questions relatives au cycle du combustible nucléaire. Il visera prioritairement à minimiser l'usage des matières premières, les quantités de déchets hautement radioactifs et à valoriser les matières présentes sur le territoire national.
- Le gouvernement fédéral charge l'AFCN de fournir, avant le 31/03/2025, en sa qualité d'institution indépendante, un rapport comparant les exigences de sécurité en Belgique par rapport à celles des pays à la technologie comparable.
- Les autorités se positionnent de manière stratégique dans ces projets. Par exemple, la coopération avec des pays aux vues similaires, les partenariats public-privé, le partage des connaissances, etc. Le gouvernement coopérera avec les Régions sur le développement économique et industriel des territoires, de l'emploi et de la formation.
- Le gouvernement s'efforcera de lever tous les obstacles, de faciliter et d'accélérer la construction de nouveaux réacteurs nucléaires sans préjudice des exigences de sûreté nucléaire.
- L'énergie nucléaire doit également figurer davantage à l'agenda européen. Nous plaidons en faveur d'une stratégie nucléaire européenne axée sur la poursuite de la coopération et nous envisageons de mettre à jour et de démocratiser le traité EURATOM.
- Nous jouons un rôle moteur au sein de l'Alliance Nucléaire Européenne et deviendrons des membres à part entière plutôt que des observateurs.
- Le gouvernement poursuivra le développement de la coopération internationale en matière d'applications pacifiques de l'énergie nucléaire avec les pays intéressés. Cela renforcera l'échange d'expériences et le partage des connaissances.
- En ce qui concerne les SMR, nous préconisons l'introduction d'un certificat type au niveau européen et le raccourcissement des procédures d'autorisation.
- Le gouvernement envisage d'établir, en partenariat avec des acteurs nucléaires et des pôles industriels, un plan concret de soutien au développement, à la construction et à la mise en service du premier SMR en Belgique.

OFFSHORE

- L'énergie offshore constitue une part importante du bouquet énergétique actuel et futur. Avec les Régions, nous menons donc une politique ambitieuse pour augmenter sa part en accordant une attention particulière aux opportunités au-delà de nos eaux territoriales.

- Nous mettons en œuvre les accords conclus autour de la zone Princesse Elisabeth et évaluons les résultats de l'appel d'offres pour le lot1.
- Nous ajusterons les conditions pour les lots 2 et 3 si les réactions du marché indiquent que cela pourrait conduire à de meilleurs résultats. Nous allongeons le délai de construction des parcs éoliens à 5 ans. Nous analyserons également à ce moment-là si certains paramètres ont augmenté les coûts par rapport aux pays voisins.
- Un cadre politique est élaboré en vue du potentiel de *repowering* de la zone offshore existante.
- Compte tenu de l'importance de l'interconnexion et d'une alimentation électrique suffisante, nous poursuivons la coopération avec des pays de la mer du Nord en vue d'établir un réseau en mer du Nord.
- En collaboration avec les Régions, nous facilitons une capacité de connexion suffisante pour acheminer le flux d'énergie de l'offshore vers notre population et nos entreprises (Ventilus et Boucle du Hainaut).
- Le gouvernement prendra une décision d'ici la fin mars 2025 concernant l'avenir de l'île énergétique, sur la base de la récente annonce d'ELIA concernant ses considérations sur l'attribution (ou non) des contrats liés à l'infrastructure DC et l'examen de pistes alternatives, notamment l'attribution de l'infrastructure DC après un refroidissement du marché, la connexion de l'île en AC, ainsi que l'étude d'une connexion directe avec Nautilus.

FLEXIBILITÉ ET INTERCONNEXION

- Le gouvernement veillera à développer des formes de flexibilité permettant de concilier l'énergie nucléaire et les sources renouvelables. Sans compromettre la sûreté nucléaire, nous renforcerons la flexibilité du nucléaire grâce à la modulation ou nous examinerons sa complémentarité avec les électrolyseurs.
- Nous maximisons les forces du marché, en favorisant le développement de la gestion de la demande des technologies de gestion décentralisées et des autres innovations technologiques. Le gouvernement étudie l'activation maximale de leviers relevant de sa compétence pour le stockage et la gestion de la demande des grandes infrastructures ainsi que la mise en place des mesures d'urgence afin de réduire la demande en cas de crise énergétique.
- Le gouvernement élaborera avec les Régions un accord de coopération pour la flexibilité de la demande dans le but de contribuer au développement d'un cadre réglementaire robuste et stable. En attendant que cet accord de coopération soit conclu, le gouvernement chargera Elia et la CREG de mener, en concertation avec les réseaux de distribution (GRD) et les régulateurs régionaux et dans les limites de leurs compétences respectives, une politique visant la fixation d'un prix de l'électricité simple, lisible et fondé sur autant de composantes variables que possible, afin de favoriser une consommation flexible.
- Nous examinons également la possibilité d'enregistrer la quantité d'électricité utilisée pour recharger les voitures électriques afin qu'elle puisse contribuer à la réalisation de nos objectifs climatiques européens.
- En ce qui concerne le CRM, le gouvernement fédéral poursuit la garantie actuelle qu'il n'entraînera pas de coûts supplémentaires sur les factures d'électricité. Nous examinons également la possibilité d'optimiser le CRM sur le plan administratif et logistique. Le gouvernement veille à ce qu'aucun coût supplémentaire de la politique fédérale ne vienne s'ajouter aux factures d'électricité des ménages et des entreprises.
- Les interconnexions, au sens large du terme, sont un élément essentiel de notre vision énergétique (électricité, CO2, hydrogène, ...). Le gouvernement fédéral plaidera pour une politique européenne favorisant des effets de levier en matière de financement et des soutiens publics aux réseaux de transport et aux interconnexions, afin de renforcer la sécurité d'approvisionnement en Belgique.
- Les gestionnaires de réseaux de transport et les infrastructures associées au transport d'énergie sont des actifs stratégiques et doivent rester ancrés. Le ministre compétent est chargé d'étudier la situation et de formuler des recommandations au gouvernement afin d'assurer cet ancrage et de garantir que les gestionnaires puissent remplir durablement leurs fonctions stratégiques, notamment en veillant à un actionnariat de soutien stable et de capacités de financement pérennes.

- Le gouvernement poursuivra l'implémentation et l'évaluation de la politique de protection des infrastructures critiques dans le secteur de l'énergie.

ABORDABILITÉ

- Pour préserver la compétitivité de nos entreprises, la norme énergétique est renforcée par des mesures appropriées sans porter préjudice aux autres utilisateurs du réseau et dans le respect des limites budgétaires. En outre, nous faisons en sorte d'améliorer la prévoyance du benchmarking.
- Le taux d'accises sur l'électricité pour nos entreprises sera ainsi abaissé au minimum européen.
- Nous abaissons les tarifs du réseau de transport de l'électricité au niveau de ceux de nos pays voisins pour les industries à forte consommation d'énergie.
- Nous étudions avec les Régions comment lier ce soutien supplémentaire à un effort équivalent de décarbonation et de plus grande efficacité énergétique des entreprises afin de récompenser celles qui effectuent cette transition.
- Le gouvernement est conscient du basculement entre les différents vecteurs énergétiques nécessaire à la transition énergétique. C'est pourquoi il est essentiel de prévoir une marge de manœuvre suffisante afin de garantir une facture énergétique abordable, tant pour les citoyens que pour les entreprises.
- Le gouvernement étoffera le monitoring des prix sur tous les vecteurs énergétiques au regard des impacts sur la compétitivité et sur le budget des ménages. Le monitoring inclura tous les facteurs pouvant impacter le prix de la facture pour le consommateur. Tout déséquilibre qui serait néfaste pour la compétitivité ou amplifierait le risque de précarité des ménages doit être porté à l'attention du gouvernement qui prendra les mesures nécessaires. De même, les interventions visant à transférer des charges d'un vecteur à l'autre doivent être analysées à l'aune des impacts sur les prix, de la compétitivité et de la cohésion sociale.
- Le gouvernement chargera la CREG, en collaboration avec les institutions compétentes, d'étendre ses analyses sur les prix de l'énergie, aux autres grands marchés d'exportation qui sont en concurrence directe avec l'économie belge. Le gouvernement se basera sur ces analyses, plus particulièrement sur celles de la CREG, pour motiver ses décisions en matière de gestion des tarifs d'énergie standards (sur tous les vecteurs énergétiques). La transition énergétique sera guidée par une vision précise de l'impact sur les acteurs économiques.
- Nous envisageons la réforme budgétairement neutre du tarif social de l'énergie et les interventions du Fonds social de chauffage vers une intervention forfaitaire plus transparente, basée sur les revenus et le patrimoine, et neutre sur le plan technologique. Nous veillons à éviter tout effet secondaire lié à la distinction entre actifs / inactifs. Afin de traiter de manière structurelle le montant de la facture énergétique de ce groupe en l'aidant à réduire sa consommation, nous explorons les possibilités de coopération avec les Régions, dans le respect des compétences de chacun.

FACTURE D'ÉNERGIE TRANSPARENTE

- Nous souhaitons que des efforts supplémentaires soient entrepris en coopération avec les Régions pour rendre les factures d'énergie plus lisibles de sorte que les consommateurs puissent voir combien ils paient pour leur consommation avec leur fournisseur actuel afin de faciliter la comparaison des prix de l'énergie et le changement de fournisseur s'ils le souhaitent. Le contenu des fiches tarifaires sera uniformisé pour faciliter la comparaison des prix de l'énergie et le changement de fournisseur.
- Les factures d'énergie doivent devenir plus transparentes et facilement comparables. À cette fin, un cadre réglementaire doit être établi et suivi par la CREG. Les fournisseurs seront tenus de proposer un contrat standard (sans services additionnels).
- Nous exigeons que les fournisseurs d'énergie fassent une proposition d'ajustement à la baisse des acomptes facturés aux consommateurs bénéficiant d'un contrat d'énergie variable en cas de baisse substantielle du prix de l'énergie applicable.

- Nous prenons des mesures pour mieux protéger les particuliers, mais aussi les PME contre les factures d'énergie élevées lorsque les fournisseurs d'énergie calculent et modifient le montant des acomptes.
- En plus de leurs contrats variables, les fournisseurs doivent également proposer un modèle de contrat prédéfini disponible auprès de chaque fournisseur.
- Les consommateurs équipés d'un compteur numérique qui optent pour un relevé annuel doivent automatiquement, moyennant leur accord, pouvoir bénéficier du système d'acomptes le plus optimal en transmettant des informations de consommation actualisées.
- Nous portons le délai de prescription des factures d'énergie à deux ans, en concertation avec les Régions sur la mise à disposition des données de mesure.

BIOCARBURANTS

- Nous garantissons un cadre solide de certification et de vérification pour les biocarburants avancés et durables, nous introduisons des mesures antifraudes et interdisons les matières premières présentant un risque élevé de changement indirect d'affectation des terres.
- Dans la mesure du possible, l'électrification est la priorité. Outre nos efforts en matière de transition vers l'électrification, l'autorité fédérale appliquera, en concertation avec les Régions, l'obligation de mélange de biocarburants durable de 2ème et de 3ème génération dans le cadre des règles imposées par l'Europe afin que ces secteurs, entres autres, puissent également réduire leurs émissions de carbone. Le gouvernement facilitera l'émergence de toutes les solutions innovantes qui visent à la décarbonation des molécules (biogaz, e-fuels, etc.).

HYDROGÈNE

- La Belgique se présente résolument comme un hub pour le transport de nouveaux vecteurs énergétiques tels que l'hydrogène et ses dérivés. Le gouvernement veillera à ce qu'une égalité de traitement envers tous les acteurs économiques soit garantie dans le secteur du transport pourvu qu'ils s'inscrivent dans une perspective d'une société bas-carbone. Le gouvernement favorisera toutes les formes de production d'hydrogène bas-carbone.
- Dans le cadre du monitoring des prix de l'énergie, le gouvernement objectivera les soutiens existants dans les pays voisins en faveur des réseaux hydrogènes, afin de clarifier l'impact des coûts sur la compétitivité des entreprises belges.
- Le gouvernement objectivera, avec les Régions, la définition de «grandes infrastructures de stockage» pour les différents vecteurs énergétiques concernés.
- L'autorité fédérale, en collaboration avec les Régions, met en place l'infrastructure d'hydrogène nécessaire pour assurer son approvisionnement et son rôle dans le réseau d'hydrogène.
- Chaque pas vers un bénéfice écologique est un pas dans la bonne direction. C'est pourquoi nous demandons à l'Union européenne d'ajuster l'objectif (RFNBO) afin que l'hydrogène utilisé ne soit pas exclusivement de l'hydrogène vert, permettant ainsi de renforcer la durabilité de notre industrie. Nous excluons néanmoins l'hydrogène le plus polluant pour atteindre cet objectif.
- Dans le but de démarrer une chaîne de l'hydrogène à grande échelle dans le cadre d'une politique énergétique globale, la directive européenne RED III sera mise en œuvre. En plus de la contribution de toutes les sources d'énergie renouvelables prévue dans RED III, une forte obligation d'incitation (sous mandat) pour l'utilisation de l'hydrogène RFNBO comme produit intermédiaire (voie de raffinage) sera prévue sans restriction. Cela contribuera au verdissement de la mobilité avec les carburants et le chauffage au fioul.

EXPERTISE NUCLÉAIRE

- Nos recherches et nos innovations dans le domaine nucléaire bénéficient d'une renommée mondiale. Le gouvernement a l'ambition de maintenir notre expertise nucléaire et donc d'accroître le développement de solutions qui permettent à cette filière d'innover et d'inscrire la Belgique dans l'économie circulaire et l'autonomie stratégique ouverte.
- Le gouvernement continuera à soutenir le CEN dans ses domaines de recherche.
- Le gouvernement suit les recherches sur la transmutation des combustibles usés, ainsi que les acquis développés jusqu'à présent dans le projet Myrrha. Il partagera ces éléments au niveau européen et international.
- Les projets de recherche sur la qualification des matériaux pour les réacteurs à fusion, la production de radio-isotopes médicaux, le démantèlement et la recherche fondamentale en physique nucléaire seront poursuivis en coopération avec les universités, les centres de recherche et les organisations sœurs du CEN.
- Le gouvernement continuera de soutenir la recherche en matière de radioisotopes médicaux, de médicaments ciblés, de lutte avancée contre le cancer grâce aux produits radiopharmaceutiques ainsi que le développement de l'infrastructure nécessaire.
- Le gouvernement soutiendra les investissements et les dépenses de sûreté et de sécurité nucléaire des infrastructures nucléaires de l'IRE et du CEN.
- Le gouvernement poursuivra le financement du projet RECUMO développé par l'IRE et le CEN dans le respect des décisions et des engagements pris antérieurement et luttera pour l'autonomie au niveau belge.
- Dans le cadre du développement des réacteurs de 4ème génération, plus sûrs et durables, diminuant les déchets et utilisant beaucoup mieux le combustible, le gouvernement investira encouragera la recherche sur les SMR, le traitement des déchets et l'utilisation du MOX.
- Le gouvernement soutiendra, dans ce cadre, la création d'un consortium international visant la construction d'un réacteur SMR de démonstration en Belgique.
- Le gouvernement évaluera et soutiendra la mise en place d'un partenariat visant à mobiliser les ressources financières nécessaires pour la phase suivante.
- Les synergies, les complémentarités, et les couplages entre le projet MYRRHA et le projet de SMR du CEN seront évalués, priorisés, puis réalisés. Sur la base des résultats et des évaluations prévues, dont ceux de l'ASBL Myrrha, et de l'évaluation du financement international, le gouvernement prendra des décisions concernant les suites à donner au projet MYRRHA.

GESTION DES DÉCHETS

- Le gouvernement créera ainsi un rendement économique pérenne pour la Belgique et ses partenaires tout en garantissant un accès privilégié et prioritaire à la technologie, et créera le socle de compétences nécessaire pour gérer la génération IV sur le très long terme.
- Le gouvernement poursuivra la mise en œuvre de la politique nationale relative à la gestion à long terme des déchets radioactifs de haute activité et/ou de longue durée de vie. Il veillera à ce que la population soit correctement informée de ces travaux.
- Le gouvernement poursuivra l'implémentation des principes pollueur-payeur, d'égalité et d'équité intergénérationnelle dans l'établissement des dispositions légales et réglementaires relatives aux déchets radioactifs.
- Le gouvernement précisera, complétera et coordonnera les rôles et responsabilités de l'ONDRAF, de la CPN, l'AFCN et d'Hedera. Avant d'opérationnaliser Hedera, une évaluation sera faite de la structure prévue d'Hedera en fonction des activités prévues. Dans tous les cas, les moyens prévus pour la gestion des déchets des centrales nucléaires doivent rester disponibles à cet effet.
- Il fixera le montant maximal légal de la responsabilité civile pour l'installation de stockage en surface des déchets de faible

activité et/ou de courte durée de vie.

- Le gouvernement évaluera et prendra les mesures pour répondre aux recommandations issues du 5e Inventaire des Passifs Nucléaires.
- Le gouvernement fixera les règles générales pour l'établissement des critères d'acceptation pour déchets radioactifs et précisera les modalités du système d'acceptation des déchets radioactifs.
- Nous assurerons le financement de l'ONDRAF pour l'assainissement et le démantèlement des passifs nucléaires à charge de l'État belge (BP1/BP2, SCK CEN et IRE), ainsi que pour la gestion des déchets nucléaires historiques et futurs qui en résultent.
- Le gouvernement évaluera la tarification mise en place par l'ONDRAF pour la gestion des déchets nucléaires qui ne sont pas issus de la production d'électricité via l'énergie nucléaire et envisagera si une révision de celle-ci s'avère nécessaire, conformément au principe de pollueur-payeur.

CLIMAT ET ENVIRONNEMENT

Nous faisons face à un défi climatique mondial. Nous devons agir maintenant pour lutter contre le changement climatique et la perte de la biodiversité. Ces défis nécessitent l'approche la plus globale possible, la transition s'effectuant dans le cadre d'une croissance économiquement durable. Nous confirmons les engagements pris dans le cadre de l'accord de Paris, de l'accord de Montréal sur la biodiversité, du Green Deal et des objectifs européens en matière de climat et d'énergie que la Belgique a approuvés et mettons en œuvre une politique visant à atteindre ces objectifs. Nous relevons le défi de créer de nouveaux emplois dans nos industries. Une politique climatique ambitieuse s'harmonise d'autant mieux avec une politique de croissance économique et industrielle ambitieuse.

Outre la réduction des émissions de gaz à effet de serre, nous devons évoluer vers une société neutre sur le plan climatique, adaptée et préparée aux conséquences du changement climatique (adaptation climatique).

Le changement climatique concerne tout le monde : les citoyens, les entreprises et les pouvoirs publics, du niveau local au niveau mondial. Relever ce défi signifie l'intégrer autant que possible dans l'ensemble des politiques publiques. En l'espèce, nous adopterons une approche plus incitative que punitive. Celle-ci doit reposer sur des bases scientifiques solides et une vision réaliste qui doit conduire à une décarbonation de notre économie, à moins de dépendance énergétique et à une optimisation de nos consommations, y compris des matières premières.

Le changement climatique représente un défi mais offre en même temps de nombreuses opportunités, notamment en matière de santé publique, d'autonomie stratégique ouverte, de développement technologique, d'innovation, de soutien de la compétitivité et de développement de PME. Si nous l'abordons intelligemment, la transition durable renforcera notre bien-être et notre prospérité.

Le contexte budgétaire et les capacités de nos citoyens et de nos entreprises déterminent comment nous pouvons réaliser nos ambitions. La transition climatique exigera beaucoup de notre société ; nous devons donc nous assurer que notre société reste prospère et retrouve sa compétitivité pour poursuivre nos ambitions climatiques.

Il est donc d'autant plus important que les différents niveaux de pouvoir soient sur la même longueur d'onde.

Pour parvenir à une vision étayée et intégrée et soutenir les différents niveaux politiques, nous étudions comment renforcer les organes décisionnels interfédéraux existants (CONCERE et CNC) pour la coordination de la politique climatique. La vision climatique commune à court, moyen et long terme, incluse dans le PNEC, constitue un équilibre sain entre l'ambition et la prévoyance d'une part et le pragmatisme et la capacité économique d'autre part.

Parallèlement, nous maximisons les synergies et les connexions entre les structures et les centres de connaissances existants et les rationalisons afin d'éviter les doubles emplois (p.e. Centre Belge du climat, CERAC, ...).

Pour protéger notre environnement immédiat et la biodiversité, nous mettons en œuvre, en collaboration avec les Régions, une politique coordonnée où elles se complètent.

L'autorité fédérale mènera également une politique suffisamment souple pour permettre l'innovation et fournira des orientations dans ce cadre.

AMBITIONS

- Le gouvernement fédéral adhère aux objectifs fixés dans le cadre du Green Deal. Lors de sa mise en œuvre, il sera davantage tenu compte des contraintes budgétaires, des choix technologiques disponibles et des impacts socioéconomiques pour les citoyens et les entreprises ainsi que de la compétitivité de notre économie. Le gouvernement plaidera au niveau européen en faveur d'un complément au Green Deal avec un Pacte de Compétitivité qui garantirait plus de croissance économique, moins de réglementation, plus d'innovation et une croissance de l'emploi en Europe.

- Concrètement, cela signifie que nous adaptons nos actions à la poursuite des objectifs de neutralité climatique d'ici à 2050 et de réduction de 55% des émissions européennes de gaz à effet de serre d'ici à 2030 par rapport à 1990.
- L'autorité fédérale se réunit avec les Régions pour discuter de la répartition des bénéfices (recettes des systèmes ETS, CBAM et fonds social pour le climat), des charges (effort climatique) et d'une éventuelle responsabilisation en vue de parvenir à un accord dans les meilleurs délais possibles. Les clés de répartition des recettes produites par les systèmes ETS, CBAM et fonds social pour le climat sont déterminées en tenant compte de la spécificité de chaque mécanisme. Ces recettes seront exclusivement affectées au financement de mesures visant à lutter contre le changement climatique et à la compensation des efforts consentis par les citoyens et les entreprises à cet égard.
- La politique climatique belge sera poursuivie en vue de réduire les émissions mondiales de gaz à effet de serre, en essayant d'éviter les fuites de carbone.

GOUVERNANCE

- La coopération et la concertation régulière entre tous les niveaux politiques revêtent un caractère essentiel. Le gouvernement fédéral travaillera donc avec les Régions dans le cadre des structures de concertation interfédérales afin de mettre en œuvre une politique climatique ambitieuse, cohérente, pragmatique et transversale basée sur une vision uniforme pour le court, moyen et long terme.
- L'autorité fédérale étudie, en collaboration avec les Régions, comment optimiser les structures de consultation CONCERE et CNC.
- Puisque nous souhaitons concrétiser le calendrier fixé pour la transition durable, nous utiliserons nos ressources disponibles de la manière la plus efficace possible. Nous réorganisons les centres de connaissances fédéraux existants impliqués dans la recherche climatique sous une même coupole et assurons une coordination maximale avec l'administration. Il faut une administration capable de piloter la transition sur la base d'études fondées.
- Le Plan national énergie-climat 2030 sera réexaminé au regard des remarques de la Commission européenne et du présent accord de gouvernement, en tenant compte de la réalité économique, de la compétitivité de nos entreprises, des objectifs européens et du pouvoir d'achat de nos citoyens. L'autorité fédérale saisira cette occasion pour mettre tout le monde autour de la table dans la structure de concertation existante afin d'aboutir à un plan plus cohérent.
- Au cours de la prochaine législature, nous entamerons par ailleurs, avec les Régions, l'élaboration du Plan national énergie-climat 2031-2040 ainsi que des accords y afférents concernant la répartition des objectifs et des ressources.
- Nous prenons des mesures pour mobiliser l'épargne en faveur de projets liés à la transition durable. Nous mettons en œuvre une stratégie de financement durable.

EUROPE

- Nous demandons à l'Europe que lors de futures discussions sur les objectifs climatiques et énergétiques au niveau européen, elle s'appuie sur des analyses d'impact approfondies (par État membre ou une analyse des efforts climatiques de nos principaux blocs commerciaux) pour parvenir à des objectifs étayés scientifiquement et prenant en compte les objectifs de l'Accord de Paris et l'efficacité-coûts pour les atteindre.
- Au niveau européen, une attention plus grande doit être accordée à la compétitivité de nos entreprises dans le cadre du Green Deal. Nous plaçons donc pour un *(Industrial) Competitiveness Deal* complémentaire, c'est-à-dire un pacte de compétitivité pour toutes les entreprises actives dans l'industrie et les services et qui sont de plus en plus confrontées à la concurrence internationale.
- L'autorité fédérale demande à l'Europe d'ouvrir le champ des possibles en matière de choix et de développement technologiques s'ils s'inscrivent dans la transition durable et pauvre en carbone. En outre, il appartient à l'Europe de

défendre ses intérêts sur le plan international, principalement en ce qui concerne nos économies et nos entreprises, en particulier les PME.

- Le gouvernement entend développer une politique d'investissement tournée vers l'avenir avec les acteurs du marché concernés pour relever les défis sociaux auxquels il est confronté, tels que le changement climatique, la numérisation et les défis géopolitiques. Le rapport Draghi présente des pistes possibles pour soutenir davantage les investissements, en particulier l'achèvement de l'union des marchés des capitaux, une réforme prospective du budget de l'UE et la stimulation des investissements communs. Il est bien entendu que tous ces plans s'inscrivent dans l'objectif général de réduire la charge administrative pour les citoyens et les entrepreneurs.

RÉDUCTION DES ÉMISSIONS

LES AUTORITÉS MONTRENT L'EXEMPLE

- Nous plaidons, au niveau international, pour une approche plus neutre sur le plan climatique en matière de concertation. Cette approche se veut plus efficace, plus économique et plus numérique dans un souci de protection du climat. En outre, l'autorité fédérale, en collaboration avec les Régions, étudie les moyens de limiter l'impact climatique des conférences internationales annuelles ainsi que celui de la délégation qui y participe.
- L'autorité fédérale montre l'exemple et rattrape son retard en rendant **son patrimoine immobilier, sa flotte de véhicules et sa politique d'achat** plus durable pour contribuer à la neutralité climatique européenne d'ici à 2050.

BÂTIMENTS

- Pour soutenir une politique de rénovation forte dans les Régions, il est essentiel que les projets exécutés par des professionnels puissent également être commercialisés au taux de **TVA réduit de 6% pour démolition et reconstruction**. C'est la raison pour laquelle nous menons une politique très claire, sans exception, et dans le cadre de laquelle la démolition et la reconstruction bénéficient d'un taux de TVA à 6 % s'appliquant à tous.
- Le processus décisionnel des ACP pour les immeubles d'appartements en copropriété forcée sera modifié pour passer à une **majorité simple pour les interventions énergétiques**. Cela permettra de supprimer les freins à la rénovation énergétique et à l'installation d'énergies renouvelables, telles que les panneaux solaires et le placement de bornes de recharge.
- En outre, l'autorité fédérale encourage les ACP à concevoir un plan d'investissements pluriannuel pour les investissements liés au climat afin que les propriétaires puissent mieux évaluer les investissements prévus.
- L'autorité fédérale étudie les moyens d'améliorer les possibilités pour les ACP de contracter des prêts pour des rénovations énergétiques auprès d'institutions financières.

INDUSTRIE

- Pour soutenir nos entreprises, nous relèverons la **déduction pour investissement** et l'élargirons à tous les investissements qui donnent une impulsion à la transition énergétique et climatique. Nous continuons à soutenir ces incitants à l'innovation, car nous pensons que l'innovation et le progrès technologique sont des éléments fondamentaux de la solution, tout comme la flexibilité, l'efficacité énergétique et tous les investissements qui contribuent à réduire les émissions de gaz à effet de serre (dont le CCUS).
- Nous examinons également les domaines dans lesquels les réglementations constituent encore un obstacle à l'innovation et nous nous efforçons de les lever sans compromettre les exigences de qualité et de sécurité. À cette fin, nous collaborons avec l'industrie et les Régions.
- Le soutien fédéral à l'innovation, à la recherche et au développement est coordonné de manière optimale en concertation

avec les Régions. L'autorité fédérale étudie la mise en place d'une fiscalité environnementale incitative en lien avec les normes de produits et les politiques des Régions (politique des déchets et économie circulaire).

- Pour améliorer la compétitivité des entreprises et du marché intérieur européen et tout en assurant des conditions de concurrence équitables à nos entreprises dans le cadre de la lutte contre le changement climatique, nous préconisons une amélioration du CBAM au niveau européen, par exemple son élargissement, tout en veillant à mieux soutenir les secteurs tournés vers l'exportation. Par ailleurs, nous étudions également, en collaboration avec les Régions, les bonnes pratiques mises en place à l'étranger en matière de réglementations sur le coût du système ETS.

MOBILITÉ

- Les voitures électriques contribuent non seulement à la transition durable dans le cadre de la lutte contre le changement climatique, mais elles peuvent également apporter une flexibilité supplémentaire au sein du réseau électrique. Dans le cadre de la poursuite de l'autonomie de l'Union européenne, nous garantissons la neutralité technologique et envisageons non seulement le développement futur des véhicules électriques, mais également d'autres solutions, telles que l'hydrogène, les carburants synthétiques, etc.

ADAPTATION AU CLIMAT

- L'autorité fédérale, en collaboration avec les Régions, identifie les domaines nécessitant des efforts supplémentaires en matière d'adaptation au climat. Un plan d'action interfédéral sur les conditions météorologiques extrêmes sera ainsi élaboré. Des efforts sont également déployés pour sensibiliser la population au changement climatique.
- En cas de conditions météorologiques extrêmes, il est important que la gestion de crise soit pleinement opérationnelle. Le système BEAlert fera l'objet d'une évaluation et sera amélioré si nécessaire.
- Lors de vagues de chaleur prolongées, nous examinons la possibilité de mettre à disposition, en journée, des espaces frais climatisés dans les bâtiments administratifs fédéraux pendant la journée. Cette mesure vise en particulier à protéger les personnes les plus vulnérables de la société.
- En outre, dans le cadre de la gestion de crises liées à des catastrophes climatiques majeures, nous devons également mobiliser l'armée plus rapidement, tout en veillant à une intervention proportionnée à l'ampleur du problème.

ENVIRONNEMENT

- L'autorité fédérale met en œuvre une politique d'accompagnement de la politique des Régions en matière d'environnement. Dans le cadre de ses compétences, elle mène une politique environnementale pragmatique et ambitieuse en ligne avec les engagements européens et internationaux acceptés. En outre, nous veillons à ce que les services fédéraux soient conscients de la bonne coopération avec les services régionaux dans leur domaine, par exemple en matière de lutte contre la criminalité environnementale.
- Tenant compte des critiques relatives aux problèmes de transparence soulignés au sein de l'Autorité internationale des fonds marins (AIFM), la Belgique soutient les efforts visant à réformer sa structure et son fonctionnement pour parvenir à un cadre réglementaire transparent, responsable, inclusif et respectueux de l'environnement.
- Le gouvernement fédéral veillera à ce que les progrès scientifiques soient utilisés de manière responsable et traduits en solutions pratiques et durables pour l'environnement dans le respect de la compétitivité.
- Nous continuerons à prêter attention au lien entre environnement et santé et à mettre en œuvre le Plan national d'action environnement-santé. D'ici à 2029, nous préparons le NEHAP 4 en concertation avec les entités fédérées.
- Nous mettons en œuvre le plan fédéral de réduction des produits phytopharmaceutiques et le Plan de réduction fédéral pour des biocides plus sûrs. Après une évaluation approfondie menée par des experts indépendants, nous développerons un plan

successeur, en accord avec les normes européennes.

- Dans les limites de ses compétences et en concertation avec les Régions, l'autorité fédérale fera tout ce qui est en son pouvoir pour assurer la poursuite du développement de notre modèle de gestion des déchets.
- L'autorité fédérale et les Régions se concertent pour parvenir à une position commune afin d'exprimer leur vision de la législation internationale et européenne dans tous les forums pertinents liés à l'environnement.
- L'autorité fédérale adaptera la réglementation RGPD afin de permettre un échange fluide de données environnementales avec les administrations régionales et réciproquement.
- Dans le cadre de la transition durable, l'extraction (européenne) de matières premières essentielles, comme les métaux rares, représente une opportunité pour répondre à la demande croissante dans le contexte de l'augmentation du nombre de voitures électriques et de panneaux solaires. Nous développons une pratique qui vise à réduire les impacts environnementaux des activités d'extraction, le renforcement de la transparence environnementale et les pratiques commerciales responsables.

ÉCONOMIE CIRCULAIRE ET NORMES DE PRODUITS

- L'économie circulaire est une priorité pour ce gouvernement dans un monde où la demande en matières premières est croissante. En collaboration avec les Régions et tous les acteurs impliqués, nous souhaitons poursuivre nos efforts et être un leader dans le domaine de l'économie circulaire. Dans cette optique, le gouvernement développera une vision industrielle et économique réelle visant à soutenir l'économie circulaire à travers le développement de projets innovants, la promotion de nouveaux modèles économiques durables, l'harmonisation des réglementations et le soutien des services publics.
- Nous évaluerons la législation relative à la réparabilité afin de la rendre plus pratique pour les acteurs économiques et soutiendrons les initiatives visant à harmoniser les indices de réparabilité et de durabilité à l'ensemble des pays européens. La Belgique a adopté le cadre légal pour ces indices l'année dernière. La mise en œuvre doit être poursuivie et doit être pensée pour être la plus cohérente possible avec l'avancée des États membres.
- Nous souhaitons sensibiliser les consommateurs afin qu'ils prennent conscience des effets négatifs des nombreux retours et des livraisons infructueuses. Nous encourageons également les entreprises à rendre le transport pour les livraisons à domicile plus durable, à optimiser les livraisons et à utiliser au maximum les points de collecte et d'enlèvement. Nous demandons à l'Europe d'étudier comment éviter la destruction des marchandises retournées.
- Dans cette optique, l'autorité fédérale veille à ce que le Plan d'action fédéral pour une économie circulaire ait un plan successeur axé sur la facilitation et la stimulation de l'économie circulaire dans le cadre de compétences fédérales telles que la politique des produits, les normes, la fiscalité et la législation sur les marchés publics.
- L'autorité fédérale évaluera l'impact des alternatives aux plastiques sur l'environnement, la santé publique et les entreprises pour éviter que l'alternative n'ait un impact plus négatif sur l'environnement que le produit d'origine. L'évaluation pourra donner lieu à des actions en concertation avec le secteur.
- En collaboration avec les Régions, nous maximisons l'utilisation de nos propres matières premières sur notre territoire. Actuellement, trop de déchets sont encore exportés sans considération pour leur valeur économique. Pensons, par exemple, à l'amélioration de la traçabilité des anciens véhicules et à complexifier leur exportation illégale. À cette fin, nous adaptons la législation afin que les véhicules hors d'usage restent plus longtemps réparables.
- En collaboration avec les Régions, nous veillons à la mise en œuvre correcte de la réglementation européenne sur les matières premières critiques (CRMA).
- Nous nous engageons également en faveur d'un modèle de-commerce plus efficace et durable, inscrit dans une vision élargie de l'économie circulaire. Nous veillons à ce que les produits retournés, tels que les textiles et l'électronique, ne soient plus simplement jetés, détruits ou se retrouvent sur le marché noir. L'autorité fédérale examine donc si des obstacles subsistent à cet égard sur le marché.

- En concertation avec les Régions, nous rendons les normes de produits suffisamment souples afin de maximiser la réutilisation des matières premières recyclées, tout en tenant compte de la qualité du produit final.
- Nous nous engageons à appliquer correctement la réglementation sur les produits et les substances afin que les produits interdits ne trouvent pas de port de transit en Belgique. À cette fin, l'autorité fédérale renforcera les contrôles sur les importations de produits contenant des substances interdites.
- Nous plaçons également la barre tout aussi haut pour les produits non européens. Nous veillons de manière plus stricte au respect des exigences de qualité européennes en matière de développement durable lors de l'entrée sur le marché intérieur européen. Pour encourager notre industrie circulaire, nous soutenons les Régions dans leur plaidoyer en faveur de critères de fin de vie des déchets à l'échelle de l'UE, de la classification des « déchets de batteries » et du règlement sur les transferts de déchets (*waste shipment regulation*) dans la catégorie d'interdiction d'exportation vers les pays non-membres de l'OCDE. La qualification des matières premières devrait également être examinée.

PFAS

- En ce qui concerne la protection de la santé publique, nous œuvrons pour l'abandon progressif de l'utilisation des PFAS à l'échelle européenne, en collaboration avec les Régions, et pour un cadre normatif européen similaire et une approche de la problématique des PFAS à l'échelle européenne.
- Nous soutenons le plaidoyer régional en faveur d'une approche européenne en ce qui concerne l'assainissement du passif historique à la suite des paramètres récents ou d'un cadre normatif.
- Le fonds sectoriel PFAS sera opérationnalisé et financé par le secteur à titre d'indemnisation des dégâts et des victimes de la pollution par les PFAS.

MER DU NORD

- Le gouvernement fédéral vise à assurer la restauration de 20% des zones marines d'ici à 2030.
- Lorsqu'il s'agit de notre cadre de vie, il faut également songer à la mer du Nord. Grâce au nouveau plan d'aménagement des espaces marins, nous veillons à maintenir un équilibre entre les différentes activités (transport, énergie, pêche en mer, etc.) et la biodiversité en protégeant les écosystèmes et tout en laissant suffisamment de place à l'innovation et à l'interconnexion.
- Dans le cadre du développement de la mer du Nord et des zones d'exploitation, des zones de protection et des zones commerciales, il est important de ne pas opposer les secteurs les uns aux autres et de ne pas en sacrifier un par rapport à l'autre. La délimitation des zones doit également s'attacher à délimiter correctement les activités économiques et à prendre en compte leur impact cumulatif.
- Afin de poursuivre le développement de l'aquaculture et des possibilités de pêche, nous étudions la possibilité de créer des zones AIC. Nous regroupons ensuite plusieurs fonctions (énergie, surveillance, sécurité, aquaculture), tout en recherchant l'utilisation la plus équitable de l'espace marin, en limitant au maximum les conflits avec d'autres utilisations et en préservant l'intégrité environnementale.
- En ce qui concerne Sterneneiland dans le port extérieur de Zeebrugge, nous collaborons avec le gouvernement flamand.
- Pour les zones Natura 2000 en mer du Nord et à proximité de la mer du Nord, nous étudions comment les objectifs fédéraux et régionaux peuvent se renforcer mutuellement. Nous concluons à cet effet un accord de coopération.
- L'accord de coopération relatif aux garde-côtes sera mis à jour.

BIEN-ÊTRE ANIMAL

- Dans le respect des compétences des Régions et de l'autorité fédérale, le gouvernement veillera à mobiliser et à sensibiliser

les services fédéraux à une bonne collaboration avec les services régionaux dans leur matière. Des collaborations fructueuses peuvent par exemple intervenir dans des matières comme le bien-être animal, la sécurité alimentaire, ainsi que l'application plus stricte des règles relatives à l'utilisation et à la vente des feux d'artifice illégaux.

- En ce qui concerne l'application et les poursuites, nous renforçons la politique régionale. Par exemple, à la demande des Régions, nous étudions les moyens d'accorder une plus grande priorité à la maltraitance des animaux dans la politique de poursuite. Nous sensibilisons le pouvoir judiciaire à l'efficacité des sanctions. Nous nous concentrons à cet effet principalement sur une meilleure formation de la police à la législation relative au bien-être animal.
- Dans le cadre de la législation fédérale sur la vente d'animaux vivants, nous autorisons le libre choix d'un vétérinaire lors de l'achat. En concertation avec le secteur, nous évaluons à terme si la période de garantie actuelle d'un an est suffisante et si le plafond de remboursement des frais vétérinaires dans ce contexte est suffisant.
- Nous évaluons les conditions en matière de sécurité alimentaire dans le but de créer des conditions de concurrence équitables pour tous les agriculteurs.

MOBILITÉ

La mobilité est importante pour chacun d'entre nous. Chaque jour, des personnes se rendent à l'école, au travail, au club de sport ou dans une association, et des marchandises sont transportées par train, par avion, par route ou par voie d'eau. La mobilité remplit donc une fonction nécessaire non seulement pour les écoliers, les travailleurs et la vie sociale de nombreuses personnes mais elle est également primordiale pour notre prospérité. Grâce à notre position centrale en Europe, nous représentons un carrefour essentiel pour le transport et le commerce internationaux.

Notre mobilité est de plus en plus perturbée. Nous sommes tous, collectivement, de plus en plus immobilisés. Les longs embouteillages ne sont pas seulement une source de stress pour les gens, ils causent aussi des dommages importants à notre économie, à notre environnement et au climat. Les usagers des transports publics sont également confrontés à de nombreux problèmes, tels que des taux de ponctualité médiocres et un nombre trop élevé d'annulations de trajets. En outre, les voyageurs et les accompagnateurs de train sont trop souvent victimes d'agressions de la part d'individus violents qui s'en tirent trop facilement. La sécurité routière, en particulier pour les usagers actifs, reste un défi majeur à relever.

Le gouvernement fédéral prendra donc les mesures nécessaires pour relever ces défis. Notre politique vise à prendre des mesures en faveur d'une mobilité neutre en carbone en soutenant notamment le transfert modal (*modal shift*). À cet égard, le renforcement de l'infrastructure ferroviaire tant au niveau du transport de passagers que du transport de marchandises, revêt une grande importance. Le transfert modal contribue non seulement à résoudre les problèmes de congestion, de pollution de l'air et la problématique du changement climatique mais il est également essentiel pour garantir notre prospérité. Nous sommes néanmoins opposés à une confrontation entre les différents modes de transport et encourageons à opter pour le moyen de transport qui correspond le mieux aux besoins des usagers. Dans le même temps, nous relevons le défi de renforcer la sécurité routière et de parvenir à une réduction significative du nombre de morts sur nos routes, avec pour objectif de réduire de moitié le nombre de morts sur les routes d'ici à 2030 et de parvenir à l'"objectif zéro", c'est-à-dire à zéro mort sur les routes d'ici à 2050.

Un opérateur compétitif, un environnement sûr et un plan de transport réaliste sont des conditions essentielles pour parvenir au transfert modal. Cela permettra d'offrir un service plus ponctuel et plus fiable.

CHEMINS DE FER

Les chemins de fer constituent l'épine dorsale de notre système de transport public et sont essentiels pour le transport de marchandises. Leur importance sociale, climatique et économique est incontestable. Les pouvoirs publics ont donc pour mission essentielle de garantir des transports de passagers et de marchandises performants. Le système actuel n'est pas toujours performant. En outre, la SNCB sera confrontée à une concurrence accrue au terme du contrat de gestion actuel, et ce dans un contexte de marché libéralisé. La SNCB doit s'y préparer. C'est pourquoi ce gouvernement mettra en œuvre les réformes nécessaires.

- Le train est un maillon essentiel dans un réseau de mobilité durable et efficace. Ce gouvernement s'engage à réduire l'empreinte écologique de notre mobilité en visant une augmentation significative du nombre d'usagers du train. Pour y parvenir, il est nécessaire d'améliorer la ponctualité, la fiabilité et la vitesse commerciale des trains. En l'occurrence, il s'agit de faire évoluer l'offre de la SNCB en fonction des besoins réels des voyageurs, de renforcer prioritairement les lignes à forte fréquentation et de limiter le nombre d'arrêts de train dans les gares à faible demande. Le train local reste important pour assurer l'accessibilité et la connexion des zones rurales avec les villes moyennes et grandes. Les arrêts seront adaptés aux évolutions de la demande effective et potentielle, avec la possibilité d'ouvrir de nouveaux arrêts là où se sont développées de grandes concentrations de nouveaux logements, et la possibilité de fermer d'anciens arrêts actuellement désertés par les usagers. Cet exercice prendra en compte le potentiel d'amélioration de la ponctualité, de la vitesse commerciale, des modes alternatifs de transport public et des réalités budgétaires. Nous étudions également l'application de ce modèle dans les horaires. De plus, les investissements dans les infrastructures, dans le respect de la répartition 60/40, seront désormais réalisés sur la base d'une analyse coût-bénéfice dans le cadre de

laquelle il est également tenu compte de l'importance économique du transport de marchandises par voie ferrée et du potentiel pour le transport de passagers. Toutefois, le passage vers ce nouveau modèle ne signifie en aucun cas que ce gouvernement supprimera ou fermera des lignes, ou fermera automatiquement des points d'arrêt.

Cela renforcera la confiance du public dans le train comme véritable alternative à la voiture. En effet, les chemins de fer sont l'épine dorsale des transports publics qui déplacent des masses de gens sur des lignes très fréquentées et sur de longues distances. Nous accordons une attention particulière au réseau péri-urbain dans les zones urbaines. Dans ce cadre, il est important de conclure des accords clairs avec les Régions pour une excellente coordination de l'offre de la SNCB avec celle de De Lijn, du TEC et de la STIB. Nous veillons donc à ce qu'il y ait de meilleures synergies entre les trams, les bus et les trains. L'ensemble des transports publics doit permettre aux habitants des zones rurales de continuer à pouvoir compter sur des transports publics de qualité pour se rendre à leur destination.

- Le gouvernement fédéral, en collaboration avec la SNCB et Infrabel, examine l'opportunité de passer à une offre cadencée, à l'instar de la Suisse, sur la base d'une étude en cours au sein du SPF Mobilité. Une bonne collaboration avec les régions est cruciale à cet égard. La finalité de toute réforme doit être mesurée à l'aune de la ponctualité, de la fiabilité, du confort, de l'impact régional, du nombre de passagers, de l'intermodalité et de l'utilisation efficace des ressources. La SNCB établira son plan de transport en collaboration avec les opérateurs de transports publics régionaux afin d'optimiser la coordination, l'ajustement opérationnel et le rapportage.
- Nous renforçons la transparence financière et administrative de la SNCB et d'Infrabel. L'exécution, la réalisation et le financement des missions de service public sont communiqués publiquement. Afin de souligner l'importance des investissements, un *reporting* financier sera mis en place. Celui-ci répartira les coûts et les recettes par ligne ferroviaire avec une distinction claire entre le transport de marchandises et de voyageurs. Le potentiel de voyageurs et de marchandises par ligne ferroviaire servira de ligne directrice pour déterminer les investissements prioritaires. Il n'est pas question de démanteler ou de fermer des lignes ferroviaires. Les rapports servent à aider le gouvernement, la SNCB et Infrabel à réaliser de nouveaux investissements efficaces, à élaborer le meilleur plan de transport possible et à moderniser les chemins de fer.
- Pour les parties du réseau ferroviaire utilisées exclusivement pour le transport de marchandises, nous étudions la possibilité d'une participation des entreprises concernées à l'entretien et au développement du réseau.
- Le gouvernement fédéral confirme le contrat de service public avec la SNCB, le contrat de performance d'Infrabel, ainsi que les plans d'investissements pluriannuels. Il exploitera au maximum les marges de manœuvre disponibles dans ces contrats pour les aligner sur les objectifs de l'accord de gouvernement. La vision ferroviaire sera également adaptée conformément à l'accord de gouvernement afin que les objectifs d'une augmentation de 30% des voyageurs, d'une ponctualité supérieure à 90%, de 50% de nouveaux trains et d'une réduction de 30% du nombre de trains supprimés puissent être atteints. Nous prévoyons les ressources et le personnel nécessaires à sa mise en œuvre.
- Nous assurons le service garanti sur l'ensemble du réseau.
- Nous prenons les mesures nécessaires à court terme en concertation avec les gouvernements régionaux pour introduire des produits combinés sous la forme d'un billet combiné ou d'un abonnement, qui peuvent ensuite être utilisés pour le train, le bus, le tram, ainsi que pour d'autres options de transport possibles. Les prestataires de service se mettent d'accord entre eux sur un tarif attractif.
- Afin de préparer les entreprises ferroviaires belges à un avenir où la flexibilité et l'adaptabilité seront cruciales, il est nécessaire de moderniser la politique du personnel. Le gouvernement prendra les mesures nécessaires à cet effet. Cette réforme respectera les droits acquis du personnel déjà en service.
- Le prochain gouvernement fédéral devra décider de la possible prolongation de l'attribution directe à la SNCB (*direct award*). Ce gouvernement prendra toutes les mesures nécessaires pour préparer à la fois la fin et la continuation de l'attribution directe.
- Nous autorisons Infrabel à développer des activités commerciales en lien étroit avec ses activités régulées. En l'occurrence, nous songeons à la production d'énergie pour recharger les bus électriques, fournir de l'électricité aux bâtiments environnants, etc. Ces activités restent accessoires et subordonnées au service public et ne doivent pas l'affecter négativement.

- Le gouvernement étudie la faisabilité de recourir à des trains autonomes qui pourraient représenter un avantage pour le réseau ferroviaire belge. Pour ce faire, il se base sur l'étude déjà commandée.
- Les trains diesel sont progressivement abandonnés au profit d'alternatives plus respectueuses de l'environnement telles que les trains sur batterie, si c'est possible et abordable, comme stipulé dans le plan d'entreprise de la SNCB.
- En collaboration avec les autorités locales, nous veillons à ce que les gares et les quartiers autour des gares soient dynamiques. Il faut trouver le plus rapidement possible de nouvelles affectations aux bâtiments de gare vides, afin de préserver le rôle social important de ce lieu de rencontre. En concertation avec les autorités locales, la SNCB élabore un plan pour transformer les bâtiments vides des gares en points de proximité. Cela implique de réfléchir ouvertement à la manière de garantir que les billets de train puissent encore être achetés physiquement même pendant la reconversion. Par exemple, des points trains pourraient être mis en place chez le marchand de journaux local ou dans le café en face de la gare.
- La SNCB doit communiquer plus clairement, certainement en cas d'incident, y compris en temps réel.
- La SNCB est invitée à aligner ses horaires sur les nouveaux calendriers scolaires et les jours fériés et à tenir compte des activités touristiques pendant les vacances scolaires.
- Le gouvernement fédéral, en étroite collaboration avec les opérateurs de télécommunications, s'engage à éliminer les zones blanches et grises pour les connexions internet tout au long des trajets. Cela permettra aux passagers de bénéficier d'une connexion internet et téléphonique stable pendant toute la durée du voyage en train.
- Pour mettre en œuvre le plan pluriannuel d'investissement, la SNCB continue de prévoir des possibilités de stationnement sécurisés pour les vélos et les voitures afin d'encourager le transport combiné. L'accessibilité financière joue un rôle important à cet égard. En outre, il faut poursuivre les efforts en vue d'augmenter le nombre de places pour les vélos dans les trains sans réduire le nombre de places assises. En concertation avec la SNCB, nous étudions les possibilités de supprimer le supplément vélo au moins pendant les heures creuses en vue de favoriser la mobilité combinée.
- Nous renforçons la collaboration entre la SNCB/Infrabel, les sociétés de transport régionales, les autorités locales et régionales, les bassins de mobilité, la police fédérale et les polices locales au niveau de la planification et de la gestion des abords des gares et des infrastructures. Par ailleurs, nous accordons une attention particulière à la sécurité dans les quartiers à proximité des gares, à la lutte contre les vols de câbles et contre la présence sur les voies, aux accidents aux passages à niveau et à la prévention des suicides.
- Infrabel et la SNCB sont conscientes de leur impact sur les autres modes de transport dans le cadre de leurs activités. Les accotements ferroviaires vacants sont mis à disposition pour la construction d'autoroutes cyclables. Lors de la fermeture de passages à niveau, il est obligatoire de consulter l'administration locale sauf en cas d'extrême urgence sur le plan de la sécurité. En l'espèce, il est important que des mesures d'accompagnement soient prévues. Une procédure d'appel doit également être possible pour toutes les parties prenantes contre la décision d'Infrabel de fermer un passage à niveau, à condition qu'elle ne mette pas en danger la sécurité ferroviaire ou routière.
- Le gouvernement harmonise la concertation sociale conformément aux dispositions déjà existantes pour d'autres entreprises publiques autonomes telles que Bpost et Proximus. »
- HR-Rail est une filiale commune de la SNCB et d'Infrabel, qui se charge des missions liées à la gestion du personnel pour les deux entreprises. Dans l'intervalle, Infrabel et la SNCB se sont développées individuellement, de sorte que les besoins des deux entreprises ne coïncident plus. Tant Infrabel que la SNCB ont développé leurs propres services du personnel. Certaines tâches sont donc exécutées en triple. Nous décidons donc d'un gel immédiat des recrutements auprès de HR-Rail et d'une rationalisation de la répartition des tâches entre les entreprises. Une modification de l'objet social de HR-Rail (loi de 26) s'impose afin que les compétences de sélection, de recrutement et de gestion du personnel soient transférées aux entités opérationnelles de la SNCB et d'Infrabel. Ceci vise une plus grande efficacité et une gestion fonctionnelle mieux adaptée aux besoins spécifiques des entités respectives. D'autres rationalisations ainsi que la question de l'employeur légal du personnel ferroviaire seront étudiées. Les droits acquis et les avantages sociaux ne seront pas affectés.
- La SNCB conserve sa liberté de tarification tout en respectant les corrections sociales. Nous rationalisons le nombre

d'exemptions de paiement ou de remises pour les adapter à la société moderne.

- La lutte contre les déplacements sans titre de transport est intensifiée.
- Au vu de l'augmentation importante du nombre de suicides sur le rail en 15 ans, le gouvernement prendra, en collaboration avec Infrabel et la SNCB, les mesures possibles pour prévenir les suicides. Parallèlement, il est nécessaire de mettre en place une procédure judiciaire plus fluide et moins chronophage pour traiter ces drames. Elle assurera une meilleure collaboration avec la police et les parquets pour accélérer le redémarrage des trains après un incident.
- En collaboration avec le ministre de l'Intérieur et de la Sécurité et les autorités locales, nous renforçons la sécurité dans et autour des gares ainsi que dans les transports publics. À cette fin, nous élaborons un plan d'action pour évaluer et combattre la criminalité, les délits et le sans-abrisme dans et autour des gares, en consultation avec toutes les autorités et tous les acteurs concernés. Nous renforçons des effectifs de sécurité. Nous prenons également des mesures préventives en déployant des contrôles de billets à l'intérieur des gares, tout en examinant la possibilité d'installer des barrières d'entrée dans les grandes gares. Toute personne causant des nuisances ou se livrant à des débordements sera traitée avec sévérité, avec des sanctions SAC pouvant aller jusqu'à l'interdiction de pouvoir embarquer. Enfin, nous veillons, en collaboration avec le ministre de la Sécurité, à ce que le personnel de sécurité soit également équipé de *bodycams* et que ce dispositif soit également disponible pour les accompagnateurs de train qui le souhaitent sur les lignes comptabilisant le plus d'incidents.
- Nous élaborons, en collaboration avec le ministre l'Intérieur et de la Sécurité un plan d'action global avec une vision à long terme pour assurer la sécurité dans et autour des grandes gares. Nous y intégrons des mesures visant à éviter que les problèmes ne se déplacent vers les gares périphériques.
- Les transports publics sont la propriété de tous et doivent être accessibles à tous. En particulier pour les personnes à mobilité réduite. Nous continuons donc à promouvoir l'accessibilité des transports publics (gares, quais, véhicules). En l'occurrence, nous donnons la priorité aux gares qui touchent le plus grand nombre de personnes à mobilité réduite. Nous analysons avec la SNCB dans quelles gares qui ne sont pas totalement accessibles de manière autonome, il serait possible et utile de réduire le délai de réservation.
- Nous encourageons la coopération européenne dans le domaine du transport ferroviaire afin de multiplier et d'améliorer les liaisons ferroviaires européennes, tant au niveau du transport de marchandises que de personnes. Nous plaidons donc en faveur d'une véritable stratégie européenne pour que le rail devienne une alternative à l'avion. Dans ce contexte, il est crucial que l'aéroport national soit mieux desservi par des connexions ferroviaires internationales. Nous nous engageons également à ce que des entreprises privées organisent des trains de nuit. Le gouvernement s'engage à lever tous les éventuels obstacles techniques et réglementaires au développement des trains de nuit, ainsi qu'au développement de la concurrence ou de nouvelles lignes sur les liaisons à grande vitesse. Nous tenons compte de l'impact sur le trafic ferroviaire national.
- Bruxelles est reconnue en tant que nœud de connexion international et d'interconnexion entre les différentes lignes ferroviaires. Le gouvernement examinera de quelle manière des investissements pourront être planifiés pour élargir la capacité de passage à travers la capitale.
- Le marché belge du transport international de voyageurs, libéralisé depuis de nombreuses années, est actuellement peu concurrentiel, de sorte que les consommateurs ne peuvent aujourd'hui bénéficier de la qualité de service et de la compétitivité tarifaire qu'ils sont en droit d'attendre. Cette situation nuit également à la compétitivité du transport ferroviaire par rapport aux autres moyens de transports (avion, bus, voitures). Une étude sera réalisée afin d'analyser les conditions pour créer une concurrence saine sur les axes internationaux et les mesures nécessaires identifiées seront mises en œuvre par le gouvernement.
- Une croissance significative du transport de marchandises et de voyageurs est attendue en Belgique au cours de la prochaine décennie. Nous visons à améliorer considérablement le transport ferroviaire de marchandises en vue de doubler son volume d'ici à 2030. Pour répondre aux besoins de capacité, un certain nombre de goulets d'étranglement sur le réseau doivent être éliminés. Le gouvernement réaffirme sa volonté de mener à bien les projets envisagés dans les programmes d'investissements pluriannuels et y consacre les moyens nécessaires. La capacité de transport de passagers et de marchandises pourra ainsi être augmentée là où c'est nécessaire, comme dans, autour et entre les quatre grandes villes AnGeLiC (Anvers, Gand, Liège et Charleroi), pour la connexion Nord-Midi à Bruxelles et l'accessibilité des ports pourra continuer à être garantie. Nous nous

efforçons également d'améliorer l'accès ferroviaire à nos ports maritimes, à nos aéroports et à nos terminaux intérieurs afin d'accroître le transport ferroviaire de marchandises.

- Le gouvernement se saisira du Plan Marchandises 2030, réalisé par les acteurs du fret ferroviaire, et des 26 actions recommandées en vue de faciliter le fret ferroviaire.
- Nous nous penchons sur la possibilité de simplifier l'accès à la profession (conducteurs de train...)
- Nous supprimons les obstacles réglementaires à un transport ferroviaire de marchandises efficace, et entre le rail et les (aéro)ports. Nous renforçons l'autorité de régulation des chemins de fer afin qu'elle puisse mettre en place des conditions de concurrence équitables. Le gouvernement donnera au régulateur ferroviaire les outils pour collecter les données nécessaires auprès des entreprises ferroviaires afin de fournir chaque année une vue d'ensemble claire et détaillée des développements dans le secteur, y compris le fret ferroviaire. Le gouvernement encourage les entreprises ferroviaires à adopter des politiques de données ouvertes.
- En collaboration avec Infrabel, nous assurons une politique ferroviaire adaptée aux ports, apportant ainsi un soutien maximal au transfert modal. En l'occurrence, Infrabel devra reconnaître les ports comme des installations de service majeur conformément au règlement européen 2017/2177.
- Nous réexaminons le soutien au transport de marchandises intérieur combiné et diffus. Nous veillons à ce que le budget actuel permette d'obtenir davantage de résultats en apportant un soutien plus ciblé.
- La SNCB est chargée de vendre au prix du marché ses terrains dans les zones portuaires dont elle n'a pas besoin pour ses propres activités aux entreprises portuaires.
- Le gouvernement fédéral soutiendra les initiatives en matière de liaisons ferroviaires visant à développer les activités des ports intérieurs dans le but de maximiser le potentiel de la navigation intérieure.
- Les négociations sur la réalisation du 3RX sont relancées tant au niveau politique en Belgique et avec les pays et régions voisins concernés, qu'au niveau des administrations.

NAVIGATION AÉRIENNE

- Le gouvernement fédéral met en place un groupe de travail, sous la direction d'un ministre par rôle linguistique et du Premier ministre, afin d'élaborer une loi visant à encadrer les procédures et les routes aériennes. Le groupe de travail sera composé d'experts internationaux de chacun des pays voisins et du Royaume-Uni, d'un représentant de chaque entité fédérée et d'un représentant de chaque parti au pouvoir. Les experts internationaux élaborent une proposition de loi sur le trafic aérien, qui sera soumise au gouvernement conjoint. Cette proposition doit tenir compte des nuisances sonores, de la santé publique, de l'activité économique et de l'emploi.
- Compte tenu de l'importance capitale de l'aéroport de Bruxelles-National pour notre économie, l'emploi et la connectivité de notre pays, le gouvernement soutiendra le développement économique de l'aéroport tout en tenant compte des conditions de vie des riverains et de tous les citoyens affectés par les nuisances sonores.
- Nous réduisons l'impact de l'aviation sur le climat en nous concentrant sur les alternatives à l'avion et sur la durabilité des carburants, notamment les carburants d'aviation durables (*sustainable aviation fuels* - SAF) et l'hydrogène. Nous étudions l'introduction d'une obligation de mélange de carburants durables. Nous voulons que les aéroports soient à l'avant-garde de la transition énergétique et de la neutralité carbone au niveau des infrastructures d'ici à 2030.
- Le gouvernement veille à prévoir suffisamment de personnel au sein de la police aéronautique afin de limiter les temps d'attentes aux contrôles aux frontières.
- Nous poursuivons le désenclavement de l'aéroport par le biais des transports publics, aussi pour ce qui concerne les nombreux travailleurs qui travaillent de nuit à l'aéroport ou les passagers qui souhaitent prendre un vol très tôt le matin.

SÉCURITÉ ROUTIÈRE

La sécurité routière est l'un des fers de lance de ce gouvernement. Chaque victime de la route est une victime de trop. Nous prenons des mesures fortes pour ramener à zéro le nombre de morts sur les routes d'ici à 2050.

- Le gouvernement s'engage fermement à mettre en place une stratégie globale et ambitieuse en matière de sécurité routière afin de garantir que les gens puissent partager la route en toute sécurité et que les récidivistes soient retirés de la circulation.
- Ce gouvernement préconise de s'attaquer sévèrement aux criminels de la route. Nous nous concentrons en l'occurrence sur les récidivistes de faits graves, et non sur le bon citoyen qui dépasse une fois de peu la limite de vitesse autorisée, raison pour laquelle nous veillons à une application légitime dans le cadre de laquelle une attention ciblée sur les données sera accordée aux heures et aux endroits risqués pour éviter les pièges et le caractère arbitraire.
- L'accent est mis sur le changement de comportement. Nous renforcerons le registre central de données afin de mieux identifier les récidivistes pour les infractions du 3ème et du 4ème degré, les excès de vitesse de plus de 20 km à l'heure, la conduite sans assurance, la conduite en état d'ivresse, la conduite sans permis, l'utilisation d'appareils électroniques au volant et d'autres infractions au code de la route. Nous veillons à ce que toutes les infractions de catégorie SAC 5 figurent également dans la banque de données. La banque de données Mercurius sera adaptée. Les informations seront mises à la disposition de la police et de la justice en temps réel.
- Sur la base de la banque de données des délinquants de la route récidivistes, les contrevenants seront automatiquement convoqués devant un tribunal de police s'ils ont commis trop d'infractions au cours des trois dernières années. Nous fixons le seuil de comparution devant le tribunal de police, en plus des sanctions qui existent déjà aujourd'hui, à huit excès de vitesse au cours des trois dernières années de plus de 20 km/h en agglomération, dans une zone 30, aux abords des écoles, ou en cas d'excès de vitesse de 30 km/h sur d'autres routes, ou en cas d'excès de vitesse de 40 km/h sur l'autoroute, à l'utilisation d'appareils électroniques au volant au moins à trois reprises au cours des trois dernières années, à une intoxication alcoolique à au moins deux reprises au cours des trois dernières années, ou une combinaison d'au moins cinq excès de vitesse comme indiqué précédemment avec au moins une infraction du troisième degré. Le conducteur reçoit un avertissement s'il est sur le point d'être convoqué. Il est ensuite possible d'effacer les quatre infractions les plus anciennes en suivant un cours de sécurité routière et en ne commettant plus d'infractions pendant au moins un an.
- Par analogie avec l'alcolock, le juge aura également la possibilité d'imposer un verrouillage du permis de conduire aux conducteurs qui perdent leur permis. Le gouvernement lancera à cet effet un projet-pilote. En outre, nous prenons des mesures plus strictes contre la consommation d'alcool et la consommation de drogues au volant. Nous augmentons le nombre de contrôles d'alcoolémie en examinant la possibilité d'effectuer un test d'alcoolémie lors de chaque contrôle routier, comme cela se fait en Suède. Nous mettons également en place une banque de données intégrée regroupant tous les contrôles d'alcoolémie à l'échelle nationale. Nous œuvrons également à l'amélioration des tests de dépistage de drogues.
- Les personnes qui sont interceptées pour la deuxième fois en trois ans pour conduite en état d'ivresse avec un taux d'alcoolémie supérieur à 0,8 pour mille se verront automatiquement imposer un alcolock par un juge, sauf si le juge en décide autrement sur la base d'une décision motivée. Les personnes sous l'influence de drogues perdent automatiquement leur permis de conduire pour un mois, sauf si le juge en décide autrement sur la base d'une décision motivée.
- Nous ne lutterons pas uniquement contre les excès de vitesse et la conduite en état d'ébriété. Nous nous focaliserons sur un éventail beaucoup plus large d'infractions routières. Le gouvernement fédéral réprimera également plus sévèrement la conduite sans permis, sans assurance et sans contrôle technique. Nous réduisons l'utilisation du téléphone portable au volant. Nous œuvrons pour des sanctions plus logiques pour les personnes titulaires d'un permis de conduire provisoire, afin que celles-ci correspondent aux sanctions pour les conducteurs débutants. Nous améliorons les procédures pour récupérer rapidement le permis de conduire au terme de la sanction. À cet effet, il est également important de ne pas imposer de tests médicaux ou psychologiques inutiles, afin d'éviter une surcharge de ces services.
- Nous introduirons l'infraction d'homicide routier, permettant de rappeler à la fois la gravité du comportement adopté sur la route et l'importance des conséquences de celui-ci. Nous veillerons à ce qu'elle soit strictement sanctionnée.
- Nous introduisons une réglementation univoque concernant la date d'entrée en vigueur d'une déchéance du droit de

conduire prononcée à titre de sanction par la police ou le tribunal correctionnel. Le permis de conduire doit être rendu dans un délai raisonnable.

- Nous nous engageons à mener des campagnes de prévention routière en concertation avec les Régions.
- Le gouvernement fédéral s'engage à utiliser le réseau de caméras ANPR et d'autres caméras de manière proportionnelle et efficace, avec une protection maximale de la vie privée. Ces caméras doivent par exemple pouvoir être utilisées pour signaler à la police les pirates de la route et les criminels de la route. Un cadre juridique, respectant toutes les règles applicables en matière de protection de la vie privée, doit permettre de détecter l'utilisation d'un téléphone au volant à l'aide d'un dispositif automatique et autonome.
- Nous supprimons les obstacles qui empêchent les autorités locales de prendre des mesures décisives contre les nuisances liées aux pots d'échappement, notamment à l'aide de radars sonores. Par ailleurs, nous interviendrons plus sévèrement contre les rodéos urbains.
- Nous préconisons un système carpass européen pour les véhicules d'occasion.
- Nous uniformisons la réglementation relative aux engins de déplacement motorisés en prenant le poids et la vitesse comme critères distinctifs. Il s'agit notamment d'assurer l'homologation et la limitation de la vitesse des trottinettes électriques et de mettre au point la réglementation relative aux *fatbikes*. Nous interdrons les trottinettes électriques les moins sûres, comme celles dont les roues sont trop petites et celles qui roulent manifestement trop vite. Le gouvernement étudie l'impact d'une éventuelle obligation de porter un casque sur l'utilisation et la sécurité des trottinettes électriques. Nous étudions également l'utilité d'une plaque d'immatriculation pour les engins de déplacement motorisés rapides en fonction de la sécurité routière.
- Nous procédons à l'évaluation du plan d'action pour la promotion du vélo « Be Cyclist » et veillerons à lui prévoir un successeur.
- Nous indexons les coûts des plaques d'immatriculation personnalisées).

AUTRES

- Nous développons un cadre juridique pour la navigation et les véhicules autonomes en concertation avec les Régions, donnant ainsi toutes ses chances à cette technologie.
- Le gouvernement fédéral encourage le retrofitting des véhicules à moteur à combustion vers un moteur électrique en supprimant les restrictions réglementaires.
- Nous veillons à la mise en œuvre correcte du traité Eucaris.
- Nous soutenons également la cellule drone de la DGTA afin de préserver la position de la Belgique dans le développement du marché des drones. En outre, nous soutenons l'acquisition d'infrastructures *dual use* dans le cadre de la surveillance et de la détection du trafic de drones au-dessus des infrastructures critiques. Nous modifions le cas échéant la réglementation relative au partage d'images dans le cadre des *S&S use cases*.
- Pour mettre fin à l'impunité en matière d'amendes, de redevances et de taxes, des voitures immatriculées à l'étranger, l'échange des données d'immatriculation des véhicules doit être assuré par la consultation directe et automatique et réciproque des registres centraux. À court terme, de nouveaux traités bilatéraux avec les pays voisins et d'autres États membres qui sont le plus fréquemment signalés en Belgique, seront élaborés. Parallèlement, une initiative est prise au niveau de l'Union européenne pour assurer cet échange de données relatives aux plaques d'immatriculation entre tous les États.

SANTÉ

Tout le monde doit pouvoir accéder à des soins de santé abordables, effectivement disponibles et d'excellente qualité. Ce gouvernement veille à ce que notre système de santé solidaire reste en mesure de répondre aux besoins non satisfaits et aux besoins nouveaux. Le contexte dans lequel cela doit se faire est connu : une population croissante, plus diversifiée et vieillissante, l'augmentation du nombre de personnes souffrant de maladies chroniques, l'apparition de problèmes de santé mentale graves. Le système de soins de santé en tant que tel est également sous pression. Le financement doit être suffisant pour répondre aux besoins et il convient de relever le défi visant à affecter les moyens disponibles de la façon la plus efficace possible. Il existe également des pénuries chroniques de personnel à de nombreux niveaux et nous sommes confrontés à une pénurie croissante de médicaments parfois vitaux. La fragmentation des compétences en matière de santé entre les différents niveaux de pouvoir nuit également à l'efficacité des politiques et les modèles d'organisation et de financement existants ne sont pas toujours orientés vers des soins efficaces, efficaces et de qualité.

Les choses doivent changer si nous voulons réaliser notre ambition.

Investir et réformer sur la base des objectifs de (soins de) santé

Le nouveau gouvernement fédéral aura donc pour principe directeur d'investir dans une solidarité efficace. C'est la raison pour laquelle des choix clairs sont effectués au préalable sur la base d'objectifs prioritaires en matière de politique de santé et de soins de santé. Dans le respect des compétences de chacun, ceux-ci sont alignés entre les entités fédérées et l'autorité fédérale.

Nous poursuivons ainsi le processus d'élaboration d'objectifs de santé communs entre l'État fédéral et les entités fédérées.

Les trois objectifs (prolonger l'espérance de vie en bonne santé ; réduire les inégalités en matière de santé ; assurer un environnement le plus sain possible) sont complétés et transposés en objectifs spécifiques en concertation large avec tous les acteurs concernés.

La nouvelle commission Objectifs soins de santé formulera en début de législature une proposition de nouveaux objectifs qui serviront de fil conducteur au cours de cette législature. Ces objectifs de soins de santé concrétisent au maximum l'approche *quintuple aim* et aident le Conseil général et tous les acteurs concernés à attribuer des moyens fédéraux existants et nouveaux. La concrétisation des objectifs formulés requiert des investissements en personnel de soins et des réformes de l'organisation des soins de santé avec une attention particulière pour le service au patient, l'efficacité et l'accès égal aux soins.

Soins intégrés

Notre système de soins de santé doit répondre aux besoins des patients et une attention particulière doit être accordée aux patients chroniques et aux personnes vulnérables. La promotion de modes de vie sains, la prévention et le dépistage précoce sont essentiels pour prévenir ou ralentir la progression des maladies chroniques. Comme cette compétence ressortit principalement aux entités fédérées, cela nécessite une coordination minutieuse, une collaboration intense entre tous les niveaux de pouvoir, pouvant aller jusqu'à des programmes totalement intégrés en vue d'exécuter le Plan interfédéral soins intégrés du 8 novembre 2023. Le cas échéant, une mise en œuvre spécifique de ce plan peut être envisagée pour tenir compte au maximum des besoins de chaque entité fédérée.

FINANCEMENT DES HÔPITAUX ET NOMENCLATURE

- Le financement des hôpitaux et la nomenclature des prestations médicales constituent deux éléments clés de notre système de soins de santé : ils conditionnent les revenus des prestataires de soins, les coûts à charge des patients, le financement des hôpitaux, ... Les mécanismes de financement actuels doivent être revus et réformés en profondeur dans le but
  - de renforcer la collaboration entre les hôpitaux et d'autres acteurs de soins de santé ;
  - d'encourager la qualité des soins plutôt que la quantité ;
  - d'assurer un financement plus transparent, juste et équitable pour toutes les personnes concernées ;
  - d'assurer la sécurité tarifaire et l'accessibilité financière pour les patients.

- Pour les hôpitaux, nous prévoyons un financement de base axé sur la pathologie, transparent et garantissant une marge de manœuvre financière suffisante pour organiser des soins de qualité. En outre, les hôpitaux recevront un budget important basé sur le « *pay for performance* », qui encourage l'amélioration des soins et de la qualité. Le financement tiendra également suffisamment compte des caractéristiques sociales de la population et un budget d'innovation sera également prévu, à partir duquel des fonds pourront être alloués à des investissements novateurs. Les suppléments sont limités dans tous les secteurs. Pour les prestataires de soins, cette réforme est mise en œuvre en lien avec la réforme de la nomenclature, selon laquelle la limitation est basée sur les honoraires professionnels (purs) du médecin et les frais nets de fonctionnement sur la base de critères objectifs. Entre-temps, cependant, nous nous attaquons déjà aux excès, c'est-à-dire que les pourcentages maximaux des suppléments d'honoraires dans les hôpitaux sont également harmonisés. En attendant la mise en œuvre complète de ce nouveau financement, des mesures transitoires seront prévues dans le cadre desquelles les hôpitaux continueront d'être financés adéquatement afin de continuer à garantir la continuité des services et la santé financière du secteur hospitalier
- Pour les prestataires de soins de santé, l'exercice de réforme de la nomenclature sera complètement achevé au cours de cette législature. Cette réforme de la nomenclature doit assurer une rémunération adéquate pour tous, améliorer l'attractivité de certaines professions confrontées actuellement à d'importantes pénuries et valoriser davantage le temps d'écoute, de communication et de coordination. Une mise à jour régulière et systématique de la nomenclature doit devenir une pratique courante dans notre système de soins de santé.
- Nous maintenons le principe selon lequel un médecin ou un dentiste est rémunéré par prestation mais nous prévoyons une marge pour de nouveaux modèles de financement qui encouragent la coopération interdisciplinaire, la continuité des soins, la disponibilité et la prévention.
- Dans le nouveau système, nous appliquons le principe d'un honoraire pur. Les coûts que l'hôpital prend en charge pour les patients hospitalisés seront alors payés directement aux hôpitaux en fonction de la pathologie traitée de sorte que les rétrocessions disparaîtront. Une allocation de pratique sera prévue pour les pratiques ambulatoires intra et extra-muros.
- Le New Deal récemment mis en œuvre fait l'objet d'une évaluation et d'ajustements si nécessaire. Un cadre réglementaire est élaboré en concertation avec les entités fédérées pour les pratiques interdisciplinaires de première ligne. En concertation avec le SPF SPSCA, l'INAMI soumettra une proposition intégrée en 2025 en ce qui concerne la réforme des hôpitaux et de la nomenclature. Entre-temps, le gouvernement élabore en concertation avec tous les acteurs concernés (prestataires de soins, hôpitaux et mutualités) une proposition de procédure et de calendrier pour la consultation de tous les acteurs concernés par cette question, tout en respectant les pouvoirs existants de la Commission nationale médico-mutualiste. En l'absence de consensus entre les acteurs, le gouvernement prendra lui-même les décisions d'ici à la fin de l'année 2026 sur la réforme et son introduction éventuellement progressive.
- La co-gouvernance dans les hôpitaux reste un principe clé dans le cadre duquel, outre les gestionnaires, les médecins participent à la gestion pour effectuer des choix conjoints et affecter les budgets au bénéfice de soins de qualité et pour veiller au développement financièrement sain et socialement durable des activités hospitalières. En l'occurrence, les budgets doivent être utilisés au maximum pour offrir des soins de qualité.
- La réforme globale du paysage hospitalier est poursuivie en étroite concertation avec les entités fédérées au sein de la CIM Santé publique. L'objectif est de pouvoir mieux réagir face aux besoins du patient. En l'occurrence, un nombre de « lits d'hôpitaux aigus » seront transformés en lits pour les patients nécessitant des soins de longue durée. Nous modifions à cet effet l'organisation des sites hospitaliers et le nombre de lits réservés au traitement des personnes.
- Nous renforçons, de manière parallèle, l'hospitalisation de jour et l'hospitalisation à domicile. Un plan global offre un cadre clair dans lequel, pour chaque type de soins, le lieu où ils sont dispensés de préférence est défini : en ambulatoire, en hospitalisation de jour, en hospitalisation à domicile ou en hospitalisation classique.
- Les réseaux hospitaliers locorégionaux visent à encourager une plus grande coopération, à répartir les activités de manière plus efficace, à coordonner les soins et à maximiser la valeur pour la société et les patients. En termes de financement et de qualité des soins, il est inefficace de maintenir des activités hospitalières identiques sur des sites distants de quelques kilomètres seulement. Il s'agit donc d'évaluer dans quelle mesure les réseaux hospitaliers locorégionaux actuels contribuent

à la coopération souhaitée entre les hôpitaux et les acteurs de soins de santé pour assurer les soins de proximité nécessaires à la population dans leur zone de soins et si, en liaison avec les Communautés, ces réseaux peuvent être coordonnés au maximum avec d'autres zones et régions de soins, le cas échéant. La proximité des soins est garantie dans la mesure du possible et les soins hautement spécialisés sont concentrés dans des centres d'excellence lorsque la qualité des soins l'exige. La désignation de ces centres se fait sur la base de critères objectifs de qualité et de quantité qui donnent aux hôpitaux universitaires et généraux la possibilité de devenir un centre d'expertise. En ce qui concerne le financement, il convient dans le même temps de s'intéresser spécifiquement aux missions à caractère unique des hôpitaux universitaires.

- Un groupe de travail indépendant composé d'experts, mis en place en concertation avec les entités fédérées, proposera un plan global d'ici le 01/07/2025, en tenant compte des études existantes du KCE.
- Les hôpitaux doivent pouvoir avoir la possibilité de fusionner s'ils le souhaitent pour optimiser leur fonctionnement. À cette fin, le gouvernement lèvera les obstacles afin qu'une fusion n'entraîne pas d'effets négatifs.

UN ACCÈS SUFFISANT AUX SOINS

- L'accessibilité des soins est déterminée par plusieurs facteurs, dont l'accessibilité financière et la proximité. Un autre facteur concerne la rapidité et la fluidité avec lesquelles le patient se rend chez un prestataire de soins de santé. Aujourd'hui, nous constatons que ce dernier facteur ne peut pas toujours être garanti. Qu'il s'agisse du refus de médecins généralistes et de dentistes de prendre de nouveaux patients en raison du manque de places, des temps d'attente d'un an ou plus chez certains spécialistes, il est clair qu'il faut trouver des solutions.
- L'ambition de ce gouvernement est de permettre à chaque patient d'accéder facilement et rapidement à un prestataire de soins de santé. Face aux importantes pénuries de prestataires de soins que nous connaissons actuellement et qui risquent de s'accroître encore à l'avenir, nous devons agir pour rendre ces professions plus attrayantes et pour soutenir les professionnels en place pour qu'ils poursuivent leur pratique. Dans ce cadre, il est essentiel d'avoir des conditions de travail qualitatives, une organisation plus efficace et une plus grande collaboration pour permettre au prestataire de soins de se concentrer sur sa tâche principale, à savoir les soins au patient.
- Une simplification administrative d'envergure permet de libérer du temps pour le patient. Nous partons d'une page blanche et incluons uniquement l'administration absolument nécessaire dans une "liste de base". L'administration nécessaire sera en outre numérisée dans toute la mesure du possible selon le principe « *only-once* ». Nous développons également une attestation unifiée pour l'incapacité de travail qui peut être utilisée par tous les organismes et parties. Nous poursuivons les concertations avec les entités fédérées sur la réduction et la simplification des certificats médicaux inutiles.
- Pour valoriser au mieux chaque prestataire de soins, nous devons veiller à ce que toutes leurs connaissances et compétences soient reconnues et valorisées dans leur pratique quotidienne afin qu'ils bénéficient d'un environnement de travail épanouissant et qu'ils puissent fournir les meilleurs soins possibles aux patients. Cela s'inscrit dans le cadre d'une nouvelle réforme fondamentale du déploiement de notre personnel de santé. En l'occurrence, il doit être plus facile de recruter du personnel d'appui ainsi que d'intégrer les soins dans des équipes de soins structurées, sur la base des compétences de chaque membre de l'équipe, avec les garanties nécessaires en termes de sécurité des patients et de qualité des soins. À cette fin, la loi relative à l'exercice des professions de soins de santé sera modernisée et assouplie. Nous introduisons plus de flexibilité afin que les prestataires de soins de santé puissent coopérer et déléguer plus facilement. Nous nous efforçons au maximum de mettre en place un modèle de coopération dans lequel chaque prestataire peut travailler autant que possible en fonction de ses compétences, où il est possible d'acquérir de nouvelles compétences et où, après concertation avec les prestataires de soins, la démarcation entre les professions est plus souple. En l'espèce, nous renforçons délibérément les compétences des différents professionnels de la santé, y compris les kinésithérapeutes, les sage-femmes et les pharmaciens, et nous libérons également de la place pour de nouveaux profils dans notre système de santé.
- Le médecin généraliste est un acteur central au sein de notre système de soins de santé. Spécialistes des soins de première ligne, ils fournissent aux patients des soins et des services à long terme et jouent un rôle important dans la prévention.
- Certains endroits du pays sont confrontés à une pénurie de médecins ou dentistes de sorte que certains citoyens ne trouvent

pas de nouveau médecin généraliste ou doivent attendre très longtemps avant d'obtenir un rendez-vous auprès de certains spécialistes. Nous poursuivons le développement d'un cadastre médical dynamique pour les professions de santé. En concertation avec les Communautés, et pour répondre aux besoins objectivés, nous augmentons les quotas de médecins et de dentistes. De nouvelles mesures de soutien en ce qui concerne la répartition géographique des prestataires de soins de santé relèvent de la compétence exclusive des Communautés mais s'il subsiste des obstacles juridiques au niveau fédéral, nous examinerons comment les supprimer en concertation avec l'entité fédérée concernée.

- Nous analysons l'impact de l'afflux de prestataires de soins diplômés à l'étranger sur le quota national et procédons le cas échéant à un ajustement au bénéfice des diplômés des universités en Belgique. Pour les prestataires de soins diplômés à l'étranger, nous veillons au même respect strict des critères concernant la qualité des soins.
- Un accord cadre doit être établi en concertation avec les prestataires de soins de santé pour que ceux-ci recherchent des solutions solidaires et concertées entre eux pour éviter que des prestataires ne refusent d'accueillir de nouveaux patients.
- L'accès aux soins signifie également que les patients doivent être en mesure de communiquer aisément avec le prestataire de soins de santé. Nous étudions comment la législation existante concernant les droits des patients et la qualité des soins peut servir de base pour les attentes et les exigences concernant la connaissance de la ou des langues de la région où l'on travaille.
- Aujourd'hui, il n'est pas rare que les néerlandophones éprouvent des difficultés à être soignés dans leur langue maternelle au sein de la capitale, alors même qu'il s'agit de la langue parlée par la majorité de la population dans le pays. Dans une région au statut bilingue, ce n'est pas acceptable. Le gouvernement veillera à ce que les lois sur l'emploi des langues soient respectées afin de permettre aux patients d'être pris en charge dans leur langue dans les structures hospitalières bruxelloises qui y sont soumises grâce à un bilinguisme des services. Il sera veillé à ce que ce bilinguisme des services soit assuré dans les faits dans les meilleurs délais et en garantissant la continuité de soins.
- Nous examinons comment garantir des services de soins aux victimes d'accidents vasculaires cérébraux pour les néerlandophones à Bruxelles et de la périphérie flamande.
- Il convient de revoir et améliorer l'organisation de l'aide médicale urgente. Dans notre pays, chaque citoyen doit pouvoir compter sur un médecin généraliste lorsqu'il en a besoin. En concertation avec les prestataires de soins concernés, le triage professionnel via le numéro 1733 est amélioré et généralisé pour tout le pays, en tenant compte du Manuel belge de la Régulation médicale. Nous améliorons l'organisation des postes de garde. Nous encourageons donc la coopération, assurons une bonne répartition géographique, y compris l'installation à proximité des services d'urgence, et mettons en place des critères clairs en ce qui concerne la disponibilité et la qualité des soins. Pour ce faire, aucune nouvelle structure juridique ne doit être mise en place. La coopération avec les équipes mobiles de crise sera examinée. Un triage adéquat par le biais du 1733 et des postes de garde de médecins généralistes permettra d'optimiser le recours aux services d'urgence. Nous devons trouver un bon équilibre entre l'accessibilité pour le patient et la faisabilité pour le médecin généraliste dans le cadre d'une première ligne renforcée en concertation avec les entités fédérées. Le PIT pourra exercer sa fonction spécifique en étroite collaboration avec les hôpitaux.
- Le gouvernement assure une reconnaissance définitive du vecteur hélicoptère afin d'assurer la pérennité des deux structures hélicoptères médicales actuelles (Bruges et Bra).
- Ce gouvernement accordera suffisamment d'attention aux citoyens qui habitent dans une région frontalière et se font soigner à l'étranger.

LE PATIENT AU CENTRE

- En accord avec les entités fédérées, nous poursuivons le soutien aux associations de patients. Nous étudions, au niveau de la CIM, la possibilité de développer un cadre d'agrément et de financement (par exemple par le biais d'un fonds) pour les associations de patients.
- Nous continuons à mettre en œuvre la loi modernisée sur les droits des patients. Nous envisageons en l'occurrence de

développer le cadre pour les groupes vulnérables (par exemple, les enfants, les jeunes et le cadre de la santé mentale) et d'élargir le champ d'application de la loi aux personnes qui ne sont pas des professionnels de la santé qui pratiquent (des parties de) soins de santé par le biais d'une exception légale. Pour ce faire, nous utilisons les avis et les études déjà demandés à ce sujet.

- Le cas échéant, nous adaptons notre offre de soins afin qu'elle soit également accessible aux groupes et aux familles vulnérables. En l'occurrence, nous songeons à orienter les sans-abris vers les soins de première ligne et leur y prodiguer des soins, au suivi des patients atteints de la tuberculose, au screening rapide des femmes enceintes vulnérables, aux groupes cibles qui ont besoin d'une médiation interculturelle pour comprendre notre offre de soins, aux soins médico-sociaux au profit des travailleurs du sexe.
- Il faut reconnaître les spécificités des enfants et des adolescents lorsqu'ils sont patients et adopter des mesures qui leurs sont propres, après une concertation avec tous les acteurs concernés par l'accompagnement et la prise en charge des enfants malades.
- Nous renforçons également la position du patient en lui permettant de désigner par voie numérique ses personnes de confiance et/ou ses représentants.
- Les aidants proches jouent un rôle très important. Il faut mieux les soutenir et renforcer leur statut et leurs droits.
- Enfin, le droit de plainte doit être modernisé en profondeur en concertation avec les entités fédérées. Tant la formation et le statut des médiateurs que le paysage des organes de plainte doivent être réformés et renforcés en concertation avec les entités fédérées compétentes.

ACCESSIBILITÉ FINANCIÈRE POUR LE PATIENT

- Pour garantir une sécurité tarifaire suffisante au patient, le modèle de convention sera encouragé par le Gouvernement et fera l'objet d'une réforme basé sur une responsabilisation individuelle et éventuellement collective plus forte. La réforme de la nomenclature jouera un rôle important à cet égard. Nous ferons en sorte de rendre le conventionnement suffisamment intéressant pour les prestataires de soins de santé. La différence entre prestataires conventionnés et non conventionnés sera renforcée. Dans ce cadre, nous étudions également la possibilité d'offrir un système de tarification plus souple aux prestataires de soins de santé conventionnés dans certaines situations et sous des conditions strictes, sous la forme de tarifs maximums sélectifs qui soient temporairement possibles dans le cadre d'accords et de conventions. Ces tarifs maximums seront intégrés dans le calcul du maximum à facturer.
- Les organisations représentatives des prestataires de soins de santé seront responsabilisées afin d'encourager leurs membres à se conventionner.
- Il sera demandé à l'INAMI d'élaborer une proposition opérationnelle pour ce nouveau modèle de convention compte tenu de la nouvelle génération d'accords qui entreront en vigueur à partir de 2026.
- Les mesures sociales doivent atteindre le groupe cible qui en a réellement besoin. L'objectif ultime de l'aide est d'émanciper les citoyens et de leur donner toutes les chances de se sortir d'une situation financière précaire. Cette aide doit par ailleurs soutenir les patients qui se trouvent dans une situation difficile et pour lesquels le coût des soins de santé est particulièrement élevé afin d'éviter de retarder les soins, ce qui n'est bon ni pour le patient lui-même ni pour la collectivité car les soins seront sans aucun doute plus lourds et donc plus coûteux.
Nous élargissons le champ d'application du MAF notamment pour les patients psychiatriques de longue durée. Nous réévaluons les tranches et le taux de couverture, tout en maintenant les plafonds du ticket modérateur ajustés au coût de la vie. Cela se fait dans le but d'une meilleure protection des patients et ne doit, en moyenne, pas entraîner une augmentation des charges pour les patients et leur famille.
- Nous étendons le système du tiers payant afin d'améliorer l'accessibilité aux soins tout en veillant à ce que le patient continue de se rendre compte du coût réel des soins et tout en garantissant que les avantages relatifs pour les personnes bénéficiant

d'une intervention majorée restent préservés et tout en assurant que les processus administratifs garantissent un paiement rapide des prestataires de soins.

- Nous serons plus vigilants à l'avenir en matière d'abus, notamment en utilisant mieux et davantage les données disponibles et les nouvelles technologies, afin de garantir que les moyens parviennent aux personnes qui en ont réellement besoin.
- Ce gouvernement supprime la règle des 25 % pour les kinésithérapeutes et autres professions afin que les patients ne soient doublement pénalisés financièrement par le statut de conventionnement du prestataire de soins.
- En vue d'améliorer l'accessibilité des soins, le gouvernement prévoit également de mettre en œuvre les mesures suivantes :
  - améliorer l'accès aux contraceptifs (de longue durée) en supprimant les obstacles à l'accessibilité et les obstacles financiers.
  - Sur la base du rapport du KCE et en concertation avec les logopèdes, nous élaborons un dispositif pour améliorer l'accessibilité des prestations de logopédie via l'assurance soins de santé aux enfants avec un QI faible et aux enfants atteints d'autres troubles dont celui du spectre autistique.

NOS SOIGNANTS AU CŒUR DE L'ATTENTION

- Les prestataires de soins de santé sont le moteur des soins de santé. Le secteur souffre d'un manque de soignants. Ce gouvernement se concentrera donc sur une politique de rétention, en plus d'augmenter l'attractivité de la profession, en particulier pour le personnel infirmier. Cette politique sera axée sur les conditions de travail, la valorisation et l'attractivité de la profession et le contenu du travail. Le gouvernement organisera à cet effet une concertation avec les prestataires de soins concernés.
- Ce gouvernement protège ceux qui nous soignent. C'est pourquoi nous réprimons fermement la violence et les agressions à l'encontre des prestataires de soins. Nous appliquons une politique de tolérance zéro face à la violence.
- Les prestataires de soins de santé doivent pouvoir consacrer au maximum leur temps à l'administration des soins, ce qui suppose une simplification administrative là où c'est possible, un renforcement de la numérisation et du partage de données conformément au concept BIHR.
- Par le biais de l'agrément de nouvelles professions fondées sur les preuves, dont les sexologues cliniciens, nous garantissons la qualité des soins et protégeons les patients des charlatans.
- Nous étudions la reconnaissance de la psychomotricité comme une profession paramédicale pour améliorer l'accessibilité de celle-ci pour l'ensemble de la population.
- Nous étudions avec les entités fédérées, comment éliminer les obstacles en introduisant un statut pour les infirmiers en formation, afin que les étudiants en soins infirmiers puissent être dédommagés pendant leur stage en quatrième année par le biais d'une indemnisation des frais.
- Il convient d'améliorer le statut et la rémunération des médecins en formation et tendre vers la création d'un statut complet.
- Dans le cadre de la poursuite prévue de la réforme de la profession infirmière, nous veillons à renforcer le rôle de l'infirmier responsable de soins généraux, notamment en lui confiant de nouvelles responsabilités qui lui sont propres ; ce qui permettra d'accentuer la différence par rapport à l'assistant en soins infirmiers, en ne dévalorisant pas les compétences de ce dernier.
- L'organisation et le financement des soins infirmiers à domicile doivent être réformés pour les rendre plus rationnels et plus efficaces par rapport à la pénurie professionnelle et rendre ainsi la profession plus attrayante et améliorer les soins dispensés au patient. Une concertation est organisée avec les entités fédérées pour déterminer comment aligner une telle réforme sur les réformes des soins à domicile. L'autorité fédérale s'engage en faveur d'une révision de la nomenclature, d'une réduction des charges administratives, d'une coopération accrue entre les services et entre les services et d'autres dispensateurs et établissements de soins et d'un statut social en cas de conventionnement au niveau des professions de soins similaires.

Nous réglons aussi ce dernier élément pour les sage-femmes. Nous étendons l'obligation de contracter une assurance responsabilité professionnelle à ses frais à d'autres groupes professionnels, dont les psychologues cliniciens.

- Nous luttons contre le phénomène des aides-soignants et des infirmiers qui se présentent à nouveau à leur employeur par le biais de contrats indépendants ou intérimaires via un accord de non-débauchage par exemple. Nous luttons également contre le recours indu au *project sourcing* dans les soins de santé. Nous introduisons la défiscalisation des heures supplémentaires dans le secteur des soins de santé.
- En collaboration avec les gynécologues et les sage-femmes, nous mettons en place une approche intégrée et interdisciplinaire des soins périnataux. Nous renforçons le rôle des sage-femmes dans le suivi des grossesses à faible risque et veillons à créer un cadre attractif pour les sage-femmes en soins de première ligne.
- La loi sur les fusions de pharmacies fera l'objet d'une réforme de sorte que le transfert d'une pharmacie réponde aux mêmes conditions que l'ouverture d'une nouvelle pharmacie. Nous établissons également un cadre juridique pour l'installation de distributeurs automatiques dans les pharmacies.
- Les Ordres déontologiques existants pour les prestataires de soins de santé seront modernisés. Les problèmes (manque de transparence, position faible du patient) sont abordés dans ce cadre. Pour les dentistes, nous examinons si une intégration dans l'Ordre des Médecins réformé est possible et opportune. La Commission fédérale de contrôle fait l'objet d'une évaluation et d'un renforcement le cas échéant. Des accords supplémentaires avec les entités fédérées sont nécessaires pour éviter les conflits de compétences et de rôle.
- Le pharmacien aura un rôle clair à jouer dans la détection à temps de pathologies telles que le diabète, le cancer de la peau ou les maladies cardiovasculaires, et dans l'amélioration de l'observance thérapeutique. La compétence temporaire des pharmaciens en matière de vaccination antigrippale est confirmée. Nous examinons également si le recours aux pharmaciens pour les autres vaccins peut contribuer à la santé publique.
- Les patients auront un accès direct au kinésithérapeute pour les troubles légers et modérés, sans orientation obligatoire par le médecin généraliste. Une concertation doit toutefois avoir lieu entre le kinésithérapeute et le médecin généraliste. Pour les pathologies complexes, l'obligation d'orientation restera d'application.
- Nous réexaminons les exigences de stage pour l'agrément des technologues de laboratoire médical. La répartition actuelle des heures de stage entre trois disciplines différentes ne correspond plus à l'état actuel de la science médicale et à la possibilité de mise en œuvre dans des places de stage éventuelles. C'est la raison pour laquelle nous examinons comment prévoir davantage de flexibilité en ce qui concerne les exigences de stage pour renforcer plus avant la qualité de la profession.

RÉSILIENCE MENTALE

SOINS DE SANTÉ MENTALE

- La méthodologie décrite pour les objectifs de santé inter fédéraux et les objectifs de santé fédéraux élaborés par la commission Objectifs soins de santé sont également suivis pour les soins de santé mentale afin d'organiser les efforts du côté fédéral. Accroître la résistance et la résilience mentale de notre population, une identification et une intervention plus rapides en cas de problème, l'administration de soins intégrés en cas de pathologies psychiques et psychiatriques sérieuses et complexes constituent des défis majeurs pour les années à venir. Les problèmes de santé mentale ont souvent un impact non seulement sur la personne elle-même mais également sur l'environnement proche et la société au sens large. Il suffit de penser, par exemple, à la proportion importante d'incapacités de travail causées par des problèmes mentaux tels que le burn-out, le décrochage scolaire chez les jeunes et l'augmentation du nombre d'internés et d'hospitalisations forcées. C'est pourquoi nous devons travailler main dans la main avec les Communautés pour parvenir à une politique de soins intégrée que nous mettrons en œuvre en collaboration avec les réseaux de soins de santé mentale. Le plan inter fédéral prévoit également des initiatives nécessaires dans le domaine du traitement de la toxicomanie et de la médecine légale. Chaque Communauté a ses propres besoins et préoccupations. Il est donc approprié à cet égard de travailler à partir d'une approche inter fédérale avec une politique qui tient compte des besoins

spécifiques de chaque entité fédérée.

- En dépit des compétences actuellement morcelées, chacun doit pouvoir savoir où adresser sa demande de soins, qu'il s'agisse du citoyen ou du soignant. Les citoyens ayant une question concrète en matière de soins doivent être en mesure de s'adresser au prestataire de soins adéquat ou être orientés, sans devoir passer par toutes sortes d'étapes intermédiaires inutiles. Les demandes de soins complexes nécessitent une approche intégrée et une coopération entre plusieurs établissements. Les réseaux de soins de santé mentale doivent communiquer clairement sur l'offre de soins disponible et l'accès à celle-ci. Ils sont chargés d'organiser des soins intégrés et continus dans une perspective de santé mentale publique (*public mental health*), par le biais de contrats fixant les responsabilités mutuelles avec les prestataires de soins et les établissements. Ils s'engagent à favoriser la participation des usagers, la gestion de cas, la coordination des soins et l'intégration sociale.
- La résilience mentale ne nécessite pas uniquement une approche sociétale mais également une approche spécifique pour les groupes cibles qui sont difficiles à atteindre. En l'occurrence, il importe de cartographier les besoins de soins concrets. Les tabous des citoyens et de leur entourage en ce qui concerne les problèmes mentaux doivent être brisés dans le but d'ouvrir ce sujet à la discussion et de soutenir les soins autonomes. Si l'on peut en parler à son entourage, cela aide déjà beaucoup. Les professionnels de la santé et de l'aide peuvent encourager cela par le biais d'interventions communautaires dans les lieux d'accroche et identifier les soins qui s'avèrent nécessaires le cas échéant. Mais nous devons également veiller à ne pas problématiser, médicaliser et traiter toutes les formes d'inconfort mental.
- Les soins de santé physique et mentale mais aussi les soins liés au bien-être sont indissociables. Les différents professionnels et institutions doivent davantage collaborer. L'intégration des services de santé mentale dans les foyers pour enfants, les CPAS, les centres de services locaux, les médecins généralistes, etc. se poursuit dans le cadre de la convention SPPL. Dans les hôpitaux généraux, nous mettons l'accent sur un meilleur screening des troubles psychiatriques par une collaboration avec les hôpitaux psychiatriques et les équipes mobiles. La coopération entre les prestataires de soins sociaux, somatiques et psychiatriques, tant à l'hôpital qu'à l'extérieur, est cruciale. Le développement de *care sets* au sein des services de santé mentale permet d'assurer un flux d'informations et un partage de données corrects.
- Comme pour les soins de santé somatiques, la santé mentale doit se baser sur le principe de l'*evidence based medicine*. Nous collaborons avec le KCE pour élaborer des lignes directrices en matière de prescription, tant pour les médicaments que pour les thérapies ou autres actions appropriées (prescription sociale). L'utilisation et le sevrage des psychotropes doit toujours bénéficier d'un accompagnement.
- Le cadre ambulatoire doit être utilisé au maximum pour toute personne dont le problème le permet. De cette manière, les soins résidentiels restent libres au maximum pour ceux qui en ont vraiment besoin et qui ne peuvent être aidés d'aucune autre manière. L'offre des soins psychologiques de première ligne via la convention INAMI dans le cadre de laquelle les réseaux de santé mentale déploient des psychologues cliniciens et des orthopédagogues via un budget fixé annuellement, est encore étendue pour mieux adapter l'offre aux besoins et permettre l'orientation vers l'offre de soins ambulatoires de seconde ligne au sein des secteurs fédéraux (psychiatres en ambulatoire et des hôpitaux) et des acteurs des entités fédérées. Au cours de la prochaine législature, en collaboration avec les entités fédérées, des investissements seront réalisés dans le suivi de la qualité, l'allocation transparente des ressources sur la base des besoins de soins et l'évaluation de l'affectation efficace de toutes les ressources en ambulatoires, y compris de la SPPL. Conformément aux dispositions du protocole d'accord du 2/12/2020, cette offre de la convention SPPL est complémentaire à l'offre ambulatoire des entités fédérées. Cela signifie, compte tenu de l'importance des besoins, que chaque autorité compétente doit mobiliser sa part des professionnels de la santé mentale pour inclure la prise en charge diagnostique et thérapeutique.
- Le rôle du psychiatre est renforcé tant au sein des réseaux que des soins ambulatoires, tant pour les besoins en soins chroniques et complexes que pour les soins aigus, jouant un rôle actif dans les parcours de soins multidisciplinaires.
- Pour les urgences aiguës nécessitant une intervention de crise ou d'urgence, il existe une coopération étroite avec, entre

autres, l'offre de crise et d'urgence des réseaux de santé mentale (qui disposent de lits de crise et d'équipes mobiles en la matière), l'offre de crise des services d'aide sociale et de toxicomanie, la police, les services d'urgence, les médecins généralistes et les postes de gardes, ainsi que les cabinets psychiatriques ambulatoires.

- Nous rendons le financement structurel et prévoyons une programmation pour les unités *High & Intensive Care* ainsi que des équipes mobiles de crise et d'urgence. Nous poursuivons le soutien scientifique dans le cadre des HIC et nous l'élargissons aux équipes mobiles pour qu'ils puissent se concentrer sur les urgences psychiatriques réelles et scientifiquement définies, telles que la psychose et le suicide.
- Nous accordons une attention particulière au groupe vulnérable des patients souffrant de troubles psychiatriques graves (TPG), notamment en leur apportant un soutien supplémentaire dans l'accès aux soins de santé (somatiques et mentaux). L'INAMI évaluera et adaptera ainsi les conditions d'application du forfait pour maladies chroniques afin que les patients souffrant d'un TPG soient aussi mieux protégés.
- Outre les professions de santé reconnues existantes (psychiatres, psychologues cliniciens et orthopédagogues cliniciens), d'autres professions peuvent également jouer un rôle important dans les soins de santé mentale. Nous examinons l'agrément des professions de support en santé mentale, afin d'augmenter le nombre de professionnels dans ce domaine. Dans ce cadre, la réglementation actuelle et l'agrément relative à la psychothérapie et aux infirmiers psychiatriques est également réexaminée. Le recours aux experts du vécu peut également être envisagé dans le cadre d'une fonction d'appui à la prévention et aux soins. Grâce à leur propre expérience, ils peuvent aider les autres malades et les familles dans leur propre processus. L'organisation du stage pour les étudiants en psychologie clinique et en orthopédagogie clinique sera réévaluée, vu les difficultés rencontrées pour trouver suffisamment de lieux de stages et de maîtres de stage. Une solution sera trouvée pour assurer un accompagnement adéquat à ces professionnels lorsqu'ils commencent leur carrière et pour assurer des soins de qualité aux patients qui font appel à eux.
- Nous garantissons l'accès à la formation en psychothérapie pour les autres masters en soins de santé.

LES PERSONNES ÂGÉES

- Nous accordons la priorité aux soins intégrés pour les personnes âgées souffrant de problèmes de santé mentale, notamment les personnes atteintes de démence (précoce).
- Il convient également, dans une approche interfédérale, d'améliorer le diagnostic de dépression chez les personnes âgées, d'envisager les approches non médicamenteuses et d'être attentif, en cas de prise en charge médicamenteuse, à la surmédication, et de poursuivre la réforme relative aux réseaux de santé mentale en développant le volet "personnes âgées".

SUR LES JEUNES

- La plupart des problèmes mentaux surviennent avant l'âge de 25 ans. La période Covid n'a rien apporté de bon à cet égard. La santé mentale des jeunes, le renforcement et le soutien des parents sont donc nos plus grandes priorités.
- Nous maintenons le remboursement intégral des soins psychologiques de première ligne pour les enfants et les jeunes jusque 23 ans afin que ce groupe cible puisse accéder à ces soins et nous renforçons la collaboration avec les lieux d'accroche pour les enfants et les jeunes.
- La continuité des soins doit être garantie à tout moment. Les jeunes qui atteignent l'âge de 15 ans ne doivent pas être orientés automatiquement et sans accompagnement vers le système de soins pour adultes. Pour assurer la continuité et la collaboration avec la psychiatrie de l'adulte, nous élargissons la programmation et le financement des services de psychiatrie infanto-juvénile de 0 à 14 ans jusque 17 ans (y compris la transmission de soins).
- Nous poursuivons la mise en œuvre de la convention AJA afin que les enfants et les jeunes adultes atteints d'un cancer puissent également bénéficier, dans d'autres hôpitaux, et au niveau des soins de première ligne, de l'assistance

psychosociale et médicale spécifique à leur âge, là où ils sont traités ou suivis. La première période de convention permettra la mise au point d'une politique de soins AJA harmonisée.

- Pour les familles d'adolescents et de jeunes adultes souffrant de troubles psychiatriques graves, qui peuvent avoir affaire ou non à la justice, il est nécessaire, compte tenu de leur grande vulnérabilité, d'investir dans une approche qui garantisse la continuité des soins avec une transition en douceur vers des soins et un soutien appropriés tout au long de leur parcours.
- Nous prévoyons une prise en charge suffisante en pédopsychiatrie (semi-)résidentielle pour les mineurs délinquants souffrant de graves problèmes psychiatriques. Cela nécessite également une intégration poussée des soins psychiatriques et psychologiques aux soins somatiques, aux soins sociaux et à l'intégration sociale, à travers le temps et dans tous les lieux où ces jeunes sont pris en charge (domicile, services d'hébergement, hôpitaux, etc.). De nombreux services sont concernés ; il faut non seulement une coopération interfédérale au niveau des soins mais aussi une approche encore plus globale qui mobilise également d'autres domaines politiques.
- Nous étendons les parcours de soins spécialisés à d'autres groupes cibles vulnérables, dont les mineurs délinquants souffrant de lourdes problématiques psychiatriques.
- Nous évaluons également le parcours de soins pour les enfants et les adolescents souffrant de troubles alimentaires et l'étendons aux patients de plus de 23 ans. De manière complémentaire avec l'offre en ambulatoire, les centres de référence pour les troubles alimentaires prévus sont créés. Compte tenu des besoins importants en matière de traitement des jeunes souffrant de troubles alimentaires, les pédopsychiatres, qui travaillent souvent en collaboration interdisciplinaire avec d'autres prestataires de soins indépendants, sont également impliqués dans la lutte contre les troubles alimentaires.

PRISE EN CHARGE DES PERSONNES SOUFFRANT D'ADDICTION

- Les assuétudes se présentent sous toutes les formes et la sensibilité aux assuétudes varie d'une personne à l'autre. Par addiction, on songe souvent uniquement aux drogues, au tabac et à l'alcool mais le vapotage, les smartphones, les médicaments, les jeux d'argent et de hasard, entre autres, posent également des problèmes. Toutes les formes d'assuétude ont également un impact sur l'entourage de ces personnes : les enfants, la famille et le travail. Grâce à une politique proactive, nous prenons ces personnes en charge et nous prêtons attention aux aspects physiques et mentaux. L'assistance aux personnes souffrant d'assuétudes doit être suffisamment adaptée à chacun et plus particulièrement pour les groupes vulnérables tels que les femmes enceintes, les jeunes polytoxicomanes et les détenus.
- La récente modification de la loi sur la protection des personnes atteintes de troubles psychiatriques permet aux femmes enceintes toxicomanes d'être admises contraintes dans des établissements de soins pour toxicomanes. Cette nouvelle possibilité est mise en pratique et soutenue de manière cohérente
- Nous examinons si l'agrément d'une spécialisation en addictologie peut apporter une valeur ajoutée au traitement des addictions.
- Les drogues sont toujours nocives et il convient de communiquer en ce sens. La consommation de drogues ne doit jamais être banalisée. Le gouvernement ne prendra pas d'initiative de légalisation. En ce qui concerne la consommation des drogues, nous investirons dans la prévention de la consommation de substances, l'accompagnement dont le sevrage des personnes souffrant d'assuétudes et la réduction des dommages liés à la consommation de substances (avec un accompagnement médical) en concertation avec les entités fédérées. En collaboration avec le Collège des Procureurs généraux, nous cherchons à orienter le plus d'utilisateurs possible vers les services d'aide au niveau du parquet, en d'autres termes, avant que les utilisateurs ne soient poursuivis. Ceci sans préjudice des dispositions pénales. Nous devons avoir l'ambition d'intervenir le plus rapidement possible là où c'est nécessaire pour éviter une situation plus grave et d'aider les toxicomanes à se débarrasser de leur dépendance. Au niveau fédéral nous renforçons les soins aux addictions, dans le cadre des soins réguliers, par exemple au cabinet du médecin généraliste. Nous consacrons également des efforts supplémentaires à la prise en charge des problèmes mentaux et liés à la drogue chez les adolescents et les enfants par le

biais d'équipes mobiles.

- En collaboration avec les entités fédérées, nous cartographions les effets de l'utilisation excessive des écrans et des réseaux sociaux sur les jeunes et élaborons une politique à cet égard en tenant compte des compétences des entités fédérées pour limiter au maximum les effets sur la santé.

DES MÉDICAMENTS ET DES DISPOSITIFS MÉDICAUX EN QUANTITÉ SUFFISANTE ET FINANCIÈREMENT ACCESSIBLES.

- Les pénuries de médicaments doivent être traitées au niveau européen et au niveau belge, notamment par le biais du *Critical Medicines Alliance & Act*. Le gouvernement s'engage à coopérer au niveau européen et multilatéral pour faciliter les négociations conjointes et l'approvisionnement en médicaments difficiles d'accès. En ce qui concerne la fixation des prix et les remboursements, qui restent de la compétence des États membres, le dialogue avec d'autres États membres et une coopération européenne constitueraient une plus-value.
- Nous veillons à ce que la fourniture de médicaments génériques et des biosimilaires soit suffisamment intéressante sur le marché belge grâce à un cadre financier suffisamment flexible et des incitants pour stimuler le marché.
- Pour garantir la sécurité de l'approvisionnement au niveau belge, des efforts sont déployés pour assurer la transparence, une évaluation des mécanismes de fixation des prix, une obligation contraignante de service public de la part des différents acteurs et une liste de médicaments essentiels.
- Nous exécutons la feuille de route Médicaments et garantissons une procédure de remboursement ciblée, transparente et efficace, qui permet de traiter toutes les demandes soumises d'une manière appropriée et rapide, adaptée au type de demande et basée sur des preuves scientifiques et économiques. À cette fin, nous déployons une approche standardisée au sein de la CRM avec suffisamment d'expertise pharmaceutique et économique en matière de santé pour que le modèle de coût-efficacité soit évalué selon les dernières directives du KCE.
- Les citoyens doivent pouvoir accéder plus rapidement aux médicaments, aux dispositifs ou aux traitements innovants. Des démarches importantes ont déjà été effectuées à cet égard dans le cadre de la feuille de route Médicaments. Le gouvernement continuera à mener des politiques ambitieuses pour améliorer l'accès et la rapidité d'accès aux médicaments innovants, notamment en donnant forme à la feuille de route dans le cadre d'un dialogue avec tous les acteurs concernés. La nouvelle procédure d'accès rapide et précoce sera suivie et évaluée avant la fin de 2027 et ajustée si nécessaire pour accélérer l'accès des patients aux médicaments prometteurs, sans risque de dérapage budgétaire.
- Un nouveau cadre pharmaceutique pluriannuel fournit un cadre budgétaire clair et prévisible avec une croissance durable pour les médicaments et les traitements innovants. Ce plan pluriannuel doit également avoir pour objectifs de lutter contre les pénuries de médicaments, de responsabiliser les acteurs, de réfléchir aux contrats confidentiels qui doivent rester des exceptions, ... Nous maintenons le dialogue structurel entre le(s) ministre(s) compétent(s) et l'industrie pharmaceutique sur la politique pharmaceutique pour un accès rapide, large et durable à l'innovation.
- Le gouvernement s'engage à collaborer aux niveaux européen et multilatéral pour faciliter les négociations conjointes et l'achat de médicaments difficiles d'accès. Notre pays met en œuvre la législation européenne - telle que le règlement HTA de l'UE - dans le but d'améliorer l'accès et la rapidité d'accès des patients aux traitements les plus récents et d'accélérer les processus actuels sans duplication. La lutte contre la résistance antimicrobienne est prioritaire pour le gouvernement. Pour développer de nouveaux antibiotiques, le gouvernement soutiendra les initiatives européennes en ce sens.
- Nous déployons un maximum d'efforts en faveur de l'utilisation rationnelle des médicaments. Par exemple, ce gouvernement encouragera les fabricants à proposer également des médicaments non remboursés en petits conditionnements. Il visera également une délivrance par délai de traitement pour les antibiotiques, les benzodiazépines et les opioïdes.
- Le fonctionnement de l'AFMPS fait l'objet d'une évaluation et d'une réforme afin que cette institution puisse améliorer le service rendu au public en collaboration avec tous les acteurs sur le terrain. Le fonctionnement de l'AFMPS doit être assuré dans un cadre budgétaire défini.

- Afin de favoriser l'observance thérapeutique et d'éviter des déplacements inutiles à l'hôpital, dans le cadre d'un plan d'action global entre l'INAMI, l'AFMPS, le pharmacien d'officine et le pharmacien d'hôpital, nous étudions si et comment le pharmacien d'officine, en coordination avec les pharmacies hospitalières et les prescripteurs, peut jouer un rôle dans la délivrance des médicaments qui sont actuellement réservés à la pharmacie d'hôpital. Dans ce cadre, nous partons du principe suivant : par l'officine pharmaceutique lorsque c'est possible et par la pharmacie de l'hôpital lorsqu'il le faut.
- Le gouvernement organisera à nouveau une « plate-forme de consultation sur la R&D biopharmaceutique » en collaboration avec les représentants des Régions et avec les représentants du secteur pharmaceutique, les principaux investisseurs pharmaceutiques (HST) et les industries de la biotechnologie et des sciences de la vie.
- L'Europe, et donc la Belgique en tant que précurseur, perdent du terrain dans le domaine de la recherche clinique, en particulier en ce qui concerne les médicaments de thérapie innovante (ATMP). Pour maintenir son attractivité pour la recherche clinique, la Belgique a besoin d'un environnement réglementaire progressif, flexible et favorable, d'une coopération forte et efficace entre les organismes concernés, en particulier le CT Collège, les comités d'éthique et les chercheurs, ainsi que d'une taskforce ambitieuse dotée de ressources suffisantes et d'un personnel qualifié. Le développement d'un réseau national d'essais cliniques est encouragé.
- Le paysage des différents comités d'éthique est évalué afin d'en améliorer l'efficacité, sans remettre en question l'indépendance de ces comités.
- Sans protection des idées novatrices, il n'y aura pas de développement de nouvelles technologies. C'est pourquoi notre pays défend une politique de propriété intellectuelle très forte qui fournit les incitants nécessaires aux développeurs, tout en tenant compte des intérêts de la société. Cette vision sera défendue dans les débats concernant le *Regulatory Data Protection* (RDP), le *Market protection*, le *Supplementary Protection Certificate* (SPC), le brevet de molécule et le régime d'exemption pour les médicaments orphelins.

PROGRÈS TECHNOLOGIQUES

- La technologie dans les soins de santé peut apporter une valeur ajoutée à la fois au patient et au soignant. Il est important qu'elle soit considérée comme un complément aux soins physiques, dans le cadre d'une relation de soins existante, et qu'elle ne puisse jamais remplacer le contact physique avec le patient.
- Les patients ont davantage le contrôle sur leurs soins, ce qui permet de limiter les (longs) déplacements chez le médecin ou à l'hôpital. Les progrès technologiques permettent, par exemple, de mieux surveiller les patients souffrant de maladies chroniques de sorte qu'ils doivent se rendre moins souvent à l'hôpital mais aussi de pouvoir intervenir à temps si les choses risquent de mal tourner. Ces programmes doivent pouvoir être mis en place lorsque les prestataires et les patients estiment qu'ils offrent une plus-value à la prise en charge.
- En l'occurrence, nous aidons les citoyens à développer leurs compétences numériques et envisageons également des conseils psychosociaux pour apprendre à gérer l'important afflux de données relatives à la santé. Via la numérisation nous renforçons l'hospitalisation de jour et l'hospitalisation/les soins à domicile.
- Les applications et les technologies de santé numériques doivent alléger les tâches des prestataires de soins de santé, contribuer à la qualité des soins par un enregistrement plus qualitatif et peuvent permettre au patient de suivre plus facilement son état de santé. L'enregistrement doit toujours être logique et utile et la facilité d'utilisation pour le personnel soignant doit également être prise en compte.
- Il convient de créer un espace pour les idées novatrices des développeurs d'applications numériques dans le domaine des soins de santé et ils doivent disposer d'un point de contact clair avec les autorités. Un calendrier précis doit leur donner une idée des chances de mise en œuvre, de préférence dans le cadre d'une trajectoire de soins. Une procédure de remboursement temporaire sera examinée. Une fois que des données suffisantes auront été collectées et que la valeur ajoutée clinique aura été prouvée, la demande pourra alors être incluse dans un remboursement permanent. A cet effet, il convient d'optimiser la pyramide de validation actuelle pour les applications de santé.

- Nous examinons si, outre la réglementation européenne, il est nécessaire de développer des cadres réglementaires nationaux supplémentaires pour le développement de l'IA dans les soins de santé en réservant une place à l'expérimentation et à l'innovation, tout en protégeant la qualité des soins et le secret médical et dans le cadre duquel la liberté thérapeutique du prestataire de soins est garantie. À cette fin, nous élaborons une stratégie commune en matière de données et d'IA pour la santé publique, en gardant toujours à l'esprit la cybersécurité.

UN DIAGNOSTIC PLUS RAPIDE POUR FAIRE RECULER LA MALADIE

- Nous améliorons les connaissances de la population en matière de santé. Il faut informer nos concitoyens de manière optimale sur la santé et le bien-être, et ils doivent être en mesure de trouver rapidement et facilement des informations fiables en cas de besoin. De cette manière, chaque citoyen peut faire des choix plus conscients en matière de santé et vivre une vie plus saine. Les sites internet des pouvoirs publics doivent être faciles à trouver, aisément accessibles et clairs. Ils doivent être testés au regard de ces principes. Les mutualités doivent aussi jouer davantage leur rôle dans ce domaine.
- Le système de remboursement actuel prévoit des allocations pour les personnes souffrant déjà de certaines maladies. Dans le respect des compétences de l'autorité fédérale, la politique de remboursement doit se concentrer davantage sur les interventions précoces pour les personnes à risque. Le déploiement plus précoce de certains prestataires de soins de santé est bénéfique pour notre santé et permet de réduire les coûts pour la société.
- En collaboration avec les entités fédérées, nous élaborons de nouveaux plans d'action pour détecter et traiter les maladies à temps. Dans ce cadre, nous appliquons une approche globale qui tient compte de la compétence de chacun pour atteindre des objectifs de santé conjoints. Un nouveau plan cancer doit notamment voir le jour ainsi qu'un plan pour les affections cardiovasculaires et un plan pour les maladies neurodégénératives. En l'occurrence, il convient d'appliquer pleinement le principe de *'population management'*.
- Nous travaillons en étroite collaboration avec les fondations et les ligues concernées afin d'intégrer l'expertise et l'expérience acquises sur le terrain, ce qui permet de mieux aligner nos plans d'action sur les besoins des patients et de soutenir plus largement les objectifs en matière de santé.
- Dans le cadre de ses compétences, l'autorité fédérale fera la promotion du dépistage précoce et de la vaccination de groupes cibles en tant que leviers pour lutter contre les maladies.
- Au cours de cette législature, nous poursuivons le développement du Plan Maladies rares. Nous veillerons ainsi à :
  - poser rapidement un diagnostic et orienter vers une expertise scientifique reconnue
  - assurer une bonne coordination des soins multidisciplinaires alignés sur les besoins spécifiques des patients et de leur famille, avec le recours à la gestion de cas dans des situations de soins complexes
  - simplifier les démarches administratives et garantir un accès aisé aux médicaments, aux traitements et aux dispositifs médicaux qui répondent à des besoins très spécifiques
  - maintenir un bon accès aux essais cliniques dans notre pays
  - assurer un enregistrement et un suivi performants des données
  - accorder une attention particulière dans la prise en charge du passage de l'enfant à l'adulte.
- Les soins palliatifs restent une mission importante. Nous élaborons une réforme du statut palliatif sur la base des études du KCE et de la préparation de l'INAMI à ce sujet. Nous élaborons une stratégie visant à améliorer l'accompagnement en fin de vie et à accroître le financement et la capacité des soins palliatifs, avec une intégration plus précoce dans le parcours de soins et une meilleure coordination entre les différents prestataires de soins. Nous évaluons la planification anticipée des soins (*advanced care planning – ACP*) et la renforçons le cas échéant. Le statut et le forfait palliatifs doivent être renforcés et davantage alignés sur la réalité du patient. La nomenclature et les modalités des soins infirmiers à domicile feront également l'objet d'une attention particulière à cet égard.

- En collaboration avec les entités fédérées, nous étudions comment rendre la PrEP plus accessible aux groupes vulnérables et nous poursuivons la mise en œuvre du plan VIH. Dans ce cadre, nous examinons, par exemple, la possibilité de confier un rôle de prescripteur aux médecins généralistes pour la première ordonnance en plus des centres d'expertise.
- Nous introduisons un dépistage obligatoire et immédiat des IST pour les suspects d'infractions sexuelles. De cette manière, il est possible de déterminer rapidement si la victime est exposée à un risque d'infection et, si cela s'avère nécessaire, de commencer le traitement à temps pour prévenir l'infection par le VIH, par exemple.
- Pour permettre une détection plus rapide de certaines maladies ou affections, les tests de détection précoce doivent être plus accessibles à de nombreux métiers de soins après concertation avec les acteurs concernés.
- Ce gouvernement est attentif aux différences entre les hommes et les femmes en matière de symptômes, de prévention et de traitement des maladies. Lors d'études cliniques et de la commercialisation de médicaments, la recherche scientifique doit accorder davantage d'attention à cet aspect. Les maladies qui touchent exclusivement les femmes méritent également plus d'attention. Ce gouvernement élabore plus particulièrement un plan d'action pour l'endométriose qui pourra être mis en œuvre dans le courant de l'année 2025.
- Nous chargeons le KCE d'examiner l'utilisation des inhibiteurs hormonaux chez les adolescents dans le contexte de la dysphorie de genre, sur la base d'évidences scientifiques. Après une large évaluation de ces programmes de soins et en fonction des besoins constatés, nous renforçons la prise en charge des personnes transgenres.
- Le KCE évalue le parcours de soins pour le COVID long et d'autres syndromes post-infectieux. Sur la base de cette évaluation, le parcours de soins sera modifié le cas échéant.

VIE SAINNE

- Pour vivre sainement, les citoyens doivent être bien informés et les choix sains doivent aussi être promus. Conformément aux objectifs de santé et au principe « mieux vaut prévenir que guérir », nous nous concentrons sur les mesures qui contribuent à une vie saine pour tous. Ces mesures ne relèvent pas uniquement du domaine de la santé publique mais nécessitent également des efforts dans d'autres domaines (*health-in-all policies*).
- Les soins intégrés contribuent à la qualité des soins. L'approche cloisonnée des soins de santé est ainsi entièrement réorganisée et le bénéficiaire des soins est radicalement placé au centre.
- Nous mettons pleinement en œuvre les engagements pris dans le cadre du Plan interfédéral de soins intégrés. Nous exécutons le programme approuvé « Soins périnataux et 1000 premiers jours ». La mise en œuvre ainsi que les conventions à venir intégreront les spécificités des différents niveaux de pouvoir concernés y compris concernant la prévention.
- Nous développons des programmes pour les personnes vulnérables et les enfants atteints d'obésité, conformément aux engagements de principe déjà pris. Nous demandons aux principaux responsables des administrations de la santé de l'autorité fédérale et des entités fédérées de convenir d'un modèle de gouvernance pratique et réalisable pour de nouvelles étapes dans cette direction et de le finaliser, afin qu'il soit validé au sein de la CIM Santé publique avant le premier trimestre de 2025. Cette stratégie de coopération potentiellement sur-mesure et d'intégration des programmes, et ce qui est nécessaire à cet effet en termes de partage des données et d'intégration dans les partenariats et réseaux locaux, sera ancrée dans des accords de coopération, en s'appuyant sur les projets déjà en cours.
- Nous dressons l'état d'avancement du fonctionnement et du déploiement des projets actuels de soins intégrés au début de la législature. Il s'agit d'examiner le caractère faisable et réalisable pour les différentes administrations.
- Nous mettons en œuvre les plans interfédéraux sur le tabac et l'alcool. Nous évaluons dans ce cadre les effets sur le terrain et procédons aux ajustements nécessaires, en veillant à ce que les règles soient suffisamment solides sur le plan juridique. Nous veillerons également à ce que le respect de ces mesures fasse régulièrement l'objet de contrôles.
- Les enfants doivent grandir dans un environnement non-fumeur. Cela permet également de réduire les risques qu'ils commencent à fumer à leur tour plus tard dans la vie. Si nous voulons réaliser le rêve d'une « génération sans tabac » en

2040, nous devons, en collaboration avec les Communautés, continuer à unir nos forces pour une politique anti-tabac forte. Les autorités fédérales font des points suivant une priorité :

- Les fumoirs dans les lieux accessibles au public seront interdits.
  - Les aides au sevrage tabagique, telles que les thérapies de remplacement de la nicotine, doivent être plus accessibles par le biais de l'assurance maladie.
  - Nous consacrons davantage d'efforts aux conseils en matière de sevrage tabagique dans les hôpitaux et les services ambulatoires tels que les pharmacies.
  - Nous étendons l'interdiction de fumer aux terrasses.
  - Dans le cadre de la mise en œuvre du plan anti-tabac actuel, nous travaillons à l'interdiction de fumer dans les camps de jeunesse.
- L'engouement des jeunes pour le vapotage pose problème aujourd'hui. Il a été démontré que le vapotage peut inciter à fumer, bien que ce produit soit présenté comme un moyen d'arrêter le tabac ; en outre, il y a des indications sérieuses que ce soit néfaste pour la santé. Nous ne devons pas ignorer ce phénomène au risque de ne pas parvenir à « la génération sans tabac ». Il faut réduire l'attrait des e-cigarettes en réduisant drastiquement la gamme d'arômes proposés. L'interdiction du marketing à destination des jeunes doit être appliquée correctement.
  - Tout le monde s'accorde à dire que la consommation excessive d'alcool est nocive pour la santé et qu'elle est à l'origine de problèmes sociaux. Il doit exister suffisamment d'options de traitement accessibles pour se débarrasser de cette dépendance. Le trajet de soins en matière d'alcool, qui se concentre aujourd'hui principalement sur les jeunes qui se retrouvent aux urgences à la suite d'une intoxication alcoolique, doit être étendu à tous les groupes d'âge.
  - Le gouvernement prend les mesures suivantes en matière d'alcool :
    - Le message actuel sur la santé « l'abus d'alcool nuit à la santé » est remplacé par « l'alcool nuit à la santé »
    - Au niveau européen, nous préconisons la fin de l'exception selon laquelle les boissons alcoolisées ne doivent pas mentionner d'ingrédients. Ceux-ci peuvent être proposés via un code QR.

PAYSAGE DES SOINS

- Les hôpitaux doivent continuer à bénéficier d'un espace pour entreprendre et se différencier. Nous ne voulons pas d'uniformité. Les hôpitaux qui collaborent ne doivent pas être désavantagés en termes de financement. Nous encourageons vivement la rédaction de rapports sur la qualité des soins ainsi que le benchmarking.
- Les pratiques extra-muros peuvent avoir une place dans le paysage des soins de santé en complément des hôpitaux. La collaboration avec les hôpitaux, notamment pour les services de garde, est nécessaire. Nous favorisons une collaboration avec les hôpitaux à cet égard. Nous prêtons également attention au rôle que les soins extramuros peuvent jouer dans la fourniture de soins abordables, accessibles et de qualité. Toutefois, cela ne doit en aucun cas conduire à des soins à deux vitesses. Nous soumettons ces pratiques également à des normes de qualité et de sécurité similaires à celles des hôpitaux. En l'occurrence, nous veillons à ne pas exercer de pression sur le fonctionnement et les services de garde des hôpitaux.
- Nous supprimons tous les obstacles afin que les institutions qui relèvent des compétences fédérales et communautaires puissent collaborer de la meilleure manière possible, dans le respect de la répartition des compétences. Nous songeons, par exemple, à l'utilisation partagée de la pharmacie ou l'utilisation partagée de médecins entre un hôpital général et un hôpital de révalidation.
- Nous encourageons les achats groupés, par exemple pour l'achat d'équipements. Nous le faisons en concertation avec les acteurs concernées.
- Les comptes annuels de tous les hôpitaux doivent être publiés sur le site Internet de la Banque nationale.

AMÉLIORER LE PARTAGE DES DONNÉES

- Les citoyens, les médecins, les professionnels, les organisations et les parties prenantes doivent pouvoir collaborer de manière efficace et efficiente. C'est pourquoi nous développons le partage des données en conformité avec le RGPD et compatible avec l'Espace européen des données de santé (EEDS), de sorte que le partage transparent et sécurisé des données constitue la base de soins coordonnés et intégrés. En donnant aux patients l'accès à leurs propres données, ils peuvent encore davantage maîtriser les aspects liés à leur santé.
- L'accès aux données est aussi fragmenté que l'est le paysage des soins de santé. Nous déployons un maximum d'efforts pour réutiliser les données et regrouper les flux d'informations. Les citoyens, les professionnels et les acteurs concernés doivent pouvoir collaborer efficacement. C'est la raison pour laquelle nous continuons à développer l'échange de données de sorte qu'un échange fluide et sûr de données constitue la base de soins coordonnés et intégrés. L'écosystème numérique au sein duquel les données de soins sont enregistrées et partagées doit pouvoir s'appuyer sur une vision interfédérale et un cadre politique dans la mesure où les soins concrets aux citoyens sont réglés à la fois par la politique fédérale et communautaire. A cet effet, le gouvernement fédéral poursuivra les discussions avec les entités fédérées en ce qui concerne le projet d'accord de coopération relatif à l'échange et au partage électronique optimal d'informations et de données entre les acteurs dans le secteur social et des soins de santé et au sujet duquel le Conseil d'État et les autorités de protection des données ont déjà rendu un avis afin qu'un accord de coopération puisse être conclu et entériné par tous les parlements et que la gouvernance interfédérale de la plateforme eHealth et de l'Agence des données (de soins) de santé puisse être mises en œuvre. A l'intérieur de ce cadre interfédéral, des applications et des plateformes spécifiques peuvent être développées par les autorités fédérales et fédérées en appui de leur politique. Un maximum d'efforts sont consentis pour obtenir des gains d'efficacité, grâce à la réutilisation des applications et des plateformes, en se concentrant sur les services de base de la plateforme eHealth, l'intégration maximale des plateformes de données et en fournissant un portail intégré qui garantit l'accès et l'échange numérique des données de santé pertinentes sous le contrôle des citoyens. Le concept BIHR (*Belgian Integrated Health Record*) sert alors de base à l'approche de la numérisation et aux résultats à atteindre.
- L'Agence belge des données de (soins de) santé (HDA) devient une agence interfédérale et facilite la mise à disposition uniforme, fiable et sécurisée des données en vue de leur réutilisation en lien avec les objectifs formulés dans l'EHDS (*European Health Data Space*) comme l'intérêt public et la santé publique, en appui de la politique et de la recherche scientifique, l'enseignement, la recherche de nouveaux produits et thérapies, avec une valeur ajoutée claire pour le citoyen, tout en respectant les intérêts et la vie privée du patient. La HDA ne fournit pas elle-même de données, mais facilite l'accès et contribue ainsi à ce que cela se fasse dans le respect de toute la réglementation applicable à cet égard.
- Les données des mutualités auprès de l'agence intermutualiste seront rendues accessibles sur demande aux institutions publiques et de recherche autorisées afin que la politique et la recherche scientifique puissent bénéficier d'un maximum d'informations pertinentes relevées sur le terrain. Cela se passe conformément à la législation en vigueur concernant la protection des données personnelles (anonymisation ou pseudonymisation).
- Au cours de cette législature, nous évaluons et améliorons le dossier patient électronique partagé complet en collaboration avec les entités fédérées et dans le cadre de l'EHDS. Tous les prestataires de soins de santé ayant une relation thérapeutique avec le patient doivent, avec le consentement du patient et la possibilité de s'y soustraire, avoir accès aux données dont ils ont besoin pour s'acquitter correctement de leur tâche. Il doit donc y avoir également une intégration des données relatives aux médicaments et des informations pertinentes sur les problèmes de santé mentale des patients. Les incitants financiers à la numérisation sont associés à un engagement de résultats en termes d'exhaustivité et de qualité de l'enregistrement.
- En outre, les citoyens doivent pouvoir faire « don » de leurs données de santé à la science, conformément au RGPD, EHDS et le *Data Governance Act*, à l'instar du don d'organes. Il s'agit d'informations provenant de dossiers médicaux, d'informations génétiques, d'informations sur le mode de vie et d'échantillons biologiques. Ces données anonymisées ou pseudonymisées peuvent être utilisées pour la recherche scientifique et fournir un aperçu des problèmes de santé. Nous examinons si le citoyen a besoin d'une protection supplémentaire en ce qui concerne les conditions des dons de données.

FINANCEMENT

- Nous maintenons le principe de la norme de croissance au sein du système fédéral de soins de santé afin de pouvoir répondre aux besoins futurs du secteur.
- En attendant les effets des réformes, décrites plus loin, sur les dépenses de santé, nous prévoyons une marge pour de nouveaux investissements dans le cadre de la norme de croissance décrite ci-dessus, en mettant en œuvre des interventions ambitieuses visant à améliorer l'efficacité des soins. L'efficacité des soins est immédiatement mise à l'ordre du jour par l'activation de mécanismes de responsabilisation prévus par la loi pour les secteurs qui dépassent leurs objectifs budgétaires partiels, : les secteurs qui ont connu un dépassement non justifié doivent prendre des mesures qui permettront d'économiser le montant correspondant de manière structurelle à l'avenir.
- Une plus grande efficacité suppose également que la confection du budget des soins de santé soit davantage inspirée par les objectifs prioritaires en matière de santé. Le processus budgétaire doit également devenir plus clair. C'est pourquoi nous modifions le processus de confection du budget dans la loi relative à l'assurance obligatoire soins de santé et indemnité.
- Les documents de base dans le cadre de la confection du budget, tels que les estimations techniques de juin et de septembre, sont d'abord examinés en Conseil des ministres. Sur la base de cette discussion et des travaux de la Commission pour les objectifs en matière de soins de santé, le Gouvernement formule une lettre de mission, qui énonce clairement les priorités politiques ainsi que le cadre budgétaire et un calendrier clair dans lequel le Comité de l'assurance doit s'acquitter de sa mission légale d'élaborer une première proposition de projet de budget. Cette lettre de mission est transmise par le ministre des Affaires sociales au CG et au CA. Le Comité de l'assurance soumet ensuite une proposition au ministre des Affaires sociales, et pour avis de la CCB et de la Commission pour les objectifs en matière de soins de santé. Sur la base de cette proposition, le ministre des Affaires sociales soumet un projet de budget au gouvernement pour approbation. La proposition approuvée est soumise au Conseil général pour ratification. L'adhésion des partenaires sociaux est importante, mais sans l'accord unanime des membres du gouvernement au sein du Conseil général, aucune approbation n'est possible quoi qu'il en soit. S'il n'y a pas de majorité au Conseil général, c'est le conseil des ministres qui décide.
- La confection du budget est basée sur une norme de croissance, mais il faut éviter que la norme de croissance prévue serve uniquement à absorber les hausses de volume et/ou qu'elle ne soit entièrement répartie entre les secteurs sans tenir compte des objectifs prioritaires en matière de santé. C'est pourquoi le gouvernement peut proposer qu'un certain pourcentage de l'objectif budgétaire soit réservé à des objectifs prioritaires en matière de santé, en chargeant un ou plusieurs secteurs (de commun accord s'il s'agit de plusieurs secteurs) d'affecter les ressources budgétaires à cet effet. Ces objectifs se concentrent principalement sur le *quintuple aim* et sur :
  - l'amélioration de l'accessibilité et la couverture des soins de santé.
  - l'amélioration de l'efficacité et l'efficacité des systèmes de soins de santé
  - des mesures visant à renforcer la prévention et la détection précoce dans le cadre des compétences de l'autorité fédérale
  - un soutien aux pratiques et techniques innovantes
  - la transition numérique dans les soins de santé, en ce compris la cybersécurité
  - l'amélioration de conditions de travail du personnel de santé.
- Le suivi du budget sera également renforcé sur la base d'une responsabilisation claire. À chaque constat de dépassement des objectifs partiels (cf. audit permanent, estimations techniques, évolution mensuelle des dépenses...), des mesures d'économies et de correction seront prises afin de garantir le respect de la trajectoire budgétaire. Cela se fera par l'application stricte des mécanismes légaux de responsabilisation existants, qui seront renforcés si nécessaire. Cette démarche s'inscrit également dans une stratégie plus globale visant à promouvoir l'utilisation efficace des ressources.

- Afin de pouvoir mettre en œuvre plus rapidement les adaptations et les réformes (nomenclature, conventions, etc.), la procédure actuelle inscrite dans la loi INAMI concernant le fonctionnement des conseils techniques et des commissions de conventions et d'accords sera évaluée et, si nécessaire, adaptée et rationalisée.
- Les adaptations nécessaires seront également apportées à la loi INAMI afin de pouvoir suivre une procédure réalisable, qui évite l'insécurité tarifaire lorsque des accords ne peuvent être conclus au sein des commissions de conventions et d'accords. Si aucun accord n'est conclu à temps, le gouvernement prendra lui-même l'initiative
- Dans les limites de la norme, nous prévoyons une marge budgétaire pour étoffer l'agenda "L'Emploi dans l'aide et les soins", par le biais d'un accord social, avec des mesures concrètes.
- Nous poursuivons dans cette voie, en nous concentrant sur un modèle de coopération avec une démarcation moins stricte entre les professions et nous ne touchons pas aux équilibres à présent trouvés.

UTILISATION ADÉQUATE DES MOYENS DE SOINS

- Bien que notre système de soins de santé soit reconnu pour sa qualité et son accessibilité, il n'est pas suffisamment efficace. Sur la base d'études belges (KCE, INAMI, Sciensano) et internationales (CE, OCDE, OMS) et de la littérature académique, le FMI identifie notamment quatre types de mesures ayant un impact majeur sur l'efficacité : (1) davantage de prévention, (2) une utilisation plus adéquate des ressources disponibles, (3) la réduction du coût des médicaments, et (4) un système de soins moins dépendant des hospitalisations classiques.
- Dans l'ensemble des soins de santé et en particulier dans chacun de ces quatre domaines, des politiques plus fortes sont nécessaires et le gouvernement partira de plans de politique ambitieux mis au point en début de législature, le cas échéant en concertation avec les entités fédérées. En ce qui concerne plus spécifiquement l'utilisation efficace des moyens disponibles, le gouvernement définira et commencera à mettre en œuvre une stratégie globale d'ici au 1er janvier 2026 au plus tard, en concertation avec les acteurs concernés. Ce plan doit également mettre l'accent sur le renforcement de la lutte contre la fraude. Ces différents éléments impliquent que les contrôles doivent être renforcés, en concertation avec les prestataires de soins, les mutualités, l'INAMI et les patients (citons, par exemple, le suivi conjoint de la facturation électronique), en ce qui concerne, entre autres, les prestations et le comportement prescripteur des médecins, les données de facturation, la délivrance de médicaments chapitre 4, la surconsommation de médicaments, le contrôle des professions de soins, etc.
- A priori, seuls les traitements pour lesquels il existe des preuves scientifiques suffisantes peuvent être remboursés. La science est en constante évolution et notre cadre de remboursement doit suivre cette évolution. Les traitements qui étaient pertinents peuvent ne plus l'être. La suppression des techniques inutiles et obsolètes de la liste de remboursement fait également partie de ce processus. Cette évaluation et cet ajustement constants doivent être intégrés dans notre système de soins de santé.
- La loi relative aux pratiques non conventionnelles est abrogée et une mesure est adoptée pour la partie de la loi qui est déjà exécutée. Nous cherchons en outre un moyen de donner aux thérapies scientifiquement étayées dans le cadre de l'ostéopathie une place reconnue dans notre système de soins de santé.
- La surconsommation médicale reste trop élevée dans notre pays. Songez aux médicaments trop prescrits, aux examens redondants ou à l'orientation trop rapide vers l'imagerie médicale. Nous nous concentrons donc sur les soins appropriés. La numérisation et le partage des données permettent d'éviter les examens réalisés à plusieurs reprises, les médecins sont sensibilisés par rapport à leur comportement en matière de prescription, les quotas de médicaments bon marché sont augmentés dans la mesure du possible, les calendriers d'arrêt progressif et le contrôle des médicaments dans les pharmacies sont affinés, ...
- Par rapport à d'autres pays, l'utilisation de l'imagerie médicale (lourde) par rayonnement ionisant est trop élevée en Belgique. Outre le coût, cela expose parfois inopportunistement certains patients aux rayons. En collaboration avec les associations professionnelles, un calendrier clair sera discuté pour réduire considérablement le recours à l'imagerie médicale. Le principe est que seules les images nécessaires au diagnostic sont justifiées. Tant les prescripteurs que les

radiologues sont responsables de ce processus. Nous instaurons une prescription électronique obligatoire afin d'encourager l'utilisation rationnelle des CT-scans et des scans RMN en y associant le CDS (*clinical decision support*). Notamment à l'aide de comparaisons internationales, nous fixons une norme pour le nombre de CT-scans et de scans RMN acceptables. Si cette norme est dépassée, une correction financière sera appliquée.

ADMINISTRATIONS PUBLIQUES

- Nous confirmons le rôle des établissements scientifiques fédéraux telles que Sciensano et le KCE pour éclairer la politique sur des dossiers de (soins de) santé et visons une bonne coopération dans le respect des missions de chacun. Il existe également une coordination et une coopération avec le Conseil supérieur de la santé (CSS). Nous prenons des mesures pour que le Conseil supérieur de la santé puisse renforcer son rôle dans l'élaboration des politiques. Nous étudions l'intégration de ces trois établissements de connaissances en une seule entité dans le cadre budgétaire actuel. Ce processus peut se dérouler en plusieurs phases. La coopération et la coordination, l'efficacité et le suivi de la qualité seront également renforcés en ce qui concerne les institutions fédérales telles que l'AFPMS, l'INAMI, le SPF SPSCAE et l'AFSCA. Nous visons une efficacité et une affectation optimales dans le cadre budgétaire convenu.
- Nous garantissons le fonctionnement fluide, transparent et correct du Centre antipoison et du Fonds des accidents médicaux afin que ces organisations importantes puissent poursuivre leur tâche de manière efficace.
- Les victimes de l'amiante, qui ne sont pas salariées doivent pouvoir engager en toutes circonstances une action civile en justice. Nous garantissons également que les entreprises qui n'ont pas été condamnées pour pollution par l'amiante n'ont pas à payer de contributions plus élevées au Fonds Amiante. Ce Fonds doit en tout cas être adéquatement financé.
- Il faut absolument éviter la fraude dans le secteur des soins. Nous évaluons le fonctionnement du Service d'évaluation et de contrôle médicaux de l'INAMI et développons la collaboration avec les parquets et les autres services (d'inspection) comme la Commission fédérale de contrôle. Nous visons un contrôle transparent et qualitatif par le SECM. Une approche multidisciplinaire en collaboration avec les patients, les dispensateurs de soins, les mutualités et l'INAMI peut aboutir à des contrôles objectifs. Après une évaluation approfondie des procédures, nous visons un système de contrôle objectif, transparent et qualitatif qui implique tous les acteurs concernés pour identifier les prestataires qui ont des comportements déviant par rapport à leurs homologues ou non conformes par rapport aux recommandations de bonne pratique.

MUTUALITÉS

- Nous veillons plus fermement à ce que les mutualités mènent des activités directement liées à la santé et dont l'efficacité a été prouvée par la médecine factuelle (*evidence-based medicine*), y compris dans le domaine de l'assurance complémentaire.
- Un nouveau pacte avec les mutualités sera élaboré. Il comprendra un plan d'action visant à lutter contre les conflits d'intérêts et à créer des conditions de concurrence équitables entre les mutualités.
- Les mutualités doivent s'abstenir de toute propagande partisane dans leurs supports de communication.
- Le paiement des frais médicaux est numérisé au maximum. Pour cela, nous utilisons un moteur de tarification unifié.
- Nous ajustons la méthode de calcul sur laquelle est basée l'augmentation des frais administratifs. Les coûts totaux de gestion seront normalisés et l'indemnité pour les « petits risques pour les indépendants » sera supprimée. De plus, les mutuelles devront désormais prendre en charge elles-mêmes les coûts des paiements indus effectués en raison de leurs propres erreurs et qui ne peuvent pas être récupérés.
- Nous renforçons le système des frais de gestion variables pour qu'ils évoluent à terme de 20% à 30% (27% en 2029) du financement total. Les indicateurs VARAK doivent être davantage axés sur les priorités politiques et sur l'obtention de résultats en matière de retour au travail et de soins de santé.
- Le financement des frais de fonctionnement des mutualités est corrigé dans le cadre de la sixième réforme de l'État.

PRÉPARATION AUX PANDÉMIES

- En tant qu'autorité publique, nous devons veiller à ce que notre système de santé soit prêt à faire face à tout type de menace, qu'elle soit chimique, biologique, radiologique ou nucléaire (CBRN). Nous veillons à la constitution d'un stock stratégique interfédéral de médicaments, de dispositifs médicaux, de vaccins et d'équipements de protection individuelle avec une gestion des stocks efficace et moderne et prévoyons un financement récurrent à cet effet.
- Un plan pandémie, outre qu'il met l'accent sur le rôle essentiel des soins primaires et la résilience du système de santé, accorde, le cas échéant, de l'attention à la lutte contre les infections et à la prévention. Il s'agit notamment de mettre l'accent sur la résistance aux antibiotiques et sur la microbiologie chez l'homme et l'animal. Il convient d'adopter une approche « *One Health* » (Santé humaine, santé animale, environnement) pour détecter, prévenir et traiter les flambées épidémiologiques de zoonoses et les problèmes de sécurité sanitaire des aliments.
- Même si nous espérons ne plus vivre de crise sanitaire, il est important de se préparer au mieux pour réagir de manière concertée et cohérente afin de gérer de futurs fléaux de cette nature. Dans cette perspective, une approche coordonnée au niveau mondial pour l'échange des données liées au virus, la recherche, le développement et la distribution de solutions médicales, telles que vaccins, médicaments, systèmes de diagnostic et équipements de protection, serait bénéfique pour la sécurité sanitaire collective. L'initiative menée par l'OMS d'un traité international sur les pandémies, qui concerne la prévention, la préparation et la réponse à apporter en cas de pandémie est intéressante, dans le respect du principe de subsidiarité (la prise de décision et d'action au niveau décisionnel le plus efficace, du niveau local au niveau européen/international).
- Les dernières années ont montré que de nouvelles épidémies font désormais partie de notre réalité, telles que le COVID, Marburg et Mpox. Le gouvernement souhaite, dans la prochaine législature, en collaboration avec les communautés et les régions, procéder à une expansion structurelle du nombre d'unités spécialisées pour l'hospitalisation et le traitement des patients atteints de maladies infectieuses hautement contagieuses nécessitant un encadrement spécifique.
- En collaboration avec les entités fédérées et les acteurs de terrain, nous élaborons un plan qui, pour les crises sanitaires,
  - établit des procédures juridiques,
  - met en œuvre de nouvelles procédures et met à jour les plans de préparation existants,
  - donne la priorité à un examen régulier de ces procédures,
  - développe la coopération entre le secteur militaire et le secteur de la santé, sur base du plan d'action médical de l'OTAN et des recommandations pour la préparation de l'UE.
- Un cadre juridique clair est créé pour les dons de médicaments, de vaccins, de matériel médical et de matériel de protection individuelle par le SPF SPSCAE en réponse à des crises humanitaires, dans le cadre de la coopération au développement ou en vue d'une gestion optimale du stock stratégique.

QUESTIONS ÉTHIQUES

- Connaître ses origines peut être important pour la formation de l'identité des enfants. C'est pourquoi nous supprimons pour l'avenir l'anonymat des donneurs de sperme et d'ovocytes. Pour les dons déjà réalisés, nous recherchons conformément à l'arrêt de la Cour constitutionnelle une mesure transitoire avec un équilibre équitable entre les enfants, les parents d'intention et les donneurs de gamètes.
- Dans le respect de la répartition des compétences, nous examinons avec les entités fédérées comment fournir l'accompagnement et la médiation psychologique nécessaire.
- Nous rendons possible l'accouchement discret. Contrairement à l'accouchement anonyme, les données relatives à la mère sont conservées par un organisme indépendant et ne seront accessibles qu'à l'enfant né de cet accouchement. L'enfant conserve ainsi la possibilité de contacter ultérieurement sa mère biologique, par l'intermédiaire de cet organisme. Il s'agit d'un équilibre qui permet de protéger conjointement la mère et l'enfant en prévoyant la possibilité pour la mère d'accoucher dans la discrétion tout en préservant la possibilité pour l'enfant de naître dans de bonnes conditions et de pouvoir retrouver ses racines s'il le souhaite.
- Un cadre législatif sera élaboré pour la maternité de substitution altruiste de haute technologie lorsqu'il n'y a pas de lien génétique entre la « mère porteuse » et l'enfant. Un accord préalable devra être conclu. Après vérification et ratification de cet accord par le tribunal de la famille, les parents d'intention obtiennent automatiquement tous les droits parentaux dès la naissance. Les parents d'intention célibataires et les couples LGBT+ sont également éligibles. Parallèlement, nous interdisons la maternité de substitution à des fins lucratives de la part de la mère porteuse ou de tiers, c'est-à-dire qui conduirait à un dédommagement financier dépassant le remboursement des dépenses raisonnables liées à la grossesse, énumérées dans le futur cadre juridique. Les personnes concernées par ce processus doivent passer par l'accompagnement médical et psychologique dispensé par les centres de fertilité reconnus.
- Sur une base scientifique approfondie nous ambitionnons d'élargir la déclaration anticipée aux personnes incapables de donner leur consentement en cas de démence et examinons dans quelles conditions. Le cadre qui sera créé sur cette base devra accorder une attention suffisante à la protection de la personne incapable de donner son consentement et des prestataires de soins de santé qui procéderaient à l'euthanasie de cette personne sur base de la déclaration anticipée.
- Nous restons déterminés à améliorer les soins palliatifs pour les patients atteints de démence. Nous poursuivons le débat sociétal sur l'interruption volontaire de grossesse sur la base du rapport du comité d'experts.

Nous modifions la législation actuelle sur l'avortement après consensus au sein des partis de la majorité.

SÉCURITÉ

PRIORITÉ DE SÉCURITÉ

VISION GÉNÉRALE : UNE POLITIQUE DE SÉCURITÉ CLAIRE ET INTÉGRÉE COMME PRIORITÉ ABSOLUE

- Nous renforçons le rôle du ministre de l'Intérieur et de la Sécurité responsable de la coordination de la politique de sécurité intégrale. Nous veillons à un regroupement logique de toutes les compétences en matière de sécurité qui aujourd'hui sont encore réparties entre différents départements, à l'exception du département de la Justice. En l'occurrence, nous songeons au Centre for Cybersecurity Belgium, l'Inspection aéronautique de la Direction Générale du Transport Aérien, l'Autorité Nationale de Sécurité et Securail.
- Nos services de secours et de sécurité ainsi que la justice, sont des maillons essentiels d'une politique de sécurité et de police intégrée et globale. Mais la lutte contre la pauvreté, la politique des grandes villes, le domaine de la jeunesse, l'intégration et la réinsertion sont également importants pour traiter différents phénomènes en vue d'une société plus sûre et plus juste. En vue de renforcer la stratégie commune et les modalités de collaboration entre les autorités judiciaires et la police intégrée, nous intensifions la plate-forme de concertation Justipol composée des procureurs généraux, du procureur fédéral, du président du Conseil des procureurs, du commissaire général de la police fédérale, des trois directeurs généraux de la police fédérale et du président et du vice-président du Comité permanent de la police locale. Par ailleurs, des représentants d'organisations de la société civile et des communautés pourront être impliquées dans Justipol pour fournir une perspective plus large. Le gouvernement fédéral prendra également l'initiative d'organiser régulièrement des conférences interministérielles en concertation avec les entités fédérées afin d'aborder certains phénomènes de manière intégrée et avec tous les acteurs. Nous demandons aux entités fédérées d'investir suffisamment dans des programmes de prévention, tels que des initiatives en matière d'éducation et d'emploi, des initiatives en matière d'aide à la jeunesse et de délinquance juvénile, l'accueil de personnes souffrant de problématiques multiples et qui se soustraient aux possibilités de soins offertes et qui provoquent en conséquence des nuisances afin de mieux s'attaquer aux causes sous-jacentes de la criminalité et de l'insécurité. Parallèlement, nous soutenons les administrations locales confrontées à de graves formes de nuisances et de criminalité afin qu'elles puissent prendre elles-mêmes les mesures nécessaires. Au début de la législature, nous adopterons une nouvelle note-cadre sur la Sécurité Intégrale. Cette note-cadre constituera la base d'une politique de sécurité flexible et tournée vers l'avenir, visant à lutter contre les risques de sécurité tant traditionnels que nouveaux. Nous continuerons à renforcer la coopération intensive entre tous les niveaux de pouvoir.
- Afin de pouvoir organiser un contrôle effectif du respect de la réglementation des entités fédérées, nous renforçons le rôle des entités fédérées lors de la fixation des priorités relatives à leur application par la police intégrée. Dans le respect du cadre légal existant, les services de police locale doivent être impliqués dans leur application le cas échéant. C'est pourquoi, nous mettons l'accent sur une concertation structurelle entre les procureurs généraux, la police intégrée et les ministres des entités fédérées, au cours de laquelle la poursuite des infractions aux réglementations des entités fédérées est abordée.

LA LUTTE CONTRE LA DROGUE ET LA CRIMINALITÉ ORGANISÉE

- Le Coordinateur en matière de drogues continue de renforcer la coordination de la politique en matière de drogues et assure la coordination avec les autorités compétentes en matière de justice, de police et de santé publique. Le Commissaire National aux drogues joue un rôle central dans la lutte contre la criminalité liée aux drogues et la criminalité organisée y afférente. Le Commissaire National aux drogues se concentre plus particulièrement sur la mise en place d'une approche multidisciplinaire coordonnée et plus intensive de cette lutte, notamment en continuant à améliorer et à faciliter la coopération entre les départements d'appui et les services de la composante répressive. Nous ajoutons les départements de la Défense, des Douanes, de l'Emploi et du Travail et de l'Inspection du travail aux départements d'appui existants et veillons à ce qu'une concertation soit organisée avec les entités fédérées. Le département de la Justice sera également

impliqué, évidemment dans le respect de l'indépendance du ministère public. Le Commissariat National aux Drogues ne jouera pas de rôle substitutif vis-à-vis des services opérationnels existants. Ceux-ci resteront à tout moment responsables de leur propre gestion, stratégie et fonctionnement opérationnel. Lors de l'exécution des tâches mentionnées ci-dessus, le Commissaire aux drogues peut demander et traiter des informations et des données personnelles, tant que celles-ci sont adéquates, pertinentes et non excessives au regard des finalités pour lesquelles elles sont obtenues et traitées, et à condition expresse qu'elles ne surchargent pas de manière déraisonnable la charge de travail de la police. Ces données ne reposent pas uniquement sur les données policières, mais sont également complétées par des informations provenant des services d'inspection, de la santé publique, des partenaires privés et des autres services de soutien. Le cas échéant, les services d'inspection d'appui spécialisés sont renforcés de manière ciblée en vue de lutter contre le crime organisé et la criminalité liée à la drogue. Dans la lutte contre la criminalité subversive, les services d'inspection, y compris les douanes se voient attribuer un rôle plus important pour renforcer les autorités locales et la police.

- Certaines villes centrales et leurs communes périphériques sont confrontées à des quartiers caractérisés par des problèmes à grande échelle, fortement touchés par la subversion et d'autres problèmes de qualité de vie. Pour rendre ces quartiers structurellement plus vivables, il est nécessaire d'adopter une approche coordonnée de tous les services du gouvernement et de procéder à une concertation de cas par le biais d'un fonctionnement axé sur le territoire. Les procédures et les approches habituelles sont encore trop fragmentées pour avoir un impact suffisant. Pour rendre possible cette approche territoriale, en concertation avec les entités fédérées et outre les efforts de la police, les services d'inspection, de la ville et des services de secours, un renforcement ciblé du ministère public et de l'auditorat du travail est nécessaire afin de pouvoir se concentrer davantage sur la lutte contre, entre autres, les commerçants malhonnêtes, les nuisances, les marchands de sommeil en série, l'approche individualisée pour les jeunes à risque, etc. Ceci devra être discuté dans la Conférence interministérielle Politique des Grandes Villes.
- Une politique nationale intégrée en matière de drogue se concentre sur l'approche complète de la chaîne, depuis la prévention et la détection précoce jusqu'à la répression, la réduction des dommages et les (post)soins. Cette politique ne peut être efficace que si tout le monde travaille ensemble avec suffisamment de capacités et de ressources par le biais d'une approche multidisciplinaire intégrale : des autorités fédérales, régionales et locales à la police, la justice, les douanes, les services d'inspection, l'Office des étrangers, les services sociaux, l'aide à la jeunesse, l'enseignement, etc. Nous menons une politique de sanction immédiate dans le cadre de laquelle une réaction rapide et une tolérance zéro vis-à-vis du trafic de drogues est appliquée. Nous renforçons le système de transaction pénale immédiate pour les consommateurs avec des peines plus lourdes pour les consommateurs récidivistes. Pour les consommateurs confrontés à une problématique d'assuétude nous devons également prévoir les trajets de soins y afférents. Lorsqu'ils commettent des infractions ils doivent être suivis par les Chambres de traitement de la toxicomanie. Nous renforçons en outre les initiatives préventives et curatives des villes (centrales) les plus touchées par ces problèmes. Nous continuons à nous concentrer sur les types de drogue les plus courants mais accordons aussi une attention particulière aux nouvelles substances psychoactives et autres nouvelles tendances en matière de consommation de drogue, qui gagnent de plus en plus de terrain. C'est la raison pour laquelle nous investissons davantage dans les projets-pilotes dans le cadre desquels les nouvelles drogues sont testées.
- Nous nous engageons pleinement dans une approche de renseignement et d'enquête conjointe, menée en coopération avec des partenaires européens et internationaux et nous renforçons également la coopération policière bilatérale. Nous renforçons également notre présence policière et judiciaire dans les pays qui peuvent être liés à la drogue et au crime organisé, en désignant notamment davantage d'officiers de liaison étrangers de la Police Fédérale ou en partageant les connaissances de justice en ce qui concerne la lutte contre la criminalité organisée avec le parquet.
- Nous nous engageons en outre à adopter une approche dynamique de la criminalité organisée en investissant dans les ressources humaines et matérielles et en apportant les modifications législatives nécessaires pour identifier et combattre plus efficacement et plus rapidement les modes opératoires en constante évolution des organisations criminelles. À cet effet, nous continuons à investir dans des compétences, des connaissances, des technologies et des infrastructures supplémentaires pour intercepter et décrypter les communications cryptées et analyser les grands fichiers de données. Il faut un cadre juridique clair - conforme à la réglementation européenne - suivi d'un plan de mise en œuvre opérationnel pour être en mesure de déployer des applications utilisant l'intelligence artificielle à cette fin et cartographier de manière plus facile et

plus efficace les flux financiers et les capitaux illicites.

- Nous mettons en place un service multidisciplinaire d'enquêtes fiscales et financières sous la responsabilité conjointe du ministre des Finances et du ministre de la Justice. Dans le cadre de la criminalité organisée, ce service se concentre sur la détection, l'analyse et le démantèlement des circuits criminels et des flux financiers qui minent notre économie et notre société. Pour ce faire, ce service disposera des compétences nécessaires et travaillera en étroite collaboration avec le Commissariat National aux drogues, la Cellule de traitement des informations financières, la PJJ et, en particulier, les services de lutte contre la criminalité financière, le ministère public, les services d'inspection sociale et les institutions financières. A cette fin, nous révisons les lois fiscales et le Code d'instruction criminelle afin de pouvoir impliquer l'administration fiscale dans la lutte contre la criminalité, de manière ad hoc et sous l'autorité du parquet au sein de service de recherche. Ce service accorde une attention particulière au recouvrement des avoirs criminels (« follow the value ») auprès des organisations criminelles, y compris à l'étranger. Les flux d'argent criminel doivent être efficacement interrompus en continuant à frapper les organisations criminelles là où cela leur fait le plus mal : au portefeuille. Nous empêchons le blanchiment de l'argent du crime. Nous le faisons dès le début des enquêtes criminelles afin que les criminels ne puissent pas se rendre insolubles au cours de l'enquête. A cet effet, l'actuel Office central des Saisies et de la Confiscation sera intégré à ce service et fonctionnera comme une agence fédérale de recouvrement à part entière. La gestion purement administrative et financière des dossiers des avoirs saisis est ainsi placée sous la responsabilité du SPF Finances. Les décisions judiciaires restent de la compétence exclusive du pouvoir judiciaire. Ce FIOD se concentrera également, de manière ad hoc et sous l'autorité du parquet au sein de ce service de recherche, sur la lutte contre la fraude par le biais de transactions financières alternatives, telles que les crypto-actifs, le système Hawala, etc. Les entités proposant ces transactions financières alternatives seront soumises, pour autant que légales, à une obligation d'enregistrement uniforme de chaque transaction qu'elles effectuent et fourniront les informations nécessaires sur simple demande lors d'une enquête. Elles auront également l'obligation d'informer la CTIF dès qu'elles soupçonneront un blanchiment d'argent ou une fraude par le biais de ces transactions financières alternatives. La législation anti-blanchiment sera modifiée à cet effet. Les recettes supplémentaires générées par cette poursuite et perception plus efficaces seront prioritairement affectées à l'élaboration du budget annuel afin de répondre aux besoins budgétaires et aux investissements des départements de l'Intérieur et de la Justice.

UNE VIGILANCE ACCRUE AU NIVEAU DE NOS PORTES D'ENTRÉE INTERNATIONAUX (PORTS MARITIMES, PORTS INTÉRIEURS, AÉROPORTS, GARES)

- Le problème de la drogue est un problème, national, européen, international et local. La situation géographique favorable de notre pays, notre infrastructure de transport très bien développée et la multitude de nœuds logistiques le rendent encore très attrayant pour l'importation, le transit, la production et l'exportation de drogues. Ce gouvernement renforce la lutte contre la criminalité organisée qui y est associée.
- Nous continuons donc à investir massivement dans le renforcement de la sécurité de tous nos points d'entrée et de nos plates-formes logistiques par le biais d'un plan de sécurité multidisciplinaire, soutenu par les investissements nécessaires. Dès le départ, nous nous concentrons sur les principales voies d'accès, comme les ports maritimes, les aéroports, les centres logistiques et les gares, afin d'empêcher l'afflux et le transport de gros volumes et d'éviter ainsi d'accroître la pression sur les petites routes d'accès. À cette fin, nous prendrons d'abord toutes les mesures physiques et technologiques nécessaires et nous renforcerons encore la surveillance. Pour que cela soit efficace, la collecte d'informations doit faire l'objet d'une attention et des investissements nécessaires dès le départ.
- Nous devons éviter l'effet «waterbed» bien connu, tant en Europe qu'à l'intérieur de nos propres frontières. A l'instar de nos voisins nous devons donc investir au niveau national dans la sécurité de tous nos ports (aéroports), par exemple en maximisant le scanning des conteneurs ou des cargaisons à haut risque, en incluant en permanence des méthodes de détection alternatives pour les nouveaux modes de transport utilisés par les organisations criminelles pour la drogue et les précurseurs nécessaires à la production de drogues de synthèse, etc. Nous investissons parallèlement dans la détection accrue et dans les possibilités de sécurisation par le biais de caméras, de capteurs, de drones, de logiciels, etc. Sans ces investissements, nos ports (aéroports) n'en deviendront que plus attrayants pour les criminels de la drogue. Cela a

évidemment un impact non seulement sur la sécurité de l'ensemble de notre société, mais aussi, compte tenu du facteur industriel/économique de nos ports (aéroports), sur notre économie tout entière. Il incombe dès lors aux autorités de faciliter et de mettre en œuvre au maximum ces accords en termes de budgets, de capacités et de ressources. Dans le cadre de l'Alliance portuaire européenne, nous visons à déployer cette stratégie de sûreté interportuaire aussi largement que possible au sein de l'UE. Le plan de sécurité multidisciplinaire de l'aéroport de Bruxelles-Zaventem en est un exemple. Cette initiative conjointe résulte des recommandations de la commission d'enquête parlementaire suite aux attentats de Bruxelles du 22 mars 2016 et définit pour la période 2022-2025 les questions de sécurité prioritaires sur lesquelles les douanes, la justice, la police et le gouverneur de la province se concentreront dans une approche intégrée avec les différents partenaires de sécurité présents dans et autour de l'aéroport. Nous soutenons et facilitons ces initiatives. Nous renforçons également la coopération avec les principaux pays d'origine et de transit, de manière bilatérale et par le biais d'initiatives européennes. Sans ces investissements, nos ports (aériens) ne feront que devenir plus attrayants pour les criminels de la drogue par rapport à nos voisins.

- Au niveau international, notre pays prendra ainsi l'initiative d'étendre le Code international pour la sûreté des navires et des installations portuaires dans le cadre de la lutte contre la criminalité internationale organisée, en vue de sa mise en œuvre, de son suivi et de son application à l'échelle mondiale.
- A l'intérieur de nos frontières nationales également, nous continuons à surveiller que les activités criminelles liées à la drogue ne se déplacent pas d'un point de vue logistique et nous mettons en place des mesures de sécurité opportunes pour y faire face, par exemple, pour l'installation portuaire qui ouvrira dans le Limbourg en 2025 ou pour les plates-formes des entreprises internationales de commerce électronique. Nous veillons à la poursuite des initiatives déjà prises dans le cadre de la loi révisée relative à la sécurité maritime, telles qu'une politique d'application uniforme, l'utilisation de la biométrie, le contrôle du personnel, etc.
- Nous prévoyons plus d'instruments en Belgique pour la mise en œuvre de la directive portuaire 2005/65 sur l'augmentation de la sécurité portuaire en se concentrant, entre autres, sur une meilleure infrastructure comme les caméras et les drones, en adaptant les processus et les logiciels mais aussi en assurant une meilleure protection des données logistiques et un filtrage et une supervision adéquats du personnel. Nous prenons également l'initiative d'un échange efficace des informations nécessaires au screening du personnel portuaire. Avec la nouvelle législation maritime, la Belgique a rendu obligatoire le screening du personnel occupant des postes critiques ; les informations à ce sujet doivent pouvoir être partagées avec et reçues par les États membres de l'UE.
- Nous nous engageons également à optimiser l'échange d'informations entre tous les services concernés, par exemple entre la capitainerie et les autres services publics comme les services de police, les douanes, le SPF Mobilité, etc.
- Ces services de capitainerie agissent en tant que Port Security Officers au sein de nos zones portuaires, ce qui les rend responsables, avec la Cellule de sûreté maritime, de l'élaboration des évaluations des risques et du contrôle des plans de sécurité. Étant donné que cette compétence de sécurité spécifique leur avait été accordée sur la base d'une législation fédérale, à savoir la loi sur la sûreté maritime et compte tenu de l'augmentation considérable des risques en matière de sécurité et des conséquences que la non-exécution de ces tâches de sécurité cruciales a sur la sécurité de notre société tout entière et sur le fonctionnement de notre économie, les autorités fédérales prennent leurs responsabilités en ce qui concerne le soutien et le suivi de ces missions de sécurité.
- En l'espèce également, la sécurité est une ambition collective que nous ne pouvons concrétiser qu'en nous concentrant sur une approche en chaîne impliquant tous les acteurs concernés.
- Nous renforçons donc la responsabilité de la sécurité parmi les différents autres acteurs qui jouent un rôle dans nos ports et plus généralement dans l'ensemble de la chaîne d'approvisionnement (par exemple, pour la navigation intérieure, le transport routier, les entités à risque (non ISPS) dans le port, les agents maritimes, etc. Nous préconisons donc de travailler avec les autres principaux ports de l'UE (e.a. Rotterdam et Hambourg) pour exiger des compagnies maritimes qu'elles utilisent le cas échéant des scellés intelligents pour les conteneurs. Ces scellés seront équipés de technologies telles que le GPS et des capteurs pour permettre un suivi actualisé des conteneurs.

- Nos régions aéroportuaires, dont Brucargo, Liège, Liège-Bierset, Charleroi, Ostende, Anvers et Zaventem, sont également des portes d'entrée pour la drogue dans notre pays. Là aussi, nous nous engageons à renforcer le contrôle des drogues en collaboration avec des partenaires privés et l'utilisation de technologies innovantes dans la mesure du possible.
- Nous élaborons un plan d'action national pour la sécurité dans les gares, sur les quais, dans les trains et à proximité des gares. Nous prenons des mesures pour renforcer la sécurité dans et autour de nos gares, en particulier la gare de Bruxelles-Midi, porte d'entrée de la capitale de l'Europe et des institutions internationales (à Bruxelles). À cet effet, nous renforçons la présence de la police dans les gares. Nous renforçons également la vigilance aux abords immédiats des gares. Nous poursuivons le projet visant à ce que la police ait accès aux images des caméras de la SNCB, de Lijn, du Tec et de la Stib et puisse ainsi effectuer des patrouilles numériques dans les gares. La SNCB prendra également à son tour des mesures préventives, telles que l'aménagement et la propreté des espaces publics, les contrôles de billets à l'intérieur des gares, l'évaluation du placement éventuel de portiques d'accès dans les grandes gares et l'extension éventuelle du réseau de caméra
- Nous appliquons une politique de sanction immédiate dans le cadre de laquelle une réaction immédiate et une tolérance zéro vis-à-vis des drogues est appliquée et ce, dans et autour des gares comme celle de Bruxelles et des autres grandes villes du pays.
- Nous prévoyons une capacité d'accueil fermée suffisante comme étape ultime pour éloigner durablement de nos rues les trafiquants de drogue et autres auteurs de nuisances sans droit de séjour en Belgique. Trop souvent, ces personnes sont encore libérées rapidement et reprennent leurs activités.

L'APPROCHE ADMINISTRATIVE

Nos autorités locales doivent en toute confiance être en mesure d'empêcher la criminalité de s'installer dans leur économie locale de la manière la plus efficace possible grâce à une approche dynamique et préventive. Nous évaluons, en concertation avec les autorités locales et tous les partenaires concernés, la loi sur l'approche administrative récemment adoptée et ce au plus tard pour janvier 2026. Sur la base de cette évaluation, nous optimiserons cette loi si nécessaire, dans le respect des possibilités légales. En tout état de cause, cette optimisation éventuelle se fonde sur la confiance dans nos administrations locales et a pour objectif de permettre une application logique et efficace qui se rapproche fortement de la pratique des administrations locales. La capacité d'éliminer rapidement et structurellement les exploitations illégales sera l'épreuve décisive à cet égard. Parallèlement à cela, nous concluons un accord de coopération avec les entités fédérées pour parvenir ainsi à une politique uniforme en matière d'application administrative.

TERRORISME

- Sur la base d'une analyse des services concernés, les recommandations de la Commission d'enquête sur les attentats terroristes du 22 mars 2016 sont évaluées afin de déterminer celles qui restent pertinentes et doivent donc encore être mises en œuvre.
- En collaboration avec les CSIL (Cellules de Sécurité Intégrales Locales), nous veillons à ce que les communes puissent surveiller les ASBL ou les associations suspectes actives sur leurs territoires respectifs. Nous menons également des contrôles en ce qui concerne le financement public de ce type d'associations. Nous continuons de faire des efforts dans chaque commune pour créer une CSIL afin qu'elle puisse être activée le cas échéant.

RECHERCHE ET PARTAGE D'INFORMATIONS

- Le partage d'informations au sein des forces de police et entre les forces de police, les entités fédérées et d'autres autorités ou acteurs est crucial. Nous restons engagés dans cette voie en développant et en affinant une plateforme de données. À cette fin, une loi sur les données policières sera également élaborée pour remplacer l'article 44 de la loi sur la fonction de police. Dans le cadre de cette plateforme de données, une attention particulière est accordée aux

exigences de confidentialité et de secret, à l'indépendance de chaque source d'information et à la définition des droits d'accès des acteurs à l'information spécifique (push ou pull). Via cette plateforme de données, les informations pourront être partagées avec les services de surveillance des entités fédérées, les services d'inspection, ainsi que les services de contrôle et d'exécution, dans la mesure où l'accès est nécessaire pour l'exercice de leurs compétences légales, et ce, dans le respect des procédures légales en vigueur, y compris les avis nécessaires. Nous encourageons la coopération et l'échange d'informations entre les autorités chargées de la lutte contre le terrorisme, de l'asile et de la migration au niveau belge et européen, notamment en poursuivant la mise en place d'un réseau d'information européen. Nous nous concentrons également sur la lutte contre les contenus terroristes et extrémistes en ligne, conformément au règlement européen TCO et nous optimisons la coopération entre les autorités compétentes.

- Nous veillons à ce que, lors du développement de ce flux d'informations, y compris lors de l'amélioration de cette plateforme de données, la vie privée de nos citoyens soit préservée et la reste et que leurs données personnelles soient par conséquent protégées de manière adéquate. En effet, l'objectif de sécurité ne doit pas aller à l'encontre de la vie privée de nos citoyens.
- A la suite de la directive européenne 2016/680, la loi du 30 juillet 2018 relative à la protection des personnes physiques à l'égard des traitements de données à caractère personnel a déjà prévu la transposition de cette directive pour l'application spécifique qu'est le traitement de données à caractère personnel par les autorités compétentes pour la prévention, la recherche, la détection et la poursuite d'infractions pénales ou l'exécution de peines. La description des traitements eux-mêmes est aujourd'hui réglée par la loi du 5 août 1992 sur la fonction de police et le code de procédure pénale. Dans une prochaine étape, un cadre juridique sera créé par une loi spécifique sur les données de police afin de fusionner ces matières. Cette loi réglementera les droits et obligations de la police et des citoyens en ce qui concerne le traitement des données policières. Nous éviterons ainsi à l'avenir des situations où toutes les informations sont disponibles mais où l'on ne sait pas clairement qui est responsable ou compétent pour traiter et utiliser les informations disponibles. Nous examinons le fonctionnement de l'organe de contrôle des informations policières (COC) et, sur la base de cet examen, nous déterminons s'il est souhaitable de prévoir des fonds supplémentaires pour le personnel.
- Les missions intérieures de la Défense doivent se limiter à la sécurisation des sites nucléaires, des ambassades avec une sécurité statique, la sécurisation de sites relevant en permanence du niveau trois de l'OCAM, du secteur pétrochimique et de l'aide à la nation. Nous définirons préalablement le cadre juridique et opérationnel pour ce faire. Outre les cas limitativement énumérés ci-dessus, la Défense peut être déployée pour des missions de sécurité uniquement sous les conditions cumulatives suivantes : (i) une menace de niveau 4 de l'OCAM (la menace est imminente et proche) ; (ii) après une décision gouvernementale et une analyse des risques ; (iii) dans un cadre juridique et opérationnel clairement défini ; et (iv) de manière non structurelle.
- Nous concluons un accord interfédéral de coopération afin de disposer d'un cadre juridique global pour les Cellules de Sécurité Intégrale Locales. A cet égard, nous incluons également un cadre pour les cellules de sécurité intégrale pénitentiaires, le pendant des CSIL mais à l'intérieur des murs de la prison.
- Nous mettons en place un cadre juridique permettant, à l'instar de nos pays voisins, d'interdire des organisations radicales dangereuses telles que Samidoun en raison de leurs liens avec le terrorisme ou pour la propagation de l'antisémitisme dans notre pays et ce, sur la base d'informations déjà disponibles dans un contexte européen.

UNE POLITIQUE FERME À L'ENCONTRE DE LA DÉLINQUANCE JUVÉNILE

- Les jeunes sont notre avenir. Nous devons donc tout mettre en œuvre pour les protéger et les guider pour qu'ils deviennent des adultes responsables. Chaque jeune compte. Nous devons également conscientiser les jeunes qui, par exemple, provoquent des nuisances ou tombent dans la criminalité et les orienter vers un avenir plus positif. Tous les acteurs, qu'il s'agisse de l'enseignement, de la formation, de l'aide à la jeunesse, des soins de santé mentale, de la protection de la jeunesse, de la justice ou de la police, doivent unir leurs forces pour les accompagner attentivement en fixant des limites et les sanctionner le cas échéant. Pour que cette approche multidisciplinaire soit couronnée de succès,

nous consacrons encore plus d'efforts à des initiatives visant, par exemple, à rapprocher de manière positive nos jeunes et nos forces de police mais veillons également à prévoir davantage de capacités au niveau des administrations locales pour accompagner les jeunes dans leur parcours parfois chaotique.

- Pour permettre à nos forces de police de mieux identifier ces phénomènes de délinquance juvénile et de les traiter de la manière la plus ciblée possible, il est nécessaire de renforcer le flux d'informations entre les différentes forces de police locales à cet égard. Les informations relatives aux nouveaux phénomènes liés à la délinquance juvénile doivent donc, le cas échéant sur avis de la police fédérale, être enregistrées séparément dans la banque de données nationale générale de sorte qu'en fonction de l'ordre et de la sécurité publique, un lien puisse être établi avec la possession illégale d'armes et leur utilisation illicite. Nous veillons également à ce que ces phénomènes fassent l'objet d'une attention appropriée dans le cadre du plan de sécurité nationale et nous encourageons également les administrations locales à aligner leurs plans zonaux de sécurité en conséquence.
- Nous renforçons la prévention dans les zones urbaines sur base des besoins du terrain. Ils pourront ainsi agir de manière plus préventive et proactive au niveau des jeunes qui passent actuellement entre les mailles du filet et ce, notamment par le biais de coachs pour jeunes, de gestionnaires de cas juridiques, de juristes du parquet et d'administrateurs de cas. En l'occurrence, nous cherchons d'une part à identifier d'éventuelles situations familiales difficiles dans lesquelles ces jeunes évoluent afin de pouvoir mieux les aider, et d'autre part, nous cherchons à éviter que les jeunes ne tombent dans la récidive (plus grave) après avoir commis un premier faux pas en intervenant plus rapidement. Grâce aux parcours de SAC pour les mineurs dès 14 ans, nous pouvons informer les parents et les responsabiliser si nécessaire. Nous appelons par ailleurs les polices locales des grandes villes et des centres-villes à mettre en place une brigade de la jeunesse opérationnelle employant des inspecteurs de la jeunesse formés pour travailler avec les jeunes. Cela leur permettra de détecter de manière proactive/préventive les nouveaux phénomènes de criminalité et de nuisance chez les jeunes, de s'adresser aux jeunes en conséquence et, le cas échéant, de les punir/sanctionner. Outre l'approche proactive et préventive de ces jeunes, ce service peut également se spécialiser dans l'identification et le traitement de certains (nouveaux) phénomènes de délinquance juvénile.
- Dans notre société numérique, le monde en ligne représente désormais une partie importante de la vie de nombreux jeunes et, par conséquent, de ceux qui commettent des actes criminels comme, par exemple, les « *drill rappers* », les proxénètes d'adolescents, etc. Pour protéger tous nos jeunes et, par extension, notre société tout entière, nous adaptons le cadre légal et nous renforçons les possibilités à disposition de nos services de police, de préférence les brigades de jeunesse, afin qu'ils soient en mesure de mener des enquêtes, de collecter des informations, etc. même dans ce monde numérique (internet et médias sociaux), de manière à ce qu'ils puissent prospecter de manière aussi proactive que possible afin de détecter les problèmes à un stade précoce, avant qu'ils ne s'aggravent.
- Nous encourageons nos forces de police locales et, de préférence, aussi celles en charge de la jeunesse, à soutenir (davantage) la politique de lutte contre l'absentéisme scolaire élaborée par les acteurs concernés et à impliquer les parents de ces jeunes activement dans ce processus.
- Nous créons, en concertation avec les entités fédérées un forum pour les observateurs scolaires, afin que d'autres instances comme De Lijn, la SNCB, le TEC et la STIB puissent également faire des signalements.

LA LUTTE CONTRE LA VIOLENCE INTRAFAMILIALE ET SEXUELLE

- Les projets d'impulsion en matière de violence intrafamiliale doivent être poursuivis en collaboration avec les entités fédérées, ou du moins les bonnes pratiques qui ont été lancées doivent être ancrées. En outre, il convient de poursuivre le développement de l'alarme mobile contre le harcèlement. Les centres de prise en charge des violences sexuelles doivent être étendus à Mons, à Hal-Vilvorde et au Brabant Wallon. Parallèlement, nous examinons en collaboration avec les entités fédérées, comment les victimes de faits non aigus, de violences sexuelles en ligne peuvent être le mieux accueillies.

- Les centres actuels spécialisés dans les mutilations génitales sont étendus à Liège et Anvers. Nous veillons également à l'extension des cellules EVA (Emergency Victim assistance) au plus grand nombre de zones de police possibles en vue de soutenir les victimes de violences sexuelles.
- Nous facilitons de manière optimale le fonctionnement Family Justice Centers grâce à l'utilisation du fichier de synthèse dans WIDA système de gestion électronique des dossiers et demandons aux zones de police la mise à disposition d'un nombre suffisant d'officiers de liaison pour être en mesure de faire le lien entre les zones de police et les Family Justice Centers.

TRAITER EFFICACEMENT LES NUISANCES

- Nous optimisons le recours à la législation SAC révisée pour lutter contre les nuisances dans le domaine public. Nous étudions les infractions dépenalisées à la suite du nouveau code pénal que nous pourrions inclure dans la législation SAC.
- Il convient de mettre un terme aux incidents qui se répètent chaque année dans les parcs récréatifs. Nous continuons à œuvrer en faveur d'une interdiction légale d'entrée sur le territoire pour les auteurs de troubles.
- Tout en respectant l'autonomie et la subsidiarité des administrations locales, nous renforçons également la lutte contre les nuisances et la petite délinquance dans nos villes et nos campagnes. Les personnes qui causent des dommages aux biens doivent être tenues pour responsables à tout moment et doivent effectivement payer pour les dommages. Si le dommage concerne des biens publics, ils doivent au moins effectuer des travaux d'intérêt général.
- Le droit à la liberté d'expression et le droit de manifester sont des piliers fondamentaux de notre démocratie. En même temps, nous reconnaissons la nécessité de prendre des mesures en cas de perturbation grave de l'ordre public ou lorsque la sécurité est mise en danger. Ainsi, nous permettons aux juges d'exclure les émeutiers des manifestations comme peine complémentaire, afin de garantir la sécurité publique et l'ordre.
- Nous veillons à ce que les autorités locales sachent de quelles mesures elles disposent pour lutter contre certains phénomènes de criminalité et de nuisance. Nous créons à cet effet une boîte à outils « police d'intervention proactive ». Dans le cadre de cette boîte à outils, nous créons une nouvelle possibilité pour les autorités locales de demander à la police locale d'organiser des fouilles préventives ciblées dans le temps et dans l'espace en réponse à des plaintes et/ou incidents récurrents afin de contrer certains phénomènes et d'accroître le sentiment de sécurité dans les espaces publics. L'organisation de contrôles ciblés sur la détention ou la restitution d'armes fait également partie des possibilités.
- En concertation avec les entités fédérées, nous veillons à ce que les personnes souffrant de problèmes multiples qui continuent à causer des nuisances et refusent toute aide puissent, par l'intermédiaire du juge de paix, se voir imposer un parcours complet d'assistance et d'orientation dans une structure résidentielle (supra-)locale désignée, avec un suivi ambulatoire par une équipe multidisciplinaire de professionnels. Le bourgmestre, entre autres, peut prendre l'initiative de cette mesure. Il en va de l'intérêt de ces personnes elles-mêmes et de la sécurité de la société dans son ensemble. Dans le cadre résidentiel, les mesures nécessaires sont prises afin d'améliorer la qualité de vie, d'identifier les éventuels problèmes sous-jacents et d'offrir des outils et une aide efficace pour résoudre les problèmes de manière structurelle, ce qui implique le recours à un centre d'hébergement de jour et de nuit. En concertation avec les Régions, nous prévoyons un cofinancement à l'attention des villes et communes qui mettent en place ce type d'initiatives, en coopération avec la politique du logement. Pour ce groupe cible, nous prévoyons le transfert de ce groupe cible vers des projets tels que Housing First et, lorsque cela est possible, vers un emploi.
- Nous examinons comment renforcer le rôle du bourgmestre dans le cas de personnes qui, en raison de leurs problèmes sociaux et mentaux, représentent un danger pour elles-mêmes ainsi que pour la sécurité publique, et comment organiser une prise en charge sous la contrainte dans le cadre de laquelle les soins nécessaires peuvent être offerts, dans le respect du cadre légal strict qui règle cette forme de privation de liberté.

SIMPLIFICATION DE LA LOI SAC

- Nous étudions les possibilités de simplifier et d'accélérer les procédures de la loi SAC lorsque cela s'avère nécessaire et possible, à savoir permettre aux communes d'instaurer un modèle de convocation administrative immédiate en cas de flagrant délit.

LA LOI FOOTBALL

- Nous renforçons davantage la législation football en majorant et en adaptant notamment les montants des pénalités fixés au niveau de vie et indexés annuellement à partir de ce moment-là. Nous encourageons la concertation entre tous les acteurs concernés afin de parvenir à une approche en chaîne complète.
- Parallèlement nous examinons la possibilité de créer une base de données centrale pour les interdictions de stade qui permet des contrôles d'identité à l'aide de technologies biométriques et nous adaptons la législation pour permettre des contrôles biométriques à l'entrée des stades.
- Au niveau du BeNeLux, nous continuons à travailler sur une interdiction de stade commune. Nous étudions également ce qui est possible dans un contexte européen.
- En collaboration avec les autorités judiciaires, policières et administratives, nous veillerons à une application uniforme et à une mise en œuvre cohérente de la loi football à travers tout le pays. Nous diversifions le cadre global des tâches de sécurité dans les stades tel qu'il est inscrit dans la loi football, en tenant compte de la nature de chaque mission de sécurité et des spécificités et de la valeur ajoutée des différents acteurs de la sécurité. Pour certaines missions spécifiques actuellement sous la responsabilité des stewards, telles que : le contrôle des infrastructures, le maintien des voies d'accès et d'évacuation dégagées, et la prise de mesures en attendant l'arrivée des services d'urgence et de sécurité, nous examinerons la possibilité de les confier aussi à d'autres acteurs.

CYBERCRIMINALITÉ

- Au sein des unités de lutte contre la criminalité informatique existantes de la PJF, nous poursuivons notre engagement en faveur d'une approche efficace, qualitative, intégrée et coordonnée de la cybercriminalité afin d'optimiser le traitement et l'exploitation des cyberinformations. Nous nous appuyons ainsi sur l'expertise présente (comme celle du SKY ECC) au sein de la police intégrée et pouvons coopérer de manière idéale avec les partenaires nationaux et internationaux. En outre, nous tenons compte de la situation en matière de criminalité, de la disponibilité des profils techniques sur le marché du travail, des besoins des services à soutenir et de la langue du client. Nous le faisons en étroite collaboration avec le Centre pour la cybersécurité.

SERVICES DE SÉCURITÉ ET DE RESEIGNEMENT PERFORMANTS

RESPECT À L'EGARD DE CEUX QUI NOUS AIDENT ET NOUS PROTÈGENT

- Nous renforçons la politique de tolérance zéro dans le cadre de laquelle aucun acte de violence ou de menace à l'encontre de personnes exerçant une fonction sociale, comme par exemple : pompiers, police, enseignant, ambulancier, ... ne reste sans conséquence. Un classement sans suite de tels faits pour des raisons d'opportunité est impossible, même si aucune incapacité de travail n'a été constatée.
- Il convient de mettre à profit les points de contact centraux et les procédures au sein des services de sécurité opérationnels pour les victimes de violence. Ces points de contact centraux doivent établir un contact proactif avec la/ les victime(s), élaborer des procédures et une communication claires et uniformes, et en faire la promotion au sein de leur organisation. Les membres du personnel des services de police et d'urgence victimes d'une agression ou d'un acte de violence dans l'exercice de leurs activités professionnelles doivent toujours avoir la possibilité de bénéficier d'une assistance juridique et psychologique gratuites, sauf dans les situations où un juge établit qu'il est question de provocation dans le

chef des policiers et/ou des membres des services d'urgence. Les partenaires et les membres de la famille immédiate des personnes tuées dans l'exercice de leurs fonctions doivent avoir droit à une assistance juridique et psychologique ainsi qu'à une indemnisation financière (parallèlement à l'indemnisation des victimes de terrorisme). Nous veillons également à ce que l'accès aux assurances et aux indemnisations médicales pour les blessures liées au service soit simplifié.

- Nous veillons à l'anonymisation des données de ceux qui nous protègent et nous aident tout au long de la procédure judiciaire. Seul le code ou l'adresse postale de la zone de police ou de la zone de secours ou le numéro de registre national ou autre numéro d'identification (numéro bis, numéro de passeport, ...) mentionné dans les documents juridiques. Les personnes concernées doivent toujours pouvoir être identifiées par les pouvoirs publics.
- Nous élargissons encore les possibilités légales concernant l'utilisation de caméras. Ainsi, nous veillons à ce que, nos services de secours, les services publics de transports en commun (De Lijn, TEC et STIB) et les conducteurs de train sur les lignes les plus sujettes aux incidents puissent également après une formation adéquate et dans un cadre bien défini qui respecte la législation en matière de vie privée, recourir aux «bodycams» ou aux caméras de surveillance.

POLICE

OBJECTIFS COMMUNS

- Le principe d'une police intégrée structurée à deux niveaux est maintenu. Nous procédons aux ajustements structurels et de fond nécessaires pour veiller à ce que nos services de police puissent continuer de relever les défis actuels et futurs. Nous continuons à investir dans un fonctionnement plus efficace, dans une police proche et facilement accessible, dans un personnel spécialisé suffisant et dans la disponibilité des technologies et des ressources les plus innovantes pour nos services de police et de sécurité

DES SERVICES DE POLICE QUI SE CONCENTRENT SUR SES TÂCHES ESSENTIELLES

- En début de législature, nous menons le débat sur les missions essentielles et dans le cadre duquel nous recentrons entre autres la répartition des tâches et des compétences de la police fédérale et locale en l'actualisant le cas échéant. Le travail quotidien de police actuel ne se déroule plus exclusivement au niveau local et d'autre part les défis et les besoins locaux ont sensiblement évolué. Nos villes et communes ont de plus en plus besoin de services de police proches du citoyen, plus développés et ancrés localement. La répartition des tâches entre la police locale et la police fédérale doit donc évoluer, ce qui implique d'avoir de plus grandes zones de police et davantage de coopérations interzonales. La police locale doit pouvoir continuer à se développer pour être en mesure d'intervenir de manière effective sur le plan de la complexité des défis modernes liés à la sécurité. Pour ce faire, nous examinons notamment le système de solidarité de capacité HYCAP. Dans le même temps, la police fédérale doit pouvoir davantage se concentrer sur des missions spécialisées et supralocales et soutenir les zones de police locale sur la base des principes de spécialité et de subsidiarité avec leurs connaissances et des ressources spécialisées sans créer à cet égard un modèle concurrentiel entre les services de police locale et fédérale.
- Pour être en mesure d'exécuter ces tâches spécifiques de manière adéquate/effective, conformément aux résultats du débat sur les tâches clés, la Police fédérale sera fortement renforcée, en particulier la direction *special units* (DSU), la police aéronautique (LPA) et les directions déconcentrées de la Police judiciaire fédérale (PJF). L'objectif doit être d'assurer un service équivalent en rapport avec les besoins concrets et ce, sur l'ensemble du territoire. Ce service est basé sur une philosophie orientée vers la communauté, piloté par l'information et a pour point de départ un fort ancrage local.
- Nous veillerons à ce qu'une augmentation du financement de la police judiciaire fédérale soit déjà mise en place au début de la législature. Sur la base d'une mesure objective de la charge de travail effectuée parallèlement, nous prendrons les mesures suivantes afin de fournir un financement supplémentaire là où l'impact et la charge de travail de la criminalité organisée sont les plus importants. Cette mesure de la charge de travail doit donc inclure des paramètres tels que la population mais aussi l'image de sécurité «criminalité organisée et terrorisme» ainsi que la charge de travail qui en résulte. Etant donné qu'une telle mesure de la charge de travail prendra un certain temps et compte tenu des besoins connus sur le terrain et

des attentes justifiées des citoyens pour un service équivalent, en prévision d'une telle étude de capacité (réallocation), tous les cadres de la police judiciaire fédérale dans l'ensemble du pays seront pourvus en priorité. En outre, dans l'attente de cet exercice, le cadre de la PJF d'Anvers sera porté en priorité au moins au niveau de la PJF de Bruxelles. Une grande partie de ces enquêteurs sera affectée à la criminalité organisée (drogue). Le recrutement de personnel issu d'autres branches sera simplifié. Ces personnes disposeront de pouvoirs de police propres limités (par exemple, dresser des procès-verbaux comme peuvent le faire aujourd'hui notamment les inspections sociales), et nous offrons un statut conforme au marché afin qu'il soit intéressant de se diriger vers la PJF. Nous veillons également à ce que le parquet puisse faire face à cet afflux supplémentaire de dossiers.

- Par ailleurs, nous déploierons, à Bruxelles et aux alentours, un plan canal fédéral renforcé, dans la lignée de celui qui avait été mis en place en 2015 à la suite des attentats de Paris et de la menace terroriste en Belgique. La recrudescence de la violence liée à la drogue dans la capitale et la zone de l'aéroport et les problèmes structurels de capacité des services de sécurité locaux nécessitent un rétablissement rapide de ce soutien initialement prévu par le Plan Canal fédéral pour lutter activement contre la criminalité organisée et le radicalisme. Ce nouveau plan prévoira notamment un renforcement accru des zones de police locale concernées afin d'assurer un suivi rapproché des individus radicalisés et de lutter vigoureusement contre les phénomènes criminels sous-jacents tels que le trafic d'armes et d'êtres humains, le trafic de drogue, l'économie illégale, etc. Les villes faisant face à des difficultés similaires pourront bénéficier du déploiement du même type d'intervention.
- Nous procédons également à une analyse des services de la police fédérale afin d'augmenter structurellement le rapport entre l'input et l'output. La réduction du morcellement de la hiérarchie et de la bureaucratie ainsi que le renforcement des services opérationnels d'autre part sont particulièrement importants à cet égard. En vue d'améliorer l'efficacité opérationnelle et de parvenir à une Police fédérale mieux coordonnée et spécialisée, la structure actuelle lourde et centralisée de la Police Fédérale doit donc évoluer vers un ensemble plus efficace, avec moins de directions et d'overhead, mais avec un renforcement du cadre intermédiaire et de base. Il est également nécessaire d'opérer un glissement/une redistribution de missions. Les missions essentielles de la police fédérale évolueront afin de mieux s'aligner sur les principes susmentionnés de subsidiarité et d'orientation. Outre ces changements nécessaires dans la structure de base, des efforts sont également déployés pour instaurer une culture de la responsabilité. Afin d'évaluer l'efficacité et l'efficience de la police fédérale, un système d'audit et de responsabilisation basé sur des objectifs mesurables sera donc mis en place. Si les objectifs fixés ne sont pas atteints, sauf en cas de force majeure démontrable, le mandat du responsable ne sera pas renouvelé.
- Assurer notre sécurité n'est pas une compétence individuelle des services de police et des services de sécurité mais une ambition collective. Bien sûr, nos services d'aide et de sécurité sont des éléments essentiels mais la réduction de la pauvreté, la politique des grandes villes, l'aide à la jeunesse, l'intervention proactive auprès de jeunes, l'intégration, la justice et la réinsertion, par exemple, sont également importants. Nous n'insisterons jamais assez sur ce point. Les processus doivent être alignés sur cette approche intégrée de la sécurité, dans laquelle la prévention, la préparation et le suivi sont aussi importants que la réponse aux incidents. Nous veillons donc à ce que tous les acteurs de notre chaîne de sécurité puissent assumer leurs responsabilités et à ce que certaines tâches bien définies, qui sont actuellement prises en charge par nos services de police, puissent également être exécutées par d'autres acteurs privés.
- Nous nous attaquons d'abord aux obstacles juridiques qui empêchent actuellement des acteurs privés d'effectuer certaines tâches non policières en soutien aux services de police. Le principe fondamental reste bien entendu que l'usage de la contrainte et de la violence proportionnées reste exclusivement l'apanage de nos services de police. La visualisation en temps réel des images des caméras placées sur la voie publique vise, d'une part, à permettre aux services compétents d'intervenir immédiatement en cas de délit, de dégradation, de nuisance ou de trouble à l'ordre public et, d'autre part, à orienter au mieux ces services dans leurs actions. Pour atteindre ce double objectif, nous veillons donc à ce que, dans la pratique, des acteurs privés puissent effectivement réaliser des actions implicites qui sont intrinsèquement liées à la visualisation en temps réel des images des caméras. Nous adaptons la législation de manière à ce que la visualisation en temps réel des images des caméras sur la voie publique comprenne le fonctionnement des systèmes de caméras, y compris l'agrandissement, le changement de position de la caméra et le traitement des données à caractère personnel associées à la visualisation

des images et à l'enregistrement ou au signalement d'incidents. Lorsque nous modifierons la législation, nous établirons également une distinction claire entre l'utilisation policière et non policière des caméras. Dans ce dernier cas, la police est considérée comme le responsable du traitement et la visualisation en temps réel des images de la caméra qui ne peut se faire que dans les locaux de la police et sous la supervision d'un fonctionnaire de police présent.

- En outre, nous autorisons la collaboration avec le secteur privé en recourant à des agents d'accueil spécialisés ou formés à cet effet pour prendre en charge l'organisation de la réception dans un lieu accessible au public et géré par le responsable du traitement/donneur d'ordre. L'exercice d'une fonction de réception suppose également l'exécution d'opérations complémentaires, telles que l'enregistrement des visiteurs et le traitement de données à caractère personnel (comme, par exemple, la création d'un badge d'accès) qui peuvent généralement être associées à cette fonction d'accueil. L'agent d'accueil spécialisé ou formé à cet effet est tenu au devoir de discrétion, nous prenons donc des mesures techniques et organisationnelles pour garantir la confidentialité des données à caractère personnel traitées dans le cadre de ces activités d'accueil.
- Toutes les tâches qui se déroulent après l'accueil à la réception d'un visiteur/d'une victime telles que l'accompagnement des victimes, l'enregistrement de plaintes et la communication d'informations aux victimes, etc. restent des missions qui relèvent exclusivement des services de police.
- En outre, nous veillerons à une utilisation optimale des possibilités déjà existantes dans le cadre légal actuel permettant de confier à des acteurs privés de la chaîne de sécurité des tâches non policières telles que la fourniture de conseils en matière de prévention des cambriolages, la fourniture d'informations sur la sécurité routière et la fourniture de conseils aux autorités compétentes en matière de mobilité et de sécurité routière. Nous examinons également les possibilités légales de faire exécuter - pour soutenir et soulager nos services de police - des tâches qui relèvent actuellement exclusivement de la police, comme l'exécution des contrôles du domicile, aussi à des fonctionnaires assermentés, le cas échéant sous la supervision de nos services de police.
- Nous élargissons les compétences des services de sécurité privés ou d'autres personnes habilitées par les autorités pour surveiller la voie publique. Actuellement, cela n'est possible que dans le cadre d'«événements» ou dans une zone et pour une durée déterminées. Nous modifions le cadre légal afin que les communes puissent désigner, par le biais de règlements de police, certaines zones dans les lieux de divertissement, tels que les parkings publics ou les salles de danse privées, afin qu'elles soient soumises aux pouvoirs de surveillance des services de sécurité privée pendant une certaine période (par exemple, la nuit pendant le week-end).

a) **UNE POLICE QUI CONTINUE À METTRE L'ACCENT SUR UNE RELATION DE RESPECT AVEC CHAQUE CITOYEN**

- L'intégrité reste évidemment la valeur centrale du travail policier professionnel. Nous continuons à développer une police intègre qui ne recourt à la coercition et à la force que lorsqu'elle satisfait aux principes de légalité, de proportionnalité et de nécessité. Une police qui maintient l'ordre dans le respect de chaque citoyen, indépendamment de son origine, de son orientation, de son âge, etc. Dans le même temps, nous demandons le respect à l'égard de nos services de police au cours de leurs interventions de police. Lorsque de la violence est exercée à l'encontre de nos services de police lors d'interventions policières, ceux-ci doivent évidemment pouvoir se défendre de manière adéquate conformément à ces principes. À cet effet, nous évaluons l'équipement et l'utilisation des moyens de maintien de l'ordre dans le cadre de la gestion négociée de l'espace public (GBOR) par la police intégrée et ajustons la réglementation lorsque cela est nécessaire en fonction de la menace accrue et des risques. Cette réglementation doit offrir la protection juridique nécessaire aux services de police lorsqu'ils se voient contraints, dans des situations exceptionnelles, d'utiliser des armes/violence.
- Nous veillons à la mise en œuvre du Kind-toets. Le personnel de police doit être formé aux interventions en présence spécifique d'enfants et de jeunes. C'est la raison pour laquelle les procédures policières et judiciaires seront analysées au regard de la Convention internationale des droits de l'enfant afin de protéger les droits des mineurs lors des interventions policières. La formation et les techniques d'intervention sont adaptées en conséquence.
- De plus en plus d'interventions policières concernent des personnes ayant des problèmes sociaux ou/et mentaux et qui

sont en situation de crise. Nous formons mieux nos policiers pour qu'ils puissent faire face à ces situations et, si nécessaire, apporter la meilleure aide. Nous veillons également à ce que les policiers confrontés à des situations de crise puissent travailler sur une base structurelle avec des équipes mobiles de crise multidisciplinaires, comprenant des psychiatres, des psychologues et des travailleurs sociaux. Des structures d'accueil et de soins suffisamment adaptées sont prévues en concertation avec les entités fédérées.

b) UNE POLICE DE PROXIMITÉ

- La police de proximité joue un rôle crucial pour assurer la sécurité et le bien-être de la société. L'accent est mis sur l'accessibilité, la facilité de contact et la visibilité tant physique que numérique. En mettant l'accent sur l'interaction directe avec les citoyens, la police de proximité contribue à un excellent service de police et à une approche orientée vers la communauté. L'aspect préventif de cette méthode de travail est également indispensable au sein de l'organisation policière.
- Les inspecteurs de quartier revêtent une importance cruciale pour la sécurité de nos quartiers et de nos communes. Nous renforçons donc leur fonctionnement, d'une part en augmentant le nombre d'inspecteurs de quartier et en le doublant si nécessaire afin de respecter la norme d'un inspecteur du quartier pour 2000 habitants., Nous veillons à ce qu'ils puissent consacrer la majeure partie de leur temps de travail disponible sur le terrain et, d'autre part, en nous engageant dans une revalorisation générale de la fonction d'agent de quartier en instaurant une indemnité de fonction pour les inspecteurs de quartier qui devrait rendre plus attractif le choix de ce métier. De plus, nous veillons à ce que les inspecteurs de quartier puissent également travailler le soir et pendant les week-ends dans toutes les zones de police. Nous introduisons le concept d'inspecteurs de quartier numériques. Il s'agit d'inspecteurs de quartier dont la zone de travail est en ligne. Ils travaillent en étroite collaboration avec les agents de quartier traditionnels et se fournissent mutuellement des informations recueillies sur Internet et dans le quartier. Dans ce cadre, nous veillons à ce que les étudiants disposent toujours d'un point de contact aisé auprès de la police.

c) LA POLICE EN TANT QU'EMPLOYEUR MODERNE, EFFICACE ET ATTRACTIF

- Nous optons pour un processus de recrutement et de sélection transparent, performant et moderne, d'une durée maximale de 90 jours et qui permet aux zones locales de collaborer pour aussi recruter elles-mêmes pour leurs propres corps. Nous nous assurons que les profils recrutés correspondent bien aux besoins du terrain, maximisons dans ce cadre la qualité et la recherche de la diversité, conformément au principe de la bonne personne au bon endroit.
- Plusieurs services opérationnels de la police fédérale sont confrontés à des pénuries structurelles de personnel. Il faut éliminer tout obstacle qui entrave le recrutement rapide et efficace de nouveaux collaborateurs. Nous remplaçons donc l'actuelle procédure stricte d'affectation du personnel (modèle IRI) par un plan de personnel plus flexible, comme c'est déjà le cas au niveau de la police locale.
- Ce gouvernement poursuit les efforts visant à, outre l'engagement de généralistes, consacrer l'attention nécessaire au recrutement actif de profils spécifiques tels que des experts financiers et des spécialistes du cybercrime. Pour conserver plus longtemps ces profils spécialisés très recherchés, nous veillons à ce qu'ils bénéficient d'un plan de carrière approprié.
- Compte tenu des impératifs numériques, nous poursuivons le recrutement de profils spécialisés. Nous créons un cadre légal pour engager des cyber-volontaires ou des cyber-flexitravailleurs au sein de la police. Ces spécialistes seront affectés à des tâches spécifiques pendant des périodes déterminées après avoir fait l'objet d'un screening préalable et avoir suivi une formation (raccourcie).
- Lors de la sélection de nouvelles recrues, nous veillons à accorder une plus grande attention à l'intégrité et à l'attitude des candidats. Nous investissons ainsi sur l'attitude de base que doivent adopter les nouveaux et qui consiste à sortir dans la rue calmement, avec dignité et intégrité. La présence de cette attitude de base nécessaire doit également être contrôlée tout au long de la carrière. Nous introduisons donc un screening de sécurité continu qui sera effectué pendant toute la durée de la carrière. Au début de la législature, le ministre concerné proposera au Conseil des ministres une modification de la

loi portant sur le statut disciplinaire des membres du personnel des services de police de manière à rendre les procédures plus courtes, plus transparentes et plus efficaces. Nous mettons en place un système de contrôle et de plainte uniforme, indépendant et efficace afin que les plaintes soient traitées et enregistrées de la même manière. Il sera par ailleurs procédé à une professionnalisation en prévoyant une plus grande responsabilité administrative en ce qui concerne la fonction d'autorité disciplinaire, moyennant bien sûr les garanties juridiques nécessaires. À l'heure actuelle, ce rôle incombe encore trop souvent et inutilement à un bourgmestre ou au ministre.

- Nous introduisons un système de rémunération fonctionnelle qui met fin à la rémunération basée uniquement sur le grade mais qui tient aussi compte des compétences et des responsabilités des fonctionnaires de police.
- Afin d'augmenter l'attractivité de certaines zones de police dans la périphérie bruxelloise, nous étudions la possibilité d'introduire une prime pour ces policiers. Une analyse sera aussi réalisée pour les zones confrontées à des problèmes de recrutement.
- Nos services de police doivent se sentir respectés. Nous veillons donc à conclure un nouvel accord sectoriel pour la police intégrée afin que la deuxième partie de l'accord sectoriel pour la police intégrée puisse être conclu afin que la police puisse se profiler comme un employeur attractif.
- Une nouvelle identité visuelle de la Police Intégrée est introduite sur le terrain, basée sur la poursuite des efforts réalisés au cours de la législature précédente et des résultats déjà obtenus. Elle concerne plus particulièrement les motifs Battenburg et le nouvel uniforme de police.
- Des investissements supplémentaires dans l'infrastructure de la police fédérale sont absolument nécessaires.

d) **FORMATION POLICIÈRE :**

- Suite notamment au rapport de la Cour des Comptes, nous nous engageons à améliorer la formation policière en examinant la possibilité de la réformer sur la base de l'uniformité, la qualité et transparence. Nous misons sur une collaboration efficace et approfondie entre les écoles de police, les hautes écoles et les universités, chaque partenaire assumant des responsabilités spécifiques et une part de la tutelle. Nous veillons à une bonne coordination avec la police fédérale et locale. En parallèle, nous œuvrons à une rationalisation des écoles de police. Nous optons également pour une formation policière modulaire, pleinement intégrée dans l'enseignement supérieur, en introduisant une structure de formations en diplôme de graduat, bachelor et master.
- Le modèle de financement sera organisé de manière à ne pas générer un surcoût pour les Communautés. Nous veillons à ce que la réforme de l'enseignement réponde aux besoins en termes de capacité et d'opérationnalité, compte tenu de la pénurie actuelle sur le marché du travail et des problèmes de capacité au sein de nos services de police, en introduisant des possibilités de progression rapide et une mise en œuvre opérationnelle dès la formation. Nous nous assurons que cette réforme soit mise en œuvre de manière progressive afin de ne pas compromettre la capacité disponible. D'autre part, nous étudierons comment faire de la formation de graduat une véritable formation axée sur la pratique, afin que ce groupe de généralistes puisse être rapidement déployé sur le terrain, sans compromettre la qualité de la formation.
- Nous veillons à ce que nos policiers puissent également poursuivre leur formation au cours de leur carrière professionnelle. À cette fin, nous développons une gamme étendue de formations physiques et numériques pour tous les fonctionnaires de police et le personnel du CALog.

e) **UNE POLICE NUMÉRIQUE :**

- Plus que jamais, la police intégrée doit être équipée des bons outils informatiques pour accomplir ses tâches opérationnelles (big data, détection des processus criminels dans le monde numérique, etc.), pour communiquer efficacement avec les citoyens, mais aussi pour optimiser sa gestion interne et la rendre plus efficace. C'est pourquoi nous faisons de la transformation numérique de la police une priorité essentielle. À cette fin, nous évaluerons le programme I-Police

pour le mettre à jour et recalibrer la portée de son objectif. Outre ce programme spécifique, nous veillerons à ce que les recommandations des audits réalisés dans ce domaine au cours de la législature précédente soient rapidement mises en œuvre. Nous redéfinirons des objectifs ambitieux mais réalistes en matière de transformation numérique, tant pour les besoins spécifiques de la police fédérale que pour ceux de la police intégrée dans son ensemble. Nous prendrons les initiatives nécessaires pour adapter et améliorer rapidement la gouvernance actuelle au sein de la police en matière de numérisation, Nous identifierons et allouerons les moyens nécessaires à cette transformation majeure.

- Nous réformons la structure hiérarchique de la police fédérale afin que, dans cette nouvelle structure, le Commissaire Général puisse pleinement assumer le rôle de responsable final de la police fédérale.
- Une coordination centrale des informations opérationnelles est cruciale. Nous veillons donc à ce que le personnel opérationnel de la police puisse consulter les informations policières de manière accessible et rapide. À cette fin, une analyse de tous les services concernés qui échangent des informations à temps plein sera effectuée afin que des gains d'efficacité opérationnelle puissent être réalisés et que le personnel opérationnel de la police puisse consulter les informations policières de manière accessible et rapide.
- Nous développons une stratégie de numérisation claire et à long terme pour la police, avec une priorisation claire des projets afin de savoir clairement lesquels seront déployés et à quel moment. Une stratégie numérique implique de revoir et d'optimiser les processus opérationnels selon les principes du *digital-by-design* et de la protection de la vie privée. Ce fonctionnement est modernisé et axé sur les résultats.
- A la suite de la législation sur l'intelligence artificielle récemment adoptée au Parlement européen, nous élaborons des politiques concrètes autour du déploiement des technologies qui tombent sous l'application de cette législation européenne. En collaboration avec les services de renseignement et de sûreté, nous facilitons donc - dans un cadre juridique strict et précisément défini - les champs d'expérimentation pour les nouvelles applications opérationnelles et les nouvelles technologies. En l'occurrence, il peut s'agir, par exemple, du déploiement de la technologie de reconnaissance faciale pour la détection des condamnés et des suspects. Nous élargissons la législation relative aux caméras afin de permettre davantage d'applications de surveillance par caméra (intelligente). L'IA est également déployée pour soulager la police de certaines tâches administratives, comme l'introduction du principe de «speech-to-text». Au cours de l'analyse et de la mise en œuvre éventuelle de ces nouvelles technologies, nous mettons toujours en balance le droit à la sécurité (qui est un droit humain fondamental) et le droit à la vie privée.
- Nous continuons à développer la possibilité de signaler les comportements sexuels transgressifs en ligne par l'intermédiaire de Police on Web et, pour d'autres délits, sur une approche sur mesure. La déclaration numérique sera davantage professionnalisée afin d'offrir une alternative valable aux citoyens souhaitant effectuer des déclarations en ligne. Non seulement la déclaration en ligne doit être facilement accessible mais il est également nécessaire d'orienter les citoyens vers l'interlocuteur le plus approprié. Ainsi, les déclarations délicates peuvent être traitées par des policiers spécialement formés. A court terme, les infractions les plus courantes contre les biens et contre les personnes devraient pouvoir être déclarées sur police-on-web sous une forme permettant un traitement aisé par la police.
- La criminalité ne s'arrête pas aux frontières des communes, des villes et des zones de police. A cet effet, nous poursuivons le développement de l'application (Police Search) qui permettra de consulter non seulement les données d'un fait d'une autre entité policière mais aussi le procès-verbal.
- La loi NIS2 autorise le recours à des hackers éthiques. Nous veillons donc à ce que les services de police qui y ont recours le fassent en tenant compte des principes juridiques généraux tels que la proportionnalité et le contrôle adéquat. En outre nous veillons à ce que ces services disposent des moyens les plus efficaces possibles pour enquêter sur les canaux de médias sociaux. Nous créons également un cadre légal de sorte que la police puisse intervenir rapidement en cas de cyberattaques et de phishing en prenant des -mesures adéquates.
- Nous explorons l'opportunité qui s'offre à nos services de police pour, dans le cadre de la législation sur les MPR (méthodes particulières de recherche), tracer les messages entre jeunes dans des groupes fermés s'il existe des indications très sérieuses selon lesquelles ces messages pourraient conduire à une perturbation de la sécurité publique.

LA POLICE FÉDÉRALE

- La répartition entre les moyens en personnel, d'une part, et les moyens d'investissement et de fonctionnement, d'autre part, sera plus équilibrée. Cela doit permettre à la police fédérale de disposer des moyens TIC modernes nécessaires, d'un équipement personnel sûr, de véhicules modernes et en nombre suffisant, d'armes adaptées et d'autres équipements suffisamment spécialisés pour remplir correctement sa mission. Nous veillons à ce que la police fédérale puisse réaffecter les crédits de manière flexible en fonction des besoins de l'organisation.
- La police fédérale peut utiliser les excédents de crédits pour couvrir les coûts (non) prévus au cours du même exercice. Nous investissons notamment dans la capacité aérienne de la Police Fédérale et la Protection civile.

LA POLICE LOCALE

a) FUSION VOLONTAIRE DE ZONES DE POLICE : RENFORCER LA COOPÉRATION ET LE PARTAGE D'INFORMATIONS

- Sur la base des études scientifiques déjà réalisées, nous créons une assise auprès des administrations locales et rendons attrayante l'étape nécessaire vers des zones de police plus grandes et plus efficaces, qui permettront de mener une politique uniforme, d'affecter plus efficacement et plus humainement le personnel et les ressources et permettront également de se concentrer sur la spécialisation sans mettre en péril l'ancrage local ni l'autonomie communale. Nous sommes convaincus que les économies d'échelle renforceront la proximité policière et encourageons donc un mouvement de fusion axé sur la centralisation des compétences et une coopération proactive efficace, tout en respectant la proximité de la police avec les citoyens. Nous veillons à ce que les limites des zones de police fusionnées se situent à l'intérieur des limites des zones de secours lorsque c'est possible. Pour réaliser cette ambition de fusion, les gouverneurs seront mandatés au début de la législature pour élaborer une trajectoire de fusion pour les zones pour lesquelles les études montrent que des économies d'échelle sont nécessaires. Les gouverneurs en feront rapport au ministre compétent deux fois par an.
- En l'occurrence, l'accent est mis non seulement sur l'efficacité, la rationalisation et la transparence financière mais aussi sur l'offre d'une assistance policière de proximité, de meilleure qualité et de qualité égale. Après une fusion, les ressources allouées à la police ne doivent pas diminuer. Les ressources éventuelles dégagées grâce à l'effort d'efficacité seront réinvesties dans la politique de sécurité, notamment dans la police de proximité, l'action de quartier, les patrouilles à vélo, etc.

b) SÉCURITÉ À BRUXELLES : UNITÉ DE VISION ET DE COMMANDEMENT

- Ces dernières années, il est à nouveau apparu clairement que la politique de sécurité à Bruxelles était trop fragmentée. De ce fait, les phénomènes criminels et les nuisances ne sont pas traités de la manière la plus efficace possible. Il est clair qu'il faut une plus grande unité de vision et de leadership en ce qui concerne la politique de police et de sécurité dans la capitale. Vu l'enchevêtrement territorial de la Région de Bruxelles-Capitale en termes d'urbanisation et de sécurité, une politique de sécurité claire est nécessaire. C'est pourquoi nous fusionnons les six zones de police bruxelloises en une seule.

c) FINANCEMENT DES ZONES DE POLICE LOCALES

- Nous introduisons un nouveau modèle simple de financement pour les zones de police locale, remplaçant la norme KUL actuelle avec pour objectif d'accorder à chaque zone de police locale, en tenant compte de la spécificité propre, les moyens lui permettant d'offrir des services de police de base équivalents et adéquats. En l'occurrence, le point de départ est un financement plus élevé, plus flexible et plus transparent des zones de police locale (y compris l'indexation) sur la base d'une clé de répartition réalisable et responsable qui peut être ajustée si nécessaire. Pour ce faire, nous utilisons des paramètres qualitatifs qui ont déjà fait l'objet de recherches/études scientifiques au cours des dernières années et qui correspondent à la réalité dans laquelle nos policiers doivent travailler.

SERVICES DE RENSEIGNEMENT ET AUTRES ACTEURS DE LA SÉCURITÉ (OCAM, CCRS ETC.)

- Une autorité résiliente est capable de faire face à des menaces telles que l'espionnage, l'ingérence, l'extrémisme et le terrorisme. Cela nécessite un service de renseignement fort, capable non seulement de détecter ces menaces à temps, mais aussi de les contrer. Nous veillons à ce que la Sûreté de l'État puisse assumer son rôle dans l'architecture de sécurité belge et dans le contexte international en la dotant des moyens opérationnels et des méthodes nécessaires à l'accomplissement de sa mission. Il s'agit notamment de la doter de moyens d'interception des communications à la pointe de la technologie et de tirer parti des possibilités offertes aujourd'hui notamment par l'IA. La Belgique héberge des institutions internationales telles que l'OTAN et l'Union européenne. Ces institutions comptent sur la Sûreté de l'État pour identifier et contrer en temps utile les tentatives d'espionnage et d'ingérence. Il faut dissuader les puissances étrangères d'opérer sur le territoire belge. C'est également pour cette raison que nous renforçons les outils opérationnels et le cadre juridique de la Sûreté de l'État. Grâce à une révision de la loi des services de renseignement et de sécurité, nous veillons à ce que la Sûreté de l'État, sous la supervision des organes de contrôle, soit en mesure de contrer efficacement les menaces (*perturbation*). Nous veillons également à ce que les informations relatives à la sécurité de l'État puissent être plus facilement utilisées dans les procédures judiciaires et administratives. Conformément aux recommandations de la Commission d'enquête suite aux attentats du 22 mars 2016, nous reconnaissons le droit à l'existence de chacun de nos services de renseignement. Nous concentrons sur une meilleure coopération et un meilleur partage de l'information. Nous rendrons la profession plus attrayante et encouragerons la mobilité entre les différents services. Nous nous attelons à poursuivre la réforme du SGRS sans pour autant démilitariser ses fonctions de direction. Les réformes initiées par la Sûreté de l'État et les projets de réforme en cours doivent être poursuivis et achevés. Nous évaluons le fonctionnement du Comité R en vue de renforcer le contrôle démocratique sur les services de renseignement. Pour mieux suivre l'avancement des réformes engagées et des processus de réforme en cours au sein de la VSSE, nous prévoyons l'obligation pour la VSSE de présenter un rapport annuel au Comité R et aux ministres responsables.
- Nous renforçons le soutien au Conseil national de sécurité. Les réunions du Comité de coordination et du Comité stratégique pour le renseignement et la sécurité sont préparées et suivies par une cellule d'appui permanente à la chancellerie qui, sous la direction du président du CCRS et en coordination avec le président du CSRS, a pour mission de rechercher activement des synergies dans les plans stratégiques existants, d'apporter un appui à la réalisation du plan global de sécurité et d'en suivre la mise en œuvre. Elle développe une vision à moyen terme en ce qui concerne la stratégie belge de sécurité et propose au Conseil national de sécurité des priorités annuelles en matière de sécurité. À cette fin, nous renforcerons et, le cas échéant, étendrons le secrétariat du CCRS
- Il est essentiel que, comme c'est déjà le cas aujourd'hui, l'OCAM conserve son indépendance aussi à l'avenir, notamment en ce qui concerne la préparation des évaluations de la menace et la détermination du niveau de la menace qui doit être effectuée sur la base de critères établis. La loi organique sur l'OCAM devra en effet être révisée pour permettre une adaptation flexible de ses missions, notamment pour être en mesure d'analyser des menaces liées à d'autres phénomènes terroristes et extrémistes comme les menaces interétatiques, telles que visées à l'article 8 de la loi organique des services de renseignement et de sécurité.

SÉCURITÉ CIVILE

POMPIERS :

- Nous continuons à nous concentrer sur le fonctionnement de l'autorité centrale de lutte contre les incendies.
- Nous renforçons le fonctionnement de la Commission de Dérogation afin de réduire considérablement le temps d'attente pour les dossiers complexes de prévention des incendies. Nous étudions également la possibilité d'accorder ces dérogations aux conseils de prévention émanant des zones de secours. De cette manière, nous pourrions fournir plus rapidement de la clarté aux entreprises désireuses d'investir et de renforcer notre position économique.
- Nous développons une politique du personnel adaptée et moderne, tant pour le personnel professionnel que volontaire, administratif et technique. Nous modernisons le statut du personnel de la zone en vue, entre autres, d'améliorer les

mesures de fin de carrière, l'introduction d'un volontaire 2.0 avec des tâches et une formation différenciées, et une révision des possibilités de mobilité existantes pour permettre aux membres du personnel de passer encore plus facilement d'une catégorie de personnel à une autre s'ils ont les capacités appropriées et nous modernisons le statut disciplinaire avec, entre autres, un grand service civil.

- Nous permettons le recrutement local aisé sur la base d'une collaboration entre zones Les pompiers sont ancrés localement. Plus la procédure de sélection est proche de ce contexte local, mieux elle peut y répondre. En établissant un certificat d'aptitude avec des responsabilités spécifiques pour chaque fonction, la procédure de recrutement peut alors parfaitement se dérouler au niveau local à bas seuil et réalisée en relativement peu d'étapes.
- Nous réformons la formation des pompiers en veillant à ce que les zones de secours aient un droit de regard structurel sur l'offre des écoles de pompiers. La formation des pompiers et la manière dont les subventions sont allouées aux écoles de pompiers font l'objet d'une réforme, et ce avec la participation des zones de secours. Dans ce cadre, nous nous efforçons de dépenser les ressources aussi efficacement que possible, en mettant l'accent sur la formation de base nécessaire et sur le maintien des compétences des pompiers et des tâches des volontaires. Nous examinons si la formation de base peut être organisée localement en coopération avec l'école et entre les zones, si nécessaire avec le financement requis.
- Des formations plus complexes peuvent ensuite logiquement être organisées dans les écoles de sécurité. Le nombre d'heures de formation évoluera en fonction des compétences, de sorte que, par exemple, un volontaire sans spécialisation aura une charge de travail plus équilibrée qu'un professionnel avec plusieurs spécialisations.
- L'existence et l'obligation d'assainissement des PFAS risquent d'exercer une pression financière énorme de plusieurs millions d'euros sur le financement des zones d'incendie. Nous étudions donc avec les entités fédérées la meilleure approche proportionnelle pour gérer cette question et, le cas échéant, la possibilité de créer un fonds pour cet assainissement.
- Après leur formation de base qualitative, nous permettons à nos pompiers de continuer à se perfectionner en suivant des cours de perfectionnement.
- Ces cours de perfectionnement seront organisés le plus possible au niveau local ou entre des zones présentant le même profil de risque.
- Nous veillons à ce que le statut de pompier volontaire devienne plus attractif en introduisant, entre autres, un volontaire 2.0 qui peut toujours assumer des fonctions de pompier avec un éventail de tâches différencié et moins d'heures de formation. En outre, la relation triangulaire employeur-volontaire-zone de secours, les restrictions imposées par le règlement sur le temps de travail et certains aspects de la rémunération sont également adaptés/optimisés Cela devrait permettre d'améliorer le fonctionnement et la viabilité des activités de volontariat. Afin de disposer d'une capacité suffisante en cas d'incidents, la possibilité de prévoir un statut de travailleur d'urgence spécialisé ou d'appui, avec des pouvoirs limités et des exigences de recrutement et de formation accessibles, est également étudiée.
- Un fonctionnement robuste des services d'incendie présuppose également un financement stable. Nous veillons à l'introduction d'une planification pluriannuelle permettant aux 34 zones de secours et au SIAMU (Service d'Incendie et d'Aide Médicale Urgente de Bruxelles) de connaître le budget minimal qui leur sera attribué par le gouvernement fédéral pendant la législature. Nous introduisons une indexation des fonds fédéraux pour les zones de secours. Nous élaborons également une trajectoire de croissance pour augmenter les dotations fédérales, créant ainsi une répartition plus équilibrée (50/50) entre la contribution financière des autorités fédérales et celle des autorités locales, comme le prévoit la loi. Nous évaluerons l'arrêté royal relatif à l'aide adéquate la plus rapide offerte.
- Outre l'indexation des dotations fédérales et la création d'une trajectoire de croissance dans le cadre de la disposition 50/50, les dotations des zones de secours et des SIAMU sont revues à la hausse en tenant compte des dernières décisions de justice afin que l'intégration des SIAMU dans le système de financement reste à tout le moins budgétairement neutre pour les zones de secours.
- Nous assurons le passage d'un corps de pompiers réactif à un corps de pompiers proactif et préventif qui utilise au maximum les nouvelles technologies. Notre corps de pompiers ne doit pas rater ce train. Nous veillons donc au

développement d'une méthodologie permettant d'identifier les tendances et d'organiser la prévention des incendies de manière plus ciblée. Les incendies dégagent des substances toxiques. Un certain nombre d'études épidémiologiques indiquent que les pompiers présentent un niveau de risque accru pour certains cancers. Nous chargeons donc Fedris, via le Conseil scientifique, de déterminer, au sein des commissions «agents chimiques et toxiques» et «cancers professionnels», si, sur la base des dernières découvertes scientifiques, certains cancers liés à l'exposition accrue des pompiers à certains agents peuvent être reconnus comme maladies professionnelles.

- Un organisme de contrôle et d'audit solide pour les zones de secours est une valeur ajoutée importante et constitue un soutien pour le développement ultérieur des zones de secours. Nous examinons la possibilité d'ajouter les zones de secours à l'univers d'audit des organismes existants (y compris le FAI, Audit Vlaanderen, etc.).

CENTRALES D'URGENCE

- En tenant compte du plan d'action établi par la Direction des centrales d'urgence, nous recrutons en priorité de nouveaux opérateurs et veillons également à ce que tout soit mis en œuvre pour améliorer le bien-être des opérateurs déjà en poste. Ainsi, nous veillons à ce qu'ils puissent travailler dans des conditions agréables et qu'ils disposent d'une infrastructure TIC solide et moderne. Le statut du personnel (recrutement, rémunération, formation) est actualisé aux normes existantes.

PROTECTION CIVILE :

- Les inondations des 14 et 15 juillet 2021 ont donné lieu à de nombreuses recommandations à mettre en œuvre pour mieux répondre aux catastrophes naturelles.
- Pour améliorer notre culture du risque et les services de la protection civile, nous créons un cadre opérationnel et complémentaire dans lequel les services d'incendie et de protection civile peuvent travailler ensemble de manière transparente dans le cadre de leurs compétences clairement définies, avec le soutien d'une administration fédérale commune. Nous devons éviter la duplication des structures et assurer un déploiement efficace et efficient des ressources à fournir si nécessaire. Nous nous concentrons par ailleurs sur un service de proximité suffisant par le biais d'une répartition territoriale intelligente des services. Les zones locales doivent pouvoir continuer à se spécialiser afin qu'elles soient complémentaires et puissent effectivement collaborer en appui et en renforcement des autres zones en fonction de la situation et des besoins. Les postes de la protection civile seront renforcés et développés afin de pouvoir constituer une deuxième ligne forte et spécialisée pour les services d'incendie. Cette seconde ligne doit pouvoir intervenir rapidement et efficacement en cas de grands incidents, de catastrophes ou de situations nécessitant une expertise spécifique. Cela permet de soutenir les pompiers et d'assurer une gestion de crise flexible et efficace. Avec cette approche, la protection civile devient un partenaire puissant des pompiers, en mettant l'accent sur la proximité vis-à-vis des citoyens, la collaboration entre les services et l'utilisation efficiente des ressources.
- La Défense doit jouer pleinement son rôle de soutien aux autorités civiles en cas de catastrophe, en particulier lorsque les capacités civiles sont insuffisantes.

METTRE L'ACCENT SUR L'ESPRIT CIVIQUE :

- Nous encourageons les autorités locales à inviter leurs habitants à rejoindre un corps local de volontaires. Les membres de ce corps bénéficient d'une formation suffisante pour accomplir correctement les tâches qui leur sont assignées en appui des services de secours. Ainsi, les habitants de villes et de communes peuvent aider les services de secours dans les situations d'urgence telles que les inondations ou les situations de crise aiguë. Ces corps de volontaires ne remplaceront jamais les autorités officielles. Ils ne jouent qu'un rôle de soutien.
- Nous continuons également à inciter les habitants à mettre en place des partenariats locaux de prévention et à y participer activement.

- Nous étudions la possibilité d'élargir le corps des volontaires pour en faire un engagement social volontaire dans le cadre duquel les jeunes adultes servent l'intérêt général pendant une certaine période. En fonction des talents de chacun, il pourrait s'agir d'une contribution dans des secteurs tels que les soins aux personnes âgées, la police, les pompiers, les ambulances, la protection civile ou la défense. En faisant découvrir à ces jeunes l'un de ces domaines, nous espérons les convaincre de poursuivre une activité professionnelle dans l'un de ces secteurs essentiels pour notre société. Cet engagement social volontaire ne remplacera jamais les autorités officielles, il n'a qu'un rôle de soutien.

GESTION DE CRISE :

- Nous renforçons la future gestion de crise en tenant compte des dispositions et des principes inclus dans le projet de loi sur les plans d'urgence et la gestion de crise initié au cours de la législature précédente. Dans ce cadre, nous partons du principe de la coopération avec les entités fédérées, des accords de coopération pouvant être conclus si nécessaire. Nous accordons également au renforcement des services fédéraux du gouverneur.
- Nous reconnaissons l'importance du Centre national de crise (CNC). Avec ses partenaires, le CNC travaillera dans les années à renforcer la résilience de la Belgique, en tenant compte des risques spécifiques.
- Il s'agit en premier lieu de sensibiliser la société à ces risques et de contribuer au développement d'une culture du risque. Mais il s'agit aussi d'attirer l'attention de tous les acteurs concernés pour qu'ils prennent les mesures nécessaires afin d'accroître la résilience et ainsi avoir un impact sur la probabilité d'occurrence de ces risques ou sur l'impact attendu de ces risques.
- Enfin, comme le risque zéro n'existe pas, le CNC continuera à investir pour préparer le pays à la gestion d'une urgence nationale. Les ressources nécessaires seront mobilisées à cette fin.
- Nous attendons du CNC qu'il joue un rôle dynamique de premier plan, qu'il soit capable d'agir, de communiquer et de coordonner rapidement en cas de catastrophe et de conseiller rapidement et de manière adéquate les autres partenaires ou autorités des services d'urgence.

SÛRETÉ NUCLÉAIRE:

- Nous assurons le financement de l'Agence fédérale de contrôle nucléaire afin qu'elle puisse continuer à jouer pleinement son rôle d'autorité indépendante de sûreté nucléaire à l'avenir. Nous révisons la « Déclaration nationale sur la sûreté nucléaire, la sécurité nucléaire et la radioprotection » pour tenir compte des développements décidés dans le domaine nucléaire par le présent accord.

SÉCURITÉ ÉCONOMIQUE :

- En ce qui concerne les activités d'espionnage et d'ingérence, nous laissons la sûreté de l'État coopérer avec les entités fédérées dans le cadre de la protection du potentiel scientifique et économique et de la mise en œuvre des directives européennes sur les Investissements Directs Étrangers.

DÉSINFORMATION ET FAKE NEWS :

- Nous accordons également une attention particulière à la lutte contre la désinformation et les fake news ainsi qu'au risque d'influencer nos élections et notre architecture démocratique. La désinformation et les fake news sapent la confiance des citoyens vis-à-vis des autorités et des médias et peuvent entraîner une polarisation et des troubles dans la société. Pour lutter efficacement contre cette menace hybride, nous nous engageons à mettre en place une défense structurelle à plusieurs niveaux. Nous investirons entre autres dans des campagnes de sensibilisation avec les entités fédérées, nous renforcerons la coopération entre les différentes instances publiques, les entreprises technologiques

et les médias pour surveiller et limiter la propagation des fake news, nous prendrons des initiatives législatives visant à accroître la transparence et la responsabilité des plateformes en ligne, et nous encouragerons la coopération internationale pour lutter conjointement contre la désinformation.

COOPÉRATION INTERNATIONALE:

- Nous maintenons et renforçons les collaborations structurelles existantes avec les partenaires internationaux, tant au niveau bilatéral que multilatéral (par exemple : Europol, Interpol, etc.).
- Au cours de la précédente législature, le réseau des officiers de liaison a encore été renforcé. Ainsi, un officier de liaison bilatéral est entré en fonction en Colombie le 1er février 2023. L'officier de liaison est accrédité pour la Colombie et l'Équateur, ce qui revêt une importance particulière dans la lutte contre la criminalité internationale liée à la drogue. Nous renforcerons la présence (policière) dans les pays producteurs et de transit de cocaïne en Amérique du Sud et investirons dans les capacités de recherche sur place dans la lutte contre le trafic de drogues international. Nous entretenons le réseau de nos officiers de liaison à l'étranger et le renforçons là où c'est nécessaire. Nous abandonnons le système rigide selon lequel seul le personnel opérationnel ayant le grade de commissaire (en chef) peut postuler à cette fonction.

LE CONSEIL D'ÉTAT :

- Compte tenu de l'impact important du Conseil d'État sur la qualité de la législation d'une part, et sur la légalité des décisions administratives d'autre part, nous examinons comment le fonctionnement du Conseil d'État peut être réformé où nécessaire et si le personnel doit être renforcé le cas échéant. En l'occurrence, nous examinons dans quels domaines le fonctionnement du Conseil d'État peut être optimisé, par exemple, en prévoyant une procédure de médiation ou, plus encore, en élargissant la décision réparatrice. Nous examinerons également s'il est possible d'instaurer le principe d'un arrêt administratif permettant de soumettre pour avis certains textes réglementaires à la section de législation avant le processus décisionnel.

RÉSEAU NATIONAL DE SÉCURITÉ

- Afin de poursuivre la numérisation de nos services de secours et de sécurité pour servir plus efficacement les citoyens, le gouvernement prévoit d'investir dans la modernisation de leurs outils de communication. Cette modernisation comprend la mise en place d'un réseau 5G souverain -dans lequel un spectre 5G est réservé- pour assurer une communication rapide, fiable et sécurisée entre les services, et la modernisation essentielle des salles de contrôle avec des technologies qui renforceront l'efficacité des interventions de secours. Cette approche intégrée des communications entre les services de secours et de sécurité renforcera la sécurité nationale et garantira le fonctionnement optimal de nos services aujourd'hui et à l'avenir.

RÉFORME DES PLANS STRATÉGIQUES DE SÉCURITÉ ET DE PRÉVENTION ET EX-CONTRATS DE SÉCURITÉ)

- Nous soutenons la politique de prévention et de sécurité des autorités locales en transformant le système de financement fragmenté des plans stratégiques de sécurité et de prévention, les anciens contrats de sécurité et le financement des gardiens de la paix en un système objectif reposant d'une part sur le développement d'une politique de sécurité intégrale durable par les villes et communes (ou une coopération de communes) et qui donne d'autre part des impulsions aux projets locaux innovants en matière de politique de sécurité et de prévention.

JUSTICE

Nous rétablissons la confiance en la justice

Rétablir la confiance envers le système judiciaire implique que les autorités publiques respectent l'État de droit.

UN RÔLE CENTRAL POUR TOUTES LES VICTIMES ET LEURS PROCHES :

- Nous mettons en œuvre la disposition légale relative au traitement attentif et approprié des victimes d'une infraction et de leurs proches en veillant à ce que toutes les victimes et leurs proches soient traités à tout moment de manière appropriée, attentive et respectueuse par tous les acteurs professionnels impliqués.
- Afin d'éviter que les victimes ne soient informées en premier par les médias, nous nous efforçons d'informer les victimes et/ou leurs proches le plus tôt possible avant toute communication de la justice.
- Nous cartographions les flux d'informations dans le cadre de la libération d'un suspect, d'un condamné ou d'un interné, nous identifions les lacunes et les améliorations, et nous simplifions ces flux afin de minimiser les erreurs humaines.
- Nous révisons toutes les lettres types envoyées par le système judiciaire aux victimes et les rendons compréhensibles pour les non professionnels de la justice en accordant une attention particulière aux victimes.
- Nous veillons à ce que les documents visuels sensibles, tels que les images d'abus, ne soient pas automatiquement ajoutés au dossier qui peut être consulté par les personnes concernées. Nous évitons ainsi que des suspects aient accès à des images d'abus dans leur dossier, que des victimes puissent voir des images d'autres victimes ou que des victimes voient des images d'elles-mêmes sans en être averties.
- Nous prévoyons des salles spécialement équipées pour les victimes dans tous les palais de justice existants et nouveaux afin que les victimes et leurs proches se sentent bien accueillis mais, surtout, respectés et en sécurité, et où le service d'accueil des victimes peut effectuer son travail correctement.
- Nous réformons le droit de consultation des victimes en mettant fin aux longs délais de demande, d'attente et de réponse qui sont aujourd'hui d'actualité en la matière. Nous veillons également à ce que les victimes (ou leur avocat) puissent demander gratuitement une copie numérique du dossier pénal au greffe. Cette copie doit être transmise (sous forme numérique) dans un délai d'un mois à compter de la demande. Nous veillons à ce que le service d'accueil des victimes ait toujours les mêmes accès que les victimes qu'il assiste.
- La justice doit partir du principe que les victimes souhaitent être informées de l'évolution de leur dossier en leur donnant de plein droit le statut de «personne lésée». Si la victime ne souhaite pas recevoir d'informations, nous lui donnons la possibilité de s'y opposer (option aussi appelée *opt out*). La victime peut à tout moment réexaminer la décision concernant l'*opt-out*.
- Le droit au respect de la vie privée de toutes les victimes doit être respecté. C'est pourquoi nous veillons à ce qu'à l'avenir seuls le nom et le numéro de registre national de la victime figurent dans les procès-verbaux et à ce que les données de contact soient conservées dans un dossier séparé et sécurisé auquel seules ont accès les personnes autorisées, notamment la police, le ministère public et le service d'accueil des victimes.
- Nous veillons à ce que les victimes d'infractions graves portant atteinte à l'intégrité physique ou sexuelle puissent demander l'assistance générale d'un avocat avant et pendant leur interrogatoire. Un système de permanence est organisé au sein de la profession d'avocat afin que ces victimes, puissent bénéficier de l'assistance juridique spécialisée nécessaire 24 heures sur 24 et 7 jours sur 7.
- Les victimes de violences sexuelles ou intrafamiliales doivent toujours être protégées. Le secret professionnel ne doit pas y faire obstacle. C'est pourquoi dans la loi sur le secret professionnel, nous concrétisons la définition de "*situation d'urgence*", avec de facto une obligation de signalement pour chaque citoyen et chaque travailleur social (à l'exclusion de l'avocat de l'accusé). Nous prévoyons également la possibilité d'élargir la possibilité de consultation de l'affaire.

- Nous améliorons l'échange et le flux d'informations sur plusieurs fronts. Les informations devraient être échangées plus facilement entre les tribunaux, les zones de police et les services d'aide aux victimes. De cette manière, aucune information n'est perdue lorsque les délinquants et les victimes déménagent et un suivi continu est assuré. Nous améliorons également le partage et le flux d'informations entre le triangle police-justice-assistance en modernisant le secret professionnel partagé et en renforçant la concertation de cas prévue à l'article 458ter du Code pénal. La base juridique nécessaire sera fournie à cet effet. Nous mettons ici l'accent sur les informations qu'un travailleur social peut ou doit partager plutôt que sur celles qu'il ne peut pas partager.
- Nous renforçons la détection et la sanction effective des auteurs de mutilations génitales féminines, de violences liées à l'honneur et de mariages forcés. Nous sensibilisons les travailleurs de la santé à la possibilité de rompre le secret professionnel pour des cas (à risque) de mutilation génitale.
- Nous examinons la possibilité d'augmenter les montants des dommages et intérêts tels qu'ils sont énumérés dans le tableau indicatif.
- Nous élargissons la compétence du SECAL de pouvoir se subroger aux droits de toute victime bénéficiant d'une indemnisation. Toutes les sommes collectées par le service, éventuellement complétées par les collectes de l'OCSC, seront ensuite reversées à la victime. Si les fonds ne peuvent être perçus, le service peut verser une avance. Les autorités récupéreront ensuite les fonds auprès de l'auteur ou des auteurs et/ou les compagnies d'assurances.
- Les victimes doivent également pouvoir bénéficier d'un soutien psychologique gratuit. Nous veillons à ce que le soutien psychologique fasse partie de l'indemnisation des victimes après une infraction, de sorte que, comme pour le recouvrement des dommages matériels, les autorités puissent également recouvrer le coût de ce soutien psychologique auprès de l'auteur de l'infraction.
- Nous veillons à ce que toutes les recommandations de la commission d'enquête parlementaire fédérale sur les abus sexuels soient suivies et effectivement mises en œuvre.
- En tenant compte des recommandations de la commission d'enquête parlementaire fédérale sur les abus sexuels, nous poursuivons le déploiement des centres de prise en charge des violences sexuelles dans tout le pays. Afin de fournir aux victimes de violences sexuelles non aiguës ou de violences sexuelles en ligne les soins nécessaires, nous examinons avec les entités fédérées la manière de fournir ces soins, avec ou sans lien avec les centres de prise en charge des violences sexuelles.
- Nous veillons à l'ancrage légal du fonctionnement opérationnel de Child Focus en tant que fondation en faveur des enfants disparus et abusés sexuellement et en assurons le financement.
- La lutte contre l'exploitation, les abus sexuels des enfants et la diffusion d'images, y compris en ligne, constitue également une priorité pour nous.
- Nous veillons à un nombre suffisant d'enquêteurs spécialisés capables d'utiliser des logiciels de haute technologie pour détecter les images et y accéder. Nous créons également un cadre juridique pour l'utilisation de profils virtuels qui peuvent être utilisés à la fois de manière préventive et répressive par les policiers. Nous renforçons l'approche européenne et le contrôle en matière de détection et de retrait des images afin de ne plus dépendre de la seule bonne volonté des plateformes numériques.
- Nous examinons comment nous pouvons renforcer la coopération avec les pouvoirs publics et les organisations partenaires afin que les victimes de la traite des êtres humains puissent être rapidement identifiées, soutenues et conseillées, et que les auteurs soient arrêtés et sanctionnés. Dans ce cadre, les juges d'instruction et les magistrats de référence sont davantage formés et désignés pour rechercher et sanctionner la traite des êtres humains et l'exploitation économique. Ce type d'infractions doit être plus sévèrement puni. Le financement des centres spécialisés dans l'accueil et l'accompagnement des victimes de la traite des êtres humains sera revu, en concertation avec les entités fédérées, et, le cas échéant, optimisé, y compris en termes de nombre de places d'accueil.

DROIT PÉNAL ET DROIT DE LA PROCÉDURE PÉNALE

POLITIQUE CRIMINELLE

- Nous effectuons une préparation solide et établissons une planification efficace afin que l'application du nouveau code pénal soit effective à la date d'entrée en vigueur prévue (9 avril 2026).
- En ce qui concerne les nouvelles peines et mesures, nous accélérons leur entrée en vigueur, actuellement fixée à 2035 au plus tard. Nous veillons à ce que la capacité de traitement en prison augmente, et assurons une mise en œuvre rigoureuse et de qualité.
- Nous renforçons la politique de tolérance zéro dans le cadre de laquelle aucun acte de violence ou de menace à l'encontre de personnes exerçant une fonction sociétale (pompiers, policiers, enseignants, ambulancier, etc.) ne peut rester sans conséquence. Un classement sans suite de tels faits pour des raisons d'opportunité est impossible, même si aucune incapacité de travail n'a été constatée.
- Nous prévoyons des peines beaucoup plus lourdes pour les dirigeants du trafic de drogues ou de la criminalité organisée qui recrutent des mineurs pour commettre leurs infractions, comme transporter de l'argent d'origine illicite, vendre de la drogue, voire commettre des agressions. Nous renforçons simultanément les pouvoirs locaux dans une approche globale de prévention des jeunes recrues de la criminalité déstabilisante et de la lutte contre celle-ci via notamment des campagnes et un chef de projet.
- Nous veillons à ce que le juge puisse prononcer la déchéance de nationalité si une personne : (a) est condamnée pour des faits de criminalité organisée dans laquelle elle a joué un rôle décisif ou dirigeant ou pour homicide ou délits de mœurs, (b) a acquis la nationalité belge dans les 15 ans précédant la commission des faits punissables et (c) pour autant que la peine prononcée est supérieure à cinq ans d'emprisonnement. Cette mesure ne peut évidemment pas déboucher sur un statut d'apatride.
- Pour faire face au problème des réseaux de traite des êtres humains et des transmigrants sur les parkings d'autoroute, dans les ports et les aéroports, nous devons mettre en place des politiques (de poursuites) appropriées. Une telle politique requiert une approche multidisciplinaire avec tous les acteurs concernés (Office des étrangers, services de police, parquets, etc.).
- Nous renforçons l'instrument de la confiscation pénale, permettant ainsi la réaffectation publique et, de préférence, sociale des biens confisqués, conformément à la directive européenne (2022/0167).
- Pour éviter que la criminalité organisée ne choisisse la Belgique pour y développer ses activités, nous augmentons les peines prévues par le nouveau Code pénal, la loi du 24 février 2021 et par la loi du 9 juin 2006 afin de punir plus sévèrement la participation à une organisation criminelle, le trafic de stupéfiant et le trafic d'armes.
- Dans le nouveau code pénal, nous augmentons la peine au niveau 4 pour l'infraction de blanchiment d'argent lorsqu'elle est accompagnée de certains facteurs, qui sont actuellement considérés comme des circonstances aggravantes au niveau 3, tels que le blanchiment d'argent commis dans le cadre d'une organisation criminelle ou commis par une personne soumise à l'obligation de déclaration.
- Nous modifions la loi sur les armes et veillons à ce que les lunettes de vision nocturne et les silencieux soient autorisés, à certaines conditions, notamment pour la lutte contre les sangliers.
- Nous améliorons la détection et le contrôle de la détention illégale d'armes. Lorsque des armes qui ont servi à commettre une infraction sont trouvées, elles doivent être enregistrées et leur origine doit faire l'objet d'une enquête. Cela nous permettra de mieux identifier les réseaux de trafic illégal d'armes et le lien avec la criminalité organisée.

LA LUTTE CONTRE LA RADICALISATION ET LE TERRORISME

- Les personnes radicalisées qui séjournent illégalement dans notre pays, sont autant que possible placées en centre fermé en vue de leur renvoi immédiat vers leur pays d'origine.
- Nous examinons comment adapter le Code pénal pour rendre l'apologie des organisations figurant sur la liste européenne des organisations terroristes punissable.
- Nous prenons l'initiative d'établir une liste noire européenne des prédicateurs de haine extrémistes interdits d'entrée sur le territoire européen.
- Nous veillons à ce que, dans l'intérêt de notre sécurité nationale, les combattants terroristes ne puissent pas revenir dans notre pays. En cas de condamnation pour terrorisme, le juge prononce également la déchéance de la nationalité belge.
- Les combattants terroristes (*Foreign Terrorist Fighters*) doivent de préférence être jugés dans le pays où les infractions ont été commises. Ils seront jugés dans notre pays uniquement si un procès local n'est pas possible.
- Les terroristes qui ont été condamnés à une peine effective de deux ans ou plus doivent continuer à être surveillés même après la fin de leur peine. Cela passe par une mise à disposition du tribunal d'application des peines qui maintient la surveillance et le contrôle par l'imposition de certaines conditions comme la surveillance électronique aussi longtemps qu'il l'estime nécessaire.
- Nous continuons à tout mettre en œuvre pour tarir les flux financiers qui alimentent le terrorisme et la propagande extrémiste violente.
- Nous créons un fonds de garantie pour les victimes du terrorisme qui remplacera le système actuel d'aide subsidiaire afin que toutes les victimes passées ou futures victimes d'un acte de terrorisme (victimes belge ou victimes d'attentats commis en Belgique), soient indemnisées pour tous les dommages qu'elles ont subis d'une manière rapide, efficace et respectueuse. Il incombe ensuite aux autorités de récupérer ces fonds auprès des compagnies d'assurance.
- En cas de destruction ou sabotage de biens privés ou publics d'une grande valeur historique ou sociétale, nous adoptons une attitude plus ferme, tant pour les poursuites que pour les sanctions.

INSTRUCTION ET PROCÉDURE PÉNALES

- En concertation avec les juges d'instruction et le ministère public qui ont déjà formulé conjointement certaines propositions, le gouvernement reformera le droit de la procédure pénale. Cette réforme vise à moderniser, à rendre plus efficace et à accélérer les procédures pénales. Elle résout également la différence entre les droits procéduraux de la défense, que la Cour constitutionnelle considère comme inconstitutionnelle, selon que l'enquête pénale prend la forme d'une information ou d'une instruction.
- Après consultation, nous étudions également le rôle du juge d'instruction et du ministère public, sans renoncer au principe du contrôle judiciaire sur l'utilisation des mesures coercitives et aux méthodes d'investigation intrusives.
- Nous devons éviter que la possibilité de changer la langue dans laquelle la procédure pénale est menée soit utilisée comme manœuvre dilatoire. En effet, cela nuit non seulement à la procédure judiciaire, mais aussi aux intérêts des victimes. Nous modifions donc la loi sur l'emploi des langues dans les procédures judiciaires afin qu'une même personne ne puisse faire le choix qu'une seule fois de la langue dans laquelle la procédure pénale sera menée.
- Pour les personnes accusées d'infractions liées à la criminalité organisée (en tant que dirigeants, décideurs ou membres), d'infractions terroristes, d'homicide ou pour des infractions commises par un accusé en situation de séjour illégal, nous prévoyons que la chambre du conseil statue tous les six mois sur le maintien ou non en détention préventive, avec la possibilité pour le détenu de demander sa mise en liberté chaque mois pendant les trois premiers mois et après le quatrième mois, tous les deux mois. L'audience de la chambre du conseil aura lieu au plus tard dans les 5 jours suivant cette demande. Nous appliquons également cette modification à la détention préventive pour les infractions terroristes et les homicides.

- Il est essentiel d'évaluer à temps si les suspects souffrent d'une maladie psychiatrique. Le Centre d'observation clinique, dont la composition est multidisciplinaire, peut jouer un rôle important à cet égard. C'est la raison pour laquelle nous mettons en œuvre une utilisation plus intensive du centre et en élargissons le concept de sorte qu'il y ait davantage de places disponibles afin qu'il puisse fonctionner comme un centre d'observation à part entière.
- Un instrument d'évaluation du risque, réalisé sur une base scientifique, permet d'évaluer le risque de récidive. Dans certains cas (violence sexuelle et/ou intrafamiliale, harcèlement, radicalisation et terrorisme, ...), il est essentiel de pouvoir prendre des décisions réfléchies telles que l'arrestation ou la libération, éventuellement sous quelles conditions, l'opportunité et l'intensité du traitement et de l'accompagnement, etc. Tout au long de la chaîne judiciaire, il convient de davantage recourir à l'évaluation des risques.
- La procédure de comparution immédiate (aussi appelée procédure accélérée) permet, dans le respect de la présomption d'innocence et des droits de la défense, d'assurer un délai le plus court possible entre la commission d'une infraction et le jugement, ce qui évite le sentiment d'impunité et rend la peine plus effective. La procédure de comparution immédiate récemment introduite dans le cadre de laquelle une comparution a été fixée dans les 5 à 15 jours moyennant le consentement du prévenu sera modifiée et renforcée afin que le consentement du suspect ne soit plus une condition à la comparution immédiate. En l'absence de consentement, un délai de comparution plus long, à savoir entre deux et six semaines, sera d'application et le juge conserve la compétence discrétionnaire pour refuser l'application de la procédure accélérée si les conditions ne sont pas satisfaites à cet égard. Les obstacles actuels entravant l'application de la procédure visée à l'article 216quinquies seront levés au maximum afin de permettre une application pratique de la disposition. Cette procédure sera par ailleurs mise en œuvre de manière efficace et uniforme dans tous les arrondissements judiciaires. Nous veillons à la création dans chaque arrondissement d'au moins une chambre de comparution immédiate spécifique.
- Nous poursuivons le déploiement des chambres spécialisées en matière de toxicomanie. Les chambres de traitement de jeunes seront également implémentées après évaluation du projet actuellement en cours. Parallèlement, nous créons des chambres spécialisées dans le traitement de problématiques telles que les violences intrafamiliales et sexuelles et comme la cybercriminalité et le cyberharcèlement. Pour chaque arrondissement judiciaire, nous impliquerons les services d'assistance afin que le problème des listes d'attente puisse être traité en fonction de ces chambres.

EXÉCUTION DE LA PEINE

UNE EXÉCUTION EFFICACE DES PEINES AVEC UN SUIVI ADÉQUAT

- L'exécution de la peine est l'un des maillons clés de la chaîne de la justice pénale. L'exécution qualitative, correcte et efficace des peines prononcées (peines alternatives ou peines d'emprisonnement), avec une attention particulière à l'accompagnement et au reclassement, est essentielle pour éviter la récidive et lutter contre le sentiment d'impunité.
- Les travaux de rédaction du nouveau Code de procédure pénale se poursuivent afin qu'il puisse entrer en vigueur en même temps que le nouveau Code pénal. Dans ce contexte, les travaux de réforme et de professionnalisation de la commission de probation sont accélérés.
- Toute peine ou mesure prononcée par un juge doit être rapidement et effectivement exécutée. La peine doit être proportionnelle à la gravité des faits, doit le cas échéant protéger la société et doit être utile pour la réhabilitation et la réintégration de l'auteur.
- Nous nous engageons à améliorer la collecte de données et à mener des recherches statistiques au sein du système judiciaire. Nous veillerons à mettre en œuvre le système de contrôle de la récidive afin de mieux comprendre le problème des taux élevés de récidive et les effets des politiques de justice pénale.
- Il existe encore souvent un trop grand décalage entre la peine d'emprisonnement prononcée par le juge et la partie de cette peine qui est ensuite effectivement purgée dans la pratique. C'est pourquoi nous révisons la loi dite Lejeune et adaptons les conditions temporelles qui sont actuellement liées à l'éligibilité en vue d'une libération conditionnelle : Nous adaptons la condition générale de durée afin que tout condamné à un délit ou un crime sexuel purge au moins trois cinquièmes de sa

peine. Pour les récidivistes, nous relevons la partie de la peine minimale à purger aux trois quarts et pour les récidivistes qui ont été condamnés aux peines les plus lourdes après déjà avoir été condamnés à une peine criminelle, nous relevons même le temps de peine à quatre cinquièmes. Pour maintenir une certaine perspective en fonction du reclassement ou de la réintégration visée, une demande de libération conditionnelle peut être introduite après 25 ans au plus tard. Nous durcissons également les conditions d'éligibilité à des congés pénitentiaires et aux autorisations de sortie temporaires. En outre, l'octroi et la recevabilité de ces modalités d'exécution de peine feront l'objet d'un contrôle plus strict. L'introduction de ces mesures plus strictes tiendra compte de l'importante surpopulation carcérale. Elles ne seront donc mises en œuvre que lorsque les mesures incluses dans le présent accord de gouvernement auront contribué à réduire la surpopulation carcérale.

- Disposer d'un droit de séjour devient une condition obligatoire pour bénéficier de la libération conditionnelle afin que les personnes condamnées qui bénéficient d'une libération conditionnelle ou d'autres modalités d'aménagement de la peine puissent effectivement être suivies.
- La mise à disposition du tribunal d'application des peines (qui sera remplacé par le suivi prolongé) est une mesure nécessaire pour être en mesure de continuer à surveiller et à contrôler certains types d'auteur jusqu'à la fin de leur peine. Nous en étendons le champ d'application et réexaminons pour quelles infractions la mise à disposition facultative peut être imposée de manière obligatoire, à savoir pour certaines infractions comme les infractions terroristes et les infractions d'abus et/ou de maltraitance d'enfants.
- Pour protéger la société et les personnes concernées contre elles-mêmes, nous examinons de quelle manière, conformément aux principes juridiques internationaux en vigueur, nous pouvons étendre la mesure de protection de la mise à disposition sur une période prolongée.
- Pour les auteurs d'abus sur mineurs dont le risque de récidive est estimé élevé, nous rendons légalement possible l'interdiction totale d'entrer en contact avec des mineurs. Nous prévoyons, en fonction du type d'auteur, pour des mesures d'éloignement différenciées ainsi que la réalisation d'évaluations périodiques.
- Le gouvernement examine, en collaboration avec les entités fédérées, comment renforcer la prise en charge des auteurs d'infraction à caractère sexuel, afin de réduire les risques de récidives et protéger les victimes. Nous poursuivons donc le traitement personnalisé en continu des délinquants sexuels détenus en augmentant le nombre d'unités de mœurs dans toute la Belgique, à l'instar de l'unité de mœurs récemment ouverte dans la prison secondaire d'Oud-Dendermonde. Nous veillons ainsi à ce que tous les délinquants sexuels puissent, dans la mesure du possible, être traités dans leur région en vue d'une réinsertion réussie.
- Nous adaptons aux besoins actuels le financement des centres d'appui dans le cadre des accords de coopération en matière d'accompagnement et de traitement des délits sexuels. Nous envisageons également un cofinancement avec l'entité fédérée concernée à cet égard.
- D'une part, nous voulons éviter que les victimes ne redeviennent (une nouvelles fois) victimes dans l'environnement sûr de leur lieu de résidence et, d'autre part, nous voulons garantir la sécurité publique en empêchant les personnes portant un bracelet électronique de poursuivre leurs activités criminelles pendant leur surveillance électronique. Les individus suspectés d'avoir fabriqué, visionné ou distribué des images d'abus d'enfants sont encore uniquement éligibles à une surveillance électronique si elle est accordée sous conditions. Les individus suspectés de proxénétisme d'adolescents, les suspects d'infractions terroristes et de trafic de drogue en qualité de dirigeant qui sont en mesure de poursuivre leurs activités illicites n'entrent plus en ligne de compte pour le port du bracelet électronique en détention préventive. En outre, les personnes condamnées pour des violences intra-familiales, inceste, maltraitance d'enfants et proxénétisme d'adolescents, ne pourront plus purger leur peine avec bracelet électronique à l'adresse ou à proximité du lieu de séjour de leurs victimes (potentielles) ou dans leur environnement immédiat.
- Pour mieux contrôler les interdictions de consommer de l'alcool et des drogues imposées par un juge, ce dernier peut associer cela à un dispositif de contrôle de l'alcool et des drogues par le biais du bracelet électronique. Pour cela, nous créons un cadre juridique afin que les entités fédérées puissent procéder à la mise en œuvre de ce suivi.
- Nous veillons à ce que l'évasion de prison et le sabotage d'un bracelet électronique deviennent des infractions. En outre, les

personnes qui sabotent leur bracelet électronique ne pourront plus en bénéficier par la suite pendant un délai fixé par la loi.

- Nous évaluons le système d'extrait du casier judiciaire et accordons une attention particulière à la question de savoir si le travail d'intérêt général et l'interdiction de résidence, de lieu ou de contact doivent être automatiquement inscrits sur l'extrait de casier judiciaire ou à la suite d'une décision de justice.
- Par analogie avec le modèle pour mineur de l'extrait du casier judiciaire, nous examinons aussi s'il est souhaitable de créer un nouveau modèle pour les adultes vulnérables. Dans ce cadre, nous nous penchons en détail sur la question de savoir si les entités fédérées, conformément à l'article 596, paragraphe 2, du Code d'instruction criminelle, peuvent contrôler un extrait du casier judiciaire pour certains nouveaux employés et ce, en vue de protéger les adultes vulnérables.
- Nous assurons un suivi et un contrôle plus stricts de l'exécution (correcte) de la peine de travail. Si la peine de travail n'est pas exécutée ou n'est exécutée que partiellement il sera impossible de bénéficier à nouveau d'une peine de travail en cas de nouvelles infractions pendant une période à déterminer par la loi. Cette exclusion (temporaire) ne s'applique évidemment que si la non-exécution de la peine de travail relevait de la volonté du condamné.
- Nous procéderons à une modification de la loi pour permettre d'appliquer les peines de travail plus largement que dans les organisations non commerciales telles que les ministères ou les ASBL.
- Nous prévoyons une base légale afin que le juge puisse imposer l'application victimes qui permet de suivre une interdiction séjour, de lieu et de contact et nous élargissons cette possibilité à d'autres modalités d'exécution de la peine à (libération sous conditions, libération conditionnelle, liberté à l'essai, toutes les formes de surveillance électronique, ordonnance restrictive temporaire, report et suspension (de la probation)).
- Nous veillons à ce que la police et le parquet aient connaissance de la profession du suspect, de l'accusé ou du condamné et de ses autres activités afin que le juge puisse imposer des mesures ou des peines supplémentaires si nécessaire et, conformément aux lignes directrices de la circulaire COL 8/2014, en informer l'employeur.
- Par exemple, nous faisons en sorte qu'un pédophile qui travaille comme enseignant puisse se voir imposer une interdiction professionnelle et une interdiction d'être en relation de confiance ou d'autorité avec des mineurs et que l'employeur en soit informé. En l'occurrence, nous mettons au maximum l'accent sur la transmission d'informations afin qu'une personne ayant fait l'objet d'une telle interdiction soit effectivement interdite d'exercer cette profession ou cette activité.
- Nous prévoyons suffisamment de criminologues de parquet pour faciliter le fonctionnement des centres interdisciplinaire destiné aux victimes de violences intrafamiliales.
- Nous donnons aux assistants de justice, comme c'est déjà le cas pour la radicalisation, un mandat en prison. De cette manière, l'assistant de justice connaît déjà le dossier avant que le détenu ne soit autorisé à quitter la prison et l'accompagnement peut débuter plus rapidement, ce qui permet un reclassement plus fluide.
- Nous établissons un cadre légal pour instaurer une cellule de sécurité intégrée pénitentiaire (CSIP) dans un certain nombre de prisons pour permettre une concertation en ce qui concerne les cas de détenus radicalisés. Grâce au partage, avant la libération, des informations de l'OCAM et de la VVSE, tant avec le bourgmestre du futur lieu de résidence que les maisons de justice, le reclassement peut être mieux préparé.
- Nous veillons à ce que les différents services des Communautés (y compris les maisons de justice, l'accueil des victimes, etc.) puissent traiter toutes les missions qui leur sont confiées le plus rapidement possible. À cette fin, le régime de dotation des Communautés sera modifié. Un recalcul annuel (au lieu de l'actuel calcul triennal) de la dotation sera introduit, en tenant compte non seulement du nombre de missions, mais aussi de leur nature et de leur complexité et dans le cadre duquel un ajustement se fera en fonction de l'évolution de l'indice des prix à la consommation.

EXÉCUTION DE SANCTIONS FINANCIÈRES

- Nous assurons le recouvrement effectif et plus fluide de toutes les amendes pénales et de la confiscation d'avoirs patrimoniaux. Les recommandations de la Cour des Comptes constituent le fil conducteur à cet égard.
- La répartition des tâches et des compétences entre le pouvoir judiciaire et l'administration perceptrice sera organisée de manière plus cohérente et plus efficace, et l'échange d'informations sera également amélioré.
- Les recettes supplémentaires générées par cette poursuite et perception plus efficaces seront prioritairement affectées à l'élaboration du budget annuel afin de répondre aux besoins budgétaires et aux investissements des départements de l'Intérieur et de la Justice.
- Nous établissons au sein du parquet fédéral une section de criminalité financière qui se concentre également sur la fraude fiscale et la corruption. À ce sujet, nous sollicitons d'abord l'avis du Collège des procureurs généraux.

PRISONS

- Le Code pénal a été révisé lors de la dernière législature. La finalité d'une peine a été définie pour la première fois. L'éventail des sanctions des mesures possibles à la disposition du juge a encore été élargi : outre la peine de prison classique, qui est considérée comme le remède ultime, un nombre de (nouvelles) peines alternatives sont également prévues. Le juge peut ainsi encore mieux décider de la peine ou de la mesure la plus appropriée sur la base de l'infraction et du profil de l'auteur.
- Dans ce cadre, il importe d'être suffisamment attentif au domaine de travail et aux besoins existants pour que la réforme s'opère dans les meilleures conditions possibles. Nous n'excluons pas que des modifications législatives puissent intervenir à la lumière des besoins ainsi que des éléments cités dans le présent accord de gouvernement et ce, en vue d'un ajustement éventuel. Toutefois, ces modifications ne doivent pas retarder l'entrée en vigueur du nouveau Code pénal.
- L'exécution de la peine (voir également le chapitre suivant) est la dernière pièce de la chaîne de la justice pénale. Une bonne exécution des peines, qu'il s'agisse de peines alternatives ou de peines d'emprisonnement, avec une attention particulière à l'accompagnement et au reclassement, est essentielle pour éviter la récidive et pour lutter contre le sentiment d'impunité.
- Dans un État de droit, il importe également que le pouvoir exécutif veille à ce que les peines prononcées par le pouvoir judiciaire puissent être exécutées. En effet, chaque infraction doit pouvoir faire l'objet d'une peine appropriée.
- Il est donc nécessaire d'avoir une coopération harmonieuse avec les entités fédérées qui partagent la responsabilité de certains aspects de l'exécution des peines, notamment l'accompagnement, le suivi et le reclassement des condamnés.
- Cette voie de reclassement et d'accompagnement, et donc aussi de la peine alternative, doit être poursuivie.
- Dans ce cadre, le gouvernement lancera une réflexion, en concertation avec les acteurs concernés, sur le sens de la peine, sa diversité, sa sévérité et sa pertinence, afin que le « tout le monde en prison » ne devienne pas la réponse systématique à toute infraction afin d'examiner les pistes de réduction du taux de récidive, le tout en cohérence avec le nouveau code pénal.
- Cela étant, dans les cas où le tribunal décide d'imposer une peine d'emprisonnement comme solution ultime, tout doit être mis en œuvre pour que cela soit possible de manière efficace et pour que la décision du tribunal soit effectivement appliquée.
- Nous reconnaissons le problème urgent de la surpopulation dans nos prisons. Ces conditions sont insoutenables tant pour les détenus que pour le personnel pénitentiaire. La situation dans les prisons a entraîné à plusieurs reprises la condamnation de l'État belge.
- Nous mettons donc tout en œuvre pour maîtriser ce problème le plus rapidement possible afin que les peines de prison prononcées par les tribunaux puissent être appliquées correctement.
- Le gouvernement prendra une batterie de mesures à court et moyen terme pour lutter contre la surpopulation carcérale.
- Dans ce cadre, les détenus doivent pouvoir exécuter leur peine de manière humaine et travailler à leur reclassement. Le personnel pénitentiaire doit pouvoir exercer ses missions essentielles de manière sûre.

- L'internement doit également être organisé de manière humaine.
- En concertation avec les entités fédérées nous veillons à l'exécution dans les délais de la loi du 21 avril 2024 et à l'exécution du protocole OPCAT.
- Nous commençons avec une mesure de référence et établissons un constat objectif de la capacité carcérale à la lumière des exigences internationales. Nous veillons principalement sur cette base à une répartition plus équilibrée des détenus sur l'ensemble de notre pays.
- Nous élaborerons un Masterplan IV dès que possible, en nous basant notamment sur l'évaluation du Masterplan IIIbis et sur les lignes politiques incluses dans l'accord de coalition. Le Masterplan prévoit une augmentation de la capacité des prisons pour répondre au nombre actuel de détenus et aux fluctuations prévisibles à l'avenir.
- Nous étudions également la possibilité d'aménager des constructions modulaires, à condition que les obligations du droit international soient respectées et que la détention soit humaine et sûre. De cette manière, nous prévoyons la capacité nécessaire pour le nombre actuel de détenus à court terme, ce qui améliorera les conditions de vie et de reclassement des détenus, ainsi que les conditions de travail du personnel pénitentiaire.
- Nous allouons des ressources supplémentaires au système carcéral. Ces ressources seront non seulement utilisées pour recruter et former davantage de personnel pénitentiaire, ce qui améliorera la sécurité et la surveillance, mais aussi pour entretenir et moderniser les infrastructures, afin que tout le monde à l'intérieur des murs de la prison – tant le personnel que les détenus – puisse fonctionner de manière normale et humaine. De plus, les transferts internes de détenus seront accélérés pour optimiser l'utilisation de toute la capacité disponible et réduire/éviter la nécessité de solutions d'urgence, comme dormir sur un matelas par terre. Nous prendrons également des mesures pour encourager le retour rapide des détenus étrangers dans leur pays d'origine, en collaborant étroitement avec la police et les autorités compétentes.
- Nous mettons en place la surveillance électronique pendant la détention préventive avec des conditions. Nous compenserons auprès des entités fédérées, les implications financières de cette nouvelle disposition.
- Le gouvernement mettra en place un plan à moyen et long terme dans le cadre de la surpopulation carcérale. En attendant les effets de cette approche structurelle, nous prendrons des mesures de plus court terme pour mieux contrôler les flux sortants. Parmi ces mesures, le renvoi vers les pays de l'UE ou les pays ayant des accords de réadmission sera une priorité et davantage activé. Le gouvernement augmentera les effectifs des tribunaux d'application des peines afin de garantir un traitement plus rapide des affaires. Actuellement, près de 40 % des détenus sont en détention préventive.
- Pour réduire ce nombre, nous veillons à ce que tant les parquets que les juges d'instruction et les services de la PJF soient renforcés afin que les enquêtes et les procédures en cours puissent être menées et clôturées le plus rapidement possible.
- Nous poursuivons le déploiement de centres de détention sécurisés à petite échelle, tels que les maisons de détention et de transition de manière équilibrée sur l'ensemble du territoire. Pour mener à bien ce déploiement, nous veillons, en collaboration avec les autorités locales, à fournir des informations appropriées et à communiquer clairement avec la population locale.
- En effet, ce n'est qu'en obtenant un large soutien que le déploiement de ces installations cruciales pourra être réalisé. En outre, les autorités locales sont suffisamment soutenues en ce qui concerne l'encadrement requis d'une maison de détention ou de transition.
- Au cours de la poursuite du déploiement, nous nous concentrons sur la différenciation des maisons de détention en fonction de certains groupes cibles. Par exemple, nous envisageons des maisons de détention spécifiques pour les jeunes adultes, les personnes âgées ou les mères avec enfants. De cette manière, il sera possible de fournir un accompagnement encore plus adapté, susceptible d'améliorer la réintégration.
De plus, nous misons sur des formes de détention spécialisées, telles que le centre scolaire pénitentiaire de Hoogstraten.
- Compte tenu de l'énorme pression qui pèse sur nos prisons et tant que la capacité carcérale nationale est insuffisante, nous essayons de conclure des accords, à l'instar du Danemark, avec d'autres états de droit européens pour y construire ou louer des prisons où les détenus en séjour illégal ayant été condamnés définitivement pour des crimes ou délits pourront

purger tout ou partie de leur peine de prison si le transfèrement n'est pas possible ni souhaitable. La peine prononcée ici est (ensuite) exécutée là-bas. Dans ce cas-là, ces détenus seront expulsés vers leur pays d'origine ou un autre pays où ils peuvent séjourner à la fin de leur peine. Bien entendu, la condition de base de ces accords sera que la détention soit effectuée de manière décente et humaine, dans le respect des obligations du droit international après une validation juridique du Conseil d'Etat et du Cedoca (CGRA).

- La peine prononcée ici est (poursuivie) là-bas. À la fin de leur peine, ces détenus seraient, dans la mesure possible expulsés vers leur pays d'origine. Bien entendu, le principe de base de ces accords sera que la détention doit se dérouler de manière décente et humaine, dans le respect des obligations du droit international.
- Le gouvernement poursuivra ses efforts, en collaboration éventuelle avec d'autres pays européens, pour veiller à ce que les personnes condamnées qui n'ont pas la nationalité belge purgent de préférence leur peine dans leur pays d'origine. Dans ce cadre, nous poursuivons nos efforts pour conclure et appliquer des accords bilatéraux avec les pays d'origine. Les services compétents au sein du SPF Justice, de la police et de l'Office des étrangers sont renforcés à cet effet.
- Les internés n'ont pas leur place en prison. Les personnes qui sont internées ont avant tout besoin de soins. Nous prévoyons suffisamment d'institutions avec des niveaux de sécurité appropriés afin de pouvoir offrir des soins sur mesure à chaque interné et confectionnons un cadre juridique en ce qui concerne le statut juridique interne des internés qui fixe des droits et des devoirs au sein de l'établissement où la personne séjourne. En collaboration avec la Régie des bâtiments, nous examinons dans ce cadre si de nouveaux CPL peuvent être aménagés dans des bâtiments déjà existants et pour lesquels il existe déjà un permis d'environnement. Nous installons des constructions modulaires sur le campus du CPL comme forme intermédiaire entre le département de traitement et le département de réinsertion dans la société. Grâce à un accord de coopération entre l'autorité fédérale et les entités fédérées, un plan interfédéral de soins médico-légaux est mis en œuvre pour organiser l'entrée, le transit et la sortie nécessaires aux personnes hospitalisées d'office, internées ou détenue.
- Cela nécessite une meilleure coopération entre les soins de santé mentale et la police, la justice et les procureurs, d'une part, mais aussi une coopération avec l'enseignement, le travail, les projets "housing first", etc.
- En outre, des concertations devront être menées au sein de la Justice avec tous les acteurs concernés afin d'analyser en profondeur les grandes différences qui existent aujourd'hui entre les arrondissements judiciaires en ce qui concerne le nombre d'internés et d'hospitalisés d'office.
- La loi relative à la protection de la personne des malades mentaux a été réformée au cours de la législature précédente. et entrera en vigueur au plus tôt le 1er janvier 2025. Nous concluons des accords de coopération avec les entités fédérées afin de mettre en place une coopération permanente entre tous les acteurs concernés, tels que les soins de santé mentale, l'aide sociale, la police et la justice. Une mesure de protection après autorisation judiciaire est et reste un dernier recours (ultimum remedium). Nous réexaminerons cette loi deux ans après son entrée en vigueur ainsi que les accords de coopération.
- Nous nous attaquons également au manque de personnel pénitentiaire et aux taux d'absentéisme élevés. Un plan d'urgence est en cours d'élaboration, axé sur la conclusion d'un accord social pour l'amélioration des conditions de travail et le renforcement de l'attractivité de la profession pénitentiaire. Nous organisons une concertation à cet effet au sein du comité de secteur compétent et qui doit aboutir d'ici au 01/01/2026 à des mesures concrètes, y compris un package salarial compétitif pour l'agent pénitentiaire par rapport à des profils comparables dans le secteur privé. Nous nous engageons également à améliorer et à accélérer la procédure de recrutement, sans perdre de vue la nécessité d'une sélection adéquate et d'une formation de qualité.
- Compte tenu de l'énorme manque de personnel, nous veillerons aussi à ce que les acteurs privés puissent être déployés autant que nécessaire, dans le respect du cadre juridique actuel (surveillance sans contact avec les détenus et contrôle de l'accès par des tiers. En outre, là où le manque de personnel est le plus important, nous examinons la possibilité de faire appel temporairement à des acteurs privés pour effectuer des tâches qui impliquent un contact avec les détenus. Bien entendu, cela ne peut se faire que pour des tâches strictement définies, après avoir reçu une formation appropriée à cet effet et en présence de plusieurs membres du personnel pénitentiaire fixe.
- Nous revalorisons la formation du personnel pénitentiaire et renforçons les services psychosociaux dans les prisons.

- Nous veillons à ce que le service minimum soit mis en œuvre et respecté dans les prisons.
- Nous considérons les entités fédérées comme des partenaires égaux dans le cadre de la politique pénitentiaire. Nous investissons dans la réforme des soins de santé pénitentiaires au niveau des compétences fédérales. Nous encourageons les entités fédérées à poursuivre les initiatives, telles que les équipes de soins et les unités de soins sans drogue, qui relèvent déjà de leurs compétences.
- En collaboration avec les entités fédérées, des efforts supplémentaires sont déployés pour proposer des programmes de suivi tels que TOP-coach et U-turn après la sortie de prison, afin de mieux prévenir la récidive et de réduire la surpopulation dans les prisons et les institutions. Par le biais d'un accord de coopération, des consultations sont programmées de sorte qu'en cas de grève, des accords sont toujours conclus sur le fonctionnement réciproque. Nous garantissons que cette offre, nécessaire aux détenus et aux internés dans le cadre d'une détention digne de ce nom, n'est plus soumise au manque de personnel et à la surpopulation mais qu'elle peut et doit être maintenue à tout moment.
- Certaines activités criminelles, telles que le trafic de drogue, le trafic d'êtres humains ou encore le crime organisé, ont parfois considérablement enrichi leurs auteurs. Il devient dès lors encore plus compliqué d'accepter que les deniers publics prennent intégralement en charge le coût de leur détention. Ainsi, il semble acceptable/raisonnable de mettre certains détenus à contribution pour couvrir tout ou partie du coût de leur incarcération, selon leur patrimoine. Nous offrirons aux juges du fond la faculté de décider d'une contribution des détenus au coût de leur incarcération en veillant à ce qu'elle soit proportionnelle à la peine infligée et à la capacité du détenu concerné. À cette fin, la notion de patrimoine sera ajoutée à l'enquête sur les ressources des détenus. L'identification des actes visant à dissimuler des éléments de patrimoine et la lutte contre ceux-ci seront accrues. Il va de soi que cette contribution éventuelle sera due uniquement lorsque toutes les indemnités auront été intégralement versées aux victimes et à leurs proches.
- En encourageant activement les détenus à travailler pendant leur détention, nous favorisons leur réinsertion et leur activation. Nous veillons à faciliter cela au maximum dans toutes les prisons.
- Un séjour en prison n'empêche malheureusement pas toujours les activités criminelles de se poursuivre, ce qui entraîne des risques pour la sécurité. Afin de prévenir au maximum ce phénomène et de le combattre activement, nous faisons en sorte que le mécanisme de contrôle existant se focalise plus sur le contrôle et le soutien des administrations pénitentiaires afin qu'elles se concentrent (encore) davantage sur la lutte contre ces délits qui se déroulent à l'intérieur des murs de la prison, tels que plus particulièrement le trafic de drogue, la contrebande d'objets interdits, l'utilisation de téléphones portables, etc.
- Notre ambition est de parvenir à des prisons totalement exemptes de drogue. La présence massive de drogues dans les prisons est malheureusement aujourd'hui encore une réalité. C'est la raison pour laquelle, en collaboration avec les entités fédérées, nous étendons les sections totalement exemptes de drogue et prévoyons des programmes d'accompagnement dans chaque prison.
- Nous établissons une base juridique pour rendre obligatoire le dépistage des drogues dans les prisons, les maisons de transition et maisons de détention. En cas de test positif, les services médicaux et psychosociaux de la prison seront informés afin d'assurer un suivi plus rigoureux du problème de toxicomanie. Le cas échéant des mesures disciplinaires seront appliquées.

LA JUSTICE EN TANT QUE PRESTATAIRE DE SERVICES EFFICACE, PERFORMANT, ACCESSIBLE ET ORIENTÉE JUSTICIAIRE :

ORDRE JUDICIAIRE

- Nous finalisons le passage à l'autonomie de gestion du pouvoir judiciaire. Cette autonomie est au service de conditions de travail plus efficaces pour la magistrature et d'un meilleur service aux justiciables.
- À cette fin, nous donnons au pouvoir judiciaire davantage de possibilités de s'organiser de manière plus résiliente en interne. Nous créerons un comité de direction par arrondissement judiciaire qui élaborera le plan de gestion pour les tribunaux de première instance, les tribunaux du travail et les tribunaux de l'entreprise. Chaque tribunal continuera d'être représenté séparément au sein de ce comité de direction.

- Pour cette transition vers l'autonomie de gestion, nous prévoyons un transfert des compétences et du budget concernant la gestion du personnel et les ressources de travail correspondantes. En outre, nous mettons en place un bureau commun et un service d'appui commun 'Personnel et Organisation'.
- Nous prévoyons également une extension de la gestion à d'autres types de crédits tels que les crédits d'investissement et les crédits opérationnels pour les dépenses urgentes d'infrastructure, par exemple. Pour ce faire, nous prévoyons une adaptation de la réglementation afin que les gestionnaires locaux disposent des compétences nécessaires à cet effet.
- Lorsque le pouvoir judiciaire reprendra ces compétences, il devra être en mesure de le faire dans un cadre juridique qui associe une gestion flexible du personnel à des garanties de dotation de base dans tout le pays.
- Par conséquent, les cadres légaux de dotation en personnel antérieurs à ce transfert seront remplacés par un modèle d'allocation légalement réglementé qui, grâce à des paramètres objectifs définis par la loi, y compris la mesure de la charge de travail, qui tient déjà compte de la complexité des dossiers, indiquera dans quelles juridictions des renforts doivent être déployés en priorité ou des postes de magistrats ouverts.
- Il conviendra de flexibiliser le régime légal actuel des cadres en l'adaptant à la charge de travail, qui peut varier en fonction des juridictions.
- Un mécanisme légal d'enveloppes budgétaires au niveau des collèges des trois piliers (siège, ministère public et cassation) offre la flexibilité ainsi que la sécurité budgétaire nécessaires. Ce mécanisme devra également tenir compte des absences et de l'entrée en vigueur du statut social des magistrats. Il convient par ailleurs d'améliorer l'attractivité de la fonction. C'est la raison pour laquelle, en collaboration avec le Conseil supérieur de la Justice et l'Institut de formation judiciaire, nous élaborons une formation de préparation aux épreuves de sélection et au métier de magistrat. Nous veillons également à la poursuite du déploiement du statut social mais en accordant une attention suffisante à la continuité de la justice afin de ne pas compromettre la prestation de services. Nous améliorons en outre les conditions salariales des stagiaires, nous prévoyons le recrutement d'avocats spécialisés et expérimentés en qualité de magistrats par le biais d'épreuves de sélection plus spécialisées, donnant accès à des fonctions spécialisées et nous améliorons la qualité des infrastructures judiciaires. Nous mesurons la charge de travail de la magistrature assise et debout au moins tous les cinq ans afin d'optimiser les ressources au sein du pouvoir judiciaire de manière objective.
- Le recrutement de nouveaux magistrats et de nouveau personnel de justice (plus particulièrement de greffiers, d'assistants juridiques, de procureurs et de secrétaires juridiques) doit être poursuivi à court terme par le recrutement rapide de nouveaux candidats.
- À cet égard, nous lançons un appel unique pour la mise en œuvre des cadres législatifs. Dans ce cadre, l'autonomie du pouvoir judiciaire doit garantir que les postes vacants soient pourvus en priorité sur la base de critères objectifs et légalement déterminés tels que la charge de travail, l'occupation actuelle et les choix politiques des collèges des cours et tribunaux et du ministère public. Nous serons attentifs à la diversité.
- Pour promouvoir l'afflux de nouveaux magistrats, nous améliorons
- les conditions salariales pendant les stages judiciaires. En valorisant l'ancienneté, nous espérons attirer davantage de candidats magistrats.
- Nous prévoyons des fonds supplémentaires pour le personnel et les ressources opérationnelles de l'Institut de formation judiciaire (IFJ) afin d'en garantir le fonctionnement nécessaire et de maintenir le niveau de qualité actuel de la formation juridique continue. Un programme de formation qualitatif en vue de préparer les épreuves de sélection peut être mis en place. En l'occurrence, nous prévoyons une compensation budgétaire pour les contributions de l'IFJ en faveur du pool des parastataux.
- L'autonomie de gestion ne peut pas être mise en œuvre avant que le droit de discipline et d'évaluation (responsabilisation) ne soit renouvelé.
- À cette fin, nous renforçons le contrôle interne et externe du fonctionnement du pouvoir judiciaire.

- Notre premier partenaire en la matière est le Conseil supérieur de la Justice. Bien entendu, seul le fonctionnement (management, politique du personnel, fonctionnement des structures) est contrôlé. Sur le fond des affaires, les tribunaux jugent souverainement.
- Nous renforçons le droit disciplinaire des magistrats et des juges. Nous revoyons également le système d'évaluation des magistrats et les sanctions y afférentes.
- En concertation avec le Conseil supérieur de la Justice, les critères d'évaluation seront adaptés. Ces critères doivent être liés, entre autres, à l'objectif de traitement efficace et approfondi des dossiers. Dans ce contexte, nous envisageons également de mettre en place un régime statutaire définissant les mandats extracurriculaires des magistrats.
- Le parc immobilier sera réduit, avec une attention particulière pour l'accessibilité des salles d'audience. Pour les audiences des justices de paix, la proximité reste cruciale et nous prévoyons donc que les audiences puissent également avoir lieu dans d'autres bâtiments publics comme les maisons communales. En tout état de cause, le produit de la rationalisation du nombre de bâtiments doit être réinvesti dans le reste du parc immobilier de la justice.
- Pour réduire les transferts de détenus vers les palais de justice, nous veillerons à ce que, dans la pratique, des audiences de la chambre du conseil et de la chambre des mises en accusation qui ne durent que quelques minutes se déroulent, au maximum dans les infrastructures des lieux de détention, et/ou par vidéoconférence. En règle générale, les détenus seront déplacés le moins possible, les exceptions devant être justifiées par des circonstances liées aux droits de la défense ou à l'absence d'infrastructures appropriées. Si le client le souhaite, l'avocat doit toujours avoir la possibilité d'être présent sur place pour assister son client.
- Nous revoyons la législation relative aux vidéoconférences afin d'en exclure les juridictions familiales sauf si celles-ci sont sollicitées par les parties.
- Sans porter atteinte au principe de l'unanimité dans la prise de décision, nous veillons à une adaptation des répartitions des tâches au sein du Collège des procureurs généraux, conformément à l'arrêté royal du 9 décembre 2015, afin de la rendre plus efficace et plus conforme à l'autorité législative, décrétales ou réglementaire concernée.

NUMÉRISATION ET ACCESSIBILITÉ

- Nous poursuivons le développement d'une véritable informatisation et numérisation de notre système judiciaire pour aboutir à un ensemble clair et conçu de manière logique. À cet égard, les recommandations de la Cours des comptes dans son rapport de pilotage de la transformation numérique de la justice par l'État fédéral seront prises en compte dans l'action du gouvernement. Il est essentiel que cette informatisation soit perçue comme pratique et conviviale par les professionnels du système judiciaire et par les justiciables. La numérisation ne doit pas devenir un obstacle supplémentaire, elle doit au contraire faciliter l'accès à la justice.
- L'ordre judiciaire est un partenaire TIC à part entière dans ce cadre. En l'occurrence, nous prenons en compte le fonctionnement des compétences des entités fédérées et leur fournissons les accès et les liens nécessaires à leurs systèmes. Cela peut s'avérer utile, notamment pour le suivi des peines de travail d'intérêt général et de la surveillance électronique, ainsi que dans les dossiers liés à la protection de la jeunesse.
- Nous rendons la justice plus émancipée, accessible et transparente en mettant enfin à disposition la base de données publique des jugements et arrêts et en veillant plus particulièrement pour les affaires médiatiquement sensibles, à ce que la justice commente la motivation de ses jugements ou arrêts de manière claire et simple afin qu'ils soient compréhensibles pour chaque citoyen. Les algorithmes utiles au public et les instruments développés pour la magistrature doivent également être accessibles dans la base de données publique.
- Le portail Just-on-Web (Moniteur belge) du SPF Justice doit être élargi afin que les actes modificatifs privés et les comptes annuels des associations et des sociétés puissent également être déposés électroniquement et consultés numériquement.
- Nous prévoyons une permanence afin que les citoyens puissent consulter leur dossier judiciaire à des moments plus étendus. Pour les dossiers déjà numérisés, nous prévoyons des salles dans les justices de paix pour les consulter. Nous veillons

également à ce que les assistants de justice du service de prise en charge des victimes puissent toujours accéder aux dossiers pour lesquels ils sont mandatés.

- A l'instar du tribunal d'Anvers, nous prévoyons un bureau d'accueil intégré dans chaque tribunal de première instance, où les justiciables peuvent se rendre pour poser toutes leurs questions concernant leur affaire, quel que soit le tribunal compétent. Nous prévoyons également un guichet bien-être dans chaque tribunal de première instance.
- Nous veillons à ce que tous les acteurs de notre système judiciaire restent déterminés à fournir une communication claire et simple à chaque justiciable ou groupe de justiciables.
- Afin de préserver l'expérience en gestion acquise dans nos tribunaux et parquets et de permettre le développement de stratégies de gestion à long terme, nous permettons aux chefs de corps actuels de prolonger leur mandat pour une troisième période, à l'exception des arrondissements de Bruxelles et Hal-Vilvorde en raison de l'alternance linguistique de ces mandats. En tout état de cause, le Conseil supérieur de la Justice reste compétent pour les sélectionner et proposer leur nomination au Roi. Nous demandons un avis à ce sujet aux Collèges des cours et tribunaux et au ministère public.
- L'accès à la justice doit pouvoir être garanti pour tout citoyen. C'est la raison pour laquelle le gouvernement soutiendra des initiatives visant à favoriser l'accessibilité aux aides et aux services juridiques pour les publics financièrement vulnérables.

PROCÉDURE

- Nous évaluons les nombreuses règles de procédure et examinons où les choses peuvent être faites plus efficacement et plus rapidement afin de raccourcir la durée des procédures. Les exemples qui pourraient notamment être examinés dans ce cadre sont les suivants:
  - Une meilleure utilisation de l'audience d'introduction.
  - L'obligation pour la partie requérante de communiquer son inventaire des pièces déjà disponibles lors de la citation.
  - L'imposition du choix de la résidence en matière pénale pour les prévenus qui n'ont pas de domicile ou de siège social en Belgique.
  - L'indexation du seuil d'introduction des recours en matière civile. La possibilité de faire appel des décisions du juge de paix est ainsi sauvegardée.
  - Prendre comme point de départ la procédure d'appel écrite complète pour certaines matières, tout en garantissant que des plaidoiries auront lieu à la demande d'une seule des parties. La mise en place de tableaux interactifs communs dans les bureaux des parquets et des tribunaux, indiquant l'état des affaires en cours et le sort des affaires clôturées afin que les chefs de corps des tribunaux puissent gérer efficacement le calendrier des audiences.
  - Les délais de recours et d'opposition varient en fonction de la matière (pénale, civile, administrative, etc.).
  - Le délai de 15 jours pour introduire une opposition est trop court pour que le justiciable soit conscient de ses droits, consulte un avocat, que celui-ci se familiarise avec le dossier et prenne les mesures nécessaires pour préparer le recours. Nous harmonisons ces délais en un délai fixe de 30 jours.
  - Afin d'éviter des procédures judiciaires longues et coûteuses, nous encourageons les solutions alternatives efficaces de règlement des litiges, comme la médiation, tant à l'intérieur qu'à l'extérieur des tribunaux. Nous l'encourageons également par le biais du système pro deo. Bien entendu, ces solutions alternatives ne seront jamais obligatoires. Chacun a le droit d'accéder à un juge et à une procédure traditionnelle.
- Le gouvernement cherchera, en concertation avec les acteurs compétents, des solutions afin de lutter contre la problématique de l'arriéré judiciaire, en particulier à Bruxelles.

PROFESSIONS JURIDIQUES

- En concertation avec les organisations professionnelles concernées, nous poursuivons la modernisation des professions juridiques, en mettant l'accent sur l'orientation client de tous les professionnels juridiques à l'égard de chaque citoyen.
- Nous évaluons la réforme introduisant un conseil de discipline pour les huissiers et les notaires et nous modifions la législation si nécessaire pour le doter de l'efficacité requise. Le droit disciplinaire des avocats est également réformé.
- Nous précisons les critères à remplir pour être inscrit au registre national des experts judiciaires afin de garantir la qualité des expertises. En outre, nous assurons le paiement plus rapide des expertises et évaluons s'il est nécessaire de revaloriser la rémunération des experts judiciaires.

DROIT PRIVÉ :

- Nous poursuivons la codification du Code civil, en particulier l'achèvement du Livre 2 (personnes et familles).
- Le code civil prend une forme de plus en plus stable mais il n'est pas terminé : les livres 1, 2 partim, 3, 4, 5, 6 et 8 sont entrés en vigueur, à l'exception du livre 6 sur la responsabilité extracontractuelle qui entrera en vigueur le 1er janvier 2025.
- Le livre 7 sur les contrats spéciaux a déjà été examiné par la commission parlementaire et un avis du Conseil d'Etat a déjà été obtenu pour ce livre. Le livre 9 est déjà partiellement en cours d'examen en commission parlementaire (par exemple les sûretés personnelles) et un avis du Conseil d'Etat a également déjà été obtenu. Les deux livres pourront être finalisés par la Chambre.
- Le livre 10 sera soumis par le ministre de la Justice à l'approbation du gouvernement et déposé à la Chambre.
- Nous modernisons le droit de la filiation. Au sein de cette branche du droit, nous devons passer d'une autorité dirigeante à un droit au service. Un nouveau droit de la filiation doit prendre en compte toutes les formes de parentalité et s'efforcer d'éliminer toute discrimination.
- En l'occurrence, l'intérêt supérieur de l'enfant occupe une place centrale, y compris son droit à l'information sur l'identité et la filiation. D'autres aspects du droit de la famille doivent également être examinés.
- Nous étudions la possibilité d'introduire la parentalité sociale, en vertu de laquelle certaines décisions quotidiennes devraient être légalement facilitées pour, par exemple, les beaux-parents qui assument un rôle important dans l'éducation des enfants au sein d'une famille nouvellement recomposée. Dans ce cadre, l'intérêt supérieur de l'enfant doit toujours primer.
- Nous autorisons légalement les fonctionnaires de l'état civil à acter un divorce par consentement mutuel rédigé par un avocat ou un notaire, à condition qu'il n'y ait pas d'enfants pour lesquels la loi exige un règlement et que les parties aient conclu un accord réciproque. Nous poursuivons également la mise en place d'un plan parental, dans lequel les parents qui se séparent se mettent d'accord au maximum sur l'éducation ultérieure de leur enfant.
- Le fonctionnement des tribunaux de la famille et de la jeunesse sera amélioré sur la base du rapport scientifique rendu au ministre de la Justice en application de l'article 273 de la loi du 30 juillet 2013 portant création d'un tribunal de la famille et de la jeunesse.
- Nous veillons à ce que les enfants soient placés dans un environnement adapté lorsqu'ils sont entendus dans des affaires judiciaires qui peuvent les concerner. L'entretien doit être adapté à l'enfant et celui-ci reçoit des informations avant, pendant et après le procès. L'enfant doit être de préférence accompagné dans le cadre de la procédure judiciaire par un avocat qui a reçu une formation spéciale à cet effet. Nous poursuivons le déploiement du projet pilote du tribunal de la famille de Gand.
- Dans l'intérêt de l'enfant nous rendons facultative la présence du juge de paix dans le cadre d'un partage de copropriété impliquant un mineur.
- Nous veillons à l'introduction d'un caractère facultatif de la prime de mise à prix dans les ventes publiques judiciaires et amiables.
- Nous évaluons les règles du Code judiciaire qui déterminent quelle partie du revenu est saisissable, y compris la question

de savoir si le régime actuel crée un piège à l'emploi ou à la promotion. En cas de modification législative, telle que l'introduction de tranches supplémentaires, il faut veiller à ce que le droit à un revenu décent ne soit jamais mis en péril.

CULTES

- Nous créons un cadre juridique uniforme pour la reconnaissance des cultes, en concertation avec les entités fédérées et les services de sécurité concernés.

ASILE ET MIGRATION

INTRODUCTION

Les services d'asile et d'accueil sont aujourd'hui confrontés à un afflux excessif de demandes d'asile. Ces dernières années, le nombre de personnes arrivant en Belgique pour demander l'asile est très élevé. Le nombre total de demandes d'asile depuis 2021 a dépassé les 100 000. Malgré des investissements records en capacités et en personnel supplémentaires, notre pays et ses services d'asile, de migration et d'accueil ne peuvent faire face à cette augmentation continue du nombre d'arrivées. L'arriéré administratif et le manque de places d'accueil ne cessent de croître. Un objectif clé de ce gouvernement est donc de réduire ce volume, tout en respectant les droits humains, la réglementation européenne et la Convention relative aux réfugiés. Les solutions pour y parvenir sont à rechercher à la fois à l'échelon européen et national. À cette fin, les marges de manœuvre disponibles dans le cadre de la réglementation européenne en matière d'asile et d'accueil seront exploitées au maximum là où c'est possible et opportun.

Pour que la migration redevienne socialement et économiquement positive et pour offrir un accueil de qualité aux réfugiés qui en ont réellement besoin, nous devons maîtriser l'afflux de migrants. La migration illégale non contrôlée ne peut plus être tolérée et doit cesser. Notre société ne peut plus gérer ce phénomène. De plus, la migration illégale et/ou la disparition dans l'illégalité est tout sauf favorable, et encore moins humaine, pour la personne en question.

La migration peut être positive, mais cela n'est possible que si elle est contrôlée et attire des personnes qui participent au tissu économique et social du pays. C'est-à-dire par le biais de l'immigration légale à des conditions clairement établies. En effet, la migration - quel que soit le canal utilisé - a toujours un impact sur notre société et se ressent dans presque tous les domaines sociétaux, comme la politique du logement, l'enseignement et les soins de santé.

C'est la raison pour laquelle il est nécessaire de trouver un équilibre entre les ressortissants de pays tiers qui viennent ici pour obtenir de l'aide et ceux qui apportent une valeur ajoutée directe, par exemple les personnes ayant une qualification spécifique. L'accent doit être davantage mis sur la migration liée au travail et aux études.

Les personnes qui entrent dans notre pays une voie autre que celle liée au travail ou aux études, doivent être activées et s'intégrer et être autonomes dans leur nouvelle communauté le plus rapidement possible. À cette fin, les conditions d'entrée seront renforcées. D'une part, pour éviter que les nouveaux arrivants ne se retrouvent en situation de pauvreté et de précarité et, d'autre part, en les initiant immédiatement à nos langues nationales, aux valeurs et aux normes occidentales, à leurs droits mais aussi à leurs obligations. S'ils ne remplissent pas ces conditions, ils ne pourront pas rester ici durablement. Ce n'est que de cette façon que la migration peut être synonyme de réussite. Pour l'étranger et pour notre société.

Une politique migratoire transparente et cohérente requiert une législation claire. Le Code de la Migration est révisé conformément à l'accord de gouvernement et mis en œuvre, y compris les modifications nécessaires pour la mise en œuvre du Pacte sur la migration de l'UE. Le premier Conseil des ministres fixera le délai dans lequel le Code de la Migration sera présenté. Le cas échéant, les services juridiques seront temporairement renforcés à cet effet.

ASILE

GÉNÉRALITÉS

AU NIVEAU EUROPÉEN :

- Le débat sur la migration continuera de faire rage dans l'Union européenne dans les années à venir. La migration par des entrées clandestines et secondaires ainsi que le transit vers l'Europe ne sont pas seulement préjudiciables aux migrants, mais entraînent également une tension sur la cohésion sociale et donc un sentiment de rejet parmi les citoyens européens. Il est donc devenu crucial de répondre aux défis migratoires par une meilleure coordination entre les États membres et une harmonisation des règles, notamment pour limiter autant que possible les entrées illégales et parvenir à une meilleure répartition du nombre d'arrivées. Nous devons briser le modèle économique impitoyable du trafic d'êtres humains international et lutter contre les milliers de morts qui surviennent chaque année sur les routes de trafic mortelles vers l'Europe.

- Le gouvernement donne la priorité à la mise en œuvre du Pacte européen sur la migration et l'asile, en exploitant pleinement les possibilités prévues. Nous soumettons un plan national de mise en œuvre afin d'aligner notre législation sur la nouvelle réglementation européenne et de réformer nos services en conséquence.
- À l'échelle européenne, ce gouvernement vise un meilleur contrôle des frontières ainsi qu'une révision de la directive Retour.
- Avec des partenaires partageant les mêmes idées, nous continuerons également à œuvrer au niveau européen pour l'optimisation et la réforme du système d'asile européen, nécessaire pour garantir la stabilité de l'Union européenne, réduire les tensions et améliorer les conditions de prise en charges de migrants. En plus du Pacte européen sur la migration et l'asile, nous plaiderons le cas échéant pour un renforcement de la dimension externe de la politique migratoire, en collaborant davantage et de différentes manières avec les pays d'origine et de transit, mais aussi en explorant d'autres voies jugées utiles.
- Au cours des dix dernières années, notre pays a fait plus que sa part et a accueilli un nombre disproportionné de demandeurs d'asile. Nos capacités d'accueil sont complètement saturées. Lorsque l'on constate qu'il s'avère impossible de mettre en œuvre le Pacte sur la migration dans la pratique, que l'afflux de demandeurs d'asile reste très élevé et que de nombreux États membres de l'UE ne prennent pas leurs responsabilités, nous avons recours à une contribution financière, telle que prévue dans le mécanisme de solidarité. Nous suspendons toute forme de réinstallation tant que la crise de l'asile perdure, que l'arriéré n'a pas été résorbé et que le réseau d'accueil n'a pas été réduit.

AU NIVEAU NATIONAL :

ACCUEIL

- Notre réseau d'accueil est sous pression depuis des années. Il est inacceptable que les demandeurs de protection internationale dorment dans la rue. Nous devons respecter notre obligation d'accueil, mais nous devons également prendre des mesures pour réduire considérablement la pression sur l'accueil. C'est pourquoi nous mettons tout en œuvre pour réduire sensiblement et structurellement le nombre d'arrivées de demandeurs d'asile et, dans un second temps, une fois que ces mesures auront produit leurs effets, restreindre progressivement et sensiblement le nombre de places d'accueil. Nous prévoyons toujours suffisamment de places tampons en cas de fluctuation. Dans ce processus de phasing-out, l'accueil des demandeurs d'asile à l'hôtel disparaît en priorité et ensuite progressivement l'accueil des demandeurs d'asile dans des maisons et appartements individuels via les CPAS (ILA). La liste des pays sur la base de laquelle les demandeurs d'asile sont assignés à une ILA, est immédiatement supprimée. Les profils vulnérables sont hébergés dans des centres collectifs de petite taille, avec un encadrement approprié.
- Comme tous ses pays voisins, la Belgique opte désormais pour un accueil strictement matériel dans des centres collectifs. Les demandeurs d'asile y reçoivent « le lit, le bain, le pain et l'accompagnement » de manière digne, sans aucune compensation financière. L'accueil doit être sobre, dans le respect de la dignité humaine. Dans le cadre du contexte d'accueil difficile, nous continuons à donner la priorité aux plus vulnérables. Nous diversifions l'accueil sur la base du degré de protection et prévoyons un traitement de type fast track pour les personnes provenant de pays avec un taux de protection bas.
- Dans l'état actuel de la réalité sur le terrain, avec un afflux de demandeurs de protection internationale dépassant largement notre capacité d'accueil, nous assurons entre autres un accompagnement sociojuridique et médical ambulatoire et couvrons les besoins de base tels que les besoins alimentaires. Nous étudions l'opportunité d'ancrer dans la loi le principe de force majeure conformément à la législation et à la jurisprudence européenne. Nous supprimons la possibilité légale d'un plan de répartition obligatoire des demandeurs d'asile sur le territoire.

Nous adaptons la législation pour que seule une aide matérielle puisse être accordée aux demandeurs d'asile.

Compte tenu de l'afflux croissant de demandeurs d'asile et du degré élevé de protection, des problèmes se posent en ce qui concerne le passage des bénéficiaires d'une protection internationale du système d'accueil vers le marché du logement ordinaire. En concertation avec les entités fédérées, des places d'urgence peuvent être mises à la disposition des bénéficiaires d'une protection internationale en attendant leur transition vers un logement propre. Cela se fait toujours en concertation avec

les autorités locales concernées et sous réserve de leur approbation.

Nous examinons si la compétence du tribunal du travail en matière de recours contre les décisions d'aide matérielle pourrait être transférée au CCE, compte tenu de la nécessité de cohérence dans la jurisprudence et de l'expertise qui y existe en matière de droit des étrangers.

Le système d'enregistrement et d'accueil sera réexaminé. Nous évoluons vers un système numérique de demande d'asile sur rendez-vous dans lequel des garanties suffisantes sont prévues. L'objectif est de réorganiser le plus rapidement possible la phase d'enregistrement (après signalement) des demandeurs d'asile en Belgique dans un lieu où tous les acteurs concernés sont présents (Office des Étrangers, Service des tutelles, Fedasil, CGRA, etc.) afin d'accroître la cohérence et l'efficacité.

Les chiffres montrent qu'une part importante des demandeurs de protection internationale qui introduisent leur demande en Belgique ont déjà introduit une demande d'asile dans un autre État membre de l'Union européenne, voire y ont obtenu une protection internationale. Pour satisfaire à notre devoir d'accueil et afin de garantir un traitement de ces demandes, nous visons à contrer ces flux migratoires secondaires dans toute la mesure du possible. Lorsqu'une personne bénéficie déjà d'une protection dans un autre État membre, la Belgique n'est pas tenue de réexaminer la demande de protection internationale. Conformément au droit européen, les personnes qui ont déjà demandé l'asile dans un autre État membre ou dont la demande a été rejetée par un autre État membre seront renvoyées dans l'État membre responsable. Nous examinons si certaines mesures du Pacte européen sur la migration et l'asile et l'asile peuvent être accélérées pour contrer cette migration secondaire.

Seuls les demandeurs qui introduisent une première demande, qui ne disposent pas de moyens suffisants pour subvenir à leurs besoins recevront une place d'accueil. Les citoyens de l'Union et les ressortissants des pays associés à Schengen sont également exclus de l'accueil. Nous accordons suffisamment de temps aux demandeurs de protection internationale qui travaillent et sont hébergés pour subvenir durablement à leurs propres besoins. Les demandeurs d'asile qui ont introduit une demande d'asile dans un autre pays, sont accueillis dans un centre Dublin dans l'attente de leur retour vers l'État membre responsable ou vers leur pays d'origine. Ces centres plus sobres seront gérés par l'Office des étrangers et se focaliseront uniquement sur le retour. Ces personnes sont accompagnées vers le retour et bénéficieront exclusivement d'une aide matérielle lorsqu'un transfert sans leur accord n'a pas (encore) pu être matérialisé.

Les demandes ultérieures sont découragées au maximum. Nous exploitons à cet effet toutes les options juridiques, notamment la possibilité de restreindre davantage le droit à l'accueil.

Nous intensifions et modernisons les campagnes de dissuasion, y compris en ligne. Nous investissons dans de nouvelles formes de communication et plus interactives, qui permettent d'informer plus correctement certains groupes cibles. Nous menons de nouvelles campagnes d'information correctes et ciblées, notamment sur l'approche spécifique adoptée pour les demandeurs originaires de pays sûrs ou de pays présentant un faible degré de protection et sur les délais de traitement effectifs des autorités chargées de l'asile en Belgique.

Pour résorber l'arriéré, augmenter les flux de sortie et réduire le budget de l'asile, nous renforçons temporairement les services d'asile.

Le gouvernement présentera une initiative législative le plus rapidement possible au Conseil des ministres avec un ensemble de mesures de crise pour pallier le manque de place d'accueil et pour limiter l'afflux et l'accueil. La situation actuelle de force majeure fera l'objet d'une approche concrète.

LA PROCÉDURE

- Il est essentiel et dans l'intérêt de chaque demandeur de protection internationale de collaborer à son identification et à l'enquête sur son itinéraire, sa date d'arrivée et son récit d'asile. C'est le seul moyen pour que la procédure se déroule le plus rapidement possible et pour obtenir la protection à laquelle la personne a droit. Le devoir de coopération du demandeur de protection internationale est renforcé. À l'instar de nombreux États membres de l'UE, la consultation du téléphone portable, de la tablette ou d'autres appareils fera directement et automatiquement partie intégrante de chaque demande d'asile. La procédure y afférente sera réglée sur une base légale. À cette fin, la limitation du nombre de fonctionnaires de l'Office des

étrangers autorisés à effectuer de telles consultations est levée (article 81/1 de la loi sur les étrangers). La fraude sape la confiance dans le système d'asile et réduit le soutien pour accorder aux personnes qui ont réellement besoin d'être protégées l'aide et le soutien nécessaires. Les demandes de protection internationale où il est question de fraude manifeste sont par conséquent rejetées. En l'absence de coopération, lorsque l'on refuse par exemple de remettre ses documents ou de laisser consulter son téléphone portable, sa tablette ou tout autre appareil à des fins de vérification la demande sera en principe également rejetée.

- Les possibilités de retraits implicites sont appliquées au maximum.
- Tout demandeur doit être renvoyé vers l'État membre compétent pour sa demande d'asile. Un effort maximal est fait pour prendre des décisions de Dublin.
- La pratique consistant à introduire des demandes ultérieures d'asile et de recours par les demandeurs d'asile deboutés exerce une pression inacceptable sur le système d'asile et d'accueil. Le gouvernement met donc à profit les marges offertes par le droit européen pour contenir cette pression. Ces marges seront exploitées au maximum. Par exemple, nous examinons la possibilité de:
  - limiter le nombre de demandes ultérieures, rendre ces procédures non suspensives et ne pas y associer un droit d'accueil prolongé.
  - utiliser le fait qu'un demandeur de protection internationale n'ait pas introduit sa demande d'asile dans un certain délai comme un élément susceptible de mener à un refus. En effet, l'absence de dépôt immédiat d'une demande d'asile indique clairement qu'il n'y a pas de crainte de la part du demandeur d'asile. Une crainte sur la base de laquelle on a besoin de protection.
- Pour garantir la qualité de l'aide juridique, nous confions dorénavant la pratique du droit des étrangers sera confiée à un pool d'avocats spécialisés désignés à cet effet par le Bureau d'aide juridique (par analogie avec les avocats de la jeunesse). Nous réévaluons la rémunération de l'aide juridique gratuite et renforçons les contrôles et la lutte contre les abus.
- Pour les demandeurs ayant un faible taux de reconnaissance, le trajet retour débute immédiatement pour leur offrir ainsi une perspective la plus claire et la plus transparente possible. L'accompagnement retour débute après le dépôt de la demande de protection internationale. Le demandeur d'asile débouté devra immédiatement quitter le centre d'accueil dans le cadre d'un retour volontaire. Un contrat de retour est proposé, avec des accords clairs sur l'obligation de coopération et la délivrance de documents d'identité. Le refus de coopérer est immédiatement suivi d'une procédure de retour forcé.
- À l'heure actuelle, la procédure d'asile prend trop de temps, ce qui ne contribue pas à réduire la pression sur le réseau d'accueil et a pour effet que les personnes doivent parfois attendre des années avant d'obtenir une décision. Nous rationalisons les différentes étapes suivies tout au long de la procédure. Le délai de traitement d'une demande de protection internationale doit être le plus court possible, conformément aux dispositions européennes.

LE STATUT DE PROTECTION

- Le droit à l'asile et à la protection est fondamental. Ceux qui ont besoin d'une protection doivent pouvoir y prétendre. La reconnaissance du statut de réfugié est un statut spécifique pour les étrangers qui fuient parce qu'ils craignent personnellement d'être persécutés et doivent être considérés comme tels. La protection subsidiaire est le statut de protection de base prévu par le droit européen offert aux personnes qui fuient, entre autres, des actes de guerre et des traitements inhumains. Il existe en Belgique un déséquilibre dans l'attribution des différents statuts de protection, en comparaison avec d'autres États membres. Le taux de reconnaissance du statut de réfugié est davantage plus élevé en Belgique que celui de l'octroi de la protection subsidiaire. Ce qui peut expliquer que notre pays fasse partie des pays de l'UE les plus convoités par les demandeurs d'asile. En effet, ce statut ouvre davantage de droits que le statut de protection subsidiaire.

Il y a lieu par conséquent d'examiner les raisons de ce déséquilibre et de l'ajuster en profondeur par l'adoption de nouvelles mesures dans le respect de la lettre et l'esprit de la Convention de Genève.

Les critères de protection sont interprétés au sens le plus strict. Il convient d'établir une distinction claire entre les différents statuts de protection, conformément à ce que le droit européen prévoit.

Le CGRA vise à fournir une motivation plus concise pour le refus du statut de réfugié, ce qui pourrait permettre un octroi plus important du statut de protection subsidiaire sans charge de travail supplémentaire importante.

Les tribunaux, à savoir les tribunaux européens, doivent exercer un contrôle plus strict sur les décisions des autorités nationales chargées des migrations à la lumière du droit européen qui sanctionne les abus dans le domaine de la protection et des aides sociales.

Nous devons veiller à ce que notre politique d'asile ne soit pas plus généreuse que celle de nos pays voisins. C'est pourquoi le ministre de l'Asile et de la Migration se réunira périodiquement avec ses collègues des Pays-Bas, de la France, d'Allemagne et du Luxembourg.

- Les familles dont la demande de protection internationale a été rejetée font parfois introduire une nouvelle demande par un enfant mineur uniquement dans le but de prolonger l'accueil de la famille. Dans ce cas, ces demandes sont déclarées irrecevables. Leur droit d'accueil est limité.
- En première instance, les réfugiés ne bénéficient que d'un droit de séjour temporaire en Belgique. Si la raison de leur demande de protection internationale n'est plus d'actualité, ils peuvent quitter le territoire national. Cela doit être réellement le cas. Une évaluation périodique systématique de la situation sécuritaire dans les pays d'origine ainsi que de la crainte individuelle de persécution des réfugiés reconnus et des bénéficiaires de la protection subsidiaire, est ancrée dans la loi. Les instances d'asile sont également renforcées à cet effet.
- Les réfugiés, les bénéficiaires de protection subsidiaire et les demandeurs de protection internationale qui représentent une menace pour l'ordre public ou notre sécurité nationale perdent leur statut ou la possibilité d'obtenir un statut de protection. Il s'agit également d'une priorité pour le gouvernement et le CGRA par le biais de la création d'une cellule sûreté distincte dédiée à cet effet.

ENTRÉE

GÉNÉRALITÉS

- Nous augmentons la rétribution et l'élargissons là où c'est possible dans le respect du cadre juridique.
- Toute forme de cumul simultané de procédures de protection et de séjour est totalement exclue lorsque c'est possible. Nous évitons ainsi l'engorgement de nos instances d'asile et garantissons la transparence en ce qui concerne la situation de résidence des étrangers. Le droit de séjour est accordé lorsque les conditions sont et restent remplies. Les cartes de séjour peuvent être révoquées à tout moment au cours de la période de séjour limitée si l'on ne remplit plus certaines conditions. Nous surveillons activement cette situation grâce à une meilleure coopération et à un meilleur flux d'informations avec les villes et les communes, les entités fédérées et les forces de police. Par le biais d'accords de coopération avec les autorités compétentes (comme le SPP IS), des efforts sont déployés pour améliorer, rendre plus efficace et numériser l'échange d'informations avec l'Office des étrangers.
- Les possibilités de mettre fin au séjour sont élargies, notamment sur la base des efforts d'intégration (conformément à l'art. 1/2, §3 de la loi sur les étrangers) et de l'ordre public. Nous automatisons les échanges d'information entre les services d'intégration et l'Office des étrangers et le SPP IS.
- Une politique (de poursuite) adaptée sera mise en œuvre pour lutter contre la transmigration, ce qui nécessite une approche multidisciplinaire avec tous les acteurs concernés (Office des étrangers, services de police, parquets, etc.). Il convient également de déployer tous les efforts nécessaires pour identifier les migrants arrêtés et de conclure prioritairement des accords de retour avec les pays d'origine ou, si nécessaire, de les renforcer afin de faciliter le retour des migrants interceptés.
- Dans certains cas, les communes et les postes diplomatiques peuvent eux-mêmes approuver des demandes de séjour et de visa. L'octroi doit être harmonisé en collaboration avec l'Office des étrangers et en tenant compte des recommandations de la

Cour des Comptes. L'Office des étrangers organise des formations supplémentaires à cet égard sur les dispositions légales et leur application. L'Office des étrangers a la possibilité de contrôler les octrois et de demander les motifs justifiant l'octroi du droit de séjour et peut intervenir lorsqu'une personne a indûment obtenu un droit de séjour en cas d'application trop large de la législation.

En cas de suspicion de fraude, d'abus ou d'application erronée des règles d'octroi, la commune ou le poste diplomatique concerné fera l'objet d'un audit, ce qui peut entraîner sa mise sous tutelle temporaire. La décision d'audit motivée appartient au ministre pour l'Asile et la Migration. Lorsque cela concerne un poste diplomatique, la décision est prise en concertation avec le ministre des Affaires étrangères. Le gouvernement prend une décision motivée sur proposition du Conseil des Ministres, du placement sous curatelle.

Le cas échéant, nous transmettons la compétence susmentionnée à l'Office des étrangers.

C'est la raison pour laquelle nous enregistrons et centralisons tous les chiffres à cet égard auprès de l'Office des étrangers, aussi bien les demandes, que les octrois et les refus.

Dans des cas exceptionnels, comme une menace sérieuse contre l'ordre public, la sécurité intérieure ou des flux massifs de migrants clandestins, nous instaurons des contrôles frontaliers à nos frontières intérieures.

Il n'y aura pas de régularisation collective. La régularisation individuelle est une exception absolue et relève uniquement du pouvoir discrétionnaire du ministre compétent. Par principe, si un étranger souhaite venir en Belgique, il doit évidemment le faire selon les procédures en vigueur. A défaut, cela alimente les réseaux de passeurs. Si la personne fuit son pays pour des motifs légitimes; des statuts de protection internationale existent.

Les personnes qui séjournent illégalement sur notre territoire doivent être découragées d'y rester et mettre en œuvre d'initiative les décisions de quitter le territoire dont elles pourraient être l'objet. Si pas, il est normal que l'autorité de l'Etat s'applique par des expulsions mises en œuvre par ses soins.

VISA COURT SÉJOUR

- L'utilisation d'un visa Schengen de court séjour devrait être facilitée pour les personnes qui se rendent régulièrement dans l'UE pour des visites familiales ou des raisons professionnelles et qui respectent les règles à chaque fois via l'utilisation du *multiple entry visa*.
- Dans le cas des visas de court séjour «à risque», le dépôt d'une caution est exigé. Celle-ci sera uniquement remboursée si la personne repart réellement.

INTÉGRATION MAXIMALE

- L'intégration est essentielle pour construire une base et un avenir solides au sein de la nouvelle communauté. C'est pourquoi les droits et les devoirs, les valeurs et les normes qui régissent notre société sont expliquées dans une déclaration du primo-arrivant contraignante que chaque nouvel arrivant signe lors de la demande de visa ou de séjour. Ils acceptent ainsi la stricte neutralité de l'État et l'égalité entre les hommes et les femmes. Le gouvernement fédéral conclut un accord de coopération à cet égard avec les entités fédérées. Les personnes qui s'y refusent, qui ne respectent pas les dispositions de la déclaration du primo-arrivant et ne s'intègrent pas suffisamment dans notre société, conformément à l'art. 1/2, §3 de la loi sur les étrangers, se voient refuser l'entrée dans notre pays ou, le cas échéant, perdent leur droit de séjour.
- Un droit de séjour permanent n'est accordé qu'aux conditions contraignantes et cumulatives suivantes :
  - le demandeur doit réussir un test de langue et d'intégration civique (qui contient une déclaration d'adhésion à la stricte neutralité de l'État, à l'égalité entre hommes et femmes), dont les modalités sont déterminées par la Région de résidence.
  - le demandeur doit encore remplir les conditions qui s'appliquaient avant la délivrance de son visa ou de sa demande de séjour.
  - le demandeur ne peut représenter un danger pour l'ordre public ou pour la sûreté nationale.

- le demandeur paie des frais pour couvrir le coût de tout cela.
  - le demandeur est en mesure de subvenir à ses besoins et ne peut pas être à charge du système d'aide sociale (sauf exceptions telles que les personnes qui perçoivent une ARR et qui ne peuvent être activées ou les personnes bénéficiant d'une GRAPA). Cette mesure ne s'applique pas aux citoyens de l'Union.
- Ici aussi, l'échange d'informations entre les services publics compétents, la police, le parquet et les services de renseignement est automatisé.

REGROUPEMENT FAMILIAL

Le regroupement familial est l'un des principaux canaux de migration vers la Belgique, mais il présente de nombreuses lacunes en termes de procédure et de suivi. Nous optimisons donc la procédure afin de maximiser l'intégration et de minimiser le risque de pauvreté. C'est élément est essentiel dans la mesure où le demandeur dépend encore souvent en première instance du regroupant dans notre pays. Les conditions d'admission sont renforcées. Nous lions le regroupement familial à des conditions de (pré)intégration contraignantes, tant pour le regroupant que pour le demandeur, ce qui devrait améliorer considérablement la position de départ des regroupants.

PERSONNES BÉNÉFICIAIRE D'UNE PROTECTION INTERNATIONALE

- Conformément au droit de l'UE et afin d'encourager les primo-arrivants à subvenir le plus rapidement possible eux-mêmes à leurs besoins, nous ramenons les «périodes sans conditions» au minimum européen de 6 mois, avec comme mesure d'accompagnement, la possibilité de compléter le dossier de demande dans un délai déterminé.
- Nous limitons le droit au regroupement familial pour les bénéficiaires d'une protection subsidiaire. La période sans conditions n'est pas d'application en l'espèce. Un délai d'attente de deux ans est introduit. Ce délai débute à compter de l'octroi du statut de protection subsidiaire et ces règles ne sont donc pas d'application lorsqu'un bénéficiaire de protection subsidiaire souhaite faire venir son enfant mineur non accompagné. Dans ce cas, une période sans conditions de 6 mois s'applique. La création d'un nouveau ménage n'est pas possible dans le cas d'un bénéficiaire de statut subsidiaire.

GÉNÉRALITÉS

- Nous modifions le délai d'attente actuel.

En cas de «création d'un ménage» (c'est-à-dire lorsqu'une cellule familiale se forme après l'installation du regroupant dans notre pays), le regroupant doit être en mesure de prouver au moins deux ans de séjour légal (à compter de l'octroi du droit de séjour) avant que les membres de sa famille ne puissent éventuellement le rejoindre.

En ce qui concerne le regroupement d'une cellule familiale existante, un délai d'attente d'un an s'applique.

Les personnes qui ont obtenu un droit de séjour sur la base d'une régularisation médicale ou humanitaire doivent toujours respecter un délai d'attente de 2 ans de séjour légal à compter de l'octroi de leur droit de séjour avant que les membres de leur famille puissent les rejoindre.

Les délais d'attente susmentionnés ne s'appliquent pas si l'objectif est d'être rejoint par son enfant mineur non accompagné. Les migrants aux études hautement qualifiés et les travailleurs migrants hautement qualifiés ne sont pas non plus soumis à cette condition. Conformément à la législation européenne, ce délai d'attente ne peut être imposé aux membres de la famille qui rejoignent des réfugiés reconnus.

Dans le cas de la création d'un ménage, le demandeur doit avoir passé, avant l'octroi du visa, un test d'intégration (y compris l'acceptation de la stricte neutralité de l'État et de l'égalité entre les hommes et les femmes) et un test de langue.

- Lorsqu'il s'agit du regroupement d'une cellule familiale existante, l'engagement d'effort est vérifié au moment de l'octroi du visa. Cette intégration obligatoire est un élément déterminant dans l'évaluation de la demande de visa.

La langue est déterminée par la région dans laquelle on souhaite s'installer. Le contenu des tests est déterminé par les

Communautés. L'organisation des tests à l'étranger sera abordée en concertation avec les Affaires étrangères.

Ceci ne s'applique pas aux membres d'une famille rejoignant des réfugiés reconnus.

- Si la demande est introduite en Belgique, la personne doit présenter un certificat d'intégration et occuper un emploi (permanent ou temporaire) ou étudier au moment de la demande, lorsque c'est possible dans les marges prévues par la réglementation européenne.
- Le regroupant doit également avoir passé avec succès un test d'intégration et un test linguistique. Le contenu de ce test sera déterminé par les Communautés. Cette mesure ne s'applique pas au regroupant qui dispose d'un contrat de travail à durée indéterminée.
- La limite de revenus est dès lors portée à 110 % du RMMG et ajusté de 10 % par personne supplémentaire souhaitant rejoindre le membre de la famille en Belgique. La loi précise explicitement quels revenus sont ou ne sont pas pris en compte ou non. Les allocations et les indemnités (comme l'allocation d'insertion et l'allocation temporaire) sont exclues. L'allocation de chômage est uniquement prise en considération pour autant que le regroupant familial est en mesure de démontrer qu'il recherche activement du travail. À défaut, le demandeur doit prouver que le regroupant peut subvenir aux besoins de sa famille. À défaut ou de manière insuffisante, la demande est refusée. Toute personne qui émigre vers notre pays, ne peut pas être à la charge de notre régime d'aide sociale.
- Nous mettons l'accent sur la nécessité d'éviter et de protéger les victimes potentielles de relations fictives et examinons la véracité de la relation de manière très stricte. Nous uniformisons la lutte contre des relations fictives et organisons davantage de formations pour les officiers d'état civil et les postes diplomatiques. Au moindre doute, le parquet est appelé à enquêter pour motif de relation fictive.
- En vue d'une meilleure intégration et pour éviter les mariages forcés, nous exigeons, lorsque c'est possible, que le regroupant et son partenaire soient âgés d'au moins 21 ans avant que le demandeur puisse rejoindre le regroupant dans notre pays.
- Les mariages forcés, les mariages polygames et les mariages avec des mineurs ne sont jamais reconnus ni acceptés et ne donnent jamais droit au regroupement familial.
- Les mariages par procuration ne seront pas acceptés comme motif de regroupement familial.
- Nous maximisons les contrôles des demandes de regroupement familial avec un partenaire qui sont introduites pour rejoindre quelqu'un qui est lui-même arrivé dans notre pays par le biais du regroupement familial pour rejoindre son partenaire.
- Dans le cadre de l'évaluation de la durabilité et de la stabilité de la relation amoureuse, le fait d'avoir un enfant n'est plus considéré comme une preuve suffisante de relation amoureuse mais comme une présomption réfragable.
- Les auteurs de délits de mœurs, des violences intrafamiliales ou de genre, les personnes dont le partenaire est victime d'abandon (de mariage) seront exclues du droit au regroupement avec un partenaire ou un enfant.
- Les demandes répétées sans éléments nouveaux qui augmentent de façon significative les chances d'obtenir un droit de séjour seront déclarées irrecevables. Nous nous penchons sur l'utilisation manifestement abusive des demandes de regroupement familial, qui sont introduites uniquement pour prolonger le séjour et empêcher le retour.
- L'octroi automatique d'une autorisation de séjour en cas de dépassement du délai de traitement sera supprimé, conformément à la jurisprudence européenne. Les conditions d'entrée sont systématiquement examinées. Des délais d'ordre sont prévus d'une façon générale. Une décision de refus automatique et implicite est prévue pour les statuts pour lesquels les règlements européens exigent que les conséquences soient déterminées en droit national.

MIGRATION POUR RAISONS PROFESSIONNELLES

- Au niveau fédéral, nous soutenons pleinement la politique de migration à des fins professionnelles des entités fédérées. Nous assurons également un échange d'informations approfondi entre tous les services compétents.

- Afin d'atteindre la norme de 80% d'actifs sur le marché du travail en 2030, il y a lieu d'adopter également des mesures-cibles visant à mieux intégrer les ressortissants étrangers sur le marché de l'emploi. Pour atteindre cet objectif, nous prendrons des mesures prioritaires en nous basant sur les rapports de la Banque Nationale de Belgique et du Conseil supérieur de l'emploi.
- Nous nous engageons en outre à simplifier la procédure des permis unique et à prendre des mesures pour protéger les salariés titulaires de permis uniques qui sont victimes d'infractions sociales de la part de leur employeur.
- Nous appliquons la procédure du permis unique pour les demandes de séjour comme au-pair.
- Les délais de traitement des permis uniques seront encore réduits grâce au maintien des effectifs, au maintien de la priorité accordée au module de permis unique dans le cadre du processus de numérisation eMigration et à l'étude de la possibilité d'un traitement parallèle par l'Office des étrangers et la Région des dossiers recevables.
- Nous veillons à ce que la migration légale de main-d'œuvre s'inscrive dans une stratégie globale de migration axée sur la coopération internationale. En l'occurrence, nous devons être sélectifs et ne travailler qu'avec des pays qui sont également disposés à coopérer en matière de retour afin que la migration pour raisons professionnelles devienne un levier contre la migration clandestine. Nous attendons de ces pays de collaborer activement à une politique de retour et d'éloignement.
- Il faut renforcer la lutte contre les montages fictifs et l'exploitation des migrants travailleurs par le biais du détachement et renforcer les contrôles. Outre une coopération européenne sur les conditions de travail telles que la sécurité sociale, cela nécessite des contrôles périodiques approfondis et stricts.
- Les migrants économiques qui ne satisfont plus aux conditions d'entrée doivent retourner dans leur pays d'origine. La période de maintien du séjour de trois mois pour les titulaires de permis unique est généralisée. Pour les titulaires de permis combinés qui sont victimes d'infractions sociales de la part de l'employeur, une période de six mois est accordée pour le maintien du droit de séjour.
- Notre régime de sécurité sociale doit rester abordable pour les personnes qui ont besoin d'aide.
- Nous luttons contre le tourisme social et contre toute forme d'abus de notre système de chômage. Dans cette perspective, nous plaidons pour que les citoyens européens qui viennent résider en Belgique puissent bénéficier du droit aux allocations de chômage à condition qu'ils résident effectivement en Belgique et qu'ils soient disponibles sur le marché de l'emploi. Nous plaidons également au niveau européen pour une modification du Règlement afin que l'on doive avoir travaillé 12 mois ici (avec la possibilité de totaliser les périodes de travail dans d'autres États membres de l'UE) pour avoir droit à une allocation de chômage.
- Les ministres du culte reconnus doivent passer un test d'intégration et de langue pour obtenir un permis unique. S'ils ne respectent pas les exigences linguistiques, montrent des signes de radicalisation et ne respectent pas nos valeurs et normes hérités des lumières, telles que l'égalité de tous et la séparation de l'Église et de l'État, leur droit de séjour leur sera retiré et ils seront immédiatement expulsés du pays par la contrainte.

MIGRATION ÉTUDIANTE

- La Belgique doit être compétitive dans la guerre des talents afin de garantir l'excellence de la recherche, de l'innovation et un soutien maximal à notre économie de la connaissance. Nous continuons à nous engager en faveur de la migration étudiante hautement qualifiée et des chercheurs. Les procédures seront raccourcies et accélérées.
- En concertation avec les entités fédérées, nous sensibilisons les établissements d'enseignement à leur responsabilité dans la vérification des conditions d'admission des étudiants étrangers, y compris l'authenticité des documents.
- Nous contrôlons de manière plus approfondie les risques d'espionnage scientifique et économique et d'infiltration pour certains profils provenant de l'extérieur de l'UE et bénéficiant d'une bourse d'État. Il en va de même pour le monde de l'entreprise. Nous préconisons également à cet égard une coopération systématique avec les services de renseignement compétents.

- La possibilité de prises en charge pour les visas étudiants est limitée. Seuls les étudiants étrangers qui disposent de moyens de subsistance suffisants et d'une somme d'argent déterminée, de préférence déposée de préférence sur un compte bloqué, se verront octroyer un visa. L'utilisation d'un compte bloqué est fortement encouragée. Ils doivent également verser une caution de retour pour obtenir leur visa d'étudiant.
- La réglementation relative à la garantie sera renforcée. Le garant doit résider effectivement en Belgique et avoir la nationalité belge ou au moins disposer d'un droit de séjour permanent. Le garant ne peut avoir qu'une seule personne à charge et doit disposer de ressources suffisantes, régulières et stables. Des exceptions sont prévues pour les parents qui se portent garants pour leurs enfants. La période pendant laquelle le garant reste responsable du remboursement des frais encourus par le ressortissant étranger est prolongée. Nous établirons une banque de données des garants, à laquelle les parties prenantes nécessaires auront accès. Nous maximisons ainsi la garantie de remboursement des dettes et des frais, y compris les frais de rapatriement. Une liste noire des garants insolvables et non fiables sera également établie.
- En collaboration avec notre système d'enseignement supérieur, nous évaluons les conditions d'entrée des étudiants de pays tiers et les renforçons si nécessaire. Il en va de même pour les conditions d'avancement des études, sur la base desquelles nous évaluons si l'étudiant de pays tiers ne prolonge pas excessivement ses études. Un étudiant étranger ne peut changer d'études que deux fois au cours des deux premières années de son séjour. La même évaluation s'impose aux dispositions relatives à la mobilité intra-européenne.
- La migration étudiante en provenance de pays où la fraude est monnaie courante et où il est clair que ce canal migratoire est utilisé de manière abusive à d'autres fins est temporairement suspendue dans l'intérêt de notre sécurité nationale.

PROFILS VULNERABLES

LES MINEURS

- L'intérêt supérieur de l'enfant prime dans notre politique de migration.
- Pour aider les enfants et les jeunes le plus rapidement possible et avec l'accompagnement nécessaire, nous accélérons et transférons la procédure d'identification et de détermination de l'âge des mineurs déclarés du Service des tutelles vers un service distinct de protection des mineurs non accompagnés en fuite, pour remédier à la fragmentation actuelle entre les différents domaines politiques. Les procédures d'identification et tests d'âge y sont centralisées et la collaboration et le transfert en ce qui concerne l'accueil et la coopération avec les Communautés (aide à la jeunesse). Le régime entourant la tutelle des MENA sera également révisé. L'obligation de permanence du «service de tutelle» sera ancrée dans la loi pour s'assurer que tout mineur identifié soit aidé le plus rapidement possible par le biais de l'accueil et de la tutelle. Nous envisageons la possibilité de nommer immédiatement un tuteur provisoire pour chaque jeune. Nous veillerons au screening de chaque tuteur et assurons une professionnalisation et la qualité des tuteurs
- Les tests d'âge doivent être réalisés le plus rapidement possible. Un dispositif comportant des garanties suffisantes pour les mineurs sera élaboré, en vertu duquel un test médical n'est pas nécessaire pour établir la majorité lorsqu'il existe des éléments convaincants indiquant la majorité (manifeste). Si, après le test d'âge, il s'avère que la personne concernée n'est manifestement pas mineure, les frais seront récupérés auprès d'elle.
- Le gouvernement prendra des mesures pour démanteler rapidement et résolument les réseaux de traite et de trafic d'êtres humains, mais aussi pour mieux protéger et accompagner les enfants victimes :
  - Le statut et la protection des enfants victimes de la traite seront modifiés et étendus aux victimes de mariages d'enfants.
  - Une structure d'accueil séparée et sécurisée sera mise en place pour ces MENA.

LUTTE CONTRE LA TRAITE ET LE TRAFIC D'ÊTRES HUMAINS

- La lutte contre le trafic et la traite d'êtres humains doit être renforcée. À cet effet, nous optimisons notre modèle de coopération multidisciplinaire. Les recommandations de la commission sur la traite des êtres humains servent de ligne

directrice à cet égard. Afin de promouvoir l'unité de vision et de mise en œuvre, nous créons, comme convenu au sein de la Commission sur la traite des êtres humains, le Centre national de coordination de la lutte contre la traite et le trafic d'êtres humains, qui fait office de point central de signalement, de centre opérationnel d'information et d'analyse et de cellule de coordination interdépartementale et intrafédérale qui assume un rôle de coordination proactif. Dans un souci de rentabilité, nous demandons à la Cour des comptes d'examiner le modèle actuel. Le Centre de coordination fait rapport annuellement à la Chambre.

- Dans le cadre de la lutte contre la traite et l'exploitation des êtres humains, les services d'inspection sociale, la police et la justice sont renforcés et intensifiés et des campagnes de sensibilisation ciblées à grande échelle faisant référence au point de contact central des victimes de la traite des êtres humains seront mises en œuvre.
- Les juges d'instruction, les magistrats de référence et les inspecteurs sont formés et désignés pour détecter et sanctionner la traite des êtres humains et l'exploitation économique. Ce type d'infractions doit être sanctionnés plus sévèrement.
- Au niveau européen et international, nous prônons l'approche en chaîne, la coopération et l'échange d'informations. Les équipes d'enquêteurs appliquent ici aussi le principe du «*follow the value*».
- En collaboration avec les entités fédérées, le financement des centres spécialisés dans l'accueil et l'accompagnement des victimes de la traite des êtres humains est revu et optimisé si nécessaire, y compris en termes de nombre de places d'accueil. Nous accordons ici une attention particulière à la répartition complexe des compétences au niveau interfédéral et clarifions les responsabilités respectives, tant pour les adultes que pour les mineurs victimes, y compris en cas de situation d'urgence entraînant une augmentation soudaine du nombre de victimes, comme cela s'est produit à plusieurs reprises au cours des dernières années.

LUTTE CONTRE LA FRAUDE

- Nous intensifions la lutte contre toutes les formes possibles de fraude, notamment en matière d'asile, d'identité, de relations et de parentalité fictives. À cette fin, nous renforçons les cellules de lutte contre la fraude au sein de l'Office des étrangers, entre autres.
- Nous introduisons la tolérance zéro en matière de fraude à l'asile. Nous encourageons la coopération avec d'autres pays pour détecter les « vacanciers », c'est-à-dire les réfugiés bénéficiant d'une protection internationale qui sont retournés (brièvement) dans leur pays d'origine sans autorisation depuis l'obtention de leur statut de protection. Nous supprimons le délai dont l'Office des étrangers dispose pour demander la résiliation ou le retrait du statut auprès du CGRA. Le fonctionnement du coordinateur de la lutte contre la fraude sera renforcé.

ORDRE PUBLIC, CRIMINALITÉ ET SÉCURITÉ NATIONALE

- Nous exploitons au maximum les possibilités permettant de limiter l'obtention ou la conservation du droit de séjour d'étrangers qui représentent un danger pour l'ordre public ou la sécurité nationale. Les étrangers qui ont commis des délits ou représentent un danger pour l'ordre public ou à la sécurité nationale perdent leur droit de séjour et doivent être rapatriés de force immédiatement. Les étrangers radicalisés et les prédicateurs de haine ne sont pas les bienvenus et doivent quitter le pays.
- Nous élargissons la coopération réussie entre la police et les services d'immigration dans le cadre du projet « *high trouble* » afin de renvoyer plus rapidement les auteurs de délits multiples.
- Les motifs de refus, de fin et de révocation du séjour fondés sur le danger émanant de la personne et/ou sur la base d'une condamnation à une peine d'emprisonnement sont étendus dans la mesure du possible. Il en va de même pour les possibilités dont l'Office des étrangers dispose pour mettre un terme au séjour à durée indéterminée à la suite du retrait du statut. Leur application et l'expulsion effective sont une priorité absolue de ce gouvernement.
- L'échange des données avec les services de sûreté et de renseignement et l'accès aux informations nécessaires seront

optimisés dans ce contexte afin que chaque service d'immigration et les autorités d'appel puissent prendre une décision appropriée.

- Nous introduisons également une interdiction d'entrée à vie pour les terroristes et les radicalisés figurant sur la liste 'entité A' de l'OCAM. La durée d'interdiction d'entrée pour les grands criminels, sera également allongée.
- Les transferts interétatiques de détenus étrangers vers les pays d'origine doivent être systématisés. À cette fin, la section compétente du SPF Justice sera renforcée. Les autorités poursuivront également leurs efforts pour conclure des accords bilatéraux avec les pays d'origine.
- Compte tenu de l'énorme pression qui pèse sur nos prisons et tant que la capacité carcérale nationale est insuffisante, nous essayons de conclure des accords, à l'instar du Danemark, avec d'autres états de droit européens pour y construire ou louer des prisons où les détenus en séjour illégal ayant été condamnés définitivement pour des crimes ou délits pourront purger tout ou partie de leur peine de prison si le transfèrement n'est pas possible ni souhaitable. La peine prononcée ici est (ensuite) exécutée là-bas. Dans ce cas-là, ces détenus seront expulsés vers leur pays d'origine ou un autre pays où ils peuvent séjourner à la fin de leur peine. Bien entendu, la condition de base de ces accords sera que la détention soit effectuée de manière décente et humaine, dans le respect des obligations du droit international après une validation juridique du Conseil d'Etat et du Cedoca (CGRA).

RETOUR

- Une politique de retour efficace, ferme mais humaine est la pierre angulaire d'une bonne politique d'asile et de migration. Une politique de retour cohérente et conforme est une priorité pour ce gouvernement. Une fois qu'une décision finale a été prise, elle doit être mise en œuvre et la personne recevant un ordre de quitter le territoire doit s'y conformer rapidement. L'année dernière, des dizaines de milliers OQT ont été prononcés. Mais nombre d'entre eux ne sont pas exécutés et la majorité des étrangers déboutés en séjour illégal ne repart pas. Les choses doivent changer. Ce gouvernement vise une augmentation significative des chiffres de retour.
- L'ordre de quitter le territoire deviendra un véritable contrat de rapatriement pour les étrangers qui ont épuisé tous les recours légaux. Ce contrat stipulera clairement le séjour illégal et l'obligation de retour. Dans ce contrat figurent des accords, des délais et des obligations (comme la présentation d'une carte d'identité), avec des sanctions claires en cas de non-respect de celles-ci. L'attention de l'intéressé est également portée sur l'obligation de coopération et il est également informé de l'ICAM. Une analyse des risques liés au respect de l'arrêté de retour est préalablement effectuée. Dans certains cas, lorsque l'analyse de risques ne le permet pas, il est procédé immédiatement au retour forcé avec détention. Des capacités suffisantes doivent être prévues à cet effet.
- Comme le prévoit la loi sur la politique de retour proactive, les étrangers en séjour irrégulier qui ne peuvent pas être expulsés immédiatement sont étroitement surveillés en imposant des mesures conservatoires telles que l'obligation fréquente de signalement.
- La procédure ICAM fait l'objet d'une évaluation et d'une modification le cas échéant. Tant le Bureau T(ransport) de l'Office des étrangers que les escorteurs doivent être dotés de ressources suffisantes et être sécurisés.
- Nous évaluons les projets pilotes dans le cadre desquels les familles dont la demande de protection internationale a été rejetée sont hébergées et guidées tout au long de la procédure de retour.
- Une décision nationale d'éloignement doit être valable dans l'ensemble de l'espace Schengen. Nous respectons les décisions de retour prises par d'autres États membres. Les personnes arrêtées dans un autre État membre sont renvoyées dans leur pays d'origine à partir de celui-ci. Ceci doit être défendu et respecté au niveau européen.
- Nous visons au moins à doubler la capacité d'accueil des centres fermés, comme stipulé dans le Masterplan Centre fermés. Lors de l'évaluation du Masterplan, nous examinerons si des places supplémentaires sont encore nécessaires. Nous développons et mettons en œuvre des alternatives à la détention. Nous prévoyons un centre spécifique pour le groupe croissant de personnes souffrant de problèmes médicaux et psychiques liés à la toxicomanie.

- La procédure de retour doit être rendue la plus efficace possible et la détention - si nécessaire pour garantir le retour - la plus courte possible. Toutefois, dans certains cas exceptionnels, lorsque cela se justifie en termes de sécurité nationale ou d'ordre public (e.g. : pour des personnes condamnées pour terrorisme ou condamnées pour des délits graves), nous relevons le délai de détention au maximum prévu par le droit européen, à savoir 18 mois afin d'optimiser la procédure de retour. Le contrôle judiciaire du délai de détention reste assuré.
- L'Office des étrangers a la possibilité, en collaboration avec la police et sur autorisation d'un juge d'instruction, d'accéder à la résidence où séjourne la personne ayant épuisé toutes les voies de recours et qui refuse tout accès. Cela doit constituer la solution ultime, une mesure nécessaire à l'exécution de la mesure d'éloignement (au sens large du terme), et est demandée au juge d'instruction lorsqu'aucune suite n'a été donnée à une mesure d'éloignement, d'expulsion ou de transfert exécutoire, qu'il/elle ne coopère pas à son exécution et qu'il y a des motifs raisonnables de croire qu'il/elle se trouve toujours à l'adresse en question. Si nécessaire, la personne interceptée est placée en détention administrative et, sur instruction de l'Office des étrangers, immédiatement éloignée ou transférée dans un centre fermé ou une unité résidentielle, en vue de son éloignement. Cette mesure s'applique aux étrangers qui ont reçu un OQT et qui représentent un danger pour l'ordre public, ou qui représentent pour la sécurité nationale en raison de faits d'extrémisme, de radicalisme ou de terrorisme, ou qui ont été condamnés pour des crimes graves.
- La loi interdisant la détention des familles avec enfants est maintenue. Cette loi sera évaluée après deux ans.
- Toutes les informations relatives au lieu de résidence et au domicile des étrangers en situation illégale devraient être centralisées et accessibles à toutes les parties prenantes afin de garantir la notification des décisions, des interceptions et des retours volontaires et forcés. Tout obstacle administratif sera éliminé.
- Nous prévoyons la possibilité de différencier les primes de retour, également à partir des centres fermés, en fonction, entre autres, de la rapidité de retour après une décision négative et de l'existence ou non d'un recours contre cette décision.
- Nous combattons résolument la pratique qui consiste à présenter des demandes d'asile et de séjour indues à partir des centres fermés dans le seul but de retarder ou d'empêcher le retour. Nous exploiterons au maximum les possibilités offertes par la réglementation européenne en la matière.
- L'accès à l'aide médicale urgente est un droit humain auquel même les personnes en séjour illégal ont droit. Les abus en la matière doivent être néanmoins éliminés. Les acteurs de première ligne, tels que les médecins généralistes, les pharmaciens, les dentistes et les hôpitaux, seront sensibilisés à cette question.
- L'aide médicale urgente doit également être considérée au sens le plus strict et n'est accordée que lorsque le médecin l'estime nécessaire. L'orthodontie, les traitements de la stérilité et de la fertilité, les prothèses dentaires s'il n'y a pas de problème de mastication, les actes purement esthétiques, sauf s'il s'agit d'une reconstruction après une intervention chirurgicale ou un traumatisme, les soins dentaires ou les extractions sous anesthésie générale sont exclus.

En collaboration avec le SPP IS et la CAAMI, nous procédons à une réforme et à une harmonisation du régime concerné, entre autres par un meilleur enregistrement dans MediPrima et un élargissement des possibilités de contrôle. Les possibilités de contrôle seront élargies. Nous examinons la possibilité d'intégrer un filtre, par analogie avec la procédure de régularisation médicale.

- Nous lions l'aide bilatérale, les visas d'entrée, la coopération en matière de sécurité et de défense, la coopération en matière de commerce et économique, à la conclusion des accords de retour et à la réadmission effective des ressortissants des pays tiers concernés. En ce qui concerne ce dernier point, nous collaborons avec les entités fédérées. Des sanctions sont prévues en cas de non-respect des accords conclus. Une coopération optimale en matière de retour devient une question clé dans le cadre d'une approche gouvernementale globale à l'égard des pays tiers, l'approche dite «*whole of government*».
- Il est toujours préférable de négocier et conclure des accords de réadmission avec des États tiers au niveau européen. Lorsqu'un mandat a été donné par le Conseil à la Commission mais n'a pas abouti à la conclusion d'un accord dans un délai raisonnable, nous demanderons à envisager le retrait du mandat afin de pouvoir négocier des accords bilatéraux ou multilatéraux (Etat(s)-membre(s)-Etat tiers) à la place d'un accord au niveau européen.

UN SYSTÈME SOCIAL AUQUEL IL FAUT D'ABORD CONTRIBUER

- Chacun doit veiller, dans un intérêt mutuel, à produire les efforts utiles pour s'intégrer au maximum. Il est attendu des primo-arrivants qu'ils s'investissent afin d'être activés et intégrés le plus rapidement possible. En effet, avant de pouvoir obtenir un droit de séjour durable, il faut continuer à remplir les conditions d'entrée et de séjour, y compris disposer de moyens de subsistance suffisants

C'est pourquoi, les futurs primo-arrivants devront désormais attendre 5 ans avant d'avoir droit à l'aide sociale (sauf les personnes qui, pour des raisons médicales, sont absolument incapables de travailler) conformément à ce que permet la législation européenne et telle que confirmée par la jurisprudence de la Cour de Justice de l'Union européen.

Les réfugiés reconnus qui bénéficient du revenu d'intégration sociale devront suivre un parcours d'intégration qui sera renforcé en collaboration avec les entités fédérées. A défaut, leur aide sera réduite. Quant aux bénéficiaires de la protection subsidiaire et les personnes déplacées temporairement, ils pourront compléter leur aide sociale réduite par des bonus en fonction de leurs efforts d'intégration (tels que suivre un cours d'intégration et de langue, chercher activement un emploi et suivre une formation).

Les citoyens européens économiquement inactifs et les chercheur d'emploi ainsi que les membres de leur famille ne bénéficieront pas d'une aide sociale durant les 5 premières années de leur séjour. Les autres citoyens de l'UE et leurs familles, étant économiquement actifs, ne bénéficieront d'une aide sociale raisonnable qu'à titre exceptionnel et temporaire durant cette même période, et l'aide est refusée dès qu'elle constitue une charge déraisonnable.

En cas de demande d'aide sociale, les conditions de résidence sont vérifiées par le CPAS conformément aux directives et aux règlements européens. En cas de doute, les conditions sont vérifiées l'Office des étrangers. Le SPP IS et l'Office des étrangers doivent coopérer et échanger systématiquement des informations concernant les demandes d'aide sociale introduites par des étrangers. Le SPP IS effectue également un suivi et des contrôles systématiques.

NATIONALITÉ

L'obtention de la nationalité du pays d'accueil peut être le point d'orgue ultime d'une histoire de migration et d'intégration réussie. Pour beaucoup cela signifie l'obtention de la citoyenneté européenne. Nous devons dès lors fixer des attentes et des exigences plus élevées.

- Toute personne souhaitant obtenir la nationalité belge, présentera désormais un examen de nationalité composé d'un test de citoyenneté (avec adhésion à la neutralité des pouvoirs publics et à l'égalité homme-femme) et d'un test linguistique. Le niveau de langue requis est porté à B1. Cela ne peut être déduit de l'intégration sociale ou économique. La langue est déterminée par la région dans laquelle la personne réside.
- Toute personne qui représente une menace à l'ordre public ou à notre sécurité nationale ou qui a des dettes fiscales non contestées perdra la possibilité d'obtenir la nationalité. Les possibilités de refus d'accès à la nationalité en cas de menace à l'ordre public sont élargies. Il ne peut y avoir de prise en charge par le système d'aide sociale (sauf exceptions telles que des personnes qui perçoivent une ARR, qui ne sont pas activables ou qui bénéficient d'une GRAPA).
- La déclaration de nationalité deviendra nettement plus coûteuse. Les frais de demande seront portés à 1 000 euros, avec indexation. Afin de garantir la sécurité juridique tant pour les justiciables que pour l'administration, les procédures concernant l'apatridie et la nationalité seront évaluées et rationalisées, en particulier en ce qui concerne l'octroi de la nationalité sur la base de la naissance en Belgique. Ces procédures devront être évaluées et arbitrées au niveau fédéral.
- Les personnes qui perdent leur nationalité à la suite d'un comportement frauduleux, de fausses informations, de falsification et/ou d'utilisation de documents faux ou falsifiés, de fraude à l'identité ou de fraude dans l'obtention du droit de séjour, ou si elles manquent gravement à leurs obligations de citoyens dans notre pays, ont été condamnées pour certains délits ou ont obtenu la nationalité et le droit de séjour à la suite d'un mariage annulé pour mariage de complaisance, perdent également leur droit de séjour si possible. En cas de condamnation pour terrorisme, le tribunal se prononce d'office sur la question de la peine complémentaire de déchéance de nationalité pour les binationaux.

INSTANCES D'ASILE

HARMONISATION ET APPROCHE INTÉGRÉE

- Les services d'asile et de migration instances d'asile sont harmonisés. L'approche intégrée entre les différentes instances d'asile et de migration occupe une place centrale et est renforcée par l'objectif visant à regrouper l'Office des étrangers, le Commissariat général aux Réfugiés et aux Apatrides, Fedasil, le CCE sous une instance factière, à savoir le SPF Migration avec des services et du personnel rationalisés. Cela se fait en concertation et en dialogue étroits avec toutes les institutions et services actuels. La nouvelle instance, responsable de la politique et de la protection des mineurs étrangers non accompagnés, sera également inclus.

La politique de protection relève de la responsabilité du ministre compétent. Conformément aux normes belges, européennes et internationales, le CGVS examine chaque demande de protection internationale de manière individuelle, objective et impartiale. Le Ministre n'intervient pas dans la prise de décision individuelle. Après consultation avec les services d'asile et de migration, nous publions, dans le cadre de la transparence, des lignes directrices générales dans le rapport annuel.

Nous renforçons la section judiciaire de l'Office des étrangers et maximisons ses capacités de détection et d'interception et examinons son intégration au sein des forces de police.

Nous demandons à la Banque nationale de Belgique, à Statbel et au Bureau fédéral du Plan de mener une étude sur des scénarios réalistes de croissance démographique dans les décennies à venir, en tenant compte du rôle des flux migratoires et de l'impact de ces scénarios respectifs de croissance démographique dans tous les domaines politiques.

- Les instances d'asile et migration (comme dans les centres d'accueil et les instances d'appel) doivent garantir à chacun un service de qualité et neutre de la part de l'autorité fédérale. Cela signifie que chaque interaction doit être perçue comme neutre. Cela vise à prévenir la discrimination ou la pression de groupe, tout en réaffirmant nos valeurs fondamentales, telles que la séparation de la religion et de l'État et l'égalité entre les hommes et les femmes. Les personnes qui fuient des persécutions religieuses et qui y sont à nouveau confrontées peuvent en ressentir un traumatisme profond. Il incombe au fonctionnaire dirigeant de garantir ce service de qualité et neutre dans ses propres services. À cette fin, le gouvernement introduira, après une étude et une concertation avec les fonctionnaires dirigeants, un uniforme ou un code vestimentaire.

CONSEIL DU CONTENTIEUX DES ÉTRANGERS

- L'arriéré sera résorbé. Le CCE fait rapport à ce sujet chaque année à la Chambre
- Le CCE doit garantir l'unité de la jurisprudence et le cas échéant, se référer à la jurisprudence européenne, à savoir en posant notamment plus fréquemment des questions préjudicielles. L'assemblée générale et les chambres réunies se rencontrent à la demande des instances d'asile et migration.
- La procédure et le cadre de nomination du CCE seront revus. Un juge sera ainsi nommé pour une période renouvelable de 5 ans et la limite d'âge passera à 37 ans. Un système de rotation est également prévu, notamment avec le Conseil d'État.
- Nous augmentons le droit de rôle.
- Nous mettons un terme à la quantité et à la diversité complexes de procédures d'appel. Les procédures purement écrites deviendront la norme. Les audiences effectives auront lieu exceptionnellement. Nous rationalisons et simplifions les procédures et les délais de recours et les ramenons le cas échéant aux minima européens.
- Nous réexaminons les différentes options pour la prise de décision du CCE. Dans la mesure du possible et lorsque c'est approprié, les procédures de recours deviennent non suspensives.
- Les instances d'asile et de migration font appel de toutes les décisions de principe qui vont à l'encontre de l'intention du législateur. Lorsque la décision belge semble offrir une protection supérieure à celle prévue par le droit européen ou lorsqu'on est d'avis qu'une décision va à l'encontre de l'esprit du droit, ils demandent également au CCE de poser une question

préjudicielle à la Cour européenne de Justice. Nous épuisons toutes les voies de droit pour ce faire.

- Le CCE sanctionne les avocats en cas de recours manifestement irrégulier et de recours téméraires et vexatoires, conformément aux dispositions légales.

DEFENSE

Depuis l'invasion russe illégale de l'Ukraine, la situation géopolitique a radicalement changé en Europe. La menace n'est plus implicite, mais aiguë. Des régimes autoritaires et des acteurs non étatiques forgent des alliances pour défier et attaquer l'ordre juridique international, nos valeurs et libertés fondamentales et la démocratie. Il ne s'agit pas seulement d'une menace cinétique, mais aussi de terrorisme coordonné, de sabotage d'infrastructures critiques, de cyberattaques, de campagnes de désinformation visant à la déstabilisation et à la polarisation, ou d'espionnage (économique), ...

Dans ce contexte de guerre hybride, la Défense est confrontée à d'énormes défis. La première mission de notre Défense est de contribuer à la dissuasion collective afin que la guerre ne s'étende pas et de sauvegarder notre territoire, notre espace aérien, nos eaux territoriales, notre domaine cyber et notre société, ainsi que d'assister nos alliés de manière solidaire. Nous continuons également à soutenir l'Ukraine sur le plan militaire dans le cadre de cette invasion russe illégale par le biais de formations et de la mise à disposition de matériel. Nous confirmons la livraison des premiers F16 d'ici à la fin de cette année. Pour remplir ses missions, il est urgent que la Défense accélère et consolide la reconstruction de ses capacités. Une évaluation et un ajustement du plan stratégique existant et de la programmation militaire sont nécessaires. En outre, nous voulons préserver la paix, la sécurité et la stabilité internationales en nous engageant au niveau multilatéral, notamment par l'intermédiaire de l'OTAN, de l'UE et des Nations unies.

Nous devons accroître notre résilience en tant que pays et en tant que société, notamment grâce à une approche pansociétale (*whole of society*), dans le cadre de laquelle nous renforçons la résilience sociétale en sensibilisant l'ensemble de la société à une nouvelle culture de la sécurité. Il est enfin temps de remplir nos obligations figurant à l'article 3 du traité de l'OTAN et de remédier à notre vulnérabilité face aux menaces aériennes et maritimes. Nous augmentons également notre résilience grâce à une approche 3D dans le cadre de laquelle la Défense agit de manière coordonnée avec la diplomatie et la coopération au développement pour continuer à rechercher la stabilité à nos frontières extérieures. Nous continuons à travailler avec nos partenaires en Afrique dans le cadre d'une relation pragmatique sur la base de l'égalité.

La Belgique est un des membres fondateurs de l'OTAN et de l'UE. L'OTAN reste la pierre angulaire de notre défense collective et garantit notre sécurité depuis 75 ans. Notre ambition est de redevenir un allié modèle afin de sauvegarder notre position internationale. Par extension, l'UE doit contribuer à notre sécurité collective, plus particulièrement via la Politique de sécurité et de défense commune. Grâce à une coopération renforcée en matière de défense au sein de l'UE et en complément de l'OTAN, nous voulons renforcer la sécurité européenne. Dans le cadre d'une relation transatlantique réaffirmée, la Belgique doit contribuer avec ambition à la construction d'une véritable autonomie stratégique (*capacity to act*) de l'UE grâce à la mise en place d'une défense européenne dotée d'une doctrine, d'un commandement et de capacités à la mesure de ses enjeux de sécurité.

Outre cette dimension internationale, notre Défense joue également un rôle sociétal important au niveau national. Grâce à une assistance renforcée et plus efficace à la nation et au soutien des forces de sécurité nationales, la Défense contribue à accroître la résilience de notre société. L'investissement dans la Défense doit ainsi bénéficier à notre société et cibler notre tissu socio-économique.

LE PERSONNEL EST LE CŒUR DE LA DÉFENSE

- Le plus bel atout de la Défense est la qualité de son personnel. Nous accélérons nos efforts pour fournir les effectifs adéquats afin que le personnel de la Défense puisse se consacrer de manière optimale aux tâches essentielles. Pour développer notre dispositif militaire, nous devons également permettre à notre personnel d'évoluer avec lui. Conformément au plan STAR existant, la Défense souhaite évoluer vers 29100 collaborateurs d'ici 2030. Pour garantir notre sécurité et satisfaire à nos obligations envers l'OTAN et l'UE, les effectifs de la Défense doivent continuer à croître. Nous développons une armée flexible construite autour d'un noyau professionnel mais qui doit être considérablement élargie par une réserve opérationnelle, bien entraînée et disponible.
- La Défense devient un employeur attractif, en concertation constructive avec les partenaires sociaux. Nous renforçons le

plan d'action existant pour réduire le niveau élevé d'attrition en phase initiale.

- Nous modernisons la politique du personnel et la culture organisationnelle en respectant la spécificité de la profession de militaire avec un intérêt pour une numérisation conviviale des processus et pour la sécurité sociale. Nous organisons une simplification administrative et une optimisation des processus.
  - Nous renforçons l'attractivité de la profession plus particulièrement pour les militaires ayant de longs déplacements domicile-travail.
  - Nous examinons les fonctions susceptibles d'accueillir du personnel civil supplémentaire et clarifions leur statut.
  - Nous nous engageons à mener une politique du personnel diversifiée et nous évaluons les limites d'âge existantes en ce qui concerne le recrutement. Nous recherchons et plaçons la meilleure personne à la bonne place.
  - Nous faisons un meilleur usage de l'internalisation et supprimons les obstacles administratifs afin d'accroître l'afflux latéral de personnel de défense. Dans ce cadre, nous accordons davantage d'autonomie à la Défense.
  - Nous augmentons l'attractivité des postes de combat et des profils techniques.
  - Nous développons un parcours pour spécialistes afin de maximiser l'utilisation des connaissances acquises.
  - En concertation avec le secteur privé, nous développons des projets autour de l'emploi partagé, à savoir dans le cadre de la réserve et sans enfreindre la législation sur le travail en vigueur.
  - Pour les anciens militaires, nous prévoyons une formation raccourcie et étudions la possibilité de leur accorder la priorité pour accéder à certains postes de l'administration fédérale, par exemple par une procédure de sélection raccourcie sur la base des compétences acquises. Nous développons une certification agréée réciproque des tests passés au sein des administrations fédérales.
- Grâce à des entraînements attractifs et à des déploiements opérationnels stimulants, nous offrons au personnel de la Défense un parcours passionnant. Nos militaires ont un rôle d'exemple dans la société. Une politique basée sur le respect mutuel constitue un fil conducteur pour la culture d'entreprise. Nous luttons contre les comportements transgressifs et l'estompement des normes. Nous continuons à lutter contre l'extrémisme au sein de la Défense de manière efficace et ciblée. Nous augmentons le nombre d'instructeurs au sein de la Défense sur une base structurelle.
  - Un masterplan, accompagné d'un programme d'investissement, fournira une infrastructure militaire moderne répartie de manière équilibrée sur l'ensemble du territoire, en prévoyant des synergies entre les partenaires publics et privés, conformément à la stratégie climatique convenue de la Défense. Nous portons attention à la biodiversité sur les sites de la Défense sans porter atteinte à l'opérationnalité. Nous réexaminons et travaillons en priorité sur le dossier du Quartier du futur Nord, en Flandre orientale. Le dossier du Quartier du futur Sud sera développé tout en maîtrisant les coûts supplémentaires.
  - Nous travaillons à la mise en place d'une Réserve améliorée, forte et déployable évoluant vers un système de personnel militaire à temps plein et à temps partiel. Nous offrons aux réservistes un cadre clair, un équipement de qualité, un statut clair et des jours de congé compensatoires. Nous créons:
    - Une réserve de combat, intégrée aux unités de service actif, entièrement équipée et bien entraînée.
    - Une réserve de défense territoriale, axée sur la défense du territoire, le soutien fourni par le pays hôte, l'aide à la nation, la sécurisation des sites nucléaires et des ambassades par le biais d'une sécurisation statique, la sécurisation de sites qui sont en permanence au niveau trois de l'OCAM et le secteur pétrochimique. Ceci évidemment dans un cadre juridique et un cadre d'engagement clairement définis.
    - Pour façonner la réserve, nous collaborons avec le secteur privé, le monde académique et d'autres départements publics et entités fédérées pour ce qui relève de leurs compétences, par exemple en termes d'infrastructures partagées, de programmes communs de formation, de stage et de recherche. Nous sensibilisons d'abord les organisations sectorielles et fixons des accords clairs avec elles et les employeurs pour les aider à assumer la charge de la mise en

place d'un cadre de réserve performant. Nous compensons les employeurs pour leur contribution spécifique.

- Pour les jeunes, nous offrons au sein de la Défense la possibilité d'effectuer un service militaire volontaire de 12 mois, comme un des parcours dans le cadre d'un service citoyen à la communauté. Ceci remplace le service d'utilité collective de la Défense. Dans le cadre d'un plan readiness et pour assurer la fonction de Host Nation Support, nous examinons comment nous pouvons générer la capacité sociale nécessaire pour protéger notre société contre les menaces.
- En concertation avec les entités fédérées, nous renforçons la formation Sécurité et Défense prévue dans l'enseignement. Nous l'élargissons en prévoyant notamment un nombre suffisant de formateurs. Nous nommons un référent militaire chargé d'expliquer dans les écoles ce que fait la Défense et comment elle contribue à la paix internationale et à notre sécurité. Ceci en concertation avec les Communautés, les autorités des villes et communes.
- Nous collaborons avec les services de l'emploi régionaux en matière de recrutement.

COMMUNICATION STRATÉGIQUE ET VALORISATION SOCIÉTALE

- La valeur sociétale directe de la Défense doit être le fil rouge de sa communication stratégique. Celle-ci vise à développer une culture de la sécurité afin d'améliorer la perception qu'a le public de la sécurité et de la défense. La Défense continue de communiquer en interne et en externe de manière moderne et transparente sur son propre fonctionnement, notamment pour informer correctement la population sur l'arrivée de nouveaux systèmes et ainsi renforcer son soutien.
- La Défense tisse activement des liens avec la société en soutenant des événements publics et en facilitant l'accès de la population locale à ses propres infrastructures, dans la mesure du possible. Notamment grâce à ses musiques militaires, à des journées portes ouvertes, à des visuels et des festivités, la Défense soutient la communauté (locale) et met en lumière son propre fonctionnement.
- Nous améliorons la visibilité de la Défense dans la société. Pour remercier les militaires de leur service, nous engageons un dialogue avec le secteur privé pour les remercier par le biais d'avantages sociaux.
- Nous poursuivons la professionnalisation de l'encadrement existant du fonctionnement des vétérans.
- Nous revalorisons le rôle du *War Heritage Institute* sur le plan muséal et de la mémoire en étudiant les possibilités de collaboration avec les secteurs public et privé afin de gérer efficacement les collections et de les exposer d'une manière inspirante. Nous révisons le Masterplan 2030 du Cinquantenaire de manière à ne pas mettre en péril la pérennité du Musée royal de l'Armée.

COOPÉRATION INTERNATIONALE

- Nous rendons la Belgique plus sûre dans un cadre européen et transatlantique solide. Nous nous armons contre un avenir incertain en déployant, dans les années à venir, les efforts nécessaires pour améliorer notre résilience et rester un allié crédible, participer à la construction d'une défense européenne et contribuer à la paix et à la sécurité internationale. Après l'OTAN, l'UE est le deuxième pilier de notre défense collective et de notre sécurité internationale, notamment par le biais de la politique de sécurité et de défense commune. En complément de l'OTAN, le renforcement de la coopération européenne en matière de défense devrait permettre d'améliorer la sécurité européenne.
- En l'occurrence, nous suivons une approche 3D dans le cadre de laquelle la Défense agit de concert avec les Affaires étrangères et la Coopération au développement par le biais d'une approche pangouvernementale (*'whole of government'*).
- Notre Défense est enracinée au niveau international. Ce n'est qu'en concertation avec nos partenaires que nous pouvons assurer notre propre sécurité et celle de nos alliés et contribuer à la paix internationale.
- L'alliance de l'OTAN est et reste notre premier point de référence sur le plan de la défense collective. Pour être un allié fiable, les objectifs de l'OTAN nous servent de fil conducteur dans nos efforts sur le plan de la stratégie, de la doctrine, des

capacités et des investissements.

- Dans le même temps, nous poursuivons une approche équilibrée qui favorise une coopération plus structurelle et qui renforce les capacités au sein de l'UE. C'est pourquoi, dans le cadre de l'OTAN et du nouveau modèle de forces armées (*New Force Model - NFM*), nous voulons construire un pilier européen fort : sans structures qui se chevauchent ni ambitions conflictuelles, en jouant sur les atouts économiques de l'intégration européenne, en harmonisant ses capacités et en visant des normes communes.
- En conséquence, nous renforçons la coopération en matière de défense dans le cadre de la Politique de Sécurité et de Défense commune et nous nous concentrons sur la facilitation dans d'autres domaines pertinents. Dans le cadre financier pluriannuel, nous défendons notamment une augmentation significative du budget européen de la défense. Cela s'accompagne naturellement d'une modification de la prise de décision. Nous encourageons et facilitons le développement de partenariats concrets entre les États membres européens pour fusionner les capacités afin de contribuer au renforcement des capacités de déploiement de l'UE et de l'OTAN. Cette coopération européenne de défense renforcée doit permettre à l'UE de mener à bien les missions prévues par les traités (telles que l'assistance mutuelle et la clause de solidarité), dans le cadre d'une coopération aussi étroite que possible avec les structures de l'OTAN.
- Dans le cadre de l'OTAN et de la coopération européenne de défense renforcée, nous approfondissons notre coopération avec nos partenaires. Pour garantir l'interopérabilité avec les capacités de nos alliés, nous nous engageons à standardiser les systèmes d'armes et à coordonner les programmes d'armement. Par le biais d'alliances concrètes, nous cherchons à renforcer l'intégration, la fusion des capacités et la convergence en matière de stratégie, d'opérations et de doctrines, avec les armées des États membres de l'UE.
- Nous renforçons par ailleurs le mécanisme de coopération structurée permanente (PESCO), nous soutenons le développement d'un Schengen militaire et la stratégie européenne en matière de mobilité militaire, pour lesquels des moyens européens suffisants doivent être dégagés et nous déployons des capacités communes par le biais d'acquisitions communes. Nous prenons la direction de certains projets au sein de la PESCO.
- Nous renforçons la coopération au sein du Benelux. Nous pouvons ainsi notamment approfondir notre coopération en matière de défense dans la marine, développer un système commun de défense aérienne (*Ground Based Air Defence*), nous orienter vers une coopération plus approfondie des composantes aériennes et renforcer la coopération autour des forces spéciales. Nous intensifions également notre coopération en matière de cybersécurité et d'espace.
- Dans le même esprit, nous renforçons les partenariats avec nos voisins, comme le partenariat CAMO avec la France, et les pays partageant les mêmes idées, prioritairement dans des domaines de haute technologie, et élaborons des projets de coopération très concrets qui peuvent constituer la pierre angulaire de la coopération en matière de défense au sein de l'OTAN et de l'Europe, avec pour fil conducteur la planification de défense régionale du NFM.
- En tout état de cause, il est important de garantir l'interopérabilité entre les capacités des alliés. Dans cette optique, nous renforçons également la standardisation des systèmes d'armes et déployons davantage d'efforts pour coordonner les programmes d'armement.
- Nous soutenons notre politique industrielle de défense par l'intermédiaire de notre réseau diplomatique et de nos attachés de Défense, et ce en coopération avec les entités fédérées. Nous développons un programme d'échange entre les administrations des Affaires étrangères et de la Défense afin de promouvoir le partage des connaissances et de mieux défendre nos intérêts. Le rôle du directeur national de l'armement sera renforcé dans ce but mais aussi en fonction du partenariat stratégique entre le gouvernement et l'industrie de la défense.
- Nous nous engageons en faveur de la paix et de la sécurité internationales en contribuant, lorsque c'est faisable, aux missions de paix des Nations Unies et aux opérations de gestion de crise de l'UE, plus particulièrement dans le cadre de la prévention et de la gestion des conflits dans notre voisinage immédiat et aux crises ayant un impact sur notre sécurité. Dans cette optique, nous continuons à développer nos partenariats bilatéraux, en particulier en Afrique.

TRAJECTOIRE BUDGÉTAIRE ET INVESTISSEMENTS

- Compte tenu du nouvel environnement de la menace, nous devons encore renforcer notre résilience. Une évaluation et un réajustement du plan stratégique et de la programmation militaire existants sont nécessaires pour garantir que nous puissions participer de manière plus crédible à la défense collective à moyen terme.
- Un nouvel effort est nécessaire pour parvenir au financement du plan STAR. Pour respecter les engagements pris lors des sommets de l'OTAN à Madrid, Vilnius et Washington, il est également nécessaire de poursuivre nos efforts.
- Conformément à notre engagement international, nous définissons une trajectoire de croissance accélérée vers 2 % du PIB pour les dépenses de défense d'ici 2029 au plus tard et vers 2,5% en 2034 au plus tard.
- Outre une augmentation structurelle des ressources, nous renforçons notre résilience militaire par la création d'un Fonds de Défense, en tant que filiale spécialisée de la SFPIM, alimenté par le transfert de participations sélectionnées. Par la distribution d'une partie du résultat net et sur la base d'un plan d'investissement détaillé, le fonds contribue au renforcement structurel de nos capacités de défense. En outre, le Fonds investit à travers différents axes dans nos infrastructures de défense, l'industrie de la défense, le secteur à double usage et le secteur de la cybersécurité pour renforcer notre Base industrielle et technologique de défense. Cela, bien entendu, en coordination avec la stratégie DIRS. Le principal critère dans une décision d'investissement est l'imputabilité aux normes de l'OTAN.
- Pour assurer l'état de préparation (*readiness*), la continuité du fonctionnement de la Défense et l'output opérationnel, nous accordons d'abord plus de marge pour les moyens de fonctionnement et la reconstitution des stocks de munitions et autres stocks stratégiques et l'accélération des programmes d'investissement existants jusqu'à satisfaire aux attentes de nos alliés. En augmentant les seuils de délégation, nous accordons aux unités davantage de contrôle sur leurs propres crédits de fonctionnement.
- Sur la base d'une mise à jour de la vision stratégique et de nos doctrines stratégiques, nous identifions les innovations qui rendront à court terme notre société plus résiliente face aux technologies disruptives.
- Grâce à des investissements ciblés et équilibrés, nous renforçons notre Défense et assurons son état de préparation (*readiness*) et ses capacités d'endurance. Nous déployons les ressources là où elles sont les plus prioritaires. Conformément à la marge budgétaire et à la mise à jour du plan stratégique, les objectifs de l'OTAN et de l'UE guident nos investissements. Il s'agit notamment d'investissements dans un système de défense aérienne à plusieurs niveaux et dans des avions de chasse, des avions de transport plus petits supplémentaires, dans l'armement et l'extension de notre flotte de drones et de systèmes sans pilote et armés à travers les différentes composantes, dans une flotte d'hélicoptères opérationnelle, une troisième frégate, des outils ambitieux de lutte contre les mines et des capacités pour mener une guerre électronique et dans des capacités opérationnelles pour notre "flotte blanche".
- Nous travaillons au niveau international pour clarifier les règles de droit international concernant les systèmes d'armes létales totalement autonomes, afin de garantir que les principes du droit international humanitaire soient respectés lors de leur déploiement. Notre cadre national se base sur les principes susmentionnés.
- Nous renforçons la brigade motorisée actuelle dans le cadre du programme CaMo en améliorant ses capacités, sa puissance de feu, ses besoins logistiques et son endurance. Nous y parviendrons en diversifiant davantage les plateformes, via la capacité *deep strike*, les MLRS, le soutien (C-)UAS, les stocks et les effectifs. À moyen terme, nous voulons être en mesure de mettre une (deuxième) brigade à la disposition de l'OTAN, en intégrant pleinement les technologies disruptives en concertation et en accord avec les capacités prévues des pays voisins.
- Nous renforçons notre expertise dans le domaine de la lutte contre les mines sur terre comme en mer, avec une attention particulière pour la défense de notre infrastructure sous-marine. Nous prévoyons des capacités de commandement suffisantes pour ces fonctions. Nous approfondissons également l'expertise internationalement reconnue du Service d'Enlèvement et de Destruction d'Engins Explosifs.
- Lors de chaque investissement, nous recherchons des technologies et des capacités qui renforcent à la fois l'OTAN et la Politique de Sécurité et de Défense Commune ainsi que la base industrielle et technologique de défense européenne

(BITDE). Le développement, l'acquisition et le déploiement de ces capacités se font autant que possible en consultation avec nos alliés et les pays voisins dans le cadre de la coopération Benelux et de l'agence européenne de défense. À cette fin, nous établissons immédiatement les contacts diplomatiques nécessaires.

- La Défense joue également un rôle central dans la lutte contre les menaces hybrides et les menaces liées à la compétition entre grandes puissances (y compris les risques économiques) émanant d'acteurs étatiques et non étatiques. Pour jouer un rôle déterminant dans ce domaine, nous nous engageons à notamment poursuivre l'expansion de nos capacités de défense et notre cyberdéfense en investissant également dans des ressources de guerre électronique et dans l'intelligence artificielle. Ainsi, la poursuite du déploiement du cyber-commandement vise, entre autres, à accroître notre résilience face aux ingérences étrangères et à nous préparer à des opérations offensives si nécessaire. Le renforcement de la coopération entre les différents acteurs devrait nous permettre d'améliorer nos capacités dans ce domaine. Nous investissons davantage dans les nouvelles technologies.
- L'effort d'investissement accru nécessite une politique d'achat efficace afin d'éviter des retards inutiles dans la livraison des capacités. Nous accélérons les procédures de passation de marchés et modernisons le contrôle administratif et budgétaire afin de mieux répondre aux défis posés par l'évolution de l'environnement sécuritaire. Dans la mesure du possible, nous passons des marchés en coordination avec d'autres États membres de l'Union européenne. Conformément aux réglementations internationales et à l'intention de la Commission de réviser les directives européennes sur les marchés publics, nous étudions la possibilité de modifier la législation sur les marchés publics applicable aux contrats de défense afin de simplifier le processus de passation de ces contrats. Dans le cadre de notre politique d'achat, nous sommes attentifs aux retombées sociétales et industrielles, avec une attention pour les PME et nous visons à intégrer la production, la recherche et le développement dans notre pays et en Europe. Dès lors, en prêtant une attention particulière aux besoins de la Défense et de l'industrie de la Défense, nous achetons prioritairement en Belgique et en coordination avec d'autres États membres de l'Union européenne en privilégiant des partenariats qui offrent un maximum de retours sociétaux à notre pays via la protection des intérêts essentiels de sécurité. À cette fin, nous analysons, au sein du protocole entre le ministère de la Défense et le SPF Économie, les critères et le montant minimum imposant un retour sociétal en Belgique.
- La composante médicale se concentre principalement sur sa propre opérabilité.
- La Défense continuera de jouer pleinement son rôle de soutien aux autorités civiles intérieures en cas de catastrophe, en particulier lorsque les capacités civiles sont insuffisantes. Dans le même ordre d'idées, la Défense soutiendra les missions humanitaires de la Belgique lorsque les capacités et les ressources nécessaires seront disponibles. La capacité Search and Rescue reste basée à Coxyde en gestion propre.

INFRASTRUCTURE CRITIQUE

- La Belgique est en première ligne de la guerre hybride quotidienne. Notre territoire abrite non seulement les sièges de plusieurs organisations internationales, mais aussi des centres cruciaux de paiements internationaux, des plateformes logistiques vers le marché européen et bien d'autres infrastructures critiques.
- Une approche plus globale est nécessaire pour accroître la résilience de notre société face à ce phénomène. C'est la raison pour laquelle la Défense, avec la participation des entités fédérées le cas échéant, prend la direction des opérations pour élaborer un plan de défense et un plan d'*enablement* et contribue au plan de résilience. Nous précisons le rôle de la Défense en la matière via un cadre juridique, notamment grâce à un Codex de la Défense complet.
- L'*enablement* constitue une partie essentielle de notre défense collective, notamment en raison de notre situation géographique. Pour jouer pleinement notre rôle de pays hôte, de point d'accès et de hub logistique pour l'alliance de l'OTAN et l'Union européenne, nous développons un plan d'*enablement* et de mobilité militaire ambitieux en nous appuyant sur la stratégie européenne de mobilité militaire, comprenant la participation des entités fédérées pour ce qui relève de leurs compétences. Sur cette base, nous déployons un programme d'investissement dans les équipements et les infrastructures de transport, notamment en termes de transport ferroviaire spécialisé et de capacités de débarquement stratégiques, telles qu'identifiées par l'Agence européenne de Défense, entre autres. Nous examinons comment les investissements des entités

féderées dans la résilience et l'*enablement* peuvent être pris en compte dans notre effort de défense. Nous soutenons la coopération avec le secteur privé, par exemple en mettant en commun du matériel (de transport).

- Nous mettons en place une stratégie de lutte contre l'ingérence étrangère, en mettant l'accent sur la protection de nos infrastructures critiques, les opérations d'information, les opérations psychologiques et l'espionnage étrangers. Cette stratégie comprend des collaborations avec les mondes économique et universitaire et avec nos citoyens.
- Pour assumer notre rôle dans la protection de l'espace aérien européen, nous développons notre Défense aérienne, nous stimulons le développement de la technologie (anti-)drone et l'élaboration de stratégies de contre-drones à utiliser dans les airs, sur terre, en mer et sous l'eau. La Défense joue un rôle de soutien dans l'acquisition d'infrastructures partagées pour la surveillance et la détection du trafic de drones au-dessus d'infrastructures critiques. Le programme CUAS est prioritairement mis en œuvre, plus particulièrement à Melsbroek.
- Nous déployons une approche multidimensionnelle fondée sur la sécurité militaire, la cybersécurité et la sécurité de l'information. Nous renforçons notre cyberprotection en investissant dans de nouvelles capacités pour notre Cyber Commandement mais aussi via des coopérations avec des centres de connaissances et en renforçant davantage encore les synergies entre les différents services de renseignement et en assurant une plus grande mobilité pour le personnel au sein des cadres légaux existants. Ceci tout en respectant l'indépendance et l'individualité des différents services. Nous nous concentrons sur la poursuite de la réforme du SGRS, sans toutefois démilitariser sa fonction principale. Dans le cadre du Codex de la Défense, nous travaillons à la modernisation des lois relatives à la collecte de renseignements militaires, telles que la loi sur le renseignement tactique.
- Nous renforçons la coopération avec les services de renseignement de nos partenaires au sein de l'OTAN et de l'UE. Dans le contexte de notre résilience sociétale, nous canalisons mieux les informations pertinentes vers d'autres acteurs. La collecte de renseignements à l'étranger est renforcée, tant dans le domaine de la défense et de la cybernétique que dans le domaine économique.
- Le Service général du renseignement et de la sécurité dispose de ressources suffisantes pour remplir pleinement ses missions dans ce domaine en respectant sa spécificité de service de renseignement militaire.

ECOSYSTÈME DÉFENSE, INDUSTRIE, CENTRES DE CONNAISSANCE

- Pour répondre de manière adéquate aux menaces quotidiennes, nous avons besoin d'une base technologique, industrielle et de connaissances qui contribue à façonner les nouveaux développements militaires. Nous devons également continuer à développer notre expertise sur le plan aérospatial. Pour y parvenir, nous facilitons la création d'un écosystème dans lequel la Défense, le monde économique et les centres de connaissance cherchent à innover en matière de produits militaires.
- Dans des domaines bien définis, nous soutenons le développement d'un partenariat stratégique entre la Défense et l'industrie de la Défense afin que le développement des capacités soit axé sur les besoins de la Défense et de notre industrie. Nous ouvrons ces partenariats à nos alliés européens et de l'OTAN. Nous renforçons le pilotage et les missions de ces partenariats stratégiques.
- En concertation avec les entités fédérées, nous développons des pôles d'innovation liés aux quartiers militaires.
- Nous confions à l'Institut supérieur de la défense notamment la responsabilité de l'innovation en matière de défense avec un département de l'innovation en matière de défense (*Innovation Hub*) et consacrons dès que possible au moins 2% du budget de la Défense à la recherche, conformément à la norme PESCO. L'Institut Egmont soutient la Défense sur le plan de la recherche et de l'innovation.
- Par une stratégie industrielle et de recherche en matière de défense, visant à renforcer notre base industrielle et technologique en matière de défense, et élaborée avec les entités fédérées intéressées qui peuvent y participer financièrement (notamment au sein de la DIRS), nous renforçons notre participation dans les programmes de défense au sein de l'UE et de l'OTAN. Cette participation doit être orientée vers les besoins des forces armées et de notre industrie (de la défense). Via une commission regroupant les représentants du gouvernement fédéral, les ministres régionaux en charge de l'Industrie

et de l'Économie, l'État major de la Défense, et les représentants de l'industrie de la défense, nous élaborons des plans de recherche, de développement et d'investissements dans du matériel militaire nécessaire à notre défense. Avec les entités fédérées, nous rechercherons activement des possibilités de participer à des programmes phares, tant au niveau du développement que de la production. (Parmi les exemples possibles figure un avion de combat de sixième génération où nous agissons entre autres en qualité d'observateurs dans le cadre du projet SCAF et le *Main Ground Combat System* et la *Next Generation Rotary Capacity*). Le retour technologique et industriel et la pertinence pour notre Défense sont des facteurs décisifs dans notre décision de participer à ces projets. Dès le départ, nous veillons à une circulation de l'information vers les autorités compétentes pour le contrôle des exportations afin de renforcer la sécurité juridique à cet égard pour l'industrie et les établissements de recherche. Nous voulons que la fabrication, la recherche et le développement aient lieu autant que possible chez nous et nous optons pour des partenariats qui génèrent un rendement sociétal maximal, y compris pour protéger nos intérêts essentiels en matière de sécurité. Nous prévoyons des marchés publics innovants permettant un développement conjoint entre la Défense et l'industrie, où les entreprises concernées sont engagées dans la production des systèmes développés dans une phase ultérieure.

- Nous ancrons cela dans un accord de coopération autour de l'industrie de sécurité et de défense et de l'innovation avec les entités fédérées intéressées par une contribution financière à des projets (d'innovation). La coopération visera aussi les régions intéressées dans le cadre des initiatives DIANA et NIF de l'OTAN et la participation des entités fédérées au groupe de travail du Conseil européen sur l'industrie de la défense seront également ancrées dans un accord de coopération, si nécessaire.
- Nous faisons un usage adéquat de l'article 346 du TFUE qui nous autorise sur le plan de la production et de l'achat de systèmes de défense et de munitions, à prendre les mesures nécessaires afin de garantir nos intérêts de défense.
- Pour soutenir l'innovation et les opportunités de croissance, nous optimisons l'accès au capital (de croissance) et aux services d'assurance pour notre industrie de la défense.
  - En permettant aux fonds d'investissement publics tels que la SFPIIM d'investir dans l'industrie de la défense en coordination avec les sociétés d'investissement régionales et dans le respect de la répartition des compétences.
  - Par le biais d'un protocole entre les secteurs de la défense et de la finance, nous encourageons les institutions financières à mettre en œuvre de manière positive les critères ESG afin de permettre le financement et les services d'assurance pour l'industrie de la défense et ce, de manière conforme au marché. Nous éliminons les obstacles au soutien de Credendo à l'industrie de la Défense.
  - Nous prévoyons la possibilité d'un amortissement accéléré de certains investissements comme dans la recherche, le développement et la défense.
- Une stratégie industrielle de défense plus forte est nécessaire pour rationaliser et renforcer la base technologique et industrielle de l'Europe.
  - Nous luttons contre les conditions qui entravent notre industrie de la défense et de l'industrie à double usage, notamment sur le plan du financement par la Banque Européenne d'Investissement et de la participation aux projets mis en place par la Commission.
  - Nous unifions le marché de la défense pour une concurrence équitable.
  - Nous prévoyons un financement européen et renforçons le FED pour développer des capacités et des technologies communes par des partenariats dans l'industrie européenne de la défense. Ceci renforce l'intégration des systèmes de défense. Nous renforçons les programmes tels qu'EDIRPA, ASAP, EDIP et EDIS et veillons à ce que les projets se déroulent dans le respect des normes techniques de l'OTAN et à ce qu'il y ait suffisamment d'opportunités pour les PME.
  - Nous encourageons plus particulièrement la coopération et l'innovation dans l'industrie de la défense au Benelux, avec l'implication des PME comme exemple de modèle d'intégration européenne.
- Une politique de recherche et de développement performante est nécessaire pour élaborer de nouveaux systèmes d'armes.

La DIRS a donné une première impulsion, mais elle devrait être davantage axée sur les besoins de nos forces armées. Nous poursuivons et développons cette politique, notamment par le biais d'échanges et de coopérations avec des institutions de recherche civiles. Nous exploitons au mieux les possibilités de retombées.

- Dans le respect de la répartition des compétences, nous collaborons avec les entités fédérées pour synchroniser autant que possible le soutien à la recherche et à l'innovation.
  - Dans le cadre de notre politique de recherche, nous identifions ainsi les domaines qui feront l'objet de recherches sur les technologies militaires et qui présentent un grand potentiel de retombées dans d'autres domaines.
  - Nous renforçons le rôle de l'Institut royal supérieur de défense en tant que centre de connaissance pour la Défense, l'industrie et l'éducation. Nous permettons aussi à l'École royale militaire de coopérer davantage avec les universités civiles. Nous encourageons la recherche appliquée dans le domaine de la défense par le biais d'un prix annuel de l'innovation en matière de Défense.
  - Via un Accélérateur de Défense et de Sécurité nous impliquons les PME, les startups et les centres de connaissance dans la recherche de solutions innovantes aux problèmes de sécurité.
- Nous soutenons le développement de capacités industrielles pour la production accélérée de munitions et de systèmes d'armes. Pour ce faire, nous établissons des partenariats stratégiques avec les producteurs afin de disposer d'équipements toujours prêts.

AFFAIRES ÉTRANGÈRES

La coopération européenne a assuré une période de paix et de prospérité sans précédent sur le continent européen. Nous continuons donc de contribuer activement à la poursuite de cette intégration. La coopération en matière de défense au sein de l'OTAN est la pierre angulaire de notre sécurité depuis plus de 75 ans. En tant que membre fondateur de l'UE et de l'OTAN, nous reconnaissons la valeur ajoutée indéniable de la coopération internationale et du multilatéralisme. Nous restons attachés au développement de l'ordre juridique international, à la promotion de nos valeurs démocratiques et à la défense des droits humains et de l'État de droit. Le respect des principes du droit international reste la meilleure garantie pour la paix et la sécurité mondiales. Nous nous fondons sur les réalisations des Nations unies et restons déterminés, par le biais d'un dialogue diplomatique soutenu, à atteindre les objectifs énoncés dans la Charte des Nations unies.

Ces dernières années ont néanmoins aussi été marquées par une augmentation globale des conflits violents, que ce soit entre États ou à la suite de violences commises par des acteurs non étatiques. Les tensions géopolitiques de ces dernières années ont rendu le monde plus instable et plus incertain. L'approfondissement de l'alliance stratégique entre la Fédération de Russie et la République islamique d'Iran, qui, avec le soutien de la République populaire de Chine, tentent de saper et de remodeler l'ordre international fondé sur des règles est très préoccupant. Nous sommes à un moment charnière dans ce monde multipolaire, où les acteurs internationaux et régionaux s'affrontent, souvent violemment, pour créer de nouveaux rapports de force et de nouveaux narratifs. Cette dynamique s'accompagne de menaces hybrides, de cybermenaces et de menaces spatiales, ainsi que d'activités malveillantes de la part d'acteurs étatiques et non étatiques. Nous ne pouvons pas résoudre ces problèmes par la seule voie diplomatique classique. Nous faisons face à d'énormes défis. Ces problèmes complexes requièrent une approche forte et multidimensionnelle. Une approche diplomatique forte et cohérente au niveau européen constitue un levier mais nous devons également consacrer davantage d'efforts en vue d'une coopération solide en matière de défense et de relations bilatérales fortes afin de renforcer notre position sur l'échiquier international.

Notre politique étrangère vise un ordre mondial stable, juste et prospère grâce à une coopération internationale solide. Nous défendons et promouvons nos valeurs telles que la démocratie, les droits humains et l'État de droit, ainsi que nos intérêts en Europe et dans le monde. En concertation avec les pays aux vues similaires, nous veillons à ce que notre voix compte dans le processus décisionnel. À cette fin, nous identifions clairement nos intérêts géostratégiques, politiques, économiques et sécuritaires. Ceux-ci constituent l'épine dorsale de notre action extérieure. La stratégie nationale de sécurité (SNS) et les intérêts vitaux qui y sont décrits guident notre politique étrangère. La SNS fait l'objet d'une évaluation au cours de la première année de la législature et est ajustée si nécessaire, sous la coordination du premier ministre et du SPF Affaires étrangères. Le cas échéant, elle sera revue avec la volonté de la transformer en une politique de sécurité nationale (PSN) avec des directives claires quant à sa mise en œuvre en sous-stratégies effectives. Nous mettons davantage l'accent sur la communication stratégique en ce qui concerne nos atouts et nos intérêts, et sur la lutte contre le discours de nos concurrents systémiques.

L'UE est notre premier et principal levier d'influence internationale. La valeur ajoutée de l'UE est indéniable dans ce domaine et nous sommes déterminés à forger un consensus européen sur cette question. Nous défendons nos intérêts vitaux dans tous les fora où nous sommes présents, tout en poursuivant avec ambition et pragmatisme de bonnes relations bilatérales et en entretenant nos liens historiques.

Selon les principes de subsidiarité et de proportionnalité, l'UE agit dans les domaines où elle apporte une valeur ajoutée par rapport aux États membres, tout en respectant la répartition des compétences. Nous contribuons à façonner le processus décisionnel européen sur cette base afin de répondre efficacement aux défis d'aujourd'hui, tout en respectant la souveraineté nationale et la prise de décision locale.

Nous appelons l'UE à redoubler d'efforts pour préserver la prospérité de ses citoyens. Nous lutterons contre la surréglementation, mettrons en place une politique commerciale plus assertive et tiendrons compte de l'impact du *Green Deal* sur notre industrie pour garantir notre compétitivité. Il est urgent de conclure un accord européen sur la compétitivité. Ce n'est qu'à cette condition que nous pourrions accroître notre productivité, attirer des investissements et conserver des emplois de qualité en Europe et en Belgique. Nous nous appuyons sur les conclusions du rapport Draghi et contribuons à l'élaboration du Plan pour la prospérité que la Commission mettra en œuvre.

Au sein d'instances telles que les Nations unies, mais aussi au niveau bilatéral, nous nous engageons en faveur de la paix, de la sécurité, de la lutte contre le changement climatique et pour la préservation de la biodiversité, de la santé mondiale et de la croissance économique durable afin d'atteindre les objectifs de développement durable (ODD). Nous soutenons les pays dans leur quête d'institutions démocratiques et d'une bonne gouvernance en respectant le droit à l'autodétermination, la souveraineté du peuple et l'intégrité territoriale. Avec nos partenaires, nous façonnons conjointement le multilatéralisme en participant activement aux dialogues et aux collaborations sur le plan international et contribuons à l'élaboration, à la mise en œuvre et à la défense des traités internationaux et de l'ordre juridique international.

Le monde change, l'ordre juridique international se morcelle et nous ressentons une concurrence croissante de la part des rivaux systémiques et de leurs modèles autoritaires. C'est pourquoi, plus que jamais, nous travaillons avec des partenaires européens, transatlantiques et autres pour défendre et remettre nos valeurs et nos intérêts au centre de l'échiquier. Nous relevons des défis communs tels que le changement climatique, les migrations incontrôlées, les entraves à la liberté de navigation, le terrorisme, les cybermenaces et la criminalité organisée. Nous assurons notre défense collective par l'intermédiaire de l'OTAN, complétée par une coopération européenne en matière de défense de plus en plus puissante. Nous devons nous montrer un allié fiable au sein de l'OTAN et remplir nos obligations, d'autant plus du fait que nous en abritons les quartiers généraux politiques et militaires. Nous orientons nos efforts en fonction de nos intérêts les plus fondamentaux, en tenant compte des ressources disponibles.

Pour les plus de 500 000 Belges vivant à l'étranger, ainsi que pour ceux qui rencontrent des difficultés lors de leurs voyages, notre réseau diplomatique doit être en mesure d'apporter le soutien nécessaire, en tenant compte de la responsabilisation de nos concitoyens.

LEADERSHIP DE L'UE SUR DES THÈMES STRATÉGIQUES

- Dans un environnement géopolitique concurrentiel, l'Union européenne doit faire preuve de leadership.
- La prospérité et la sécurité, et tous leurs aspects constitutifs, sont en tête de l'agenda des années à venir, tout comme la transition énergétique et climatique. Nous demandons instamment la mise en place d'un « *Competitiveness Deal* » pour compléter le « *Green Deal Industrial Plan* ». Cela doit permettre de relancer notre industrie en augmentant notre productivité, en attirant des investissements et en maintenant des emplois de qualité en Europe et en Belgique. L'UE doit faciliter la reprise économique, renforcer la résilience face aux menaces étrangères, défendre nos libertés et nos droits fondamentaux et garantir notre autonomie stratégique ouverte. Sur le plan de la santé également, nous visons une autonomie stratégique ouverte. L'UE soutient le développement d'une union de la santé forte et résiliente qui se concentre sur la prévention, la pénurie de personnel de soins, l'accès aux produits de santé et la stimulation de l'innovation dans le secteur pharmaceutique, en respectant le principe de subsidiarité.
- Il est essentiel de renforcer, d'approfondir et de moderniser le marché intérieur.
  - Nous préconisons l'achèvement du marché unique dans les domaines du commerce, des capitaux, de l'énergie, des transports, du numérique, de l'industrie de la défense et des services. La mise en œuvre de l'union des marchés des capitaux est une priorité, de même que celle de l'union bancaire. Nous soutenons le développement d'un marché

européen unifié de la défense, avec un accès équitable pour nos PME. Nous intégrons davantage le marché de l'énergie pour garantir la sécurité d'approvisionnement et des prix compétitifs. Nous nous appuyons à cet égard sur les conclusions du rapport Draghi.

- Une meilleure application des règles existantes du marché unique est nécessaire pour garantir des conditions de concurrence équitables, en agissant ainsi contre le protectionnisme (de fait).
- Nous soutenons une mobilité équitable et efficace des travailleurs au sein de l'UE. Afin de garantir des conditions de concurrence équitables et de lutter contre le dumping social au sein du marché intérieur (par exemple, par le biais de détachements abusifs), nous soutenons un meilleur échange d'informations entre les services de contrôle nationaux. À cette fin, nous renforçons l'Autorité européenne du travail.
- Nous approuvons et mettons en œuvre les objectifs du pilier européen des droits sociaux et nous nous efforçons d'améliorer la convergence et le progrès social au sein de l'Union, tout en respectant la répartition des compétences, le principe de subsidiarité et l'individualité de chaque État membre.
- La surréglementation au sein de l'UE place nos entreprises dans une situation de désavantage concurrentiel par rapport à nos principaux partenaires commerciaux. Nous demandons un allègement de la charge réglementaire et administrative. En ce qui concerne l'introduction de nouvelles réglementations, nous suivons l'agenda '*better regulation*' et voulons aller plus loin en préconisant le principe '*one in, two out*', ainsi qu'un test de compétitivité avec un test PME renforcé. La surréglementation a un impact non seulement sur notre compétitivité économique, mais aussi sur notre sécurité énergétique et sur le développement économique dans les zones densément peuplées. Nous demandons à l'UE d'en tenir compte lors de l'introduction de nouvelles législations et de respecter la diversité entre les États membres. Une approche '*one size fits all*' ne répond pas toujours aux spécificités des États membres.
  - Nous veillons à instaurer un cadre réglementaire sûr d'un point de vue juridique et à transposer dans les délais et de manière stricte les directives européennes. En cas de nouvelle législation, nous évitons la surréglementation (*goldplating*) pour éviter la concurrence intra-européenne et un éventuel impact négatif sur nos entreprises. Ainsi, nos entreprises démarrent sur un pied d'égalité. Le principe d'éviter le *goldplating* ne remet pas en cause les différents degrés d'harmonisation qu'une directive européenne offre au législateur national.
  - Nous encourageons l'innovation en faisant de la simplification des règles européennes une priorité de la politique européenne. Pour tirer profit des avancées technologiques, nous identifions les obstacles (législatifs) au déploiement commercial de ces technologies. Dans ce cadre, nous plaidons en faveur de la suppression de ces obstacles législatifs et du développement de zones d'expérimentation faiblement réglementées (*'regulatory sandboxes'* ou bacs à sable réglementaires) au sein desquelles des technologies, des produits ou des services innovants peuvent être testés.
  - En ce qui concerne la réglementation des services numériques, des technologies émergentes et de l'intelligence artificielle, nous plaidons en faveur d'un dialogue avec nos partenaires internationaux afin que les règles européennes soient conformes aux normes internationales, qu'elles maintiennent l'égalité des conditions de concurrence entre nos acteurs économiques et qu'elles garantissent la protection et la sécurité de nos consommateurs et de leurs données.
- Nous préconisons au niveau européen d'accélérer l'octroi d'autorisations pour les projets d'investissement stratégiques publics et privés, à l'instar du règlement pour une industrie "zéro net". La levée des obstacles administratifs à la coopération transfrontalière aux niveaux européen et bilatéral devient prioritaire.
- Pour préparer l'UE à relever de nouveaux défis, il est nécessaire de réorienter le budget de l'UE vers l'avenir, en particulier via une réforme des fonds de cohésion et une clé de répartition de la PAC qui permette de renforcer les revenus de nos agriculteurs. L'efficacité de chaque dépense doit être analysée. En l'occurrence, nous demandons un meilleur suivi de la gestion du budget octroyé par la Commission aux États membres et des résultats des projets, en se basant sur les antécédents des États membres. Nous demandons également un meilleur contrôle (parlementaire) du budget géré par la Commission. Au niveau international, nous coopérons pleinement avec les initiatives de l'OCDE en faveur d'une fiscalité plus équitable.
- Nous nous engageons à lutter contre le changement climatique conformément aux engagements pris dans le cadre de

l'Accord de Paris et du *Green Deal*. Nous rendons notre économie durable grâce à un *clean industrial deal*, en identifiant et en renforçant nos secteurs stratégiques. La Commission doit accélérer la mise en place d'une stratégie proactive de soutien à notre industrie et s'efforcer d'être à la pointe de la technologie, et consacrer le budget nécessaire à cet effet. La politique de compétitivité de notre industrie a besoin d'un coup de pouce pour être vraiment qualifiée comme telle. Des initiatives telles que le règlement pour une industrie "zéro net" et le règlement sur les semi-conducteurs doivent être regroupées. Il est préférable que le renforcement de notre industrie européenne se concrétise au niveau de l'UE, sur la base de la valeur ajoutée d'un projet et en mettant l'accent sur la spécialisation. Pour garantir la compétitivité de notre industrie, nous continuons à rechercher des conditions de concurrence équitables. Nous préconisons une révision approfondie des règles de l'UE en matière d'aides d'État dans le but de prévenir la concurrence déloyale entre les États membres. Nous préconisons la fin de l'assouplissement actuel et la création d'un cadre régissant les aides d'État qui soit stable et préserve l'intégrité et l'égalité des conditions au sein du marché unique, en mettant plus particulièrement l'accent sur les PME. Nous préconisons un recentrage de la politique de cohésion pour soutenir ce plan industriel.

- En ce qui concerne notre autonomie stratégique ouverte, nous devons diversifier nos sources d'approvisionnement. Pour notre économie ouverte, nous concluons des accords ambitieux, ouverts et équitables en matière de commerce et d'investissement au niveau de l'UE et préconisons un commerce mondial durable fondé sur des règles équitables et le juste échange. Dans les accords de libre-échange, nous veillons au respect des droits humains et à l'inclusion de normes sociales et environnementales telles qu'elles sont appliquées aujourd'hui par la Commission européenne, ainsi qu'au respect, dans les traités internationaux, des accords existants. Nous continuons à prôner des relations commerciales réciproques, sans pour autant transiger sur les exigences de qualité des produits offerts sur notre marché. Nous veillons strictement à ce que les produits importés répondent aux exigences européennes en vigueur. Nous plaçons au niveau européen pour des accords avec nos partenaires commerciaux sur les normes de production - reconnaissance mutuelle. Nous soutenons l'idée d'un fonds de compensation européen pour nos agriculteurs en cas d'éventuelles perturbations du marché. Conformément aux obligations de diligence des entreprises, nous participons à la recherche d'un consensus européen dans l'élaboration et l'application d'une réglementation contraignante sur le devoir de vigilance des entreprises au niveau des Nations unies.
- Pour garantir la sécurité et des conditions de concurrence équitables au sein du marché unique, il faut des contrôles (douaniers) identiques et une interprétation similaire de la législation sous-jacente dans l'ensemble de l'UE. Les contrôles sont intégrés au processus logistique et nous tenons compte de la voix et des idées des secteurs. La proposition de réforme douanière doit respecter les processus et la dynamique du commerce maritime. Nous suivons également avec attention l'élaboration de la stratégie portuaire européenne. Pour rendre les contrôles efficaces, il est nécessaire d'investir dans des équipements modernes pour les douanes. Les subventions européennes et autres seront mises à profit au maximum. Ainsi, les dossiers pour lesquels les douanes pourraient prétendre à des subventions européennes, comme dans le cadre du *Customs Control Equipment Instrument*, seront inclus dans le plan d'investissement pluriannuel pour les douanes.
- Nous demandons à l'UE d'accorder de l'attention à la sécurité de ses citoyens, notamment en élargissant la politique de gestion de crise de l'UE. Nous souhaitons une plus grande uniformité des mesures de sécurité en Europe et dans le monde, par exemple par le biais de normes de sécurité plus claires, d'un système d'audit international et de politiques de sanctions. Au niveau international, nous insistons pour que tous les navires soient équipés d'un système d'identification automatique (AIS). Nous préconisons d'adapter la réglementation européenne pour faciliter l'échange de données dans le contexte de la sécurité. Pour renforcer la sécurité portuaire, nous développons également un cadre européen pour le contrôle des personnes, similaire à celui qui existe dans le domaine de l'aviation. Depuis l'UE, nous investissons davantage de capacités et de ressources dans des projets en cours en Amérique du Sud dans le cadre de la lutte contre la criminalité liée à la drogue et les développons également dans d'autres régions. Nous veillons également à ce que la nouvelle Agence de l'UE sur les drogues dispose d'un mandat fort pour intensifier la lutte.

PROCESSUS DÉCISIONNEL EUROPÉEN

- Nous construisons une Union proche de ses citoyens et façonnée à partir de la base, dans le respect de la diversité au sein des États membres et entre eux. La diversité linguistique et culturelle est un atout de l'UE : nous chérissons l'unité dans la diversité. Nous voulons que le citoyen s'identifie au projet européen. C'est la raison pour laquelle le processus décisionnel doit être le plus proche possible du citoyen. La valeur ajoutée de l'Union doit être réelle, directe et concrète pour les citoyens. Nous voulons un processus décisionnel transparent. À cette fin, nous impliquons davantage les parlements nationaux dans la prise de décision et nous plaçons pour un renforcement de la fonction de contrôle du Parlement européen vis-à-vis de la Commission. Nous demandons également que les partenaires sociaux et les représentants du secteur privé continuent à être impliqués dans les processus législatifs européens.
- Avant de procéder à la révision des traités, nous devons nous efforcer d'utiliser pleinement les options déjà prévues par les traités.
- Pour agir plus efficacement, nous appelons à une réforme du processus décisionnel dans le domaine des affaires étrangères européennes. En l'occurrence, nous proposons de fixer le cadre stratégique - les intérêts, les principes et les lignes directrices générales stratégiques - à l'unanimité, y compris les interventions de sécurité et de défense, mais d'adopter les décisions d'application et les sanctions à la majorité qualifiée.
- Au sein du Benelux et avec nos voisins, nous poursuivons et renforçons le dialogue et la coopération. Nous sommes déterminés à travailler avec des pays et des régions partageant les mêmes idées pour faire avancer l'agenda européen et international.
- Nous réitérons notre soutien inconditionnel à nos valeurs européennes. Le respect de l'État de droit par les États membres est fondamental. La Commission européenne doit veiller à ce que les États membres remplissent leurs obligations à cet égard. La « procédure de l'article 7 » doit être effectivement appliquée. Nous réitérons l'importance que nous attachons à la Convention européenne des droits de l'homme, tout comme à la Constitution, au droit européen et international contraignant et à la souveraineté de chaque État membre.

PAIX ET SÉCURITÉ INTERNATIONALE

- Nous défendons vigoureusement l'ordre international, ancré dans le droit international et les accords multilatéraux, car nous pensons qu'il s'agit de la seule voie vers une paix et une sécurité durables. De manière ambitieuse mais pragmatique et sous l'égide des Nations unies, nous intensifions la lutte contre l'impunité en œuvrant, entre autres, à la poursuite effective des crimes de guerre, des crimes contre l'humanité et des crimes de génocides, et en œuvrant contre la répression et la terreur exercées par des acteurs étatiques et non étatiques. Notre politique étrangère est au service de la sécurité et de la prospérité de nos citoyens. Nos intérêts géostratégiques sont donc la principale boussole de notre politique étrangère. Nous continuons à plaider sans relâche pour le respect inconditionnel des droits humains internationaux, en mettant l'accent sur la protection des personnes les plus vulnérables de la société. En outre, nous poursuivons notre engagement en faveur du désarmement et de la non-prolifération dans un cadre réaliste de solidarité avec nos alliés et sans mettre en péril notre propre résilience. La Belgique conserve donc sa longue tradition de défense des traités et accords internationaux sur le désarmement et la non-prolifération et soutient ainsi le dialogue international à cet égard. Nous préconisons un retour à des traités de contrôle des armements mutuellement vérifiables. Le Traité de non-prolifération reste la pierre angulaire de notre politique de désarmement nucléaire.
- Nous continuons à soutenir l'Ukraine dans sa lutte contre l'agression russe. Nous maintenons et renforçons des sanctions ciblées et efficaces contre la Russie, nous apportons un soutien humanitaire et militaire à l'Ukraine aussi longtemps que la situation l'exige et nous jouons un rôle de premier plan dans l'enquête de la Cour pénale internationale. Pour le soutien financier et logistique à la reconstruction, nous collaborons avec les entités fédérées. La Belgique plaidera au niveau européen pour obtenir une mutualisation du risque de recours devant un tribunal arbitral international, sur la base du principe de proportionnalité.
- La Fédération de Russie redouble d'efforts pour déstabiliser notre voisinage immédiat, notamment par l'invasion injustifiée

de l'Ukraine mais aussi dans le Sud-Caucase, au Moyen-Orient et en Afrique. Nous continuons de travailler ensemble au niveau de l'UE et avec nos partenaires pour dénoncer les violations du droit international, demander des comptes à leurs auteurs et contrer le discours russe, y compris en travaillant de manière pragmatique avec des pays tiers. Pour lutter contre le développement de la puissance militaire russe, nous maintenons et renforçons les sanctions et intervenons contre leur contournement. Pour assurer notre sécurité, nous coordonnons nos défenses au sein de l'OTAN et de l'UE. Nous veillons au respect du principe constitutionnel de la liberté d'expression et ne tombons pas dans la censure, mais nous accordons une attention particulière à la lutte contre la désinformation, les *fake news* et le risque d'influence sur nos élections et notre architecture démocratique. Nous déployons une défense structurelle contre cette menace hybride.

- Les Nations unies sont importantes pour la sécurité, la protection des droits humains et la promotion du développement durable au niveau mondial. La Belgique continue de soutenir les institutions et programmes de l'ONU, dont l'UNRWA, l'OIM, l'UNICEF, l'OMS, le PNUD et le UNHCR, et veille à ce que celles-ci continuent de respecter le droit international et à ce qu'elles mettent en œuvre leur politique de manière transparente, efficace et responsable. La Belgique soutient les réformes de l'ONU en vue d'une efficacité, d'une responsabilité, d'une représentativité et d'une transparence accrues, notamment au niveau du Conseil de sécurité. Nous soulignons le rôle des Nations unies dans la prévention des conflits, la gestion des crises et la lutte contre le changement climatique pour lequel chacun consent un effort équitable. Nous reconnaissons le rôle de soutien de l'Organisation mondiale de la santé afin de promouvoir et de protéger la santé sur le plan mondial.
- Tant au niveau belge qu'au niveau européen, nous nous efforçons de poursuivre la défense de nos intérêts de manière cohérente par le biais de notre diplomatie, de notre politique commerciale, de notre politique de défense et de notre politique de coopération au développement. Cela contribue également à la réalisation de la démocratie, des droits humains, de l'État de droit et des ODD dans le monde.
- Nous mettons en œuvre une approche globale 3D qui se concentre principalement sur la sécurité, la migration, la promotion de l'État de droit et la réalisation des ODD, avec un accent spécifique sur la Méditerranée et les environs proches de l'Europe. Dans ce cadre, nous adoptons une approche pangouvernementale (*whole of government*) et nous luttons contre une fragmentation de nos moyens.
- Nous poursuivons une politique de partenariat et de bon voisinage avec les pays situés à notre périphérie.
- Dans le cadre de cette stratégie globale et pour faire contrepoids aux rivaux systémiques et aux alliances antidémocratiques, nous continuons de promouvoir les principes de démocratie, de droits humains, de bonne gouvernance et de développement durable par le biais de partenariats pragmatiques d'intérêt réciproque.
- Nous continuons à développer des partenariats avec des pays partageant les mêmes idées, notamment en continuant de renforcer les liens transatlantiques. Par exemple, les États-Unis et le G7 sont des partenaires clés dans la défense des valeurs fondamentales communes et de la sécurité mondiale. Nous prônons également un ordre international fondé sur des règles dans d'autres enceintes multilatérales.
- Avec le Royaume-Uni, nous cherchons à établir des relations encore plus solides, au niveau bilatéral et par le biais d'un pacte de sécurité entre l'UE et le Royaume-Uni.
- Pour renforcer notre position géostratégique sur le continent africain, nous poursuivons une approche intégrée dans le cadre de laquelle nous contribuons à la sécurité énergétique, à la sécurité maritime et à la gestion des flux migratoires. Nous réévaluons notre stratégie au Sahel dans une perspective de développement durable, de sécurité, de lutte contre le djihadisme et de migration dans une approche 3D, soutenant ainsi également la stabilité en Afrique de l'Ouest. Nous continuons à développer notre expertise dans la région des Grands Lacs. Avec cette dernière en particulier, nous construisons une relation de partenariat mutuellement bénéfique sur un pied d'égalité. Compte tenu de notre expertise dans cette région, nous restons activement engagés dans la promotion de la paix et de la stabilité et dans la lutte contre l'impunité. Dans notre relation, nous attachons une grande importance à la bonne gouvernance et au respect de l'État de droit, notamment dans l'administration de la justice. Face à l'intensification des combats et à la détérioration de la situation humanitaire dans l'Est de la République démocratique du Congo, nous demandons la fin immédiate de l'offensive du M23 et le retrait des troupes rwandaises du

territoire congolais. Nous réaffirmons que la souveraineté et l'intégrité territoriale de la République démocratique du Congo doivent être respectées. La Belgique est disponible pour contribuer, dans le cadre de l'UE, de l'ONU ou de l'Union Africaine, à la recherche d'un accord entre les pays concernés, qui garantisse la paix et la stabilité dans la région. La Belgique apportera son aide humanitaire aux populations en danger.

- Outre ces liens avec nos partenaires traditionnels, nous cherchons également à améliorer nos relations avec les régions émergentes. Nous chercherons à établir des partenariats plus forts en Asie, en Amérique latine, en Afrique et au Moyen-Orient, dans le cadre desquels nous travaillerons étroitement sur les questions économiques, diplomatiques, de sécurité et ce, de manière ciblée, sans morcellement.
- En ce qui concerne l'élargissement de l'UE, nous soutenons au niveau européen la perspective européenne pour les Balkans occidentaux, l'Ukraine et la Moldavie mais dans le respect des critères d'adhésion et sur la base des procédures existantes (sans procédure accélérée). Le processus d'adhésion doit être équitable et transparent. Nous évaluons les progrès de chacun de ces candidats individuellement. Les progrès dans les processus sont basés sur les mérites de chaque État. Si un recul est observé en ce qui concerne les critères de Copenhague, nous préconisons le gel du statut de candidat État membre. Les futures adhésions devraient également tenir compte de la capacité de l'Union à absorber et à intégrer les nouveaux États membres dans l'ensemble. L'UE doit s'y préparer.
- Nous investissons dans le développement de notre partenariat stratégique avec la Turquie.
- En ce qui concerne la République populaire de Chine, nous privilégions une approche européenne cohérente et stratégique. Nous sommes mutuellement dépendants et la République populaire de Chine est un partenaire pour relever les défis mondiaux. Dans le même temps, elle constitue un concurrent économique et un rival systémique. En accordant des subventions et en appliquant des réglementations injustes, la République populaire de Chine est déloyale sur le plan économique. Elle donne ainsi un avantage concurrentiel à ses propres secteurs, tels que l'industrie sidérurgique et l'industrie automobile, et sape notre tissu économique et notre production industrielle. Nous continuons d'insister sur l'égalité des conditions de concurrence et la réciprocité. Nous demandons instamment à l'UE d'intervenir plus rapidement et plus efficacement pour protéger notre base industrielle lorsqu'elle est sous pression, en particulier lorsqu'il s'agit de technologies innovantes. Dans cette optique, nous déployons des instruments de défense commerciale renforcés. Face aux tentatives de déstabilisation de l'ordre international et de nos systèmes de valeur menées au départ de la République populaire de Chine, nous devons mieux nous protéger contre l'ingérence et l'espionnage. Nous ne transigeons pas sur notre sécurité. Nous nous engageons à réduire les risques et à éliminer rapidement nos dépendances problématiques, à identifier nos secteurs et nos infrastructures critiques et à nous prémunir contre les failles de sécurité dans les infrastructures de réseau et dans l'utilisation des services numériques par le personnel des pouvoirs publics. Nous continuons de dénoncer les violations des droits humains, notamment en ce qui concerne l'identité des Ouïghours et des Tibétains. Nous soulignons l'importance de la paix, de la stabilité et du status quo dans le détroit de Taïwan et la mer de Chine méridionale où il est crucial de respecter les frontières reconnues au niveau international et la Convention des Nations unies sur le droit de la mer. Nous cherchons à conclure des accords d'investissement européens avec les pays de la région.
- La République islamique d'Iran s'emploie activement à saper l'Occident et notre mode de vie par tous les moyens, notamment en fournissant des armes à la Fédération de Russie dans le cadre de son agression de l'Ukraine. De concert avec nos alliés, nous construisons un barrage plus solide contre ce phénomène. Nous continuons à dénoncer les violations des droits humains et de la femme et à soutenir l'appel à la démocratie du peuple iranien. Nous demandons que la République islamique d'Iran arrête de déstabiliser la région par procuration via des proxys et nous n'acceptons pas sa "diplomatie des otages". Nous déployons un maximum d'efforts en matière de prévention, d'information et de responsabilisation de nos citoyens. Nous prenons une initiative européenne pour formuler une réponse commune à la "diplomatie des otages". Avec d'autres États membres européens, nous prenons l'initiative d'inscrire le Corps des gardiens de la révolution iranienne sur la liste européenne des organisations terroristes et de préconiser de sévères sanctions économiques et autres. En coordination avec nos alliés, nous empêchons la République islamique d'Iran de se doter d'armes nucléaires.
- En ce qui concerne le lourd conflit israélo-palestinien, nous opterons toujours pour le camp de la paix. Nous soulignons l'importance d'une paix durable et d'efforts soutenus dans le processus de paix au Proche-Orient. Nous souhaitons que

l'UE joue un rôle de premier plan pour parvenir, par la voie diplomatique, à une solution à deux États qui garantisse à la fois la sécurité d'Israël et permette la reconnaissance de la Palestine, dans le respect de l'intégrité territoriale. Toute action mettant en péril cette solution sera dénoncée. Nous préconisons donc, conformément aux conclusions du Conseil européen d'octobre 2024, de sanctionner davantage les colons qui poursuivent leur expansion agressive en Cisjordanie, et de prendre des mesures contre les groupes extrémistes et terroristes qui menacent la sécurité d'Israël. Nous exhortons également les autorités compétentes à agir contre la haine et l'intolérance qui menacent la solution à deux États. La région a besoin de perspectives. Pour y parvenir, la première étape consiste à garantir un cessez-le-feu et un soutien à la reconstruction. Le gouvernement fédéral fournira une aide humanitaire et un soutien pour rendre cette reconstruction possible et souligne que seuls les civils et les organismes d'aide sont en droit de recevoir une aide humanitaire et que celle-ci ne doit pas être détournée. Nous rejetons fermement toute forme d'antisémitisme et de terrorisme. Nous demandons la suppression de la distinction artificielle entre la branche politique et la branche militaire du Hezbollah et préconisons une liste européenne des terroristes qui suive les évolutions sur le terrain et l'extension des mouvements de soutien liés en Belgique. Au Liban, nous appelons au respect de la résolution 1701 du Conseil de sécurité et nous soutenons l'État libanais dans ses efforts de reconstruction, de consolidation de l'État de droit et de préservation de son intégrité territoriale. Nous soulignons en permanence l'importance que nous attachons au respect du droit international.

- L'indépendance, la souveraineté et l'intégrité territoriale de la Syrie à l'intérieur de frontières sûres doivent être respectées en tout temps, conformément au droit international. En l'occurrence, nous attachons une grande importance au respect des droits humains, en particulier aux droits des femmes et des minorités religieuses et ethniques. Cela doit ouvrir la voie à une transition politique pacifique et démocratique avec des droits égaux pour tous les Syriens et permettre un retour sûr et digne comme solution durable pour les réfugiés syriens grâce au redressement économique du pays. La lutte contre l'impunité joue également un rôle important à cet égard.
- Le Sud Caucase mérite une plus grande attention de la part de l'Europe. Nous entretenons avec cette région stratégiquement importante, non seulement un lien culturel profond, mais elle joue également un rôle crucial dans notre futur approvisionnement en énergie et en tant que corridor de transport vers l'Asie. Les relations tendues et les conflits en cours, en particulier entre l'Arménie et l'Azerbaïdjan, requièrent une approche européenne et belge ciblée. Nous demandons explicitement de respecter la souveraineté et l'intégrité territoriale des parties concernées et demandons à l'Azerbaïdjan de faciliter le retour en toute sécurité de la population arménienne du Haut-Karabakh. Nous contribuons à la stabilisation de la région en poursuivant la coopération économique, politique et humanitaire.
- La lutte contre la radicalisation, la persécution religieuse et l'extrémisme est une priorité de notre politique étrangère. Nous continuons de lutter contre la résurgence de groupes armés et terroristes tels que Daesh, les Talibans, Al-Shabaab, les Houthis, Al-Qaïda, le Hezbollah et bien d'autres, et leur discours terroriste. Nous renforçons la coopération anti-terroriste entre les États membres.
- En matière de sécurité, de réglementation et de standardisation des nouvelles technologies, nous investissons dans une large coopération internationale, notamment au niveau transatlantique. Dans ce cadre, nous sommes particulièrement attentifs au défi que représente l'intelligence artificielle et au pouvoir de marché des grands acteurs du numérique.
- Nous mettons davantage l'accent sur la communication stratégique de nos atouts et de nos intérêts, et sur la lutte contre le discours de nos concurrents systémiques. Nous améliorons notre préparation face aux menaces hybrides, notamment en dénonçant les campagnes de désinformation étrangères. Conformément à la stratégie européenne *Global Gateway* et en impliquant notre tissu économique, nous offrons à nos pays partenaires une alternative solide et crédible à l'opportunisme géostratégique de la Fédération de Russie et de la République populaire de Chine.
- L'OTAN est le fondement de notre défense collective. La Belgique renforce le rôle de l'OTAN en tant que pierre angulaire de la sécurité transatlantique en contribuant activement aux tâches essentielles de l'alliance telles qu'elles sont définies dans le concept stratégique. La Belgique encourage également la coopération entre l'OTAN et l'UE afin de garantir la sécurité et la stabilité euro-atlantiques. Nous nous engageons également en faveur d'une coopération européenne accrue dans le domaine de la défense, conformément à la *Boussole Stratégique* de l'UE.
- La Belgique souligne l'importance d'un ordre fondé sur le droit international et prône la démocratie, l'État de droit et les

droits humains. La lutte contre l'impunité est une priorité et la Belgique soutient les tribunaux internationaux (tels que la CPI et la CIJ) dans les enquêtes sur les violations du droit international. La Belgique promeut les traités relatifs aux droits humains et soutient les groupes vulnérables, les défenseurs des droits humains et la société civile.

AUTONOMIE STRATÉGIQUE OUVERTE

- À la lumière des défis géopolitiques actuels, il est urgent que l'UE protège mieux notre prospérité contre les ingérences hostiles et les dépendances unilatérales risquées. Pour nous protéger de la pression induite, l'UE doit rapidement parvenir à une autonomie stratégique ouverte dans le cadre d'une stratégie de type *derisking*. Nous devons diversifier nos chaînes d'approvisionnement, tant pour la sécurité d'approvisionnement en énergie de nos secteurs stratégiques qu'en matières premières essentielles à nos industries de l'énergie, de haute technologie et de défense. Cette stratégie doit être déployée en étroite collaboration avec le secteur privé.
- Nous renforçons notre autonomie stratégique ouverte au niveau européen. L'UE joue en l'occurrence un rôle de levier et nous renforçons la diplomatie européenne pour promouvoir ces thématiques de manière transversale.
- Pour accroître notre résilience sociétale, nous renforçons la base d'innovation en Europe et poursuivons le déploiement de la recherche et du développement. Nous renforçons notre propre capacité de production de produits à forte valeur ajoutée stratégique, en partenariat avec des acteurs internationaux de premier plan. Aux niveaux européen et national, nous continuons d'exceller dans la production de biens et de services de nature stratégique et dans lesquels nous disposons d'un avantage comparatif, grâce à un programme de réindustrialisation. Nous nous concentrons sur les secteurs à forte intensité énergétique en nous appuyant sur des processus innovants (tels que l'hydrogène, le captage et le stockage du carbone et les énergies renouvelables) et sur le secteur de la défense.
- En collaboration avec nos pays voisins et en concertation avec les entités fédérées, nous fixons un calendrier de mise en place d'infrastructures transfrontalières (européennes), avec une attention particulière pour les corridors énergétiques et d'hydrogène, les réseaux numériques et de transport (3RX), et le télescope Einstein.
- Nous encourageons l'industrie circulaire et le recyclage. Outre la diversification de nos chaînes d'approvisionnement, nous exploitons également nos propres matières premières critiques en Europe. Nous soutenons notamment l'initiative *Critical Medicines Act* au niveau européen, qui vise à diversifier les chaînes d'approvisionnement et à garantir une plus grande autonomie stratégique ouverte pour les médicaments essentiels.
- Nous sommes de fervents défenseurs du multilatéralisme et d'un ordre (commercial) international fondé sur des règles. Dans ce contexte, nous continuons à préconiser la réforme de l'Organisation mondiale du commerce afin qu'elle puisse prendre des mesures plus fortes contre la concurrence déloyale, tenir compte des objectifs sociaux et environnementaux et limiter les avantages commerciaux préférentiels aux véritables pays en développement. L'instance de recours doit à tout le moins reprendre ses fonctions le plus rapidement possible.
- Nous protégeons plus fermement notre marché et notre industrie contre la concurrence déloyale extérieure. Dans l'attente de l'adoption de règles du jeu équitables au niveau de l'Organisation mondiale du commerce, nous appliquons plus vigoureusement le principe de conditions de concurrence égales. En l'occurrence, nous renforçons nos instruments de défense commerciale et les déployons mieux sous la direction du *Chief Trade Enforcement Officer* de la Commission européenne. Nous mettons l'accent sur la réciprocité en termes d'ouverture de notre marché. Nous agissons plus fermement contre le dumping et les subventions étrangères illégales. Nous investissons davantage dans le nouvel instrument relatif aux marchés publics internationaux et donnons plus de poids au règlement sur les subventions étrangères. La réciprocité de nos partenaires commerciaux est essentielle. Nous plaçons au niveau européen pour des accords avec nos partenaires commerciaux sur les normes de production (reconnaissance mutuelle). Nous plaçons en faveur de clauses de sauvegarde dans les accords de libre-échange européens et nous les mettons en œuvre plus rapidement et plus efficacement.
- Nous ne transigeons pas sur notre sécurité. Nous évaluons les mécanismes de screening existants concernant les investissements étrangers dans les infrastructures critiques, les secteurs et les technologies ayant un impact sur la sécurité et

l'ordre public. Ceci en vue d'un contrôle efficace, dans le respect de la séparation des pouvoirs et sans mettre en péril notre économie ouverte.

DIPLOMATIE

- Notre diplomatie défend les intérêts de notre pays et de nos citoyens à l'étranger, conformément à la stratégie de sécurité nationale et contribue activement à un monde plus juste, plus sûr et plus durable. Compte tenu des ressources limitées, le SPF Affaires étrangères, reconnu comme département de sécurité, doit se concentrer davantage sur la promotion de nos intérêts à l'étranger, sur la préservation de notre propre sécurité, de la sécurité de nos concitoyens à l'étranger et de notre prospérité.
- Nos missions diplomatiques sont les relais de la Belgique à l'étranger. Nous continuons à monitorer la répartition géographique de notre réseau diplomatique ainsi que son infrastructure physique et numérique en vue d'une optimisation plus poussée. Nous réalisons une étude objective basée sur des critères politiques, économiques et consulaires sur le réseau des postes, y compris les possibilités de colocalisation avec d'autres États membres de l'UE. Nous définissons notre représentation diplomatique en tenant compte des réseaux de postes existants des entités fédérées et de l'UE.
  - Dans le cadre de notre stratégie globale, nous fixons des priorités claires et plus ciblées par poste au sein du réseau, plutôt que des rapports généraux.
- Nous modernisons la carrière diplomatique en vue d'une politique du personnel attractive et d'une politique familiale moderne, tenant compte de la mobilité internationale de nos diplomates et de leur famille. Nous augmentons la capacité en matière de formations en langues, en négociations et en sécurité. Lors de la mise en œuvre des politiques liées à la fonction publique fédérale, nous tenons compte du caractère propre du personnel du SPF Affaires étrangères, qui est principalement employé à l'étranger. Nous étudions un système permettant aux partenaires des diplomates à l'étranger d'acquiescer des droits à la sécurité sociale et à la pension en Belgique, y compris des options de télétravail en droit belge. Le mouvement diplomatique annuel est objectivé plus avant. Nous reconnaissons l'importance d'un meilleur équilibre entre les genres dans la carrière extérieure et ce, dès le recrutement, et nous le promovons.
- Les autorités fédérales prévoient l'octroi d'une dotation budgétaire dédiée ainsi que la création d'un instrument de comptabilité autonome en vue d'une gestion efficace du patrimoine à l'étranger et de permettre une gestion financière pluriannuelle.
- Nous assumons notre rôle dans le développement de la diplomatie européenne et faisons en sorte qu'elle serve nos intérêts.
- Nous renforçons les services diplomatiques et consulaires pour nos compatriotes à l'étranger. Nous numérisons ainsi davantage nos services pour les rendre plus accessibles et plus conviviaux. Nous développons une plate-forme consulaire numérique unique pour l'assistance consulaire. Nous renforçons le pilier consulaire dans l'accomplissement de sa mission de soutien de l'Office des étrangers avec une répartition claire des tâches.
- Nous clarifions le cadre de l'assistance consulaire pour les Belges en dehors du territoire européen. Il y aura des instructions claires pour les évacuations/extractions des zones à risque ou des zones de guerre, avec une responsabilisation de nos citoyens.
- Nous améliorons le cadre juridique en révisant la législation consulaire et la législation électorale pour les ressortissants vivant à l'étranger. Compte tenu du nombre important de Belges résidant à l'étranger, nous simplifions les procédures existantes.
- En fonction de notre approche globale 3D, notre diplomatie dans le secteur de la défense va de pair avec les affaires étrangères. Nous développons un programme d'échange entre les officiers supérieurs de la Défense et les agents du SPF Affaires étrangères pour faciliter l'échange de connaissances au sein de notre réseau diplomatique.
- L'Institut Egmont soutient le SPF Affaires étrangères dans la concrétisation des objectifs.
- Nous examinons la possibilité d'élargir le financement externe des stages dans nos missions diplomatiques.

- Le gouvernement mettra en œuvre tant les résolutions “Métis” que celles sur les adoptions illégales. Nous poursuivrons donc les recherches scientifiques déjà initiées à propos des Métis. Le gouvernement se penchera sur le soutien aux victimes des adoptions internationales illégales, conformément à la résolution adoptée par la Chambre à ce sujet et en concertation avec le SPF Justice. A cette fin, une étude historique globale sur les adoptions internationales illégales dans la période 1960-2005 sera lancée et réalisée par des experts.

UNE POLITIQUE DE SIÈGE MODERNE

- La Belgique, et plus particulièrement Bruxelles, abrite la plus grande communauté diplomatique du monde. Notre politique de siège revêt une grande importance d'un point de vue politique, diplomatique et économique. Nous y veillons donc, en étroite collaboration avec les entités fédérées. L'ancrage durable des institutions européennes, de l'OTAN, du SHAPE et des autres institutions internationales présentes nécessite des investissements soutenus. Nous nous investissons fortement au niveau diplomatique pour maintenir la NCIA en Belgique et organisons une concertation avec l'OTAN à cet égard. Dans le cadre de notre politique de siège, le SPF Affaires étrangères, en concertation avec la Chancellerie du premier ministre, prend les initiatives nécessaires pour organiser un sommet de l'OTAN avant la fin de la législature.
- Les autorités fédérales prennent les mesures nécessaires pour que les restrictions d'accès aux comptes bancaires imposées par les banques belges en vertu de la réglementation anti-blanchiment ne causent pas de désagréments injustifiés aux ambassades et diplomates étrangers en Belgique, ainsi qu'à nos diplomates et expatriés, et à nos entreprises actives à l'étranger.
- Dans le cadre d'un processus décisionnel respectueux du budget et du climat, nous continuons à nous opposer au déménagement mensuel du Parlement européen à Strasbourg. Le Parlement européen devrait avoir son siège, unique, à Bruxelles et, comme ses commissions, ne se réunir qu'à cet endroit.
- Nous veillons aux conditions de travail du personnel local des missions diplomatiques sur notre territoire.

COOPÉRATION AU DÉVELOPPEMENT

- Nous croyons en la solidarité internationale et considérons la coopération au développement comme un instrument stratégique important et un élément de notre politique étrangère et de sécurité (dans le cadre d'une approche 3D), et ce, également au profit des intérêts belges et européens. C'est pourquoi nous coordonnons notre politique de développement avec d'autres acteurs et l'intégrons aux instruments de notre politique étrangère aux niveaux stratégique et opérationnel. La fusion des compétences des Affaires étrangères et de la Coopération internationale assurera cette cohérence de manière optimale. Une direction générale distincte pour la coopération au développement sera maintenue pour la gestion de son budget et de ses compétences. La coopération au développement consiste notamment à mener une politique de partenariats visant à promouvoir le développement durable. Les acteurs privés constituent un catalyseur important et nous concentrons les ressources publiques là où les partenaires privés ne peuvent pas (seuls) supporter le risque ou fournir une solution appropriée. Nous modifions les possibilités de faire appel à de nouveaux fonds par le biais d'un financement novateur afin de renforcer l'aide publique au développement traditionnelle. Les organisations multilatérales telles que les Nations Unies, la Banque mondiale et les banques de développement régionales sont des partenaires importants dans la mise en œuvre des Objectifs de Développement Durable et contribuent à une économie mondiale plus stable, ce qui a un impact positif sur la stabilité et la prospérité de notre pays.
- Nous aidons nos partenaires à atteindre les objectifs de développement durable (ODD) et, par le biais du développement durable, à construire un barrage contre la montée de l'extrémisme, l'immigration clandestine et les conflits, et leurs répercussions sur l'Europe. Nous façonnons notre coopération au développement par le biais de partenariats mutuellement avantageux et ce, par principe mais de manière pragmatique, en prêtant attention à notre sécurité et à nos intérêts, et par le biais de partenariats ciblant nos thèmes prioritaires. Nous utilisons également notre politique de développement comme un levier pour soutenir la démocratie, l'État de droit, et encourager le dialogue politique avec les pays partenaires,

en particulier à une époque où l'Europe n'est plus leur seul partenaire. Pour accroître l'impact de notre coopération au développement, nous utilisons davantage les leviers européens et ce, dans une approche Team Europe. Par exemple, les programmes européens sur les matières premières essentielles, la transition énergétique et l'innovation offrent des possibilités de relier nos projets dans un cadre plus large, contribuant ainsi au développement durable et au progrès social. Le projet *Global Gateway* de l'UE offre plus particulièrement des possibilités de collaborer avec des pays partenaires, comme alternative à l'opportunisme géostratégique de la Fédération de Russie et de la République populaire de Chine, ainsi qu'avec le secteur privé. Cela permet également de relever des défis mondiaux urgents d'une manière qui peut contribuer à notre autonomie stratégique ouverte. Nous aidons nos pays partenaires à notamment accéder à l'éducation, en collaboration avec les Communautés, à des soins de santé de qualité, à un travail décent et à une sécurité alimentaire durable et à lutter contre le changement climatique. Nous soutenons les pays partenaires pour augmenter la production et l'accès aux médicaments financièrement abordables et de qualité, en collaboration avec nos firmes pharmaceutiques.

- Nous nous concentrons sur les conditions nécessaires au développement durable, à savoir un État de droit stable, la sécurité juridique, le respect des droits civils et humains, la démocratie et la bonne gouvernance. Nous accordons une attention particulière aux soins et aux droits en matière de santé reproductive, à la lutte contre le VIH, à l'égalité des droits et des chances pour les femmes et les jeunes filles, à la non-discrimination fondée sur l'orientation sexuelle et aux droits des minorités. Le respect de ces principes est un principe de base pour la coopération gouvernementale. Nous aidons nos pays partenaires à respecter ces principes. En cas de recul par rapport au début de la coopération, nous entamons un dialogue formel avec les pays partenaires. En cas de manquements persistants, nous réévaluons notre coopération pour la suspendre ou, si possible, la réorienter vers la société civile afin de protéger les groupes les plus vulnérables. Compte tenu de la pression croissante sur l'espace civil et les organisations qui défendent ces principes, la *Civic Space Initiative* est transposée en politique structurelle.
- Le commerce et la coopération au développement durables et équitables forment un tandem naturel. Nous aidons nos pays partenaires à participer au commerce international. La création d'autonomie, d'un travail décent et d'une croissance économique durable sont les principes directeurs. Nous anticipons également la dynamique de la zone de libre-échange continentale africaine et accordons une attention particulière aux projets relatifs à la chaîne d'approvisionnement des entreprises. Il reste essentiel d'investir dans le secteur privé local.
- Nous faisons de la migration un thème transversal de notre coopération au développement. Dans le cadre de l'approche 3D visant à trouver des solutions durables aux crises internationales de réfugiés, nous renforçons notre engagement en faveur d'un accueil et d'une protection de qualité dans la région des zones de conflit, nous continuons à développer des programmes qui s'attaquent aux causes profondes de la migration à long terme et nous soutenons la réintégration sociale et économique des personnes qui rentrent chez elles. Nous préconisons une approche *whole-of-government* de nos relations avec les pays tiers, y compris en ce qui concerne le versement de l'aide gouvernementale au développement, et tenons dès lors compte des différents aspects de ces relations, tels que la réadmission des étrangers qui ont épuisé tous les recours légaux (et des criminels condamnés en particulier) et la coopération en matière de justice, de sécurité, de politique des visas et de lutte contre la fraude sociale. Les futurs partenariats incluront cette conditionnalité.
- Afin d'accroître l'impact et de lutter contre la fragmentation, nous visons une concentration thématique et régionale maximale. Nous évaluons et révisons le cas échéant le nombre de pays et d'organisations partenaires et, en contrepartie, nous travaillons plus étroitement avec les partenaires restants, là où nous pouvons faire la différence. Grâce à notre expertise, la zone des Grands Lacs continue de jouer un rôle important. Nous mettons à profit notre expertise pour aborder les questions du commerce équitable des produits de base, de la paix durable, de l'impunité et de la violence sexuelle et liée au genre dans l'est du Congo, en complément de la stratégie de l'UE pour la région des Grands Lacs.
- Nous optons pour un financement concentré, efficace et transparent de notre politique de développement. Le financement des projets de développement est ciblé et lié à des étapes et à des objectifs finaux. La durabilité est à la fois un objectif et une norme de contrôle. Nous restons attentifs au suivi des budgets, des objectifs et de l'impact des programmes de développement. À cette fin, nous renforçons notamment le service de l'évaluation spéciale. En ce qui concerne l'exécution des marchés publics, tous les acteurs sont strictement liés par des règles et des instructions. Nous fixons les mêmes exigences

de qualité pour tous les acteurs, avec des conséquences claires en matière de certification et de subvention en cas de non-respect.

- La politique de développement n'est pas uniquement l'affaire des gouvernements. Les citoyens qui s'engagent dans des projets de développement spécifiques doivent bénéficier du soutien et de l'espace nécessaires pour le faire. C'est pourquoi nous investissons également dans le renforcement de l'opération du quatrième pilier. Nous continuons à soutenir les jumelages de villes.
- L'action humanitaire reste un élément essentiel de notre réponse aux besoins croissants générés par les conflits et les catastrophes naturelles. Nous y avons recours dans les pays de la région concernée. Nous accordons plus d'attention et de ressources à l'aide humanitaire et à l'accueil dans le voisinage de la région en conflit. L'aide humanitaire bénéficie d'un financement structurel et prévisible de la part des acteurs internationaux, qui peuvent ensuite disposer de budgets flexibles (peu ou pas d'affectation). Nous procédons à une évaluation de notre stratégie humanitaire. Nous restons fermement attachés aux solutions structurelles en ce qui concerne le lien entre l'aide humanitaire, le développement et la paix.

VERS UNE COLLABORATION EFFICACE

- Nous impliquons le Parlement plus tôt et plus activement dans le processus décisionnel européen et assurons une meilleure circulation de l'information. Nous formalisons la consultation parlementaire via un briefing avant le Conseil européen. Les parlements nationaux veillent également au respect strict de la répartition des compétences, de la subsidiarité et de la proportionnalité de l'action européenne.
- Dans le cadre des commémorations liées au bicentenaire de la Belgique (2030) et au soixantième anniversaire du fédéralisme, nos postes diplomatiques mèneront une campagne de promotion afin de mettre en valeur les atouts et les intérêts de la Belgique.